

B I L T E N
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2019. GODINA

Б И Л Т Е Н
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
2019. ГОДИНА

British Embassy
Sarajevo

The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe

BILTEN USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

2019. GODINA

BROJ 30

ISSN: 1512-6366

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 6/III

Za izdavača:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ

Urednik:

MIRSAD ĆEMAN

Redakcijski odbor:

MIRSAD ĆEMAN
ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
MIODRAG SIMOVIĆ
ERMINA DUMANJIĆ
AZEM KRAJINIĆ
AMELA HARBA-BAŠOVIĆ
ELVIS LJAJIĆ

Lektura i korektura:

JEZIČKI ODJEL USTAVNOG SUDA BiH

DTP:

IT ODJEL USTAVNOG SUDA BiH

Štampa:

ŠTAMPARIJA FOJNICA

Tiraž: 200

Štampanje ove publikacije je finansirala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva.
Stavovi izneseni u ovoj publikaciji, međutim, ne odražavaju nužno zvaničnu
politiku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

САДРЖАЈ

Уводна ријеч	9
Увод AIRE centra	11
Надлежност из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине	
У 24/18	17
У 21/18	39
У 2/18	59
У 16/18	87
У 3/19	119
У 5/19	135
У 7/19	145
Надлежност из члана VI/3е) Устава Босне и Херцеговине	
У 1/19	159
У 6/19	169
Надлежност из члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине	
АП 2916/16	191
АП 1285/17	209
АП 5509/18	223
АП 1516/17	243
АП 452/17	253
АП 2100/17	271
АП 2177/17	291
АП 975/17	303
АП 898/19	321
АП 3401/17	333
АП 1057/19	357
АП 3877/17	373
АП 1614/17	395
АП 4106/17	411
АП 3358/17	427
АП 3516/17	443
АП 5095/17	459
АП 2189/18	471
АП 4631/17	487
АП 5187/17	505
АП 5580/17	525
АП 324/18	541

АП 362/18	557
АП 1/18	569
АП 66/18	587
АП 3796/18	607
Регистар одлука по надлежности	621
Регистар одлука по критеријумима допустивости	627
Регистар одлука по каталогу права	629
Азбучни индекс кључних појмова - српски језик	641
Абецедни индекс кључних појмова - босански језик	645
Абецедни индекс кључних појмова - хрватски језик	649

SADRŽAJ

Uvodna riječ	9
Uvod AIRE centra	11
Nadležnost iz člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine	
U 24/18	17
U 21/18	39
U 2/18	59
U 16/18	87
U 3/19	119
U 5/19	135
U 7/19	145
Nadležnost iz člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine	
U 1/19	159
U 6/19	169
Nadležnost iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine	
AP 2916/16	191
AP 1285/17	209
AP 5509/18	223
AP 1516/17	243
AP 452/17	253
AP 2100/17	271
AP 2177/17	291
AP 975/17	303
AP 898/19	321
AP 3401/17	333
AP 1057/19	357
AP 3877/17	373
AP 1614/17	395
AP 4106/17	411
AP 3358/17	427
AP 3516/17	443
AP 5095/17	459
AP 2189/18	471
AP 4631/17	487
AP 5187/17	505
AP 5580/17	525
AP 324/18	541

AP 362/18	557
AP 1/18	569
AP 66/18	587
AP 3796/18	607
Registar odluka po nadležnosti	621
Registar odluka po kriterijima dopustivosti	627
Registar odluka po katalogu prava	629
Azbučni indeks ključnih pojmova - srpski jezik	641
Abecedni indeks ključnih pojmova - bosanski jezik	645
Abecedni indeks ključnih pojmova - hrvatski jezik	649

KAZALO

Uvodna riječ	9
Uvod AIRE centra	11
Nadležnost iz članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine	
U 24/18	17
U 21/18	39
U 2/18	59
U 16/18	87
U 3/19	119
U 5/19	135
U 7/19	145
Nadležnost iz članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine	
U 1/19	159
U 6/19	169
Nadležnost iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine	
AP 2916/16	191
AP 1285/17	209
AP 5509/18	223
AP 1516/17	243
AP 452/17	253
AP 2100/17	271
AP 2177/17	291
AP 975/17	303
AP 898/19	321
AP 3401/17	333
AP 1057/19	357
AP 3877/17	373
AP 1614/17	395
AP 4106/17	411
AP 3358/17	427
AP 3516/17	443
AP 5095/17	459
AP 2189/18	471
AP 4631/17	487
AP 5187/17	505
AP 5580/17	525
AP 324/18	541

AP 362/18	557
AP 1/18	569
AP 66/18	587
AP 3796/18	607
Registar odluka po nadležnosti	621
Registar odluka po kriterijima dopustivosti	627
Registar odluka po katalogu prava	629
Azbučni indeks ključnih pojmova - srpski jezik	641
Abecedni indeks ključnih pojmova - bosanski jezik	645
Abecedni indeks ključnih pojmova - hrvatski jezik	649

УВОДНА РИЈЕЧ

Поштовани читаоци,

Пред вама се налази ново издање Билтена Уставног суда Босне и Херцеговине, у којем су одлуке које је Уставни суд донио у претходној, 2019. години.

Као што је уобичајено, слиједи кратки статистички подаци. У току 2019. године, Уставни суд је запримио укупно 5.036 предмета у апелационој надлежности те 11 предмета из апстрактне надлежности. За ових годину дана укупно је ријешено 6.448 апелационих предмета и 16 предмета из апстрактне надлежности.

Ове бројке, без обзира на смањење броја апелација поднесених у односу на „суђење у разумном року“, због разлога које ћу касније образложити, указују на сталну потребу грађана да се обраћају Уставном суду као крајњој инстанци онда када сматрају да је дошло до повреде њихових основних права и слобода гарантованих Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом која је и саставни дио Устава. О потреби обраћања свим судским инстанцама или колоквијално о потреби да се иде „до краја“ и у случају када је јасно да тужбени захтјев или уопште захтјев није основан може се писати дуго и широко. Али, неспорно је да свака апелација има једнак третман пред Уставним судом и захтијева једнаку озбиљност у приступу и одлучивању.

Од свих донесених одлука, пред вама су оне које заслужују да их посебно истакнемо, што због нових правних питања која су покренуле, што због наглашавања сталности праксе која се поштује у Уставном суду, или пак због високо професионалног рада у редовним судовима чије су одлуке потврђене негативном одлуком Уставног суда по поднесеним апелацијама.

Сваки од ових разлога даје вам на увид разне тачке гледишта по појединим правним питањима, без обзира на то да ли је Уставни суд констатовао повреде или не. Наиме, једнако се може стећи озбиљан закључак о цијелој правној ситуацији која је претходила одлуци Уставног суда и када је апелација усвојена и када није.

У 2019. години нешто је мањи број поднесених апелација по захтјеву за заштиту „суђења у разумном року“ из два разлога: први, јер су судови успјели да убрзају поступак самог суђења, и други, јер су јавне власти отпочеле поступак убрзаног извршења судских одлука на терет јавних буџета било исплатама било доношењем закона чији је капацитет и сам Европски суд оцијенио углавном прихватљивим.

Међутим, ове 2020. године, када издајемо овај билтен, на дјелу је „виша сила“ – пандемија коронавируса, која ће закономјерно успорити рад судова и свакако отворити питање „суђења у разумном року“.

Један од великих доприноса који се увијек треба нагласити јесте сталан напредак редовних судова у примјени стандарда не само Уставног суда већ и Европског суда, што је посебно похвално за судије редовних судова који, иако оптерећени великим бројем предмета, успијевају да се и стручно едукују и то знање примијене у најтежој правној дисциплини – суђењу.

Увјерен сам да ће овај билтен бити користан свима нама који у различитим улогама учествујемо у судским поступцима, а желим да захвалим и нашим пријатељима из AIRE центра у Лондону, без чије би подршке било знатно теже да се ово издање нађе пред вама.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

UVOD AIRE CENTRA

Poštovani čitaoci,

Pitanje ujednačenog tumačenja i primjene prava jedno je od najvažnijih pravnih pitanja. Upravo iz uniformisanog tumačenja slijedi i jednaka primjena prava, a od nje, u pravilu, zavisi i usaglašenost sudske prakse. Kako je sudska praksa nesporno jedan od izvora prava, ona ima vrlo važnu ulogu u odlučivanju sudova. Iz tog razloga bilo nam je izuzetno zadovoljstvo saradivati s Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine na objavljivanju šestog izdanja Biltena Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Bilten obuhvata odabrane odluke Ustavnog suda BiH koje su usvojene 2019. godine i koje se bave nekim od ključnih područja o zaštiti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

Podrška izdavanju Biltena predstavlja dio šireg projekta pod nazivom „Pravna reforma: pripremanje državnog i entitetskog sudskog sistema za pristupanje Evropskoj uniji“, koji implementira AIRE centar, a finansira Britanska ambasada u Sarajevu. Njegov je cilj jačanje pravosudnih kapaciteta za implementaciju Evropske konvencije o ljudskim pravima. AIRE centar ovaj projekat realizuje s partnerima iz Ustavnog suda BiH, Suda BiH, Visokog sudskog i tužilačkog savjeta, te centara za obrazovanje sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske.

AIRE centar i Ustavni sud BiH već niz godina implementiraju aktivnosti koje se odnose na sudsku reformu, uključujući i pripremanje i organizovanje Godišnjeg pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, te konferencije, seminare i edukacije. Takođe, sačinili smo i objavili razne izvještaje i analize s ciljem harmonizovanja bosanskohercegovačke sudske prakse sa standardima Konvencije. Proaktivni i pozitivni Ustavni sud BiH je izuzetno važan imajući u vidu njegove nadležnosti iz Ustava BiH kojima se obezbjeđuju visoki standardi poštovanja ljudskih prava.

Smatram da ovaj bilten doprinosi transparentnosti rada Ustavnog suda BiH i njegove sudske prakse, te pruža jasan uvid u sudsku praksu Ustavnog suda. Bilten je na jednostavan način prilagođen korisnicima, i to sudijama, tužiocima, pravnim ekspertima i službenicima međunarodnih organizacija, kao i potencijalnim donatorima u sektoru pravosuđa.

Biljana Braithwaite
Direktorka Programa za Zapadni Balkan
AIRE centar

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

ОДЛУКЕ
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Надлежност из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине
Nadležnost iz člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine
Nadležnost iz članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine

Предмет број У 24/18

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ**

Захтјев 27 посланика Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине за оцјену уставности Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине

Одлука од 31. јануара 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у саставу: предсједник Златко М. Кнежевић, потпредсједници Мато Тадић, Мирсад Ђеман и Маргарита Цаца Николовска и судије Tudor Pantiru, Валерија Галић, Миодраг Симовић, Сеада Палаврић и Giovanni Grasso, на сједници одржаној 31. јануара 2019. године, у предмету број У 24/18, рјешавајући захтјев **27 посланика Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 19 став (1) тачка а) и члана 57 став (2) тачка а) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14) донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ

Одбацује се као недопуштен захтјев 27 посланика Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине за оцјену уставности Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 91/18) због ненадлежности Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине“.

Образложење

1. Подносиоци захтјева, и то 27 посланика Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: подносиоци захтјева), поднели су 27. децембра 2018. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 91/18; у даљем тексту: Упутство о измјени и допунама).
2. Истовремено, подносиоци захтјева су, у смислу члана 64 Правила Уставног суда, затражили доношење привремене мјере којом би се забранила примјена Упутства до коначне одлуке Уставног суда о захтјеву.

Поступак пред Уставним судом

3. На основу члана 23 став (2) Правила Уставног суда, од Централне изборне комисије Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЦИК) затражено је 28. децембра 2018. године да достави одговор на захтјев.
4. ЦИК је доставио одговор на захтјев 18. јануара 2019. године.

Захтјев

Наводи из захтјева

5. Подносиоци захтјева сматрају да је Упутство о измјени и допунама у супротности са члановима I/2 и II/2 Устава Босне и Херцеговине и чланом 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Подносиоци захтјева, између осталог, наводе да су Општи избори у Босни и Херцеговини који су одржани у октобру 2018. године спроведени у складу с Изборним законом Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Изборни закон) чије неуставне одредбе о избору делегата у Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) нису биле на снази. У вези с тим, подносиоци захтјева су указали на Одлуку Уставног суда број У 23/14 од 1. децембра 2016. године којом су одредбе Поглавља Б члана 10.12 став 2 у дијелу који гласи: „Сваком конститутивном народу се даје једно мјесто у сваком кантону.“ и одредбе Поглавља 20 – Прелазне и завршне одредбе члана 20.16А став 2 тачке а-ј Изборног закона проглашене неуставним јер је Уставни суд утврдио да оне нису у складу са чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине. Како Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине наведену одлуку није спровела и у ситуацији када су цитиране одредбе Изборног закона стављене ван снаге, ЦИК доноси спорно Упутство о измјени и допунама којим регулише структуру и начин избора делегата у Дом народа, иако се његова „надлежност“ односи само на утврђивање броја делегата након сваког пописа који се бирају из сваког конститутивног народа и из реда Осталих, а који се бирају из законодавног органа сваког кантона (члан 10.12 Изборног закона).

6. Сходно томе, подносиоци захтјева, позивајући се на садржај спорног Упутства о измјени и допунама, сматрају да постоји надлежност Уставног суда јер се спорним Упутством о измјени и допунама заправо регулишу питања која проистичу из Устава Босне и Херцеговине и Међународних инструмената за заштиту људских права и основних слобода.

7. Подносиоци захтјева сматрају да је ноторна чињеница, коју је и предсједник ЦИК-а више пута истакао у јавним иступима, да је приликом доношења оспореног

Упутства о измјени и допунама, односно приликом одређивања броја делегата из кантоналних скупштина као основ коришћен попис становништва из 2013. године, што је супротно одредбама Устава Федерације Босне и Херцеговине и Изборног закона. Подносиоци захтјева тврде да ЦИК, доносећи спорно Упутство о измјени и допунама умјесто законодавца, није испоштовао ни Одлуку Уставног суда број У 23/14 у којој је Уставни суд прогласио неуставном апсолутну одредницу Изборног закона према којој се у Дом народа бира по један делегат из сваког конститутивног народа, без обзира на то да ли је изабран у кантоналну скупштину. Истовремено, одредбом члана 3 оспореног Упутства о измјени и допунама, супротно Уставу Федерације Босне и Херцеговине, предвиђена је као изузетак могућност попуњавања недостајућих делегата из реда конститутивних народа примјеном принципа паритета у представљању. Дакле, подносиоци захтјева тврде да би се према цитираној одредби попуњавање вршило из реда неизабраних кандидата у кантоналне скупштине, иако Устав Федерације Босне и Херцеговине изричито захтијева избор у Дом народа из реда кантоналних заступника. Према тврдњама подносиоца захтјева, ЦИК је поступао противно члану IX 7, који је измијењен Амандманом LI на Устав Федерације Босне и Херцеговине, који гласи: „Објављени резултати пописа становништва из 1991. године на одговарајући начин ће се користити за сва израчунавања која захтијевају демографске податке до потпуне provedбе Анекса VII.“. Подносиоци захтјева су се позвали и на Изборни закон, и то на члан 20.16А став (1) који недвосмислено упућује на неопходност примјене пописа из 1991. године код одређивања броја делегата за Дом народа, све док Анекс VII у потпуности не буде спроведен. У вези с тим, наглашено је да ни високи представник за Босну и Херцеговину, а ни Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине нису прогласили потпуно спровођење Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

8. Подносиоци захтјева су потом указали и да сам попис из 2013. године није прихватљив као основ за доношење спорног упутства указујући у вези с тим на мишљење Федералног завода за статистику од 4. новембра 2018. године у којем се наводи, између осталог, да је попис из 1991. године спроведен према методологији „сталног становништва“, а попис из 2013. године према методологији „уобичајеног становништва“. Осим тога, како су подносиоци захтјева истакли, резултати пописа из 1991. године и 2013. године нису упоредиви због тога што попис из 1991. године укључује и грађане који су се налазили на привременом раду или боравку у иностранству, без обзира на дужину њиховог рада/боравка у иностранству, а према попису из 2013. године, држављани Босне и Херцеговине који живе у иностранству и имају пребивалиште у Босни и Херцеговини и одсутни су дуже од 12 мјесеци пописани су у посебној бази података и они не чине дио укупног броја становника Босне и Херцеговине. Потом су подносиоци захтјева указали и на то да је Законом о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини прописано

да ће се подаци прикупљени пописом користити искључиво у статистичке сврхе. Осим тога, подносиоци захтјева су истакли да попис из 2013. године није обухватио избјегла лица која према Изборном закону имају активно бирачко право, што значи да попис из 2013. године и без уставног принципа садржаног у члану IX 7 Устава Федерације Босне и Херцеговине не би био правно релевантан за изборни процес који признаје ту категорију становништва и даје јој могућност учешћа у изборном процесу Босне и Херцеговине.

9. Дакле, како је ЦИК оспореним Упутством о измјени и допунама супституишући законодавца регулисао законску материју, те утврдио број делегата и начин њиховог избора из сваког кантона, не поштујући принцип предвиђен Уставом Федерације Босне и Херцеговине о примјени резултата пописа из 1991. године, подносиоци захтјева сматрају да донесено Упутство о измјени и допунама није у складу с Уставом Босне и Херцеговине, и то чл. I/2 и II/2 и чланом 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Подносиоци захтјева су предложили да се захтјев усвоји, да се утврди да Упутство о измјени и допунама није у складу са чл. I/2 и II/2 Устава Босне и Херцеговине и чланом 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те да се наложи ЦИК-у да одредбе Упутства о измјени и допунама усклади с наведеним члановима Устава Босне и Херцеговине и чланом 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, односно да одреди број делегата који се бирају из сваког конститутивног народа и из реда Осталих, а који се бирају из законодавног органа сваког кантона примјењујући попис из 1991. године.

10. Захтјев за привремену мјеру подносиоци захтјева нису посебно образложили.

Одговор на захтјев

11. У опширном одговору на захтјев ЦИК је, између осталог, навео да доношењем Упутства о измјени и допунама ни на који начин није повриједио права подносилаца захтјева, нити било којег учесника у изборном процесу, него је управо с циљем заштите изборног процеса и донио Упутство о измјени и допунама како би, у смислу члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, обезбиједио слободне и демократске изборе, за чије је спровођење одговоран ЦИК, а његова надлежност произлази из члана 5 Анекса III Споразума о изборима Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Даље, ЦИК је нагласио да доношењем оспореног Упутства о измјени и допунама ниједној категорији бирача с правом гласа у изборима у БиХ није ускраћено право да учествује у изборима (право да бира и право да буде биран), нити су успостављена било каква ограничења при исказивању воље бирача. Предложено је да се захтјев одбаци, односно одбије као неоснован јер не постоји повреда Устава Босне и Херцеговине.

Релевантни прописи

12. У Уставу Босне и Херцеговине релевантне одредбе гласе:

Члан I Босна и Херцеговина

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

Члан II Људска права и основне слободе

2. Међународни стандарди

Права и слободе предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим другим законима.

Члан VI/3а)

Уставни суд ће штитити овај Устав.

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

Члан VI/5

Одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

13. У Уставу Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 32/07 и 88/08) релевантне одредбе гласе:

IX УСВАЈАЊЕ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ УСТАВА И ПРИЈЕЛАЗНА РЈЕШЕЊА

Члан 7.

Објављени резултати пописа становништва из 1991. године на одговарајући начин ће се користити за сва израчунавања која захтијевају демографске податке док се Анекс 7. у потпуности не проведе.

Члан 11а.

1. Пропорционална заступљеност у свим јавним органима власти, укључујући и судове

Конститутивни народи и група Осталих ће бити пропорционално заступљени у јавним институцијама у Федерацији БиХ.

Као уставни принцип, таква пропорционална заступљеност ће се базирати на попису из 1991. године, док се Анекс 7. у потпуности не проведе, у складу са Законом о државној служби Босне и Херцеговине. Овај опћи принцип ће се прецизирати ентитетским законима. Ентитетски закони ће утврдити конкретне рокове и регулираће поменути принцип, у складу са регионалном етничком структуром ентитета и кантона.

Јавне институције у смислу овог члана су министарства у Влади Федерације БиХ и владама кантона, опћински органи власти, кантонални и опћински судови у Федерацији Босне и Херцеговине.

14. У **Изборном закону Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 и 31/16) релевантне одредбе гласе:

Члан 2.9

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је независан орган који подноси извјештај непосредно Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине и чија овлаштења из ње произилазе. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине:

1. координира, надгледа и регулише законитост рада свих изборних комисија и бирачких одбора у складу са овим законом

2. доноси административне прописе за провођење овог закона

2а. доноси одлуку о одржавању непосредних избора у Босни и Херцеговини, прописаних овим законом

3. предлаже буџет за Централну изборну комисију Босне и Херцеговине и подноси извјештај о извршењу буџета

4. одговорна је за тачност, ажурност и укупни интегритет Централног бирачког списка за територију Босне и Херцеговине

4а. обезбјеђује статистичке евиденције разврстане по полу, старости, разврстани по изборним јединицама за сваки дио изборног процеса

5. овјерева политичке странке, коалиције, листе независних кандидата и независне кандидате за учешће на свим нивоима непосредних избора у Босни и Херцеговини

6. потврђује и овјерава листе кандидата и кандидате за све нивое непосредних и посредних избора у Босни и Херцеговини обухваћених овим законом

7. одговорна је за правовремено штампање, дистрибуцију и безбједност гласачких листића и формулара за непосредне изборе на свим нивоима у Босни и Херцеговини

8. утврђује садржај и форму гласачких листића за све нивое непосредних избора у Босни и Херцеговини

9. утврђује и потврђује резултате свих непосредних и посредних избора обухваћених овим законом, овјерава да су ти избори спроведени у складу са овим законом и објављује резултате свих непосредних и посредних избора обухваћених овим законом

10. издаје увјерење лицима која су добила мандат на свим нивоима непосредних и посредних избора у Босни и Херцеговини обухваћених овим законом

11. обавјештава изборну комисију или бирачки одбор или било које друго тијело надлежно за спровођење избора да не поступају у складу са одредбама овог закона, или да их крше, и надлежном органу налаже подузимање одговарајућих мјера

12. објављује у службеним гласилима и средствима јавног информисања у Босни и Херцеговини и ван ње, пословнике, прописе и изборне резултате непосредних и посредних избора у Босни и Херцеговини обухваћених овим законом, информације за бираче, те остале информације неопходне за провођење овог закона и свих изборних закона

13. обавља све изборне активности за избор чланова Предсједништва Босне и Херцеговине и чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине

14. доноси одлуку о престанку мандата изабраног званичника на свим нивоима непосредних и посредних избора у Босни и Херцеговини обухваћених овим Законом, а води и претходни поступак, гдје је потребно, о утврђивању чињенично стања (у случају када је изабрани званичник поднио оставку, да је то учинио својом вољом)

15. провјерава одлуку надлежног органа о престанку мандата изабраног званичника опозивом, како би се осигурало да је мандат изабраног званичника престао у складу са овим Законом

16. подноси годишњи извјештај Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине о спровођењу избора у Босни и Херцеговини, провођењу овог закона и иницира измене овог закона и

17. врши све друге послове утврђене законом.

Члан 10.12

Број делегата из сваког конститутивног народа и из реда осталих, који се бирају у Дом народа из законодавног тијела сваког кантона је пропорционалан броју становника кантона према посљедњем попису. Изборна комисија одређује, након сваког пописа, број делегата који се бирају из сваког конститутивног народа и из реда осталих, а који се бирају из законодавног тијела сваког кантона.

За сваки кантон, број становника из сваког конститутивног народа и из реда осталих се дијели бројевима 1, 3, 5, 7, итд. све док је то потребно за расподелу. Бројеви који се добију као резултат ових дијелења представљају количнике сваког конститутивног народа и осталих у сваком кантону. Сви количници конститутивних народа се редају засебно по величини тако што се највећи количник сваког конститутивног народа и из реда осталих ставља на прво мјесто. Сваком конститутивном народу се даје једно мјесто у сваком кантону. Највећи количник за сваки конститутивни народ у сваком кантону се брише са листе количника тог конститутивног народа. Преостала мјеста се дају конститутивним народима и осталим једно по једно од највећег према најмањем према преосталим количницима на листи.

Члан 20.16 А

До потпуне provedбе Анекса 7. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, расподела мјеста по конститутивном народу која је обично уређена Поглављем 10, Потпоглавље Б овог закона одвија се у складу са овим чланом.

До организирања новог пописа, као основ користи се попис из 1991. године тако да сваки кантон бира сљедећи број делегата:

15. У Упутству о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 38/14, 90/16 и 8/17) релевантне одредбе гласе:

Члан 1.

(Предмет)

(1) Овим упутством уређује се начин и поступак номиновања, провјере кандидата, овјера кандидатских листа, избор, утврђивање резултата гласања, потврђивање резултата гласања и издавање увјерења лицима која су добила мандат:

- а) у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Дом народа Парламентарне скупштине БиХ),
- б) у Дому народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Дом народа Парламента Федерације БиХ),
- ц) у Вијећу народа Републике Српске (у даљем тексту: Вијеће народа РС) и

д) у Градском вијеће Града Сарајева и Скупштини Града Источно Сарајево.

(2) Овим упутством уређује се начин и поступак провјере кандидата, овјера кандидатских листа и издавање увјерења лицима која су добила мандат председника и потпредседника Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: председника и потпредседника Федерације БиХ) и градоначелника Града Сарајева, Града Источно Сарајево, Града Мостара (у даљем тексту: градоначелник града) и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

*Поглавље III. Дом народа Парламента Федерације
Босне и Херцеговине*

Одјељак А. Номинирање кандидата и избор делегата

Члан 21. став (3)

(1) Број делегата који се бира из скупштина кантона је прописан чланом 20.16А Изборног закона БиХ.

16. У Упутству о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 91/18) релевантне одредбе гласе:

Члан 1.

У Упутству о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, бр. 38/14, 90/16 и 8/17) у члану 21. став (3) се мијења и гласи:

„(3) Утврђује се прелиминарни број делегата који се бира из скупштина кантона, како слиједи:

- а) из законодавног органа Кантона бр. 1, Унско-сански кантон, бира се шест делегата, укључујући два из реда бошњачког, једног из реда хрватског, два из реда српског народа и један из реда осталих;*
- б) из законодавног органа Кантона бр. 2, Посавски кантон, бира се три делегата, укључујући једног из реда бошњачког, једног из реда хрватског и једног из реда српског народа;*
- ц) из законодавног органа Кантона бр. 3, Тузлански кантон, бира се осам делегата, укључујући три из реда бошњачког, једног из реда хрватског, два из реда српског народа и два из реда осталих;*
- д) из законодавног органа Кантона бр. 4, Зеничко-добојски кантон, бира се шест делегата, укључујући три из реда бошњачког, један из реда хрватског, један из реда српског народа и један из реда осталих;*

- e) из законодавног органа Кантона бр. 5, Босанско-подрињски кантон - Горажде бирају се три делегата, укључујући једног из реда бошњачког, једног из реда хрватског и једног из реда српског народа;
- ф) из законодавног органа Кантона бр. 6, Средњобосански кантон, бира се шест делегата, укључујући једног из реда бошњачког, три из реда хрватског, једног из реда српског народа и једног из реда осталих;
- г) из законодавног органа Кантона бр. 7, Херцеговачко-неретвански кантон, бира се шест делегата, укључујући једног из реда бошњачког, три из реда хрватског и два из реда српског народа;
- х) из законодавног органа Кантона бр. 8, Западнохерцеговачки кантон, бира се пет укључујући једног из реда бошњачког, три из реда хрватског и један из реда српског народа;
- и) из законодавног органа Кантона бр. 9, Кантон Сарајево, бира се девет делегата, укључујући три из реда бошњачког, један из реда хрватског, три из реда српског народа и два из реда осталих и
- ј) из законодавног органа Кантона бр. 10, Кантон 10, бира се шест делегата, укључујући једног из реда бошњачког, два из реда хрватског и три из реда српског народа.

Члан 3.

У члану 37. иза става (2) додаје се нови став (3) који гласи:

„(3) Изузетно, уколико након процедуре утврђене у ставу (1) и (2) овог члана, недостаје одређени број делегата из реда једног од конститутивног народа или из реда Осталих (члан 10.10 Закона), Централна изборна комисија БиХ ће примјеном уставног начела паритета у представљању конститутивних народа и одговарајућег представљања Осталих (Амандман XXXIII, став 1. тачка 1. на Устав Федерације БиХ), посебним актом прописати начин попуњавања и извршити попуњавање недостајућег броја делегата из реда конститутивног народа или из реда Осталих, примјеном члана 10.16 Изборног закона БиХ.“

17. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 тачка ц) Правила Уставног суда.

Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

Члан 19 тачка а) Правила Уставног суда гласи:

Захтјев није допуствив ако постоји неки од сљедећих случајева:

а) Уставни суд није надлежан за одлучивање;

18. Захтјев за оцјену уставности поднијело је 27 од укупно 98 посланика Представничког дома Парламента ФБиХ, што значи да је захтјев поднио овлашћени субјекат, у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине.

19. У конкретном случају подносиоци захтјева сматрају да оспорено Упутство о измјени и допунама, које је донио ЦИК, није у складу с Уставом Федерације Босне и Херцеговине и Изборним законом, односно Уставом Босне и Херцеговине, и то чл. I/2 и II/2, те чланом 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Иако то нису експлицитно навели, Уставни суд запажа да подносиоци захтјева суштински проблематизују одредбе члана 1 Упутства о измјени и допунама којима је ЦИК измијенио члан 21 став (3) изворног текста Упутства, те утврдио прелиминаран број делегата за Дом народа који се бирају из скупштина кантона.

20. У вези с тим, Уставни суд указује на то да члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине не прописује експлицитну надлежност Уставног суда да оцјењује уставност аката ниже правне снаге од закона.

21. С обзиром на то да је предмет оспоравања акт ниже правне снаге од закона, произлази да је у конкретном случају потребно, прије свега, утврдити да ли Уставни суд може да заснује надлежност за одлучивање у смислу члана VI/3а) Устава БиХ.

22. У погледу оспораваног акта, Уставни суд указује на то да је у својој досадашњој пракси, у ситуацијама када је покретано питање усаглашености неког општег акта који није изричито наведен у одредби члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, у сваком појединачном предмету оцијенио околности конкретног случаја у односу на надлежност која му је додијелена на основу наведеног члана, те сходно томе изражавао став да ли ће конкретни захтјев за испитивање тих аката оцијенити допустивим. Такође, Уставни суд наглашава да може дати сопствену правну квалификацију чињеница, те да га не обавезује квалификација коју дају стране у предмету (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 6/06 од

29. марта 2006. године, тачка 21, „Службени гласник БиХ“ број 40/08), као и да је коначни ауторитет у погледу тумачења и примјене Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У 9/09* од 26. новембра 2010. године, став 70, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 48/11).

23. Сходно наведеном, Уставни суд ће презентовати досадашњу праксу у предметима који су се бавили питањем оцјене уставности аката нижег правног ранга од закона.

24. Дакле, у Одлуци број *У 7/16* предмет оспоравања били су акти ниже правне снаге од закона, и то Одлука о усвајању Јединственог програма обраде података пописа становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године и Јединственог програма обраде података пописа становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године које је донио директор Агенције за статистику. Подносилац захтјева је тврдио да оспорени акти крше Устав Босне и Херцеговине јер нису у складу са Законом о попису становништва, домаћинства и станова у БиХ и Законом о статистици БиХ које је донијела Парламентарна скупштина БиХ (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У 7/16* од 19. јануара 2017. године, доступна на www.ustavnisud.ba). Уставни суд је закључио да не може засновати надлежност за одлучивање у смислу члана VI/3а) Устава БиХ јер оспорени акти не покрећу питање кршења људских права, као и да спор не може произлазити из важећих прописа. Најзад, Уставни суд је истакао да нема надлежност да испитује законитост генерално, а да из аргументације подносиоца захтјева произлази да се суштински покреће питање усклађености оспорених аката са Законом о попису и Законом о статистици (види тачке 33 и 34).

25. Уставни суд подсјећа да је у Одлуци број *У 28/14* предмет оцјене уставности била одредба подзаконског акта, Правилника о измјенама и допунама Правилника о критеријумима, поступку и начину расподјеле страних дозвола за превоз терета домаћим превозницима, који је донио министар комуникација и промета. С обзиром на то да се захтјев за оцјену уставности односио на питања која произлазе из Устава БиХ и међународних споразума којима се гарантује заштита људских права, те остваривање уставних принципа, као што је принцип тржишне привреде, право на имовину и право на забрану дискриминације, Уставни суд је закључио да је надлежан да врши контролу уставности конкретног подзаконског акта (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У 28/14* од 26. новембра 2015. године, тачка 15, доступна на www.ustavnisud.ba).

26. Уставни суд указује да је у досадашњој пракси изградио и став да питање сукоба надлежности између различитих нивоа власти у Босни и Херцеговини у односу на уставну надлежност за доношење (i) подзаконских аката може довести до покретања уставног спора у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Управо имајући у виду одредбе из члана VI/3 према којима ће „Уставни суд

подржати овај Устав...“, као и одредбе из истог члана које у релевантном дијелу гласе „...укључујући али не ограничавајући се...“ у вези с којим Уставни суд посматра и одредбе о подјели надлежности из члана III Устава Босне и Херцеговине, те имајући у виду (i) уставни принцип правне државе из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд сматра да може засновати надлежност и одлучити о уставном спору у којем се тврди да је ненадлежни орган донио подзаконски акт за чије доношење није имао надлежност према Уставу Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број У 10/14 од 4. јула 2014. године, тачка 79). При томе, Уставни суд је у својој пракси протумачио да спор не може произлазити из редовних позитивноправних прописа, већ се мора тицати одређеног питања које је регулисано самим Уставом БиХ (види Уставни суд, Одлука о допуствости број У 12/08 од 30. јануара 2009. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 62/09, тачка 7).

27. Даље, у предмету број У 1/09 подносилац захтјева је тврдио да је оспореним актима Владе ФБиХ којим је омогућено спровођење Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње, а којим је држава БиХ преузела и обавезе и одговорност за стару девизну штедњу, прекршено, између осталог, и уставно право на имовину, као и принцип недискриминације (види Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број У 1/09 од 20. маја 2009. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). Уставни суд је закључио да није надлежан да оцјењује уставности у смислу члана VI/3а) Устава БиХ јер оспорени акти не представљају опште акте за чију је оцјену уставности надлежан у смислу наведене одредбе, као и да не види ниједан разлог због којег би оспорени акти покретали питања кршења људских права и основних слобода.

28. Надаље, у предметима бр. У 4/05 и У 7/05 Уставни суд је, полазећи од текста из члана VI/3а) Устава БиХ „укључујући али не ограничавајући се на то“, закључио да може вршити контролу уставности и правних аката нижег ранга од закона када такви акти покрећу питање кршења људских права и основних слобода заштићених Уставом БиХ и Европском конвенцијом (види Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број У 4/05 од 22. априла 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 32/05, Одлука о допуствости и меритуму број У 7/05 од 2. децембра 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 45/05). У наведеним одлукама предмет оспоравања били су статuti јединица локалне самоуправе (Град Сарајево, Град Источно Сарајево, Град Бања Лука). У оба предмета Уставни суд је закључио да се захтјеви за оцјену уставности односе на питања која произлазе из Устава БиХ и међународних споразума којима се гарантује заштита људских права, те да се тичу остваривања људских права и уставних принципа, тј. принципа конститутивности народа и права на забрану дискриминације, те да је надлежан за одлучивање у смислу члана VI/3а) Устава БиХ.

29. Уставни суд подсјећа и на то да је у предмету број У 3/04 подносилац захтјева, између осталог, затражио оцјену уставности појединачно означених рјешења надлежних општинских органа на подручју града Сарајева о измјени назива улица, паркова, тргова и мостова у појединим градским општинама, при том се позивајући на принцип забране дискриминације из члана II/4 Устава БиХ (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 3/04 од 27. маја 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 58/05). Одлучујући о захтјеву у том дијелу, Уставни суд је закључио да није надлежан за одлучивање, с обзиром на природу оспорених аката, односно конкретних рјешења за која је закључио да као акти извршне власти не представљају врсту општих нормативних аката, односно прописа за које је Уставни суд, у складу са чланом VI/3а) Устава БиХ, надлежан оцјењивати уставност.

30. Сходно наведеном, произлази да сама чињеница да су оспорене одредбе садржане у правним актима који нису изричито побројани у члану VI/3а) Устава Босне и Херцеговине није без изузетка препрека за одлучивање Уставног суда. Међутим, то у исто вријеме не значи и да сваки такав правни акт може бити предмет оцјене уставности у смислу надлежности из цитиране уставне одредбе, као и да ће свако позивање на принципе садржане у Уставу Босне и Херцеговине нужно резултирати постојањем спора за који је једино надлежан за одлучивање Уставни суд БиХ (види, *mutatis mutandis*, између осталих, У 28/13, тачка 17).

31. У односу на конкретан случај, Уставни суд као прво подсјећа да у својој досадашњој пракси није оцјењивао уставност правних аката које је доносио ЦИК у складу с овлашћењима из члана 2.9 Изборног закона. Према члану 2.9 Изборног закона, ЦИК је независан орган који подноси извјештај Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине и чија овлашћења из ње произлазе, а тачкама од 1 до 17 члана 2.9 Изборног закона таксативно су прописана овлашћења ЦИК-а (види релевантне прописе). Тако је, између осталих, тачком 2 става 1 члана 2.9 Изборног закона ЦИК надлежан да доноси административне прописе за спровођење Изборног закона. Сходно томе, Уставни суд сматра да оспорено Упутство о измјени и допунама по свом карактеру заправо и јесте административни пропис који је ЦИК донио с циљем спровођења Изборног закона и посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини. У том смислу, Уставни суд запажа да је чланом 1 изворног текста Упутства („Службени гласник БиХ“ број 38/14) прописано шта је предмет тог правног акта. Тако је ставом 1 члана 1 Упутства прописано да се наведеним правним актом уређују начин и поступак номинирања, провјере кандидата, овјера кандидатских листи, избор, утврђивање резултата гласања, спровођење резултата гласања и издавање увјерења лицима која су добила мандат у Дому народа Парламентарне скупштине БиХ, Дому народа (Парламента Федерације БиХ), Вијећу народа Републике Српске и Градском вијећу Града Сарајева и Скупштини града Источно Сарајево, док је ставом 2 истог члана прописано да се Упутством

уређују начин и поступак провјере кандидата, овјера кандидатских листи и издавање увјерења лицима која су добила мандат председника и потпредседника Федерације БиХ и градоначелника Града Сарајева, Града Источно Сарајево, Града Мостара и Дистрикта Брчко БиХ. Остале одредбе Упутства заправо детаљније разрађују предмет Упутства. Уставни суд потом запажа да је ЦИК у члану 1 оспореног Упутства о измјени и допунама утврдио број делегата који се бирају из скупштине кантона (види релевантне прописе), тако што је у тачкама од а) до ј) цитираног члана одредио прелиминаран број делегата из конститутивних народа и реда Осталих за Дом народа који се бирају из законодавних органа 10 кантона Федерације Босне и Херцеговине. Уставни суд посебно наглашава да је ЦИК утврдио прелиминаран број делегата, што упућује на закључак да се ради о одредби која је привременог карактера, што свакако треба узети у обзир приликом разматрања надлежности Уставног суда.

32. Уставни суд запажа да се подносиоци захтјева у свом захтјеву позивају на одредбе чл. I/2 и II/2 Устава Босне и Херцеговине, односно члан 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, а да у суштини нису образложили у чему се састоји неусаглашеност наведених одредби Устава Босне и Херцеговине, односно Европске конвенције у контексту оспореног Упутства о измјени и допунама. Наиме, Уставни суд запажа да подносиоци захтјева заправо суштински тврде да оспорено Упутство о измјени и допунама није донесено у складу с принципима Устава Федерације Босне и Херцеговине и Изборног закона, при чему од Уставног суда захтијевају да утврди да Упутство о измјени и допунама није у сагласности с наведеним одредбама Устава Босне и Херцеговине и протоколом уз Европску конвенцију, те да се ЦИК-у наложи да број делегата који се бирају из скупштина кантона утврди према попису из 1991. године, позивајући се на Устав Федерације Босне и Херцеговине (члан IX 7).

33. Из наведеног, прије свега, слиједи да подносиоци захтјева заправо не доводе у питање легитимитет ЦИК-а, па имајући у виду одредбу члана 31 Правила Уставног суда, Уставни суд има обавезу да се приликом одлучења креће унутар постављеног захтјева. С друге стране, Уставни суд запажа да из оспореног упутства *explicite* не произлази који је попис становништва ЦИК користио приликом утврђивања прелиминарног броја делегата, што упућује на закључак да би Уставни суд требао да се бави демографском структуром становништва у Босни и Херцеговини како би, евентуално, испитао тај приговор, што је питање које не произлази директно из Устава Босне и Херцеговине.

34. У вези с приговором подносилаца захтјева да ЦИК доношењем оспореног Упутства о измјени и допунама заправо није испоштовао ни Одлуку Уставног суда број У 23/14 од 1. децембра 2016. године, Уставни суд подсјећа да је цитираном одлуком, између осталог, утврђено да одредбе Поглавља 20 – Прелазне и завршне

одредбе члана 20.16.А став 2 тачке а-ј нису у складу са чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине, што је био разлог да се наложи Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине да најкасније у року од шест мјесеци од дана достављања одлуке усклади цитиране одредбе са чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд, такође, подсећа да је наведена одлука Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине достављена 1. децембра 2016. године, а да је рок за извршење те одлуке истекао 30. јуна 2017. године. У вези с тим, Уставни суд подсећа на одредбе члана VI/5 Устава Босне и Херцеговине према којима су одлуке Уставног суда коначне и обавезујуће. Управо је неспровођење одлуке Уставног суда као коначне и обавезујуће био разлог да Уставни суд 6. јула 2017. године донесе рјешење којим је утврдио да Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине у датом року није извршила Одлуку Уставног суда број У 23/14, те је, сходно томе, предметна одлука, у смислу члана 72 став (6) Правила Уставног суда, достављена Тужилаштву Босне и Херцеговине.

35. Из наведеног јасно слиједи да је Уставни суд налог за усклађивање неуставних одредаба Изборног закона упутио надлежном законодавном органу Босне и Херцеговине, а не ЦИК-у, тако да се у таквим околностима не може говорити о томе да ЦИК није извршио одлуку Уставног суда јер ЦИК у конкретном случају није ни овлашћен да спроводи цитирану одлуку Уставног суда.

36. Сходно свему наведеном, Уставни суд сматра да оспорено Упутство о измјени и допунама представља проведбени акт који је ЦИК донио с циљем спровођења Изборног закона у поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини, којим је утврђен прелиминаран број делегата за Дом народа који се бирају из скупштина кантона. Сходно томе, али и чињеници да се ради о одредби привременог карактера, Уставни суд закључује да се у конкретном случају не ради о општем акту за чију је оцјену уставности надлежан у складу са чланом VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Такође, у овом случају, имајући у виду садржај поднесеног захтјева, у свјетлу члана 31 Правила Уставног суда, Уставни суд не уочава ниједан разлог због којег би оспорени проведбени акт ЦИК-а покретао питање кршења људских права и основних слобода. Стога је Уставни суд, узимајући у обзир све наведене околности, а посебно имајући у виду своју досадашњу јуриспруденцију приликом тумачења своје надлежности, закључио да није надлежан да одлучује о оцјени уставности оспореног акта ЦИК-а, у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине.

37. Имајући у виду одредбу члана 19 став (1) тачка а) Правила Уставног суда, према којој ће се захтјев одбацити као недопуштен уколико се утврди да Уставни суд није надлежан за одлучивање, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

38. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету, није неопходно посебно разматрати приједлог подносилаца захтјева за доношење привремене мјере.
39. У смислу члана 43 Правила Уставног суда, анекс ове одлуке је издвојено мишљење потпредсједника Мирсада Ћемана противно одлуци већине.
40. У складу са чланом VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Издвојено мишљење потпредсједника Мирсада Ђемана о неслагању

Иако је захтјевом за оцјену уставности Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 91/18) овлашћени подносилац предложио доношење одлуке о допустивости и меритуму, Уставни суд је предмет ријешило (само) одлуком о допустивости, дакле искључиво с процедуралног аспекта.

Уставни суд је, наиме, захтјев 27 посланика Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине одбацио као недопуштен због ненадлежности.

Кључне аргументе за такву одлуку Суд је (већином гласова) нашао углавном у томе што:

- оспорено Упутство Централне изборне комисије Босне и Херцеговине (ЦИК) подзаконски је „provedбени акт“;

- није уочен ниједан разлог због којег би оспорени акт покретао питање кршења људских права и основних слобода;

- у својој досадашњој пракси Уставни суд није испитивао уставност правних аката које је ЦИК доносио у складу с овлашћењима из члана 2.9 Изборног закона БиХ, а ни у конкретном случају се не ради о општем акту за чију би оцјену уставности Уставни суд био надлежан у складу са чланом VI/3а) Устава Босне и Херцеговине;

- ради се, како то закључује Уставни суд, о одредби „привременог карактера“, с обзиром на то да је Упутством утврђен тек прелиминаран број делегата за Дом народа Парламента Федерације БиХ који се бирају из скупштина кантона.

Из сљедећих разлога се нисам могао сложити са ставом већине о томе да је захтјев недопуштен:

- Уставни суд је већ раније заузео експлицитан став да, кад год је то могуће, своју јурисдикцију мора интерпретирати тако да дозволи најширу могућност отклањања посљедица кршења Уставом гарантованих права. С обзиром на то да се спорне одредбе у суштини односе на могућност и обим појединачне и колективне заступљености у законодавном органу, према мом мишљењу, стандард „најшира могућност“ у конкретном случају не само да омогућава него и захтијева најширу интерпретацију одредаба Устава и Правила Уставног суда када је ријеч о успостављању надлежности. Наиме, наспрот ставу већине да Уставни суд не

учава ниједан разлог због којег би оспорени provedбени акт ЦИК-а покретао питање кршења људских права и основних слобода, према мом мишљењу, спорне одредбе битно утичу на остваривање људских права, основних слобода и принципа наведених у Уставу БиХ, Европској конвенцији, као и Међународним споразумима садржаним у Анексу I Устава БиХ (нпр. принцип конститутивности народа, забрана дискриминације итд.) у изборном процесу.

- Из референтне јуриспруденције Уставног суда БиХ (видјети, нпр. тачке 24-30 образложења одлуке) очигледно је да је Уставни суд у више сличних случајева, када су предмет оцјене били подзаконски акти, засновао надлежност цијенећи при томе сваки предмет „за себе“ и узимајући у обзир „околности конкретног случаја“ (статути јединица локалне самоуправе: Град Сарајево, Град Источно Сарајево, Град Бања Лука, Град Мостар, те Правилник о ЦЕМТ дозволама, Одлука о вршењу провјере тачности и истинитости података приликом пријаве пребивалишта на територији Републике Српске итд.). У овом контексту неизбјежно се поставља питање по чему је предмет број У 24/18 другачији од оних у којима је Суд прихватио надлежност и упустио се у меритум одлучивања. Према мом мишљењу, у вези с питањем надлежности, суштинска разлика не постоји.

- Важно је подсјетити да је Уставни суд (нпр. у Одлуци број У 19/14) дао своју дефиницију закона и подзаконских аката према којој је „закон општи правни акт државе који у унапријед утврђеном законодавном поступку доноси њен законодавни орган, док су подзаконски акти акти ниже правне снаге од закона и њима се разрађују одређена законска питања“. Међутим, очигледно је да се у конкретном случају оспореном нормом из Упутства не „разрађују одређена законска питања“, него је за комплетну и конкретну норму већ садржану у закону препуштено да је као „законску материју“ у једном битном сегменту с времена на вријеме само конкретизује ЦИК, тј. да израчуна и одреди број мандата/делегата на бази промјенљивих статистичких података. То, међутим, не умањује карактер те норме у стандардној хијерархији прописа. *Ratio legis* оваквог приступа законодавца је, према томе, и сасвим очигледно његово прагматично одређење да се не бави тиме као (наводно) „техничким питањем“ у иначе веома формалном и сложенем законодавном поступку.

- С обзиром на то да је Парламентарна скупштина БиХ као законодавац овластила ЦИК да својим актом (не прецизирајући врсту акта) „одређује након сваког пописа становништва (само – моја напомена) број делегата који се бирају из сваког конститутивног народа и из реда Осталих...“, по мом мишљењу та материја је била и остаје „законска материја“. Уосталом, у Одлуци број У 10/14, у којој је прихватио да је надлежан, Уставни суд примјећује да се „оспореном одлуком не разрађује већ постојећи државни закон, већ се наведени закон допуњује путем прописивања додатних услова за...“. Консеквентно, Упутство које је донио

ЦИК, иако по форми проведбени акт („административни пропис за спровођење Изборног закона“, како је то оквалификовао Уставни суд), у овом контексту и према својој суштини је „закон“, барем у дијелу који се односи на спорне одредбе. Уставни суд је, стога, као институција која подржава Устав, надлежан да испитује уставност свих аката, па и овог упутства, без обзира на доносиоца, ако је питање покренуто према једној од надлежности Уставног суда из члана VI/3 Устава Босне и Херцеговине.

И коначно,

чињеница да се (и ако се) у конкретном случају ради о одредбама „привременог карактера“ не може бити од било каквог утицаја на допустивост јер закони или поједине њихове одредбе, опште је познато и у теорији и у пракси, могу имати, и неријетко имају, „темпорални карактер“, што, уз друге предуслове, само по себи није сметња да се преиспитује њихова усклађеност с Уставом.

Сматрам на крају потребним посебно нагласити да у принципу нисам против опреза и суздржаности коју је у оваквим односно сличним случајевима Уставни суд до сада, очигледно, испољио (некада прихватајући а некада не прихватајући надлежност), али сам увијек за то да се ова институција храбро суочава с изазовима своје улоге, надлежности и мисије. Између осталог, и зато што је, без обзира на повремена оспоравања, Уставни суд Босне и Херцеговине као заштитник Устава једина „адреса“ која у коначници треба да обезбиједи уставну заштиту и функционалност уставноправног поретка и система у цјелини.

Predmet broj U 21/18

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev Mladena Bosića, predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja zahtjeva za ocjenu ustavnosti odredbi čl. 48. i 48a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama

Odluka od 31. januara 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 21/18, rješavajući zahtjev **Mladena Bosića**, predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja zahtjeva, na osnovu člana VI/3.a Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) alineja b), člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Mirsad Ćeman, potpredsjednik
Margarita Caca-Nikolovska, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudija

na sjednici održanoj 31. januara 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odlučujući o zahtjevu Mladena Bosića, predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja zahtjeva, za ocjenu ustavnosti odredbi čl. 48. i 48a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 106/09 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 78/11),

utvrđuje se da su odredbe čl. 48. i 48a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 106/09 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 78/11) u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Mladen Bosić, predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja zahtjeva (u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva), podnio je 16. oktobra 2018. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti odredbi čl. 48. i 48a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 106/09 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 78/11; u daljnjem tekstu: osporene odredbe).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. stav (2) Pravila Ustavnog suda, od Narodne skupštine Republike Srpske zatraženo je 17. oktobra 2018. godine da dostavi odgovor na zahtjev.

3. Narodna skupština Republike Srpske nije dostavila odgovor u ostavljenom roku.

4. Ustavni sud je shodno članu 34. Pravila Ustavnog suda 26. decembra 2018. godine zatražio od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) da dostavi odgovor o tome šta su bili razlozi za izmjene i dopune osporenih odredaba Zakona o poljoprivrednim zadrugama.

5. Ministarstvo je dostavilo odgovor 16. januara 2019. godine.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

6. Podnosilac zahtjeva smatra da osporene odredbe nisu u skladu sa članom II/3.k) Ustava BiH i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

7. Istaknuto je da je Ustavom BiH zagarantirano pravo na imovinu kao jedno od osnovnih ljudskih prava, te da je članom II/2. Ustava BiH (međunarodni standardi) propisano da se prava i slobode predviđeni Evropskom konvencijom i njenim protokolima direktno primjenjuju u BiH, kao i da ti akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima. Podnosilac zahtjeva se također pozvao i na član 17. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (kojim je propisano da svako ima pravo da posjeduje imovinu, sam i u zajednici s drugima, kao i da niko ne smije biti samovoljno lišen svoje imovine).

8. Osporenim odredbama, koje su usvojene izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 106/09 i 78/11), kako

je dalje navedeno, poljoprivredne zadruge u Republici Srpskoj kao poseban – *sui generis* oblik dobrovoljnog udruživanja fizičkih lica (udruživanja s ciljem zadovoljavanja svojih zajedničkih ekonomskih, socijalnih i kulturnih potreba i ciljeva) ostale su bez svoje imovine (tj. izgubile su pravo vlasništva).

9. Podnosilac zahtjeva je naglasio da je vlasništvo stvarno pravo koje vlasniku daje ovlaštenje da slobodno i po svojoj volji stvar drži, koristi i da s njome raspolaze, a svakoga od toga prava isključi u granicama određenim zakonom, kao i da je svako dužan da se uzdrži od povrede prava vlasništva drugog lica.

10. Nadalje je ukazano na član 50. Ustava Republike Srpske kojim je propisano da se ekonomsko i socijalno uređenje zasniva na ravnopravnosti svih oblika vlasništva i slobodnom privređivanju, samostalnosti preduzeća i drugih oblika privređivanja u stjecanju i raspodjeli dobiti i slobodnom kretanju robe, rada i kapitala u Republici kao jedinstvenom privrednom prostoru. Također je istaknuto da svi oblici vlasništva imaju jednaku pravnu zaštitu (član 54. Ustava RS), da se jamči vlasništvo na poljoprivredno zemljište (član 60. stav (2) Ustava RS), te da RS štiti interese i podstiče zadruge i zadrugarstvo (član 64. stav (1) alineja 5) Ustava RS). Podnosilac zahtjeva smatra da sve citirane odredbe Ustava RS štite zadruge i zadrugarstvo kada su u pitanju njihova prava, posebno ako se imaju u vidu stečena prava. Nadalje je istaknuto da je članom 8. Zakona o stvarnim pravima propisano da dobra od općeg interesa, među koje spada i poljoprivredno zemljište, uživaju posebnu zaštitu. Članom 58. st. (1) i (2) Zakona o stvarnim pravima, kako je dalje istakao, propisano je da samostalni držalac stječe održajem pravo vlasništva na nekretnini ako mu je državina zakonita i savjesna, a nije pribavljena silom, prijetnjom ili zloupotrebom povjerenja, istekom 10 godina neprekidnog držanja. Osim toga, samostalni držalac nekretnine, čija je državina savjesna, stječe održajem vlasništvo na nekretnini istekom 20 godina neprekidnog držanja. Podnosilac zahtjeva smatra da su zadruge na osnovu citiranog pravnog instituta održaja, koji je detaljno zakonom uređen, ispunile sve potrebne uvjete na osnovu kojih su nakon više decenija savjesne državine stekle pravo vlasništva i upisa prava vlasništva (*clausula intabulandi*) u zemljišnim knjigama. Prema mišljenju podnosioca zahtjeva ostaje nepoznato zašto zadrugama, kojima je priznato svojstvo pravnog lica, nije priznato i pravo vlasništva na zemljištu i/ili objektima u čijem posjedu i savjesnoj državini se nalaze duži vremenski period. Naprotiv, usvojenim izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama, konkretno člana 48. („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 106/09), zadrugama se oduzima pravo vlasništva bez valjanog pravnog osnova (*iustus titulus*), uz retroaktivno pravno dejstvo zakona koje Ustav Republike Srpske ne dozvoljava, odnosno ovo pravo se ograničava osporenim članom 48a.

11. Kao ilustraciju temeljne i štetne promjene položaja zadruga koja je nastala usvajanjem osporenih odredbi podnosilac zahtjeva je naveo zakonska rješenja koja su važila u višedecenijskom periodu, među kojima su Zakon o zemljoradničkom zadrugarstvu BiH

(„Službeni list SRBiH“ broj 41/1989) i Zakon o zemljičnim zadrugama RS („Službeni glasnik RS“ broj 18/99), koji više nisu na snazi, ali koji su afirmirali zemljičnu zadrugarstvo putem ustupanja zadrugama nekretnina i druge imovine. Podnosilac zahtjeva se također pozvao i na važeći Opći zakon o zadrugama BiH („Službeni glasnik BiH“ broj 18/03) kojim je u članu 48. propisano da zadruga koristi sredstva po osnovu uloga zadrugara, sredstva zadružnog vlasništva, sredstva u državnom vlasništvu i sredstva drugih domaćih i stranih pravnih lica.

12. Osim citiranih načelnih odredaba koje, kako je istakao podnosilac zahtjeva, eksplicitno daju status imovine zadruge i nad sredstvima u državnom vlasništvu, potrebno je naglasiti da su zadruge stjecale pravo korištenja imovine u skladu s propisima FNRJ i SFRJ kojima se nije moglo drugačije knjižiti pravo vlasništva osim u „B“ (vlasničkom) listu zemljišnih knjiga kao društveno vlasništvo (državno), a u „C“ (teretnim) listovima kao pravo raspolaganja ili korištenja zadruga. Veliki obim društvenog vlasništva (državnog) zadruge su stekle teretnim pravnim poslovima koji u svemu imaju karakter kupoprodajnih ugovora, dok se osporenim odredbama ne pravi distinkcija ni u pogledu načina stjecanja, pa se i teretnim poslom stečena imovina ekspropirira u korist jedinica lokalne samouprave.

13. U odnosu na pitanje javnog interesa koji je, prema mišljenju podnosioca zahtjeva, navodno izražen usvajanjem osporenih odredaba, navedeno je da statistički gledano zadruge koriste oko 5 % poljoprivrednog zemljišta u Republici Srpskoj, pa je i s te strane istaknuto pitanje od marginalnog značaja po javni interes. Upisom prava vlasništva u korist jedinica lokalne samouprave (općina i grad) na nekretninama upisanim u javnim evidencijama kao državno, odnosno društveno vlasništvo s pravom korištenja, upravljanja ili raspolaganja u korist zadruge, zadire se u stečena prava zadruga, čime dolazi do retroaktivnog dejstva zakona, ali i narušavanja principa *prior tempore potior iure* – prvi u vremenu, jači u pravu. Članom 110. stav (1) Ustava Republike Srpske propisano je da zakoni, drugi propisi i opći akti ne mogu imati povratno dejstvo.

14. Na osnovu navedenog, podnosilac zahtjeva je predložio da Ustavni sud, u skladu s ustavnim nadležnostima i nakon provedene procedure, na osnovu Pravila Ustavnog suda, donese odluku kojom utvrđuje da osporene odredbe nisu u skladu s Ustavom BiH i da se one ukidaju.

b) Odgovor na zahtjev

15. U svom odgovoru Ministarstvo je istaklo da se razlog za donošenje navedenih izmjena i dopuna ogleda, prije svega, u pravnom uređenju statusa društvene, odnosno državne imovine koju su poljoprivredne zadruge koristile po raznim osnovima, posebno imajući u vidu i mišljenje Ustavnog suda u predmetu broj AP 2429/06 u kome je dato tumačenje člana 94. Općeg zakona o zadrugama koji tretira pitanje zadružne imovine.

Imajući u vidu navedeno, predloženo je da se predmetna imovina upiše kao vlasništvo jedinica lokalne samouprave, uz obavezu da se nakon upisa predmetne nekretnine daju u zakup zadrugama, pri čemu prednost imaju zadruge koje su ih i do tada koristile. Na taj način, kako je istaknuto, nastojalo se riješiti pitanje statusa društvene, odnosno državne imovine koju su koristile zadruge, ali istovremeno dati mogućnost zadrugama da nastave koristiti navedenu imovinu, odnosno omogućiti zadrugama nesmetan rad i funkcioniranje. U odnosu na izmjene i dopune Zakona u „Službenom glasniku RS“ broj 78/11 istaknuto je da je izmjenom člana 48. produžen rok za podnošenje zahtjeva za upis prava vlasništva u korist jedinice lokalne samouprave, a izmjenom člana 48a. data je mogućnost jedinicama lokalne samouprave da u slučajevima kada zadruge nisu zainteresirane za korištenje navedene imovine da se ona ustupi na korištenje drugim korisnicima. Na taj način, kako je istaknuto, omogućeno je da se predmetno poljoprivredno zemljište kao prirodno bogatstvo i dobro od općeg značaja stavi u funkciju poljoprivredne proizvodnje.

IV. Relevantni propisi

16. U **Općem zakonu o zadrugama** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 18/03 i 55/06) relevantne odredbe glase:

Član 1.

Zadruga je oblik organiziranja dobrovoljno udruženih članova (u daljem tekstu: zadrugari), da bi zadovoljili svoje zajedničke ekonomske, socijalne i kulturne potrebe i težnje, kroz zajedničko posjedovanje i demokratsko kontrolirano privređivanje (poslovanje).

Član 4.

Namjena zadruge je zajedničko korištenje svih sredstava potrebnih za unapređivanje i razvoj djelatnosti zadrugara s ciljem poboljšanja i povećanja rezultata te djelatnosti.

Djelatnosti zadruge utvrđuju se zadružnim pravilima.

Član 6.

Zavisno od ciljeva osnivanja i potrebnih sredstava za osnivanje i poslovanje, zadruge se osnivaju i posluju ulozima i drugim vlastitim sredstvima zadrugara u skladu s ugovorom o osnivanju i zadružnim pravilima.

Visina osnivačkog uloga određuje se ugovorom o osnivanju i zadružnim pravilima.

IMOVINA ZADRUGE

Član 48.

Zadruga koristi sredstva po osnovu uloga zadrugara, sredstva zadružne svojine, sredstva u državnoj svojini i sredstva drugih domaćih i stranih fizičkih i pravnih lica.

Član 88.

Zadruga može koristiti sredstva u državnoj svojini po raznim osnovama.

Sredstva u državnoj svojini koja zadruga koristi po raznim osnovama, zadruga ne može otuđiti niti staviti pod hipoteku.

Član 90.

Danom stupanja na snagu ovog zakona postojeće zadruge i zadružni savezi nastavljaju raditi na način i pod uslovima pod kojima su upisani u registar.

Postojeće zadruge i zadružni savezi dužni su usaglasiti svoju organizaciju, stanje imovine, poslovanje i opće akte s odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Postojeće zadruge i zadružni savezi, koji ne postupe po odredbi stava 2. ovog člana, prestaju s radom i sud će ih poslije provedenog postupka likvidacije brisati iz registra.

Zadruge koje do 9. jula 2004. godine nisu usaglasile svoju organizaciju, imovno stanje, poslovanje i opće akte s Općim zakonom o zadrugama, a nisu prestale raditi, odnosno nad njima nije proveden postupak registracije i brisanje iz registra, imaju dodatni rok u trajanju od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona.

Član 94.

Imovina koju zadruga trenutno koristi, donošenjem ovog zakona, postaje imovina zadruge.

Član 97.

Danom donošenja ovog zakona prestaju važiti Zakon o zemljoradničkim zadrugama Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 18/99) i Zakon o zadrugama Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 28/97).

17. U Zakonu o poljoprivrednim zadrugama („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 73/08) relevantne odredbe glase:

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se osnivanje poljoprivrednih zadruga, djelatnost, sjedište i firma, sticanje i prestanak statusa zadrugara, upravljanje zadrugom, imovina i prestanak zadruge, obavljanje zadružne revizije, kao i druga pitanja od značaja za funkcioniranje zadruge.

Član 2.

Poljoprivredna zadruga (u daljem tekstu: zadruga) je oblik organiziranja dobrovoljno udruženih članova (u daljem tekstu: zadrugari), da bi zadovoljili svoje zajedničke ekonomske, socijalne i kulturne potrebe i ciljeve, zajedničkim posjedovanjem i demokratskim kontroliranim privređivanjem.

Član 11. stav 1.

(1) Zadruga je pravno lice.

Član 47. st. 1. i 5.

(1) Imovinu zadruga čine: stvarna prava, imovinska prava, novac i druge hartije od vrijednosti.

(5) Zadruga koja koristi državnu imovinu ili imovinu stečenu besteretnim pravnim poslom od jedinica lokalne samouprave, republičkih organa ili organa na nivou Bosne i Hercegovine, ne može donositi odluke o raspolaganju tom imovinom a naročito odluke o: prodaji, poklonu, razmjeni, korištenju, poravnanju sa povjeriocima, zalozi, hipoteci, garanciji, davanju u dugoročni zakup i ulaganju te imovine u druga pravna lica bez pisane saglasnosti Vlade Republike Srpske (u daljem tekstu: Vlada).

Član 48.

(prestao da važi donošenjem osporenih izmjena Zakona)

(1) Zadruga može koristiti imovinu u državnoj svojini po raznim osnovama.

(2) Imovina u državnoj svojini koje zadruga koristi po raznim osnovama, zadruga ne može otuđiti, niti staviti pod hipoteku, niti dati u zakup bez prethodne saglasnosti Vlade.

(3) Komisija za utvrđivanje imovine u državnoj svojini u poljoprivrednim zadrugama formirana od Vlade će utvrditi imovinu u državnoj svojini koju su zadruge dobile na korištenje od bivših društveno-političkih zajednica po raznim osnovama.

Član 62.

(1) Poljoprivredni zadružni savezi su samostalne interesne i stručne poslovne organizacije koje zadruga osnivaju radi unapređivanja djelatnosti zadruga i zaštite njihovih zajedničkih interesa.

(2) Poljoprivredni zadružni savezi osnivaju se za teritoriju Republike Srpske (Poljoprivredni zadružni savez Republike Srpske) ili za određeno teritorijalno područje, odnosno područje djelovanja (poslovni poljoprivredni zadružni savez; u daljem tekstu: Poljoprivredni zadružni savez).

Član 79. stav 1.

(1) Vlada će u roku od mjesec dana od dana stupanja na snagu ovog zakona formirati komisiju za utvrđivanje imovine u državnoj svojini u zadrugama, koju su zadruga dobile na korištenje od bivših društveno-političkih zajednica po raznim osnovama i ovoj komisiji odrediti zadatke i rokove.

Član 81.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje važiti Zakon o zemljoradničkim zadrugama („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 18/99).

18. U **Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama** („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 106/09) (osporene) relevantne odredbe koje su osporene zahtjevom glase:

Član 48.

(1) *Nepokretnosti upisane u javnim evidencijama kao državna, odnosno društvena svojina s pravom korištenja, upravljanja ili raspolaganja u korist zadruge, nakon stupanja na snagu ovog zakona, upisat će se kao svojina jedinica lokalne samouprave (općina i grad) na čijoj teritoriji se te nepokretnosti nalaze.*

(2) *Upis nepokretnosti iz stava 1. ovog člana, po zahtjevu gradonačelnika grada, odnosno načelnika općine utvrđuje se rješenjem nadležne područne jedinice Republičke uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove.*

(3) *Zahtjevi za izdavanje rješenja iz stava 2. ovog člana uz koje se prilažu zemljišnoknjižni i katastarski podaci o nepokretnostima iz stava 1. ovog člana podnose se u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.*

(4) *Protiv rješenja iz stava 2. ovog člana dopuštena je žalba Republičkoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove.*

Član 48a.

(1) *Jedinice lokalne samouprave će nepokretnosti iz člana 48. stav 1. Zakona ugovorom o zakupu davati na korištenje zadrugama bez prava zadruge da iste daju u pod-zakup.*

(2) *Prioritet u zaključivanju ugovora o zakupu imaju zadruge koje su bile dosadašnji korisnici nekretnina, ovisno o njenom vremenskom korištenju, broja zadrugara i drugih uvjeta.*

(3) *Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede uz saglasnost Vlade Republike Srpske će u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti pravilnik kojim se propisuju uvjeti i način davanja u zakup zadrugama nepokretnosti iz člana 48. stav 1. Zakona.*

19. U **Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama** („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 78/11) (osporene) relevantne odredbe koje su osporene zahtjevom glase:

Član 2.

U članu 48. u stavu 3. riječi: „u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona“ zamjenjuju se riječima: „do 31. decembra 2011. godine“.

Član 3.

U članu 48a. u stavu 1. poslije riječi: „zadrugama“ dodaju se riječi: „i drugim pravnim licima registrovanim za obavljanje djelatnosti iz oblasti poljoprivrede“, a poslije riječi: „prava“ briše se riječ: „zadruga“.

U stavu 2. riječ: „nekretnina“ zamjenjuje se riječju: „nepokretnosti“.

Poslije stava 2. dodaje se novi stav 3., koji glasi:

„(3) Ako nema zainteresiranih zadruga koje su bile raniji korisnici nepokretnosti, prioritet za zaključivanje ugovora imaju ostale zadruga u odnosu na druga pravna lica.“

U dosadašnjem stavu 3., koji postaje stav 4. poslije riječi: „zadugama“ dodaju se riječi: „i drugim pravnim licima“.

20. U **Zakonu o stvarnim pravima** („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 124/08, 58/09, 95/11, 60/15 i 18/16) relevantne odredbe glase:

Član 8.

(1) Dobra od općeg interesa koja nisu opća dobra, kao što su [...], poljoprivredna zemljišta, [...], mogu biti objekt prava svojine i drugih stvarnih prava.

(2) Nosioци prava svojine i drugih stvarnih prava na dobrima od općeg interesa dužni su ostvarivati svoja prava u skladu sa načinom upotrebe i korištenja, propisanim posebnim zakonima.

(3) Dobra od općeg interesa uživaju posebnu zaštitu.

Član 344. stav 4.

(4) U rok za sticanje održaja nepokretnosti, koje su na dan stupanja na snagu ovog zakona bile u društvenoj, odnosno državnoj svojini, kao i za sticanje stvarnih prava na tim nepokretnostima održajem, ne računa se vrijeme držanja dok su na snazi bili propisi, koji su izričito isključivali održaj.

V. Dopustivost

21. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.a) Ustava Bosne Hercegovine.

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

- Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna

četrvtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

22. U konkretnom slučaju, u smislu navedenih odredaba člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, nesporno je da je Ustavni sud nadležan za odlučivanje o ustavnosti entitetskih zakona, odnosno odredaba entitetskih zakona, konkretno osporenih čl. 48. i 48a. Osim toga, nesporno je i da je predmetni zahtjev podnio ovlašteni podnosilac Mladen Bosić, predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja zahtjeva.

23. Ustavni sud ističe da je podnosilac zahtjeva osporio navedene odredbe koje su mijenjane Zakonima o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama objavljenim u „Službenim glasnicima RS“ br. 106/09 i 78/11, a koje će Ustavni sud ispitati kao osporene odredbe imajući u vidu ukupne izmjene i dopune Zakona o poljoprivrednim zadrugama.

24. Ustavni sud je također imao u vidu da je Ustavni sud Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ustavni sud RS) izvršio, između ostalog, ocjenu ustavnosti osporenih odredbi čl. 48. i 48a, odnosno da je Ustavni sud RS donio Presudu broj U-48/08 (vidi Ustavni sud RS, Presuda broj U-48/08 od 7. oktobra 2010. godine, objavljena u „Službenom glasniku Republike Srpske“ broj 113/10). Iako je Ustavni sud RS ovlašten da ustavnost osporenih odredbi ispita u odnosu na Ustav RS, kao i u odnosu na Evropsku konvenciju koja se direktno primjenjuje u BiH, pa da tako odluči o pravu na imovinu koje je predmet konkretnog zahtjeva pred Ustavnim sudom, Ustavni sud zapaža da je Ustavni sud RS u svojoj odluci odlučivao o zahtjevima ovlaštenih predlagača (koji su se, između ostalog, pozvali na neusaglašenost Zakona o poljoprivrednim zadrugama s Općim zakonom o zadrugama, zatim na neravnopravan položaj zadruga u odnosu na ostala privredna društva) u odnosu na relevantne odredbe Ustava RS. Cijeneći osporene odredbe čl. 48. i 48a. Zakona, Ustavni sud RS je imao u vidu odredbu člana 64. alineja 6. Ustava RS kojom je utvrđeno da RS štiti i podstiče zadruge i zadrugarstvo, zatim tač. 6. i 8. Amandmana XXXII na Ustav RS prema kojima RS, pored ostalog, uređuje i osigurava vlasničke i obligacione odnose i zaštitu svih oblika vlasništva, pravni položaj preduzeća i drugih organizacija, kao i odredbu člana 58. stav 1. Ustava RS prema kojoj se vlasnička prava i obaveze nad sredstvima u društvenom vlasništvu i uvjeti pod kojim se ta sredstva mogu prenositi u druge oblike vlasništva uređuju zakonom. Sud je zaključio da se osporenim odredbama čl. 48. i 48a. ne ograničava Ustavom RS zajamčeno pravo na slobodno privređivanje svim oblicima vlasništva, već se propisuje način na koji će se nekretnine iz stava 1. člana 48. Zakona upisati kao vlasništvo jedinice lokalne samouprave, kao i postupak davanja u zakup spomenutih nekretnina zadrugama na korištenje. Dakle, Ustavni sud RS je u navedenom postupku odlučio o osporenim čl. 48. i 48a. Zakona u odnosu na konkretna pitanja postavljena u predmetnim zahtjevima ovlaštenog podnosioca pred Ustavnim sudom RS i u odnosu na Ustav RS. Međutim, Ustavni sud zapaža da iz

navedenog proizlazi da u citiranom postupku nije odlučivano o identičnim zahtjevima i pravima koji su postavljeni u predmetnom zahtjevu pred Ustavnim sudom i o kojima će Ustavni sud odlučiti u odnosu na Ustav Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka broj U 17/14 od 24. septembra 2014. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba, tačka 12).

25. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 19. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, a da ne postoji nijedan razlog za nedopustivost zahtjeva iz člana 19. Pravila Ustavnog suda.

VI. Meritum

26. Podnosilac zahtjeva smatra da osporene odredbe nisu u skladu sa članom II/3.k) Ustava BiH i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na imovinu

27. Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) Pravo na imovinu.

28. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u relevantnom dijelu glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine u skladu s općim interesom, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

29. Ustavni sud najprije ističe da će shodno članu 31. Pravila Ustavnog suda predmetni zahtjev ispitati samo u odnosu na povrede koje su iznesene u zahtjevu, a koje se odnose na povredu prava na imovinu poljoprivrednih zadruga.

30. Ustavni sud, također, zapaža da je u svojoj dosadašnjoj praksi, odlučujući o apelacijama zemljoradničkih zadruga koje su pred redovnim sudovima tražile utvrđenje prava vlasništva na određenom zemljištu i nekretninama na kojima su imale pravo korištenja, pozivajući se pri tome na član 94. Općeg zakona o zadrugama, zaključio da nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu zadruga u slučaju kada su redovni sudovi odbili tužbe zadruga za utvrđenje prava vlasništva na spornim nekretninama prema navedenom članu. Tako je u predmetu broj AP 1808/05 Ustavni sud

odbio kao neosnovanu apelaciju Zemljičarske zadruge „Ratar“ Brka iz Distrikta Brčko BiH jer je utvrdio da redovni sudovi nisu proizvoljno primijenili član 94. Općeg zakona o zadrugama kada su odbili apelantčin tužbeni zahtjev za utvrđenje prava vlasništva na nekretninama na kojima je imala pravo korištenja. U citiranom predmetu Apelacioni sud je u konačnici u osporenoj odluci protumačio da, s obzirom na to da imovina predstavlja skup imovinskih prava (stvarnih, obligacionih, intelektualnih) i obaveza, apelantica je, da bi sporne nekretnine predstavljale njenu imovinu, morala dokazati da je ta imovina zasnovana na valjanom pravnom osnovu i da je apelantica pravni sljednik nosioca prava korištenja koji je upisan u zemljišnim knjigama (kada bi ova imovina postala imovina zadruge). Kako apelantica nije dokazala da je pravni sljednik nosioca prava korištenja koji je upisan u zemljišno-knjižnim evidencijama, Apelacioni sud je zaključio da je apelanticino pozivanje na član 94. Općeg zakona o zadrugama bilo neosnovano. Ustavni sud, također, zapaža da se Ministarstvo u svom odgovoru pozvalo na Odluku Ustavnog suda broj *AP 2429/06*, koja je zapravo slijedila već zauzetu praksu u citiranom predmetu broj *AP 1808/05* (vidi Ustavni sud, odluke broj *AP 1808/05* od 18. marta 2006. godine i *AP 2429/06* od 17. novembra 2008. godine, dostupne na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba).

31. Imajući u vidu da su se citirani predmeti odnosili na pitanja utvrđivanja vlasništva zemljičarskih zadruga prema članu 94. Općeg zakona o zadrugama, a da predmetni zahtjev pokreće i druga pitanja navodnog kršenja prava na imovinu zemljičarskih zadruga u RS, Ustavni sud će predmetni zahtjev razmotriti prema članu II/3.k) Ustava BiH i članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

32. U odnosu na konkretni zahtjev, Ustavni sud ističe da suština osporenih odredbi Zakona o poljoprivrednim zadrugama i navoda iz zahtjeva traži odgovore na sljedeća tri pitanja. Prvo, da li se u zemljišnim knjigama upisana prava zadruga na nekretnine upisane u javnim evidencijama kao državno, odnosno društveno vlasništvo s pravom korištenja, upravljanja ili raspolaganja u korist zadruge (vidi osporeni član 48) mogu smatrati „imovinom“ u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Drugo, ako se navedena prava zadruga smatraju imovinom, da li se osporene odredbe miješaju u pravo na imovinu poljoprivrednih zadruga tako da uključuju zaštitu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Treće, ako je član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju uključen, da li je miješanje osporenih odredaba u pravo na imovinu opravdano prema članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

33. Odgovarajući na prvo pitanje Ustavni sud najprije ističe da pojam „imovina“ uključuje širok obim imovinskih interesa koje treba štiti (vidi presudu bivše Evropske komisije za ljudska prava, *Wiggins protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 7456/76, objavljenu u Odlukama i izvještajima (OI) 13, st. 40-46 (1978)), a koji predstavljaju ekonomsku vrijednost. Imajući u vidu da poljoprivredne zadruge imaju upisano pravo korištenja, upravljanja ili raspolaganja predmetnih nekretnina (kako je

i propisano tekstem sporne odredbe člana 48) na kojima obavljaju svoju djelatnost, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radi o imovinskim interesima koji imaju ekonomsku vrijednost, te da stoga ti interesi predstavljaju imovinu koja uživa zaštitu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

34. Osporenim odredbom člana 48. utvrđen je titular prava državnog, odnosno društvenog vlasništva (jedinica lokalne samouprave), te je odredbom člana 48a. određeno da će jedinice lokalne samouprave ugovorom o zakupu davati predmetne nekretnine na korištenje zadrugama i drugim pravnim licima registriranim za obavljanje poljoprivredne djelatnosti. Ustavni sud smatra da je osporenim odredbom člana 48, kojom je umjesto dotadašnjeg upisanog prava korištenja, upravljanja i raspolaganja u korist poljoprivredne zadruge propisano da će se predmetne nekretnine upisati kao vlasništvo jedinice lokalne samouprave (općine i grada), došlo do miješanja u pravo na imovinu poljoprivredne zadruge. Također, osporenim odredbom člana 48a, kojom je propisano da će novi titular zaključiti ugovor o zakupu sa zadrugom, koji je uvjet za daljnje korištenje predmetnih nekretnina od strane poljoprivrednih zadruga, izvršeno je miješanje u dotadašnje pravo korištenja koje nije bilo uvjetovano ugovorom o zakupu. Ustavni sud zaključuje da osporene odredbe predstavljaju miješanje u pravo na imovinu, što uključuje zaštitu prema članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

35. U vezi s tim se postavlja pitanje: Da li je navedeno miješanje opravdano prema članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u smislu da je predviđeno zakonom i da je u javnom interesu?

36. Povodom trećeg pitanja, Ustavni sud podsjeća da svako miješanje u pravo na imovinu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju, mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između prava nosioca prava i javnog i općeg interesa. Drugim riječima, opravdano miješanje se ne može nametnuti samo zakonskom odredbom koja ispunjava uvjete vladavine prava i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego mora, također, održati razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti kako bi se izbjegle zloupotrebe. Miješanje u pravo ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a vlasnici nekretnina se ne smiju podvrgavati proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose prevelik teret u ostvarivanju legitimnog cilja. Kršenje prava na imovinu postoji ukoliko je odgovor na bilo koje od sljedećih pitanja negativan: da li ima miješanja u to pravo, da li postoji kontrola korištenja imovine na osnovu zakona, da li je miješanje u pravcu legitimnog cilja u javnom ili općem interesu, da li postoji proporcionalnost između sredstava koja se koriste i cilja koji se želi postići?

37. Miješanje je zakonito samo ako je zakon, koji je osnov miješanja, (a) dostupan građanima, (b) toliko precizan da omogućava građanima da odrede svoje postupke, (c) u skladu s principom pravne države, što znači da sloboda odlučivanja koja je zakonom

data izvršnoj vlasti ne smije biti neograničena jer zakon građanima mora osigurati adekvatnu zaštitu protiv proizvoljnog miješanja (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava *Sunday Times*, od 26. aprila 1979, serija A, broj 30, stav 49; vidi, također, presudu Evropskog suda za ljudska prava *Malone*, od 2. augusta 1984. godine, serija A, broj 82, st. 67. i 68). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud ističe da je predmetni Zakon o poljoprivrednim zadrugama i njegove izmjene i dopune javno objavljen u službenom glasilu i da su njegove odredbe, uključujući i osporene, formulirane dovoljno jasno i precizno. Ustavni sud zapaža da je osporenim odredbama jasno propisano da će se predmetne nekretnine upisati kao vlasništvo jedinica lokalne samouprave (općina i grad), kao i uvjeti pod kojima je moguće da zadruge dobiju pravo korištenja tih nekretnina (zaključivanje ugovora o zakupu). Ustavni sud zaključuje da predmetni zakon ispunjava navedene standarde u smislu Evropske konvencije.

38. U odnosu na pitanje da li je miješanje u javnom interesu, Evropski sud za ljudska prava je izrazio svoj stav da domaće vlasti uživaju široko polje procjene prilikom donošenja odluka u vezi s lišavanjem imovinskih prava pojedinaca zbog neposrednog poznavanja društva i njegovih potreba. Odluka da se oduzme imovina često uključuje razmatranje političkih, ekonomskih i socijalnih pitanja prema kojima će se mišljenja u okviru demokratskog društva bitno razlikovati. Stoga će se presuda domaćih vlasti poštovati, osim ako je očigledno bez opravdanog osnova (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *James i drugi* od 21. februara 1986, serija A, broj 98, stav 46).

39. Odgovarajući na pitanje da li osporene odredbe slijede legitiman cilj, Ustavni sud najprije zapaža da Narodna skupština RS nije dostavila odgovor Ustavnom sudu povodom predmetnog zahtjeva za ocjenu ustavnosti, u kojem bi navela razloge i ciljeve donošenja izmjena Zakona o poljoprivrednim zadrugama. Nadalje, Ustavni sud zapaža da u citiranom predmetu Ustavnog suda RS, Narodna skupština RS, također, nije dostavila odgovor o tome šta je bio *ratio* izmjena Zakona o poljoprivrednim zadrugama. Nasuprot tome, Ministarstvo je u dostavljenom odgovoru navelo razloge za donošenje predmetnih izmjena i dopuna Zakona o poljoprivrednim zadrugama.

40. Imajući u vidu navedeno, te polazeći od sadržaja osporene odredbe člana 48. Ustavni sud smatra da je *ratio* zakonodavca u konkretnom slučaju pretvorba, i to pretvorba (društvenog vlasništva nad poljoprivrednim zemljištem na kojem postoji pravo korištenja, upravljanja i raspolaganja) u državnu imovinu. Dakle, a kako to proizlazi i iz odgovora Ministarstva, rješavanjem pitanja statusa državne, odnosno društvene imovine, koju su koristile zadruge, omogućeno je jedinici lokalne samouprave kao titularu vlasništva da poljoprivredno zemljište daje na korištenje zadrugama, a u slučaju da nema zainteresiranih zadruga da predmetno zemljište ustupi drugim korisnicima kako bi ono, kao dobro od općeg značaja, bilo u funkciji poljoprivredne proizvodnje. Ustavni sud zapaža da je navedena pretvorba (u širem smislu iz društvene u državnu imovinu) dio općeg procesa tranzicije vlasničkih odnosa na prostorima zemalja bivše

SFRJ, koju je karakteriziralo društveno vlasništvo na sredstvima rada (prije stupanja na pravnu snagu Aneksa IV Dejtonskog mirovnog sporazuma zemljište kojim su gazdovale poljoprivredne zadruge bilo je u društvenom vlasništvu, kao što su i same poljoprivredne zadruge bile u društvenom vlasništvu). Tako je npr. Republika Srbija donijela Zakon o pretvaranju društvene svojine na poljoprivrednom zemljištu u druge oblike svojine („Službeni glasnik Republike Srbije“ broj 49/92 i dr.) kojim je propisana pretvorba društvenog vlasništva u državno na poljoprivrednom zemljištu ako ga je pravno lice steklo po osnovu Zakona o agrarnoj reformi i propisima o nacionalizaciji, odnosno u državni kapital preduzeća ako je pravno lice poljoprivredno zemljište steklo na osnovu pravnog posla. Ustavni sud, također, ima u vidu i prethodno naveden stav Evropskog suda da domaća vlast, kao zakonodavac, uživa široko polje procjene u vezi s raspolaganjem i korištenjem imovinskih prava. Polazeći od navedenog, Ustavni sud zaključuje da osporena odredba člana 48. slijedi legitiman cilj koji je u javnom interesu, a koji se sastoji u pretvorbi imovine iz društvene u državnu imovinu i određivanju titulara vlasništva. U vezi s tim, postavlja se pitanje proporcionalnosti. Proporcionalnost pretpostavlja uspostavljanje pravične ravnoteže između prava zadruga na predmetnim nekretninama i javnog interesa (pretvorba imovine). Pri odlučivanju da li osporeni član 48. uspostavlja pravičnu ravnotežu ili razuman odnos proporcionalnosti između prava zadruga i općeg interesa potrebno je da Ustavni sud, prije svega, razmotri dva pitanja. Prvo, da li miješanje u prava ide dalje od potrebnog miješanja da bi se postigao legitiman cilj. Drugo, da li osporeni član 48. Zakona nameće zadrugama nepovoljan tretman u odnosu na legitiman cilj koji je u javnom interesu u smislu da se od njih traži da snose prevelik teret u ostvarivanju tog cilja. U vezi s navedenim, Ustavni sud zapaža da su zadruge u konkretnom slučaju bile upisane kao nosioci prava korištenja, upravljanja ili raspolaganja, međutim da su se ova prava zapravo isključivo svodila na korištenje (iskorištavanje, obrađivanje i sl.) predmetnih nekretnina. Naime, prava koja su zadruge imale na predmetnim nekretninama, kao državno, odnosno društveno vlasništvo, nisu uključivala sva prava uobičajenog vlasnika (posebno pravo raspolaganja, upravljanja, društvena sredstva rada nisu se mogla otuđiti iz društvenog vlasništva). Ustavni sud zapaža da su navedena prava zadruga značajno ograničena i po važećim zakonima. Tako je članom 88. Općeg zakona o zadrugama propisano da „sredstva u državnoj svojini koja zadruga koristi po raznim osnovama, zadruga ne može otuđiti niti staviti pod hipoteku“. Također, članom 47. stav 5. Zakona o poljoprivrednim zadrugama propisano je da „zadruga koja koristi državnu imovinu ili imovinu stečenu besteretnim pravnim poslom od jedinica lokalne samouprave, republičkih organa ili organa na nivou Bosne i Hercegovine, ne može donositi odluke o raspolaganju tom imovinom, a naročito odluke o: prodaji, poklonu, razmjeni, korištenju, poravnanju sa povjeriocima, zalozi, hipoteci, garanciji, davanju u dugoročni zakup i ulaganju te imovine u druga pravna lica bez pisane saglasnosti Vlade Republike Srpske“. Iz navedenog, Ustavni sud zaključuje da je dosadašnje upisano pravo u korist zadruga uvijek bilo značajno ograničeno, odnosno da ne sadrži sve elemente koje sadrži institut prava vlasništva (posebno: prodaju, poklon,

uništenje i sl.). Pored toga, Ustavni sud zapaža da je osporenim članom 48. detaljno propisana procedura upisa prava vlasništva na predmetnim nekretninama u korist jedinice lokalne samouprave, i to na osnovu podataka o pravima iz zemljišnoknjižne i katastarske evidencije nekretnina. Također, stavom 4. osporenog člana 48. predviđeno je pravo žalbe, koje zadruga može koristiti u provođenju procedure upisa prava vlasništva na predmetnim nekretninama u korist jedinice lokalne samouprave, i to Republičkoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove, protiv čijeg akta ne postoje ograničenja (prema Zakonu o upravnim sporovima RS) da se pokrene upravni spor pred nadležnim sudom. Imajući u vidu date okolnosti, Ustavni sud zaključuje da propisivanjem titulara vlasništva u korist jedinice lokalne samouprave u odnosu na imovinske interese poljoprivredne zadruge osporenim odredbama člana 48. nije stavljen pretjeran i neopravdan teret na zadruge kako bi se ostvario legitiman cilj koji je u javnom interesu. Stoga, Ustavni sud smatra da osporenim članom 48. nije povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava BiH i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

41. U odnosu na osporeni član 48a. Zakona, Ustavni sud zapaža da je zakonodavac, nakon što je utvrdio titulara prava vlasništva na predmetnim nekretninama, propisao način na koji će predmetne nekretnine jedinica lokalne samouprave davati na korištenje zadrugama, odnosno drugim korisnicima ako nema zainteresiranih zadruga. Propisujući ugovor o zakupu kao uvjet za korištenje predmetnih nekretnina zakonodavac je omogućio na transparentan i jednak način korištenje predmetnih nekretnina bilo od strane dotadašnjih korisnika (koji imaju prednost) ili novih potencijalnih zakupaca. Ustavni sud zaključuje da i osporena odredba člana 48a, također, slijedi legitiman cilj u javnom interesu u smislu pretvorbe imovine i određivanja titulara vlasništva. U odnosu na pitanje da li je osporenom odredbom člana 48a. na poljoprivredne zadruge stavljen prekomjeran teret, Ustavni sud zapaža da osporenom odredbom ni na koji način nije onemogućeno pravo zadruga kao dotadašnjih korisnika da i dalje u punom kapacitetu koriste predmetne nekretnine za svoju poljoprivrednu djelatnost. U pogledu ugovora o zakupu koji jedinice lokalne samouprave zaključuju sa zadrugom radi daljnjeg korištenja, Ustavni sud zapaža da se prava i obaveze u tom ugovoru uređuju shodno pravilniku koji donosi nadležni ministar, te da na taj način zadruge nisu izložene proizvoljnom tretmanu od strane jedinice lokalne samouprave.

42. Imajući u vidu osporenu odredbu člana 48a, Ustavni sud zapaža da određivanjem zaključivanja ugovora o zakupu kao uvjeta za daljnje korištenje predmetnog zemljišta, a koji je teretni pravni posao, na zadruge je stavljen dodatna obaveza u odnosu na dotadašnje korištenje koje je bilo besteretno. Međutim, imajući u vidu da osporene odredbe, same po sebi, ne isključuju pravo zadruga da nastave korištenje predmetnih nekretnina u svrhu djelatnosti za koju su registrirane, Ustavni sud smatra da određivanje ugovora o zakupu, kojim će transparentno i jednako za sve biti regulirani prava i obaveze između jedinice lokalne samouprave kao nosioca prava vlasništva i zadruge, odnosno drugog korisnika ako nema zainteresiranih zadruga, nije stavljen prekomjeran i neopravdan teret

na poljoprivredne zadruge. U vezi s tim, Ustavni sud se ponovo poziva na citirani princip da javne vlasti uživaju široko polje procjene prilikom donošenja odluka u vezi s lišavanjem (odnosno kontrolom) imovinskih prava. Ustavni sud se također poziva i na svoju standardnu praksu da, prilikom ocjene apstraktne ustavnosti, ne ispituje da li je određeni sadržaj osporene odredbe najbolje rješenje u datom trenutku. Ta vrsta odgovornosti (šta je najbolje zakonsko rješenje) u isključivoj je nadležnosti zakonodavca, a u konkretnom slučaju to su zakonodavni organi Republike Srpske. Kontrola od strane Ustavnog suda se sastoji u tome da li su osporenim odredbom povrijeđeni standardi iz Ustava Bosne i Hercegovine. U konkretnom slučaju to znači da nisu povrijeđeni standardi iz Ustava Bosne i Hercegovine s obzirom na to da princip proporcionalnosti nije povrijeđen iz razloga što (iako se poljoprivredne zadruge obavezom zaključivanja teretnog ugovora o zakupu objektivno stavljaju u teži položaj nego što su ga imale prema prethodnim zakonskim rješenjima) nad ovim principom prevagu ima princip javnog interesa koji se sastoji u pretvorbi imovine, a koji je kao takav u skladu s „širokim poljem procjene“ nadležnog zakonodavca.

43. Stoga, Ustavni sud zaključuje da osporenim odredbama nije prekršeno pravo poljoprivrednih zadruga na imovinu zagwarantirano članom II/3.k) Ustava BiH i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada je miješanje u pravo propisano zakonom, slijedi legitiman cilj u javnom interesu i kada je postignut razuman odnos proporcionalnosti u zaštiti interesa poljoprivrednih zadruga i javnog, odnosno općeg interesa zajednice.

VII. Zaključak

44. Ustavni sud zaključuje da osporenim odredbama nije povrijeđeno pravo na imovinu poljoprivrednih zadruga kada miješanjem, koje je u skladu sa zakonom i slijedi legitiman cilj, na poljoprivredne zadruge nije stavljen prekomjeran teret, odnosno kada je postignut proporcionalan odnos u potrebi zaštite prava zadruga s jedne strane i legitimnih interesa zajednice.

45. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

46. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj U 2/18

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev devet delegata Vijeća naroda
Republike Srpske za ocjenu ustavnosti
članka 2. stavak 1. Zakona o Danu
Republike Srpske

Odluka od 28. ožujka 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 2/18**, rješavajući zahtjev **devet delegata Vijeća naroda Republike Srpske**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 61. st. (2) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Margarita Caca-Nikolovska, dopredsjednica

Tudor Pantiru, sudac

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

Giovanni Grasso, sudac

na sjednici održanoj 28. ožujka 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se zahtjev devet delegata Vijeća naroda Republike Srpske za ocjenu ustavnosti članka 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 113/16).

Utvrđuje se da članak 2. stavak (1) Zakona o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 113/16) koji glasi: „Na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječnja se utvrđuje kao Dan Republike“ nije u skladu sa člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u svezi sa člankom 1.1. i člankom 2.a) i c) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i člankom VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

Ukida se članak 2. stavak (1) Zakona o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 113/16) koji glasi: „Na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječnja se utvrđuje kao

Dan Republike“ u skladu sa člankom 61. stavak (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Ukinuti članak 2. stavak (1) Zakona o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 113/16) koji glasi: „Na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječnja se utvrđuje kao Dan Republike“ prestaje važiti narednog dana od dana objave ove odluke u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ u skladu sa člankom 61. stavak (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Devet delegata Vijeća naroda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: podnositelji zahtjeva) podnijelo je 5. siječnja 2018. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti članka 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 113/16 od 30. prosinca 2016. godine; u daljnjem tekstu: osporena odredba).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Narodne skupštine Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Narodna skupština) zatraženo je 29. siječnja 2018. godine da dostavi odgovor na zahtjev.

3. Narodna skupština je odgovor dostavila 30. ožujka 2018. godine.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Podnositelji zahtjeva tvrde da je osporena odredba u suprotnosti sa člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustav BiH), člankom II/4. Ustava BiH u svezi sa člankom 1.1. i člankom 2.a) i c) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te člankom VI/5. Ustava BiH. Zahtjev je formuliran na sljedeći način.

Bitne činjenice u svezi s odredbama Zakona o Danu Republike Srpske

5. Podnositelji zahtjeva su najprije ukazali na članak III/3.(b) Ustava BiH prema kojem entiteti imaju pozitivnu ustavnu obvezu da usuglašavaju entitetske zakone i ustave s Ustavom BiH te da, na temelju analize zakonodavne prakse entiteta, proizlazi da u izvršenju ove obveze ne zauzimaju proaktivno stajalište. Zbog toga se, kako navodi, pravna sigurnost ostvaruje tzv. negativnom zaštitom ustavnosti, odnosno kontrolom koju provodi Ustavni sud i obvezom entiteta da poštuju i provode odluke Ustavnog suda u skladu sa člankom VI/5. Ustava BiH.
6. Podnositelji zahtjeva su ukazali da je Ustavni sud u Odluci o dopustivosti i meritumu broj *U 3/13* od 26. studenog 2015. godine utvrdio da je neustavna odredba članka 3.b) Zakona o praznicima („Službeni glasnik RS“ broj 43/07), te naložio Narodnoj skupštini da je u roku od šest mjeseci usuglasi s Ustavom BiH. Zahtjev Narodne skupštine za preispitivanje ove odluke Ustavni sud je odbio aktom broj *U 3/13* od 19. rujna 2016. godine.
7. Ustavni sud je Rješenjem broj *U 3/13* od 30. rujna 2016. godine utvrdio da Odluka Ustavnog suda broj *U 3/13* nije izvršena, te je članak 3.b) Zakona o praznicima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 43/07) stavio izvan snage narednog dana od dana objave navedenog rješenja („Službeni glasnik RS“ broj 100/16 od 25. studenog 2016. godine). Citirana norma je prestala važiti 26. studenog 2016. godine.
8. Narodna skupština je 15. srpnja 2016. godine, tj. nakon donošenja Odluke Ustavnog suda broj *U 3/13*, donijela Odluku o referendumu s referendumskim pitanjem: „Da li podržavate da se 9. januar obilježava i slavi kao Dan Republike Srpske?“ Klub Bošnjaka u Vijeću naroda Narodne skupštine pokrenuo je postupak za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa. Ustavni sud RS je Odlukom broj UV-7/16 odlučio da Odlukom o referendumu nije povrijeđen vitalni nacionalni interes bošnjačkog naroda.
9. Ovlašteni podnositelji su 24., 29. i 31. kolovoza, te 3. rujna 2016. godine Ustavnom sudu podnijeli zahtjeve „za rješavanje ustavnopravnog spora sa entitetom Republika Srpska“ u svezi s Odlukom o raspisivanju republičkog referenduma broj 02/1-021-894/16 od 15. srpnja 2016. godine („Službeni glasnik RS“ broj 68/16; u daljnjem tekstu: Odluka o referendumu), te zatražili donošenje privremene mjere kojom bi Ustavni sud obustavio primjenu Odluke o referendumu do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.
10. Ustavni sud je donio Odluku o privremenoj mjeri broj *U 10/16* od 17. rujna 2016. godine kojom je naloženo da se privremeno obustavlja primjena Odluke o referendumu.
11. Vlada RS je 25. rujna 2016. godine provela referendum na kojem je glasovalo 697.069 glasača, a 99,81% se izjasnilo da podržavaju da se 9. siječnja obilježava kao Dan Republike (Odluka Narodne skupštine o rezultatima republičkog referenduma, „Službeni glasnik RS“ broj 87/16).

12. Narodna skupština je 25. listopada 2016. godine usvojila Zakon o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 113/16 od 30. prosinca 2016. godine). Člankom 2. stavak 1. citiranog zakona određeno je: „(1) Na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječnja se utvrđuje kao Dan Republike.“

13. Ustavni sud je 1. prosinca 2016. godine donio Odluku o dopustivosti i meritumu broj *U 10/16* kojom je poništio rezultate referenduma na temelju Odluke o referendumu koja nije u skladu s Ustavom BiH i koji je proveden suprotno odluci o privremenoj mjeri.

14. Klub Bošnjaka u Vijeću naroda Narodne skupštine je od Ustavnog suda RS zatražio zaštitu vitalnog nacionalnog interesa smatrajući da se Zakonom o Danu Republike Srpske krše temeljna ljudska prava bošnjačkog naroda. Ustavni sud RS je Odlukom broj UV-14/16 od 22. prosinca 2016. godine utvrdio da osporenim Zakonom nije povrijeđen vitalni nacionalni interes bošnjačkog naroda.

Argumenti za ocjenu ustavnosti

15. Podnositelji zahtjeva ističu da je osporenom odredbom utvrđeno, kao i u prethodno važećem članku 3.b) Zakona o praznicima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 43/07), da se za Dan Republike određuje „9. siječnja“, te da je ovaj datum utvrđen na temelju „potvrđene volje građana“ na referendumu koji je održan 25. rujna 2016. godine.

16. Podnositelji zahtjeva su se pozvali na sve argumente koje je Ustavni sud iznio u svojoj Odluci broj *U 3/13* od 26. studenog 2015. godine, u točki 75. i dalje. Podnositelji zahtjeva ističu da od dana donošenja Odluke broj *U 3/13* nisu izmijenjene pravne i činjenične okolnosti, pa da samim tim isto neustavno zakonsko rješenje koje je svoje uporište našlo u osporenoj odredbi nema svoje opravdanje. Prema stajalištu podnositelja zahtjeva „9. siječnja“ kao javni praznik i dan jednog entiteta nalazi inspiraciju u historijskom događaju koji ne involvira nesrpsko stanovništvo i koji je odraz političke volje samo jednog naroda. Shodno tome, „9. siječnja“ ne predstavlja simboliku zajedničkog, kolektivnog sjećanja koja može doprinijeti jačanju kolektivnog identiteta kao vrijednostima koje imaju poseban značaj u multietničkom društvu koje se temelji na uvažavanju i poštovanju različitosti kao temeljnih vrijednosti modernog demokratskog društva. Dan „9. siječnja“ je datum koji privilegira samo Srbe, a druge i drugačije stavlja u diskriminirajući položaj. Stoga, pozivajući se na stajalište Venecijanskog povjerenstva, smatra da se kao takav „ne može smatrati suglasnim s temeljnim vrijednostima izjavljenim u Ustavu Republike Srpske, tj. s poštovanjem ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti, nacionalne ravnopravnosti, s demokratskim institucijama, vladavinom prava, socijalnom pravdom, pluralističkim društvom, garantiranjem i zaštitom ljudskih sloboda i prava, kao i prava manjinskih skupina sukladno međunarodnim standardima, zabrani diskriminacije“ (točka 79. Odluke Ustavnog suda broj *U 3/13* od 26. studenog 2015. godine).

17. Podnositelji zahtjeva smatraju da na naprijed navedeno ne utječe ni činjenica da je zakonodavac u RS odlučio pozvati se na „potvrđenu volju građana“ pri donošenju

osporene odredbe. Prema njihovom mišljenju, bez obzira je li odluka zakonodavnog tijela entiteta bila izvorna volja zakonodavca ili građana na referendumu, odluka *per se* mora biti u skladu s Ustavom BiH. U svezi s tim, ukazano je na Odluku Ustavnog suda broj *U 10/16* u kojoj je utvrđeno da je Odluka o referendumu u suprotnosti sa čl. I/2. i VI/5. Ustava BiH, te poništeni rezultati referenduma kao neustavni.

18. Slijedom navedenog, podnositelji zahtjeva smatraju da, bez obzira promatra li se osporena odredba kroz prizmu neustavne građanske volje ili neustavnog građanskog legitimiteta ili izolirano, bez obzira na neustavni referendum, ona je neustavna kako zbog razloga koji su navedeni u točki 75. i dalje Odluke Ustavnog suda broj *U 3/13* tako i zbog razloga koji su navedeni u točki 34. Odluke Ustavnog suda broj *U 10/16*.

19. Nadalje, podnositelji zahtjeva ističu da su se ponovnim utvrđivanjem „9. siječnja“ kao Dana Republike vlasti entiteta izravno usprotivile i odbile provesti odluke Ustavnog suda br. *U 3/13* i *U 10/16*, što je protivno članku VI/5. Ustava BiH. Prema njihovom mišljenju, radi se o principijelnom protivljenju ustavnoj obvezi poštovanja konačnih i obvezujućih odluka Ustavnog suda. U prilog navedenom ukazano je na izjave koje su, vremenski, uslijedile nakon donošenja Odluke Ustavnog suda broj *U 3/13*: Nedeljka Čubrilovića, predsjednika Narodne skupštine („Republika Srpska kao trajna ustavna i politička kategorija, sa statusom državotvorne jedinice u BiH, ne može i nikada neće ukinuti 9. januar kao Dan Republike i da će ga trajno obeležavati“); Mladena Ivanića, člana Predsjedništva BiH („[...] naš praznik jeste 9. januar, dan kada je voljom srpskog naroda nastala Republika Srpska. Taj dan mi ćemo slaviti dok smo živi, i nikakav sud niti sudska odluka nas u tome ne mogu spriječiti“) i Milorada Dodika, predsjednika RS („I dalje ćemo slaviti naš praznik, a 9. januara naredne godine imaćemo veliku svečanu akademiju“). Prema mišljenju podnositeljâ zahtjeva, proizlazi da su predstavnici zakonodavne, izvršne i sudske vlasti RS sistematski, otvoreno, institucionalno, javno i agresivno zauzeli stajalište da neće izvršiti konačne i obvezujuće odluke Ustavnog suda br. *U 3/13* i *U 10/16*.

20. Podnositelji zahtjeva su ukazali da u skladu sa člankom I/2. Ustava BiH, BiH bi trebala funkcionirati kao pravna država. Prema njihovom stajalištu, dva su aspekta pravne države: prvi (formalna pravna država) odnosi se na tzv. državu zakona u kojoj vlada podjela vlasti i u kojoj se ljudska prava i slobode mogu ograničiti jedino zakonom; drugi obuhvaća materijalno načelo, tzv. državu pravde u kojoj se moraju poštovati ljudska prava i slobode u svojoj suštini. Nadalje, ukazano je da je Ustavni sud, slijedeći praksu Europskog suda, utvrdio da je izvršenje konačnih i obvezujućih sudskih odluka sastavni dio procesa odlučivanja sudskih tijela i ima odlučnu važnost za ostvarivanje prava, kao i da će postojati povreda prava kada država ne nudi garanciju subjektu kojeg se odluka tiče da će ona biti i izvršena (*mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 1177/05* od 13. srpnja 2006. godine i Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 1307/08* od 9. srpnja 2010. godine).

21. Slijedom navedenog, podnositelji zahtjeva smatraju da utvrđivanje „9. siječnja“ kao Dana Republike nije rezultiralo samo kršenjem članka VI/5. Ustava BH već da predstavlja „jaču kvalifikaciju suprotstavljanja savremenim principima funkcionisanja pravne i demokratske države, što izaziva veliku i sveopštu napetost u cijeloj državi, uključujući, ali ne ograničavajući se na uznemirenost kod građana, narušavanje političkih odnosa među nosiocima javne vlasti i potkopavanje procesa integracije BiH u Evropsku uniju“. Time je, kako navode podnositelji zahtjeva, prekršen i članak I/2. Ustava BiH.

22. Najzad, podnositelji zahtjeva su istaknuli i da neustavnost osporene odredbe ima mnogo ozbiljniju dimenziju u kontekstu BiH. Prema njihovom mišljenju, u konkretnoj situaciji nema mjesta političko-pravnom konformizmu jer bi to značilo potvrdu da se pravna država u BiH ne može braniti monopolom sile nadležnih institucija i faktičkom snagom države koju mora pokazati. S druge strane, predmetni referendum, a i ostali referendumi koje je RS težila provesti, očigledno ukazuju da demokratski institut – referendum zloupotrebljavaju javne vlasti u RS protiv bazičnih ustavnopravnih načela iz Ustava BiH, kao što je pravna država.

Prijedlog podnositeljâ zahtjeva

23. Podnositelji zahtjeva su predložili da se predmetni zahtjev usvoji, da se utvrdi da osporena odredba nije u suglasnosti sa čl. I/2. i VI/5. Ustava BiH, te člankom II/4. Ustava BiH u svezi sa čl. 1.1. i 2.a) i c) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i člankom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, te da u skladu sa člankom 61. st. (2) i (3) Pravila Ustavnog suda osporena odredba prestaje važiti narednog dana od dana objave odluke Ustavnog suda.

b) Odgovor na zahtjev

24. Narodna skupština je istaknula da je ustavna i zakonska utemeljenost određivanja republičkih praznika, pored ostalog, sadržana u konstitutivnim aktima organa i institucija RS. U svezi s tim je ukazano na: Odluku o osnivanju Skupštine srpskog naroda u BiH („Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“ broj 1/1992) u kojoj je navedeno: „Skupština srpskog naroda u BiH razmatraće i odlučivati o pitanjima koja se odnose na ostvarivanje ravnopravnosti srpskog naroda sa ostalim narodima i narodnostima koji žive u BiH [...]“; Deklaraciju Skupštine srpskog naroda u BiH („Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“ broj 1/1992) u kojoj je navedeno: „Skupština [...] poziva skupštine drugih naroda koji hoće da žive u zajedničkoj saveznoj državi, da podrže prava i interese srpskog naroda u BiH.“ Nadalje, ukazano je da je Ustavom RS utvrđeno da će se njime garantirati „[...] ravnopravnost i jednakost naroda i građana pred zakonom i zaštita od bilo kog oblika diskriminacije“ (Deklaracija o proglašenju Republike srpskog naroda u BiH, „Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“ broj 2/1992). „Građani Republike su ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki su pred zakonom i uživaju ista prava, zaštitu, bez obzira na [...] nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest [...] ili druga lična svojstva“

(čl. 1. i 10. Ustava Srpske Republike BiH, „Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“ broj 3/1992); „Sloboda vjeroispovijesti je zajamčena, vjerske zajednice su jednake pred zakonom [...]“ (Deklaracija o državnom i političkom uređenju države, „Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“ broj 14/1992); „Svim građanima druge nacionalnosti priznaće se sva prava prema Ustavu i zakonima [...]“ (Deklaracija o uspostavljanju mira, „Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“ broj 15/1992); „Republika Srpska saraduje s organima međunarodne zajednice u ostvarivanju ljudskih i manjinskih prava“ (Deklaracija o završetku rata, „Službeni glasnik srpskog naroda u BiH“ broj 19/92).

25. Nadalje, Narodna skupština je istaknula da su u Preambuli Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (u daljnjem tekstu: Opći okvirni sporazum) kao strane navedene: BiH, Republika Hrvatska i SR Jugoslavija, te je, pored ostalog, navedeno da strane potpisnice potvrđuju prihvaćanje i Temeljnih načela dogovorenih u Ženevi 8. rujna 1995. godine i New Yorku 26. rujna 1995. godine. U točki 2. prvog dijela tog dokumenta navodi se: „Bosna i Hercegovina [...] sastoji se od dva entiteta, Federacije BiH i Republike Srpske“, a u točki 2.2.: „Svaki entitet nastavlja postojati u skladu sa svojim sadašnjim Ustavom (izmijenjenim i dopunjenim tako da je u skladu sa ovim osnovnim principima).“ Ukazano je i da je, prema ocjeni Venecijanskog povjerenstva, Ustav RS usklađen s Ustavom BiH.

26. Prema mišljenju Narodne skupštine, naprijed citirane odredbe potvrđuju priznanje kontinuiteta, subjektiviteta i pravnog poretka RS „u skladu sa svojim ustavom“ koji je donesen 28. veljače 1992. godine. Prema stajalištu Narodne skupštine, to dalje znači ostajanje na snazi zakona, propisa i pravila u onoj mjeri u kojoj nisu u suprotnosti s Aneksom IV. Općeg okvirnog sporazuma (Ustav BiH) dok drugačije ne odredi nadležno državno tijelo.

27. Nadalje, ukazano je da je nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma RS „odustala“ od „zahtjeva da se nalazi u sastavu države Jugoslavije kao njena federalna jedinica“ (kako je bilo određeno Deklaracijom od 9. siječnja 1992. godine), te „da će izvršiti teritorijalno razgraničenje sa drugim narodima BiH“ (članak 3. Deklaracije).

28. Shodno navedenom, prema stajalištu Narodne skupštine, nesporan je faktički i pravni kontinuitet RS od 1992. godine do danas. U svezi s tim je ukazano i da je važenje članka 5. Deklaracije i članka 10. Ustava RS potvrđeno i člankom 2. Aneksa II. na Ustav BiH „Produženje zakona“ jer su u pitanju „propisi [...] koji su na snazi na teritoriji BiH u trenutku stupanja na snagu Ustava BiH i koji su ostali na snazi jer nisu u suprotnosti sa tim Ustavom“.

29. Imajući u vidu da je u vrijeme donošenja Deklaracije koja je u članku 5. (garancija pune ravnopravnosti i jednakosti naroda i građana pred zakonom i zaštita od bilo kojeg oblika diskriminacije) kao prioritet iskazala standard osiguranja i zaštite ljudskih prava, Narodna skupština je istaknula da je to dovoljan razlog da se upravo datum njezinog donošenja (9. siječnja) bira i odredi kao Dan Republike.

30. Narodna skupština je dalje istaknula da je, provodeći Odluku Ustavnog suda (*U 4/04*), donijela Zakon o praznicima RS 30. ožujka 2007. godine. Zakon je donesen u redovnoj proceduri za donošenje zakona, uz sudjelovanje predstavnika sva tri konstitutivna naroda.

31. Nadalje, Narodna skupština je istaknula da je u povodu zahtjeva za ocjenu ustavnosti ovog Zakona u predmetu broj *U 3/13* donijela Deklaraciju („Službeni glasnik RS“ broj 46/15). Tom prilikom je istaknuto da se radi o političkom, a ne o pravnom zahtjevu, čiji je prikriveni cilj negacija legaliteta i legitimiteta RS i dejtonskog ustavnopravnog poretka BiH. Također je ukazano i da su praznici utemeljeni na načelu nediskriminacije i da ne ugrožavaju nacionalni i vjerski identitet i jednakopravnost niti jednog od konstitutivnih naroda i da su u skladu s univerzalnim vrijednostima, europskim tekovinama i dobrim praksama i iskustvima.

32. Nadalje, ukazano je da je Narodna skupština, u skladu s Ustavom RS i Zakonom o referendumu i građanskoj inicijativi, raspisala i 25. rujna 2016. godine održala republički referendum na kojem je glasovalo 679.069 birača, od kojih se 99,81 % izjasnilo da podržava da se 9. siječnja obilježava kao Dan Republike.

33. Provodeći volju građana iskazanu na referendumu, Narodna skupština je 25. listopada 2016. godine usvojila novi Zakon o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 113/16). Osporeni članak 2. stavak 1. glasi: „Na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječnja se utvrđuje kao Dan Republike Srpske.“ Dalje je određeno da se ovaj dan obilježava i praznuje kao sekularni praznik, te da Vlada RS svojom odlukom uređuje način obilježavanja i praznovanja.

34. Nadalje, ukazano je da se Dan Republike obilježava kao dan osnivanja i proglašenja RS, koja je svoj Ustav donijela 28. veljače 1992. godine, tj. prije Ustava BiH, s kojim je, nakon njegovog donošenja (14. prosinca 1995. godine), usklađen, a koji u Aneksu II. (Prijelazne odredbe) propisuje: „Svi zakoni, propisi i sudski poslovnici koji budu na snazi na teritoriju Bosne i Hercegovine kad Ustav stupi na snagu, ostaju na snazi u onoj mjeri u kojoj se ne kose s Ustavom, sve dok nadležno vladino tijelo Bosne i Hercegovine ne odredi drugačije.“

35. Narodna skupština je istaknula da je Klub Bošnjaka u Vijeću naroda RS pred Ustavnim sudom RS pokrenuo postupak za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa tvrdeći da su prekršena temeljna ljudska prava bošnjačkog naroda, odnosno da se ovim zakonom srpski narod stavlja u privilegiran položaj u odnosu na ostale narode i građane RS. Ustavni sud RS je Odlukom broj UV-14/16 od 22. prosinca 2016. godine utvrdio da osporenim Zakonom nije povrijeđen vitalni interes bošnjačkog naroda. Odluke Ustavnog suda RS su „opšteobavezne i izvršne na teritoriji RS“.

36. Nadalje, Narodna skupština je iscrpno citirala odredbe Ustava RS i Zakona o referendumu i građanskoj inicijativi na kojim je utemeljen zaključak da je referendum o Danu Republike ustavan i zakonit.

37. Slijedom navedenog, Narodna skupština smatra da su navodi podnositelja zahtjeva da organi zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, kao i nositelji javnih funkcija ne izvršavaju odluke Ustavnog suda neistiniti, neutemeljeni i neprihvatljivi. Prema stajalištu Narodne skupštine, donošenjem potpuno novog zakona kojim je utvrđeno da je 9. siječnja Dan Republike, RS je provela odluke Ustavnog suda u predmetima br. *U 3/13* i *U 10/16*.

38. Narodna skupština je dalje istaknula da se zahtjev za ocjenu ustavnosti osporenog članka 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike u cijelosti temelji na navođenju i obrazloženju ranije donesenih odluka Ustavnog suda, a da se istodobno ne navodi kojim se činjenjem ili nečinjenjem u obilježavanju Dana Republike ugrožavaju prava i slobode građana bošnjačke i hrvatske nacionalnosti i vjeroispovijedi.

39. Narodna skupština je istaknula da se Ustavni sud u Odluci broj *U 3/13* pozvao na svoju raniju praksu da: „Praznici ne mogu biti regulirani na način da preferiraju niti jedan od konstitutivnih naroda, odnosno da će to biti slučaj ukoliko su regulirani tako da odražavaju historiju, tradiciju, običaje, religiju i druge vrijednosti samo jednog naroda.“ Nadalje, ukazano je da je Ustavni sud u Odluci broj *U 3/13* zaključio: „Člankom 3.b) Zakona o praznicima kojim je određeno da se Dan Republike obilježava 9. siječnja uspostavlja se povlašteni položaj pripadnika srpskog naroda u odnosu na pripadnike bošnjačkog i hrvatskog naroda, Ostalih i građana Republike Srpske“ zbog činjenice da taj datum predstavlja dio historijskog naslijeđa samo srpskog naroda, i zbog čega je Ustavni sud utvrdio da je osporeni članak u suprotnosti s Ustavom i pobrojanim međunarodnim instrumentima.

40. Prema mišljenju Narodne skupštine, u predmetu broj *U 3/13* Ustavni sud se upustio u ocjenjivanje percepcije, historijskih činjenica, naglašavanje različitosti kao problema, a ne kao bogatstva ovog društva, a što dovodi do urušavanja autoriteta Ustavnog suda.

41. Narodna skupština je dalje ukazala da je Ustavni sud u Odluci broj *U 18/16* istaknuo da je referendum, održan 29. veljače i 1. ožujka 1992. godine o statusu BiH, proveden na cijelom teritoriju BiH, da su bili pozvani svi građani BiH s pravom glasa bez razlike, da je glasovalo više od 64% građana, od čega se 99,44% izjasnilo za „suverenu i neovisnu BiH, državu jednakopravnih građana, naroda BiH – Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive. Prema mišljenju međunarodnih promatrača, referendum je obavljen prema međunarodnim demokratskim standardima“. Narodna skupština ističe da je na istim načelima međunarodnog i unutrašnjeg prava raspisan i proveden i referendum o Danu Republike.

42. Prema stajalištu Narodne skupštine, postupci provedeni prilikom raspravljanja i odlučivanja u ustavnim sporovima br. *U 3/13* i *U 18/16* jasno ukazuju na nejednak i diskriminatorski tretman podnositelja zahtjeva u ovim predmetima, koji provodi većina u Ustavnom sudu u korist podnositelja zahtjeva u predmetu broj *U 3/13*. U prilog navedenom ukazano je na, kako je navedeno, tri favorizirajuće razlike bez razumne osnove učinjene u ustavnom sporu broj *U 3/13* u odnosu na ustavni spor broj *U 18/16*.

Ovim se, prema stajalištu Narodne skupštine, vrijeda načelo konstitutivnosti naroda iz Preambule Ustava BiH.

43. U prilog navedenom, Narodna skupština je ukazala da je u predmetu broj *U 3/13* postupak poštovan u dijelu koji se odnosi na javnu raspravu kao oblik demokratskog uključivanja podnositelja zahtjeva i opće javnosti u raspravu o pitanju nacionalne jednakopravnosti i na pozivanje respektabilnog broja javnih radnika da iznesu svoje mišljenje. Pozvani su i međunarodni predstavnici u BiH da se izjasne kao prijatelji suda, te je traženo i mišljenje Venecijanskog povjerenstva. Time je dan značaj pitanju o kojem se raspravlja, ali i podnositelju zahtjeva.

44. U predmetu broj *U 18/16* bilo je potpuno drugačije. Iako su podnositelji zahtjeva tražili da se održi javna rasprava, pozovu istaknuti javni radnici da iznesu svoje mišljenje, da se zatraži mišljenje Venecijanskog povjerenstva, ovi prijedlozi su odbijeni. To, prema mišljenju Narodne skupštine, potvrđuje da sudačka većina nije željela dopustiti jednak tretman podnositelja zahtjeva u predmetu broj *U 18/16* s podnositeljem zahtjeva u predmetu broj *U 3/13*. Prema mišljenju Narodne skupštine, po svemu sudeći ovo iz razloga što je sudačka većina imala bojazan da neće moći dati odgovore na pitanja koja su se postavljala u predmetu broj *U 18/16*.

45. Nadalje, ukazano je da neuvažavanje specifičnosti bosanskohercegovačkog društva, historijskog naslijeđa i nekorektna i neutemeljena usporedba pojedinačnih apelacija sa zahtjevima za ocjenu ustavnosti ukazuje na nespornost jednog dijela „kompaktne sudačke većine“ u Ustavnom sudu, koja se uvijek na jednak način izjašnjavala, upustiti se u razmatranje i odlučivanje na onoj pravničkoj razini koju zahtijevaju mjesto, uloga i nadležnost Ustavnog suda.

46. Nadalje, Narodna skupština je ukazala i posebno naglasila različita obrazloženje Ustavnog suda u odlukama br. *U 3/13* i *U 18/16* iako je Ustavni sud, u biti, odlučivao o identičnim pitanjima – o datumima koji su odabrani za obilježavanje historijskih i političkih događaja. U oba predmeta radilo se o zahtjevima za ocjenu ustavnosti jednog datuma koji je proglašen za praznik i pitanju narušava li se time status, odnosno percepcija koju ima jedan ili dva konstitutivna naroda i je li izvršena diskriminacija.

47. Narodna skupština je istaknula da je Ustavni sud u Odluci broj *U 3/13* zaključio da je Zakon o praznicima donesen u legalnoj proceduri u Narodnoj skupštini, da u proceduri donošenja zakona nije bilo diskriminatorskog postupanja, kao i da je zakon donesen u implementaciji odluke Ustavnog suda. Međutim, u predmetu broj *U 18/16* radilo se o Odluci o referendumu o neovisnosti BiH koja je donesena i provedena uz neprihvatanje cijelog jednog naroda, koji je i u to vrijeme bio konstitutivan, da sudjeluje u referendumu, ali Ustavni sud ovu činjenicu uopće nije uzeo u obzir.

48. Neovisnost BiH i njezino samostalno državno egzistiranje kao države u postojećim granicama i s unutarnjom strukturom definiranom Ustavom BiH je nesporna činjenica

od stupanja na snagu Ustava 1995. godine. Međutim, Narodna skupština ističe da u predmetu broj *U 18/16* zahtjevom nije problematizirana neovisnost države BiH i obrazloženje se može smatrati profesionalnim promašajem ili pokušajem da se zamagli različito odlučivanje u sličnim ili istovjetnim situacijama.

49. Narodna skupština smatra da je u predmetu broj *U 18/16* u svezi s Odlukom o referendumu i izborom 1. ožujka nelogično i neutemeljeno stajalište Ustavnog suda u predmetu broj *U 3/13* o izboru 9. siječnja jer on „[...] kao datum obilježavanja praznika Dan Republike nema simboliku kolektivnog zajedničkog sjećanja koje može doprinijeti jačanju kolektivnog identiteta kao vrijednostima koje imaju poseban značaj u multietničkom društvu koje se temelji na uvažavanju i poštovanju različitosti kao temeljnih vrijednosti modernog demokratskog društva. U tom smislu, izbor 9. siječnja za obilježavanje Dana Republike kao jednog od praznika entiteta koji predstavlja ustavnu kategoriju i kao takav mora predstavljati i sve građane Republike Srpske kojima i sam Ustav Republike Srpske priznaje jednaka prava nije u skladu s ustavnom obvezom o nediskriminaciji u smislu prava skupine, jer uspostavlja povlašteni položaj samo jednog, srpskog naroda, čiji su predstavnici 9. siječnja 1992. godine, bez sudjelovanja predstavnika Bošnjaka, Hrvata i Ostalih, donijeli Deklaraciju o proglašenju Republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine, koja predstavlja jednostrani akt.“

50. Prema mišljenju Narodne skupštine, Ustavni sud je u predmetu broj *U 18/16* morao, slijedeći naprijed citiranu praksu u predmetu broj *U 3/13*, odgovoriti na pitanja koja se odnose na to: ima li izbor 1. ožujka kao datuma obilježavanja praznika simboliku kolektivnog zajedničkog sjećanja koje može doprinijeti jačanju kolektivnog identiteta kao vrijednostima koje imaju poseban značaj u multietničkom društvu koje se temelji na uvažavanju i poštovanju različitosti kao temeljnih vrijednosti modernog demokratskog društva; mora li izbor 1. ožujka kao jednog od praznika entiteta koji predstavlja ustavnu kategoriju predstavljati i sve konstitutivne narode tog entiteta; je li zakonska odredba o izboru 1. ožujka kao praznika u skladu s ustavnom obvezom o nediskriminaciji u smislu prava skupina i uspostavlja li se povlašteni položaj samo dva konstitutivna naroda.

51. Narodna skupština ističe da je nesporno da su 1. ožujka pripadnici dva konstitutivna naroda, bez sudjelovanja srpskog naroda, donijeli odluku o neovisnosti koja u odnosu na pripadnike srpskog naroda predstavlja jednostrani akt. Stoga se, prema mišljenju Narodne skupštine, postavlja pitanje je li, u historijskom vrednovanju, moguće govoriti da izbor 1. ožujka srpskom narodu ukazuje na tragične događaje nakon tog dana, uključujući i tragični događaj na sam 1. ožujka i čime on dovodi do percepcije srpskog naroda o diskriminaciji?

52. Narodna skupština tvrdi da 1. ožujka predstavlja bolno sjećanje srpskog naroda u BiH na potpuno zanemarivanje i kršenje Ustava SFRJ i Ustava SRBiH o jednakopravnosti naroda, a posebno u odlučivanju o sudbonosnim pitanjima kakva su bila secesija od SFRJ i unutarnje uređenje BiH. Ovo je rezultiralo svodenjem srpskog naroda sa statusa kon-

stitutivnog naroda na položaj jedne nedefinirane (nekonstitutivne) difuzne manjine – za međunarodnu zajednicu i za druga dva konstitutivna naroda – svedene samo na prost zbroj pojedinaca lišenih svojstva kolektiviteta u smislu kolektivnih prava konstitutivnih naroda.

53. Nadalje, ukazano je da 1. ožujka kod svakog pripadnika srpskog naroda u BiH budi i bolno sjećanje na dan koji se smatra uzrokom građanskog rata u BiH, tj. dan kada su predstavnici bošnjačkog (u to vrijeme muslimanskog) naroda u BiH odlučili u Kutiljerovoj radnoj skupini Konferencije o Jugoslaviji odbiti pregovore s predstavnicima srpskog naroda o budućoj organizaciji BiH. Stoga, tvrde da 1. ožujka nije, ne može i neće biti prihvaćen kod srpskog naroda kao simbol zajedništva, zajedničkog identiteta i zajedničkog pregnuća jer to nije.

54. Narodna skupština smatra da su u tom smislu 9. siječnja i 1. ožujka nerazdvojno povezani. Naime, kako navodi, 9. siječnja je trebalo da spriječi referendum prije nego što se konstitutivni narodi dogovore kako mora biti uređena buduća samostalna i suverena BiH. Nažalost, to se nije dogodilo i 1. ožujka je nastupio kao dan kada je status konstitutivnog naroda oduzet srpskom narodu u BiH. Stoga, kada je 9. siječnja proglašen neustavnim onda je to moralo da se dogodi i s 1. ožujkom.

55. Nadalje, kao protuargument da se izborom 9. siječnja preferira samo jedan konstitutivni narod, Narodna skupština je, pored ostalog, istaknula da je 9. siječnja dan zajedničkog sjećanja i opominjanja za sve konstitutivne narode u BiH. U prilog navedenom ukazano je da 9. siječnja opominje na historijski slučaj kada su dva konstitutivna naroda i Europska zajednica, protivno Ustavu SRBiH oduzeli srpskom narodu svojstvo konstitutivnog naroda i pravo da o budućnosti BiH, na temelju Ustavom SRBiH određene jednakopravnosti konstitutivnih naroda, odlučuje o budućnosti BiH. Također, 9. siječnja je i dan koji opominje na posljedice kršenja ustavne jednakopravnosti konstitutivnih naroda. Stoga je, prema stajalištu Narodne skupštine, na određeni način i zajedničko djelo svih konstitutivnih naroda jer je srpski narod branio Ustav SRBiH, dok su ga druga dva naroda kršila. Zbog toga, 9. siječnja nije praznik samo jednog naroda, te ima simboliku dijametralno drugačiju u odnosu na krivu i neutemeljenu percepciju podnositelja zahtjeva.

56. Nadalje, Narodna skupština smatra da se postavlja pitanje jesu li podnositelji zahtjeva, Ustavni sud ili bilo koji organ vlasti u BiH mjerodavni utvrđivati što je to „zajednička simbolika“ ili u čemu se sastoji „kolektivni identitet“. U svezi s tim ističu da je 1. ožujka kao Dan neovisnosti RBiH, koji nije involvirao Srbe kao konstitutivni narod, datum koji sasvim izvjesno ne doprinosi „zajedničkoj simbolici“ ili „kolektivnom identitetu“, Ustavni sud smatrao ustavnim. Zato bi, prema stajalištu Narodne skupštine, eventualna ocjena članka 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike kao neustavnog od strane Ustavnog suda predstavljala nejednako postupanje u jednakim slučajevima.

57. Narodna skupština je istaknula da smatra zabrinjavajućim tvrdnju i prijedlog iz zahtjeva kojim se poziva na uporabu „monopola sile nadležnih institucija i faktičke snage

države koju mora pokazati“. Prema stajalištu Narodne skupštine, ovaj dio zahtjeva govori o uvredljivoj i nepomirljivoj odbojnosti prema postojanju RS, koja je tvorac i potpisnik svih aneksa Općeg okvirnog sporazuma, prema konstitutivnosti srpskog naroda, te i prema samom Općem okvirnom sporazumu. U svezi s tim je ukazano da navedena tvrdnja podsjeća na događaje iz listopada, studenog i prosinca 1991. godine, te siječnja, veljače i ožujka 1992. godine kada je zahtijevano da organi tadašnje BiH uporabe silu protiv onih koji ne prihvaćaju secesiju BiH prije dogovora o njezinom unutarnjem uređenju, a istodobno se protivilo uporabi državne sile SFRJ protiv onih koji su željeli rasturiti SFRJ. Takvi zahtjevi su prekinuli proces pregovaranja u radnoj skupini za BiH u okviru Međunarodne konferencije o Jugoslaviji, pod predsjedavanjem veleposlanika Žoze Kutiljera, iako su oni, realno gledajući, mogli spriječiti građanski rat u BiH. Prema stajalištu Narodne skupštine, jedino sila razuma može urediti odnose u BiH, a monopol sile i faktičke snage države ne mogu, te Narodna skupština prednost daje pregovorima i međusobnom razumijevanju.

58. Nadalje, Narodna skupština je neutemeljenom ocijenila percepciju o Danu Republike kao pravoslavnom vjerskom prazniku kojim se vrijeđaju vjerska osjećanja pripadnika drugih vjeroispovijedi. U svezi s tim je ukazano da je 9. siječnja 1992. godine sasvim slučajno odabran kao datum donošenja Deklaracije o proglašenju Republike srpskog naroda BiH, tj. odabrala ga je sama dinamika tadašnjih događaja koji su se odnosili na situaciju u SFRJ i u BiH. Isto vrijedi i za 28. veljače 1992. godine kada je donesen i proglašen Ustav Republike srpskog naroda BiH. Narodna skupština ističe da su oba datuma birali tadašnji događaji i potreba da se reagira na postupke i akte političkih predstavnika Hrvata i Muslimana koji su bili u političkom savezu, a ne neka simbolika datuma. Prema mišljenju Narodne skupštine, u ovom dijelu se postavlja i pitanje nadležnosti Ustavnog suda s obzirom na to da vjerski praznici ne mogu biti predmet ustavnosudskog spora. Također ističe i da podnositelji zahtjeva nisu naveli bilo kakav dokaz ili činjenicu da se obilježavanjem Dana Republike, koji se samo slučajno poklapa s vjerskim praznikom, ugrožavaju bilo čija prava i vrši diskriminacija po bilo kojoj osnovi. Prema mišljenju Narodne skupštine, zahtjev je politički akt, a ne akt utemeljen na pravu, sadrži neprikrivenu namjeru rušenja legaliteta i legitimiteta RS i dejtonskog ustavnopravnog poretka BiH, te je očigledno neutemeljen.

59. Neutemeljena je, prema stajalištu Narodne skupštine, i argumentacija da se obilježavanjem Dana Republike 9. siječnja, koji je ujedno i vjerski praznik pravoslavnih vjernika, vrši diskriminacija druga dva konstitutivna naroda. Prema stajalištu Narodne skupštine, radi se o neprimjerenom izjednačavanju nacionalnosti i vjeroispovijedi, ukazano je da nije razumljiva frustracija i subjektivna percepcija podnositeljâ zahtjeva da se Dan Republike obilježava u skladu s bilo čijim religijskim ili filozofskim uvjerenjem. Narodna skupština se pozvala i na stajalište Europskog suda da „subjektivna percepcija nije dovoljna sama po sebi da se konstatira povreda prava“. Najzad, pozivajući se na članak 1. Protokola broj 12 i članak 1. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne

diskriminacije, Narodna skupština je istaknula da podnositelji zahtjeva nisu precizirali o kojem pravu ili slobodi se radi, pa proizlazi da je u pitanju pravo na obilježavanje Dana Republike koje, prema podnositeljima zahtjeva, imaju samo Srbi, i to oni pravoslavne vjeroispovijedi. Ovo pravo, prema stajalištu Narodne skupštine, ne postoji u pobrojanim međunarodnim instrumentima.

60. Nadalje, istaknuto je da se ni ustavnim ni zakonskim rješenjima 9. siječnja Dan Republike ne povezuje sa Svetim Stefanom, kao ni sa bilo kojim drugim praznikom, a što je potvrdilo i Venecijansko povjerenstvo 14. listopada 2013. godine. Dan Republike se obilježava istog dana kada i Sveti Stefan, ali republički praznik nije ustanovljen iz tog razloga i nema veze s vjerskim praznikom. Dan Republike se obilježava 9. siječnja jer je na taj dan 1992. godine donesena Deklaracija o proglašenju Republike srpskog naroda BiH.

61. Narodna skupština je također podsjetila da je europska tradicija da se pored sekularnih obilježavaju i vjerski praznici, kao i da se vjerski praznici slave i kao državni praznici kako u europskim državama tako i u institucijama Europske unije, te najzad da pred Europskim sudom do sada nije pokrenut niti jedan postupak da se obilježavanjem praznika na opisani način diskriminiraju prava drugih. U svezi s tim je ukazano i na stajalište Europskog suda da „odluka o tome hoće li država primjenjivati tradiciju ili ne spada u polje slobodne procjene određene države“, te da „sud, pored toga, mora uzeti u obzir činjenicu da je Europa obilježena velikom raznolikošću država od kojih se sastoji, posebno u sferi kulturnog i historijskog razvoja“.

62. Narodna skupština je istaknula da se 9. siječnja kao Dan republike odnosi samo na RS i praznik je svih njezinih konstitutivnih naroda, građana i Ostalih. Zbog toga niti jedan zakon, sudska odluka ili bilo koji drugi akt ne mogu promijeniti historijske i političke činjenice u svezi s vremenom i okolnostima osnivanja i proglašenja RS. Stoga, RS, kao trajna, ustavna, pravna, historijska i politička kategorija, sa statusom državotvorne jedinice u BiH, ne može i nikad neće ukinuti 9. siječnja kao Dan Republike i trajno će ga obilježavati.

63. Prema stajalištu Narodne skupštine, prilikom ocjene ustavnosti osporenog članka 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike trebalo bi voditi računa da iz sadržaja ove odredbe jasno proizlazi da ne diskriminira i ne dovodi u podređeni položaj bilo koji od konstitutivnih naroda u RS u ostvarivanju prava iz reda vitalnog nacionalnog interesa s obzirom na to da ne sadrži vjerske ili nacionalne elemente. S obzirom na to da se obilježava kao sekularni praznik jasno je da se na isti način tretiraju svi građani bez obzira na religiju ili nacionalne konotacije.

64. Narodna skupština smatra da osporeni članak 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike nije u suprotnosti sa čl. I/2. i II/4. Ustava BiH i da postupanje RS ne predstavlja kršenje obvezne prirode odluka Ustavnog suda, ne znači suprotstavljanje suvremenim načelima funkcioniranja pravne i demokratske države i ne izaziva bilo kakav vid napetosti,

uključujući, ali ne ograničavajući se na uznemirenost kod naroda i građana, narušavanje političkih odnosa među nositeljima javne vlasti i procesa integracije u Europsku uniju.

65. Narodna skupština, također, smatra neprihvatljivim i pozivanje na članak 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju, a u prilog čemu se pozvala na praksu Europskog suda u svezi sa člankom 14. Europske konvencije. Također je ukazano i da ne postoji različit tretman ne samo konstitutivnih naroda nego i Ostalih i građana RS kako u obilježavanju republičkih tako i vjerskih praznika koji se poštuju na identičan način, te da različit tretman ne postoji na temelju bilo koje zakonske odredbe.

66. Narodna skupština je istaknula da se u zahtjevu kao njegovi podnositelji označava: „deset delegata u Vijeću naroda RS“, „osam delegata vijeća naroda RS“, te „Klub Bošnjaka u Vijeću naroda RS“, da se podnositelji zahtjeva nisu potrudili točno navesti tko je zapravo pravi podnositelj zahtjeva, a što upućuje na zaključak da se, očito, ne radi o pravnom problemu (ne)ustavnosti Zakona o Danu Republike već, prije svega, o političkoj ambiciji neprimjerenog obraćanja Ustavnom sudu. Također smatra i da je Ustavni sud trebao pozvati podnositelje zahtjeva da ga uredi glede činjenica i dokaza kojim se osporava neustavnost članka 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike. Prema mišljenju Narodne skupštine, iz obrazloženja zahtjeva nemoguće je zaključiti na koji način Zakon o Danu Republike „razlikuje, isključuje, ograničava ili daje prvenstvo“ bilo kome sa svrhom ili rezultatom koji „narušava ili kompromituje priznanje, uživanje ili vršenje pod jednakim uslovima, ljudskih prava i sloboda“ u bilo kojoj oblasti života.

67. Narodna skupština smatra da je zahtjev napisan uvredljivim jezikom i da izražava nepomirljivu odbojnost prema postojanju i jednakopravnosti entiteta u BiH, a što predstavlja antidejtonsko ponašanje koje je neprihvatljivo. Prema stajalištu Narodne skupštine, pozivanje na monopoliziranu silu države i faktičku snagu države u rješavanju ustavnosudskog spora, kao što je to navedeno u predmetnom zahtjevu, uvredljivo je za sve koji su u vrijeme rata živjeli i danas žive u RS, te se nastoji prikriti nedostatak dokaza i činjenica na kojim bi se zahtjev utemeljio, a što je i uvjet dopustivosti u skladu s Pravilima Ustavnog suda.

68. Narodna skupština smatra da bi bilo opravdano, u skladu sa člankom 46. Pravila Ustavnog suda, u ovom predmetu organizirati javnu raspravu u okviru plenarne sjednice.

IV. Relevantni propisi

69. **Ustav Bosne i Hercegovine** u relevantnom dijelu glasi:

PREAMBULA

(...)

Podsjećajući na Temeljna načela usaglašena u Genevi 8. rujna 1995. i u New Yorku 26. rujna 1995. Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (zajedno s ostalima), i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine:

(...)

Članak I/2.

Bosna i Hercegovina je demokratska država, koja funkcioniра sukladno zakonu i temeljem slobodnih i demokratskih izbora.

Članak I/3.

Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (u daljnjem tekstu „entiteti“).

Članak II/4.

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status.

Članak VI/5.

Odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Aneks II Prijelazne odredbe

(...)

2. Kontinuitet pravnih propisa

Svi zakoni, propisi i sudski poslovnici koji budu na snazi na teritoriju Bosne i Hercegovine kad Ustav stupi na snagu, ostaju na snazi u onoj mjeri u kojoj se ne kose s Ustavom, sve dok nadležno vladino tijelo Bosne i Hercegovine ne odredi drugačije.

(...)

70. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije usvojena na plenarnoj sjednici Opće skupštine Ujedinjenih naroda 21. prosinca 1965. godine („Službeni list SFRJ – međunarodni ugovori i drugi sporazumi“ broj 31/67; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima) u relevantnom dijelu glasi:

Član 1.

1. U ovoj konvenciji izraz „rasna diskriminacija“ odnosi se na svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva koji se zasniva na rasi, boji, precima, nacionalnom ili etničkom poreklu koji imaju za cilj ili za rezultat da naruše ili da kompromituju priznavanje, uživanje ili vršenje, pod jednakim uslovima, prava čoveka i temeljnih sloboda i političkoj, ekonomskoj, socijalnoj i kulturnoj oblasti ili u svakoj drugoj oblasti javnog života.

Član 2.

1. *Države članice osuđuju rasnu diskriminaciju i obavezuju se da svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja sprovode politiku koja teži da ukine svaki oblik rasne diskriminacije i da pomažu razumevanje između svih rasa, i u tom cilju:*

a) *Svaka država članica obavezuje se da ne počinii nikakvo delo rasne diskriminacije ili ne vrši rasnu diskriminaciju protiv lica, grupa lica ili ustanova, kao i da postupa tako da se sve javne vlasti i javne, nacionalne i lokalne ustanove pridržavaju ove obaveze;*

(...)

c) *Svaka država članica treba da preduzme efikasne mere radi ponovnog razmatranja nacionalne i lokalne vladine politike i izmene, ukidanja ili poništenja svakog zakona i svakog propisa koji ima za cilj da zavede rasnu diskriminaciju ili da je ustali tamo gde ona postoji;*

(...)

71. Protokol broj 12 uz Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda („Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori“ broj 8/03) glasi:

Članak 1.

Opća zabrana diskriminacije

1. *Uživanje svih prava utvrđenih zakonom osigurano je bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.*

2. *Nikog niti jedan organ vlasti ne smije diskriminirati ni po kojemu osnovu, kao što je navedeno u stavku 1.*

72. Zakon o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 113/16) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 1.

Ovim se zakonom utvrđuje Dan Republike Srpske (u daljnjemu tekstu: Dan Republike) i određuje mjerodavni organ koji uređuje način kako građani, republički organi i organizacije, organi jedinica lokalne samouprave, gospodarska društva, ustanove i druge organizacije i osobe koje profesionalno obavljaju uslužno-poduzetničke djelatnosti obilježavaju i praznuju Dan Republike.

Članak 2.

(1) *Na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječanj se utvrđuje kao Dan Republike.*

(2) *Dan Republike obilježava se i praznuje kao sekularni praznik.*

Članak 3.

Vlada Republike Srpske svojom odlukom uređuje način obilježavanja i praznovanja Dana Republike.

Članak 4.

Ovaj zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

V. Dopustivost

73. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredaba članka VI/3. (a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 19. Pravila Ustavnog suda.

74. Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

(a) Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.

- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.

Spor može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili dopredsjedavajući jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta.

75. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnijelo je devet delegata Vijeća naroda Republike Srpske, što znači da je zahtjev podnio ovlašteni subjekt u smislu članka VI/3.(a) Ustava BiH jer Vijeće naroda ima 28 delegata. Predmet osporavanja je odredba zakona koji je donijela Narodna skupština.

76. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 19. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je predmetni zahtjev dopustiv.

VI. Meritum

77. Podnositelji zahtjeva tvrde da je osporena odredba u suprotnosti sa člankom I/2. Ustava BiH, člankom II/4. Ustava BiH u svezi sa člankom 1.1. i člankom 2.a) i c) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i člankom 1. Protokola broj 12, te člankom VI/5. Ustava BiH.

78. Osporeni članak 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike glasi:

(1) Na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječnja se utvrđuje kao Dan Republike.

79. U prilog svojim tvrdnjama podnositelji zahtjeva su se pozvali na argumentaciju Ustavnog suda iz Odluke broj *U 3/13* od točke 75. i dalje, te na argumentaciju Ustavnog suda iz Odluke broj *10/16* koja je, prema njihovom mišljenju, primjenjiva i u konkretnom slučaju. Podnositelji zahtjeva su najprije istaknuli da osporena odredba sadrži isto neustavno rješenje kao i članak 3.b) Zakona o praznicima koji je Ustavni sud proglasio neustavnim i stavio izvan snage (predmet broj *U 3/13*), te da se činjenično i pravno nije promijenilo stanje u odnosu na ono koje je bilo predmet razmatranja u predmetu broj *U 3/13*. Također tvrde da na drugačiji zaključak ne utječe ni činjenica da je u osporenoj odredbi 9. siječnja utvrđen na temelju potvrđene volje građana jer je Ustavni sud neustavnom proglasio Odluku o referendumu i poništio rezultate referenduma provedenog na temelju ove Odluke (predmet broj *U 10/16*). Najzad, u prilog neustavnosti osporene odredbe ističu da ona predstavlja otvoreno odbijanje da se izvrše odluke Ustavnog suda br. *U 3/13* i *10/16*.

80. Ustavni sud podsjeća da je u Odluci o dopustivosti i meritumu broj *U 3/13* od 26. studenog 2015. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) predmet razmatranja bio zahtjev kojim je osporen članak 3.b) Zakona o praznicima RS, a kojim je bilo određeno da se Dan Republike praznuje 9. siječnja. Ustavni sud je zaključio (vidi točku 79.):

„[...] da izbor 9. siječnja kao datuma obilježavanja praznika Dan Republike nema simboliku kolektivnog zajedničkog sjećanja koje može doprinijeti jačanju kolektivnog identiteta kao vrijednostima koje imaju poseban značaj u multietničkom društvu koje se temelji na uvažavanju i poštivanju različitosti kao temeljnih vrijednosti modernog demokratskog društva. U tom smislu, izbor 9. siječnja za obilježavanje Dana Republike kao jednog od praznika entiteta koji predstavlja ustavnu kategoriju i koji kao takav mora predstavljati i sve građane Republike Srpske kojima i sâm Ustav Republike Srpske priznaje jednaka prava nije sukladan ustavnoj obvezi o nediskriminaciji u smislu prava skupina, jer uspostavlja povlaštenu položaj samo jednog, srpskog naroda, čiji su predstavnici 9. siječnja 1992. godine, bez učešća predstavnika Bošnjaka, Hrvata i Ostalih, donijeli Deklaraciju o proglašenju Republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine, koja predstavlja jednostrani akt. Kao takav, prema mišljenju Ustavnog suda, te prema stajalištu Venecijanskog povjerenstva, ne može se smatrati suglasnim s temeljnim vrijednostima izjavljenim u Ustavu Republike Srpske, tj. s poštovanjem ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti, nacionalne ravnopravnosti, s demokratskim institucijama, vladavinom prava, socijalnom pravdom, pluralističkim društvom, garantiranjem i zaštitom ljudskih sloboda i prava, kao i prava manjinskih skupina sukladno međunarodnim standardima, zabrani diskriminacije (Preambula). [...]“

81. Nadalje, Ustavni sud je u Odluci o privremenoj mjeri broj *U 10/16* od 17. rujna 2016. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) privremeno obustavio primjenu Odluke o raspisivanju republičkog referenduma broj 02/1-021-894/16 od 15. srpnja 2016. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 68/16). Ustavni sud je, pored ostalog, konstatirao (vidi točku 28.):

„[...] Ustavni sud smatra da u ovoj fazi postupka postoji dovoljno razloga koji ukazuju na to da bi provođenje referenduma, prije nego što Ustavni sud odluči o zahtjevima koji su podneseni u konkretnom slučaju, imalo ozbiljne i neotklonjive štetne posljedice za izvršenje Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj *U 3/13* i za nesmetan i efikasan rad Ustavnog suda u konkretnom predmetu, ali i za ustavni poredak općenito.“

82. Nadalje, Ustavni sud je donio Rješenje broj *U 3/13* od 30. rujna 2016. godine (dostupno na www.ustavnisud.ba) kojim je utvrdio da Narodna skupština nije izvršila Odluku broj *U 3/13*. Ustavni sud je pri tome konstatirao (vidi točku 13.):

„[...] nalog da se članak 3.b) Zakona o praznicima uskladi sa Ustavom Bosne i Hercegovine je utemeljen na zaključku o neustavnosti navedene odredbe, koji je pak utemeljen na pravnom shvaćanju Ustavnog suda o tome da je određivanje 9. siječnja kao Dana Republike suprotno ustavnoj obvezi o nediskriminaciji. Imajući to u vidu, uz činjenicu da je u Odluci o referendumu utvrđeno referendumsko pitanje: ‘Da li podržavate da se 9. januar obilježava i slavi kao Dan Republike Srpske?’, Ustavni sud smatra da su neprihvatljivi navodi Narodne skupštine Republike Srpske da je donošenje Odluke o referendumu ‘konkretna aktivnost usmjerena na izvršenje odluke Ustavnog suda’. Naime, ovako postavljeno pitanje zanemaruje Odluku Ustavnog suda broj *U 3/13* i njegovo stajalište o tome da 9. siječnja kao praznik entiteta ‘mora predstavljati i sve građane Republike Srpske kojima i sâm Ustav Republike Srpske priznaje jednaka prava’ i da taj datum kao praznik Republike Srpske ‘nije sukladan ustavnoj obvezi o nediskriminaciji u smislu prava skupina, jer uspostavlja povlašteni položaj samo jednog, srpskog naroda’.“

83. Nadalje, Ustavni sud podsjeća da je u Odluci o dopustivosti i meritumu broj *U 10/16* od 1. prosinca 2016. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) utvrdio da Odluka o referendumu nije u skladu sa člankom I/2. i člankom VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine. Također, istom odlukom su poništeni rezultati referenduma održanog 25. rujna 2016. godine zato što je referendum proveden na temelju Odluke o referendumu za koju je utvrđeno da nije u suglasnosti s Ustavom BiH, te suprotno nalogu Ustavnog suda iz Odluke o privremenoj mjeri broj *U 10/16* od 17. rujna 2016. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba). Ustavni sud je istaknuo (vidi toč. 37. i 39.):

„[...] Referendumsko pitanje (‘Da li podržavate da se 9. januar obilježava i slavi kao Dan Republike Srpske?’) koje je utvrđeno osporenom Odlukom o referendumu je isto pitanje o kojem je Ustavni sud odlučio svojom Odlukom broj *U 3/13*. Ovo, dalje,

znači da je Narodna skupština, raspisivanjem referenduma sa istim pitanjem o kojem je Ustavni sud donio konačnu i obvezujuću odluku, prouzročila ustavni spor o kojem jedino može odlučiti Ustavni sud. Ovaj spor se, svakako, ne tiče pitanja može li ili ne može Narodna skupština raspisati referendum i jesu li, kako se to navodi u odgovoru na zahtjeve, neki državni organ ili institucija za to nadležni. Ovaj spor se tiče upravo onoga što Narodna skupština neutemeljeno ističe da ne postoji, a to je ‘nesuglasnost između Republike Srpske i neke od institucija Bosne i Hercegovine u pogledu nekog ustavnog pitanja, prava ili pravne činjenice’. Naime, donošenjem odluke u predmetu broj *U 3/13* za Republiku Srpsku je nastala ustavna obveza da izvrši odluku Ustavnog suda. Ovu ustavnu obvezu poštovanja konačne i obvezujuće odluke Ustavnog suda kao ustavne institucije Bosne i Hercegovine ne umanjuje, niti derogira neslaganje s tom odlukom, o čemu se Narodna skupština detaljno izjasnila u odgovoru na zahtjeve. Ustavna priroda odluka Ustavnog suda znači da niti jedan organ, zakonodavni, izvršni ili sudski, nema nadležnost o pitanjima o kojima je takvom odlukom odlučeno donositi drugačije akte, ili te odluke propitivati na bilo koji način, pa ni referendumom kao u konkretnom slučaju. Naprotiv, ustavna odredba o konačnosti i obveznosti odluka Ustavnog suda znači samo jedno: svi organi su dužni provoditi ove odluke. Ovo su, istodobno, i zahtjevi iz članka 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine koji propisuje načelo vladavine prava čiji je neodvojiv dio izvršenje sudskih odluka. [...]

Treba napomenuti i to da Narodna skupština i dalje ima nadležnost da raspiše referendum povodom pitanja kojeg datuma će se proslavljati Dan Republike Srpske. Međutim, u ostvarivanju te nadležnosti Narodna skupština mora voditi računa o obvezujućim odlukama Ustavnog suda kao institucije Bosne i Hercegovine. Stoga, datum o kojem bi se eventualno mogao raspisati referendum sukladno nadležnostima Narodne skupštine ne može biti 9. siječnja jer je to protivno Odluci broj *U 3/13*. [...]

84. Ustavni sud smatra da je naprijed citirana argumentacija iz Odluke Ustavnog suda broj *U 3/13* u svemu primjenjiva i na predmetnim zahtjevom osporeni članak 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike kojim je propisano da se „na temelju potvrđene volje građana Republike Srpske, 9. siječnja utvrđuje kao Dan Republike“. Na drugačiji zaključak ne utječe ni činjenica da je prema osporenoj odredbi 9. siječnja utvrđen kao Dan Republike „na temelju potvrđene volje građana“ imajući u vidu naprijed citirane razloge iz Odluke broj *10/16* kojom je utvrđeno da Odluka o referendumu nije u skladu s Ustavom BiH, a rezultati referenduma su poništeni.

85. Ustavni sud posebno naglašava da se ni ovom odlukom, kao ni Odlukom broj *U 3/13* ne dovodi u pitanje postojanje samog praznika Dan Republike. Naime, u Odluci broj *U 3/13* Ustavni sud je utvrdio da izbor 9. siječnja za obilježavanje Dana Republike (članak 3.b) Zakona o praznicima Republike Srpske, „Službeni glasnik RS“ broj 43/07) nije u skladu s Ustavom i navedenim međunarodnim instrumentima iz razloga koji su ponovljeni i u ovoj odluci. Međutim, ni na koji način nije dovedeno u pitanje, isključeno

ili ograničeno postojanje praznika – Dan Republike kao jednog od praznika entiteta RS (koji je ustavna kategorija u smislu članka I/3. Ustava BiH) određenih člankom 2. istog zakona. Također, ni ovom odlukom, kao ni Odlukom broj *U 10/16* ne dovodi se u pitanje, ne isključuje i ne ograničava nadležnost Narodne skupštine da raspíše referendum u povodu pitanja kojeg datuma će se proslavljati Dan Republike, ali, iz razloga koji su ponovljeni i u ovoj odluci, datum o kojem bi se eventualno mogao raspisati referendum u skladu s nadležnostima Narodne skupštine ne može biti 9. siječnja. S druge strane, Ustavni sud naglašava da nepoštovanje i neprovođenje njegovih odluka, navedenih u toč. 81.-83., predstavlja kršenje Ustava Bosne i Hercegovine jer je suprotno vladavini prava i podriiva autoritet ovog suda.

86. Ustavni sud zaključuje da osporena odredba nije u skladu sa člankom I/2. Ustava BiH, člankom II/4. Ustava BiH u svezi sa člankom 1.1. i člankom 2.a) i c) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i člankom 1. Protokola broj 12. uz Europsku konvenciju, te člankom VI/5. Ustava BiH.

VII. Zaključak

87. Ustavni sud zaključuje da članak 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ broj 113/16) nije u skladu sa člankom I/2. Ustava BiH, člankom II/4. Ustava BiH u svezi sa člankom 1.1. i člankom 2.a) i c) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju, te člankom VI/5. Ustava BiH.

88. Na temelju članka 59. st. (1) i (2) i članka 61. st. (2) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

89. U smislu članka 43. Pravila Ustavnog suda, aneks ove odluke čine izdvojena mišljenja predsjednika Zlatka M. Kneževića i suca Miodraga Simovića.

90. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Izdvojeno mišljenje o neslaganju predsjednika Zlatka M. Kneževića

Nažalost, u navedenom predmetu nisam se suglasio s većinskim mišljenjem, a iz sljedećih razloga:

- Podnositelji zahtjeva za ocjenu ustavnosti – ustavni spor – u najkraćem, osporili su odredbu članka 2. Zakona o Danu Republike Srpske, a koji je Narodna skupština Republike Srpske donijela u postupku usklađivanja zakonodavstva i provedbe Odluke Ustavnog suda broj U 3/13.

- Ne ulazeći u ovom trenutku u razloge podnositeljâ zahtjeva, dužan sam navesti da se Ustavni sud nije izjasnio o nekoliko bitnih činjenica koje presudno mijenjaju prvenstveno potrebu za odlučivanjem, počevši od dopustivosti zahtjeva pa sve do odlučivanja o meritumu.

- Naime, kada je riječ o suštini spora u ranijim odlukama, a i u ovoj koja se odnosi na ključno pitanje postojanja 9. siječnja *kao datuma koji se proslavlja/obilježava*, nepotrebno je da ponavljam svoja ranije iznesena stajališta o opravdanosti zahtjeva niti o opravdanosti upuštanja Ustavnog suda u ocjenjivanje historijskih činjenica. Sa žaljenjem naglašavam da su moje strepnje o narušavanju autoriteta Ustavnog suda i društvenog neprihvatanja odluka postale realnost jer, bar u Republici Srpskoj, ogromna većina javnog mnijenja smatra da je Ustavni sud nepotrebno narušio njihovu volju o datumu praznika i nije prihvatio *percepciju* historijskog, pa i ustavno-političkog *početka* ustavnog poretka Republike Srpske. Čak se i u ovoj odluci navodi procent stanovništva koje se izjašnjavalo na referendumu jer se, bez obzira na ništavost rezultata po odluci Ustavnog suda, ne može zanemariti iskazana volja i time neizravno osporiti volja jednog značajnog dijela društva.

- Međutim, ono što u ovoj odluci nije obrazloženo, prema mom uvjerenju, nastavlja dalje generirati društveno neprihvatanje provedbe naše odluke.

- Prvo je pitanje dopustivosti, jer se utemeljeno može raspraviti, a prema mom mišljenju i osporiti – je li odlučivanje o jednom zakonu moguće utemeljiti na argumentima koji su korišteni za odlučivanje o ustavnosti drugog zakona. U jednom slučaju je riječ o Zakonu o praznicima, a u drugom o Zakonu o Danu Republike. U jednom slučaju postoji argumentacija koja se odnosi i na *praksu* provedbe zakona, a u drugom samo norma. Istodobno, pravo na zaštitu od diskriminacije pojedinca ili kolektiviteta zahtijeva u odlučivanju raspravljanje i o postojanju/nepostojanju pojedinačnih radnji kojima se diskriminacija iskazuje. Recimo, prisiljava li se ona osoba koja praznik ne prihvata kao svoj sudjelovati u manifestacijama proslave ili je na drugi način pravo bilo kojeg građanina ograničeno samom proslavom.

- Drugo je pitanje još važnije. Dakle, je li argumentacijom odgovoreno na zahtjev i utvrđeno da eventualno postoje razlozi za prihvatanje zahtjeva? Preciznije rečeno, kojim argumentima je obrazloženo prihvatanje zahtjeva.

Obrazloženje naše odluke, od paragrafa 80. pa nadalje, nema *obrazloženje* već prepisivanje stajališta iz drugih odluka vezanih za istu materiju. Koliko god se u odluci pozivalo na *suštinski jednak meritum*, nužnost poštovanja digniteta podnositelja zahtjeva, ali i Narodne skupštine kojoj je odluka dostavljena na izvršenje, zahtijevala je, ako treba i ponovo, navođenje razloga koji su, *ovaj put*, opredijelili Ustavni sud za ovakvo odlučivanje. I to po stavkama. Na primjer, ako je sada praksa proslave praznika potpuno sekularna, ako ne postoji bilo koji vjerski element u proslavi, ako se naglašava sloboda prihvatanja (ili neprihvatanja) proslave, kako je Ustavni sud došao do zaključka do kojeg je došao i koji su bili razlozi.

No, sve navedeno blijedi pred nepostojanjem odgovora na ključna pitanja.

I u ovoj odluci (kao i u ranijim) Ustavni sud snažno naglašava pravo Republike Srpske na svoj praznik (Dan Republike ili sličan kojim bi se obilježilo ustavno i faktičko postojanje Republike Srpske) i time štiti i dio ustavnog poretka utemeljenog na Ustavu Bosne i Hercegovine, ali i Ustavu Republike Srpske. Ali, u ovoj odluci naglašava stajališta iz druge odluke (*U 10/16*) kojima se osnažuje pravo na referendum u Republici Srpskoj (naravno, o pitanjima koja su unutar ustavnog poretka Bosne i Hercegovine i Republike Srpske). Ne ulazeći sad u raspravu o mogućnostima referenduskog izjašnjenja ili efektima njegovih rezultata, dolazi se do zaključka da je u ovoj odluci Ustavni sud rekao da (pojednostavljeno) Republika Srpska ima pravo na svoj praznik (svoj dan) i da se referendumom građani mogu izjašnjavati o svim pitanjima koja su unutar ustavnog poretka Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. No, zbog efekta ove odluke 9. siječnja ne može biti datum praznika.

Pitanje koje je ključni razlog za moje osporavanje i glasovanje protiv mišljenja većine i koje se nameće kao najvažnije je sljedeće:

Je li Ustavni sud ovom odlukom rekao da od 365 redovnih dana u godini Narodna skupština može bilo koji datum proglasiti kao praznik osim 9. siječnja? Ili će svaki drugi hipotetički datum biti predmet historijske *valorizacije* od strane Ustavnog suda ako bude podnesen zahtjev za ocjenu ustavnosti? Samo kao primjer, bez namjere da se na bilo koji način upustim u ovlasti Narodne skupštine, što ako se proglasi 28. veljače kao dan donošenja prvog Ustava Republike Srpske? U hipotetičkom primjeru ocjenjivanja ustavnosti, hoćemo li tad pratiti praksu iz Odluke broj *U 3/13* i dati svoje mišljenje o historijskim činjenicama i štititi utemeljenu ili neutemeljenu *percepciju* ili ćemo kao u predmetu broj *U 18/16* štititi stvarnu ili formalnu *mogućnost* sudjelovanja u odlučivanju i *percepciju* odbaciti kao nevažnu?

Ponovo naglašavam, historijske činjenice su se desile. Mi se svojim odlukama niti možemo niti smijemo upuštati u njihove ocjene, a pogotovo ne smijemo u osjetljivom etničkom balansu Bosne i Hercegovine sebi dopustiti različit pristup ocjenjivanju.

Stoga se, kao i iz razloga koje sam navodio i u ranijim odlukama, nažalost nisam složio s većinskim mišljenjem.

Izdvojeno mišljenje o neslaganju suca Miodraga Simovića

Zbog bitne razlike u pravnom pristupu problematici ove ustavnopravne stvari, ne mogu podržati odluku većine u utvrđivanju neustavnosti članka 2. stavak (1) Zakona o Danu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 113/16). Moji razlozi su u biti isti kao i oni koje sam prezentirao u Izdvojenom mišljenju o neslaganju u povodu Odluke o dopustivosti i meritumu broj *U 3/13* od 26. studenog 2015. godine. Smatram da će i ova odluka Ustavnog suda voditi više kompromitiranju njegove ustavnosudske funkcije nego njegovoj afirmaciji. Između „sudske uzdržljivosti“ i „sudskog aktivizma“, Ustavni sud nije izvršio pravi izbor.

Предмет број У 16/18

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Захтјев Дванаест заступника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности члана 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске у дијелу који се односи на Правобранилаштво

Одлука од 28. марта 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 16/18, рјешавајући захтјев дванаест заступника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Ђеман, потпредседник

Маргарита Цаца Николовска, потпредседница

Tudor Pantiru, судија

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

Giovanni Grasso, судија

на сједници одржаној 28. марта 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву дванаест заступника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности члана 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 108/08 – одлука Уставног суда Републике Српске, 45/09 – одлука Уставног суда Републике Српске, 49/09 и 61/13) у дијелу који се односи на Правобранилаштво, као и члана 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15),

утврђује се да су члан 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 108/08 – одлука Уставног суда Републике Српске, 45/09 – одлука Уставног суда Републике Српске, 49/09 и 61/13) у дијелу који се односи на Правобранилаштво и члан 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине („Службене

новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 58/03, 73/05, 19/06 и 98/15) у складу са чланом I/2 и I/4 Устава Босне и Херцеговине, чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине те чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Дванаест заступника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносиоци захтјева), које заступа Недим Адемовић, адвокат из Адвокатског друштва „Адемовић, Ножица и партнери“ д.о.о. Сарајево, поднијело је 26. јула 2018. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13) у дијелу који се односи на Правобранилаштво (у даљњем тексту: оспорена одредба). Уставни суд је захтјев регистровао под бројем *У 16/18*.

2. Подносиоци захтјева су 26. јула 2018. године Уставном суду поднијели и захтјев за оцјену уставности члана 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 53/03, 73/05, 19/06, 22/06 и 98/15 – у даљњем тексту ће се користити термин оспорена одредба и/или оспорене одредбе). Наведени захтјев Уставни суд је регистровао под бројем *У 17/18*.

II. Поступак пред Уставним судом

3. Уставни суд је у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда донио одлуку о спајању наведених захтјева о којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем *У 16/18*.

4. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина) затражено је 20. јула 2018. године да достави одговор на захтјев.

5. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Представничког дома и Дома народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине затражено је 13. августа 2018. године да доставе одговор на захтјев.
6. Представнички дом и Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине доставили су одговоре 13. односно 17. септембра 2018. године.
7. Народна скупштина није доставила одговор у остављеном року.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

У односу на захтјев из предмета У 16/18

8. Подносиоци захтјева наводе да оспорена одредба (дио који се односи на орган Правобранилаштва Републике Српске) Закона о парничном поступку Републике Српске представља правни основ у свим поступцима који се воде према одредбама парничног поступка за наплату трошкова поступка који је водило надлежно јавно правобранилаштво (Уставни суд ће у овом дијелу одлуке користити термин јавно правобранилаштво – како су га и подносиоци захтјева користили у захтјеву) које заступа јавноправне субјекте. Према томе, тај правни основ примјењује се у свим поступцима који се воде по правилима парничног поступка у којим правобранилаштво заступа Републику Српску, јединице локалне самоуправе, њихове органе и организације, те друге органе и организације који немају својство правног лица и нису уписани у судски регистар, а финансирају се из буџета Републике Српске.
9. Подносиоци захтјева наводе да оспорена одредба представља општу норму (*lex generalis*) на основу које надлежни судови могу супротној парничној страни досудити обавезу плаћања трошкова поступка јавном правобранилаштву по званичној Тарифи о наградама и накнади трошкова за рад адвоката („Службени гласник Републике Српске“ број 68/05; у даљем тексту: адвокатска тарифа), која је тренутно на снази у Републици Српској. Да ли ће ти трошкови бити досуђени или не, и ако да, у којој мјери, зависи од сваке конкретне ситуације у парничном поступку, при чему подносиоци захтјева упућују на одредбе Закона о парничном поступку Републике Српске, и то на одредбе члана 383 и даље. Као примјер је наведено: „Опћи принцип је прописан у члану 386. став 1. Закона о парничном поступку Републике Српске, а који налаже странци која у цијелости изгуби спор да надлежном јавном правобранилаштву надокнађује трошкове поступка“. У даљњим одредбама прописан је принцип да странка која искључиво скриви одређене трошкове, а који нису били неопходни за поступак, сама сноси те трошкове без обзира на успјех у парници (члан 387 став 1 и/или члан 388 Закона о парничном

поступку Републике Српске). Судови се такође воде принципом правичности и оправданости трошкова у сваком поједином случају. У члану 387 став 2 Закона о парничном поступку Републике Српске прописано је да се трошкови поступка одређују према званичној адвокатској тарифи уколико се она примјењује на лица која учествују у поступку.

10. Међутим, подносиоци захтјева налазе да је „оспорени дио“ (који се односи на Правобранилаштво) одредбе члана 395 Закона о парничном поступку Републике Српске неуставан, те истичу да захтјев за оцјену уставности има циљ да докаже да „институције јавног правобранилаштва принципијелно не могу наплаћивати трошкове поступка по адвокатској тарифи“. Подносиоци захтјева тврде да је потпуно неуставно и недопустиво да судови досуђују институцијама јавног правобранилаштва трошкове парничног поступка по адвокатској тарифи. Према мишљењу подносилаца захтјева, оспорена одредба (у дијелу који се односи на Правобранилаштво) супротна је, генерално као концепт, принципу „правне државе“ из члана I/2 и принципу јединственог тржишта из члана I/4 Устава Босне и Херцеговине, затим члану II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, члану 6 Европске конвенције те члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У прилог својим тврдњама подносиоци захтјева указују на праксу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) којом је утврђено да право странака да наплате трошкове или њихова обавеза плаћања трошкова спада у домен члана 6 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

11. Подносиоци захтјева образлажу зашто накнада и награда адвокатима за заступање не може системски бити тумачена као накнада и награда јавним правобраниоцима за заступање. Подносиоци захтјева указују на основне значајке самосталне, професионалне адвокатске дјелатности и, у вези с тим, појам пружања „адвокатских услуга“, за који је везана званична адвокатска тарифа. Бити адвокат значи бити регистрован код надлежног органа (надлежне адвокатске коморе) као физичко или правно лице (предузетник) за промет (правних) услуга. Члан 2 став 1 Закона о адвокатури Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 80/15) прописује адвокатуру као „независну и самосталну службу пружања правне помоћи физичким и правним лицима“, док члан 3 таксативно образлаже шта све обухвата услуга пружања правне помоћи. За промет правних услуга адвокат прима „награду и накнаду“ за своје услуге, које су прописане адвокатском тарифом. Подносиоци захтјева даље указују на све трошкове/издатке које адвокат има (плата с плаћеним доприносима, порез на добит, такса за фирму, чланарина адвокатској комори, као и остали трошкови).

12. Подносиоци захтјева указују на битне елементе функционисања органа јавног правобранилаштва које заступа Републику Српску, јединице локалне самоуправе, њихове органе и организације, те друге органе и организације који немају својство

правног лица и нису уписани у судски регистар, а финансирају се из буџета Републике Српске, пред судовима и другим органима у Босни и Херцеговини и иностранству, по условима који су прописани Законом о Правобранилаштву Републике Српске и другим релевантним одлукама. Подносиоци захтјева цитирају одредбе Закона о Правобранилаштву Републике Српске (чл. 1, 21 став 3, 22 ст. 1, 2, 3 и 4 и 37 ст. 1 и 3), те закључују да се ради о „јавном органу“ као дијелу свеукупне јавне власти. Из прописа који регулишу институцију јавног правобранилаштва у Републици Српској произлази да је правобранилаштво орган који се финансира из буџета. Правобраниоци остварују свој циљ због којег су и постављени у оквиру радноправног односа. Наиме, права запосленика из радног односа се црпе из права која имају државни службеници. За свој рад они примају накнаду, тј. бруто плату, која се финансира из јавних средстава надлежног јавноправног субјекта, тј. из буџета. Другим ријечима, правобраниоци раде посао у оквиру свог радноправног односа због којег су и изабрани на та мјеста, а финансира их држава, односно у крајњој линији порески обвезници путем индиректних или директних пореза. Према томе, правобраниоци формално и *per definitionem* не пружају правне услуге. С обзиром на то да не пружају правне услуге, јавни правобраниоци не могу ни наплаћивати награде и накнаде за те услуге у смислу адвокатске накнаде и награде па тиме не могу ни доносити добит држави. Према ставу подносилаца захтјева, апсурдност овог концепта је у чињеници да се накнада и награда која припадне јавним правобраниоцима слијева у државни буџет.

13. Подносиоци захтјева указују да циљ накнаде и награде адвокатских услуга није накнада ефективних трошкова судског поступка, већ адекватно плаћање адвокатских услуга, без обзира на то што ти трошкови могу бити схваћени као дио свеукупних трошкова поступка. Такође, указују да правобранилаштво не плаћа ништа из награде и накнаде која му се досуђује на начин на који то раде адвокати. Стога се смисао адвокатске тарифе и наплата награде и накнада за рад путем трошкова парничног поступка у потпуности губи ако се примјењује на јавна правобранилаштва. Држави је забрањено „пружање услуга“ јер се држава пружањем услуга може бавити искључиво у оквиру приватноправне управе. Сходно томе, награда и накнада за рад адвоката је награда за „правне услуге“ и оне се не могу идентификовати с накнадом трошкова поступка које држава може да има. Подносиоци захтјева наводе да је пружање услуга ствар искључиво слободног тржишта у смислу члана I/4 Устава Босне и Херцеговине. Стога се награда и накнада за рад адвоката, које представљају награду за правне услуге, не може идентификовати с накнадом трошкова поступка које држава може да има.

14. У супротном, како је даље наведено, ако се прихвати став да правобраниоци могу пружати услуге заступања за које би држави доносили приход као и адвокати, држава не би смјела монополизирати тржиште тих услуга, већ би заступање државе требало понудити не само органима јавних правобранилаштва него и другим

потенцијалним даваоцима услуга који испуњавају потребне квалификације, и то путем института јавне набавке услуга. Државу не могу заступати адвокати у поступцима у којима релевантни закони прописују поступање правобранилаца. Према томе, како сматрају подносиоци захтјева, држава је монополизирала положај правобраниоца. Ако држава поред редовних плата правобраниоцима који имају своје оригинарно упориште у убирању грађанских пореза убире и приход од заступања државе од супротне стране у парничном поступку, тада се то тржиште услугама правног заступања треба отворити и за друге потенцијалне даваоце услуга. Међутим, према мишљењу подносилаца захтјева, то је супротно идеји и концепцији јавних правобранилаштава и комплетне улоге државе у поступцима против приватних, физичких и правних лица. Таква идеја у потпуности дерогира основне принципе демократског и правнодржавног уређења у смислу члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине. Уколико противна страна у парничном поступку мора плаћати услуге јавног правобраниоца за заступања државе у парничним поступцима, а који прима накнаду за рад из јавних прихода, онда монополизирање промета услугама правног заступања државе у рукама јавних правобранилаштава представља неуставно монополизирање тржишта, а што је противно идеји либерализације тржишта и слободног протока услуга у смислу члана 1/4 Устава Босне и Херцеговине. Штавише, таква функција јавних правобранилаштава не би више била „јавноправна“, већ би зашла у сферу дјеловања „приватноправне управе“, а монополизација приватноправне управе супротна је идеји демократског и правнодржавног положаја државе у капацитету јавне власти („сервис за грађане“).

15. Такав закључак, према мишљењу подносилаца захтјева, компатибилан је са европским начином уређења ове области. Наиме, оне државе које допуштају да држава наплаћује трошкове заступања од противне стране морају отворити тржиште и другим даваоцима услуга правног заступања. Оне државе које законски ограничавају заступање државе на органе јавних правобранилаштава или сличних органа законски не могу наплаћивати услуге заступања јер држава, а у коначници порески обвезници, већ плаћа та лица за њихов рад.

16. Сумирајући свој захтјев, подносиоци захтјева наводе да је оспорени дио члана 395 Закона о парничном поступку концептуално супротан демократском и правнодржавном положају државе у капацитету јавне власти због најмање три битна разлога. Прије свега, тарифни концепт „награда/накнада – адвокат“ непримјењив је на концепт „награда/накнада – јавни правобранилац“ због природе „награде и накнаде“ у систему обављања адвокатске дјелатности и пружања адвокатских услуга. Надаље, наплаћивање награде/накнаде за правне услуге лица која су у радном односу супротно је релевантним одредбама радног и пореског законодавства. Коначно, ако би се задржала идеја да јавни правобраниоци могу пружати правне услуге за награду и накнаду, онда је дио оспорене одредбе у вези

с одредбама релевантног Закона о Правобранилаштву Републике Српске које монополизирају ову услугу у Републици Српској путем института „законских заступника“ искључиво на јавне правобраниоце супротан идеји либералног тржишта и забране монопола. Држава би, у том случају, морала отворити тржиште путем института јавне набавке услуга на који би се могли пријавити и други даваоци услуга који испуњавају услове. Међутим, то би био изузетак за континентални правни систем и централно европско правно државно уређење којем Босна и Херцеговина припада.

17. Подносиоци захтјева су такође указали на праксу Европског суда у предмету Циндрић и Бешлић против Хрватске истичући да је Европски суд у наведеној одлуци „приговорио [...] обрачуну трошкова по адвокатској тарифи“ јер је супротну страну, Републику Хрватску, заступало државно тужилаштво. Полазећи од закључка Европског суда у наведеној одлуци, подносиоци захтјева наглашавају и да повезивање адвокатске тарифе с јавним правобраниоцима онемогућава судску власт да правично суди у вези с трошковима поступка. Истакнуто је да оспорена одредба која се односи на правобранилаштво онемогућава суду дискреционо право да цијени све потребно у вези с трошковима поступка јер када се упореди с основним принципом накнаде трошкова из члана 386 став 1 (губитник плаћа трошкове) „веже руке надлежном суду да примијени тест правичности“. У овом дијелу подносиоци захтјева упућују на одлуку Уставног суда у предмету *АП 1101/17*, те сматрају да се грађани, суочени с великим трошковима судских поступака, који укључују и неуставну накнаду и награду за јавне правобраниоце, директно обесхрабрују да покушају остварити свој правни интерес, чиме се „*de facto*“ трошкови поступка, а посебно накнаде и награде за јавне правобраниоце, претварају у грађанскоправне новчане санкције и неуставно богаћење државе“.

18. Подносиоци захтјева су предложили да Уставни суд након оцјене захтјева усвоји захтјев за оцјену уставности оспорене одредбе члана 395 став 1 Закона о парничном поступку у дијелу који се тиче Правобранилаштва и утврди да је оспорени дио наведеног члана супротан члану I/2 и I/4 Устава Босне и Херцеговине и члану II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, члану 6 Европске конвенције те члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

У односу на захтјев из предмета У 17/18

19. Подносиоци захтјева су у односу на тврдње да одредба члана 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине није у складу са чланом I/2 и I/4 Устава Босне и Херцеговине, чланом II/3е) и II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције те чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију нагласили да у односу на ту одредбу остају при истим разлозима које су истакли у захтјеву број У 16/18.

20. Осим тога, у односу на Закон о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине наведено је да је чланом 387 став 2 наведеног закона прописано да се трошкови поступка одређују према званичној адвокатској тарифи уколико се она примјењује на лица која учествују у поступку. У Федерацији Босне и Херцеговине на снази је Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката (у даљњем тексту: адвокатска тарифа) из 2004. године, с тим што је релевантан и члан 31 став 5 Закона о адвокатури Федерације Босне и Херцеговине који прописује ограничење могућности наплате накнаде до висине просјечне нето плате у Федерацији БиХ за сваку правну радњу уколико би та накнада по званичној адвокатској тарифи била већа од просјечне плате у Федерацији Босне и Херцеговине. Тиме су трошкови „на суду или пред другим органима“ лимитирани на износ просјечне плате у Федерацији Босне и Херцеговине. Даље је наведено да се исти систем обрачуна накнаде и награде за рад адвоката, који је претходно наведен, примјењује и на институције јавног правобранилаштва снагом оспорене одредбе (члан 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине).

21. Институција јавног правобранилаштва, како је даље наведено, врши послове правног савјетовања и законског заступања јавноправних субјеката, прије свега, Федерације Босне и Херцеговине, кантона, општина, али и других јавноправних субјеката, пред судовима и другим органима у Босни и Херцеговини и иностранству, по условима који су прописани релевантним одлукама и законима о јавним правобранилаштвима. Оспорена одредба односи се на органе свих јавних правобранилаштава у парничном поступку у Федерацији Босне и Херцеговине. Подносиоци захтјева су истакли да је концепт нормативних оквира свих прописа за све органе јавних правобранилаштава исти или сличан, те су стога као примјер цитирали одредбе чл. 1, 4, 21, 40, 41 и 42 Закона о Федералном правобранилаштву. Из прописа који регулишу кровну институцију јавног правобранилаштва у Федерацији Босне и Херцеговине произлази да је правобранилаштво орган који се финансира из буџета. Подносиоци захтјева су истакли да правобраниоци остварују свој циљ због којег су и постављени у оквиру радноправног односа, да за свој рад примају накнаду, тј. бруто плату, а која се финансира из јавних средстава надлежног јавноправног субјекта, тј. из буџета. Другим ријечима, како је даље истакнуто, правобраниоци раде посао у оквиру свог радноправног односа због којег су и изабрани на та мјеста, а финансира их држава, а у крајњој линији порески обвезници путем индиректних или директних пореза. Будући да јавни правобраниоци не пружају „правне услуге“, а што чине адвокати, према мишљењу подносилаца захтјева, јавни правобраниоци не могу ни наплаћивати награде и накнаде за те услуге у смислу „адвокатске награде и накнаде“, па тиме не могу ни доносити „добит“ држави.

22. Коначно, Уставни суд напомиње да је Уставни суд Републике Српске донио Рјешење број У-3/13 од 23. децембра 2013. године којим није прихватио иници-

јативу за оцјену уставности члана 395 Закона о парничном поступку Републике Српске. У наведеној одлуци Уставни суд Републике Српске је навео да је полазећи од уставних одредаба утврдио да је у њима садржано овлашћење Народне скупштине Републике Српске да уреди организацију, надлежност и рад државних органа, те да законом регулише правила поступања редовних судова који одлучују у грађанскоправним стварима. Наведена овлашћења подразумијевају и овлашћења законодавца да у оквиру прописивања правила парничног поступка уреди и област која се односи на трошкове проузроковане њиме.

б) Одговор на захтјев

Одговор на захтјев број У 17/18

23. Уставна комисија Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине је у одговору навела да је у току усаглашавања одговора поводом захтјева подносилаца захтјева пред Домом народа и Представничким домом, те да ће конкретан одговор дати овлашћени представници Парламента Федерације Босне и Херцеговине када буде заказана јавна расправа пред Уставним судом.

24. У одговору предсједавајуће Дома народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине је наведено да је у складу с одредбама Пословника о раду Дома народа предметни захтјев достављен надлежним радним тијелима Дома народа, а то су Законодавноправна комисија и Комисија за уставна питања, те Представничком дому Парламента Федерације Босне и Херцеговине, као и Влади Федерације Босне и Херцеговине на припрему одговора. Даље је наведено да је у остављеном року једино Влада Федерације Босне и Херцеговине доставила своје мишљење поводом предметног захтјева од 13. септембра 2018. године. Наведено мишљење Владе Федерације Босне и Херцеговине је достављено Уставном суду.

25. У мишљењу Владе Федерације Босне и Херцеговине је истакнуто да је надлежност Федералног правобранилаштва утврђена Законом о Федералном правобранилаштву, којим је јасно прецизирано да је Федерално правобранилаштво посебан самостални орган који предузима мјере и правна средства ради правне заштите имовине и имовинских интереса Федерације Босне и Херцеговине у складу с тим законом (члан 1 Закона). Наведено је и да Федерално правобранилаштво предузима правне радње и правна средства ради заштите својине Федерације Босне и Херцеговине пред судовима и другим надлежним органима, кад је на то овлашћено федералним законом. У предузимању правних радњи и правних средстава из става 1 члана 1 наведеног закона, као и у другим случајевима када је на то овлашћено федералним законом, Федерално правобранилаштво има положај и права странке у поступку. Даље је наведено да је чланом 42 Закона о Федералном правобранилаштву прописано да за радње предузете у заступању пред судовима и другим тијелима Федерално правобранилаштво има право на накнаду трошкова

према адвокатској тарифи. Средства која приликом заступања оствари Федерално правобранилаштво приход су буџета Федерације Босне и Херцеговине. Чланом 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине, за који подносиоци захтјева сматрају да је неуставан, прописано је да се одредбе о трошковима примјењују и на странке које заступа правобранилаштво. У том случају, трошкови поступка обухватају и износ који би се странци признао на име награде адвокату. Дакле, предметна норма у потпуности је усаглашена с одредбом члана 42 Закона о Федералном правобранилаштву, којом је дат правни основ за накнаду трошкова правобраниоцу у судском поступку. Наведену одредбу треба посматрати и у контексту одредбе члана 383 ЗПП којом је прописано да парничне трошкове чине издаци учињени у току поступка или у поводу поступка, те да парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду. Дакле, приликом вођења судских поступака неминовно је постојање одређених трошкова, које суд утврђује у сваком конкретном поступку, без обзира на то ко су учесници поступка. Правобранилаштво представља самосталан орган основан законом чија је основна функција заштита имовине и имовинских интереса Федерације Босне и Херцеговине, што подразумевијева и учешће у судским поступцима. Као учесник поступка правобранилаштво остварује једнака права као и остали учесници у поступку, па и право на накнаду трошкова. Евидентно је да се ради о праву утврђеном на основу закона којим се прописује основна надлежност Федералног правобранилаштва, а основно право сваког учесника у поступку, па и саме државе, јесте да одлучи ко ће се бринути о заштити њихових права и интереса, због чега су неаргументовани наводи подносилаца захтјева да се одредбом члана 395 Закона о парничном поступку о накнади трошкова јавним правобраниоцима монополизирају услуге у Федерацији Босне и Херцеговине супротно идеји либералног тржишта и забране монопола, како наводе подносиоци захтјева. Такође, како је даље наведено, треба напоменути да је наведена одредба у Федерацији Босне и Херцеговине била идентична у првобитном тексту закона који је донесен 2003. године, затим је коригована 2006. године и поновно измијењена 2015. године када је донесен Закон о измјенама и допунама Закона о парничном поступку у тексту који је усаглашен са законским текстом на државном нивоу и законским текстом у Републици Српској. Предложено је да се предметни захтјев одбије.

IV. Релевантни прописи

26. Закон о парничном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08 – ОУС, 45/09 – ОУС, 49/09, 61/13).

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст релевантних одредби Закона о парничном поступку Републике Српске („Службени гласник

Републике Српске“ бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08 – ОУС, 45/09 – ОУС, 49/09, 61/13) сачињен у Уставном суду, који гласи:

*Глава XXIV
ТРОШКОВИ ПОСТУПКА*

1. Парнични трошкови

Члан 383.

Парничне трошкове сачињавају издаци учињени у току или поводом поступка.

Парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду.

Члан 386.

Странка која у цијелини изгуби парницу дужна је да противној странци накнади трошкове.

Ако странка дјелимично успије у парници, суд може с обзиром на постигнути успјех, одредити да свака странка подмирује своје трошкове или да једна странка накнади другој сразмјеран дио трошкова.

Суд може одлучити да једна странка накнади све трошкове које је друга странка имала, ако противна странка није успјела само у сразмјерно незнатном дијелу свог захтјева, а због тог дијела нису настали посебни трошкови.

Према резултату доказивања суд ће одлучити да ли ће трошкове из члана 385. став 4. овог закона сносити једна или обје странке или ће ти трошкови пасти на терет трошкова суда.

Члан 387.

При одлучивању који ће се трошкови надокнадити странци суд ће узети у обзир само оне трошкове који су били потребни ради вођења парнице. О томе који су трошкови били потребни, као и о висини трошкова, одлучује суд оцјењујући брижљиво све околности.

Ако је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, ови трошкови одмјериће се по тој тарифи.

Члан 394.

Ако омбудсмен учествује у поступку као странка, он има право на накнаду трошкова по одредбама овог закона, али не и право на награду.

Члан 395.

Одредбе о трошковима поступка примјењују се и на странке које заступају Правобранилаштво и Центар за пружање бесплатне правне помоћи.

Трошкови поступка из става 1. овог члана обухваћају трошкове у складу са Тарифом о накнадама и наградама за рад адвоката у Републици Српској.

Члан 396.

О накнади трошкова одлучује суд на одређени захтјев странке без расправљања.

Странка је дужна да у захтјеву определијено наведе трошкове за које тражи накнаду. Захтјев за накнаду трошкова странка је дужна да стави најдоцније до завршетка расправљања које претходи одлучивању о трошковима, а ако се ради о доношењу одлуке без претходног расправљања, странка је дужна да захтјев за накнаду трошкова стави у приједлогу о коме суд треба да одлучи.

О захтјеву за накнаду трошкова суд ће одлучити у пресуди или рјешењу којим се завршава поступак пред тим судом.

У току поступка суд ће посебним рјешењем одлучити о накнади трошкова само кад право на накнаду трошкова не зависи од одлуке о главној ствари.

У случају из члана 390. овог закона, ако повлачење тужбе или одустанак од правног лијека није извршен на расправи, захтјев за накнаду трошкова се може ставити у року од 15 дана по пријему обавјештења о одустанку, односно повлачењу тужбе.

3. Ослобођење од плаћања трошкова поступка

Члан 400.

Суд ће ослободити од плаћања трошкова поступка странку која према свом општем имовном стању није у могућности да сноси ове трошкове без штете по нужно издржавање своје и своје породице.

Ослобођење од плаћања трошкова поступка обухвата ослобођење од плаћања такса и ослобођење од полагања предумја за трошкове свједока, вјештака, увиђаја, превођења и судских огласа. Суд може ослободити странке од плаћања свих трошкова или једног дијела трошкова поступка.

27. Закон о Правобранилаштву Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 7/18) у релевантном дијелу гласи:

Предмет Закона

Члан 1.

Овим законом уређују се организација, надлежност, дјелокруг послова и начин рада Правобранилаштва Републике Српске (у даљем тексту: Правобранилаштво), начин заступања имовинских права и интереса Републике Српске, јединица локалне самоуправе и осталих субјеката које Правобранилаштво заступа, избор, права, обавезе и одговорност правобраниоца Републике Српске, замјеника правобраниоца

Републике Српске и положај осталих запослених у Правобранилаштву, као и друга питања која су од значаја за рад Правобранилаштва.

Надлежност Правобранилаштва

Члан 13.

(1) Правобранилаштво је самостални орган који у поступку пред судовима и другим надлежним органима пре-дузима правна средства ради заштите и остваривања имовинских права и интереса заступаних субјеката, те врши и друге послове одређене законом.

(2) Послове заступања Правобранилаштво врши у судским поступцима и управним и другим поступцима.

(3) Правобранилаштво има право и обавезу да покрене, односно поднесе иницијативу за покретање поступка или се укључи у поступак пред судом или другим надлежним органом ради заштите имовинских права и интереса заступаних субјеката у случајевима када је то прописано законом, када то писмено захтијевају субјекти које оно заступа или када на други начин сазна да је то потребно.

(4) Правобранилаштво прати и проучава појаве, правна питања и проблеме од значаја за вршење својих надлежности, имовину заступаних субјеката, примјену закона и других прописа, те обавјештава Владу и друге надлежне органе и предлаже мјере за заштиту имовине заступаних субјеката и спречавање друштвено штетних појава.

(5) Правобранилаштво има обавезу да пред Уставним судом покрене поступак за оцјену уставности закона и законитости других прописа и општих аката, када оцјени да су повријеђена имовинска права и интереси заступаних субјеката.

(6) Правобранилаштво је обавезно да тражи поништавање или укидање одлука и других аката којима су повријеђена имовинска права заступаних субјеката.

(7) У поступцима утврђивања кривичне одговорности за кривична дјела за која постоји основана сумња да је настала материјална штета за заступаног субјекта Правобранилаштво учествује у својству заступника оштећеног, по обавјештењу надлежног органа или у другим случајевима када сазна да је то потребно.

Средства за рад и трошкови за заступање Правобранилаштва

Члан 37.

(1) Средства за рад Правобранилаштва обезбјеђују се у буџету Републике Српске и посебно исказују у буџету и систему Трезора Републике Српске.

(2) Средства се обезбјеђују тако да обимом и временом дозначавања омогућавају Правобранилаштву да извршава своје финансијске обавезе, до износа који је планиран у буџету, а у складу са расположивим средствима.

(3) Трошкови за заступање Правобранилаштва обрачунавају се по Тарифи о наградама и накнадама за рад адвоката и представљају приход буџета Републике Српске.

(4) Изузетно од става 3. овог члана, уколико је јединица локалне самоуправе из својих средстава платила дио трошкова поступка који су урачунати у трошкове заступања, та средства представљају приход буџета те јединице локалне самоуправе.

28. Закон о адвокатури Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 80/15) у релевантном дијелу гласи:

ГЛАВА I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се адвокатска служба, услови за бављење адвокатуром, облици рада адвоката, права, обавезе и одговорност адвоката, адвокатских стручних сарадника за правне послове и адвокатских приправника и организација и рад Адвокатске коморе Републике Српске (у даљем тексту: Адвокатска комора).

Члан 2.

(1) Адвокатура је независна и самостална служба пружања правне помоћи физичким и правним лицима.

[...]

Члан 3.

Пружање правне помоћи из члана 2. став 1. овог закона обухвата:

- 1) давање усмених и писмених правних савјета и мишљења,
- 2) састављање тужби, приједлога и других иницијалних поднесака, захтјева, молби, правних лијекова, представки и других поднесака,
- 3) састављање уговора, завјештања, поравнања, изјава, опитих и појединачних аката и других исправа,
- 4) заступање и одбрану физичких и правних лица,
- 5) посредовање ради закључења правног посла или мирног рјешавања спора и спорног односа и
- 6) обављање и других послова правне помоћи у име и за рачун домаћег или страног физичког или правног лица, на основу којих се остварују права, штите слободе и други интереси.

29. Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката („Службени гласник Републике Српске“ број 68/05) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

Тарифом о наградама и накнади трошкова за рад адвоката (у даљем тексту: Тарифа) одређују се висине награде која припада адвокату за рад у извршавању дјелатности адвоката и одређује висина накнаде трошкова увези са тим радом, уколико писменим уговором између адвоката и његовог клијента није уговорено другачије.

30. Закон о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15).

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст релевантних одредби Закона о парничном поступку („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15) сачињен у Уставном суду, који гласи:

Члан 383.

(1) Парничне трошкове сачињавају издаци учињени у току или поводом поступка.

(2) Парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду.

Члан 386. став 1.

(1) Странка која у цјелини изгуби парницу дужна је да противној странци надокнади трошкове.

[...]

Члан 387.

(1) При одлучивању који ће се трошкови странци надокнадити, суд ће узети у обзир само трошкове који су били потребни ради вођења парнице. О томе који су трошкови били потребни, као и о висини трошкова одлучује суд оцјењујући брижљиво све околности.

(2) Ако је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, такви трошкови одмјериће се по тарифи.

Члан 394.

Кад омбудсман учествује у поступку као странка, он има право на накнаду трошкова по одредбама овог закона, али не и право на награду.

Члан 395.

Одредбе о трошковима примјењују се и на странке које заступа јавно правобранилаштво. У том случају трошкови поступка обухваћају и износ који би се странци признао на име награде адвокату.

Члан 400.

(1) Суд ће ослободити плаћања трошкова поступка странку која према свом општем имовном стању не може да сноси те трошкове без штете по нужно издржавање своје и своје породице.

(2) Ослобођење од плаћања трошкова поступка обухвата ослобођење од плаћања такса и ослобођење од полагања предујма за трошкове свједока, вјештака, увиђаја, превођења и судских огласа. Суд може ослободити странке од плаћања свих трошкова или једног дијела трошкова поступка.

31. Закон о Федералном правобранилаштву – Федералном правобранитељству Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 2/95, 12/98, 18/00 и 61/06), за потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима.

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст релевантних одредби Закона о Федералном правобранилаштву – Федералном правобранитељству Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 2/95, 12/98, 18/00 и 61/06) сачињен у Уставном суду, који гласи:

Члан 1.

Федерално правобранилаштво је посебан самосталан орган који предузима мјере и правна средства ради правне заштите имовине и имовинских интереса Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Федерација) у складу са овим Законом.

Федерално правобранилаштво врши и друге послове одређене федералним законом.

Члан 8.

Федерално правобранилаштво обавља послове правне заштите имовине и имовинских интереса Федерације и њених органа и тијела који немају својство правног лица, а финансирају се из Буџета Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Буџет Федерације).

Федерално правобранилаштво може заступати правна лица која оснива Федерација и која се финансирају из Буџета Федерације ако је то предвиђено актом о оснивању правног лица.

Федерално правобранилаштво не заступа органе и тијела Федерације у радним споровима, већ то врши лице запослено у органима и тијелима Федерације које за то одреди руководитељ органа и тијела Федерације, изузев радних спорова Федералног министарства одбране.

Члан 40.

Средства за рад Федералног правобранилаштва обезбјеђују се у буџету Федерације.

Члан 41.

Финансијско и материјално пословање Федералног правобранилаштва обавља се на начин који важи за федерална тијела државне управе.

Влада Федерације одлуком утврђује коефицијенте за плаће федералног правобраниоца и његових замјеника, а за накнаде које немају карактер плаће примјењују се прописи који важе за државне службенике.

Члан 42.

За радње предузете у заступању пред судовима и другим тијелима Федерално правобранилаштво има право на накнаду трошкова према тарифи о наградама и накнади трошкова за рад адвоката.

Средства која приликом заступања оствари Федерално правобранилаштво приход су буџета Федерације.

32. Закон о адвокатури Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 25/02, 40/02, 29/03, 18/05, 68/05 и 42/11), за потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима.

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст релевантних одредби Закона о адвокатури Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 25/02, 40/02, 29/03, 18/05, 68/05 и 42/11) сачињен у Уставном суду, који гласи:

Члан 1.

Овим законом се уређује организација и положај адвоката који осигурава пружање стручне правне помоћи физичким и правним особама у остваривању и заштити њихових права, обавеза и правних интереса.

Члан 31.

Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката (у даљем тексту: Тарифа) одређује награде за рад и трошкове настале вршењем адвокатске дјелатности као и примјену и ступање на снагу ове тарифе.

Скупштина Федералне адвокатске коморе предлаже Тарифу коју одобрава Федерално министарство правде након консултација са осталим релевантним министарствима.

Тарифа се објављује у „Службеним новинама Федерације БиХ“.

Адвокат има право да захтијева и да прими награду за извршени рад и надокнаду трошкова насталих у вези са радом, у складу са одредбама Тарифе.

Награда адвокатима за пружену правну помоћ странци на суду или пред другим органима у току једне расправе или једне подузете правне радње (писмена) у: парничном и ванпарничном поступку, кривичном поступку, поступку стечаја и ликвидације, земљишно-књижном поступку, управном поступку, управном спору, извршном поступку, поступку за упис у регистар друштва, поступку пред Уставним судом Федерације Босне и Херцеговине и Уставним судом Босне и Херцеговине, односно свим другим радњама које подузима адвокат пружајући правну помоћ странци, не може прелазити једномјесечни просјечни лични доходак у Федерацији Босне и Херцеговине.

Судови и други државни органи у одлуци о трошковима поступка адвоката за пружање правне помоћи странци одређиват ће награду адвокату према одредбама става 5. овог члана, уколико је награда адвоката по адвокатској тарифи виша од износа из става 5., осим уколико је адвокат са својим клијентом уговорио висину награде у писаном облику у складу са важећим прописима, што не може оптеретити супротну страну.

Скупштина Адвокатске коморе Федерације Босне и Херцеговине ускладит ће адвокатску тарифу са одредбама из става 5. овог члана.

33. Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 22/04 и 24/04 – исправка; за потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

Уколико писменим уговором између адвоката и његовог клијента није уговорено другачије, адвокату припада награда за извршени рад по одредбама ове Тарифе.

V. Допустивост

34. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 Правила Уставног суда.

35. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или

оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

36. Захтјеве за оцјену уставности поднијело је дванаест заступника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, што значи да је захтјев поднио овлашћени субјекат у смислу члана VI/3а) Устава БиХ.

VI. Меритум

37. Оспорене одредбе гласе:

Члан 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске у дијелу који се односи на Правобранилаштво:

„Одредбе о трошковима поступка примјењују се и на странке које заступају Правобранилаштво и Центар за пружање бесплатне правне помоћи“.

Члан 395 Закона о парничном поступку Федерације БиХ:

„Одредбе о трошковима примјењују се и на странке које заступа јавно правобранилаштво. У том случају трошкови поступка обухваћају и износ који би се странци признао на име награде адвокату“.

38. Подносиоци захтјева тврде да је дио оспорене одредбе (који се односи на Правобранилаштво) члана 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске и оспорена одредба члана 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине у супротности са чланом I/2 и I/4 Устава Босне и Херцеговине, чланом II/3е) и II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције те чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Иако оспорене одредбе нису језички идентичне у ентитетским законима, Уставни суд ипак примјењује да се ради о захтјевима којима се покрећу идентична питања, па ће дати једно образложење о поднијетим захтјевима. Премда се ради о двије оспорене одредбе (из два закона), у образложењу ће се користити термин оспорена одредба управо због тога што је

образложење исто. Имајући у виду (а што су и подносиоци захтјева навели) да се оспорена одредба у Федерацији Босне и Херцеговине односи на сва правобранилаштва (због чињенице да у Федерацији Босне и Херцеговине постоје и кантонална и општинска правобранилаштва која су уређена посебним законом), Уставни суд ће у овој одлуци користити, уколико буде потребно, одредбе Закона о Федералном правобранилаштву, уз напомену да је исти закључак и за остала правобранилаштва у Федерацији Босне и Херцеговине на која се односи оспорена одредба.

Уставност оспорене одредбе у вези са чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине

39. У Уставу Босне и Херцеговине члан I/2 гласи:

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

40. Подносиоци захтјева сматрају да је оспорена одредба супротна одредбама члана I/2 Устава Босне и Херцеговине. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси наведени члан тумачио на начин да садржи принцип владавине права. Принцип владавине права означава систем политичке власти заснован на томе да како грађани тако и сами носиоци државне власти поштују устав, законе и друге прописе. Сви закони, други прописи, као и поступци носилаца власти морају бити засновани на закону, односно на закону заснованом пропису. Осим тога, овај принцип захтјева да сви уставни закони и други прописи који се доносе морају бити усклађени с уставним принципима, што значи да правни систем почива на хијерархији правних аката, почевши од Устава као највишег правног акта, па до подзаконских аката (види, између осталих, Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. У 21/16 од 1. јуна 2017. године, тачка 19, и У 6/06 од 29. марта 2008. године, тачка 22).

41. Надаље, принцип владавине права није ограничен само на формално поштовање уставности и законитости, већ захтјева да сви правни акти (закони, прописи и сл.) имају одређен садржај, односно квалитет примјерен демократском систему, тако да служе заштити људских права и слобода у односима грађана и тијела јавне власти у оквиру демократског политичког система. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да стандард квалитета закона тражи да правна норма буде доступна лицима на која се примјењује и да буде за њих предвидљива, то јесте довољно прецизна да они могу стварно и конкретно знати своја права и обавезе до степена који је разуман у датим околностима, како би се према њима могли понашати (види Одлука о допустивости и меритуму број У 15/18 од 29. новембра 2018. године, тачка 26).

42. Ранијом праксом Уставног суда преузета је пракса Европског суда према којој се израз „закон“ не односи само на пуко постојање закона, већ и на квалитет закона, захтијевајући да он буде сагласан владавини права, а његове правне норме у довољној мјери прецизне, јасне и предвидиве. Закон мора дати довољно јасан обим било каквог дискреционог права које се даје јавним властима, као и начин како се оно извршава (*ibid.* У 15/18, тачка 26).

43. Према мишљењу Уставног суда, наводи из захтјева указују да подносиоци (не) проблематизују институт правобранилаштва, као (н)и наплату трошкова правобранилаштва за заступање према адвокатској тарифи с аспекта да то није регулисано законом или да се поступање овог тијела и наплата трошкова не заснивају на закону, те се тако крши принцип владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине. Подносиоци захтјева (не) тврде да, у овом сегменту, правни систем (не) почива на хијерархији правних аката како то захтијева принцип владавине права из наведене уставне одредбе.

44. У ствари, наводи из захтјева указују да подносиоци захтјева сматрају да садржај оспорених одредби не садржи потребан „квалитет“ који би задовољио принцип владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине. Суштински, подносиоци захтјева су против садашњих законских рјешења према којима су накнада и награда правобранилаштва за заступање странака у парничном поступку изједначени с накнадом и наградом адвоката.

45. Стога ће се наводи подносилаца захтјева испитати према критеријумима који су потребни да би се задовољио стандард „квалитета закона“, и то: прецизност, јасност и предвидивост спорне одредбе, као и обим дискреционог права које спорна одредба даје јавним властима, те начин њеног извршавања. У вези с тим наглашава се како слиједи.

46. Оспорена одредба представља дио закона који прописује правила поступка у грађанскоправним споровима. Законима о парничним поступцима (два ентитетска закона) одређују се правила поступка на основу којих редовни судови поступају у поступцима у којима се одлучује о грађанскоправним споровима, те су прописани одређени принципи тог поступка. Оспорена одредба налази се у глави закона која се односи на трошкове поступка, те на скоро идентичан начин у ентитетским законима одређује да се одредбе о трошковима поступка примјењују и на странке које заступа правобранилаштво, те даље регулише да трошкови поступка обухватају трошкове у складу с адвокатском тарифом, односно да трошкови поступка обухватају износ који би се странци признао на име награде адвокату.

47. Одлуку о трошковима поступка суд доноси на изричит захтјев странке, а не по службеној дужности. Трошкови поступка су одређени као издаци учињени у току поступка или у поводу поступка. Законодавац је јасно навео да парнични трошкови

обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду, а што је регулисано у члану 383 оба ентитетска закона. Како је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, такви трошкови одмјериће се у складу са тарифом. Између осталих одредби којим се регулишу питања трошкова поступка, оспорена одредба предвиђа да се одредбе о трошковима поступка примјењују и на странке које заступа правобранилаштво. Даље, законодавац се определијелио за принцип *causae* као основни принцип о накнади трошкова, што подразумијева да је странка која у цијелости изгуби парницу дужна противној странци накнадити трошкове, а затим је образложено шта се дешава с трошковима зависно од успјеха у парници. Генерално говорећи, прописивање накнаде трошкова поступка представља одређену брану коју законодавац поставља против обијесног парничења, односно подношења тужби које би биле очигледно неосноване. Међутим, законодавац је предвидио и принцип *culpaе*, што подразумијева да је странка дужна, независно од исхода парнице, да противној странци накнади трошкове поступка које је проузроковала својом кривњом.

48. Послови заступања пред судовима које врши правобранилаштво (у корист странака за које је закон прописао да их у имовинским, власничким и другим споровима заступа правобранилаштво) идентични су пословима заступања које пред судовима врше адвокати за странке које су их ангажовале давањем пуномоћи.

49. Трошкови поступка који настану у корист странке коју заступа правобранилаштво представљају добит за ентитете (Републику Српску или Федерацију Босне и Херцеговине), односно дио су прихода Републике Српске или Федерације Босне и Херцеговине. Средства за рад правобранилаштва обезбјеђују се у буџету, што значи да заступање које обавља правобранилаштво није бесплатно, већ то ентитети, односно одређени нивои власти (зависно од организације правобранилаштва) плаћају обезбјеђивањем средстава у буџету из прикупљених прихода који им по закону припадају. Ако је странку заступало правобранилаштво, она има право на накнаду трошкова поступка, као и на накнаду за процесне радње које је правобранилаштво предузело, исто као што такво право имају и адвокати. Сви трошкови поступка, као и трошкови који обухватају награду и накнаду за рад адвоката или правобранилаштва, трошкови су странке која се заступа јер је управо странка погођена трошковима који су настали у поступку или поводом поступка. Стога је сасвим логично да се трошкови поступка који су досуђени правобранилаштву слијевају у буџет.

50. Чини се да подносиоци захтјева, у ствари, поистовјеђују положај правобраниоца (појединца) и правобранилаштва као институције. Правобранилац је лице које је запослено у правобранилаштву као институцији и које има потребне стручне квалификације и овлашћења да у име правобранилаштва заступа пред судом законом прописане странке. Правобранилац као запосленик који од правобра-

нилаштва прима плату доиста не би имао право на накнаду трошкова поступка, међутим, то оспорене одредбе ни не прописују. Оспорене одредбе, као што је већ речено, прописују накнаду трошкова за правобранилаштво као институцију која заступа законом одређене странке, а заступање тих странака није бесплатно јер се морају запослити стручна лица (правобраниоци) којим се морају обезбиједити средства и услови за рад, а којима се за њихов рад мора платити, за шта је потребно обезбиједити средства у буџету.

51. Уставни суд сматра да из претходно наведеног образложења неспорно произлази да оспорене одредбе задовољавају стандард „квалитета закона“ у односу на релевантне критеријуме: прецизност, јасноћа и предвидивост, затим обим дискреционог права које спорна одредба даје јавним властима, као и начин њеног извршавања.

52. Иако је испитао да ли оспорене одредбе задовољавају стандард „квалитета закона“, Уставни суд овдје неће стати с образложењем јер, према мишљењу Уставног суда, подносиоци захтјева, у ствари, оспоравају избор конкретног законског рјешења из релевантних закона о парничном поступку које изједначава висину трошкова поступка, на шта имају право у истом износу (и) адвокати (и) правобранилаштво. Сматра се да такво рјешење није добро јер је, како то произлази из навода подносилаца захтјева, (не)правично у односу на адвокате.

53. У вези с тим, Уставни суд наглашава да је, према Уставу Босне и Херцеговине, у искључивој надлежности релевантног законодавца да утврди правила и принципе парничног поступка, укључујући и накнаду трошкова поступка. Са уставноправног аспекта, обавеза законодавца је да при уређивању принципа и правила парничног поступка уважава захтјеве које пред њега поставља Устав Босне и Херцеговине. У конкретном случају, оне принципе који произлазе из принципа владавине права.

54. Законодавац се, у овом случају, определијелио за приступ према којем ће закони о парничном поступку слиједити принцип који у погледу накнаде трошкова поступка изједначава странке које у парничном поступку заступа правобранилаштво са странкама које заступају адвокати. Одлука законодавца да се трошкови за заступање правобранилаштва обрачунавају у складу с адвокатском тарифом није дефинисана само у ентитетским законима (што подносиоци захтјева оспоравају), већ је досљедно спроведена на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини, дакле у Закону о парничном поступку пред Судом БиХ, Закону о парничном поступку Дистрикта Брчко БиХ и у Закону о Правобранилаштву Дистрикта Брчко БиХ.

55. На крају, Уставни суд наглашава да право на трошкове поступка који се правобранилаштву, односно странци коју заступа признају у складу с адвокатском тарифом није „новитет“ (чак ни у Федерацији Босне и Херцеговине, како подносиоци захтјев наводе) јер је таква одредба постојала и раније, конкретно у

Федерацији БиХ прије измјена Закона о парничном поступку из 2006. године у садржајно истом облику, као и у бившој СФР Југославији. Осим тога, Уставни суд примјећује да је на исти начин питање накнаде трошкова парничног поступка регулисано и у земљама регије (Хрватска, Србија и Црна Гора).

56. Наведени принцип се у поступку апстрактне контроле уставности не може оспоравати с аспекта да ли је то најбоље могуће рјешење или да ли би другачије рјешење било праведније и боље. Таква питања се могу постављати само надлежном законодавцу у законом предвиђеној процедури која се односи на измјене и допуне закона. Уставни суд је у више својих одлука нагласио да није надлежан да испитује уставност закона према члану VI/3а) Устава Босне и Херцеговине с аспекта да ли су одређена законска рјешења добра или лоша, да ли би могла бити боља или би се нешто могло регулисати на други начин итд. Према надлежности из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд је искључиво надлежан да утврди да ли је одређена законска одредба у складу са „овим уставом“.

57. Стога, Уставни суд сматра да је оспорена одредба у складу са чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине.

Уставност оспорене одредбе у вези са чланом I/4 Устава Босне и Херцеговине

58. У Уставу Босне и Херцеговине члан I/4 гласи:

Кретање роба, услуга, капитала и лица

На цијелој територији Босне и Херцеговине постоји слобода кретања. Босна и Херцеговина и ентитети неће ометати пуну слободу кретања лица, робе, услуга и капитала по цијелој територији Босне и Херцеговине. Ниједан ентитет неће успостављати било какву контролу на граници између ентитета.

59. Подносиоци захтјева су навели да се држава, тј. органи јавне власти не могу бавити пружањем услуга, а накнада и награда за рад адвоката је накнада за „правне услуге“. У супротном, „ако би се прихватио став да правобраниоци могу пружати услуге заступања за које би држави доносили приход као и адвокати, онда држава не би смјела монополизирати тржиште тих услуга“. Подносиоци захтјева сматрају да уколико противна страна у парничном поступку мора плаћати услуге јавног правобраниоца за заступање државе у парничним поступцима, и то јавног правобраниоца који прима накнаду за рад из јавних прихода, онда монополизирање промета услугама правног заступања државе у рукама јавних правобранилаштава представља неуставно монополизирање тржишта, а што је противно идеји либерализације тржишта и слободног протока услуга у смислу члана I/4 Устава Босне и Херцеговине.

60. Уставни суд наглашава да је чланом I/4 прописана слобода кретања роба, услуга, капитала и лица на територији Босне и Херцеговине без спровођења контроле на границама ентитета, чиме се првенствено мисли на непостојање граница (баријера), односно спровођење било какве контроле на унутрашњим границама ентитета. Уставни суд подсећа да је у Одлуци број АП 2560/16 (види Одлука о допустивости и меритуму број АП 2560/16 од 12. маја 2016. године, доступна на www.ustavnisud.ba) навео сљедеће: „Осим тога, Уставни суд примјећује да члан I/4 Устава Босне и Херцеговине гарантује слободу кретања лица, робе, услуга и капитала, али наведена слобода није апсолутна и безусловна. Наиме, и права загарантована Уставом, као што је ово право на које се другоапелант позива, имају свој облик и форму кроз даље прецизирање у областима на које се односе“.

61. У конкретном случају, Уставни суд примјећује да подносиоци захтјева најприје указују да се држава, односно органи јавне власти не могу бавити пружањем услуга. Такав став подносиоца захтјева је апсолутно неприхватљив јер за огроман број „услуга државе“ грађани морају платити одређени новчани износ, а он представља приход државе. Тако грађани плаћају за издавање разних докумената, издавање разних дозвола и за многе друге услуге које им пружају држава и њени органи. Надаље, у претходним тачкама је већ наведено да правобраниоци у судским поступцима у којима заступају странке обављају исту врсту послова као адвокати, а трошкови им се обрачунавају по адвокатској тарифи. На наведени начин се не врши монополизација над правним услугама правобранилаца за заступање државе јер оспорена одредба не представља основ за утврђивање да су правобраниоци законски заступници ентитета, односно државе или других нивоа власти. Наведени основ се налази у законима о правобранилаштву, што подносиоци захтјева не оспоравају у конкретном случају. Уставни суд сматра да се овдје ради о дискреционом праву државе у веома широком пољу одлучивања (које има у овим стварима) да одреди ко ће је и како заступати. Надаље, у прилог закључку да се не ради о монополизацији јасно говори и чињеница да ни правобранилаштва не могу увијек и у свим поступцима заступати странке чији су законски заступници. Конкретно, јасна је законом прописана забрана заступања у радним споровима (Закон о Федералном правобранилаштву). За разлику од правобранилаца, адвокати имају далеко шире поље „правног“ дјеловања, односно пружања правних услуга. Коначно, као што било које лице има право на слободан избор адвоката који ће га заступати у парници, тако је и држава путем закона одлучила да је заступају правобраниоци.

62. Стога, Уставни суд сматра да оспорена одредба није супротна члану I/4 Устава Босне и Херцеговине.

Уставност оспорене одредбе у вези с правом на правично суђење

63. Подносиоци захтјева сматрају да је оспорена одредба неуставна и противна члану II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члану 6 Европске конвенције јер је

странкама које заступа правобранилаштво признато право на накнаду трошкова у складу с адвокатском тарифом. У вези с тим, подносиоци захтјева сматрају да „нормативно повезивање“ адвокатске тарифе с правобраниоцима онемогућава судску власт да „правично суди“ у вези са судским трошковима. Подносиоци захтјева сматрају да таквим приступом, као и трошковима који су резултат судских поступака, „долази до индиректног угрожавања ефикасног уживања права на приступ суду“ јер ће друга страна у поступку, услијед страха од трошкова поступка којим ће бити изложена, бити обесхрабрена у покретању спорова који укључују накнаду и награду за јавне правобраниоце, чиме се трошкови поступка *de facto* претварају у „новчане грађанскоправне санкције и неуставно богаћење државе“.

64. Полазећи од навода подносилаца захтјева да спорна одредба крши право на приступ суду из члана III(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, Уставни суд подсећа на принципе које штити наведени члан, уз напомену да ће се овдје говорити само о грађанском аспекту права на правично суђење. Ти принципи гарантују процесна права странака у поступку, односно право на независан и непристрасан, законом установљен суд, јавну расправу и суђење у разумном року. Како права гарантована чланом 6 Европске конвенције не би била илузорна и теоријска, развили су се, првенствено у пракси Европског суда, елементи права на правично суђење који јасно детерминишу право сваког појединца да суд у акузаторном поступку донесе одлуку, и то одлуку која је образложена. У том смислу, иако није експлицитно прописано у члану 6 Европске конвенције, установљено је „право на приступ суду пуне јурисдикције“.

65. Уставни суд напомиње да у оквиру апстрактне надлежности из члана VI(3а) Устава Босне и Херцеговине испитује оспорену законску одредбу у односу на њен садржај који је написан у закону. Уставни суд је у својој досадашњој пракси више пута нагласио да у оквиру апстрактне контроле уставности неће улазити у испитивање тога како би се оспорена законска одредба могла примјењивати у пракси или које би посљедице могле настати приликом практичне примјене. Стога, приликом одлучивања Уставног суда у предметима из апстрактне надлежности, када се испитивање ограничава само на текст оспорене одредбе, веома је тешко испитати да ли је дошло до повреде права на правично суђење јер се поштовање или (не)поштовање члана 6 Европске конвенције, који детаљно прописује низ процедуралних гаранција, ефектно може испитати тек након проведеног поступка у цјелини. Једино што Уставни суд у оквиру апстрактне надлежности може испитати јесте да ли оспорена одредба експлицитно искључује неки од принципа које садржи члан 6 Европске конвенције, а који су побројани у претходном дијелу образложења.

66. Подносиоци захтјева су указали на кршење права на правично суђење само у односу на принцип који гарантује право на приступ суду. Стога ће Уставни суд

оспорену одредбу испитати у односу на тај аспект. Напомиње се да подносиоци захтјева тврде да ће оспорена одредба индиректно утицати на право странака на приступ суду јер ће обесхрабрити странке да подносе тужбе због страха од плаћања трошкова уколико не успију с тужбеним захтјевом.

67. Дакле, ни подносиоци захтјева не тврде да оспорена одредба експлицитно искључује право странака на приступ суду, већ тврде да би до тога могло посредно доћи приликом примјене оспорене одредбе у пракси. У вези с тим, Уставни суд упућује на претходни дио образложења гдје је речено да се приликом апстрактне контроле уставности, посебно када је ријеч о праву на правично суђење, не може испитивати како ће се одређена законска одредба примјењивати у пракси или које би посљедице могле настати услијед примјене такве норме.

68. Стога се указује да није на Уставном суду да цијени како би оспорена одредба могла психолошки дјеловати на некога ко жели да покрене парнични поступак, чак и када то лице има кредибилан тужбени захтјев. Неспорно је, према мишљењу Уставног суда, да оспорена одредба ни на који начин никога не ограничава на приступ суду. Било који покренути поступак носи ризик од коначног успјеха, а тиме и од трошкова насталих поводом поступка. *Argumentum a contrario*, када оспорена одредба не би постојала, то би био подстицај за покретање парница против ентитета само зато што их не заступају адвокати него правобранилаштво, чак и када странке не би имале кредибилан тужбени захтјев. Управо наведено је препознао Европски суд као разлог због којег и држава има право на трошкове.

69. У вези с тим, наглашава се да је Европски суд навео да обавеза плаћања трошкова (види Европски суд, *Циндрић и Бешић против Хрватске*, пресуда од 6. септембра 2016. године, апликација број 72152/13) *per se* није супротна гаранцијама које пружа право на правично суђење, те је навео да и држава има право да се штити од неоснованог парничења (у смислу покретања неоснованих поступака с превисоким тужбеним захтјевима) јер ни државни ресурси нису неограничени. Европски суд је указао да правило да онај ко изгуби спор плаћа трошкове поступка супротној страни тежи легитимном циљу обезбјеђивања правилног функционисања правосудног система и заштите права других одвраћањем од неоснованих парница и преувеличаних трошкова поступка.

70. Стога, Уставни суд због свих наведених разлога налази да оспореном одредбом нису нарушене гаранције права на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

Остали наводи

71. У односу на наводе подносилаца захтјева да је оспорена одредба неуставна, односно супротна члану II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члану I Протокола број

1 уз Европску конвенцију, Уставни суд примјећује да наведена одредба регулише да се трошкови поступка односе и на странке које заступа правобранилаштво, а као основ се користи адвокатска тарифа. Стога, према мишљењу Уставног суда, оспореном одредбом се не покреће питање права на имовину. Наведена оспорена одредба само даје право правобранилаштво, односно странкама које заступа, да се трошкови заступања траже и обрачунавају по основу адвокатске тарифе. Међутим, када ће до тога доћи, ко ће бити обавезан и у коликом износу, све су евентуална будућа питања која би могла покренути питање права на имовину, али опет у појединачним и конкретним случајевима.

72. Уставни суд сматра да оспорена одредба не покреће питање права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, због чега је захтјев у овом дијелу неоснован.

VII. Закључак

73. Уставни суд закључује да су одредба члана 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске у дијелу који се односи на Правобранилаштво и одредба члана 395 Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине у сагласности с одредбама члана I/2 и I/4 Устава Босне и Херцеговине и у складу с правом на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, те правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

74. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

75. У смислу члана 43 Правила Уставног суда, анекс ове одлуке чини издвојено мишљење потпредсједника Мате Тадића у складу с одлуком.

76. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Издвојено мишљење потпредсједника Мате Тадића у складу с одлуком

Приликом расправе и одлучивања у предмету захтјева за оцјену уставности појединих одредаба Закона о парничном поступку Федерације БиХ и Закона о парничном поступку Републике Српске које се односе на признавање трошкова поступка правобраниоцима када учествују у поступку пред судовима, подржао сам став већине да оспорене одредбе *per se* нису неуставне. Наиме, јавна власт, у овом случају ентитета, има дискреционо право како ће уредити ово питање, што је и учинила.

Но, сваки закон треба тежити ка томе да буде што јаснији и прецизнији, да не оставља могућност произвољног тумачења у примјени, те би требао имати исте критеријуме за све учеснике у поступку који наступају у име институција државе, односно ентитета.

У члану 394 Закона о парничном поступку Федерације БиХ наведено је: „Кад омбудсман учествује у поступку као странка, он има право на накнаду трошкова по одредбама овог закона, али не и право на награду.“ Ово је врло јасна норма и не оставља никакве дилеме на шта има право као странка, а што није тако јасно написано у оспореној одредби члана 395 Закона о парничном поступку Федерације БиХ која се односи на правобранилаштво, него само упућује на акт који регулише накнаде и награде према адвокатској тарифи.

Анализирајући рјешења у истим законима у регији, видљиво је да сви имају норме које се односе на ово питање (питање трошкова правобранилаца и генерално државних тијела када се појављују пред судом), али су много прецизније него што је то у оспореним законима у БиХ. Тако, нпр. у Закону о парничном поступку Републике Словеније стоји одредба која прописује сљедеће: „Када државно тијело учествује у поступку као странка, има право на накнаду трошкова према одредбама овог закона, али нема право на награду.“

Стога сам сматрао да би било корисно ово истаћи у нашем образложењу како би законодавац, при евентуалној измјени и допуни овог закона, имао и ово у виду те прецизирао оспорену норму.

Predmet broj U 3/19

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI**

Zahtjev Borjane Krišto, predsjedavajuće Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine

Odluka od 28. marta 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Zlatko M. Knežević, potpredsjednici Mato Tadić, Mirsad Ćeman i Margarita Caca-Nikolovska i sudije Tudor Pantiru, Valerija Galić, Miodrag Simović, Seada Palavrić i Giovanni Grasso, na sjednici održanoj 28. marta 2019. godine, u predmetu broj U 3/19, rješavajući zahtjev **Borjane Krišto**, predsjedavajuće Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 19. stav (1) tačka a) i člana 57. stav (2) tačka a) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopušten zahtjev Borjane Krišto, predsjedavajuće Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 91/18) zbog nenadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Borjana Krišto, predsjedavajuća Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositeljica zahtjeva), podnijela je 29. januara 2019. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 91/18; u daljnjem tekstu: Uputstvo o izmjeni i dopunama).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. stav (2) Pravila Ustavnog suda, od Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: CIK) zatraženo je 1. februara 2019. godine da dostavi odgovor na zahtjev.
3. CIK je odgovor dostavio 19. februara 2019. godine.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Podnositeljica zahtjeva smatra da je Uputstvo o izmjeni i dopunama u suprotnosti sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 25. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (1966) i opcionim protokolima (1966. i 1989).
5. Podnositeljica zahtjeva, između ostalog, navodi da CIK nije bio nadležan za donošenje Uputstva o izmjeni i dopunama jer Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Izborni zakon) CIK-u nije data mogućnost niti ovlaštenje da to učini, tvrdeći da sadržaj osporenog akta supstituira zakonsku materiju, iz čega slijedi da je CIK preuzeo ulogu zakonodavca. Prema ocjeni podnositeljice zahtjeva, CIK nije imao uporište za donošenje Uputstva o izmjeni i dopunama ni na osnovu člana IV.A.10.12. stav (1) Izbornog zakona, u vezi sa članom 20.16.A Izbornog zakona jer Aneks VII Okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Okvirni sporazum) nije u potpunosti proveden. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da čak i u slučaju da je Aneks VII Okvirnog sporazuma proveden samo je zakonodavac taj koji je bio dužan propisati jasne kriterije na osnovu kojih će se vršiti popunjavanje Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Dom naroda) kako bi se postiglo što potpunije predstavljanje svakog od konstitutivnih naroda i Ostalih u tom domu, te kako bi CIK bio u mogućnosti odrediti broj izaslanika iz svakog konstitutivnog naroda i Ostalih koji se biraju iz zakonodavnog tijela. U tom pravcu se podnositeljica zahtjeva poziva na Odluku Ustavnog suda broj *U 23/14*, te ukazuje da je član 1. Uputstva o izmjeni i dopunama („svakom konstitutivnom narodu daje se jedno mjesto u svakom kantonu“) u suprotnosti s odlučanjem iz citirane odluke. Naime, kako podnositeljica zahtjeva naglašava, citiranom odlukom su odredbe Poglavlja B člana 10.12 stav 2. u dijelu: „Svakom konstitutivnom narodu se daje jedno mjesto u svakom kantonu“ i odredbe Poglavlja 20 – Prijelazne i završne odredbe člana 20.16A stav 2. tač. a-j Izbornog zakona proglašene neustavnim jer je Ustavni sud utvrdio da one nisu u skladu sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.
6. Podnositeljica zahtjeva stoga smatra da je Ustavni sud na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine nadležan po ovom pitanju budući da se radi o sporu koji se

javlja između institucija Bosne i Hercegovine jer je donošenjem osporenog akta otvoreno jedno vrlo ozbiljno ustavno pitanje koje je direktno vezano za Odluku Ustavnog suda broj *U 23/14*, koju je dužan poštovati i CIK. Podnositeljica zahtjeva smatra da je Ustavni sud, kao čuvar i zaštitnik Ustava Bosne i Hercegovine, nadležan postupati po ovom pitanju kako se ne bi otvorio prostor za zloupotrebu i kršenje Ustava Bosne i Hercegovine i nepoštovanje odluka tog suda.

7. U vezi s kršenjem člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, podnositeljica zahtjeva navodi da sporno Uputstvo o izmjeni i dopunama nije u skladu s načelima koja proizlaze iz citiranog člana, i to iz istih razloga koje je Ustavni sud obrazložio u svojoj Odluci broj *U 23/14*. Iako se CIK u Uputstvu o izmjeni i dopunama nije pozvao na relevantne odredbe Izbornog zakona niti na odredbe Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustav FBiH), općepoznata je činjenica da je za donošenje člana 1. Uputstva o izmjeni i dopunama korišten popis iz 2013. godine, kao i odredba člana IV.A.2.8. stav (3) Ustava FBiH koja, prema ocjeni podnositeljice zahtjeva, nije u skladu s načelima iz člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, te u tom pravcu podnositeljica zahtjeva citira relevantne odredbe iz Ustava FBiH, te relevantne dijelove iz Odluke broj *U 23/14* koje smatra bitnim kako bi dodatno potkrijepila navode o neustavnosti citirane odredbe Ustava FBiH, odnosno njene neusklađenosti s osnovnim načelima iz člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

8. U odnosu na povredu člana 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, podnositeljica zahtjeva kršenje tog prava dovodi u vezu s odredbom člana 8. stav (3) Ustava FBiH kojom se, prema mišljenju podnositeljice zahtjeva, odstupa od načela proporcionalnosti kod izbora delegata u Dom naroda, a takvom odredbom Ustava FBiH se „otvara mogućnost da pravo na demokratsko odlučivanje isključivo legitimnim političkim predstavljanjem neće biti utemeljeno na demokratskom izboru delegata u Dom naroda Parlamenta FBiH onog konstitutivnog naroda koji predstavlja i čije interese zastupa“. Zbog navedenog se, prema ocjeni podnositeljice zahtjeva, spornom odredbom krše i umanjuju prava iz člana 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

9. U odnosu na povredu člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 25. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, podnositeljica zahtjeva smatra da sporna odredba člana 8. stav (3) Ustava FBiH nije u skladu s citiranim odredbama iz istih razloga i uz obrazloženje koje je dato u vezi s kršenjem člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

10. U odnosu na popis stanovništva koji je CIK koristio prilikom izrade spornog akta, podnositeljica zahtjeva iscrpno elaborira matematičku analizu stanovništva u Bosni i Hercegovini, iznoseći demografske podatke koji potvrđuju stav da je popis stanovništva iz 2013. godine neupitan jer je, prema ocjeni podnositeljice zahtjeva, samo na taj način moguće osigurati „načelo legitimnog predstavljanja svakog od konstitutivnih naroda i Ostalih“ u Domu naroda. Navedeno, prema ocjeni podnositeljice zahtjeva, potvrđuju i relevantne odredbe Ustava FBiH, i to član IX 7. i član IX 11a. koje su citirane. Prema

shvaćanju podnositeljice zahtjeva, član IX 7. Ustava FBiH ne odnosi se na zastupljenost konstitutivnih naroda ili Ostalih u izvršnoj vlasti, zakonodavnoj ili sudskoj vlasti nego samo na izračunavanja koja zahtijevaju demografske podatke, dok član IX 11a. Ustava FBiH propisuje proporcionalnu zastupljenost u javnim institucijama, i to ministarstvima u Vladi FBiH, vladama kantona, općinskim organima vlasti, te kantonalnim i općinskim sudovima po popisu iz 1991. godine dok se Aneks VII u potpunosti ne provede. Shodno tome, podnositeljica zahtjeva tvrdi da je iz citiranih odredaba jasno da se one odnose na izvršnu i sudsku vlast, a nikako na zakonodavnu. U vezi s tim, podnositeljica zahtjeva je citirala i relevantne odredbe iz Izbornog zakona (čl. 10.9, 10.12 i 20.16a) koje, prema njenom shvaćanju, potvrđuju te tvrdnje, te je ponovo citirala Odluku broj *U 23/14*, ali i Odluku broj *U 3/17* od 6. jula 2017. godine (tač. 49. i 50) kojim dodatno afirmira stav da je relevantan samo popis iz 2013. godine.

11. Konačno, podnositeljica zahtjeva predlaže da se podneseni zahtjev usvoji, da se utvrdi da Uputstvo o izmjeni i dopunama nije u skladu sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 25. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, te da se Uputstvo o izmjeni i dopunama stavi van snage.

b) Odgovor na zahtjev

12. U odgovoru na zahtjev CIK je u bitnom naveo da ostaje pri navodima datim u odgovoru povodom zahtjeva broj *U 23/14*, predloživši da se i predmetni zahtjev odbaci kao nedopušten jer je Ustavni sud o istom pitanju već odlučivao i donio Odluku broj *U 23/14* od 31. januara 2019. godine, a iz iznesenih navoda u zahtjevu ne proizlazi da postoji osnov za drugačije odlučenje.

IV. Relevantni propisi

13. U **Ustavu Bosne i Hercegovine** relevantne odredbe glase:

Član I Bosna i Hercegovina

2. Demokratska načela

Bosna i Hercegovina je demokratska država koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora.

Član VI/3.a)

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

a) Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

- Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

Član VI/5.

Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

14. **Ustav Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine FBiH“ br. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 32/07 i 88/08).

U Odluci o izmjenama i dopunama Ustava Federacije BiH Visokog predstavnika broj 149/02 („Službene novine Federacije BiH“ broj 16/02) relevantne odredbe glase:

AMANDMAN XXXIII

Sastav Doma naroda i izbor članova

(1) *Sastav Doma naroda Federacije Bosne i Hercegovine će biti paritetan tako da svaki konstitutivni narod ima isti broj delegata.*

(2) *Dom naroda sastoji se od pedeset osam delegata, i to po sedamnaest delegata iz reda svakog od konstitutivnih naroda i sedam delegata iz reda ostalih.*

(3) *Ostali imaju pravo da ravnopravno učestvuju u postupku većinskog glasanja.*

Ovim amandmanom mijenja se član IV.A.2.6. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

AMANDMAN XXXIV

(1) *Delegata Doma naroda biraju kantonalne skupštine iz reda svojih delegata proporcionalno nacionalnoj strukturi stanovništva.*

(2) *Broj delegata za Dom naroda koji se biraju u svakom kantonu srazmjeran je broju stanovnika kantona, s tim što se broj, struktura i način izbora delegata utvrđuju zakonom.*

(3) *U Domu naroda bit će najmanje jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan Srbin iz svakog kantona koji imaju najmanje jednog takvog zastupnika u svom zakonodavnom tijelu.*

(4) *Delegate Bošnjake, Hrvate i Srbe iz svakog kantona biraju zastupnici iz reda tog konstitutivnog naroda u skladu sa izbornim rezultatima u zakonodavnom tijelu tog kantona, a izbor delegata iz reda ostalih uredit će se zakonom.*

[...]

Ovim amandmanom zamjenjuje se član IV.A.2.8. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

IX. USVAJANJE I STUPANJE NA SNAGU USTAVA I PRIJELAZNA RJEŠENJA

AMANDMAN LI

Objavljeni rezultati popisa stanovništva iz 1991. godine na odgovarajući način će se koristiti za sva izračunavanja koja zahtijevaju demografske podatke dok se Aneks 7. u potpunosti ne provede.

Ovim amandmanom mijenja se član IX.7 Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Član 11a.

1. *Proporcionalna zastupljenost u svim javnim organima vlasti, uključujući i sudove*

Konstitutivni narodi i grupa Ostalih će biti proporcionalno zastupljeni u javnim institucijama u Federaciji BiH.

Kao ustavni princip, takva proporcionalna zastupljenost će se bazirati na popisu iz 1991. godine, dok se Aneks 7. u potpunosti ne provede, u skladu sa Zakonom o državnoj službi Bosne i Hercegovine. Ovaj opći princip će se precizirati entitetskim zakonima. Entitetski zakoni će utvrditi konkretne rokove i regulirajuće pomenuti princip, u skladu sa regionalnom etničkom strukturom entiteta i kantona.

Javne institucije u smislu ovog člana su ministarstva u Vladi Federacije BiH i vladama kantona, općinski organi vlasti, kantonalni i općinski sudovi u Federaciji Bosne i Hercegovine.

15. U **Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“ br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10. 18/13, 7/14 i 31/16 – za potrebe ove odluke korištena je neslužbena prečišćena verzija objavljena na www.izbori.ba) relevantne odredbe glase:

Član 2.9

Centralna izborna komisija BiH je nezavisan organ koji podnosi izvještaj neposredno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i čije ovlasti iz nje proizilaze. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine:

1. koordinira, nadgleda i regulira zakonitost rada svih izbornih komisija i biračkih odbora u skladu s ovim zakonom;
2. donosi administrativne propise za provedbu ovog zakona;
 - 2a. donosi odluku o održavanju neposrednih izbora u Bosni i Hercegovini, propisanih ovim zakonom.
3. predlaže budžet za Izbornu komisiju Bosne i Hercegovine, i podnosi izvještaj o izvršenju budžeta;
4. odgovorna je za tačnost, ažurnost i ukupni integritet Centralnog biračkog spiska za teritoriju Bosne i Hercegovine;
 - 4a. obezbjeđuje statističke evidencije razvrstane po spolu, starosti, razvrstani po izbornim jedinicama za svaki dio izbornog procesa;
5. ovjerava političke stranke, koalicije, liste nezavisnih kandidata i nezavisne kandidate za učesće na svim nivoima neposrednih izbora u Bosni i Hercegovini;
6. potvrđuje i ovjerava kandidatske liste i kandidate za sve nivoe neposrednih i posrednih izbora u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih ovim zakonom
7. odgovorna je za pravovremeno štampanje, distribuciju i sigurnost glasačkih listića i obrazaca za neposredne izbore na svim nivoima u Bosni i Hercegovini;
8. utvrđuje sadržaj i formu glasačkih listića za sve nivoe neposrednih izbora u Bosni i Hercegovini;
9. utvrđuje i potvrđuje rezultate svih neposrednih i posrednih izbora obuhvaćenih ovim zakonom, ovjerava da su ti izbori sprovedeni u skladu sa ovim zakonom i objavljuje rezultate svih neposrednih i posrednih izbora obuhvaćenih ovim zakonom;
10. izdaje uvjerenje osobama koje su dobile mandat na svim nivoima neposrednih i posrednih izbora u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih ovim zakonom;
11. obavještava izbornu komisiju ili birački odbor ili bilo koje drugo tijelo nadležno za sprovođenje izbora da ne postupaju u skladu s odredbama ovog zakona, ili da ih krše, i nadležnom organu nalaže poduzimanje odgovarajućih mjera;
12. objavljuje u službenim glasilima i sredstvima javnog informiranja u Bosni i Hercegovini i van nje, poslovnike, propise i izborne rezultate neposrednih i posrednih izbora u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih ovim zakonom, informacije za birače, te ostale informacije neophodne za provedbu ovog zakona i svih izbornih zakona;
13. obavlja sve izborne aktivnosti za izbor članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine i članova Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine;
14. donosi odluku o prestanku mandata izabranog zvaničnika na svim nivoima neposrednih i posrednih izbora u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih ovim Zakonom, a vodi i prethodni postupak, gdje je potrebno, o utvrđivanju činjeničnog stanja (u slučaju kada je izabrani zvaničnik podnio ostavku, da je to učinio svojom voljom);

15. provjerava odluku nadležnog organa o prestanku mandata izabranog zvaničnika opozivom, kako bi se osiguralo da je mandat izabranog zvaničnika prestao u skladu s ovim Zakonom,

16. podnosi godišnji izvještaj Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine o sprovođenju izbora u Bosni i Hercegovini, provedbi ovog zakona i inicira izmjene ovog zakona; i

17. obavlja sve druge poslove utvrđene zakonom.

Član 10.12

(1) Broj delegata iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, koji se biraju u Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine iz zakonodavnog tijela svakog kantona je proporcionalan broju stanovnika kantona prema posljednjem popisu. Centralna izborna komisija BiH određuje, nakon svakog popisa, broj delegata koji se biraju iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, a koji se biraju iz zakonodavnog tijela svakog kantona.

(2) Za svaki kanton, broj stanovnika iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih se dijeli brojevima 1,3,5,7, itd. sve dok je to potrebno za raspodjelu. Brojevi koji se dobiju kao rezultat ovih dijeljenja predstavljaju količnike svakog konstitutivnog naroda i ostalih u svakom kantonu. Svi količnici konstitutivnih naroda se ređaju zasebno po veličini tako što se najveći količnik svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih stavlja na prvo mjesto. Najveći količnik za svaki konstitutivni narod u svakom kantonu se briše sa liste količnika tog konstitutivnog naroda. Preostala mjesta se daju konstitutivnim narodima i ostalim, jedno po jedno, od najvećeg prema najmanjem prema preostalim količnicima na listi.

Član 20.16 A

Do potpune provedbe Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, raspodjela mjesta po konstitutivnom narodu koja je obično uređena Poglavljem 10., „Potpoglavlje B“ ovog zakona odvija se u skladu s ovim članom.

Do organiziranja novog popisa, kao osnov koristi se popis iz 1991. godine tako da svaki kanton bira sljedeći broj delegata:

16. U Uputstvu o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 38/14, 98/16 i 8/17) relevantne odredbe glase:

Član 1.

(Predmet)

(1) Ovim uputstvom uređuje se način i postupak nominiranja, provjere kandidata, ovjera kandidatskih listi, izbor, utvrđivanje rezultata glasanja, potvrđivanje rezultata glasanja i izdavanje uvjerenja licima koja su dobila mandat:

- a) u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH),
- b) u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Dom naroda Parlamenta Federacije BiH),
- c) u Vijeću naroda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vijeće naroda RS) i
- d) u Gradskom vijeću Grada Sarajeva i Skupštini Grada Istočno Sarajevo.

(2) Ovim uputstvom uređuje se način i postupak provjere kandidata, ovjera kandidatskih listi i izdavanje uvjerenja licima koja su dobila mandat predsjednika i potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: predsjednika i potpredsjednika Federacije BiH) i gradonačelnika Grada Sarajeva, Grada Istočno Sarajevo, Grada Mostara (u daljnjem tekstu: gradonačelnik grada) i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE III. DOM NARODA PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Odjeljak A. Nominiranje kandidata i izbor delegata

Član 21. stav (3)

(Nominiranje kandidata iz kantonalnih skupština i izbor delegata
– član 10.11 stav (1) i (2) Izbornog zakona BiH)

(3) Broj delegata koji se bira iz skupština kantona je propisan članom 20.16A Izbornog zakona BiH.

17. U Uputstvu o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 91/18) relevantne odredbe glase:

Član 1.

U Uputstvu o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 38/14, 90/16 i 8/17) u članu 21. stav (3) se mijenja i glasi:

„(3) Utvrđuje se preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona, kako slijedi:

a) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 1, Unskosanski kanton, bira se šest delegata, uključujući dva iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog, dva iz reda srpskog naroda i jedan iz reda ostalih;

b) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 2, Posavski kanton, bira se tri delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog i jednog iz reda srpskog naroda;

c) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 3, Tuzlanski kanton, bira se osam delegata, uključujući tri iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog, dva iz reda srpskog naroda i dva iz reda ostalih;

d) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 4, Zeničkodobojški kanton, bira se šest delegata, uključujući tri iz reda bošnjačkog, jedan iz reda hrvatskog, jedan iz reda srpskog naroda i jedan iz reda ostalih;

e) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 5, Bosansko podrinski kanton - Goražde bira se tri delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog i jednog iz reda srpskog naroda;

f) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 6, Srednjobosanski kanton, bira se šest delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, tri iz reda hrvatskog, jednog iz reda srpskog naroda i jednog iz reda ostalih;

g) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 7, Hercegovačko-neretvanski kanton, bira se šest delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, tri iz reda hrvatskog i dva iz reda srpskog naroda;

h) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 8, Zapadnohercegovački kanton, bira se pet uključujući jednog iz reda bošnjačkog, tri iz reda hrvatskog i jedan iz reda srpskog naroda;

i) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 9, Kanton Sarajevo, bira se devet delegata, uključujući tri iz reda bošnjačkog, jedan iz reda hrvatskog, tri iz reda srpskog naroda i dva iz reda ostalih i

j) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 10, Kanton 10, bira se šest delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, dva iz reda hrvatskog i tri iz reda srpskog naroda. “

Član 3.

U članu 37. iza stava (2) dodaje se novi stav (3) koji glasi:

„(3) Izuzetno, ukoliko nakon procedure utvrđene u stavu (1) i (2) ovog člana, nedostaje određeni broj delegata iz reda jednog od konstitutivnog naroda ili iz reda Ostalih (član 10.10 Zakona), Centralna izborna komisija BiH će primjenom ustavnog načela pariteta u predstavljanju konstitutivnih naroda i odgovarajućeg predstavljanja Ostalih (Amandman XXXIII, stav 1. tačka 1. na Ustav Federacije BiH), posebnim aktom propisati način popune i izvršiti popunu nedostajućeg broja delegata iz reda konstitutivnog naroda ili iz reda Ostalih, primjenom člana 10.16 Izbornog zakona BiH.“

18. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 19. tačka c) Pravila Ustavnog suda.

19. Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

a) Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

- Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

20. Član 19. tačka a) Pravila Ustavnog suda glasi:

Zahtjev nije dopustiv ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

a) Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje;

21. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnijela je Borjana Krišto, predsjedavajuća Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, iz čega slijedi da je zahtjev podnio ovlašteni subjekt u smislu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

22. U konkretnom slučaju podnositeljica zahtjeva smatra da je osporeno Uputstvo o izmjeni i dopunama, koje je donio CIK, suprotno Ustavu Bosne i Hercegovine, odnosno članu I/2, članu 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 25. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

23. Prije nego što se osvrne na iznesene prigovore, Ustavni sud podsjeća da je u svojoj praksi već razmatrao pitanje ustavnosti osporenog Uputstva o izmjeni i dopunama povodom zahtjeva 27 poslanika Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj U 24/18 od 31. januara 2019. godine, tač. od 18. do 38, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavni-sud.ba). Ustavni sud zapaža da je u citiranoj odluci, u kontekstu prigovora podnosilaca zahtjeva kojim su tvrdili da Uputstvo o izmjeni i dopunama krši odredbe čl. I/2, II/2. i člana 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, zaključio da nije nadležan da odlučuje o ustavnosti navedenog akta CIK-a u smislu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je do takvog zaključka došao slijedeći svoju dosadašnju jurisprudenciju prilikom tumačenja svoje nadležnosti, ali imajući u vidu i iznesene prigovore podnosilaca zahtjeva. Ustavni sud je u citiranoj odluci najprije ukazao na svoju dosadašnju praksu, te u svjetlu iznesenih prigovora, između ostalog, zaključio: „Shodno svemu navedenom, Ustavni sud smatra da osporeno Uputstvo o izmjeni i dopunama predstavlja provedbeni akt koji je CIK donio s ciljem provođenja Izbornog zakona u postupku provedbe posrednih izbora za organe vlasti u Bosni i Hercegovini, kojim je utvrđen preliminarni broj delegata za Dom naroda koji se biraju iz skupština kantona. Shodno tome, ali i

činjenici da se radi o odredbi privremenog karaktera, Ustavni sud zaključuje da se u konkretnom slučaju ne radi o općem aktu za čiju je ocjenu ustavnosti nadležan u skladu sa članom VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Uz to, u ovom slučaju, imajući u vidu sadržaj podnesenog zahtjeva, u svjetlu člana 31. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud ne uočava nijedan razlog zbog kojeg bi osporeni provedbeni akt CIK-a pokretao pitanje kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Stoga je Ustavni sud, uzimajući u obzir sve navedene okolnosti, a posebno imajući u vidu svoju dosadašnju jurisprudenciju prilikom tumačenja svoje nadležnosti, zaključio da nije nadležan da odlučuje o ocjeni ustavnosti osporenog akta CIK-a u smislu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.“

24. Vraćajući se na predmetni zahtjev, Ustavni sud zapaža da podnositeljica zahtjeva iznosi nešto drugačiju argumentaciju u nastojanju da ospori akt CIK-a. Međutim, Ustavni sud smatra da se suštinski prigovori, iako podnosioci zahtjeva polaze s različitih stajališta, svode na isto i da su odgovori koji su dati u Odluci broj *U 24/18* primjenjivi i u konkretnom slučaju.

25. Ustavni sud zapaža da je zajednički prigovor iz oba zahtjeva taj da CIK prilikom izrade spornog Uputstva o izmjeni i dopunama nije poštovao Odluku Ustavnog suda u predmetu broj *U 23/14*. U kontekstu tog prigovora, koji je u predmetnom zahtjevu još snažnije naglašen, Ustavni sud podsjeća da se tim prigovorom detaljno bavio u citiranoj odluci i da je odgovor koji je dat u tom predmetu primjenjiv i u konkretnom slučaju. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je u citiranom predmetu naveo: „U vezi s prigovorom podnosioca zahtjeva da CIK donošenjem osporenog Uputstva o izmjeni i dopunama zapravo nije ispoštovao ni Odluku Ustavnog suda broj *U 23/14* od 1. decembra 2016. godine Ustavni sud podsjeća da je citiranom odlukom, između ostalog, utvrđeno da odredbe Poglavlja 20 – Prijelazne i završne odredbe člana 20.16.A stav 2. tač. a-j nisu u skladu sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, što je bio razlog da se naloži Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da najkasnije u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja odluke uskladi citirane odredbe sa članom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud, također, podsjeća da je navedena odluka Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine dostavljena 1. decembra 2016. godine, a da je rok za izvršenje te odluke istekao 30. juna 2017. godine. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća na odredbe člana VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine prema kojima su odluke Ustavnog suda konačne i obavezujuće. Upravo je neprovođenje odluke Ustavnog suda kao konačne i obavezujuće bio razlog da Ustavni sud 6. jula 2017. godine donese rješenje kojim je utvrdio da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine u datom roku nije izvršila Odluku Ustavnog suda broj *U 23/14*, te je shodno tome navedena odluka, u smislu člana 72. stav (6) Pravila Ustavnog suda, dostavljena Tužilaštvu Bosne i Hercegovine. Iz navedenog jasno slijedi da je Ustavni sud nalog za usklađivanje neustavnih odredaba Izbornog zakona uputio nadležnom zakonodavnom tijelu Bosne i Hercegovine, a ne CIK-u tako da se u takvim okolnostima

ne može govoriti o (ne)izvršenju odluke Ustavnog suda od strane CIK-a jer CIK u konkretnom slučaju nije ni ovlašten da provodi citiranu odluku Ustavnog suda.“

26. Ustavni sud, zatim, zapaža da su podnosioci zahtjeva, u nastojanju da ospore akt CIK-a, iznijeli dijametralno suprotan stav u pogledu popisa stanovništva koji je CIK primijenio prilikom utvrđivanja preliminarnog broja delegata koji se biraju za Dom naroda iz skupština kantona. Podnosioci zahtjeva iz predmeta broj *U 24/18* su prigovorili CIK-u što je primijenio popis iz 2013. godine, a ne popis iz 1991. godine što, prema njihovoj ocjeni, direktno krši odredbe Ustava FBiH, dok podnositeljica zahtjeva u konkretnom slučaju afirmira tu činjenicu smatrajući da je jedino popis iz 2013. godine relevantan, pri čemu se i ona poziva na odredbe Ustava FBiH. Ustavni sud podsjeća da je u citiranoj Odluci broj *U 24/18* u kontekstu prigovora podnosilaca zahtjeva u vezi s popisom stanovništva naveo: „S druge strane, Ustavni sud zapaža da iz osporenog uputstva *explicite* ne proizlazi koji je popis stanovništva CIK koristio prilikom utvrđivanja preliminarnog broja delegata, što upućuje na zaključak da bi Ustavni sud trebao da se bavi demografskom strukturom stanovništva u Bosni i Hercegovini kako bi, eventualno, ispitao ovaj prigovor, što je pitanje koje direktno ne proizlazi iz Ustava Bosne i Hercegovine.“ Ustavni sud smatra da je taj odgovor primjenjiv i u konkretnom slučaju jer se radi o pitanju koje direktno ne proizlazi iz Ustava Bosne i Hercegovine.

27. Ustavni sud zapaža da podnositeljica zahtjeva osporava legitimitet CIK-a za donošenje spornog akta jer, kako tvrdi, CIK za to nije imao ovlaštenje u odredbama Izbornog zakona. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da zbog činjenice da Aneks VII nije proveden nije bilo mjesta za primjenu odredbe člana 10.12 Izbornog zakona, a na što upućuje član 20.16A Izbornog zakona. S druge strane, Ustavni sud, također, zapaža da podnositeljica zahtjeva izražava nezadovoljstvo što CIK prilikom utvrđivanja preliminarnog broja delegata – „svakom konstitutivnom narodu se daje jedno mjesto u svakom kantonu“ – nije poštovao Odluku Ustavnog suda broj *U 23/14* pa je, prema ocjeni podnositeljice zahtjeva, takav pristup CIK-a u direktnoj suprotnosti s citiranom odlukom jer je, prema ocjeni podnositeljice zahtjeva, CIK morao poštovati odluku Ustavnog suda. Cijeneći ove prigovore Ustavni sud, prije svega, zapaža da se ovim navodima nelegitimnost CIK-a zapravo dovodi u vezu s neizvršenjem odluke Ustavnog suda. Ustavni sud ponovo naglašava da se u okolnostima konkretnog slučaja ne radi o izvršenju Odluke broj *U 23/14*, o čemu se Ustavni sud ranije u ovoj odluci već detaljno izjasnio i naglasio da CIK nije bio ni ovlašten da provodi citiranu odluku.

28. Ustavni sud smatra da je u nadležnosti redovnih sudova da provjere da li je administrativni propis, kao što su uputstva CIK-a, u skladu s Izbornim zakonom i Ustavom Federacije BiH.

29. Stoga, podržavajući stavove iznesene u Odluci broj *U 24/18*, Ustavni sud smatra da iznesena argumentacija podnositeljice zahtjeva nije mogla da dovede u sumnju stavove

Ustavnog suda koji su zauzeti u Odluci broj *U 24/18*, a koji se mogu primijeniti (i) na navode iz predmetnog zahtjeva za ocjenu ustavnosti.

30. Imajući u vidu odredbu člana 19. stav (1) tačka a) Pravila Ustavnog suda, prema kojoj će se zahtjev odbaciti kao nedopušten ukoliko se utvrdi da Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

31. U smislu člana 43. Pravila Ustavnog suda, potpredsjednik Mirsad Ćeman je dao izjavu o neslaganju s odlukom većine pozivajući se na svoje izdvojeno mišljenje koje je aneks Odluke broj *U 24/18* od 31. januara 2019. godine.

32. U skladu sa članom VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj U 5/19

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev Petnaest članova Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti odredbe članka 9. stavak 7. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu

Odluka od 4. listopada 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 5/19**, rješavajući zahtjev **petnaest članova Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) alineja b), članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Margarita Caca-Nikolovska, dopredsjednica

Tudor Pantiru, sudac

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

Giovanni Grasso, sudac

na sjednici održanoj 4. listopada 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odlučujući o zahtjevu petnaest članova Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti odredbe članka 9. stavak 7. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 47/17),

utvrđuje se da je odredba članka 9. stavak 7. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 47/17) u skladu sa člankom III/1.(h) i (i) Ustava Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Petnaest članova Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnosioci zahtjeva) podnijelo je 15. travnja 2019. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti odredbe članka 9. stavak 7. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 47/17; u daljnjem tekstu: osporena odredba).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. stavak (2) Pravila Ustavnog suda, od Narodne skupštine Republike Srpske (u daljnjem tekstu: NSRS) zatraženo je 18. travnja 2019. godine da dostavi odgovor na zahtjev.

3. Narodna skupština Republike Srpske je odgovor dostavila 16. svibnja 2019. godine.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Podnosioci zahtjeva smatraju da osporena odredba entitetskog zakona nije u skladu sa člankom III/1.(h) i (i) Ustava Bosne i Hercegovine kojim su propisane nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine jer je na taj način entitetskim zakonom regulirano pitanje koje spada u nadležnost institucija Bosne i Hercegovine, tj. međunarodni prijevoz i izdavanje licenci za njegovo vršenje.

5. U zahtjevu je istaknuto da su Zakonom o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu Bosne i Hercegovine (čl. 4. i 5.) propisani uvjeti za dobivanje licenci domaće prijevoznika, te je jasno određeno da licenciju za obavljanje međunarodnog prijevoza izdaje Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine kao nadležno ministarstvo.

6. Podnosioci zahtjeva smatraju da je osporenom odredbom propisano: „Licence koje izdaje Ministarstvo RS zamjenjuju licence izdate od državnog ministarstva, Ministarstva komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine.“

7. Na temelju navedenog, podnosioci zahtjeva su predložili da Ustavni sud donese odluku kojom utvrđuje da osporena odredba nije u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine.

b) Odgovor na zahtjev

8. U odgovoru NSRS je istaknuto da se Zakonom o prijevozu u cestovnom prometu Republike Srpske regulira prijevoz isključivo na teritoriju Republike Srpske, što je

nedvosmisleno utvrđeno člankom 1. ovog Zakona. Prema tome, neutemeljen je navod podnositelja zahtjeva da je osporenom odredbom preuzeta nadležnost Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine. Člankom 9. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu propisano je da, pored općih uvjeta, prijevoznik mora ispunjavati i određene posebne uvjete za prijevoz osoba i stvari. Propisano je da prijevoznik ispunjavanjem posebnih uvjeta stječe pravo na licenciju prijevoznika, koja se izdaje na deset godina, kao i pravo na odgovarajući broj izvoda iz licencije, razmjerno broju vozila kojim prijevoznik raspolaže. Osporena odredba propisuje da odgovarajuće licencije za prijevoz osoba i stvari u međunarodnom cestovnom prometu izdane od Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine zamjenjuju licencije prijevoznika koje izdaje Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske. Ovo znači da prijevoznici koji već posjeduju licencije za međunarodni prijevoz koje je izdalo Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine mogu vršiti prijevoz i na teritoriju Republike Srpske, odnosno ne moraju dodatno pribavljati i licenciju prijevoznika koju izdaje Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske. Na taj način prijevoznicima je olakšan pristup tržištu.

9. Na kraju odgovora NSRS predloženo je da se zahtjev odbije, odnosno da se utvrdi da je osporena odredba u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine.

IV. Relevantni propisi

10. **Ustav Bosne i Hercegovine** u relevantnom dijelu glasi:

Članak III/1.h) i i)

1. Nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine

Sljedeći poslovi su u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine:

h) Postavljanje i rad zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih uređaja.

i) Donošenje propisa o transportu među entitetima.

Članak III/3.

3. Pravni sustav i nadležnosti entiteta i institucija

(a) Sve vladine funkcije i ovlasti, koje po ovom Ustavu nisu izričito dodijeljene institucijama Bosne i Hercegovine, pripadaju entitetima.

(b) Entiteti i sve njihove niže jedinice u potpunosti će se pokoravati ovome Ustavu, koji dokida one odredbe zakona Bosne i Hercegovine i ustava i zakona entiteta koje su protivne Ustavu, kao i odlukama institucija Bosne i Hercegovine. Opća načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog sustava Bosne i Hercegovine i entiteta.

11. **Zakon o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 1/02 i 14/03). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH koji glasi:

Članak 1.

Ovim zakonom uređuju se način i uvjeti obavljanja prijevoza osoba i stvari vozilima u međunarodnom cestovnom prijevozu [...].

Članak 4.

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

[...]

8. „licenca“ je odobrenje za obavljanje međunarodnog ili međuentitetskog cestovnog prijevoza osoba ili stvari;

[...]

Članak 5.

Domaći prijevoznik može obavljati međunarodni prijevoz ako posjeduje licencu za obavljanje te vrste prijevoza.

Licencu za obavljane prijevoza iz stavka 1 izdaje Ministarstvo komunikacija i prometa (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo), ako domaći prijevoznik, između ostalog, ispunjava i uvjete europskih propisa glede:

- 1. tehničke opremljenosti,*
- 2. stručne osposobljenosti,*
- 3. financijske sposobnosti u koju ne ulaze vrijednosti osnovnih sredstava,*
- 4. nepostojanja pravomoćno izrečene zabrane obavljanja djelatnosti,*
- 5. drugih uvjeta utvrđenih zakonom i međunarodnim ugovorima.*

[...]

12. U Zakonu o prijevozu u cestovnom prometu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 47/17) relevantne odredbe glase:

Članak 1.

Ovim zakonom uređuju se uvjeti za vršenje prijevoza osoba i stvari u cestovnom prometu kao javni prijevoz i prijevoz za vlastite potrebe i način vršenja prijevoza, registracija redova vožnje, rad autobusnih stajališta i terminala gradskog, odnosno prigradskog prijevoza osoba, rad stanica tehničkog pregleda vozila na teritoriju Republike Srpske i inspeksijski nadzor.

Članak 3.

(1) Jedinica lokalne samouprave posebnim propisom, sukladno ovom zakonu i propisima donesenim na temelju njega, uređuje prijevoz osoba i stvari na svojem teritoriju, a posebno: [...]

(4) *Prije donošenja propisa iz stavka 1. ovoga članka jedinica lokalne samouprave dužna je da pribavi mišljenje Ministarstva saobraćaja i veza (u daljnjemu tekstu: Ministarstvo) i postupi po naputcima danim u njemu.*

Članak 5.

(1) *Prijevoznik je pravna osoba ili poduzetnik koji posjeduje odgovarajuću licenciju prijevoznika i obavlja prijevoz osoba, odnosno stvari.*

(2) *Za pristup tržištu i vršenje djelatnosti cestovnog prijevoza prijevoznik je dužan da ispunja opće i posebne uvjete propisane ovim zakonom i aktima donesenim na temelju zakona.*

Članak 9.

(1) *Pored općih uvjeta iz članka 6. ovoga zakona, prijevoznik je obvezan da ispunja i sljedeće posebne uvjete za vršenje prijevoza osoba i stvari:*

1) *tehničke uvjete, odnosno da ima u vlasništvu ili drži po temelju lizinga motorno vozilo koje ispunja tehničko-eksploatacijske i ekološke uvjete za pojedine vrste prijevoza, i to najmanje:*

1. *dva autobusa za vršenje javnog linijskog prijevoza osoba,*
2. *jedan autobus za vršenje javnog vanlinijskog prijevoza osoba,*
3. *jedno teretno motorno vozilo za vršenje prijevoza stvari;*

2) *uvjete koji se odnose na dobar ugled;*

3) *uvjete u svezi sa financijskim položajem i*

4) *uvjete u svezi sa stručnom osposobljenošću.*

(2) *Ispunjanjem uvjeta iz stavka 1. ovoga članka prijevoznik stječe pravo na licencije prijevoznika.*

(3) *Licencija prijevoznika je odobrenje koje se izdaje za vršenje određene vrste prijevoza.*

(4) *Licencije iz stavka 2. ovoga članka izdaje Ministarstvo, na razdoblje od deset godina.*

(5) *Na zahtjev prijevoznika Ministarstvo izdaje i odgovarajući broj izvadaka iz licencije čiji broj odgovara broju vozila sa kojima prijevoznik raspolaže, na razdoblje važenja licencije prijevoznika iz stavka 3. ovoga članka.*

(6) *Izvadak iz licencije je odobrenje za vozilo kojim se vrši prijevoz osoba ili stvari.*

(7) *Odgovarajuće licencije za prijevoz osoba i stvari u međunarodnom cestovnom prometu izdane od Ministarstva komunikacija i transporta BiH zamjenjuju licencije iz stavka 2. ovoga članka.*

(8) *Ministar donosi pravilnik kojim se razrađuju uvjeti i postupak izdavanja licencije prijevoznika, izvatka iz licencije i način označavanja vozila.*

V. Dopustivost

13. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredbi članka VI/3. (a) Ustava Bosne Hercegovine.

14. Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

(a) Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.

- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.

Spor može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili dopredsjedavajući jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta.

15. U konkretnom slučaju, u smislu navedenih odredbi članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, nesporno je da je Ustavni sud nadležan za odlučivanje o ustavnosti entitetskih zakona, odnosno odredbi entitetskih zakona, konkretno osporenog članka 9. stavak 7. Zakona o prijevozu u cestovnom prometu. Osim toga, zahtjev za ocjenu ustavnosti podnijelo je petnaest članova Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, koji ukupno broji 42 člana, što čini jednu četvrtinu članova bilo kojeg zakonodavnog organa entiteta, što znači da je zahtjev podnio ovlašteni subjekt u smislu članka VI/3. (a) Ustava Bosne i Hercegovine. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 19. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, a da ne postoji nijedan razlog za nedopustivost zahtjeva iz članka 19. Pravila Ustavnog suda.

VI. Meritum

16. Podnositelji zahtjeva smatraju da osporena odredba entitetskog zakona nije u skladu sa člankom III/1.(h) i (i) Ustava Bosne i Hercegovine kojim su propisane nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine. Ovu tvrdnju podnositelji zahtjeva su argumentirali svojim tumačenjem osporene odredbe prema kojem je osporenim odredbom propisano: „Licence koje izdaje Ministarstvo RS zamjenjuju licence izdate od državnog ministarstva, Ministarstva komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine.“

17. Ustavni sud podsjeća da je na razini Bosne i Hercegovine donesen Zakon o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu. Navedenim zakonom propisani su način i uvjeti izdavanja odobrenja (licencija) za obavljanje međunarodnog ili međuenti-

tetskog cestovnog prijevoza putnika i roba, te je propisano da licencije izdaje Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine.

18. Dalje, Republika Srpska je, u okviru svoje ustavne nadležnosti, donijela Zakon o prijevozu u cestovnom prometu Republike Srpske. U članku 1. ovog Zakona je navedeno: „Ovim zakonom uređuju se uvjeti za vršenje prijevoza osoba i stvari u cestovnom prometu kao javni prijevoz i prijevoz za vlastite potrebe i način vršenja prijevoza, registracija redova vožnje, rad autobusnih stajališta i terminala gradskog, odnosno prigradskog prijevoza osoba, rad stanica tehničkog pregleda vozila na teritoriju Republike Srpske i inspeksijski nadzor.“ U istom zakonu osporenom odredbom je propisano: „Odgovarajuće licencije za prijevoz osoba i stvari u međunarodnom cestovnom prometu izdane od Ministarstva komunikacija i transporta BiH zamjenjuju licencije iz stavka 2. ovoga članka.“

19. Narodna skupština Republike Srpske je u odgovoru na predmetni zahtjev navela da osporena odredba znači da prijevoznici koji već posjeduju licencije za međunarodni prijevoz koje je izdalo Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine mogu vršiti prijevoz i na teritoriju Republike Srpske, odnosno ne moraju dodatno pribavljati i licenciju prijevoznika koju izdaje Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske. Također, da osporena odredba predstavlja pogodnost prijevoznicima i olakšava im pristup tržištu.

20. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud, prihvaćajući navode iz odgovora NSRS, koji imaju osnova u jezičnom i logičkom tumačenju teksta osporene odredbe, zaključuje da osporena odredba ima značenje da licencije izdane prema Zakonu o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu od strane Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine zamjenjuju licencije koje se izdaju prema Zakonu o prijevozu u cestovnom prometu Republike Srpske od strane Ministarstva saobraćaja i veza Republike Srpske, dakle suprotno tumačenju podnositelja zahtjeva da „licence koje izdaje Ministarstvo RS zamjenjuju licence izdate od državnog ministarstva, Ministarstva komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine“.

21. Ustavni sud zaključuje da je osporena odredba u skladu sa člankom III/1.(i) Ustava Bosne i Hercegovine.

22. Glede navoda iz zahtjeva da je osporena odredba suprotna članku III/1.(h) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud podsjeća da je ovom ustavnom odredbom utvrđena nadležnost institucija Bosne i Hercegovine za „postavljanje i rad zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih uređaja“. Kako je osporenim odredbom regulirano izdavanje i važenje licencija za prijevoz, dakle jedno posve drugo pitanje, očigledno je da se ne pokreće pitanje njezine usklađenosti s navedenom ustavnom odredbom.

23. Ustavni sud zaključuje da je osporena odredba u skladu sa člankom III/1.(h) Ustava Bosne i Hercegovine.

VII. Zaključak

24. Ustavni sud zaključuje da osporena odredba ima značenje da licencije izdane prema Zakonu o međunarodnom i međuentitetskom cestovnom prijevozu od strane Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine zamjenjuju licencije koje se izdaju prema Zakonu o prijevozu u cestovnom prometu Republike Srpske od strane Ministarstva saobraćaja i veza Republike Srpske, dakle suprotno tumačenju podnositelja zahtjeva da „licence koje izdaje Ministarstvo RS zamjenjuju licence izdate od državnog ministarstva, Ministarstva komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine“. Prema tome, osporena odredba je u skladu sa člankom III/1.(h) i (i) Ustava Bosne i Hercegovine kojim su utvrđene nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine.

25. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

26. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број У 7/19

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ**

Захтјев клуба делегата бошњачког
народа у Вијећу народа Републике
Српске за оцјену уставности члана
11 став (2) Устава Републике Српске

Одлука од 4. октобра 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 7/19, рјешавајући захтјев **Клуба делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Ђеман, потпредседник

Маргарита Цаца-Николовска, потпредседница

Tudor Pantiru, судија

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

Giovanni Grasso, судија

на сједници одржаној 4. октобра 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Клуба делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске за оцјену компатибилности члана 11 став (2) Устава Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 - исправка, 30/02 - исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 и 48/11),

утврђује се да члан 11 став (2) Устава Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 - исправка, 30/02 - исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 и 48/11) није у складу са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 13 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, који се односи на укидање смртне казне у свим околностима („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, број 8/03).

У складу са чланом 61 став 2 Устава Босне и Херцеговине, укида се члан 11 став (2) Устава Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 - исправка, 30/02 - исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 и 48/11) који гласи: „Смртна казна може се изузетно прописати и изрећи само за најтеже облике кривичних дјела.“

Укинути члан 11 став (2) Устава Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 - исправка, 30/02 - исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 и 48/11), у складу са чланом 61 став (3) Правила Уставног суда, престаје да важи наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Клуб делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске (у даљњем тексту: подносилац захтјева) поднио је 27. јуна 2019. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 11 став (2) Устава Републике Српске (у даљњем тексту: Устав РС).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина РС) затражено је 2. јула 2019. године да достави одговор на захтјев.

3. Народна скупштина РС је доставила одговор на захтјев 25. јула 2019. године.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Подносилац захтјева сматра да члан 11 став (2) Устава РС није у сагласности са Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом за заштиту људских

права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и њеним протоколима. У том правцу подносилац захтјева се позива на одредбе члана II/1, II/2 и II/3а из Устава Босне и Херцеговине, те на одредбе чл. 1 и 2 Протокола број 13 уз Европску конвенцију, члана 1 Протокола број 6 уз Европску конвенцију и члана 1 Другог факултативног протокола уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима (у даљњем тексту: Међународни пакт).

5. У исцрпном захтјеву подносилац захтјева, између осталог, указује да Народна скупштина РС ни након 16 година након ступања на снагу Протокола број 13 уз Европску конвенцију није ускладила Устав РС са Уставом Босне и Херцеговине и наведеним протоколом. Подносилац захтјева је подсјетио на то да је Савјет Европе још од почетка 1980. године уложио напор да се укине смртна казна широм Европе, а као резултат тих напора је чињеница да од 1997. године није било извршења смртне казне у државама чланицама Савјета Европе. Међу првим конкретним корацима у том правцу сматра се усвајање Протокола број 6 уз Европску конвенцију, који је постао први правно обавезујући инструмент који укида смртну казну у миру, а од 1989. године укидање смртне казне био је услов за приступање свим новим чланицама Европске уније. Савјет Европе је 2002. године предузео важан корак за забрану смртне казне у свим околностима усвајањем Протокола број 13 уз Европску конвенцију, који захтјева укидање смртне казне и за дјела почињена за вријеме рата.

6. Подносилац захтјева истиче да су сви нивои власти у Босни и Херцеговини, изузев ентитета Република Српска, у цијелости испоштовали међународну обавезу и одредбе Устава Босне и Херцеговине и укинули смртну казну. На жалост, како подносилац захтјева наводи, и поред чињенице да одредбе члана 5 Устава РС говоре да се уставно уређење тог ентитета заснива на гарантовању и заштити људских права и слобода у складу са међународним стандардима, смртна казна је још дио Устава РС. Указано је, такође, и на чињеницу да кривични закони у Босни и Херцеговини не прописују смртну казну, али да спорни члан 11 став (2) Устава РС, и поред тога, прописује да смртна казна, изузетно, може да се изрекне за најтеже облике кривичних дјела.

7. Затим, подносилац захтјева указује да су се представници свих народа у Републици Српској сложили с тим да се спорна одредба из Устава РС треба брисати, али се то није десило. У вези с тим, подносилац захтјева образлаже због ког разлога се то још није десило иако је још 2009. године предузета иницијатива у том правцу, тако да је Народна скупштина РС усвојила акт који је обухватио 29 амандмана на Устав РС, укључујући и амандман који је прописивао брисање спорног члана 11 став (2) Устава РС. Да би овакво рјешење било у цијелости усвојено и да би ступило на снагу, према члану 135 Устава РС, за њега је требало да гласа и већина чланова Вијећа народа из сваког конститутивног народа и реда

Осталих, што се није десило, јер су се амандмани усвајали „у пакету“ са осталим, углавном спорним амандманима који подносиоци захтјева нису могли да подрже. Управо због тог разлога, амандман који се односио на брисање члана 11 став (2) Устава РС, који није споран, није могао да буде усвојен, јер није било омогућено појединачно усвајање амандмана на Устав РС.

8. Подносилац захтјева истиче да су извјештаји Европске комисије указивали на то да је потребно укинути одредбе о смртној казни у Уставу РС, јер таква одредба представља велику препреку за усаглашавање правних прописа са европским тековинама, а самим тим и за чланство у Европској унији. Протокол број 13 уз Европску конвенцију усвојен је 3. маја 2002. године, а Босна и Херцеговина га је ратификовала 29. јула 2003. године, а на правну снагу је ступио 1. новембра 2003. године, када је настала и обавеза Босне и Херцеговине да се придржава њега и да га примјењује у домаћем праву. Чланом 1 наведеног протокола укинута је смртна казна у свим околностима, а чланом 2 истог протокола одређено је да се на основу члана 15 Европске конвенције одредбе протокола не могу дерогирати. Подносилац захтјева указује да је Протокол број 13 ступио на снагу ради јачања заштите права на живот гарантованог чланом II/3а) Устава Босне и Херцеговине и чланом 2 Европске конвенције, а право на живот јесте једно од основних људских права, које представља правни и политички предуслов за остваривање свих других права и слобода. Право на живот је највећа вриједност у међународној хијерархији права и оно је заштићено обавезујућим стандардима на универзалном и регионалном нивоу.

9. Подносилац захтјева сматра да је спорна одредба из Устава РС којом се прописује могућност изрицања смртне казне за најтеже облике кривичних дјела неуставна, јер таква одредба крши наведене одредбе из Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције и њене протоколе.

б) Одговор на захтјев

10. Народна скупштина РС у одговору на захтјев, прије свега, оспорила је овлашћење подносиоца захтјева за покретање захтјева, у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, јер Вијеће народа РС не представља један посебан дом Народне скупштине РС, што произилази из члана 69 став (2) Устава РС. Стога је јасно да Вијеће народа које посједује рестриктивну надлежност представља једно посебно тијело за заштиту виталног националног интереса било ког од конститутивних народа, а не други дом Народне скупштине РС.

11. У вези са тврдњама подносиоца захтјева о неусклађености члана 11 став (2) Устава РС са одредбама из Устава Босне и Херцеговине, Народна скупштина РС је врло опширно образложила које је активности предузела у периоду од 2007.

до 2009. године ради брисања спорног члана 11 став (2) из Устава РС, али да Клуб Бошњака у Вијећу народа РС није био против амандмана на Устав РС, међу којим је и амандман о брисању спорне одредбе о смртној казни, амандмани би били усвојени, чиме би Република Српска у потпуности извршила усклађивање свог устава са Европском конвенцијом и њеним протоколима, а самим тим и са Уставом Босне и Херцеговине. У том правцу истичу да су бошњачки делегати у Вијећу народа једини кривци због тога што Устав РС још није усклађен са Европском конвенцијом. У одговору је посебно наглашено да у ситуацији у којој исти субјекат који је надлежан за усвајање амандмана и који је одбио да усвоји амандман који би омогућио стављање ван снаге спорног члана 11 став (2) Устава РС сада, након више од седам година, подноси захтјев за оцјену уставности спорног члана са Уставом Босне и Херцеговине, што представља правни нонсенс, директну злоупотребу њихове надлежности и неодрживу правну ситуацију.

12. Коначно, у одговору је истакнуто да је Народна скупштина РС усвојила Амандман СХХV у оквиру приједлога Амандмана СХХII-CL на Устав РС двотрећинском већином, у складу са чланом 135 став (2) Устава РС, а да је на јавној расправи цијела јавност, укључујући и званично очитована становишта представника Европске уније и Савјета Европе, дала подршку предложеним амандманима на Устав РС, чиме су они добили потпуни легитимитет. Са друге стране, без икакве подршке јавности и грађана, без готово икаквог легитимитета, делегати Клуба бошњачког народа онемогућили су усвајање амандмана на Устав РС на сједници одржаној 26. априла 2012. године.

13. Пошто због свега наведеног Народна скупштина РС није у могућности да пружи други одговор на захтјев, осим већ изнесеног, предложено је да Уставни суд затражи одговор од подносиоца захтјева, како би се стекао увид у стварне разлоге због којих је овај захтјев поднесен и због чега је предметни члан Устава РС још на снази, супротно Уставу Босне и Херцеговине.

IV. Релевантни прописи

14. **Устав Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 - исправка, 30/02 - исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05 и 48/11) у релевантном дијелу гласи:

Члан 11. став (2)

(2) Смртна казна може се изузетно прописати и изрећи само за најтеже облике кривичних дјела.

15. **Устав Босне и Херцеговине** у релевантном дијелу гласи:

Члан II

Људска права и основне слободе

1. Људска права

Босна и Херцеговина и оба ентитета ће обезбиједити највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода. (...)

2. Међународни стандарди

Права и слободе предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима.

3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

а) Право на живот.

16. Протокол број 6 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода о укидању смртне казне („Службени гласник БиХ“ број 6/99) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1

Укидање смртне казне

Смртна казна се укида. Нико се не смије осудити на такву казну или погубити.

Члан 2

Смртна казна у вријеме рата

Држава може у свом законодавству да предвиди смртну казну за дјела почињена у вријеме рата или непосредне ратне опасности; таква казна примјењује се само у случајевима предвиђеним законом и у складу са његовим одредбама. Држава саопштава генералном секретару Савјета Европе релевантне одредбе тог закона.

17. Други факултативни протокол уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима чији је циљ укидање смртне казне („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 31/00) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

1. Ниједном лицу које потпада под јурисдикцију државе чланице овог протокола не може се изрећи смртна казна.

2. Свака држава чланица предузима све потребне мјере за укидање смртне казне у оквиру њене јурисдикције.

Члан 2.

1. Никаква резерва није допуштена на овај протокол изузев оне која је изјављена у вријеме ратификације или приступања којом се предвиђа примјена смртне казне у вијеме рата у случају пресуде за најтежи злочин војне природе извршене у вријеме рата.

2. Држава чланица која изјави такву резерву у вијеме ратификације или приступања доставља генералном секретару Уједињених нација одговарајуће прописе свог унутрашњег законодавства који се примјењују у вријеме рата.

3. Држава чланица која је изјавила такву резерву обавјештава генералног секретара Уједињених нација о сваком почетку или завршетку ратног стања на њеној територији.

18. Протокол број 13 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода о укидању смртне казне у свим околностима („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, број 8/03) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1

Укидање смртне казне

Смртна казна се укида. Нико се не смије осудити на такву казну или погубити.

Члан 2

Забрана дерогације

Одредбе овог протокола не смију се дерогирати на основу члана 15 Конвенције.

Члан 5

Однос према Конвенцији

Одредбе члана од 1 до 4 овог протокола сматрају се међу државама странама уговорницама, додатним члановима Конвенције и све одредбе Конвенције примјењују се у складу са тим.

V. Допустивост

19. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 Правила Уставног суда.

20. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

21. Захтјев за оцјену уставности поднијело је седам делегата Вијећа народа Републике Српске, које укупно броји 28 делегата, што чини $\frac{1}{4}$ чланова било ког законодавног органа ентитета, што значи да је, супротно тврдњама Народне скупштине РС, захтјев поднио овлашћени субјекат, у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине (види, Уставни суд, Одлука о допустивости број У 7/10 од 26. новембра 2010. године, тачка 21, доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

VI. Меритум

22. Подносилац захтјева сматра да одредба члана 11 став (2) Устава РС није компатибилна са одредбама из Устава Босне и Херцеговине, и то чланом II/1, II/2 и II/3а) и међународним протоколима којима се смртна казна ограничава, односно потпуно укида, а ради се о протоколима бр. 6 и 13 уз Европску конвенцију и Другом факултативном протоколу уз Међународни пакт (види Релевантне прописе).

23. С друге стране, Народна скупштина РС не спори да члан 11 став (2) Устава РС није компатибилан са Уставом Босне и Херцеговине и међународним протоколима којима се укида смртна казна у свим околностима. Међутим, Народна скупштина РС одговорност за чињеницу да спорна одредба још егзистира у Уставу РС ставља на терет управо подносиоцу захтјева, што поднесени захтјев, према тврдњама Народне скупштине РС, чини контрадикторним.

24. Полазећи од навода захтјева Устав Босне и Херцеговине чланом II/1 обавезује Босну и Херцеговину и њене ентитете да обезбиједи највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода, док се чланом II/2 утврђује да се права и слободе предвиђени у Европској конвенцији и њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини.

25. Право на живот из члана II/3а) Устава Босне и Херцеговине, као основно људско право, представља основну вриједност у демократском друштву. Полазећи од

значаја права на живот Уставни суд подсјећа да су државе чланице Савјета Европе са жељом да јачају заштиту тог права уложиле напор да путем међународних аката обезбиједи укидање смртне казне. У том правцу Уставни суд подсјећа да је Европски суд за људска права 2003. године у предмету *Öcalan против Турске* изнио становиште да су подручја која покривају државе чланице Савјета Европе постала „зона без смртне казне“ и да би могло да се каже да се смртна казна у вријеме мира почела сматрати неприхватљивом, ако не и нечовјечним обликом казне који више није допуштен позивом на члан 2 Европске конвенције (види, Европски суд за људска права, пресуда (Први одјел), 12. март 2003. године, број 46221/99).

26. Узимајући у обзир промјене до којих је дошло у више држава чланица Савјета Европе, које су изражавале општу тенденцију укидања смртне казне, државе чланице Савјета Европе усвојиле су у Стразбуру 28. априла 1983. године Протокол број 6 о укидању смртне казне (види Релевантне прописе). Уставни суд подсјећа на то да је забрана смртне казне прописана Протоколом број 6 створила недерогабилно конвенцијско право, али том праву није пружила апсолутну заштиту. Забрана прописивања смртне казне, сходно том протоколу, не важи за дјела почињена у вријеме рата или непосредне ратне опасности, ако то својим законом предвиди држава.

27. Уставни суд подсјећа да је корак даље на укидању смртне казне учињен доношењем Другог факултативног протокола уз Међународни пакт према којем је, у суштини, забрањено извршење смртне казне и у миру, а за вријеме рата смртна казна је допуштена само уколико се извршава на основу пресуде због неког нарочито тешког дјела војне природе, почињеног у вријеме рата и ако је тај изузетак направљен међународноправном изјавом о резерви у тренутку ратификације или приступања пакту.

28. С циљем потпуног укидања смртне казне, чланице Савјета Европе су у Вилнусу 3. маја 2002. године усвојиле Протокол број 13 о укидању смртне казне у свим околностима (види Релевантне прописе), који је ступио на снагу 1. јула 2003. године. Непосредна посљедица његовог ступања на снагу очитовала се у посредном стављању ван снаге члана 2 Протокола број 6 који је омогућавао да забрана прописивања смртне казне не важи за дјела почињена у вријеме рата или непосредне ратне опасности, ако то својим законом предвиди држава. Наведено указује да се члан 2 Протокола број 6 и Протокол број 13 међусобно искључују, тако што Протокол број 13 посредно дерогира члан 2 Протокола број 6, а истовремено дерогира и другу реченицу става 1 члана 2 Европске конвенције. Иако се из самог текста Европске конвенције не види, тим протоколима је први, а досад и једини, пут измијењена једна материјална конвенцијска одредба која уређује неко заштићено људско право. Ради се о другој реченици члана 2 став 1

Европске конвенције, која гласи: „...Нико не смије бити намјерно лишен живота, осим приликом извршења пресуде суда којом је осуђен за кривично дјело за које је законом предвиђена ова казна.“

29. Дакле, ступањем на снагу Протокола број 13 уз Европску конвенцију смртна казна је укинута у свим околностима. С обзиром на то да од свог ступања на снагу Протокол број 13 уз Европску конвенцију, који се односи на укидање смртне казне, представља правно обавезујући акт за све нивое власти у Босни и Херцеговини, укључујући и њене ентитете, очигледно је да неуставној одредби члана 11 став (2), која изузетно омогућава изрицање смртне казне за најтежа кривична дјела, није мјесто у Уставу РС.

30. Стога, имајући у виду све претходно изнесено, Уставни суд, без икакве дилеме, закључује да одредба члана 11 став (2) Устава РС није компатибилна са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 13 уз Европску конвенцију којим се смртна казна забрањује у свим околностима.

VII. Закључак

31. Уставни суд закључује да оспорена одредба члана 11 став (2) Устава РС, која изузетно прописује изрицање смртне казне за најтежа кривична дјела, није у складу са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 13 уз Европску конвенцију, која се односи на забрану изрицања смртне казне у свим околностима, који је Босна и Херцеговина ратификовала и који представља правно обавезујући акт за све нивое власти у Босни и Херцеговини, укључујући ентитет Република Српска.

32. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

33. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Надлежност из члана VI/3c) Устава Босне и Херцеговине
Nadležnost iz člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine
Nadležnost iz članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine

Predmet broj U 1/19

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI**

Zahtjevi Suda Bosne i Hercegovine (sutkinja Suda Bosne i Hercegovine Jadranka Brenjo) za ocjenu kompatibilnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine koje je donijela Centralna izborna komisija BiH 18. decembra 2018. godine

Odluka od 28. marta 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Zlatko M. Knežević, potpredsjednici Mato Tadić, Mirsad Ćeman i Margarita Caca-Nikolovska i sudije Tudor Pantiru, Valerija Galić, Miodrag Simović, Seada Palavrić i Giovanni Grasso, na sjednici održanoj 28. marta 2019. godine, u predmetu broj U 1/19, rješavajući zahtjev **Suda Bosne i Hercegovine (sutkinja Suda Bosne i Hercegovine Jadranka Brenjo)**, na osnovu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 19. stav (1) tačka a) i člana 57. stav (2) tačka a) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopušten zahtjev Suda Bosne i Hercegovine (sutkinja Suda Bosne i Hercegovine Jadranka Brenjo) za ocjenu kompatibilnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 91/18) zbog nenadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i u „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

1. Sud Bosne i Hercegovine (sutkinja Suda Bosne i Hercegovine Jadranka Brenjo, u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva) podnio je 18. januara 2019. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) dva zahtjeva za ocjenu kompatibilnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 91/18, u daljnjem tekstu: Uputstvo o izmjeni i dopunama) koje je donijela Centralna izborna komisija BiH (u daljnjem tekstu: CIK) 18. decembra 2018. godine. Zahtjevi su registrirani pod br. *U 1/19* i *U 2/19*.

Postupak pred Ustavnim sudom

2. Imajući u vidu da su oba zahtjeva, u suštini, identična, Ustavni sud je, u skladu sa članom 32. stav (1) Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju navedenih zahtjeva o kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem *U 1/19*.

3. Na osnovu člana 23. stav (2) Pravila Ustavnog suda, od CIK-a je zatraženo 1. februara 2019. godine da dostavi odgovor na zahtjev.

4. CIK je dostavio odgovor na zahtjev 19. februara 2019. godine.

a) Navodi iz zahtjeva

5. Podnosilac zahtjeva je naveo da su kod tog suda pokrenuti upravni sporovi tužilaca: Naše stranke, Socijaldemokratske partije BiH i Demokratske fronte i tužioca Kantona Sarajevo protiv Uputstva o izmjeni i dopunama tuženog CIK-a.

6. Podnosilac zahtjeva smatra „da iz sadržaja postavljenog tužbenog zahtjeva, kao i iz supstrata tužbe jasno proizlazi da se tužbeni zahtjev zasniva na ocjeni ustavnosti i zakonitosti podzakonskog akta ... a ocjenjujući da je esencija ustavnog preispitivanja ocjena ustavnosti i zakonitosti zakona i drugih propisa, to su se stekli uslovi da se navedeni predmeti prosljede Ustavnom sudu BiH na odlučivanje i ocjenu“.

7. U nastavku podnosilac zahtjeva je naveo praksu Ustavnog suda koju smatra relevantnom, te svoj stav prema kojem „ za ovaj objektivni (ustavni) spor nije bitno hoće li se ili neće prihvatiti zahtjev pokretača spora, kao što je bitno za spor među strankama, već je od temeljne važnosti da se u cijelosti riješi pitanje ustavnosti, odnosno zakonitosti“.

8. Podnosilac zahtjeva nije naveo svoj stav u pogledu ustavnosti Uputstva o izmjeni i dopunama, niti u pogledu navoda tužilaca.

b) Navodi iz tužbi

9. Tužilac Kanton Sarajevo, u jednoj tužbi, i tužioci Naša stranka, Socijaldemokratska partija BiH i Demokratska fronta, u drugoj tužbi, naveli su da podnose tužbu Sudu BiH, podnosiocu zahtjeva, protiv tuženog CIK-a radi poništenja Uputstva o izmjeni i dopunama, jer je taj akt „neustavan i nezakonit“. U tužbama je podnesen i „zahtjev za odgađanje izvršenja pobijanog upravnog akta“.

10. Tužioci su u tužbama naveli svoje argumente u prilog postojanju njihove aktivne legitimacije u ovom sporu, argumente u prilog postojanju stvarne nadležnosti Suda BiH, te argumente u prilog tvrdnji da je pobijani akt neustavan i nezakonit, kao i argumente uz zahtjev za odgađanje njegovog izvršenja.

Odgovor na zahtjev

11. U odgovoru na zahtjev CIK je u bitnom naveo da ostaje pri navodima datim u odgovoru povodom zahtjeva u predmetu broj *U 24/18*, predloživši da se i predmetni zahtjev odbaci kao nedopušten, jer je Ustavni sud o istom pitanju već odlučivao i donio Odluku broj *U 24/18* od 31. januara 2019. godine, a iz iznesenih navoda u zahtjevu ne proizlazi da postoji osnov za drugačije odlučenje.

Relevantni propisi

12. U **Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“ br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16; za potrebe ove odluke korišten je tehnički prečišćen tekst samo na bosanskom jeziku objavljen na www.izbori.ba) relevantne odredbe glase:

Član 2.9

Centralna izborna komisija BiH je nezavisan organ koji podnosi izvještaj neposredno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i čije ovlasti iz nje proizilaze. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine:

[...]

2. donosi administrativne propise za provedbu ovog zakona;

13. U **Uputstvu o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“ br. 38/14, 98/16 i 8/17) relevantne odredbe glase:

*Poglavlje III.**Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine**Odjeljak A.**Nominiranje kandidata i izbor delegata**Član 21. stav (3)*

(1) Broj delegata koji se bira iz skupština kantona je propisan članom 20.16A Izbornog zakona BiH.

14. U **Uputstvu o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 91/18) relevantne odredbe glase:

Član 1.

U Uputstvu o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 38/14, 98/16 i 8/17) u članu 21. stav (3) se mijenja i glasi:

(3) Utvrđuje se preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona, kako slijedi:

a) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 1, Unsko-sanski kanton, bira se šest delegata, uključujući dva iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog, dva iz reda srpskog naroda i jedan iz reda ostalih;

b) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 2, Posavski kanton, bira se tri delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog i jednog iz reda srpskog naroda;

c) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 3, Tuzlanski kanton, bira se osam delegata, uključujući tri iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog, dva iz reda srpskog naroda i dva iz reda ostalih;

d) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 4, Zeničko-dobojski kanton, bira se šest delegata, uključujući tri iz reda bošnjačkog, jedan iz reda hrvatskog, jedan iz reda srpskog naroda i jedan iz reda ostalih;

e) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 5, Bosansko-podrinjski kanton - Goražde, biraju se tri delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, jednog iz reda hrvatskog i jednog iz reda srpskog naroda;

f) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 6, Srednjobosanski kanton, bira se šest delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, tri iz reda hrvatskog, jednog iz reda srpskog naroda i jednog iz reda ostalih;

g) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 7, Hercegovačko-neretvanski kanton, bira se šest delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, tri iz reda hrvatskog i dva iz reda srpskog naroda;

h) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 8, Zapadnohercegovački kanton, bira se pet uključujući jednog iz reda bošnjačkog, tri iz reda hrvatskog i jedan iz reda srpskog naroda;

i) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 9, Kanton Sarajevo, bira se devet delegata, uključujući tri iz reda bošnjačkog, jedan iz reda hrvatskog, tri iz reda srpskog naroda i dva iz reda ostalih i

j) iz zakonodavnog tijela Kantona br. 10, Kanton 10, bira se šest delegata, uključujući jednog iz reda bošnjačkog, dva iz reda hrvatskog i tri iz reda srpskog naroda.

Član 3.

U članu 37. iza stava (2) dodaje se novi stav (3) koji glasi:

(3) Izuzetno, ukoliko nakon procedure utvrđene u stavu (1) i (2) ovog člana, nedostaje određeni broj delegata iz reda jednog od konstitutivnog naroda ili iz reda Ostalih (član 10.10 Zakona), Centralna izborna komisija BiH će primjenom ustavnog načela pariteta u predstavljanju konstitutivnih naroda i odgovarajućeg predstavljanja Ostalih (Amandman XXXIII, stav 1. tačka 1. na Ustav Federacije BiH), posebnim aktom propisati način popune i izvršiti popunu nedostajućeg broja delegata iz reda konstitutivnog naroda ili iz reda Ostalih, primjenom člana 10.16 Izbornog zakona BiH.

15. U **Zakonu o Sudu Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“ br. 29/00, 16/02, 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 4/04, 9/04, 35/04, 61/04, 32/07 i 97/09) relevantne odredbe glase:

Član 14.
Upravna nadležnost

1. Sud je nadležan da odlučuje po tužbama protiv konačnih upravnih akata, odnosno kada se radi o upravnoj šutnji, institucija Bosne i Hercegovine i njenih tijela, javnih agencija, javnih korporacija, institucija Brčko Distrikta i drugih organizacija utvrđenih zakonom države Bosne i Hercegovine, donesenih u vršenju javnih ovlaštenja.

2. Sud je naročito nadležan da:

a) ocjenjuje zakonitost pojedinačnih i općih izvršnih upravnih akata donesenih na osnovu državnog zakona, pri vršenju javnih funkcija organa vlasti Bosne i Hercegovine iz stava 1. ovog člana, za koje zakonom nije predviđeno sudsko ispitivanje;

[...]

16. U **Zakonu o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10; za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst relevantnih odredaba Zakona o upravnim sporovima BiH sačinjen u Ustavnom sudu BiH) relevantne odredbe glase:

Član 4.

Institucije Bosne i Hercegovine, u smislu ovog zakona, su: ministarstva Bosne i Hercegovine i njihova tijela, javne agencije, javne korporacije, Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica osnovana Sporazumom između Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske o prijenosu nadležnosti i nastavku finansiranja i rada Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica („Službeni glasnik BiH“ br.32/04, 32/05 i 14/06, (u daljem tekstu: Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica), institucije Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i druge organizacije, utvrđene zakonom države Bosne i Hercegovine koje vrše javna ovlaštenja, koja su Ustavom Bosne i Hercegovine određena u nadležnost Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: nadležna institucija).

Član 5.

Upravne sporove rješava Upravno odjeljenje Suda Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud).

Član 6.

Sud odlučuje po tužbama protiv konačnih upravnih akata institucija Bosne i Hercegovine iz člana 4. ovog zakona.

Član 8.

Upravni spor može se voditi samo protiv konačnog upravnog akta i konačnog akta Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica.

Konačni upravni akt, u smislu ovog zakona, jeste akt kojim nadležna institucija iz člana 4. ovog zakona, rješava o izvjesnom pravu ili obavezi građanina ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari (u daljem tekstu: konačni upravni akt).

Član 28.

Ako tužbu ne odbaci po članu 24. stavu 2. ili po članu 25. ovog zakona, niti poništi upravni akt po članu 26. ovog zakona, Sud će po jedan prepis tužbe s priložima dostaviti na odgovor instituciji čiji se upravni akt pobija (u daljem tekstu: tužena strana) i zainteresiranim licima, ako takvih lica ima.

Odgovor na tužbu daje se u roku koji Sud odredi u svakom pojedinom slučaju. Ovaj rok ne može biti kraći od 10 ni duži od 20 dana.

U roku iz stava 2. ovog člana tužena strana dužna je poslati Sudu sve spise koji se odnose na predmet. Ako tužena strana i poslije drugog traženja Suda ne pošalje spise predmeta ili ako izjavi da ih ne može poslati, Sud će riješiti stvar i bez spisa u skladu s odredbom člana 34. stav 4. ovog zakona.

17. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 19. stav (1) tačka a) Pravila Ustavnog suda.

Član VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

[...]

c) Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je proslijedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga da li je zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan sa ovim Ustavom, sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili u pogledu postojanja ili domašaja nekog opšteg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

Član 19. Pravila Ustavnog suda u relevantnom dijelu glasi:

Zahtjev nije dopustiv ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

a) Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje;

[...]

18. Ustavni sud konstatira da su podnosiocu zahtjeva podnesene dvije tužbe protiv CIK-a kao donosioca spornog Uputstva o izmjeni i dopunama sa tužbenim zahtjevima da se taj akt poništi kao neustavan i nezakonit. Tvrdnju da se radi o nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine podnosilac zahtjeva je obrazložio tako „da je esencija ustavnog preispitivanja ocjena ustavnosti i zakonitosti zakona i drugih propisa, to su se stekli uslovi da se navedeni predmeti proslijede Ustavnom sudu BiH na odlučivanje i ocjenu“.

19. Ustavni sud podsjeća da je u svojoj praksi više puta odlučivao o pitanjima iz okvira svoje nadležnosti utvrđene u članu VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine. U svim ovim slučajevima Ustavni sud je svoju nadležnost tumačio i zasnivao na činjenicama da mu je bilo proslijeđeno pitanje u pogledu toga da li je zakon o čijem važenju zavisi odluka redovnog suda koji je pitanje proslijedio kompatibilan sa Ustavom BiH. To znači da se ova nadležnost Ustavnog suda, odnosno mogućnost „bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini“ da Ustavnom sudu proslijedi pitanje, ne može tumačiti na način da je Ustavni sud nadležan da odlučuje o meritumu spora koji je pokrenut pred redovnim sudom, već da će Ustavni sud odlučiti o kompatibilnosti zakona sa Ustavom BiH, koji nakon te odluke redovni sud treba da primijeni u rješavanju spora iz svoje stvarne nadležnosti. Stoga je Ustavni sud uvijek naglašavao da svojom odlukom o kompatibilnosti zakona sa Ustavom BiH ne ulazi u pitanje da li će i na koji način redovni sud primijeniti taj zakon u predmetu koji je pred njim na odlučivanju. Dakle, nikada nije ulazio u meritorno rješenje spora koji je pokrenut pred redovnim sudom (vidi, kao primjere, odluke br. *U 5/13* od 5. jula 2013. godine, tačka 30, *U 20/16* od 30. marta 2017. godine, *U 7/17* od 30. novembra 2017. godine, tačka 36, *U 11/17* od 15. februara 2018. godine, tačka 34, *U 1/18* od 15. februara 2018. godine, tačka 22).

20. Nadležnost Ustavnog suda, prema članu VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, ograničena je na odlučivanje u pogledu toga da li je zakon o čijem važenju zavisi odluka redovnog suda kompatibilan sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima ili sa zakonima Bosne i Hercegovine, ili u pogledu postojanja ili domašaja nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku redovnog suda. Mogućnost odlučivanja u ovom predmetu, za razliku od onoga što je predviđeno u članu VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, o usaglašenosti akta niže pravne snage od zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine ili sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda ne postoji. U ovom predmetu pitanje koje je podnosilac zahtjeva proslijedio Ustavnom sudu se odnosi na ustavnost i zakonitost administrativnog propisa kao što je Uputstvo o izmjeni i dopunama koje je usvojio CIK, što je očigledno izvan stvarne nadležnosti Ustavnog suda.

21. U konkretnom slučaju Ustavni sud ukazuje da meritum spora pred podnosiocem zahtjeva predstavlja odlučenje o ustavnosti Uputstva o izmjeni i dopunama prema zahtjevu tužilaca. Međutim, podnosilac zahtjeva je čak i prije odlučivanja o aktivnoj legitimaciji na strani tužilaca i svojoj stvarnoj nadležnosti, zapravo, proslijedio cjelokupan tužbeni zahtjev na odlučivanje Ustavnom sudu. Na ovaj način podnosilac zahtjeva je tužioce koji su od njega tražili utvrđivanje neustavnosti pobijanog akta stavio u isti položaj kao ovlaštene subjekte za pokretanje postupka ocjene ustavnosti pred Ustavnim sudom iz člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Naime, na ovakav način tužbeni zahtjev tužilaca za ocjenu ustavnosti pred podnosiocem zahtjeva dobio bi status zahtjeva za ocjenu ustavnosti pred Ustavnim sudom, jer bi Ustavni sud trebalo da odlučuje na osnovu argumentacije o neustavnosti navedene u tužbama.

22. Ustavni sud, prema svemu navedenom, zaključuje da se ne radi o situaciji iz člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, te da nije nadležan za odlučivanje o konkretnom zahtjevu podnosioca zahtjeva.

23. Ustavni sud smatra da je u nadležnosti redovnih sudova da provjere da li je administrativni propis, kao što je Uputstvo o izmjeni i dopunama CIK-a, u skladu sa Izbornim zakonom i Ustavom Federacije BiH.

24. Pored toga, Ustavni sud podsjeća da je Odlukom broj *U 24/18* od 31. januara 2019. godine (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj *U 24/18*, dostupna na www.ustavnisud.ba), odlučujući o zahtjevu za ocjenu ustavnosti i zakonitosti Uputstva o izmjeni i dopunama koje je donio CIK, u smislu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, zaključio da osporeno Uputstvo predstavlja administrativni propis koji je CIK donio radi provođenja Izbornog zakona i provođenja posrednih izbora za organe vlasti u Bosni i Hercegovini, kojim je utvrđen preliminarni broj delegata za Dom naroda koji se biraju iz skupština kantonā i da je u pitanju odredba privremenog karaktera (tačka 36. navedene odluke). Ustavni sud, imajući u vidu sadržaj podnesenog zahtjeva u svjetlu člana 31. Pravila Ustavnog suda, nije uočio nijedan razlog zbog kojeg bi osporeni provedbeni akt CIK-a pokretao pitanje kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, te je zaključio da nije nadležan da odlučuje o ocjeni ustavnosti osporenog akta CIK-a, u smislu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

25. Imajući u vidu odredbe člana 19. stav (1) tačka a) i člana 57. stav (2) tačka a) Pravila Ustavnog suda, prema kojima će se zahtjev odbaciti kao nedopušten ukoliko se utvrdi da Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

26. U smislu člana 43. Pravila Ustavnog suda, potpredsjednik Mirsad Ćeman je dao izjavu o neslaganju sa odlukom većine sa pozivom na njegovo izdvojeno mišljenje koje je aneks Odluke broj *U 24/18* od 31. januara 2019. godine.

27. U skladu sa članom VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj U 6/19

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev Kantonalnog suda u Sarajevu (sutkinja Silvana Brković-Mujagić) za ocjenu kompatibilnosti članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja sa člankom II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine

Odluka od 4. listopada 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 6/19**, rješavajući zahtjev **Kantonalnog suda u Sarajevu**, na temelju članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1), (2) i (3), članka 61. st. (1), (2) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Mirsad Ćeman, dopredsjednik
Margarita Caca-Nikolovska, dopredsjednica
Tudor Pantiru, sudac
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja
Giovanni Grasso, sudac

na sjednici održanoj 4. listopada 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odlučujući o zahtjevu Kantonalnog suda u Sarajevu za ocjenu kompatibilnosti odredbi članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine FBiH“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11),

utvrđuje se da odredbe članka 2. st. (2) i (3) Zakona o visini stope zatezne kamate („Službene novine FBiH“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11) nisu u skladu sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Stavljaju se izvan snage odredbe članka 2. st. (2) i (3) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11) jer nisu u suglasnosti sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

U skladu sa člankom 61. stavak (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, odredbe članka 2. st. (2) i (3) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11) prestaju važiti narednog dana od dana objave odluke Ustavnog suda u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“.

Utvrđuje se da je članak 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11) u skladu sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Kantonalni sud u Sarajevu (sutkinja Silvana Brković-Mujagić; u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva) podnio je 17. svibnja 2019. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu kompatibilnosti članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11) sa člankom II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, člankom 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), člankom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine zatraženo je 22. svibnja 2019. godine da dostave odgovor na zahtjev.

3. Dom naroda i Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine nisu dostavili odgovor na zahtjev, ali je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada) 13. lipnja 2019. godine dostavila svoje mišljenje o podnesenom zahtjevu.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Podnositelj zahtjeva je naveo da je pred tim sudom u tijeku postupak po žalbi tražitelja izvršenja Nike Vasilja (u daljnjem tekstu: tražitelj izvršenja) protiv osiguravajućeg društva „Sarajevo-osiguranje“ d.d. Sarajevo (u daljnjem tekstu: izvršenik) radi izvršenja Presude Osnovnog suda u Ljubuškom broj P-188/91 od 10. siječnja 1992. godine, pravomoćne 10. veljače 1992. godine i izvršne 25. veljače 1992. godine. Presuda glasi, kako je navedeno, na isplatu dospjele rente zbog izgubljene zarade za razdoblje od 23. travnja do 30. listopada 1991. godine i buduće rente (dok se ne izmijene okolnosti) sa zakonskim zateznim kamatama od dospjeća do konačne isplate, prema Zakonu o visini stope zatezne kamate koji je važio u vrijeme donošenja presude. Podnositelj zahtjeva je istaknuo da je rješenjem Općinskog suda u Sarajevu, protiv kojeg je podnesena žalba, prihvaćeno da se tražitelju izvršenja ne obračunava kamata za ratno razdoblje, točnije od 18. rujna 1991. godine do 23. studenog 1995. godine, i to primjenom članka 2. stavak (2) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja, koji je po svom sadržaju identičan članku 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine koji je Ustavni sud BiH ocijenio neustavnim 2004. godine.

5. U tom kontekstu je podnositelj zahtjeva podsjetio na to da je Ustavni sud Odlukom o meritumu broj U 50/01 od 30. siječnja 2004. godine utvrdio neustavnost odredbe članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 6/98; u daljnjem tekstu: Zakon o osiguranju), odnosno da ona nije u skladu sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Navedena odredba je glasila da se na iznos naknade štete (glavnica) određene izvršnim ispravama (sudske presude i sudska poravnanja) i vansudska poravnanja iz osiguranja ne obračunavaju kamate za čitavo razdoblje rata, odnosno neposredne ratne opasnosti u Bosni i Hercegovini i ona je identična odredbi članka 2. stavak (2) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja. Prema toj odredbi, kako je dalje navedeno, izvršenik (osiguravajuća kuća) u odnosu na osiguranike (oštećene, tražitelje izvršenja) bio je oslobođen bilo kakvih zakonskih zateznih kamata za ratno razdoblje, a po novom zakonskom rješenju, dopunama iz 2011. godine, uvedena je kamata po stopi od 0,5% godišnje za isto ratno razdoblje, i to samo za određenu kategoriju tražitelja izvršenja, odnosno onih koji imaju potraživanja iz osnove osiguranja čiji su postupci okončani. Drugoj kategoriji tražitelja izvršenja, čiji postupci nisu okončani ili su okončani a nisu izvršeni do stupanja na snagu navedenog zakona, pripada kamatna stopa od 12% godišnje (članak 4. Zakona). Na taj način je, prema mišljenju podnositelja zahtjeva, stvoreno jasno i otvoreno razlikovanje među tražiteljima izvršenja, ovisno o tome jesu li postupci okončani, odnosno izvršeni ili ne. Takvim odredbama se, prema ocjeni podnositelja zahtjeva, u najvećoj mjeri pokušala zaštititi uloga i mjesto osiguravajućih kuća u BiH, i to na štetu osiguranih osoba i njihove

imovine, pa nije jasno zbog čega osiguravajuća društva uživaju privilegiju neplaćanja prvenstveno zakonskih zatezних kamata za vrijeme rata (zakonom koji je primjenjivan u razdoblju od njegovog donošenja 2004. godine do izmjena zakona 2011. godine), a potom od 2011. godine uvođenjem zatezne kamate od 0,5% godišnje za tražitelje izvršenja čiji su postupci okončani prije i tijekom ratnog razdoblja, dok za druga gospodarska društva i građane vrijede zakonske kamate od 18% i 12% godišnje.

6. Podnositelj zahtjeva je, osim toga, ukazao na praksu Ustavnog suda BiH u kojoj je analizirana primjena Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja, konkretno članka 2. stavak (2) tog Zakona, iz koje proizlazi da je po podnesenim apelacijama utvrđena povreda prava na imovinu uz zaključak da je protuustavno a time i protuzakonito apelantima otpisivati kamate za vrijeme rata, i to retroaktivno, što sudovi rade primjenom navedenog zakona i na taj način krše ustavna prava građana zaštićena člankom II/3. (k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

7. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da izmjene i dopune Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja koje su nastupile 2011. godine uvođenjem kamate od 0,5% godišnje na potraživanja iz osnove osiguranja za ratno razdoblje (članak 2. stavak 3.) ne predstavljaju značajnu promjenu za imovinu tražitelja izvršenja. U tom kontekstu je navedeno da se ne radi o suštinskoj izmjeni usmjerenoj na zaštitu imovine povjeritelja osiguravajućih društava, već o iluzornom zahvatu kojim se i dalje povjeriteljima oduzima pravo na zakonsku zateznu kamatu. Uz to se kamata uspostavljena 2011. godine od 0,5% godišnje odnosi samo na one povjeritelje koji imaju pravomoćne i izvršne presude (kao tražitelj izvršenja u konkretnom slučaju) i zatražili su realizaciju naplate svog potraživanja. Iz navedenog proizlazi da je retroaktivno promijenjena kamatna stopa, i to za pravomoćno završene postupke u pogledu pravomoćnog izvršnog naslova (presude), što smatra nedopustivim. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva, iz spornih odredbi proizlazi da su u povoljnijem položaju oni povjeritelji čiji su postupci trajali dulje jer se različito obračunavaju kamate u ovisnosti o tome kada su im utvrđena potraživanja prema osiguravajućim kućama na način da su manjim kamatama „kažnjeni“ oni povjeritelji (oštećeni) koji su svoja potraživanja utvrdili ranije.

8. Zbog toga je podnositelj zahtjeva predložio da se posebnom odlukom utvrdi neustavnost odredbi članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja kako građani ne bi pred Ustavnim sudom BiH morali utvrđivati (svaki građanin u svom pojedinačnom slučaju) povredu prava na imovinu i prava na jednako i pravično postupanje jer sam zakon različito i kontradiktorno rješava jedno te isto pitanje. Naposljetku je podnositelj zahtjeva ukazao da odredba članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja nije suglasna s odredbom članka I/2. Ustava BiH kojim je propisana vladavina prava. U tom kontekstu je istaknuto da je navedena odredba nejasna i kontradiktorna i da ne ispunjava „kvalitetu“ koju zakon mora ispunjavati da bi bio suglasan članku I/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Pri tome je ukazano na nedostatak standarda koji se tiču jasnoće, transparentnosti i predvidljivosti jer

su kamatne stope propisane retroaktivno i bez jasno definiranog javnog interesa (samo u korist jednog oblika društva, odnosno osiguravajuće kuće). U konkretnom slučaju nije jasno na koga se i od kada primjenjuje članak 4. Zakona i kako se primjenjuje u odnosu na članak 2. st. (2) i (3) istog Zakona jer je nejasno isključuju li odredbe članka 2. st. (2) i (3) članak 4. ili članak 4. kojim je propisana kamatna stopa od 12% za neokončane postupke ili okončane a neizvršene isključuje primjenu članka 2. st. (2) i (3).

9. Stoga je podnositelj zahtjeva predložio da se ispita jesu li odredbe članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja kompatibilne članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije i članku I/2. Ustava Bosne i Hercegovine i da Ustavni sud o tome donese meritornu odluku.

b) Odgovor na zahtjev

10. U odgovoru na zahtjev Vlada je ukazala na ustavnu osnovu za donošenje Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja prema kojem je u isključivoj ovlasti Federacije Bosne i Hercegovine donošenje propisa o financijama i finansijskim institucijama Federacije i fiskalna politika. U odgovoru je dalje navedeno da je članak 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 6/98) stavljen izvan snage 2005. godine, te da je Zakon o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja donesen 2004. godine kao *lex specialis* kojim su u ravnopravan položaj dovedeni svi povjeritelji kojima je obračunata i isplaćena zatezna kamata prije i nakon stupanja na snagu predmetnog zakona. U tom kontekstu je Vlada podsjetila na sadržaj zakonskih odredbi čija je ocjena kompatibilnosti zatražena ukazujući da je 2011. godine donesen Zakon o izmjeni Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja kojim je za razdoblje od 18. rujna 1991. godine do 23. prosinca 1996. godine na iznose naknade štete određene izvršnim ispravama i izvansudska poravnanja iz osnove osiguranja definiranog Zakonom o osiguranju imovine i osoba uvedena zatezna kamata po stopi od 0,5% godišnje. Na taj način je omogućena provedba Odluke Ustavnog suda BiH broj U 50/01 o ustavnosti odredbe članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba (s obzirom na to da je u međuvremenu stavljen izvan snage 2005. godine), a da je istovjetna odredba egzistirala u članku 2. stavak (2) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja. Visina kamatne stope utvrđene stavkom 3. članka 2. (izmjenama od 0,5% kamate godišnje) smatra se primjerenom za razdoblje na koje se odnosi, s obzirom na to da se radi o razdoblju ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti kada nije bilo gotovo nikakvih gospodarskih aktivnosti. U prilog takvim konstatacijama Vlada je podsjetila na Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza Federacije Bosne i Hercegovine kojim je u članku 17. stavak (4) propisano da se kamata na ratna potraživanja, sadržana u izvršnoj odluci donesenoj u sudskom i upravnom postupku, u

razdoblju od dana donošenja temeljnog zakona do dana izdavanja obveznica otpisuje. Shodno navedenom, Vlada smatra da nisu povrijeđene odredbe Ustava BiH i Europske konvencije, kao što to tvrdi podnositelj zahtjeva. Također je napomenuto da je konkretan predmet potrebno promatrati u širem kontekstu predratnog i ratnog dešavanja kada je postojala galopirajuća hiperinflacija, negativna realna kamatna stopa, obezvrjeđenje YU dinara, što je za posljedicu u ratu imalo izvršene dvije denominacije (brisan devet nula), te je minoran iznos naknade zatezne kamate, u biti, posljedica makroekonomskih kretanja i dešavanja prije rata, a ne povrede prava na imovinu, kako smatra podnositelj zahtjeva. Visina stope zatezne kamate, iako se utvrđuje kao fiksna, ovisi o nizu ekonomskih parametara, kao i visini redovne kamatne stope koja ovisi o riziku zemlje, uvjetima nabave kreditnih sredstava i kretanju referentnih stopa na financijskom tržištu, gospodarskom razvoju u zemlji, potražnji za kreditima te stopi inflacije. Imajući u vidu da se potraživanja po osnovi neizmirenih dugovanja odnose na razdoblje ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti, Vlada smatra da je pri ocjeni ustavnosti navedenih odredbi potrebno uzeti u obzir sve navedene okolnosti koje predstavljaju opći interes. S obzirom na postojanje općeg interesa, održavajući jednakopravni status svih povjeritelja, Vlada smatra da je zahtjev neutemeljen i da ga kao takvog treba odbiti.

IV. Relevantni propisi

11. U Ustavu Bosne i Hercegovine članak I/2. glasi:

2. Demokratska načela

Bosna i Hercegovina je demokratska država, koja funkcionira sukladno zakonu i temeljem slobodnih i demokratskih izbora.

12. **Zakon o visini stope zatezne kamate** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 18/96) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 3.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje primjena propisa o visini stope zatezne kamate koji su se primjenjivali na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

Članak 4.

Ovaj zakon stupa na snagu danom objave u „Službenim novinama Federacije BiH“.

13. **Zakon o visini stope zatezne kamate** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 27/98) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 1.

Ovim zakonom propisuje se visina stope zatezne kamate zadužničko-vjerovničke odnose, u slučaju kada dužnik kasni sa ispunjenjem novčane obveze.

Članak 2.

Dužnik koji zakasni sa ispunjenjem novčane obveze duguje osim glavnice i zateznu kamatu na iznos duga do trenutka isplate, po stopi od 18% godišnje.

Za period kraći od godine dana primjenjuje se konformni način obračuna zatezne kamate.

Članak 3.

Odredbe ovog zakona ne primjenjuju se na dužničko-vjerovničke odnose koji su uređeni drugim zakonima.

Članak 4.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o visini zatezne kamate („Službene novine Federacije BiH“, broj 18/96).

14. U **Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o visini stope zatezne kamate** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 51/01) relevantne odredbe glase:

Članak 1.

U Zakonu o visini stope zatezne kamate („Službene novine Federacije BiH“, broj 27/98) u članku 2. u stavku 1. broj „18“ zamjenjuje se brojem „12“.

15. **Zakon o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 56/04, 68/04 – ispravak, 29/05 i 48/11). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH koji glasi:

Članak 1.

Ovim Zakonom propisuje se način obračuna zateznih kamata po neizmirenim dugovanjima na temelju ugovora iz dužničko-povjeriteljskih odnosa i dugovanja nastalih temeljem naknade štete iz temelja obveznih osiguranja u razdoblju od 01.12.1989. godine do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o visini stope zatezne kamate („Službene novine Federacije BiH“, broj 51/01).

Članak 2.

Na iznos duga iz članka 1. ovoga Zakona, nastalog na temelju dužničko-povjeriteljskih odnosa na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, plaća se zatezna kamata po stopi od 12% godišnje.

Zatezna kamata iz stavka 1. ovog članka neće se obračunavati za razdoblje ratnog stanja od 18.09.1991. godine do 23.11.1995. godine.

Iznimno od odredbi iz st. 1. i 2. ovog članka, na iznos naknade štete (glavnica) određene ovršnim ispravama (sudske presude i sudska poravnanja) i izvansudska poravnanja iz osnova osiguranja definiranog Zakonom o osiguranju imovine i osoba

(„Službene novine Federacije BiH“, br. 2/95 i 6/98) za razdoblje od 18.09.1991. godine do 23.12.1996. godine, plaća se zatezna kamata po stopi od 0,5% godišnje.

Članak 4.

Postupci za utvrđivanje visine zatezne kamate iz članka 1. ovog zakona koji nisu okončani do dana stupanja na snagu ovog zakona ili su okončani a nisu obavljani, okončat će se prema odredbama ovog zakona i kamatnoj stopi od 12% godišnje.

16. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 6/98) i Odluka Ustavnog suda broj *U 50/01*:

Članak 37.

Na iznos naknade štete (glavnica) određene izvršnim ispravama (sudske presude i sudska poravnanja) i vansudskim poravnanjima iz osiguranja, ne obračunavaju se kamate za čitav period rata odnosno neposredne ratne opasnosti u Bosni i Hercegovini.

17. Ustavni sud je Odlukom broj *U 50/01* od 30. siječnja 2004. godine rješavajući zahtjev Kantonalnog suda u Širokom Brijegu utvrdio da članak 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije BiH („Službene novine FBiH“ broj 6/98) nije suglasan članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni sud je naložio Parlamentu Federacije BiH da najkasnije u roku od tri mjeseca od dana objave ove odluke u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ uskladi članak 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Zakon) sa Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom, te da obavijesti Ustavni sud o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja te odluke. Ustavni sud je u Rješenju broj *U 50/01* od 1. travnja 2006. godine utvrdio da Parlament Federacije BiH nije izvršio Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj *U 50/01* od 30. siječnja 2004. godine.

18. Zakon o društvima za osiguranje u privatnome osiguranju („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 24/05) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 85.

Stupanjem na snagu ovoga Zakona prestaje vrijediti Zakon o osiguranju imovine i osoba („Službene novine Federacije BiH“, br. 2/95, 7/95 6/98 i 41/98), osim čl. 66., 69., 70., 71. i 72., i Uredba o osnivanju Ureda za nadzor društava za osiguranje u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 18/97 i 42/00).

V. Dopustivost

19. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredbe članka VI/3. (c) Ustava Bosne i Hercegovine.

20. Članak VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

c) Ustavni sud će imati nadležnost za pitanja koja mu podnese bilo koji sud u Bosni i Hercegovini, a koja se tiču toga je li neki zakon o čijoj valjanosti ovisi njegova odluka sukladno ovom Ustavu, s Europskom konvencijom za ljudska prava i temeljne slobode i njezinim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili koja se tiču postojanja ili djelokruga nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

21. Podnositelj zahtjeva je redovni sud u Bosni i Hercegovini, a pitanje se odnosi na to je li zakon o čijoj valjanosti ovisi njegova odluka u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, što znači da je zahtjev podnio ovlašteni podnositelj iz članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U 5/10 od 26. studenog 2010. godine, točke 7–14., objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ broj 37/11). Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 19. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud smatra da je ovaj zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašteni podnositelj, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz članka 19. stavak (1) Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev ne bi bio dopustiv.

VI. Meritum

22. U konkretnom slučaju podnositelj zahtjeva smatra da odredbe članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja nisu u suglasnosti sa člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, člankom II/3.(k) i (e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno odredbama članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Podnositelj zahtjeva je, pozivajući se na Odluku Ustavnog suda broj U 50/01, kao i na relevantnu praksu Ustavnog suda u apelacijskim predmetima koja slijedi Odluku broj U 50/01, predložio da se usuglašenost navedenih odredbi prvenstveno ispita u svezi sa člankom II/3.(k) Ustava BiH i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju jer se suštinski tiču imovine u vidu pravomoćne presude kojom je utvrđen glavni dug sa zakonskim zateznim kamatama, a ta imovina je stečena prije donošenja spornog zakona.

23. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu.

24. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

25. Ustavni sud napominje da ocjenu ustavnosti razmatra u općem smislu (*erga omnes*), a ne u odnosu na konkretan predmet (*inter partes*) koji je povod za podnošenje zahtjeva (vidi odluku Ustavnog suda u predmetu broj *U 15/II* od 30. ožujka 2012. godine, točka 63.). Ustavni sud će stoga, imajući u vidu navode podnositelja zahtjeva i vlastitu praksu na koju je u zahtjevu ukazano, usuglašenost odredbi članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja prije svega sagledati u smislu standarda prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

26. Podnositelj zahtjeva je u prilog svojim tvrdnjama o nesuglasnosti navedenih odredbi s Ustavom BiH i Europskom konvencijom naveo: prvo, da je u članku 2. stavak (2) nastavila egzistirati neustavna odredba članka 37. Zakona o osiguranju imovine i osoba, koji od 2005. godine nije na snazi, retroaktivnim ukidanjem zatezne kamate za ratno razdoblje; drugo, da je u članku 2. stavak (3), opet retroaktivno, za pravomoćne izvršne isprave (sudske presude, sudska poravnanja i izvansudska poravnanja) iz osnove osiguranja definirane Zakonom o osiguranju imovine i osoba uspostavljena zatezna kamata u minornom iznosu od 0,5% godišnje za ratno razdoblje od 18. rujna 1991. godine do 23. prosinca 1996. godine¹; treće, da su člankom 4. privilegirani povjeritelji čiji postupci nisu okončani ili jesu ali nisu izvršeni jer im je ostavljeno pravo na zateznu kamatu od 12%; četvrto, da je kontradiktoran odnos između odredbe članka 2. stavak (3) i članka 4. Zakona jer je nejasno na koga se i od kada primjenjuje, zbog čega je, prema ocjeni podnositelja zahtjeva, navedena odredba idealna za proizvodljivost u tumačenju i primjeni.

Članak 2. stavak 2. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja

27. U svezi s odredbom članka 2. stavak 2. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja, Ustavni sud zapaža da podnositelj zahtjeva tvrdnje o nesuglasnosti ove odredbe s Ustavom i Europskom konvencijom dovodi u svezu s Odlukom Ustavnog suda broj *U 50/01*, te praksom koja je uslijedila nakon te odluke u pogledu rješavanja pojedinačnih apelacija pred Ustavnim sudom.

1 Ustavni sud povodom navedenog zakonskog termina „ratno stanje“ definiranog od „18. 09. 1991. godine do 23. 11. 1995. godine“, želi ukazati, napomene radi, da razdoblje definirano na navedeni način ne odgovara službenim odlukama o proglašenju i prestanku ratnog stanja u Bosni i Hercegovini. U tom kontekstu, Ustavni sud podsjeća da je Odlukom o proglašenju neposredne ratne opasnosti („Službeni list Republike Bosne i Hercegovine“ br. 1/92 i 13/94 od 9. lipnja 1994. godine) proglašeno da je na teritoriju Bosne i Hercegovine nastupila neposredna ratna opasnost. Ratno stanje je ukinuto Odlukom o ukidanju ratnog stanja 22. prosinca 1995. godine („Službeni list RBiH“ broj 50/95) a stanje neposredne ratne opasnosti je ukinuto Odlukom od 23. prosinca 1996. godine („Službene novine FBiH“ broj 25/96 od 23. prosinca 1996. godine).

28. Članak 2. stavak 2. Zakona glasi: „Zatezna kamata iz stavka 1. ovog članka neće se obračunavati za razdoblje ratnog stanja od 18. 09. 1991. godine do 23. 11. 1995. godine“.

29. Ustavni sud naglašava da je nesporno da u konkretnom slučaju postoji imovina zaštićena člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i da postoji miješanje u imovinu. Imovina je legitimno očekivanje da će se naplatiti odgovarajući iznos zakonskih zateznih kamata koje su dosuđene pravomoćnom odlukom. Zakonom propisana zabrana da se zakonske zatezne kamate neće obračunavati za vrijeme ratnog stanja od 18. rujna 1991. godine do 23. studenog 1995. godine predstavlja miješanje u imovinu.

30. Ustavni sud podsjeća da je u Odluci o meritumu broj *U 50/01* od 30. siječnja 2004. godine predmet ocjene ustavnosti bila odredba članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine, koja je glasila kako slijedi: „Na iznos naknade štete (glavnica) određene izvršnim ispravama (sudske presude i sudska poravnjenja) i vansudskim poravnanjima iz osiguranja, ne obračunavaju se kamate za čitav period rata odnosno neposredne ratne opasnosti u Bosni i Hercegovini“. U spomenutoj odluci Ustavni sud je zaključio da navedeni članak nije suglasan članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine u svezi sa člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju jer nije preciziran cilj članka 37. tog zakona koji bi opravdao miješanje u imovinu, te da se člankom 37. zadire u imovinska prava koja štite Ustav Bosne i Hercegovine i Europska konvencija.

31. Ustavni sud je zbog neizvršenja konačne i obvezujuće Odluke broj *U 50/01* 1. travnja 2006. godine donio rješenje u kojem je utvrdio da Parlament FBiH nije izvršio Odluku broj *U 50/01* od 30. siječnja 2004. godine, pri čemu je u točki 5. navedenog rješenja obrazložio: „Ustavni sud konstatira da je Parlament Federacije donio novi zakon čijim je donošenjem prestao važiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba, pa time i sporni članak 37. Međutim, Parlament Federacije je prije toga donio novi Zakon o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije BiH“ broj 56/04 od 23. listopada 2004. godine) koji u članku 2. stavak 3., koji je kasnije izmijenjen Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije BiH“ broj 29/05 od 18. svibnja 2005. godine), propisuje da se zatezna kamatna stopa neće obračunavati za razdoblje ratnog stanja od 18. rujna 1991. godine do 23. studenog 1995. godine, čime je *de iure* i *de facto* zadržano isto pravno stanje kakvo je bilo u vrijeme važenja odredbe članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba“.

32. Dalje, Ustavni sud ukazuje da je pobijana odredba članka 2. stavak 2. Zakona, osim ukazivanja na njezinu neustavnost u Rješenju broj *U 50/01* od 1. travnja 2006. godine, bila predmet analize Ustavnog suda i u okviru članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i rješavanja pojedinačnih apelacija u svezi s primjenom te odredbe, a nakon donošenja temeljne odluke *U 50/01*. S tog aspekta, Ustavni sud podsjeća da je u predmetima *AP*

1311/06 od 31. siječnja 2009. godine, AP 2326/09 od 26. veljače 2009. godine i AP 407/08 od 28. travnja 2010. godine, koji su pokretali pitanje obračuna zatezne kamate iz osiguranja (svi dostupni na www.ustavnisud.ba) zaključio da je otpisivanje zakonske zatezne kamate (apelantima) za razdoblje rata po osnovi članka 2. stavak 2. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja protuustavno, a time i nezakonito jer je zakon retroaktivno mijenjao uvjete za isplatu pravomoćne dosuđene zakonske zatezne kamate, te da je novim Zakonom o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja praktično zadržano isto pravno stanje kakvo je bilo u vrijeme važenja članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba.

33. Ustavni sud je imao u vidu da su u svim prethodno navedenim predmetima apelanti (u svojstvu tužitelja ili tražitelja izvršenja pred redovnim sudovima) imali pravomoćne izvršne naslove (sudske presude ili sudska poravnanja) iz osnove obveznog osiguranja koji su doneseni prije Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja (koji je stupio na snagu 2004. godine) i da su stoga (apelanti svaki za sebe) primjenom članka 2. stavak (2) Zakona kojim je propisano da se zatezne kamate neće obračunavati za razdoblje ratnog stanja od 18. rujna 1991. godine do 23. studenog 1995. godine retroaktivno lišeni prava na zateznu kamatu jer su u vrijeme nastupanja osiguranog slučaja i donošenja pravomoćnih presuda (izvršnih naslova) opravdano očekivali da će dobiti zateznu kamatu u slučaju zakašnjenja plaćanja u skladu sa zakonom i sklopljenim ugovorom sa osiguravajućim društvom.

34. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da ne postoje razlozi za promjenu njegovih stajališta i zaključaka iznesenih u Odluci broj U 50/01 (već citirana) i Rješenju o neizvršenju odluke U 50/01 (1. travnja 2006. godine), u kojima je ukazano na neustavnost sada pobijane odredbe članka 2. stavak (2) Zakona, sa jasnim i argumentiranim obrazloženjem da je pobijanom odredbom *de facto* i *de iure* zadržano isto pravno stanje kakvo je bilo u vrijeme važenja (neustavnog) članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba koji je retroaktivno otpisivao zateznu kamatu za ratno razdoblje. Isto se odnosi i na praksu iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine (već citirani predmeti AP 1311/06, AP 2326/09 i AP 407/08) u kontekstu primjene članka 2. stavak (2) Zakona, te zaključke i obrazloženja iz citiranih odluka u odnosu na povredu prava na imovinu apelanata.

35. Pobijana odredba članka 2. stavak (2) Zakona donesena je 2004. godine i primjenjivala se sve do 2011. godine kada su donesene izmjene i dopune Zakona te usvojen, također pobijani, stavak (3) članka 2. Zakona. Međutim, izmjenama i dopunama zakona iz 2011. godine pobijana odredba članka 2. stavak (2) Zakona nije brisana, već i dalje egzistira u Zakonu. Imajući sve to u vidu, posebno kada se uzme u obzir praksa Ustavnog suda iz Odluke broj U 50/01, rješenja o (ne)izvršenju te odluke od 1. travnja 2006. godine, kao i praksa iz citiranih predmeta AP 1311/06, AP 2326/09 i AP 407/08, Ustavni sud, bez daljnjeg ispitivanja u odnosu na standarde prava na imovinu, može zaključiti da pobijane

odredbe članka 2. stavak (2) Zakona nisu u suglasnosti sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Članak 2. stavak (3) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja

36. Podnositelj zahtjeva tvrdnje o nesuglasnosti odredbe članka 2. stavak (3) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja s pravom na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju temelji na retroaktivnoj izmjeni pravomoćnih izvršnih isprava (sudskih presuda i poravnanja, izvansudskih poravnanja) iz osnove osiguranja, uspostavom zatezne kamate po stopi od 0,5% godišnje koja suštinski nije usmjerena na zaštitu imovine povjeritelja, već na zaštitu imovine osiguravajućih društava koji uskraćuju ionako obezvrijeđenu imovinu prijeratnih i ratnih povjeritelja (čija su potraživanja utvrđena pravomoćnim i izvršnim ispravama). Podnositelj zahtjeva smatra da sporna odredba nema potrebnu kvalitetu da bi zadovoljila standarde prava na imovinu zagarantiranog Ustavom.

37. Članak 2. stavak (3) Zakona glasi: „Iznimno od odredbi iz st. 1. i 2. ovog članka, na iznos naknade štete (glavnica) određene ovršnim ispravama (sudske presude i sudska poravnanja) i izvansudska poravnanja iz osnova osiguranja definiranog Zakonom o osiguranju imovine i osoba („Službene novine Federacije BiH“, br. 2/95 i 6/98) za razdoblje od 18. 09. 1991. godine do 23. 12. 1996. godine, plaća se zatezna kamata po stopi od 0,5% godišnje“.

38. I u ovom slučaju, prema mišljenju Ustavnog suda, nesporno postoji imovina zaštićena člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Imovina je legitimno očekivanje da će se naplatiti odgovarajući iznos zakonskih zatezних kamata koje su dosuđene pravomoćnom odlukom.

39. Miješanje u imovinu je zakonska odredba kojom je radikalno smanjena stopa zatezne kamate sa 12% godišnje na 0,5% godišnje za razdoblje od 18. rujna 1991. godine do 23. prosinca 1996. godine, i to samo za imaoce izvršnih isprava (sudske presude i sudska poravnanja) iz osnove osiguranja imovine i osoba. Propisani iznos zatezne kamate od 0,5% godišnje za relevantno razdoblje Vlada je u odgovoru na zahtjev za ocjenu kompatibilnosti pobijane odredbe članka 2. stavak (3) Zakona nazvala „minornim“. U sudskom spisu, koji je bio povod za podnošenje ovog zahtjeva, postoji izjava sudskog vještaka da nema svrhe obračunavati zateznu kamatu po stopi od 0,5% godišnje jer se radi o tako malom iznosu koji se ne može iskazati imajući u vidu mali iznos glavnog duga koji je višestruko smanjen na temelju zakonom propisanih valutnih denominacija.

40. Iz navedenog, prema mišljenju Ustavnog suda, proizlazi da su spornom normom članka 2. stavak (3) Zakona imaoци izvršnih naslova iz oblasti osiguranja imovine i osoba *de facto* lišeni dosuđenog prava na zateznu kamatu jer se radi o specifičnoj kategoriji

osoba koje su pravomoćni naslov ostvarile prije početka izbijanja ratnih djelovanja, gdje je iznos glavnog duga iskazan u bivšim YU dinarima. Kada se na iznos glavnog duga primijene valutne denominacije (kako bi se dosuđeni iznos mogao iskazati u službenoj valuti u BiH) dobije se vrlo mali iznos, te kada se na taj iznos obračuna „minorna“ zatezna kamata od 0,5% godišnje, takav iznos zatezne kamate ne znači ništa jer je toliko malen da se ne može iskazati. Dakle, iako je spornom odredbom članka 2. stavak (3) Zakona, donesenom tek 2011. godine, propisan izuzetak u odnosu na stavak (2) istog zakona, koji je za ratno razdoblje potpuno isključivao obračun dosuđene zakonske kamate, propisani iznos od 0,5% godišnje je u praktičnoj primjeni toliko mali da zapravo ne predstavlja ništa. Za imaoce izvršnih naslova iz oblasti osiguranja imovine i osoba (koji imaju pravo na isplatu zatezne kamate) iznos koji se dobije obračunom godišnje kamate od 0,5% godišnje za relevantno razdoblje predstavlja isključivo golo pravo (*ius nudus*).

41. Imajući to u vidu, Ustavni sud treba dalje da ispita je li navedeno lišavanje imovine u skladu sa standardima tog prava, odnosno postoji li za takvo lišavanje imovine javni interes.

42. Prije svega, Ustavni sud napominje da članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju sam po sebi (*per se*) (ne)isključuje mogućnost retroaktivnog lišavanja imovine, kao što je u konkretnom slučaju. Međutim, za tako nešto mora postojati jasan i nedvosmislen javni interes kojim bi se moglo opravdati lišavanje imovine, i to retroaktivno na način da se umanju „imovina“ ranije dosuđena pravomoćnom sudskom odlukom (zatezna kamata). U konkretnom slučaju, Ustavni sud nije dobio izjašnjenje od Parlamenta Federacije kao donositelja zakona koji sadrži pobijanu odredbu. Međutim, Ustavni sud je dobio izjašnjenje Vlade kao predlagača zakona u kojem je navedeno što je javni interes u konkretnom slučaju, pa će Ustavni sud u nastavku obrazloženja ispitati postojanje javnog interesa koji je definirala Vlada u svom izjašnjenju.

43. Prema mišljenju Ustavnog suda, iz dostavljenog izjašnjenja proizlazi da je za Vladu javni interes za retroaktivnu promjenu zakona propisivanjem kamate od 0,5% godišnje činjenica da u ratnom razdoblju (na koje se odnosi propisani obračun zatezne kamate) nije bilo gospodarskih djelatnosti, zbog čega je propisani iznos, iako „minoran“, ipak realan. Prije daljnjeg razmatranja, Ustavni sud naglašava da se u konkretnom slučaju *de facto* radi o potpunom lišavanju imovine jer za imaoce pravomoćnih sudskih odluka kamata od 0,5% godišnje za relevantno razdoblje ne predstavlja ništa osim golog prava. Dakle, ovdje se ne radi o slobodnoj procjeni nadležnog zakonodavnog organa o tome koji iznos zatezne kamate je adekvatan i koji kao takav treba propisati (npr. ne radi se o smanjenju stope zatezne kamate sa 18% godišnje, kao što je bilo prije, na sadašnjih 12% godišnje), u koju procjenu se Ustavni sud ne treba miješati, već se radi o *de facto* potpunom lišavanju određenog imovinskog prava.

44. U odnosu na tvrdnju Vlade da u ratnom razdoblju nije bilo „gotovo nikakvih gospodarskih djelatnosti“, Ustavni sud ukazuje da se pobijanom odredbom zapravo štite

interesi samo osiguravajućih društava (jer je nesporno da su oni dužni izvršiti isplate prema pravomoćnim naslovima kojima je dosuđena zatezna kamata). Dakle, osiguravajuća društva su ta koja trebaju isplatiti zatezne kamate dosuđene pravomoćnim sudskim odlukama, i to iz sredstava tih društava, a ne Vlada iz proračunskih sredstava. S druge strane, u odnosu na pozivanje na Zakon o utvrđivanju i izmirenju unutarnjih obveza, dužnik po tom zakonu je Federacija BiH. Isplate koje vrše osiguravajuća društva iz svojih sredstava ni na koji način nisu povezane sa obvezama koje ima javna vlast da iz proračunskih sredstava financira organe i djelatnosti koje su nužne za funkcioniranje društva kao cjeline. Rješenja koja su primijenjena u Zakonu o načinu izmirenja unutarnjih obveza FBiH imaju jasan javni interes jer bi nekontroliranom isplatom velikom broju povjeritelja bilo ugroženo financiranje vitalnih službi (školstvo, zdravstvo, policija, administracija itd.). Osim toga, u Zakonu o načinu izmirenja unutarnjih obveza je urađena detaljna sistematizacija i analiza dugovanja. Dodatni problem u svezi s postojanjem javnog interesa Ustavni sud nalazi u odredbi članka 4. Zakona kojom je (nejasno zašto) propisana pogodnost za osobe koje još uvijek vode postupke koji će se okončati po stopi zatezne kamate od 12% godišnje. Iz navedenog proizlazi da su osobe koje posjeduju pravomoćne i izvršne naslove donesene prije rata i koji se odnose na oblast osiguranja imovine i osoba (a koji nisu izvršeni) na ovaj način u podređenom položaju jer su oni *de facto* lišeni zatezne kamate za ratno razdoblje, dok su osobe koje vode postupke (uz postojanje mogućnosti da se još uvijek vode neki postupci započeti prije rata) na ovaj način u privilegiranom položaju jer će se njihovi postupci okončati primjenom stope zatezne kamate od 12%.

45. Imajući u vidu da se na sve navedene dileme Vlada nije ni osvrnula u svom izjašnjenju, Ustavni sud konstatira da u konkretnom slučaju nije dokazan snažan, uvjerljiv i nedvosmislen javni interes na temelju kojeg bi se jedino moglo opravdati tako ozbiljno zadiranje u imovinska prava kao u konkretnom slučaju, te da se retroaktivno vrši miješanje u stečena prava koja proizlaze iz pravomoćnih sudskih odluka. Ustavni sud zaključuje da je pobijana odredba u suprotnosti s pravom na imovinu koje je garantirano Ustavom Bosne i Hercegovine.

46. Ustavni sud zaključuje da članak 2. stavak (3) Zakona nije u suglasnosti sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te stoga nije potrebno da dalje ispituje je li miješanje proporcionalno zacrtanom cilju.

Članak 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja

47. Podnositelj zahtjeva smatra da sporna odredba nema potrebnu kvalitetu da bi zadovoljila standarde prava na imovinu jer ne ispunjava uvjet preciznosti i jasnosti zakonske norme, te da nije jednaka prema svakom jer pravi razliku između postupaka koji su

okončani i postupaka koji su okončani a nisu izvršeni do stupanja na snagu Zakona. Podnositelj zahtjeva problematizira i visinu propisane stope zatezne kamate od 12% godišnje, ukazujući da je navedena odredba kontradiktorna odredbi članka 2. stavak (3) Zakona i da je nejasno kada i na koga se primjenjuje stopa od 0,5% godišnje, a kada i na koga stopa od 12% godišnje.

48. Članak 4. Zakona glasi: „Postupci za utvrđivanje visine zatezne kamate iz članka 1. ovog zakona koji nisu okončani do dana stupanja na snagu ovog zakona ili su okončani a nisu obavljani, okončat će se prema odredbama ovog zakona i kamatnoj stopi od 12% godišnje“.

49. Dakle, jasno proizlazi da se ova odredba odnosi na postupak utvrđivanja visine zatezne kamate i način obračuna zatezne kamate na neizmirena dugovanja iz dužničko-povjeriteljskih odnosa i naknade štete iz osnove obveznog osiguranja (obje osnove definirane u članku 1. Zakona).

50. Prema ocjeni Ustavnog suda, proizlazi da je navedena odredba jasna, precizna, predvidljiva i pristupačna i da se prema njoj zatezna kamata obračunava po stopi od 12% godišnje, pri čemu su izjednačeni povjeritelji koji imaju potraživanje iz dužničko-povjeriteljskih odnosa i povjeritelji koji imaju potraživanje iz osnove naknade štete obveznih osiguranja. Dakle, ova odredba ne predstavlja miješanje u ustavno pravo na imovinu.

51. Na temelju navedenog, Ustavni sud zaključuje da je odredba članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja u skladu sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Ostali navodi

52. Imajući u vidu zaključak Ustavnog suda u pogledu nesuglasnosti odredbe članka 2. st. (2) i (3) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, odnosno suglasnosti odredbe članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud cijeni da nema potrebe ulaziti u analizu navedenih odredbi u svezi sa člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. Europske konvencije.

VII. Zaključak

53. Ustavni sud zaključuje da odredbe članka 2. st. (2) i (3) Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11) nisu u suglasnosti sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

54. Ustavni sud zaključuje da je članak 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 56/04, 68/04, 29/05 i 48/11) u suglasnosti sa člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

55. Na temelju članka 61. st. (1), (2) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

56. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Надлежност из члана VI/3b) Устава Босне и Херцеговине
Nadležnost iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine
Nadležnost iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine

Предмет број АП 2916/16

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Љиљане Зимоњић из Београда, Република Србија, коју заступа Никица Гржић, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 65 0 П 46060 15 Рев 2 од 19. априла 2016. године

Одлука од 31. јануара 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број АП 2916/16, рјешавајући апелацију Љиљане Зимоњић, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка (б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Теман, потпредседник

Маргарита Цаца Николовска, потпредседница

Tudor Pantiru, судија

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

Giovanni Grasso, судија

на сједници одржаној 31. јануара 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Љиљане Зимоњић.

Утврђује се повреда права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 65 0 П 046060 15 Рев 2 од 19. априла 2016. године.

Предмет се враћа Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обави-

јести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Љиљана Зимоњић (у даљњем тексту: апеланткиња) из Београда, Република Србија, коју заступа Никица Гржић, адвокат из Сарајева, поднијела је 11. јула 2016. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 65 0 П 46060 15 Рев 2 од 19. априла 2016. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, од Врховног суда, Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд), Општинског суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Општински суд) и тужене Федерације Босне и Херцеговине, заступане по Федералном правобранилаштву Сарајево (у даљњем тексту: тужена), затражено је 24. и 25. априла 2018. године да доставе одговор на апелацију.

3. Врховни суд, Кантонални суд, Општински суд и тужена су одговор на апелацију доставили у периоду од 26. априла до 22. маја 2018. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу се сажети на сљедећи начин.

Уводне напомене

5. Рјешењем о наслеђивању Општинског суда у Сарајеву број 65 0 О 177704 10 0 од 7. јула 2011. године утврђено је да заоставштину иза преминулог Р. З. (у даљњем тексту: апеланткињин предник) чине права и обавезе из уговора о купопродаји – откупу стана из Стамбеног фонда ЈНА од 14. фебруара 1992. године, закљученог између Државе СФРЈ ССНО – Војне установе за управљања СФЈНА „Београд“ као продавца (у даљњем тексту: продавац) и апеланткињиног предника као купца. Такође је одређено да се законском наследницом наведене заоставштине проглашава апеланткиња.

Поступак окончан оспореним одлукама

6. Пресудом Општинског суда број 65 0 П 046060 12 П 2 од 24. априла 2015. године одбијен је у цијелости тужбени захтјев апеланткињиног предника којим је тражио да суд наложи туженој да му на име тржишне вриједности стана исплати износ од 139.800,00 КМ са законским затезним каматама почев од 21. јула 2007. године па до исплате, уз накнаду трошкова поступка.

7. У образложењу наведене пресуде Општински суд је истакао да је апеланткињин предник 14. фебруара 1992. године закључио ваљан уговор о купопродаји – откупу непокретности стана у Сарајеву с продавцем. Међутим, апеланткињин предник на тој непокретности није укњижио право својине с обзиром на то да је у претходном току поступка правоснажно утврђено да му то право не припада будући да је након 19. маја 1992. године, односно и након 14. децембра 1995. године остао у служби Војске Југославије, те се није могао сматрати избјеглим односно расељеним лицем. Поступајући према Одлуци о прихватљивости и меритуму Комисије за људска права при Уставном суду БиХ број ЦХ/00/4442 од 8. јуна 2005. године, којом је туженој наложено да без даљег одлагања предузме неопходне кораке и обезбједи исплату накнаде према члану 39е став 2 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право (у даљњем тексту: Закон о продаји станова), тужена је апеланткињином преднику у 2007. години исплатила износ од 21.436,46 евра, односно 41.968,00 КМ на име накнаде за стан. Апеланткињин предник је наведени износ вратио сматрајући га неадекватним у смислу накнаде коју прописује члан 39е Закона о продаји станова јер је сматрао да му припада тржишна вриједност стана. Током парничног поступка у којем је апеланткињин предник тражио да му се надокнади тржишна вриједност стана, грађевинским вјештачењем је утврђено да тржишна вриједност стана износи 139.800,00 КМ, а на тај доказ парничне странке нису имале примједби. Надаље, током поступка је утврђено да је апеланткињин предник, односно апеланткиња након његове смрти трајно ријешила стамбено питање додјелом једноипособног стана у закуп на неодређено вријеме у Београду на основу рјешења Стамбене комисије (УП-1 број 11327-35/98 од 12. јула 2012. године), што се сматра еквивалентом станарског права будући да се ти станови могу откупити по истом принципу као и станови на којима постоји станарско право.

8. У вези с наведеним, Општински суд је истакао да се, код тако утврђеног чињеничног стања које међу парничним странкама није спорно, као спорно поставља правно питање да ли апеланткињином преднику припада право на накнаду из члана 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, те уколико му припада, да ли се ради о тржишној вриједности спорне непокретности или о неком другом износу. У вези с тим, Општински суд је указао на садржај одредбе члана 39е Закона о продаји станова, Одлуку о допустивости и меритуму Уставног суда број У 15/11 од 30. марта 2012. године, те на праксу Европског суда за људска

права (у даљњем тексту: Европски суд) у предметима Мара Мандић и други против Босне и Херцеговине (број 1495/07) и Иван Ђалдовић и други против Босне и Херцеговине (број 44212/05). Општински суд је такође истакао да тужена није донијела одговарајући пропис, односно измјене прописа у погледу висине накнаде из члана 39е Закона о продаји станова у складу с Одлуком Уставног суда БиХ број У 15/II, а што је у надлежности њеног законодавног тијела.

9. Имајући у виду наведено, Општински суд је првенствено закључио да апеланткињином преднику не припада тржишна вриједност стана који је предмет правно ваљаног уговора о купопродаји – откупу непокретности од 14. фебруара 1992. године будући да је апеланткињин предник остварио еквивалент станарског права у Србији. Даље, Општински суд је, имајући у виду ставове Уставног суда БиХ и Европског суда (чије су одлуке обавезујуће) – да све категорије лица која имају правно ваљане уговоре, али немају право на укњижбу и предају у посјед станова, имају право на накнаду од тужене – закључио да и апеланткињин предник у овом случају има право на накнаду. Међутим, апеланткињин предник није нудио друге наводе и доказе о висини накнаде која би му припадала (осим тржишне вриједности), а у том погледу, како је суд образложио, нема никаквих критеријума нити прописа. У вези с тим, Општински суд је навео да није у надлежности редовних судова (нарочито не првостепеног суда) да се баве законодавном улогом и да стварају прописе и да самостално, без икаквих критеријума, одређују накнаде које у овим случајевима припадају овој категорији лица. Када би то редовни судови чинили, дошло би до арбитрарне примјене права и велике могућности различитог третирања лица из исте категорије, односно њиховог довођења у неравноправан положај, што је недопустиво и само би продужило спорне ситуације у области имовине у категорији војних станова. У вези с наведеним, Општински суд је закључио да висина тужбеног захтјева није доказана, није одређена, нити одредива, због чега је тужбени захтјев у цијелости одбијен. Општински суд је такође навео да није било мјеста примјени члана 127 ЗПП јер се то питање мора ријешити на јединствен начин за сва обухваћена лица, што је обавеза тужене коју мора што хитније да испуни.

10. Пресудом Кантоналног суда број 65 0 П 046060 15 Гж 3 од 22. септембра 2015. године жалба апеланткињиног предника је одбијена као неоснована. У образложењу наведене пресуде Кантонални суд је, након што је изложио садржај образложења првостепене пресуде, истакао да је првостепени суд правилно закључио да апеланткињином преднику не припада тржишна вриједност спорног стана будући да је остварио еквивалент станарског права у Србији. Кантонални суд је такође истакао да је првостепени суд правилно одбио тужбени захтјев у цијелости због тога што апелант није доказао висину тужбеног захтјева, како је већ наведено (*ibid.*).

11. Пресудом Врховног суда број 65 0 П 046060 15 Рев 2 од 19. априла 2016. године одбијена је ревизија апеланткињиног предника. Након што је изложио

садржај чињеничних утврђења нижестепених судова, Врховни суд је истакао да, између осталог, није остварен ревизиони основ погрешне примјене материјалног права. У вези с тим, Врховни суд је истакао да је, цијенећи садржај одредбе члана 39е ст. 1 и 2 Закона о продаји станова, апеланткињин предник могао да оствари само право на новчану накнаду за предметни стан коју је, у коначном, и остварио након доношења одлуке Комисије за људска права при Уставном суду БиХ, али коју није желио да прихвати. Наведена одредба члана 39е Закона о продаји станова, како је даље образложено, не прописује новчану накнаду по тржишној вриједности стана у вријеме исплате већ у износу средстава уплаћених по уговору увећаних за припадајућу камату по виђењу, а то у овом случају није тражени износ од 139.800,00 КМ који, према налазу вјештака, представља тржишну цијену предметног стана. У вези с тим, Врховни суд је истакао да треба имати у виду да је апеланткињин предник ријешило стамбено питање додјелом једноипособног стана у закуп у Београду, па да му стога не припада право на накнаду тржишне вриједности предметног стана.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апеланткиња сматра да јој је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција) и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апеланткиња првенствено указује да је произвољан закључак да висина одређеног тужбеног захтјева није доказана нити одредива с обзиром на то да је тужена утврдила висину тужбеног захтјева као тржишну цијену стана у износу од 41.968,00 КМ. Међутим, апеланткињин предник је тај износ одбио сматрајући га неадекватним. Апеланткиња, такође, сматра да се произвољност у поступању редовних судова огледа у томе што је правоснажном Одлуком о прихватљивости и меритуму Комисије за људска права при Уставном суду бр. ЦХ/00/4314, ЦХ/00/4437 и ЦХ/00/4442 наложено туженој да предузме неопходне кораке и обезбиједи хитну исплату накнаде апеланткињином преднику према члану 39е став 2 Закона о продаји станова. Према томе, наведеном одлуком утврђено је да апеланткињином преднику припада право на исплату накнаде за откупљени стан од бивше ЈНА, док су редовни судови утврдили другачије. У вези с тим, апеланткиња сматра да је таквим поступањем тужене и редовних судова незаконито лишена имовине, чиме јој је повријеђено право из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Имајући у виду наведено, апеланткиња је предложила да Уставни суд утврди повреду наведених права, укине оспорену пресуду и предмет врати Врховном суду ради доношења нове одлуке.

б) Одговори на апелацију

13. Врховни суд је навео да остаје при разлозима датим у образложењу ревизионе одлуке те да, супротно апеланткињиним наводима, нису повријеђена њена права на која се позива у апелацији.

14. Кантонални суд је такође истакао да нису учињене повреде права на која се апеланткиња позвала у апелацији.

15. Општински суд је навео да је размотрио цјелокупан чињенични и правни аспект предметне парнице, узео у обзир одлуке Уставног суда и Европског суда које се тичу војних станова, те је закључио да није у надлежности редовних судова да одлучују о висини спорне накнаде и да би свако поступање у том смјеру било произвољно и могуће дискриминаторно у погледу права лица која се налазе у истој правној ситуацији. Због тога, код непостојања тачних и јасних критеријума за утврђивање спорне накнаде, а код утврђене чињенице да апеланту не припада тржишна вриједност војног стана, Општински суд је истакао да није незаконито поступио када је одбио апеланткињина тужбени захтјев, како је исцрпно наведено у образложењу првостепене одлуке.

16. Тужена је истакла да је апеланткиња након напуштања стана у Сарајеву стекла еквивалентно право из новоформираног стамбеног фонда војске и Министарства одбране у Републици Србији, због чега сматра да се ради о двоструком рјешавању стамбеног питања из истог стамбеног фонда, а такво стицање имовинских права је у директној супротности с домицилном јурисдикцијом. Тужена такође сматра да је чињенична и правна ситуација у конкретном случају идентична као у предметима *Тихомир Алексић против БиХ* (апликација број 38233/05), *Мандић и др. против БиХ* (број 1495/07), те Одлуци Уставног суда број *АП 1207/08* од 23. новембра 2012. године. Имајући у виду наведено, тужена сматра да је очигледно да нису повријеђена апеланткињина права на која се позвала у апелацији.

V. Релевантни прописи

17. **Закон о продаји станова на којима постоји станарско право** („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 51/07, 72/08, 23/09 и 5/10) у релевантном дијелу гласи:

Члан 39.

Носилац права из купопродајног уговора закљученог са бившим ССНО-ом, на основу Закона о стамбеном обезбјеђењу у ЈНА („Службени лист СФРЈ“, број 84/90) и подзаконских аката за његово провођење, за стан који је на располагању Федералном министарству одбране, закључио је правно обавезујући уговор ако је закључио писани уговор о откупу стана до 06. априла 1992. године и уговор

доставио на овјеру надлежној пореској служби, те уколико је купопродајна цијена утврђена у складу са тада важећим Законом и износ цијене у потпуности измирио у уговореном року.

Члан 39а.

Ако носилац станарског права на стану који је на располагању Владе Федерације Босне и Херцеговине тај стан користи легално, и ако је прије 6. априла 1992. године закључио правно обавезујући уговор о откупу стана са Савезним секретаријатом за народну одбрану (ССНО) у складу са законима наведеним у члану 39. овог закона, Влада Федерације Босне и Херцеговине издаје налог да се носилац станарског права укњижи као власник стана у надлежном суду.

Члан 39е.

Носиоцу права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор из члана 39. став 1. Закона, а који је напустио стан у Федерацији Босне и Херцеговине и након тога из истог стамбеног фонда или новоформираних стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву, стицањем новог стана раскинут је уговор о откупу стана у Федерацији Босне и Херцеговине, те нема право на упис права власништва над тим станом.

Умјесто права на упис власништва носиоцу права из купопродајног уговора из става (1) овог члана припада накнада из става (3) овог члана.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор из члана 39. став 1. Закона, који је након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, а није стекао ново станарско право или право које одговара том праву, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине, у износу средстава уплаћених по уговору увећаних за припадајућу камату по виђењу.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор о откупу стана из члана 39. став 1. Закона за чији стан је садашњи корисник, у складу са важећим законима, закључио уговор о кориштењу стана или уговор о откупу стана, умјесто уписа права власништва на стану, има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине, утврђену на начин из става 2. овог члана, изузев носиоца права купопродајног уговора из става 1. овог члана.

Напомена: Уставни суд је Рјешењем о неизвршењу број У 15/11 од 16. јануара 2013. године, које је објављено у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 11/13 од 12. фебруара 2013. године, утврдио да Парламент Федерације Босне и Херцеговине није извршио Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине број У 15/11 од 30. марта 2012. године, па је утврђено да одредба члана 39е ст. 3 и 4 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине

Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 51/07, 72/08, 23/09 и 5/10), у дијелу који се односи на утврђивање накнаде, престаје важити наредног дана од дана објављивања те одлуке у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

18. У **Закону о престанку примјене Закона о напуштеним становима** („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 и 81/09) релевантне одредбе гласе:

Члан 3.а

Изузетно од одредбе члана 3. ст. 1. и 2. Закона станови из стамбеног фонда бившег Федералног министарства одбране који су проглашени напуштеним на територији Федерације Босне и Херцеговине, а којима располаже Влада Федерације Босне и Херцеговине чији је носилац станарског права послије 19. маја 1992. године остао у служби војног или цивилног лица у било којим оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, не сматра се избјеглицом нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине, изузев ако му је одобрен боравак у статусу избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу у некој од земаља ван бивше СФРЈ прије 14. децембра 1995. године.

Избјеглицом се не сматра нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине ни носилац станарског права на станове из става 1. овог члана, који је из истог стамбеног фонда бивше ЈНА или новоформираних фондова оружаних снага држава насталих на просторима бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву.

19. **Закон о парничном поступку** („Службене новине ФБиХ“ бр. 53/03, 73/05, 19/06, 98/15) у релевантном дијелу гласи:

Члан 127.

Ако се утврди да странци припада право на накнаду штете, на новчани износ или на замјенљиве ствари, али се тачна висина износа односно количина ствари не може утврдити или би се могла утврдити само са несразмјерним теškoћама, суд ће о томе одлучити по својој оцјени.

VI. Допустивост

20. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

21. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом по-

бија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

22. У конкретном случају апеланткиња апелацијом оспорава Пресуду Врховног суда број 65 0 П 046050 15 Рев од 19. априла 2016. године, против којег нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Имајући у виду да је оспорена пресуда пуномоћнику апеланткињиног предника достављена 12. маја 2016. године, а да је апеланткиња апелацију поднијела 11. јула 2016. године, произлази да је апелација поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очито (*prima facie*) неоснована.

23. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да апелација испуњава услове у погледу допуштености.

VII. Меритум

24. Апеланткиња сматра да јој је оспореном пресудом повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

25. Уставни суд, полазећи од апеланткињиних навода, сматра да је првенствено неопходно размотрити питање повреде права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

а) Право на имовину

26. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

к) Право на имовину.

27. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине

у складу с општим интересом, или да би обезбиједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

28. Прво питање које се поставља Уставном суду је да ли апеланткиња има „имовину“ која ужива заштиту члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да, према пракси Европског суда, концепт „имовине“ у смислу члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију има аутономно значење које засигурно није ограничено на појам својине или посједовања физичких ствари. Такође, и нека друга права и интереси који представљају одређена добра могу се сматрати „имовинским правима“ и могу представљати „имовину“ у смислу наведене одредбе (види Европски суд, *Gasus Dosier - und Fördertechnik GmbH* против Холандије, пресуда од 23. фебруара 1995. године, серија А, број 306-Б, страница 46, став 53). Уставни суд, такође, указује да је Европски суд, приликом разматрања предмета Ђокић против Босне и Херцеговине, закључио да уговор о купопродаји војног стана, закључен прије дисолуције бивше СФРЈ, представља апликантову постојећу „имовину“ у смислу члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију (види Европски суд, *Ђокић против Босне и Херцеговине*, захтјев број 6518/04, одлука од 27. маја 2010. године, тачка 50). Стога, имајући у виду да у предметном поступку, као и у предмету *Ђокић*, није било спорно да апеланткиња, као правна сљедница свог предника, има правно обавезујући уговор о купопродаји стана и да јој је законским одредбама загарантовано право на накнаду због немогућности поврата стана, Уставни суд сматра да је апеланткиња титулар права које је заштићено чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом I Протокола број 1 уз Европску конвенцију, односно да има „имовину“ у смислу наведене одредбе.

29. Даље, одбијањем апеланткињиног захтјева за исплату тржишне вриједности спорног стана неспорно је дошло до мијешања у њено право на имовину. У вези с тим, Уставни суд подсјећа на то да члан I Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине. Друго правило, у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у другом ставу овог члана, допушта да државе потписнице имају право, између осталог, контролисати коришћење имовине у складу с општим интересом. Ова три правила нису различита у смислу да нису повезана: друго и треће правило односе се на поједине случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине и требају да буду тумачена у свјетлу општег принципа израженог у првом правилу (види Европски суд, *Sporrong u Lönnorth против Шведске*, пресуда од 23. септембра 1982. године, серија А, број 52, став 61). Уставни суд, такође, подсјећа да је у предмету *Ђокић* Европски суд утврдио да сложеност правне ситуације у БиХ спречава класификацију уговора о откупу војног стана у одређену категорију (с једне стране,

оспоравани купопродајни уговор је правно ваљан, а, с друге стране, апликанту је онемогућено да се врати у посјед стана и укњижи се као власник), па је спорну ситуацију испитао у оквиру првог правила наведеног у првој реченици првог става члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију које је опште природе и изражава принцип неометаног уживања имовине (види *Ђокић*, тачка 56). Стога ће и Уставни суд размотрити предметну апелацију у оквиру тог правила будући да се ради о идентичној ситуацији као у предмету *Ђокић*.

30. Сљедећа питања на која Уставни суд мора одговорити јесу да ли је мијешање у апеланткињино неометано уживање имовине било предвиђено законом, па уколико јесте, да ли је било у јавном или општем интересу и да ли је било сразмјерно (пропорционално), тј. да ли успоставља правичну равнотежу између апеланткињиног права и општег јавног интереса или јој је тим мијешањем наметнут несразмјеран појединачни терет.

31. Код оцјене законитости мијешања у имовину, Уставни суд подсјећа на то да је, према пракси Европског суда, први и најважнији захтјев из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију онај који тражи да мијешање јавних власти у право на имовину буде „законито“. Наиме, друга реченица првог става члана 1 Протокола број 1 допушта лишавање права на имовину само „под условима предвиђеним законом“, а други став члана 1 признаје државама право контролисања коришћења имовине „доношењем закона“. Принцип правне сигурности је присутан у цијелој Европској конвенцији и мора да буде поштован без обзира на то које се од три правила из члана 1 Протокола број 1 примјењује. Овај принцип подразумијева постојање и поштовање адекватно доступних и довољно прецизних домаћих закона који задовољавају основне захтјеве појма „закон“ (види Европски суд, *Iatridis против Грчке*, пресуда од 25. марта 1999. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1999-II, тачка 58). Тек када је овај захтјев испуњен, може се разматрати да ли постоји правична равнотежа између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева за заштиту појединачног права на имовину.

32. Међутим, Уставни суд такође указује да је Европски суд, разматрајући питање „законитости“ мијешања у право на имовину, у предмету *Вијатовић против Хрватске*, истакао да се недостатак довољно прецизне и предвидиве законске одредбе може исправити на начин да домаћи судови дају јасно и прецизно тумачење (види Европски суд, *Вијатовић против Хрватске*, пресуда од 16. фебруара 2016. године, захтјев број 50200/13, тачка 54). Слично томе, Европски суд је, разматрајући „законитост“ мијешања у друга квалификована права из Европске конвенције (нпр. права на поштовање приватног живота), такође заузео став да у недостатку одредби које прописују услове под којима може доћи до мијешања у права и слободе заштићене Европском конвенцијом и њеним протоколима, да та права могу бити примјерено заштићена конзистентном судском праксом домаћих суда,

чак и без обавезе државе да успостави законодавни оквир како би испунила своје позитивне обавезе да дјелотворно заштити права из Европске конвенције (види, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Körke против Немачке*, одлука о допуствости од 5. октобра 2010. године).

33. Враћајући се на конкретан предмет, Уставни суд првенствено подсјећа да је у Одлуци број У 15/II, којом је слиједио праксу Европског суда у предмету *Ђокић*, утврдио да одредбе члана 39е ст. 3 и 4 Закона о продаји станова у дијелу који се односи на утврђивање накнаде нису у складу са чланом III/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У тој одлуци, Уставни суд је, између осталог, навео да је „Европски суд оваквим одлучењем [предмет *Ђокић*] утврдио да се накнадом, како је то сада предвиђено одредбом члана 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, не успоставља правична равнотежа у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд подржава такав став Европског суда и сматра да накнада коју прописује члан 39е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, као сатисфакција због лишавања права на поврат станова (реституцију), не успоставља правичну равнотежу између јавног интереса и интереса носилаца права. Наиме, исплатом такве накнаде на носиоце права који су лишени имовине био би стављен ‘посебан и прекомјеран терет’. Према мишљењу Уставног суда, накнада која би била исплаћена у таквом случају не би представљала ни приближну сатисфакцију за лишавања имовине“ (види Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број У 15/II од 30. марта 2012. године, тачка 85, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 37/12, доступна на интернет страници www.ustavnisud.ba). Уставни суд, такође, подсјећа да је Рјешењем о неизвршењу број У 15/II од 16. јануара 2013. године (објављено у „Службеном гласнику БиХ“ број 11/13) утврђено да Парламент Федерације Босне и Херцеговине није извршио наведену Одлуку број У 15/II, па је утврдио да одредба члана 39е ст. 3 и 4 Закона о продаји станова, у дијелу који се односи на утврђивање накнаде, престаје да важи наредног дана од дана објављивања те одлуке у „Службеном гласнику БиХ“. Уставни суд запажа да до тренутка доношења ове одлуке Уставног суда надлежна власт није извршила своју обавезу из Одлуке Уставног суда број У 15/II, односно није усвојила законске одредбе којим би се прописао начин одређивања накнаде у складу с одлуком Уставног суда, а у коначници ни са одлукама Европског суда о овом питању.

34. Имајући ово у виду, Уставни суд закључује да у правном систему у Федерацији Босне и Херцеговине не постоји законска одредба којом се утврђује начин додјелљивања адекватне накнаде за мијешање у право на имовину у случајевима као што је овај. Међутим, очигледно је да о том питању постоје усаглашени ставови Европског и Уставног суда. Наиме, Уставни суд указује да је у пресуди *Ђокић* Европски суд истакао како члан 1 Протокола број 1 не гарантује право на пуну накнаду у свим околностима, али је утврдио да ниједан од износа који су понуђени апликанту не

одговара тржишној вриједности спорног стана. При томе је Европски суд навео да се, према члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, чак и потпуно изостајање накнаде може сматрати оправданим у изузетним околностима, али да не сматра да су околности у предмету *Ђокић* такве природе (супротно од предмета *Jahn и остали против Њемачке* бр. 46720/99, 72203/01 и 72552/01, параграф 117, ЕCHR 2005-VI у вези са земљиштем стеченим према земљишној реформи која је проведена након 1945. године у совјетској окупираној зони Њемачке и која је настављена после 1949. године у ДДР). Уставни суд, такође, запажа да је Европски суд у предмету *Ђокић* приликом утврђивања висине одштете као релевантну узео садашњу вриједност стана. Даље, Уставни суд запажа да је Европски суд у предмету *Маго и др.* (види Европски суд, *Маго и др. против Босне и Херцеговине*, захтјев бр. 12959/05, 19724/05, 47860/06, 8367/08, 9872/09 и 11706/09 од 3. маја 2015. године, став 121) реafirмисао став из предмета *Ђокић*, те је истакао да „у складу с утврђеном правном теоријом и праксом суда, пресуда у којој је утврђено кршење намеће туженој држави правну обавезу да престане с кршењем и да исправи настале последице на такав начин да успостави, колико год је то могуће, ситуацију која је постојала прије кршења (види *Iatridis против Грчке* (правична накнада) [GC], број 31107/96, тачка 32, ЕCHR 2000-XI). Како су се предметни апликанти изричито сложили да прихвате накнаду умјесто поврата стана, тужена Влада им треба исплатити садашњу вриједност предметних станова...“.

35. Слично томе, Уставни суд запажа да је апеланткињи била понуђена накнада која, чак и према ставу редовних судова, није одговарала тржишној вриједности спорног стана, па ју је апеланткиња одбила. Код таквог стања ствари, посебно имајући у виду да, на основу члана II/2 Устава Босне и Херцеговине, одредбе Европске конвенције имају предност над „свим осталим законима“, те да су на основу члана II/6 Устава Босне и Херцеговине судови дужни да примјењују права из Европске конвенције, Уставни суд сматра да се не могу сматрати прихватљивим закључци редовних судова који су, тумачећи одредбе које су стављене ван снаге, утврдили да апеланткиња нема право на тржишну вриједност стана, нити да се накнада која би јој припадала не може утврдити због „недостатка јасних законских одредби“. Наиме, из садржаја наведених одлука Европског суда, које подржава и Уставни суд, произлази да је као полазни основ за одређивање накнаде у предметима војних станова управо била тржишна вриједност стана, те да накнада која би се заснивала на одредбама које су престале да важе није била адекватна. Због тога, Уставни суд сматра да су у недостатку одредби којима би била прописана висина накнаде у складу с одлукама Европског и Уставног суда редовни судови требали узети у обзир судску праксу Европског суда и Уставног суда у оваквим случајевима која, према мишљењу Уставног суда, даје довољно података да накнада може бити одређена у поступку пред редовним судовима. Поступајући на супротан начин, редовни судови су, без обзира што надлежна власт није извршила обавезујуће одлуке Европског и Уставног суда и успоставила одговарајући зако-

нодавни оквир, пропустили да примјерено заштите апеланткињино право на имовину. Таквим тумачењем редовних судова, али и непоступањем надлежне законодавне и извршне власти у складу с обавезујућим одлукама Европског и Уставног суда, на апеланткињу је стављен прекомјеран терет јер сноси штетне посљедице због неспровођења обавезујућих судских одлука како Уставног тако и Европског суда. Таква правна ситуација траје већ дуже вријеме, иако из одлука Европског и Уставног суда слиједи принципи који се требају слиједити при рјешавању питања накнаде због немогућности лица која су у овој ситуацији да неометано уживају у својој имовини. Поред тога, Уставни суд запажа да се не може претпоставити до када ће такво стање трајати, због чега би тумачење, какво су дали редовни судови, значило да се апеланткињи, али и другим лицима у истој ситуацији и даље ускраћује право на имовину закључцима да не постоји закон, чиме се директно поступа против одлука Европског суда и Уставног суда, што је противно принципу владавине права из члана II/1 Устава Босне и Херцеговине. У таквим околностима, Уставни суд сматра да мијешање у апеланткињино право на мирно уживање имовине није било „предвиђено законом“ у смислу аутономног значења тог појма из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

36. Поред тога, Уставни суд запажа да је Врховни суд, такође, закључио да апеланткињи не припада тржишна вриједност стана због тога што је ријешила стамбено питање додјелом једноипособног стана у закуп у Београду. У вези с тим, Уставни суд указује да из пресуде Европског суда *Маго* произлази да је то да ли је апликанту додијељен замјенски стан или право еквивалентно станарском праву у другим бившим републикама СФРЈ увијек битно само у контексту носиоца станарског права, тј. када је апликант на пријератном стану имао искључиво статус носиоца станарског права, односно није имао закључен правно ваљан уговор о откупу стана (види Европски суд, *Маго*, тач. 95, 97, 100, 103 и 104). Слиједећи такву праксу, Уставни суд је у сличним предметима, у којима су редовни судови утврдили да су апеланти закључили правно ваљан уговор о купопродаји војних станова у смислу члана 39 Закона о продаји станова, али да, према члану 39е став 2 Закона о продаји станова, умјесто уписа права својине по закљученом уговору имају право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине, утврђену у складу с релевантним законом, утврдио повреду права апеланата на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те одлуку доставио Влади Федерације Босне и Херцеговине коју је обавезао да обезбиједи уставна права апеланата у складу са стандардима из раније наведене Одлуке Уставног суда број *V 15/11* (види одлуке о допустивости и меритуму бр. *АП 1205/08* од 13. јула 2012. године и *АП 726/15* од 7. септембра 2017. године). Стога, чињеница да ли је апеланткиња остварила еквивалентно право у другој држави сљедници СФРЈ, у ситуацији када има правно обавезујући уговор о откупу стана, не може бити од утицаја на њено право на накнаду због лишења имовине.

37. На крају, у вези с наводима тужене да је апеланткињина ситуација једнака као у одлукама Европског суда *Тихомир Алексић против БиХ* (апликација број 38233/05), *Мандић и др. против БиХ* (број 1495/07), те Одлуци Уставног суда број АП 1207/08 од 23. новембра 2012. године, Уставни суд запажа да у наведеним предметима није тражена накнада због мијешања у право на имовину, већ је тражен поврат станова, па се стога наведена пракса не може примијенити у конкретном предмету.

38. Према томе, Уставни суд сматра да је дошло до повреде члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Због тога, Уставни суд сматра да је потребно укинути оспорену пресуду Врховног суда и предмет вратити том суду на поновно суђење.

б) Право на правично суђење

39. Будући да је Уставни суд у претходним тачкама ове одлуке већ утврдио да је оспореним пресудама повријеђено апеланткињино право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Уставни суд сматра да није потребно посебно разматрати апеланткињине наводе о кршењу права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

VIII. Закључак

40. Уставни суд закључује да је оспореним пресудама повријеђено апеланткињино право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију зато што су редовни судови приликом доношења одлука потпуно занемарили уставну обавезу директне примјене Европске конвенције и обавезујућих одлука Европског и Уставног суда, па се такво мијешање у апеланткињино право на мирно уживање имовине не може сматрати „законитим“.

41. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

42. У смислу члана 43 Правила Уставног суда, потпредсједник Мирсад Ћеман и судија Сеада Палаврић су дали изјаву о неслагању с одлуком већине.

43. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 1285/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Općine Livno, koju zastupa Općinsko javno pravobranilaštvo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine

Odluka od 13. veljače 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 1285/17**, rješavajući apelaciju **Općine Livno**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 13. veljače 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Općine Livno podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Općina Livno (u daljnjem tekstu: apelantica), koju zastupa Općinsko javno pravobranilaštvo, podnijela je 4. travnja 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Federalnog ministarstva prostornog uređenja (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), te Islamske zajednice u BiH - Medžlis Islamske zajednice Livno (u daljnjem tekstu: investitor) zatraženo je u razdoblju od 7. prosinca 2018. godine do 15. siječnja 2019. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Ministarstvo su u vremenskom razdoblju od 13. do 20. prosinca 2018. godine dostavili odgovore, a investitor je dostavio odgovor 28. siječnja 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Rješenjem Ministarstva broj UPI/03-23-2-302/09 od 4. svibnja 2011. godine, donesenom po zahtjevu investitora, dano je odobrenje za građenje Ćurčinica džamije u Livnu sa pratećim objektima, na zemljištu bliže opisanom u izreci rješenja, uz uvjete bliže označene toč. 2-16. tog rješenja. Iz obrazloženja rješenja proizlazi da je Ministarstvo analizom izvedenih dokaza i relevantnih odredaba članka 2. stavak 2. i članka 5. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika, uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (u daljnjem tekstu: Zakon o provedbi odluka Povjerenstva), i odredaba čl. 53. do 58. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini FBiH (u daljnjem tekstu: Zakon o prostornom planiranju) zaključilo da je zahtjev utemeljen, te je donijelo odluku kao u izreci rješenja.

6. Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 09 0 U 013004 11 U od 13. kolovoza 2014. godine, donesenom u upravnom sporu po apelantičnoj tužbi protiv Ministarstva radi poništenja rješenja od 4. svibnja 2011. godine, odbijena je apelantična tužba kao neutemeljena. Nakon što je osporeno rješenje ispitao u granicama zahtjeva iz tužbe u smislu odredaba članka 34. Zakona o upravnim sporovima, Kantonalni sud je zaključio da je osporeno rješenje doneseno na pravilan i zakonit način. U tom smislu Kantonalni sud je istaknuo da je prilikom izvođenja zaključka o neutemeljenosti tužbenog zahtjeva imao u vidu sve provedene dokaze na temelju kojih je nepobitno utvrđeno da su mjesto i ostaci graditeljske cjeline Ćurčinica džamije sa haremom u Livnu proglašeni nacionalnim spomenikom Odlukom Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika BiH (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) broj 09-02-657/03-5 od 23. svibnja 2007. godine, te da je navedenom odlukom dopuštena izgradnja objekta džamije u suvremenom arhitektonskom obliku, uz interpoliranje novih sadržaja i pod uvjetima kojim se vrši očuvanje nacionalnog spomenika u njegovom povijesnom značaju. Imajući u vidu da predmetni objekti uživaju najviši stupanj pravne zaštite, Kantonalni sud je zaključio da su na predmetni zahtjev primjenjive odredbe Zakona o provedbi odluka Povjerenstva i odredbe Zakona o prostornom planiranju. Naime, Kantonalni sud je analizom izvedenih dokaza koji su detaljno navedeni na str. 6-7. obrazloženja presude, te s tim u svezi naveo sadržaj relevantnih odredaba čl. 2, 3, 5. i 7. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva i odredaba čl. 53. do 58. Zakona o prostornom planiranju, te zaključio da je osporeno rješenje tuženog doneseno na temelju pravilnog i potpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pravilne primjene materijalnog prava. Kantonalni sud je, nadalje, ocijenio neutemeljenim apelantičine navode da se u konkretnom slučaju ne radi o „rehabilitaciji

predmetnog objekta“ i da je osporeno rješenje donijelo nenadležno tijelo, pozivajući se na odredbe članka 5. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva i Odluku Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika broj 09-02-657/03-5 od 23. svibnja 2007. godine kojom je „dopuštena izgradnja džamije u suvremenom arhitektonskom izrazu, uz interpoliranje novih sadržaja“. Pored toga, Kantonalni sud je ukazao da iz spisa proizlazi da je Ministarstvo u tijeku postupka, postupajući sukladno odredbama članka 7. stavak 1. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva kojim je propisano da „Ministarstvo uzima u obzir sve nalaze, objašnjenja i odluke Povjerenstva donesene prema članku V (4) Aneksa 8“, utvrdilo da je Povjerenstvo prilikom usvajanja odluke od 23. svibnja 2007. godine u svom izvješću navelo „da rehabilitacija objekta, odnosno njegovo vraćanje u stanje u kome je bio prije rušenja, nije moguća, zbog nepostojanja bilo kakve dokumentacije o njegovom prethodnom stanju (snimka postojećeg stanja, kvalitetne fotografije, filmska građa), niti je od apelantice i Zavoda za zaštitu spomenika dostavljena bilo kakva dokumentacija te vrste“, a koje navode nije osporila apelantica u tužbi. Na koncu Kantonalni sud je ocijenio neutemeljenim i apelantičine navode kojim je tvrdila da apelantici nije dana mogućnost sudjelovanja u postupku, jer iz stanja spisa proizlazi da je proveden postupak sukladno Odluci Povjerenstva od 23. svibnja 2007. godine, te odredbama Zakona o provedbi odluka Povjerenstva i Zakona o prostornom planiranju, uz aktivno sudjelovanje investitora i apelantice, a apelantica je imala mogućnost i da se očituje na glavni projekt izgradnje Ćurčinica džamije sa pratećim objektima koji je izradio „Urbing“ d.o.o. Sarajevo, te je u prilog svom izvješću dostavila primjedbe koje su i uvažene. Imajući u vidu sve navedeno, Kantonalni sud je odlučio kao u izreci presude, sukladno odredbama članka 36. st. 1. i 2. Zakona o upravnim sporovima.

7. Presudom Vrhovnog suda broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine odbijen je apelantičin zahtjev za izvanredno preispitivanje presude Kantonalnog suda. U obrazloženju presude su istaknuti činjenični navodi iz apelantičinog zahtjeva za izvanredno preispitivanje, te su ponovljena činjenična utvrđenja iz prvostupanjske presude, te je Vrhovni sud zaključio da je Kantonalni sud pravilno postupio kada je potvrdio da je rješenje Ministarstva od 4. svibnja 2011. godine utemeljeno pravilnom primjenom Odluke Povjerenstva od 23. svibnja 2007. godine, te relevantnih odredaba Zakona o provedbi odluka Povjerenstva i Zakona o prostornom planiranju, koje je Vrhovni sud i citirao u obrazloženju svoje presude.

8. Vrhovni sud je odbio kao neutemeljene apelantičine navode da Ministarstvo nije moglo donijeti rješenje o odobrenju građenja od 4. svibnja 2011. godine, „već samo odobrenje za zaštitu, konzervaciju, prezentaciju i rehabilitaciju (članak 5. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva)“, navodeći da je odredbom članka 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o provedbi odluka Povjerenstva, kojom je dopunjen i izmijenjen članak 5. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva, određena nadležnost Ministarstva „na prostoru i u granicama nacionalnog spomenika koje su utvrđene odlukom Povjerenstva od 23. svibnja 2007. godine, i to sukladno odredbama Zakona o prostornom planiranju

i korištenju zemljišta na razini Federacije BiH“. Vrhovni sud se pozvao i na odredbe članka 5. st. 2. i 3. kojim je propisano da odobrenje iz stavka 1. ovog članka Ministarstvo izdaje na područjima upisanim na Privremenu listu nacionalnih spomenika, a u granicama koje privremenom odlukom utvrdi Povjerenstvo (stavak 2), te se nadležna tijela za odobravanje građenja izvan granica nacionalnih spomenika utvrđenih odlukom Povjerenstva, odnosno izvan granica iz stavka 2. ovog članka, kao i za provedbu mjera zaštite u zaštitnim zonama i područjima koja graniče sa nacionalnim spomenikom utvrđuju kantonalnim zakonima (stavak 3)“. U svezi s tim, Vrhovni sud je, pozivajući se na odredbe članka 54. stavak 2. Zakona o prostornom planiranju, potvrdio stav iz osporene presude Kantonalnog suda da Ministarstvo izdaje odobrenje za građenje bez prethodnog izdavanja urbanističke suglasnosti za rehabilitaciju ili sanaciju ratnim djelovanjem oštećenih i porušenih građevina graditeljskog naslijeđa koje kao nacionalne spomenike utvrdi Povjerenstvo. Također, Vrhovni sud je ukazao da je odredbama članka 9. stavak 3. točka 3. istog zakona propisano „da se prostornim planom Federacije utvrđuju područja od značaja za Federaciju, a naročito objekti i područja graditeljskog ili prirodnog naslijeđa koje kao nacionalne spomenike utvrdi Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika sukladno Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir“, te da je prije izdavanja odobrenja za građenje Ministarstvo dužno strankama u postupku omogućiti uvid u glavni projekt, sukladno odredbama članka 56. stavak 3. Zakona o prostornom planiranju. Vrhovni sud je zaključio da je odredbama Zakona o provedbi odluka Povjerenstva upravo predviđena nadležnost Ministarstva i to „na prostoru u granicama nacionalnog spomenika koje su utvrđene odlukom Povjerenstva“, a u konkretnom slučaju je nepobitno utvrđeno da je to „mjesto i ostaci graditeljske cjeline Ćurčinica džamije sa haremom u Livnu“. Obzirom na sve navedeno, Vrhovni sud je zaključio da je rješenje Ministarstva od 4. svibnja 2011. godine doneseno od nadležnog tijela i sukladno sadržaju Odluke Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika od 23. svibnja 2007. godine.

9. Vrhovni sud je, također, suprotno apelantičnim navodima, zaključio da iz stanja spisa proizlazi da je apelantici kao stranci omogućeno sudjelovanje u postupku, te da joj je, sukladno odredbama članka 56. Zakona o prostornom planiranju, 4. veljače 2010. godine dostavljen javni poziv za uvid u glavni projekt izgradnje Ćurčinice džamije u Livnu, koji je izradio „Urbina“ d.o.o. Sarajevo, te da su ovlaštene predstavnice apelantice dali svoje izjašnjenje u svezi s njim, koje je u dijelu primjedaba i prihvatilo Ministarstvo. Imajući u vidu sve navedeno, Vrhovni sud je primjenom članka 46. stavak 1. Zakona o upravnim sporovima odlučio kao u izreci presude.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelantica smatra da joj je osporenom presudom Vrhovnog suda prekršeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1.

Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Obrazlažući povredu navedenih prava, apelantica u suštini smatra da je u predmetnom postupku pogrešno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljno primijenjeno materijalno pravo. U svezi s tim, apelantica je istaknula da je rješenje o odobrenju građenja od 4. svibnja 2011. godine donijelo nenadležno tijelo, navodeći da Ministarstvo, sukladno odredbama članka 5. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva, „izdaje odobrenja za zaštitu, konzervaciju, prezentaciju i rehabilitaciju nacionalnih spomenika u granicama nacionalnog spomenika koje su utvrđene Odlukom Povjerenstva“. Međutim, kako dalje apelantica navodi, „u konkretnom slučaju se radi o izgradnji novog, a ne o rehabilitaciji predmetnog objekta, koji je mogao biti izgrađen samo u istim dimenzijama i obliku i služiti samo kao sakralni objekt“. Također, apelantica je istakla da u predmetnom postupku apelantici kao stranci u postupku nije dana mogućnost da se izjasni o svim činjenicama i okolnostima koje su važne za donošenje rješenja.

b) Odgovor na apelaciju

11. Vrhovni sud je u odgovoru na apelaciju istaknuo da su navodi iz apelacije već bili predmetom ispitivanja i ocjene prilikom odlučivanja o zahtjevu za izvanredno preispitivanje podnesenom protiv drugostupanjske presude, te da ostaje pri obrazloženju i razlozima danim u svojoj presudi.

12. Kantonalni sud je naveo da nije bilo kršenja apelantičinih ustavnih prava na koje se apelantica poziva, te predlaže da se odbije apelacija kao neutemeljena.

13. Ministarstvo smatra da su apelantičini navodi o kršenju ustavnih prava neutemeljeni i da je rješenje od 4. svibnja 2011. godine kojim je dano odobrenje za građenje predmetne džamije pravilno i zakonito, te da su sudovi o tome dali detaljna obrazloženja u svojim odlukama. Također, ocijenilo je neutemeljenim apelantičine navode da u postupku nisu pravilno primijenjene odredbe članka 31. Zakona o građenju Federacije BiH, kojim je propisano da je za izdavanje predmetnog rješenja nadležna „Općinska služba Livno“, budući da je navedeni zakon stavljen izvan snage stupanjem na snagu Zakona o prestanku važenja Zakona o građenju („Službene novine Federacije BiH“ broj 34/07). Također, navedeno je da je nadležnost Ministarstva za postupanje po predmetnom zahtjevu, osim odredaba Zakona o provedbi odluka Povjerenstva, utvrđena i odredbama članka 54. stavak 2. Zakona o prostornom planiranju.

14. Investitor je naveo da osporenim presudama nisu prekršena ustavna prava na koja se apelantica poziva u apelaciji i smatra da je apelacija neutemeljena. S tim u svezi, investitor je naveo da je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 22. do 28. svibnja 2007. godine, donijelo Odluku broj 09-

02-657/03-5 od 28. svibnja 2007. godine kojom se „mjesto i ostaci graditeljske cjeline - Ćurčinica džamija sa haremom u Livnu proglašava nacionalnih spomenikom Bosne i Hercegovine“. Također, ističe da se na proglašene nacionalne spomenike primjenjuju mjere zaštite i rehabilitacije utvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva. S tim u svezi, investitor se pozvao na odredbe članka 5. Zakona o provedbi odluka kojim je propisano da „Federalno ministarstvo prostornog uređenja izdaje odobrenja za zaštitu, konzervaciju, prezentaciju i rehabilitaciju nacionalnih spomenika koje su utvrđene odlukom Povjerenstva“. Imajući u vidu da je Ćurčinica džamija Odlukom Povjerenstva od 28. svibnja 2007. godine proglašena nacionalnim spomenikom, te da je u tijeku ratnih djestava u potpunosti uništena, investitor je naveo da u konkretnom slučaju „rehabilitacija nacionalnog spomenika“ podrazumijeva ponovnu izgradnju-rekonstrukciju Ćurčinica džamije. Također, investitor je istaknuo da je davanje dozvole u svezi sa ponovnom izgradnjom, rekonstrukcijom, sanacijom, održavanjem i prezentacijom nacionalnih spomenika u nadležnosti Ministarstva, te da smatra da je rješenje od 4. svibnja 2011. godine, kojim se daje odobrenje za građenje Ćurčinica džamije u Livnu sa pratećim objektima, donijelo nadležno tijelo, sukladno odredbama članka 5. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva. Investitor je nadalje istaknuo da je apelantica u postupku donošenja rješenja Ministarstva od 4. svibnja 2011. godine imala pravo sudjelovati, kao i pravo uvida u projekt kroz objavljivanje poziva strankama na uvid u glavni projekt izgradnje Ćurčinica džamije koji je izradio „Urbing“ d.o.o. Sarajevo i apelantica je o njemu dala svoje mišljenje. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

15. Zakon o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini („Službene novine Federacije BiH“ br. 2/02, 8/02, 27/02, 6/04 i 51/07) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 3.

Nacionalni spomenici uživaju najviši stupanj pravne zaštite utvrđene posebnim zakonima u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija).

Članak 4.

Svatko, a posebice nadležna tijela Federacije, kantona i gradske i općinske službe sudržat će se od bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalne spomenike ili dovesti u pitanje njihovu zaštitu i rehabilitaciju.

Članak 5.

Odobrenja za zaštitu, konzervaciju, prezentaciju i rehabilitaciju nacionalnih spomenika izdaje Federalno ministarstvo prostornog uređenja i okoliša (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Članak 7.

Iznimno od odredbe članka 6. za potpuno uništene nacionalne spomenike za koje ne postoji dokumentacija, Povjerenstvo može utvrditi kriterije na temelju kojih će se izdati odobrenje.

16. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH:

Članak 1.

U Zakonu o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini („Službene novine Federacije BiH“, br. 2/02, 8/02, 27/02 i 6/04) u članku 5. iza riječi „spomenika“ dodaju se riječi: „na prostoru u granicama nacionalnog spomenika koje su utvrđene odlukom Povjerenstva“, riječi: „i okoliša“ brišu se, a riječi: „Zakona o građenju („Službene novine Federacije BiH“, br. 55/02)“ zamjenjuju se riječima: „Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 2/06 - u daljnjem tekstu: Zakon)“.

17. Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 53.

Građenju građevine može se pristupiti samo na temelju izdanog odobrenja za građenje.

[...]

Odobrenje za građenje izdaje se za građenje građevine u cjelini.

Članak 54.

Ministarstvo izdaje odobrenje za građenje bez prethodnog izdavanja urbanističke suglasnosti za rehabilitaciju, ili sanaciju ratnim djelovanjem oštećenih i porušenih građevina graditeljskog naslijeđa, koje kao nacionalne spomenike utvrdi Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika sukladno Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, ili se one nalaze na privremenoj listi nacionalnih spomenika.

Članak 56.

(3) Prije izdavanja odobrenja za građenje Ministarstvo je dužno strankama u postupku omogućiti uvid u glavni projekt.

[...]

Članak 57.

Ministarstvo je dužno donijeti rješenje najkasnije u roku od 30 dana od dana dostave urednog zahtjeva za izdavanje odobrenja za građenje.

[...]

VI. Dopustivost

18. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. Sukladno članku 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

20. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 6. veljače 2017. godine, a apelacija je podnesena 4. travnja 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neutemeljena.

21. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelantica pobija navedenu presudu tvrdeći da su tom presudom prekršena njezina prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

23. Ustavni sud, prije svega, podsjeća na svoj stav da državna tijela i javna vlast kao sudionici sudskih postupaka ne uživaju prava iz Europske konvencije, ali da uživaju garancije prava na pravičan postupak i prava na imovinu iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 39/03 od 27. veljače 2004. godine, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ broj 19/04, dostupna na Internet-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). Imajući u

vidu navedeno, Ustavni sud će ispitati navode apelacije u odnosu na ustavno pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine.

Pravo na pravično suđenje

24. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2 što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

25. Ustavni sud zapaža da se u konkretnom slučaju radi o upravnom postupku i postupku upravnog spora, te da je ishod upravnog postupka okončanog pobijanom presudom Vrhovnog suda imao odlučujući značaj za apelantičina građanska prava, pa stoga apelantica u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz članka II/3. (e) Ustava Bosne i Hercegovine.

26. Ustavni sud zapaža da apelantica, u suštini, smatra da je u predmetnom postupku pogrešno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljno primijenjeno materijalno pravo. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

27. Ustavni sud će se, dakle, iznimno, upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovitog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica, tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, stavak 26). U kontekstu navedenog Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi pravičnom postupku (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje, i, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Anđelković protiv*

Srbije, presuda od 9. travnja 2013. godine, točka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, obzirom na pitanja koja apelantica postavlja, ispitati je li osporena odluka zasnovana na proizvoljnostima na koje je apelantica ukazala.

28. Dovodeći navedene stavove u svezu sa činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, koji je donio konačnu odluku u svezi sa apelantičnim zahtjevom za preispitivanje sudske odluke, naveo jasne i argumentirane razloge zašto nije bilo zakonske osnove da se udovolji apelantičnom zahtjevu. Naime, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud u osporenoj odluci ponovio činjenično stanje utvrđeno u upravnom postupku po zahtjevu investitora i u postupku upravnog spora, te s tim u svezi naveo sadržaj relevantnih odredaba čl. 2, 3, 5. i 7. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva i odredaba čl. 53. do 58. Zakona o prostornom planiranju i pritom izveo zaključak da je osporena presuda Kantonalnog suda pravilna i zakonita, jer je u pogledu zahtjeva investitora pravilno primijenjeno materijalno pravo. U tom kontekstu Vrhovni sud je imao u vidu i ponovio ključne činjenice utvrđene u postupku, i to da su mjesto i ostaci graditeljske cjeline Ćurčinica džamije proglašeni nacionalnim spomenicima Odlukom Povjerenstva od 23. svibnja 2007. godine, te da je navedenom odlukom dopuštena izgradnja objekta džamije u suvremenom arhitektonskom obliku, uz interpoliranje novih sadržaja i pod uvjetima kojim se vrši očuvanje nacionalnog spomenika u njegovom povijesnom značaju, te, s tim u svezi, izveo i zaključak da je rješenje Ministarstva od 4. svibnja 2011. godine, sukladno odredbama članka 5. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva u svezi sa člankom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o provedbi odluka Povjerenstva, donijelo stvarno nadležno tijelo.

29. U svezi s apelacijskim navodima kojima apelantica ističe da apelantici nije omogućeno sudjelovanje u postupku, Ustavni sud ukazuje da važan element zahtjeva pravičnog suđenja predstavlja načelo ravnopravnosti pred sudom („jednakost oružja“). To načelo podrazumijeva, kako je Europski sud za ljudska prava naveo u predmetu *Dombo Beheer B. V. protiv Nizozemske* u kontekstu građanskog postupka, da objema stranama mora biti dana razumna mogućnost izlaganja svog predmeta, uključujući i iznošenje dokazne građe, pod uvjetima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Dombo B. V. protiv Nizozemske*, presuda od 27. listopada 1993. godine, Serija A, broj 274, odluke Ustavnog suda br. *U 35/01* od 10. svibnja 2002. godine, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 24/02, točka 24, *U 95/03* od 29. rujna 2004. godine, točka 24, *AP 544/03* od 29. rujna 2004. godine, točka 21). U svezi s tim, te istaknutim apelantičnim prigovorima, Ustavni sud zapaža da iz dokumentacije predočene Ustavnom sudu proizlazi da je Ministarstvo svojim aktom broj *UPI/03-23-2-302/09* od 10. prosinca 2010. godine obavijestilo apelanticu kao stranku u postupku da je po zahtjevu investitora pokrenut predmetni postupak, da je apelantica aktivno sudjelovala u postupku, te da su uvažene apelantičine primjedbe da se pri izgradnji džamije visina minareta uskladi sa urbanističko-tehničkim uvjetima iz urbanističke suglasnosti. Također, proizlazi da je apelantici, sukladno odredbama članka 56. Zakona

o prostornom planiranju, putem javnog poziva omogućeno da se očituje na glavni projekt izgradnje Ćurčinica džamije, te je u prilog svom izjašnjenju dostavila primjedbe koje su u tom dijelu i usvojene. Sukladno navedenom, Ustavni sud smatra da su neutemeljeni apelantičini navodi da joj nije dana mogućnost sudjelovanja u postupku.

30. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud u osporenoj presudi pažljivo razmotrio apelantičine navode, te da je primjenom relevantnih odredaba Zakona o provedbi odluka Povjerenstva i Zakona o prostornom planiranju odbio apelantičin zahtjev za preispitivanje, da je dao detaljne i jasne razloge za svoje odlučnje i da se ne može zaključiti da je primjena relevantnih zakonskih odredaba u bilo kojem dijelu proizvoljna ili neprihvatljiva. Ustavni sud zapaža da apelantica, zapravo, u apelaciji ponavlja navode koje je isticala i u upravnom postupku, kao i u zahtjevu za izvanredno preispitivanje presude Kantonalnog suda, te da je Vrhovni suda u svojoj presudi, kao konačnoj odluci u predmetnoj pravnoj stvari, dao jasne i argumentirane razloge za svoje odlučnje, tako da Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost na koju je apelantica neosnovano ukazala.

31. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da osporenim odlukama nije prekršeno apelantičino pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Ostali navodi

32. Apelantica smatra da joj je osporenom odlukom povrijeđeno i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da se apelantičini navodi o kršenju ovog prava zasnivaju na istim tvrdnjama koje je istaknula u pogledu navodnog kršenja prava na pravično suđenje, a što je Ustavni sud već obrazložio u prethodnim točkama ove odluke. Obzirom na to, Ustavni sud smatra da su apelantičini navodi o kršenju prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, također, neutemeljeni.

VIII. Zaključak

33. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine kada je Vrhovni sud u obrazloženju svoje odluke dao jasna i argumentirana obrazloženja iz kojih ne proizlazi bilo kakva proizvoljnost na koju je apelantica neutemeljeno ukazala.

34. Također, Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine kada apelantica kršenje tog prava dovodi u svezu sa pogrešno utvrđenim činjeničnim stanjem i proizvoljnom primjenom materijalnog prava, a Ustavni sud je zaključio da nije bilo proizvoljnosti u tom pogledu.

35. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

36. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број АП 5509/18

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Алена Кукића, којег заступају Драган Ступар и Александар Чорни из Заједничке адвокатске канцеларије из Бање Луке, поднесена против Рјешења Основног суда у Бањој Луци број 71 0 К 292290 18 Кв од 25. септембра 2018. године

Одлука од 27. фебруара 2018. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 5509/18**, рјешавајући апелацију **Алена Кукића**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Теман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 27. фебруара 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Алена Кукића.

Утврђује се повреда права на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на рјешења Основног суда у Бањој Луци број 71 0 К 292290 18 Кв од 25. септембра 2018. године и број 71 0 К 292290 18 Кпп од 20. септембра 2018. године.

Образложење

I. Увод

1. Ален Кукић (у даљњем тексту: апелант), којег заступају Драган Ступар и Александар Чорни из Заједничке адвокатске канцеларије из Бање Луке, поднио је 1. октобра 2018. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) број 71 0 К 292290 18 Кв од 25. септембра 2018. године. Апелант је 8. октобра 2018. године затражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом ће наредити пуштање апеланта из притвора на слободу до доношења коначне одлуке.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Основног суда и Окружног јавног тужилаштва Бања Лука (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговор на апелацију.
3. Позвани су доставили одговор на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.
5. Основни суд, судија за претходни поступак, донио је Рјешење број 71 0 К 292290 18 Кпп од 20. септембра 2018. године којим је апеланту одређен притвор почев од 18. септембра 2018. године на основу члана 197 став 1 тачка б) Закона о кривичном поступку (у даљњем тексту: ЗКП) који може трајати најдуже до 18. октобра 2018. године. У образложењу рјешења је најприје наведено да је на рочишту поводом приједлога Тужилаштва за одређивање притвора апеланту због постојања основане сумње да је починио кривично дјело помоћ учиниоцу послије извршеног кривичног дјела тужилац изјавио да остаје при приједлогу, додавши да Тужилаштво води истрагу против више непознатих извршилаца због основа сумње да су Давида Драгичевића лишили живота (18. марта 2018. године) на начин како је то описано у наредби за спровођење истраге, да се у наведеној улици у близини мјеста у вријеме извршења кривичног дјела, за које постоје основи сумње да се десио критични догађај у којем је смртно страдао Драгичевић, налазила инсталирана видео-камера Сервиса моторних возила МК која је евентуално могла да забиљежи одређене чињенице и доказе који се односе на критични догађај у којем је смртно страдао оштећени Драгичевић, те да у том смислу помогне откривању извршиоца предметног кривичног дјела. Чињеница је да је апелант имао приступ рачунару на којем су похрањивани видео-записи Сервиса моторних возила МК, а која произлази из изјава свих свједока чији су искази достављени уз приједлог за одређивање притвора. Чињеница је да је апелант, будући да је инжењер електротехнике, имао могућност и техничко знање да манипулише снимцима тог видео-надзора. Чињеница је да је апелант и манипулисао тим снимцима видео-надзора, а што је признао како приликом испитивања пред полицијом тако и пред јавим тужиоцем. Наведене чињенице, поред апелантове изјаве, произлазе из изјава саслушаних свједока. Неспорно је дакле да је апелант с меморије рачунара, на којем су похрањивани видео-записи надзорних камера МК сервиса, снимао видео-записе на свој УСБ стик, а касније то пребацивао и у свој лаптоп рачунар. Такође је неспорно да је апелант с рачунара на којем су похрањивани видео-записи МК сервиса брисао поједине фајлове, односно фрејмове видео-записа тог видео-

надзора. Будући да је апелант у својој одбрани рекао да је то намјерно урадио, а по захтјеву Ђорђа Рађена, Тужилаштво је нашло да је то учињено зато да се отежа или онемогући откривање за сада непознатих извршилаца кривичног дјела убиства Давида Драгичевића. Без обзира на чињеницу да је апелант изјавио да је враћао обрисане видео-надзоре, чињеница је да ти видео-надзори у овом тренутку не постоје у хард диску рачунара МК сервиса, а што произлази из налаза вјештачења МУПРС – Управе за полицијску подршку од 20. септембра 2018. године. Наведено апелантово понашање указује на постојање основане сумње да је намјерно брисао снимке, односно манипулисао фајловима – фрејмовима видео-надзора, а како би онемогућио откривање извршиоца предметног кривичног дјела. Тужилаштво је сматрало да је наведено довољно у погледу постојања основане сумње.

6. Апелант је у одговору на приједлог Тужилаштва на рочишту истакао да је приједлог паушалан и неоснован. Одбрана је истакла да јој није познато („а свакако је и суду непознато“) шта је наведено на страни број 2 приједлога, шта је то налаз вјештачења форензичке копије хард диска прецизиране марке, а нарочито збуњује околност коју тужилац наводи да је тек потребно извршити вјештачење хард диска камера на локацији МК, тј. двије камере које покривају спорни простор. Одбрана је поставила питање у чему је садржај понашања из кога се може закључити да је апелант лице које може да има својство осумњиченог. Одбрана надаље наводи да се из апелантове изјаве може закључити да он локацијски од 2002. године живи преко пута куће Ђорђа Рађена, те је у својој изјави – на записнику о испитивању од 20. септембра 2018. године јасно, прецизно навео шта је урадио – „то је да Ђорђе Рађен, лице које је пријавило крађу своје куће, инспектори који су наведени овдје као свједоци, контактирали апеланта притишћући га да прибави видео-надзор с камера Весто и камера МК правдајући се разлозима журбе њихових начелника да што прије окончају случај“. Из апелантовог исказа, те дијелова текста који је наведен у приједлогу за одређивање притвора, као и јавно доступних информација неспорно је да су инспектори вршили директан контакт према Ђорђу Рађену, те да су апелантове комшије, и то власник апартмана Вујадин Савановић, те власник МК сервиса Милан Дакић замолили да апелант, као лице које је врхунски информатичар, сними стање односно снимке како би се исти предали МУП-у по налогу поступајућих инспектора, те породици Драгичевић с обзиром на то да се она обратила власницима објеката Весто и МК. Ради се о безбједносним камерама, тачније видео-надзору у приватној својини физичких лица које су постављене с циљем обезбјеђења објеката од евентуалних извршења кривичних дјела или других недозвољених радњи. Снимци које је апелант снимио, односно прекопирао с хард дискова обје локације објављени су у јавности, а да којим случајем они нису снимљени протеклом времена би били пребрисани. Апелант је такође детаљно објаснио (јер Тужилаштво наводи ријеч манипулација) да се ради о копирању фајлова који су дати на захтјев инспектора МУП-а. Одбрана је

указивала да Тужилаштво не наводи датум, нити вријеме вјештачења форензичке копије хард диска. Одбрана је указала да да би уопште егзистирало кривично дјело помоћ учиниоцу последице извршеног кривичног дјела неопходно је постојање умишљаја да је друго лице учинило кривично дјело и да том лицу помаже да не буде откривено. Дакле, ради се о акцесорном и супсидијарном кривичном дјелу, а неопходан услов за ово кривично дјело је да је осумњичени био свјестан да је лице којем помаже извршило кривично дјело. Ако тужилац поставља овакву правну квалификацију онда Тужилаштво мора да зна и ко је учинио то кривично дјело. Међутим, Тужилаштво „лута“ у погледу извршиоца или извршилаца кривичног дјела, наводећи и дајући индиције да се ради о Ђорђу Рађену, а у исто вријеме занемарује околност да су инспектори МУП-а давали налоге Ђорђу Рађену и тражили да он дође до тих снимака. Захтјев за копирање тих снимака су такође дали и власници апартмана Весто и МК, па се поставља питање, имајући у виду обиљежје кривичног дјела, да ли су Вујадин Савановић, Милан Дакић, Душко Пуришић, Бојан Карановић, Жељко Кречар, Маринко Матијевић, Јасмина Јокић, Милан Томазовић извршиоци кривичног дјела убиства покојног Драгичевића. Дакле, Тужилаштво манипулише чињеницама теретећи потпуно неосновано лице које је помогло да МУП и јавност добију видео-записе, на основу којих је накнадно, последице утицаја јавности, отворена истрага за убиство Давида Драгичевића. Дакле, одлука да Тужилаштво поднесе приједлог за одређивање притвора заснована је на чињеници да је апелант по налогу Ђорђа Рађена, а он по налогу инспектора МУП-а, предао копије видео-записа које су бар донекле у овој фази разјасниле одређене околности кривичног дјела које је извршено над Драгичевићем. Тужилаштво свјесно наводи да је апелант промијенио структуру хард диска на локацији МК. Одбрана је поставила питање како то Тужилаштво зна кад не само да није извршило вјештачење већ и не може разликовати одређене термине.

7. У образложењу рјешења је наведено да основана сумња да је апелант извршио кривично дјело, помоћ учиниоцу последице извршеног кривичног дјела из члана 333 став 2 у вези са чланом 1 Кривичног законика Републике Српске (у даљњем тексту: КЗ) произлази из приложених доказа који су достављени уз приједлог за одређивање притвора, те су они даље наведени у рјешењу (страна 6 рјешења: налаз вјештачења форензичке копије хард диска прецизиране марке, који се налази у прецизираном рачунару, записници о саслушању свједока, одбране осумњиченог и других доказа). Основни суд је навео: „Налаз вјештачења форензичке копије хард диска марке ‘Seagate’ [и даље утврђених карактеристика] јасно је указано да су снимци надзорних камера до 24. 3. 2018. године, што укључује 17. 3., 18. 3. и 19. 3. обрисани, односно све упућује, како је наведено у налазу, да су снимци избрисани аутоматски софтвером за управљање и снимање података. Софтвер за снимање редовно провјерава колико има слободног простора на партицији која му је додијељена и кад се слободни простор смањи испод одређене границе, у конкретном случају око 1 ГБ, софтвер сам брише најстарије податке.“

8. Надаље, Основни суд је указао да је увидом у записник о испитивању апеланта, између осталог, утврђено да је апелант навео да је на захтјев Ђорђа Рађена побрисао фолдер и фајлове који су у фолдеру, а који представљају садржај видео-надзора, те (како је навео) уништио је око два фолдера са од шест до осам фајлова „искључиво непознатог лица које долази у улицу, једе и пролази поред МК сервиса, те након непун сат претрчава између породичне куће и техничког прегледа Гранулић“. Дакле, како је Основни суд истакао, из овог је видљиво да је апелант предузео радње брисања, а био је свјестан да ће таквим радњама доћи до уништавања садржаја видео-надзора постављених видео-камера МК сервиса, те је на тај начин свјесно промијенио или скратио садржај видео-фајлова који могу бити од значаја за расвјетљавање случаја убиства Давида Драгичевића. Основни суд је навео: „Без обзира на то што се [апелант] правда да је добио налог од Ђорђа Рађена да то учини, Ђорђе Рађен није његов претпостављени, нити је у било каквом смислу подређен.“ Основни суд је навео да се ради се о томе да, према изјави, апелант дуго година познаје Ђорђа Рађена, да су комшије и да га памти као малог дјечака. С друге стране, апелант је лице које има тридесет пет година, које је као такво потпуно свјесно какве радње предузима и да те радње могу да буду ризичне у смислу вршења кривичног дјела које му се ставља на терет. Основни суд је навео да иако бранилац наводи да је брисање фајлова било по налогу Ђорђа Рађена, суд то није могао прихватити јер је постојала и могућност да апелант такав захтјев изричито одбије „јер би то допринијело потпуној објективности и његовом доприносу за било какав случај који би се евентуално десио“. Основни суд је надаље навео да апелант (и његов бранилац) није дао јасне разлоге због чега су фајлови обрисани иако је постојала наредба, како сам апелант каже, Ђорђа Рађена, апелант очигледно скрива разлоге брисања фајлова па, према мишљењу Основног суда, из тога произлази да се уништавањем фајлова и видео-надзора очигледно жељело прикрити неке доказе, а који су битни у расвјетљавању случаја убиства оштећеног Давида Драгичевића, што је камера вјерно забиљежила јер постоје јасни докази да недостају временски размаци од 20 минута у систему видео-надзора, а који не одговарају реалном времену.

9. Када је у питању постојање притворских разлога на којим се заснива приједлог Тужилаштва, Основни суд је био мишљења да у односу на апеланта егзистира притворски основ прописан у члану 197 став 1 тачка б) ЗКП-а. Према мишљењу Основног суда, оправдан је приједлог Тужилаштва да би апелант могао да омета кривични поступак у смислу проналажења и утврђења идентитета непознатих извршилаца кривичног дјела убиства из члана 124 став 1 КЗ-а извршеног 18. марта 2018. године на штету Давида Драгичевића из Бање Луке уколико би се он нашао на слободи, тако што би даљим прикривањем трагова могао утицати, отежати или у потпуности онемогућити утврђивање идентитета ових лица, као и даље прикупљање доказа. У прилог томе иде и чињеница да је потребно да Тужилаштво

у току истраге истражи улогу Ђорђа Рађена у овом кривичном предмету, а према мишљењу Основног суда, постојала би оправдана опасност да би апелант могао да оствари контакт с Ђорђем Рађеном, те да на тај начин конструише своју одбрану и отежа прикупљање доказа. Тужилаштво је навело, а исто је прихватио Основни суд, да је потребно утврдити да ли постоје и неки други саучесници или прикривачи кривичног дјела које се апеланту ставља на терет. Наводе апелантовог браниоца у погледу правне квалификације дјела Основни суд није прихватио с обзиром на то да је био мишљења да се ради о правилној правној квалификацији дјела, поготово ако се узме у обзир одредба члана 20 ЗКП-а гдје је, између осталог, наведено да је осумњичени лице за које постоје основи сумње да је учинило кривично дјело. Из овакве формулације Основни суд није прихватио мишљење браниоца везано за то да осумњичени не може бити учинилац кривичног дјела. Основни суд је навео да одбрана није јасно дала доказе због чега је апелант у својству осумњиченог побрисао фајлове с видео-надзора, из ког разлога је то учинио, који су му били мотиви, да ли је желио некога да прикрије или не, те да све наводе које је бранилац навео суд није могао прихватити као реалне, те је прихватио приједлог тужиоца и апеланту одредио притвор. Имајући у виду напријед изложено и материјалне доказе које је навео, Основни суд је нашао да је приједлог Тужилаштва оправдан у смислу одредбе члана 197 ЗКП-а.

10. Основни суд, у вијећу, донио је Рјешење број 71 0 К 292290 18 Кв од 25. септембра 2018. године којим је апелантову жалбу одбио као неосновану.

11. У образложењу рјешења Основни суд је навео да је судија за претходни поступак исправно утврдио постојање основане сумње у односу на апеланта да је починио кривично дјело помоћ учиниоцу послије извршеног кривичног дјела из члана 333 став 2 у вези са ставом 1 КЗ-а, а што произлази из доказа приложених уз приједлог тужиоца, нарочито налаза вјештачења форензичке копије хард диска у којем је констатовано да су обрисани снимци надзорних камера до 24. марта 2018. године, што укључује 17, 18. и 19. март 2018. године, и то аутоматски софтвером за управљање и снимање података који редовно провјерава колико има слободног простора на партији која му је додијељена и кад се слободни простор смањи испод одређене границе софтвер сам брише најстарије податке. Кад се с овим повеже садржај записника о испитивању апеланта од 20. септембра 2018. године у којем је апелант навео да је на захтјев Ђорђа Рађена побрисао фолдер и фајлове који су били у рачунару, а који представљају садржај видео-надзора „МК сервиса“, чиме је свјесно уништио садржај видео-надзора и на тај начин промијенио или скратио садржај видео-фајлова који могу бити од значаја за расвјетљавање случаја убиства оштећеног Давида Драгичевића, све заједно указује да постоји основана сумња да је апелант починио предметно кривично дјело, без обзира на то што се апелант правда да је добио налог од Ђорђа Рађена да то учини. Слиједом наведеног,

Основни суд је нашао да је судија за претходни поступак у рјешењу о одређивању притвора исправно утврдио постојање основане сумње да је апелант починио предметно кривично дјело.

12. Навод одбране да се апеланту не може ставити на терет предметно кривично дјело јер није познат учинилац кривичног дјела убиства, Основни суд је цијенио неоснованим јер се у фази истраге не мора знати учинилац кривичног дјела, а у овом конкретном случају не ради се о прикривању оруђа или трагова извршења кривичног дјела, него о другом начину на који је с умишљајем апелант помогао учиниоцу кривичног дјела тако што је својим чињењем утицао да се обришу битни снимци надзорних камера који би, у сваком случају, допринијели већој објективности у расвјетљавању убиства оштећеног Давида Драгичевића.

13. Према оцјени Основног суда, судија за претходни поступак је правилно утврдио и образложио посебне притворске разлоге наведене у оспореном рјешењу, а који се огледају у томе да постоји оправдана бојазан да би апелант својим боравком на слободи уништио, сакрио, измијенио или фалсификовао доказе или трагове важне за кривични поступак или ако нарочите околности указују да ће ометати кривични поступак утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче. Наиме, уз горе утврђено постојање основане сумње да је апелант манипулисао снимцима надзорних камера, судија за претходни поступак је правилно оцијенио да би апелант, даљим прикривањем трагова, могао утицати, отежати или у потпуности онемогућити утврђивање идентитета учинилаца кривичних дјела које поступајући тужилац истражује, као и других саучесника или прикривача кривичног дјела које се апеланту ставља на терет, међу којима се спомиње и Ђорђе Рађен чију улогу у спорном кривичном предмету тужилац још истражује, па би састајање и договор с њим отежало прикупљање доказа тужиоцу, слиједом чега је Основни суд нашао да би апелант својим боравком на слободи не само могао уништити, сакрити, измијенити или фалсификовати доказе или трагове важне за кривични поступак него и ометати истражни/претходни кривични поступак утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче како то прописује члан 197 став 1 тачка б) ЗКП-а.

14. Из информације коју је на тражење Уставног суда 28. јануара 2019. године доставио Основни суд у Бањој Луци произлази да се апелант сада налази на слободи.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

15. Апелант указује да му је повријеђено право из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и члана II/3е) Устава Босне и

Херцеговине и члана 6 Европске конвенције. Апелант указује да је потпуно нејасно шта му се ставља на терет. Апелант такође наводи да је потпуно нејасно на основу чега је суд извео закључак о постојању основане сумње. Апелант наводи да је суд паушално набројао доказе достављене уз приједлог Тужилаштва и навео да из њих произлази постојање основане сумње. Апелант указује како је у свом исказу објаснио шта је урадио (да је по налогу Ђорђа Рађена и полицијских службеника снимке са рачунара пренио на УСБ, а затим вратио на рачунар), дакле не ради се о уништавању снимака. Апелант даље елаборира елементе кривичног дјела помоћ учиниоцу послје извршеног кривичног дјела, те наводи да је суд пропустио да образложи постојање субјективног елемента у степену основане сумње. Апелант наводи да му се не ставља на терет да је знао ко је усмртио Давида Драгичевића, односно да је код њега постојала свијест о томе, те да је с директним умишљајем и хтјењем помоћи учиниоцу манипулисао снимцима. Како апелант наводи, из проведених доказа произлази да је апелант све што је радио радио с циљем помоћи полицији РС да разријешу првенствено пљачку куће Ђорђа Рађена, а све је радио прије него што је сазнао да је Давид Драгичевић мртав и да се исти доводи у везу с пљачком куће Ђорђа Рађена, што је предмет снимка. Апелант, такође, наводи да је проблематизовао квалификацију кривичног дјела (налазећи да је погрешна). Апелант, такође, указује да је суд само паушално навео да постоји разлог из члана 197 став 1 тачка б) ЗКП-а јер би апелант могао ометати кривични поступак у смислу проналажења и утврђивања идентитета непознатих извршилаца кривичног дјела убиства Давида Драгичевића, као и да би у току поступка требали истражити улогу Ђорђа Рађена, па постоји бојазан да би осумњичени могао остварити контакт с њим и исконструисати своју одбрану. Ово су, према апелантовом мишљењу, апсурдни закључци суда. Апелант нема сазнање ко је убио Давида Драгичевића (нити Тужилаштво то тврди), те се ниједним доказом ни на нивоу индиција не доказује да апелант нешто ради с циљем да помогне учиниоцима кривичног дјела убиства Давида Драгичевића. У сваком случају, како апелант наводи, конструкција да апелант може утицати на извршиоце другог дјела, а не утицајем на свједоке саучеснике или прикриваче свог дјела је апсурдна и излази из оквира овог притворског разлога (апелант се не терети да је убио Давида Драгичевића). Апелант, такође, сматра да је и други аргумент незаконит – док се не утврди улога Ђорђа Рађена јер се исти већ дуго времена доводи у везу с убиством Давида Драгичевића и исти је већ саслушаван. Апелант, такође, наводи да му нису достављени докази који су наведени у прилогу за одређивање притвора, чиме су јасно повријеђена његова права. Апелант наводи да се обраћао суду и Тужилаштву са захтјевом да му се доставе докази, али су оба захтјева одбијена (суд усмено, а Тужилаштво писмено). Апелант је такође навео да Тужилаштво уз приједлог за одређивање притвора (што је јасно из списка 22 прилога) није приложило налаз вјештачења форензичке копије хард диска иако на њему заснива приједлог, а суд је на њему засновао одлуку иако налаз није читан као доказ. Апелант наводи да

му овај доказ није достављен, као и да је суд у образложењу навео да исти налаз констатује да су снимци брисани „аутоматским софтвером“, па је исти доказ заправо доказ одбране. Апелант, такође, наводи да је суд ставио на терет одбрани то што је остало нејасно који су мотиви апелантовог поступка, да ли је желио неког да прикрије или не, чиме је почињена груба повреда терета доказивања и принципа *in dubio pro reo*. Апелант је навео да је наведено истакао у жалби, али да Основни суд није испитао његове наводе. Апелант је поднеском од 8. октобра 2018. године, због свих разлога изнијетих у апелацији, тражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом ће наложити пуштање апеланта из притвора.

б) Одговор на апелацију

16. У одговору на апелацију Основни суд је навео да остаје при образложењу датом у оспореном рјешењу.

17. У одговору на апелацију Тужилаштво је навело да суд није везан квалификацијом дјела, као и да је апелант у изјави коју је дао рекао да је брисао снимке, и то Ауто-сервиса „МК“ који није у апелантовој својини. Тужилаштво наводи да апеланта, као стручно лице, ангажује Ђорђе Рађен и тражи од њега да уклони и избрише неколико снимака, показује му које и он то чини. Тужилаштво се пита да ли је и након оваквог апелантовог исказа споран општи услов односно основана сумња, али и посебни услов из члана 197 став 1 тачка б) ЗКП-а, односно оправдана бојазан да би боравком на слободи апелант био доведен у могућност да уништи, сакрије, измијени или фалсификује доказе, што њему као стручном лицу није тешко, али исто тако да омета истрагу утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче, међу којима је и Ђорђе Рађен и власници Ауто-сервиса „МК“.

V. Релевантни прописи

18. У **Закону о кривичном поступку Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 53/12, 91/17 и 66/18) релевантне одредбе које су примијењене гласе:

Основни појмови
Члан 20. тач. а) и љ)

Осим ако овим законом није другачије одређено, поједини изрази употребљени у овом закону имају сљедећа значења:

а) осумњичени је лице за које постоје основи сумње да је учинило кривично дјело,

љ) основана сумња је већи степен сумње заснован на прикупљеним доказима који упућују на закључак да је извршено кривично дјело,

Разлози за притвор
Члан 197. став (1) тачка б)

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дјело, притвор се против тог лица може одредити:

б) ако постоји основана бојазан да ће уништити, сакрити, измијенити или фалсификовати доказе или трагове важне за кривични поступак или ако нарочите околности указују да ће ометати кривични поступак утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче.

19. **Кривични законик Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ број 64/17) у релевантном дијелу гласи:

Помоћ учиниоцу послје извршеног кривичног дјела

Члан 333. ст. 1. и 2.

(1) Ко крије учиниоца кривичног дјела које се гони по службеној дужности или му прикривањем оруђа, трагова или на други начин помаже да не буде откривен, или ко крије осуђено лице или предузима друге радње којима се иде за тим да се не изврши казна, изречена мјера безбједности или да се не примијене васпитне заводске мјере, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

(2) Ко пружи помоћ учиниоцу кривичног дјела за које је прописана казна затвора преко пет година, казниће се новчаном казном или казном затвора до три године.

VI. Допустивост

20. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

21. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

22. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је рјешење Основног суда против којег нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење је донијето 25. септембра 2018. године, а апелација је поднијета 1. октобра 2018. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допустива, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

23. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствивости.

VII. Меритум

24. Апелант побија наведено рјешење, тврдећи да му је тим рјешењем повријеђено његово право из члана II/3д) и е) Устава Босне и Херцеговине и чл. 5 и 6 Европске конвенције.

Право на личну слободу и безбједност

25. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на личну слободу и безбједност;

26. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у сљедећим случајевима и у складу са поступком прописаним законом:

(...)

ц) у случају законитог хапшења или притварања лица у сврху његовог довођења пред надлежну закониту власт због разумне сумње да је починило кривично дјело, или када се то разумно сматра потребним како би се спријечило почињење кривичног дјела или бјекство након почињења кривичног дјела;

3. Свако ко је ухапшен или притворен у складу с одредбама из става 1 тачка ц) овог члана изводи се без одлагања пред судију или друго службено лице овлашћено законом да врши судску власт, те има право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може бити условљено јемствима да ће се лице појавити на суђењу.

27. Апелант сматра да је мјера притвора незаконита јер не постоји основана сумња да је починио кривично дјело, као ни посебни притворски разлози из члана 197 става 1 тачка б) ЗКП-а.

28. У вези с овим питањем, Уставни суд указује да је Европски суд у својој пракси заузео став да постојање „основане сумње“ на којој се заснива лишавање слободе чини суштински дио гаранција против произвољног хапшења и представља *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора. Постојање „основане сумње“ претпоставља постојање чињеница или информација на основу којих

ће, како је то Европски суд указао, објективни посматрач закључити да је лице које је у питању могло починити кривично дјело за које се терети. Шта ће се сматрати „основаним“, зависиће од свих околности случаја. Европски суд је указао да се некада може радити о нарочитим околностима, као што је борба против тероризма, као специјалне категорије кривичних дјела у односу на која се од полиције и других органа гоњења захтијева хитно поступање због заштите интереса јавне безбједности, а нарочито ради умањења озбиљног ризика од губитка људских живота. Међутим, Европски суд је истакао да се не може прихватити да је проширивање значења појма „основане сумње“, на начин на који би се нарушила сама суштина гаранција које пружа члан 5 став 1 Европске конвенције, прихватљиво, чак ни када се државе суочавају с тешкоћама у супротстављању и откривању кривичних дјела тероризма. Чак и у таквим случајевима јавна власт мора пружити бар неке чињенице или информације из којих би се видјело да је постојала основана сумња да је лице лишено слободе починило кривично дјело за које се терети (види Европски суд, *Fox, Campbell и Hartley против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 30. августа 1990. године, серија А, број 182, тач. 32-34) и *Stepuleac против Молдавије*, пресуда од 6. новембра 2007. године, апликација број 8207/06, тачка 68).

29. Европски суд је такође истакао и да стандарди које намеће члан 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције не претпостављају да полиција, у вријеме хапшења, има довољно доказа који су потребни да би се могла подићи оптужница. Управо је циљ испитивања осумњиченог лица које је притворено по основу наведеног члана да се унаприједи даља истрага тако да се потврде или одбаце конкретне сумње на којима се заснивало хапшење. Стога, како је указао Европски суд, чињенице које изазивају сумњу и које могу бити довољне у вријеме лишавања слободе не требају бити истог нивоа као оне које су неопходне за одлуку у наредним фазама поступка, нпр. за подизање оптужнице (види Европски суд, *O'Harra против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 16. октобра 2001. године, апликација број 37555/97, тачка 36). Међутим, што се тиче притвора, Европски суд је истакао да члан 5 став 1 тачка ц) захтијева да постоји „основана“, а не „искрена“ или *bona fide* сумња (*ibid*, *Fox, Campbell и Hartley*, тачка 31).

30. Уставни суд сматра да кривично дјело које је апеланту стављено на терет не представља „нарочите околности“ у смислу стандарда које је Европски суд утврдио, односно не постоје разлози да се стандарди Европског суда у односу на „основану сумњу“ у конкретном случају тумаче флексибилније од уобичајеног начина. Уставни суд, такође, подсјећа да је „основана сумња“ регулисана у одредби члана 20 став 1 тачка љ) ЗКП-а, а у погледу одређивања притвора (члана 197 ЗКП-а) први и основни услов да би се притвор одредио је да постоји „основана сумња“.

31. Уставни суд најприје треба испитати да ли је редовни суд у оспореним рјешењима, у којима је закључио да постоји основана сумња да је апелант починио кривично дјело помоћ учиниоцу послјије извршеног кривичног дјела, дао јасне разлоге о чврстој вези (заснованој на чињеницама или чврстим индицијама) између наведених разлога и закључка о постојању основане сумње.

32. Уставни суд истиче да је у конкретном случају ријеч о кривичном дјелу помоћ учиниоцу послјије извршеног кривичног дјела из члана 333 став 2 у вези са ставом 1 КЗ-а. Наведено кривично дјело прописано је у Закону у глави „Кривична дјела против правосуђа“ па је циљ наведеног кривичног дјела, као и свих осталих и из ове главе Кривичног закона да се омогући функционисање правосудног система и свих тијела која учествују у кривичном поступку, као и ефикасно вођење и окончавање кривичних поступака. Конкретно кривично дјело помоћ учиниоцу послјије извршења кривичног дјела управљено је на ономогућавање и отежавање рада правосудних органа у откривању починиоца кривичних дјела (дио за који је апелант осумњичен, док има и други дио који се односи на помоћ осуђеном лицу да се не изврши казна или друге мјере). Да би постојало ово дјело потребно је да се ради о сакривању починиоца или помагању да не буде откривен (кроз различите облике и начине помагања). Помагање може бити само накнадно, након извршења кривичног дјела. Кривично дјело може се извршити само с намјером, односно починилац кривичног дјела, као лице које пружа помоћ, мора бити свјестан да је друго лице починило кривично дјело и да му помаже да не буде неоткривен. Кривично дјело помоћ учиниоцу након извршеног кривичног дјела је специфично јер подразумијева претходно извршено неко друго кривично дјело, па је наведено дјело у том смислу акцесорно. Међутим, акцесорна природа овог кривичног дјела, односно његова условљеност с претходно извршеним кривичним дјелом не искључује његову самосталност. Оно што је битно за кривично дјело је да починилац предузима одређене радње након извршења кривичног дјела и да је његов умишљај усмјерен у правцу помагања лицу које је извршило кривично дјело да не буде откривен.

33. Уставни суд примјећује да је редовни суд у односу на апеланта утврдио постојање основане сумње да је починио наведено кривично дјело јер је предузео радње брисања, а био је свјестан да ће таквим радњама доћи до уништавања видео-садржаја постављених видео-камера МК сервиса, те је на тај начин свјесно промијенио или скратио садржај видео-фајлова који могу бити од значаја за расвјетљавање убиства Давида Драгичевића. Наведено, када се доведе у контекст чињеница конкретне предмета, подразумијева да је редовни суд требао доказати: 1) да је апелант био свјестан извршења кривичног дјела („убиство Давида Драгичевића“) и 2) да је својим радњама (конкретно брисањем) помагао починиоцу тог дјела да не буде откривен.

34. Дакле, да би се могло говорити о постојању основане сумње, у смислу члана 197 став 1 ЗКП-а и члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције, да је апелант починио наведено кривично дјело – да би му се на основу тога могла одредити мјера притвора, потребно је да разлочи који су дати у одлуци суда о притвору буду у јасној вези с радњом извршења кривичног дјела за које се апелант терети. Стога ће Уставни суд испитати да ли у конкретним рјешењима постоји таква веза.

35. Уставни суд, прије свега, примјећује да из првог кључног доказа на којем редовни суд базира постојање основане сумње, а како је наведено у оспореним рјешењима (из налаза вјештачења форензичке копије хард диска из наведеног рачунара), произлази да су снимци „брисани аутоматски софтвером за управљање и снимање податка“ који провјерава слободан простор на партицији која му је додијелена и брише најстарије податке када се слободни простор смањи.

36. Надаље, редовни суд наводи да је апелант признао да је по захтјеву Ђорђа Рађена нешто брисао (садржај видео-надзора), односно предузео радње брисања. У вези с наведеним, Уставни суд примјећује да је апелант у току поступка објаснио да „манипулација“ (термин који је користило Тужилаштво) подразумијева промјену садржаја, форме и других карактеристика, а да се у конкретном случају ради о копирању фајлова који су дати на захтјев инспектора МУП-а, те да они нису копирани протеком времена би били избрисани. У жалби је апелант навео да докази које је Тужилаштво доставило уз приједлог непосредно прије рочишта указују на незаконито понашање тужиоца којем је било познато да су полицијски инспектори са одређених телефонских бројева давали инструкције директно Ђорђу Рађену, а овај апеланту за поступање са снимцима, који докази нису приложени суду. У апелацији је апелант навео да је у свом исказу објаснио шта је радио – да је снимке по налогу Ђорђа Рађена и полицијских службеника пренио на УСБ уређај, затим сутрадан исте снимке вратио, те не постоји доказ који би говорио супротно, а снимци нису уништени нити модификовани. Апелант јасно наводи да је разлог што снимци постоје управо чињеница да их је апелант сачувао од брисања и учинио доступним јавности.

37. У вези с наведеним, Уставни суд најприје констатује – из доступних чињеница (како су наведене у оспореним рјешењима) произлази да два доказа чије садржаје је суд колико-толико навео (на начин како су наведени) – да се ови докази заправо не надопуњују већ искључују један други. Међутим, како није на Уставном суду да утврђује чињенице, већ је то првенствено задатак редовних судова, Уставни суд ће за потребе ове одлуке прихватити чињеницу коју суд наводи да апелант јесте нешто „брисао“ из компјутера, што представља садржај видео-камере, односно манипулисао снимцима (термин који користи Тужилаштво). Међутим, сама та околност није довољна за постојање основане сумње да је починио кривично дјело помоћ учиниоцу послје извршеног кривичног дјела.

38. У односу на субјективни елемент у постојању основане сумње кривичног дјела за које се апелант сумњичи потребно је да суд апелантову радњу (како је суд навео брисање) доведе у везу с његовом свијешћу, односно да суд докаже да је апелант знао да је друго лице починило кривично дјело. Такође, у односу на објективни елемент у постојању основане сумње за наведено кривично дјело за које се апелант сумњичи, односно његов акцесорни карактер потребно је да је извршено неко друго кривично дјело које је претходило кривичном дјелу за које се апелант терети.

39. Уставни суд примјећује да у том правцу Основни суд није навео ништа осим закључка (за који није јасно на који начин је дошао до њега) да је апелант предузео радње брисања, а био је свјестан да ће таквим радњама доћи до уништавања видео-садржаја постављених видео-камера МК сервиса, те је на тај начин свјесно промијенио или скратио садржај видео-фајлова који могу бити од значаја за расвјетљавање убиства Давида Драгичевића.

40. Прије свега, поставља се питање испуњености објективног услова и субјективног елемента чак и за постојање основане сумње да је извршено кривично дјело помоћ учиниоцу након извршеног кривичног дјела. У том правцу, Уставни суд примјећује неколико ствари битних за постојање основане сумње да је апелант починио кривично дјело помоћ учиниоцу након извршеног кривичног дјела које су остале неразјашњене из оспорених рјешења или су контрадикторне оваквом закључку.

41. Најприје, остало је потпуно нејасно када је апелант предузимао радње „брисања“ јер се датум извршења наведене радње нигдје у оспореним рјешењима не наводи. Уставни суд, такође, примјећује да се у оспореним рјешењима наводи да је апелант „брисао“ нешто што би могло бити од значаја за расвјетљавање случаја убиства Давида Драгичевића. Из првостепеног рјешења (како је Тужилаштво навело) произлази да Тужилаштво води истрагу против непознатих извршилаца због основа сумње да су 18. марта 2018. године Давида Драгичевића лишили живота. Међутим, нигдје се не наводи када је отворена истрага (донијета наредба о спровођењу истраге) у вези са случајем Драгичевић за кривично дјело убиство. Надаље, Основни суд наводи да апелант (и његов бранилац) нису открили мотив брисања. Управо супротно произлази из апелантових навода које је дао пред редовним судом, а које понавља у апелацији – апелант указује да је одређене радње (које је суд окарактерисао као „брисање“) предузео с циљем помоћи у расвјетљавању пљачке куће Ђорђа Рађена. Надаље, апелант врло јасно наводи да је радње предузео не само на захтјев Ђорђа Рађена и осталих власника објеката са видео-надзором него и на захтјев службених лица, припадника МУПРС. Дакле, апелант указује да је помагао припадницима МУП-а око проналаска пљачкаша куће Ђорђа Рађена. При томе, апелант истиче у апелацији да је „све то радио и

прије него се сазнало да је Давид Драгичевић мртав, а посебно да се исти доводи у везу с пљачком куће Ђорђа Рађена“. Дакле, имајући у виду јасне апелантове изјаве Основни суд је пропустио објаснити зашто њима не поклања вјеру, односно којима околностима и доказима искључује овакве апелантове изјаве.

42. Уставни суд, такође, примјећује да су у образложењу оспореног првостепеног рјешења наведени као докази (из којих произлази основана сумња, страна 6 првостепеног рјешења) записници о саслушању одређених свједока. Међутим, садржај записника о саслушању наведених свједока је потпуно непознат (нигдје није наведен у рјешењима), па је очигледно да су записници наведени про форме како би „појачали“ постојање основане сумње. Осим тога, одређени наведени свједоци су, како апелант наводи, припадници МУП-а, и то управо они који су тражили да предузме наведене радње (односно то тражили преко Ђорђа Рађена). Међутим, у оспореним рјешењима се не наводи ни својство свједока, нити садржај изјава, а суд (и поред апелантовог експлицитног указивања да је поступао по захтјеву МУП-а) о истом се не изјашњава, нити било шта наводи.

43. Надаље, Уставни суд запажа да је у образложењу оспореног рјешења остао само Ђорђе Рађен као „налогодавац“ апеланту да предузме одређене радње у вези с „брисањем“, а што је апелант, како суд наводи, могао одбити јер је лице од 35 година „које је као такво потпуно свјесно какве радње предузима и да те радње могу да буду ризичне у смислу вршења кривичног дјела које му се ставља на терет [...]“. При томе, Уставни суд примјећује да суд апеланту одређују притвор, а улогу човјека по чијем налогу је апелант радио (Ђорђа Рађена), како произлази из оспорених рјешења, тек треба да истражи Тужилаштво. При томе, Уставни суд примјећује да међу доказима на које се суд позвао није наведена изјава Ђорђа Рађена, те је нејасно како у оваквом предмету, у којем се апелантове радње везују за извршење по налогу Ђорђа Рађена, није узета изјава од тог лица.

44. Анализирајући разлоге које је редовни суд навео у оспореним рјешењима и на којима је засновао разлоге о постојању основане сумње као услова за притвор, Уставни суд сматра да се не може уочити јасна веза, заснована на чињеницама или чврстим индицијама, између наведених разлога и закључка о постојању основане сумње да је апелант починио кривично дјело које му се ставља на терет. Наиме, осим што је утврдио да је апелант нешто „брисао“ (што је Уставни суд прихватио за потребе ове одлуке без јасних навода о истом, те иако апелант истиче другачије) редовни суд није дао нити један други конкретан разлог који би упућивао на постојање основане сумње да је апелант починио наведено кривично дјело.

45. Стога, Уставни суд сматра да оспорена рјешења не дају основ да се закључи да постоји „већи степен сумње заснован на прикупљеним доказима који упућују на закључак да је извршено кривично дјело“, како то дефинише члан 20 тачка љ)

ЗКП-а, која је, према члану 197 став 1 ЗКП-а, неопходна да би се притвор могао законито одредити. Уставни суд, такође, сматра да из образложења оспорених рјешења не произлази ни да постоје „чињенице или информације на основу којих ће објективни посматрач моћи закључити да је лице које је у питању могло починити кривично дјело за које се терети“, како то захтијева члан 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције. Разлози на које се суд позвао у образложењима оспорених рјешења нису, према мишљењу Уставног суда, довољни да се донесе закључак да постоји „основана сумња“ у смислу ЗКП-а и члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције. Стога, Уставни суд сматра да оваква образложења у оспореним рјешењима не задовољавају ни услов за постојање основане сумње према дефиницији из ЗКП-а и захтјеву из члана 197 став 1 ЗКП-а, нити минималне стандарде члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције у односу на овај услов без чијег се постојања притвор не може сматрати законитим.

46. С обзиром на овакав закључак, Уставни суд не сматра да је потребно испитивати оправданост посебних услова за притвор и евентуално кршење члана 5 став 3 Европске конвенције, као ни осталих навода у вези са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције.

47. Иако је Уставни суд утврдио повреду наведеног права на личну слободу и безбједност на коју се апелант жали с обзиром на то да је оспореним рјешењима временски одређено трајање притвора апеланту и утврђено да притвор (по првостепеном рјешењу које је потврђено оспореним другостепеним рјешењем) може трајати до 18. октобра 2018. године, то значи да је притвор према том рјешењу истекао, због чега није било основа за доношење одлуке о укидању оспорених рјешења о притвору. Уставни суд сматра довољним што је указао на пропусте при одређивању мјере притвора, наглашавајући да редовни суд, при одређивању мјере притвора, мора обезбиједити гаранције које су дате одредбама члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине, као и чланом 5 Европске конвенције.

VIII. Закључак

48. Уставни суд закључује да постоји повреда права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције када је редовни суд апеланту одредио притвор иако из оспорених рјешења произлази да за то није био испуњен основни законски услов, а то је да постоји основана сумња да је апелант учинио кривично дјело које му се ставља на терет јер се из образложења оспорених одлука не може закључити да је задовољен стандард постојања „основане сумње“ како је то дефинисано одредбама ЗКП-а, нити да постоје „чињенице или информације на основу којих ће објективни посматрач закључити да је лице у питању могло починити кривично дјело за које се терети“, како то захтијевају стандарди члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције.

49. На основу члана 59 ст. (1) и (2) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

50. С обзиром на одлуку Уставног суда у овом предмету, није неопходно посебно разматрати апелантов захтјев за доношење привремене мјере.

51. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 1516/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Mitra Grgura iz Avtovca
– Gacko podnesena protiv Rješenja
Okružnog suda u Istočnom Sarajevu
broj 14 0 P 003186 16 Gž od 7. febru-
ara 2017. godine i Rješenja Osnovnog
suda u Foči broj 94 0 P 018685 13 P
od 7. septembra 2016. godine

Odluka od 10. aprila 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 1516/17**, rješavajući apelaciju **Mitra Grgura**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 10. aprila 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Mitra Grgura podnesena protiv rješenja Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 14 0 P 003186 16 Gž od 7. februara 2017. godine i broj 14 0 P 003194 17 Gž od 14. februara 2017. godine, te rješenja Osnovnog suda u Foči broj 94 0 P 018685 13 P od 7. septembra 2016. godine i broj 94 0 P 001055 15 P 3 od 26. jula 2016. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Mitar Grgur (u daljnjem tekstu: apelant) iz Avtovca – Gacko podnio je 18. aprila 2017. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Rješenja Okružnog suda u Istočnom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 14 0 P 003186 16 Gž od 7. februara 2017. godine i Rješenja Osnovnog suda u Foči (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 94 0 P 018685 13 P od 7. septembra 2016. godine. Apelacija je zavedena pod brojem *AP 1516/17*.

2. Apelant je 20. aprila 2017. godine podnio još jednu apelaciju Ustavnom sudu protiv Rješenja Okružnog suda broj 14 0 P 003194 17 Gž od 14. februara 2017. godine i Rješenja Osnovnog suda broj 94 0 P 001055 15 P 3 od 26. jula 2016. godine. Apelacija je zavedena pod brojem *AP 1517/17*.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. S obzirom na to da su Ustavnom sudu dostavljene dvije apelacije koje se odnose na isti činjenični i pravni osnov, a kojima se osporavaju odluke istih redovnih sudova, te da se navedene apelacije zasnivaju na istim tvrdnjama o povredi ustavnih prava, Ustavni sud je, u skladu sa članom 32. stav (1) Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta br. *AP 1516/17* i *AP 1517/17*, u kojima će se voditi jedan postupak i donijeti jedna odluka pod brojem *AP 1516/17*.

4. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Osnovnog suda, te Vesne Ivković, Milana Bosića i Bože Vukajlovića (u daljnjem tekstu: prvotužena, drugotuženi, tuženi B. V. ili tuženi) zatraženo je 30. januara 2019. godine da dostave odgovore na apelacije.

5. Svi učesnici u postupku pred Ustavnim sudom su dostavili odgovore na apelacije u periodu od 6. do 8. februara 2019. godine.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

7. Apelant je 9. marta 2009. godine Osnovnom sudu u Trebinju podnio tužbu protiv tuženog B. V. (sudija Osnovnog suda u Trebinju – Odjeljenje Nevesinje), a 30. januara 2013. godine tužbu protiv prvotužene (sudija Osnovnog suda u Trebinju) i drugotuženog (predsjednik Osnovnog suda u Trebinju) radi naknade štete.

8. Okružni sud u Trebinju je rješenjem br. 95 0 V 001552 09 V od 13. marta 2009. godine i 95 0 V 024275 13 V od 11. februara 2013. godine odredio Osnovni sud kao stvarno nadležan sud za postupanje po apelantovim tužbama.

9. Odlučujući o apelantovim tužbama, Osnovni sud je donio rješenja br. 94 0 P 001055 15 P 3 od 26. jula 2016. godine i 94 0 P 018685 13 P od 7. septembra 2016. godine kojima su apelantove tužbe odbačene kao nedopuštene. Navedena rješenja su potvrđena rješenjima Okružnog suda br. 14 0 P 003186 16 Gž od 7. februara 2017. godine i 14 0 P 003194 17 Gž od 14. februara 2017. godine. U obrazloženjima rješenja redovnih sudova je navedeno da iz činjeničnih navoda tužbe, u suštini, proizlazi da apelant tvrdi da su mu „povrijeđena prava zbog nezakonitog postupanja tuženih u vršenju funkcije sudije“ u postupcima u kojima je apelant učestvovao kao stranka u postupku. Također je navedeno

da je na osnovu dokumentacije u spisu nesporno utvrđeno da su prvotužena i tuženi B. V. kao sudije postupali u predmetima na koje se apelant pozivao u tužbi (tri predmeta), te da je u jednom predmetu postupak pravomoćno okončan, dok je u dva predmeta postupak u toku. Drugotuženi nije postupao ni u jednom predmetu. U vezi s tim, redovni sudovi su ukazali da sudije uživaju zaštitu imuniteta, pozivajući se na pravni stav Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Ernst i ostali protiv Belgije* – 2003, prema kome „davanje sudijama imuniteta od građanske odgovornosti nije u suprotnosti sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) ukoliko postoje druga pravna sredstva koje pojedinac može iskoristiti u slučaju da traži naknadu štete koju je pretrpio kao posljedicu radnje sudije“ (*mutatis mutandis*, Evropski sud *Ernst i ostali protiv Belgije* – 2003). Sudovi su također obrazložili da imunitet u procesnom smislu znači odsustvo ili prekid započetog postupka, predstavlja povlasticu, odnosno pravo određenog lica da bude izuzeto od primjene pojedinih propisa koji se na druga lica redovno primjenjuju.

10. Dakle, cijeneći navedeno, redovni sudovi su zaključili da bi „vođenje postupka po apelantovim tužbama, značilo društveno neopravdano trošenje vremena i sredstava, te slabljenje autoriteta sudova i sudija, ali i besciljno vršenje prava kod jasno definirane zaštite stranaka putem zahtjeva za naknadu štete od Republike Srpske kao pasivno legitimirane stranke u skladu sa članom 172. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO)“. U vezi s tim, sudovi su zaključili da je i prigovor nedostatka pasivne legitimacije tuženih osnovan budući da Republika Srpska nije tužena strana, te su primjenom odredbi člana 67. stav 1. tačka 7. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) odlučili kao u dispozitivu rješenja.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant smatra da su mu osporenim odlukama povrijeđena prava iz člana II/3.b), d), e) i f) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3, 5, 6. i 8. Evropske konvencije. Ukazuje na proizvoljnu primjenu procesnog i materijalnog prava. Apelant, u suštini, iznosi svoja mišljenja prema kojima su tuženi kao sudije nezakonito postupali i iznosili činjenice u postupcima u kojim je apelant učestvovao kao stranka, te da je zbog nezakonitog postupanja tuženih pretrpio nenadoknadivu štetu. Iako se eksplicitno nije pozvao, iz navoda apelacije proizlazi da apelant smatra da mu je osporenim odlukama onemogućen pristup sudu.

b) Odgovor na apelaciju

12. Okružni sud je u odgovoru naveo da ostaje pri činjeničnim i pravnim zaključcima iznesenim u svojoj odluci za koju smatra da je donesena u skladu sa zakonom, te je predloženo da se apelacija odbije kao neosnovana.

13. Osnovni sud smatra da u konkretnom postupku nisu povrijeđena apelantova prava na koja je svojim apelacijama ukazao i da su u okolnostima konkretnog slučaja pravilno primijenjene relevantne odredbe ZPP, ZOO, uz obrazloženje koje je jasno i potpuno.

14. Tuženi su istakli da su apelantovi navodi neosnovani, te smatraju da su redovni sudovi u konkretnom slučaju pravilno primijenili odredbu člana 67. stav 1. tačka 7. ZPP, na kojoj su zasnovane osporene odluke. Navedeno iz razloga jer apelant nikakvu štetu ne može potraživati od tuženih kao sudija – predsjednika suda jer takvu štetu eventualno može ostvarivati samo od Republike Srpske kao pasivno legitimirane strane. Smatraju da osporenim odlukama nisu povrijeđena apelantova prava na koja se pozvao u apelaciji, a pogotovo njegovo pravo na pravično suđenje i pristup sudu iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

V. Relevantni propisi

15. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 46/85 i 57/89; „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima) u relevantnom dijelu glasi:

Član 172.

(1) Pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija.

16. **Zakon o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH** („Službeni glasnik BiH“ br. 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08) u relevantnom dijelu glasi:

Član 87.

Imunitet sudija i tužilaca

(1) Sudija ili tužilac ne može biti krivično gonjen, uhapšen ili zadržan u pritvoru niti može odgovarati u građanskom postupku za mišljenja koja daje ili za odluke koje donese u okviru svojih službenih dužnosti.

17. **Zakon o parničnom postupku** („Službeni glasnik RS“ br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08 – OUS, 45/09 – OUS, 49/09, 61/13; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima) u relevantnom dijelu glasi:

Član 62.

Sud odmah po prijemu tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu.

Ove pripreme obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe tuženom na obavezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

Član 67.

Po prethodnom ispitivanju tužbe sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi:

[...]

7) da ne postoji pravni interes tužioca za podnošenje tužbe za utvrđenje;

[...]

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

20. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom su rješenja Okružnog suda br. 14 0 P 003186 16 Gž od 7. februara 2017. godine i 14 0 P 003194 17 Gž od 14. februara 2017. godine, protiv kojih nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporena rješenja apelant je primio 17. februara 2017. godine, a apelacije su podnesene 18. i 19. aprila 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

21. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelant pobija navedene odluke tvrdeći da su tim odlukama povrijeđena njegova prava iz člana II/3.b), d), e) i f) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3, 5, 6. i 8. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

23. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

24. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

25. Iz navoda apelacije proizlazi da apelant ukazuje da mu je osporenim odlukama prekršeno pravo na pristup sudu kao segmentu prava na pravično suđenje jer su tužbe, koje je podnio protiv tuženih, odbačene primjenom odredbe člana 67. stav (1) tačka 7. ZPP.

26. Imajući u vidu apelantove prigovore koji pokreću pitanje kršenja prava na pristup sudu, Ustavni sud podsjeća da Evropska konvencija izričito i ne spominje pravo na pristup sudu, a da je Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) pravo na pristup sudu prvi put objasnio u predmetu *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (vidi Evropski sud, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 4451/70, 1975. g.) u kojem je, između ostalog, zaključeno da pravo na pravično suđenje uključuje i pravo na pristup sudu koje ne smije biti uvjetovano, odnosno otežano. Evropski sud je također u svojim brojnim odlukama (vidi, između ostalih, Evropski sud, *Kreuz protiv Poljske*, odluka iz 2001. g.) zauzeo stav da pravo na sud nije apsolutno i da ono može biti podložno *implicite* dopuštenim ograničenjima jer pravo na pristup sudu po samoj svojoj prirodi zahtijeva regulaciju države. Restrikcije se mogu ticati prava pristupa kao takvog ili određenih njegovih elemenata, npr. javnosti postupka ili se postupak može ograničiti na utvrđivanje specifičnih pitanja zakona. Štaviše, izvjesne *implicite* restrikcije primjenjuju se u tom smislu da krivični postupak može biti i okončan bez intervencije suda, pod uvjetom da ne vodi do formalnog ili činjeničnog utvrđivanja stanja stvari. Vlasti također mogu odrediti specifična ograničenja pravila pristupa sudu, ali data ograničenja ne smiju ugrožavati pravo pristupa samoj njegovoj suštini i mora biti dovoljno jasno ili njihove odredbe moraju sadržavati garancije da ne budu pogrešno shvaćene. Zapravo, ograničenja koja se primjenjuju moraju težiti legitimnom cilju, a mora postojati i razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi postići (vidi, između ostalih, Evropski sud, *Tinnelly & Sons Ltd.* i drugi, te *McElduff i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 1998. g.).

27. Dovodeći navedene stavove u vezu s konkretnim predmetom, Ustavni sud zapaža da je u osporenim odlukama odbačen apelantov tužbeni zahtjev za naknadu štete od tuženih koji su postupali kao sudije u postupcima u kojima je apelant učestvovao kao stranka u postupku. Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u osporenim odlukama dali jasno

obrazloženje da apelant ne može ostvariti pravo na naknadu štete od tuženih jer uživaju zaštitu imuniteta, pri čemu su svoj zaključak zasnivali pozivajući se na stav Evropskog suda u predmetu *Ernest i ostali protiv Belgije* prema kojem davanje sudijama imuniteta od građanske odgovornosti nije u suprotnosti sa članom 6. Evropske konvencije ukoliko postoje druga pravna sredstva koja pojedinac može iskoristiti u slučaju da traži naknadu štete koju smatra da je pretrpio kao posljedicu radnje sudije.

28. Osim toga, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u obrazloženjima osporenih odluka ukazali na činjenicu da Osnovni sud u Trebinju, u kojem su tuženi postupali kao sudije po apelantovim tužbama, teritorijalno i organizaciono pripada Republici Srpskoj. Dalje je naglašeno da bi Republika Srpska (koja u predmetnim postupcima nije bila tužena) mogla biti odgovorna za štetu koja je nesavjesnim radom službenog lica prouzrokovana shodno odredbama člana 172. ZOO.

29. Ustavni sud ukazuje, iako se redovni sudovi nisu eksplicitno pozvali, da je odredbama člana 87. Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH (u daljnjem tekstu: ZOVSTVBiH) također propisano da sudija ne može odgovarati u građanskom postupku za mišljenja koja daje ili za odluke koje donese u okviru svojih službenih dužnosti, te dovodeći navedeno u vezu sa stavom Evropskog suda u predmetu *Ernest i ostali protiv Belgije – 2003* nesporno je da sudije uživaju zaštitu imuniteta.

30. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi, pazeći po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu procesnog i materijalnog prava koje se odnosi na stranačku sposobnost, pozivajući se pri tome na relevantne odredbe ZPP, ZOO, kao i na relevantnu praksu Evropskog suda, dali detaljna i jasna obrazloženja koja se ne mogu smatrati proizvoljnim.

31. Stoga, Ustavni sud zaključuje da osporenim odlukama nije prekršeno apelantovo pravo na pristup sudu kao segmenta prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi

32. Apelant smatra da su mu osporenim odlukama prekršena i prava iz člana II/3.b), d) i f) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3, 5. i 8. Evropske konvencije. Ustavni sud ukazuje da se apelantovi navodi o kršenju ovih prava, u suštini, zasnivaju na istim tvrdnjama koje je istakao u vezi s pravom na pristup sudu, dakle na tvrdnjama o proizvoljnoj primjeni procesnog prava i materijalnog prava, koje je Ustavni sud već razmatrao u prethodnim tačkama ove odluke i za koje je zaključio da su neosnovani. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da su i apelantovi navodi o kršenju prava iz člana II/3.b), d) i f) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3, 5. i 8. Evropske konvencije neosnovani.

VIII. Zaključak

33. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pristup sudu kao segmentu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada su redovni sudovi odbacili apelantove tužbe zbog postojanja imuniteta na strani tuženih (sudija) od građanske odgovornosti, te kada u osporenim odlukama nije proizvoljno primijenjeno procesno i materijalno pravo u odnosu na nedostatak pasivne legitimacije na strani tuženih.

34. Ustavni sud zaključuje da nema ni kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada apelant navode o kršenju ovog prava vezuje za tvrdnje istaknute u vezi s primjenom materijalnog i procesnog prava, a Ustavni sud je utvrdio da pravo nije proizvoljno primijenjeno.

35. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

36. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 452/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija J. G., M. G. i I. G. iz Posušja,
koje zastupa Jerko Gavran, odvjetnik
iz Posušja, podnesena protiv Presude
Vrhovnog suda Federacije Bosne i
Hercegovine broj 58 0 P 059157 14 Rev
od 14. listopada 2016. godine

Odluka od 10. travnja 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 452/17**, rješavajući apelaciju **J. G. i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka (b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 10. travnja 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija J. G., M. G. i I. G.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 58 0 P 059157 14 Rev od 14. listopada 2016. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa člankom 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem ovrhe ove odluke.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. J. G., M. G. i I. G. (u daljnjem tekstu: prvoapelant, drugoapelant i trećeapelantica ili apelanti) iz Posušja, koje zastupa Jerko Gavran, odvjetnik iz Posušja, podnijeli su 4. veljače 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 58 0 P 059157 14 Rev od 14. listopada 2016. godine. Podneskom od 28. ožujka 2017. godine apelanti su dopunili apelaciju.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. st. (2) i (3) Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Općinskog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i tužitelja UniCredit banke d.d., pravnog sljednika Zagrebačke banke d.d. Mostar (u daljnjem tekstu: tužitelj), zatraženo je 7. prosinca 2018. godine da u roku od 15 dana od prijema dopisa dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni i Općinski sud dostavili su odgovore na apelaciju 13. i 26. prosinca 2018. godine. Tužitelj nije dostavio odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sažeti na sljedeći način.

5. Presudom Općinskog suda broj 58 0 P 059157 09 P od 18. veljače 2013. godine apelanti su obvezani tužitelju solidarno isplatiti određeni novčani iznos sa zakonskim zateznim kamatama i troškovima postupka detaljnije navedenim u izreci presude. Istom presudom odbijen je tužiteljev tužbeni zahtjev u dijelu potraživanja zateznih kamata u iznosu detaljnije navedenom u izreci presude.

6. Općinski sud je u obrazloženju istaknuo da je tužitelj protiv apelanata podnio tužbu radi isplate duga po osnovi zaključenog ugovora o kreditu, a da su apelanti u odgovoru na tužbu osporili osnovu tužbenog zahtjeva zbog istaknutog prigovora zastare potraživanja u skladu sa člankom 372. Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) navodeći da je posljednja uplata po kreditu izvršena 3. studenog 2004. godine, a da je tužba podnesena 28. prosinca 2009. godine, pa je protekao opći zastarni rok od pet godina. U svezi sa time, Općinski sud je istaknuo da nije sporno da je Ugovor o gotovinskom nenamjenskom kreditu od 5. veljače 2002. godine (u daljnjem tekstu: ugovor) zaključen između tužiteljevog prednika i prvoapelanta kao njegovog korisnika, a da su se drugoapelant i trećeapelantica na vraćanje iznosa kredita obvezali u svojstvu jamaca. Općinski sud je zatim naveo da se, u skladu sa čl. 2., 5. i 6. ugovora, prvoapelant

obvezao vratiti ukupan iznos zaduženja iz članka 1. ugovora obročno u roku od pet godina (60 mjeseci), odnosno u određenim mjesečnim iznosima prema anuitetnom planu računajući od 1. ožujka 2002. godine, uz promjenjivu kamatnu stopu. Stranke su u članku 11. ugovora izričito ugovorile tužiteljevo pravo na raskid ugovora i naplatu cjelokupnog duga s pripadajućom kamatom i troškovima ako se korisnik kredita ne pridržava bilo koje odredbe ugovora, te da tužitelj može otkazati cijeli kredit i učiniti ga dospjelim ako visina dospjelog a nenaplaćenog dugovanja iznosi dvije mjesečne rate.

7. Odlučujući o prigovoru zastare potraživanja, Općinski sud je naveo da apelanti nisu isticali da su ispunili svoje obveze prema ugovoru, već da je zadnja uplata po kreditu izvršena 3. studenog 2004. godine. Nesporno je da je prema izvodu iz tužiteljeve poslovne evidencije njegova tražbina dospjela na naplatu 13. studenog 2009. godine, i to na ime glavnice, redovite kamate, zatezne kamate i troškova. Tužitelj je otkaznim pismom od 26. kolovoza 2009. godine obavijestio apelante da je danom dostave otkaza dospjela tražbina, te ih je pozvao da u roku 15 dana podmire dugovanje u cijelosti. Također, tužitelj je u skladu sa člankom 1067. ZOO-a mogao otkazati ugovor prije isteka ugovorenog roka zbog razloga predviđenih zakonom, pa, između ostalog, zbog neisplate dvije ugovorene rate uzastopno. Međutim, kod činjenice da je ugovor zaključen 5. veljače 2002. godine na rok od 60 mjeseci, odnosno pet godina, da je prema članku 6. ugovora prva rata dospjela 1. ožujka 2002. godine i da je preostale rate prvoapelant bio dužan platiti svakog prvog u mjesecu, to je ugovoreni rok kredita istekao 1. ožujka 2007. godine, kada je i cijeli neisplaćeni dug dospio na naplatu. Istekom tog roka ugovor se smatra konzumiranim u cijelosti i prema članku 1067. ZOO-a nije bilo moguće otkazati ugovor. U svezi sa time, Općinski sud je naveo da iz odredbe članka 371. ZOO-a proizlazi da obveza prvoapelanta kao glavnog dužnika zastarijeva u općem zastarnom roku od pet godina, te da u skladu sa odredbom članka 8. ugovora drugoapelant i trećapelantica za dospjelu obvezu glavnog dužnika odgovaraju solidarno sa prvoapelantom, pa se u odnosu na njih kao solidarne jamce u smislu odredbe članka 371. ZOO-a u svezi sa člankom 1019. stavak 2. ZOO-a, također, primjenjuje opći zastarni rok. Prema tome, kako je cjelokupan dug dospio na naplatu 1. ožujka 2007. godine i da je tužba podnesena 28. prosinca 2009. godine, dakle unutar općeg zastarnog roka od pet godina, Općinski sud je naveo da nije prihvatio kao utemeljen istaknuti prigovor zastare potraživanja, pa kod nesporne činjenice da apelanti nisu po osnovi ugovora isplatili utuženo dugovanje, obvezani su na plaćanje ukupnog preostalog iznosa sa zakonskim zateznim kamatama i troškovima postupka.

8. Presudom Kantonalnog suda broj 58 0 P 059157 13 Gž od 10. prosinca 2013. godine uvažena je žalba apelanata i prvostupanjska presuda preinačena na način da je tužitelj u cijelosti odbijen tužbeni zahtjev.

9. Odlučujući o navodima apelanata kojim su ukazivali na zastaru potraživanja, Kantonalni sud je naveo da prema odredbama članka 6. ugovora korisnik kredita otplaćuje kredit zajedno sa obračunatom kamatom u 60 jednakih mjesečnih anuiteta koji dospije-

vaju na naplatu svakog prvog u mjesecu počevši od 1. ožujka 2002. godine. U svezi sa time, Kantonalni sud je naveo da iz citirane odredbe ugovora o kreditu jasno proizlazi da se u konkretnom slučaju prigovor zastare trebao raspraviti prema odredbama članka 372. stavak 2. u svezi sa člankom 373. stavak 1. ZOO-a, a ne prema odredbama članka 371. ZOO-a kao prema općem zastarnom roku od pet godina od dospelosti cjelokupnog duga na naplatu, odnosno od 1. ožujka 2007. godine, kako je to pogrešno zaključio prvostupanjski sud utvrđujući da tužiteljevo cjelokupno utuženo potraživanje nije zastarjelo. Takav zaključak prvostupanjski sud temelji na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, što je rezultiralo pogrešno utvrđenim činjeničnim stanjem pri ocjeni izvedenih dokaza koje je predložio tužitelj, odnosno ugovora i neuzimanja u obzir priloženog materijalnog dokaza apelanata uz odgovor na tužbu, odnosno kopije, po njima, posljednje uplate anuiteta od 3. studenog 2004. godine, a na kome apelanti u bitnom i temelje svoj istaknuti prigovor zastare.

10. Kantonalni sud je naveo da iz stanja spisa proizlazi da Općinski sud uslijed nedolaska uredno obaviještenih apelanata kao tuženih na pripremno ročište nije odredio izvođenje dokaza uvidom u navedeni materijalni dokaz apelanata priložen uz odgovor na tužbu, pa taj dokaz nije ni cijenio. Međutim, Kantonalni sud je istaknuo da smatra da i u slučaju nedolaska tuženog na pripremno ročište odluku koji će dokazi biti izvedeni na glavnoj raspravi treba donijeti na temelju dokaza koje je tužitelj prezentirao na pripremnom ročištu i dokaza koje je tuženi dostavio uz odgovor na tužbu. Prema tome, prvostupanjski sud je pogrešno postupio kada dokaz apelanata o zadnjoj uplati anuiteta predmetnog kredita nije uvrstio u dokaze za izvođenje na glavnoj raspravi. Kantonalni sud je dalje naveo da je taj dokaz kao materijalni dokaz sud i cijenio, a da je njegovom ocjenom nesumnjivo utvrđeno da je prvoapelant 3. studenog 2004. godine tužitelju uplatio ratu kredita. Prvoapelantova navedena uplata prihvaćena je kao zadnja uplata po kreditu poslije koje apelanti nisu vršili uplate tužitelju. Na temelju tog dokaza kao relevantna je utvrđena činjenica da je najstarije neispunjeno potraživanje poslije kojeg apelanti nisu vršili davanja dospjelo na naplatu 1. prosinca 2004. godine. Prema tome, imajući u vidu da je tužba podnesena 28. prosinca 2009. godine, odnosno protekom roka od pet godina i 28 dana, Kantonalni sud je naveo da je u smislu odredbe članka 373. stavak 1. ZOO-a zastarjelo samo pravo iz kojeg proistječu tužiteljeva utužena potraživanja, a kada zastari pravo iz kojeg proistječu povremena potraživanja, povjeritelj gubi pravo ne samo zahtijevati buduća povremena davanja nego i povremena davanja koja su dospjela prije zastarjelosti u skladu sa člankom 373. stavak 2. ZOO-a, zbog čega je tužiteljev tužbeni zahtjev u cijelosti neutemeljen zbog zastare potraživanja.

11. Također, Kantonalni sud je naveo da su utemeljeni navodi apelanata da je tužitelj da bi dokazao visinu nezastarjelih potraživanja bio dužan provesti financijsko vještačenje na okolnost utvrđenja zadnje uplate anuiteta kredita. Ovo zbog toga što su apelanti u pismenom odgovoru na tužbu istaknuli obrazloženi prigovor zastare predmetnih potraživanja, prilažući o tome kao dokaz kopiju posljednje uplate, da se tužitelj tijekom

postupka uopće nije izjašnjavao na činjenične navode odgovora na tužbu apelanata i priloženi dokaz o zadnjoj uplati (pa se oni imaju smatrati spornim), te da se iz tužiteljeve priložene dokumentacije (izvoda iz tužiteljeve poslovne knjige od 13. studenog 2009. godine) ne može ustanoviti dospelost svakog neplaćenog anuiteta, kao ni zadnja uplata anuiteta predmetnog kredita, to je teret dokaza o visini nezastarjelih potraživanja i prvoapelantove zadnje uplate anuiteta kredita bio na tužitelju. S obzirom na to da je te činjenice tužitelj mogao dokazivati provođenjem financijskog vještačenja, a on taj dokaz nije predložio, to je i prema odredbama članka 126. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) njegov tužbeni zahtjev trebao biti odbijen kao neutemeljen.

12. Presudom Vrhovnog suda broj 58 0 P 059157 14 Rev od 14. listopada 2016. godine tužiteljeva revizija je usvojena i drugostupanjska presuda preinačena na način da je žalba apelanata odbijena i potvrđena prvostupanjska presuda. Istom presudom apelanti su obvezani tužitelju naknaditi troškove revizijskog postupka.

13. Vrhovni sud je istaknuo da je utemeljen prigovor revidenta da je drugostupanjski sud učinio povredu odredaba parničnog postupka iz članka 209. u svezi sa člankom 229., članka 7. i članka 94. ZPP. Naime, Vrhovni sud je naveo da prema članku 229. stavak 1. točka 2. ZPP drugostupanjski sud može preinačiti prvostupanjsku odluku samo ako je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio isprave ili posredno izvedene dokaze, a odluka prvostupanjskog suda bila je isključivo utemeljena na tim dokazima. Zaključak o zastarjelosti samog prava drugostupanjski sud je utemeljio na sadržaju kopije naloga za uplatu od 3. studenog 2004. godine, koju su apelanti predložili kao dokaz u odgovoru na tužbu, ali koju prvostupanjski sud u rješenju o održavanju ročištu za glavnu raspravu nije uvrstio u dokazni materijal za glavnu raspravu, s obzirom na to da apelanti nisu pristupili na pripremno ročište od 8. studenog 2012. godine. Vrhovni sud je dalje istaknuo da je drugostupanjski sud takvo postupanje prvostupanjskog suda utemeljeno ocijenio suprotnim odredbama članka 84. u svezi sa člankom 94. ZPP, budući da je sud dužan u dokazni materijal uvrstiti i dokazne prijedloge koje je tuženi naveo u odgovoru na tužbu, bez obzira na to što nije bio prisutan na pripremnom ročištu. Međutim, ta povreda odredaba parničnog postupka u okviru prvostupanjskog suda nije bila od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke budući da apelanti nisu pristupili ni na ročište za glavnu raspravu, tako da sporni dokaz svakako ne bi bio ni izveden jer bi u tom dijelu prvostupanjski sud bio dužan opozvati svoje rješenje o dokazima apelanata koji će biti izvedeni na glavnoj raspravi. Ovo zbog toga što prema konceptu važećeg ZPP dokaze na glavnoj raspravi izvode stranke a ne sud (članak 7. ZPP), pa ni drugostupanjski sud nije mogao sporni dokaz uvrstiti u dokazni materijal i njegovom ocjenom utvrditi drugačije činjenično stanje na temelju kojeg je preinačio prvostupanjsku presudu. Stoga, imajući u vidu da je drugostupanjski sud na sjednici vijeća vršio ocjenu dokaza koji je izveden pred prvostupanjskim sudom, a zatim dao druge pravne razloge o neutemeljenosti tužbenog zahtjeva, to je ostvarena povreda odredaba parničnog postupka iz članka 209. ZPP na koju tužitelj u reviziji utemeljeno ukazuje.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelanti smatraju da im je osporenom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i zabrana zloupotrebe prava iz članka 17. Europske konvencije. U tom kontekstu apelanti tvrde da je postupanjem Vrhovnog suda došlo do proizvoljne primjene procesnog i materijalnog prava.

15. U svezi s primjenom procesnog prava, apelanti smatraju da Vrhovni sud nije pravilno protumačio odredbe čl. 7., 81. stavak 1. i članka 94. stavak 1. točka 3. ZPP, prema kojima je jedino sud ovlašten izvoditi dokaze koje su stranke predložile najkasnije na pripremnom ročištu i koji su rješenjem na pripremnom ročištu usvojeni a koji će se izvesti na glavnoj raspravi. Apelanti smatraju da je sud dužan svaki dokaz predložen od bilo koje stranke koji je usvojen na pripremnom ročištu izvesti na glavnoj raspravi jer je zakonski termin „izvode se dokazi“, a sama činjenica da je stranka predložila dokaze najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta dovoljna je da sud takve dokaze prihvati i da će se oni izvesti na glavnoj raspravi. Također, apelanti smatraju da i u slučaju da su pravilni navodi Vrhovnog suda, prvostupanjski sud je u tom slučaju bio dužan u pozivu za glavnu raspravu upozoriti apelante na posljedice koje bi mogle nastupiti u slučaju da ne dođu na glavnu raspravu, tj. da će se svi dokazi koje su tuženi predložili na pripremnom ročištu opozvati i da neće biti izvedeni u sudu ukoliko se ne pojave na glavnoj raspravi, što nije učinjeno. U tom pogledu apelanti su ukazali da tijekom trajanja prvostupanjskog postupka nisu imali punomoćnika i da nisu mogli niti morali znati za štetne posljedice ako ne pristupe na ročište za glavnu raspravu.

16. U svezi s primjenom materijalnog prava, apelanti tvrde da je odluka drugostupanjskog suda u potpunosti zakonita jer su apelanti u odgovoru na tužbu činjenično i pravno obrazložili prigovor zastare potraživanja, na što se tužitelj tijekom postupka nije ni osvrnuo, niti je proveo financijsko vještačenje kako bi osporio tu činjenicu, a to je morao učiniti s obzirom na teret dokazivanja u smislu članka 7. ZPP. Apelanti ističu da je nedopustivo da tužitelj dokazuje visinu kredita samo ugovorom o kreditu i izvodom iz poslovnih knjiga od 13. studenog 2009. godine, a da postoji čitav niz financijskih dokumenata kojim se dokazuje visina, odnosno svaka anuitetna uplata. U svezi sa time, smatraju da je Vrhovni sud proizvoljno primijenio odredbu članka 249. stavak 1. ZPP jer je samo usvojio reviziju zbog neizvođenja dokaza na glavnoj raspravi, a drugi razlog zbog kojeg je žalba tuženih usvojena i prvostupanjska presuda preinačena (neprovođenje vještačenja u skladu sa teretom dokazivanja) nije spomenuo, a u najmanju ruku je morao vratiti predmet na ponovno postupanje jer je prigovor zastare materijalnopravni prigovor koji spada u domenu primjene materijalnog prava, na što sud pazi po službenoj dužnosti.

Također, apelanti ističu da je Vrhovni sud u Presudi broj PŽ-173/00 od 4. kolovoza 2000. godine (Bilten Vrhovnog suda broj 2/00-36) već zauzeo stajalište oko računanja zastare anuitetnog plaćanja prema čl. 372. i 373. ZOO-a, a ni tužitelj nije sporio da se radilo o anuitetnom plaćanju. Naposljetku, apelanti tvrde da tužitelj tijekom postupka ničim nije dokazao da su drugoapelant i trećeapelantica potpisali izjave o jamstvu, pa smatraju da je ugovor u odnosu na jamce ništav pravni posao.

b) Odgovor na apelaciju

17. Vrhovni sud je naveo da ostaje pri razlozima danim u osporenoj presudi i predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

18. Općinski sud je istaknuo da u postupku pred tim sudom nisu povrijeđena prava apelanata na koja ukazuju u apelaciji, te smatra da je Vrhovni sud potvrđujući prvostupanjsku presudu dao jasno obrazloženje i da je pravilno primijenio materijalno pravo.

V. Relevantni propisi

19. **Zakon o obligacionim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Službeni list RBiH“ br. 2/92, 13/93, 13/94 i „Službene novine FBiH“ br. 29/03 i 42/11).

Za potrebe ove odluke koristi se tekst zakona kako je objavljivao u službenim glasilima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Opšte pravilo

Član 360.

- (1) *Zastarelošću prestaje pravo zahtevati ispunjenje obaveze.*
- (2) *Zastarelost nastupa kad protekne zakonom određeno vreme u kome je poverilac morao zahtevati ispunjenje obaveze.*
- (3) *Sud se ne može obazirati na zastarelost ako se dužnik nije na nju pozvao.*

Opšti rok zastarelosti

Član 371.

Potraživanja zastarevaju za pet godina, ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarelosti.

Povremena potraživanja

Član 372.

(1) Potraživanja povremenih davanja koja dospevaju godišnje ili u kraćim određenim razmacima vremena (povremena potraživanja), pa bilo da se radi o sporednim

povremenim potraživanjima, kao što je potraživanje kamata, bilo da se radi o takvim povremenim potraživanjima u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je potraživanje izdržavanja, zastarevanju za tri godine od dospelosti svakog pojedinog davanja.

(2) Isto važi za anuitete kojima se u jednakim unapred određenim povremenim iznosima otplaćuju glavnica i kamate, ali ne važi za otplate u obrocima i druga delimična ispunjenja.

Zastarelost samog prava

Član 373.

(1) Samo pravo iz koga proističu povremena potraživanja zastareva za pet godina, računajući od dospelosti najstarijeg neispunjenog potraživanja posle koga dužnik nije vršio davanja.

(2) Kad zastari pravo iz koga proističu povremena potraživanja, poverilac gubi pravo ne samo da zahteva buduća povremena davanja, nego i povremena davanja koja su dospela pre ove zastarelosti.

(3) Ne može zastariti pravo na izdržavanje određeno zakonom.

20. Zakon o parničnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15).

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 53/03, 73/05 i 19/06) sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka a koji u relevantnom dijelu glasi:

Članak 7.

(1) Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Članak 71.

(2) Ako tuženik osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržati i razloge iz kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženi temelji svoje navode i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Članak 84.

(2) Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženik, ročište će se održati bez njegove nazočnosti.

Članak 94.

(1) Na pripremnom ročištu sud će rješenjem odrediti:

3) dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi;

Članak 96.

(1) Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nisu bile nazočne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio pozvati.

(2) U pozivu za glavnu raspravu, sud će obavijestiti pozvane o posljedicama izostanka s ročišta.

(3) Stranci koja nije bila nazočna na pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu dostavlja se ovjerovljen prijepis rješenja iz stavka 1. članka 94. ovoga zakona.

Članak 97.

(4) Ako na ročište za glavnu raspravu bez opravdanog razloga ne dođe tuženik, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegove nazočnosti.

Članak 101.

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ukoliko nije drukčije predviđeno ovim zakonom.

Članak 102.

(1) Svaka stranka treba u svojim izlaganjima iznijeti sve činjenice potrebite za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebite za utvrđivanje svojih navoda, te se očitovati o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.

(2) Stranke mogu tijekom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako učine vjerojatnim da ih bez svoje krivnje nisu bili u mogućnosti iznijeti odnosno predložiti na pripremnom ročištu.

Članak 209.

(1) Povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud tijekom postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovoga zakona, a to je bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Članak 229.

Drugostupanjski će sud, u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave, presudom preinačiti prvostupanjsku presudu, ako ustanovi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

2) ako je u sjednici vijeća drukčijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred prvostupanjskim sudom ustanovio drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostupanjskoj presudi;

3) ako je nakon održane rasprave, na temelju novih dokaza ili ponovnog izvođenja već izvedenih dokaza, ustanovio drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostupanjskoj presudi;

Članak 241.

(1) Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onome dijelu u kojemu se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava.

Članak 249.

(1) Ako utvrdi da postoji povreda odredaba parničnog postupka zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u st. 2. i 3. ovoga članka, revizijski sud će, s obzirom na prirodu povrede, presudom preinačiti presudu drugostupanjskog suda ili rješenjem ukinuti u cijelosti ili djelomice presudu drugostupanjskog i prvostupanjskog suda ili samo presudu drugostupanjskog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom sudcu prvostupanjskog suda, odnosno istom ili drugom vijeću drugostupanjskog suda, odnosno drugom mjerodavnom sudu.

Članak 250.

(1) Ako revizijski sud ustanovi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će prihvatiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

(2) Ako revizijski sud ustanovi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uvjeta za preinaku pobijane presude, rješenjem će prihvatiti reviziju, ukinuti u cijelosti ili djelomice presudu drugostupanjskog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostupanjskoga suda.

VI. Dopustivost

21. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju apelanti apelacijom osporavaju Presudu Vrhovnog suda broj 58 0 P 059157 14 Rev od 14. listopada 2016. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova. Imajući u vidu da je osporena presuda Vrhovnog suda apelantima dostavljena 28. prosinca 2016. godine, a da je apelacija podnesena 4. veljače 2017. godine, proizlazi da je apelacija podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

24. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelanti smatraju da je osporenom odlukom prekršeno njihovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i zabrana zloupotrebe prava iz članka 17. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

26. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima, i druga prava vezana za kaznene postupke.

27. Članak 6. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

28. Ustavni sud podsjeća da se, prema ustaljenoj praksi Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud), članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjuje na postupke čiji je ishod odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obveza. Pored toga, uvjet za primjenjivost članka 6. stavak 1. Europske konvencije je da u konkretnom postupku postoji spor oko utvrđivanja građanskih prava i obveza. U konkretnom slučaju, predmetni parnični postupak se vodio radi isplate duga, dakle predmet je građanskopravne prirode, te stoga proizlazi da je članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv na konkretan slučaj. Prema tome, Ustavni sud će ispitati je li postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

29. Navodi apelanata o povredi prava na pravično suđenje temelje se na tvrdnjama da je Vrhovni sud proizvoljno primijenio procesno i materijalno pravo.

30. Razmatrajući navode apelanata o proizvoljnoj primjeni procesnog prava, Ustavni sud prvenstveno zapaža da je Vrhovni sud utvrdio da je drugostupanjski sud pogrešno primijenio procesno pravo jer je na sjednici vijeća vršio ocjenu dokaza (naloga za uplatu od 3. studenog 2004. godine) koji nije ni izveden pred prvostupanjskim sudom, a zatim

dao druge pravne razloge o neutemeljenosti tužbenog zahtjeva, čime je učinjena povreda odredaba parničnog postupka iz članka 209. ZPP. Dovodeći u svezu razloge koje je Vrhovni sud dao u tom pogledu (kako je prikazano u točki 13. ove odluke) sa sadržajem odredbi članka 209. u svezi sa člankom 229. točke 2) i 3) ZPP, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud dao jasno i argumentirano obrazloženje u pogledu nemogućnosti temeljenja drugostupanjske presude kojom se preinačava prvostupanjska presuda na dokazu koji nije izveden tijekom glavne rasprave pred prvostupanjskim sudom, a u tom obrazloženju Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost. Naime, Ustavni sud zapaža da u skladu sa člankom 229. točke 2) i 3) ZPP drugostupanjski sud na sjednici vijeća nije ovlašten preinačiti prvostupanjsku presudu ako je na temelju dokaza koji nisu provedeni pred prvostupanjskim sudom ustanovio drugačije činjenično stanje od onoga koje je utvrđeno u prvostupanjskoj presudi, već to može učiniti samo na temelju održane rasprave, koja u konkretnom slučaju nije održana. Također, Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost u zaključku Vrhovnog suda koji je utvrdio da povreda odredaba parničnog postupka od prvostupanjskog suda koji je propustio u dokazni materijal uvrstiti i dokazne prijedloge koje su apelanti dostavili u odgovoru na tužbu nije bila od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne odluke, budući da apelanti nisu pristupili ni na ročište za glavnu raspravu, tako da sporni dokaz svakako ne bi bio ni izveden jer bi u tom dijelu prvostupanjski sud bio dužan opozvati svoje rješenje o dokazima apelanata koji će biti izvedeni na glavnoj raspravi. U svezi sa time, Ustavni sud, suprotno tvrdnjama apelanata, zapaža da iz odredaba ZPP ne proizlazi da sud samostalno izvodi dokaze koje su parnične stranke predložile u tužbi i odgovoru na tužbu, odnosno da je sud u pozivu na ročište za glavnu raspravu bio dužan upozoriti stranku o posljedicama nedolaska u pogledu provođenja dokaza, zbog čega nema ničega što govori u prilog utemeljenosti takvih navoda, odnosno proizvoljnosti u zaključku Vrhovnog suda u tom pogledu. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su neutemeljeni navodi apelanata da im je zbog proizvoljnosti u primjeni procesnog prava u osporenoj odluci povrijeđeno pravo na pravično suđenje.

31. U pogledu navoda apelanata kojima ukazuju na proizvoljnost u primjeni materijalnog prava, Ustavni sud prvenstveno ukazuje da, prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, uopćeno, zadatak redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je ispitati je li, eventualno, došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacijske nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Europske konvencije u postupku pred redovitim sudovima.

32. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise, kada je očito da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovitog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, stavak 26.). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i na to da je u više svojih odluka istaknuo da očita proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelanti problematiziraju, ispitati je li tijekom parničnog postupka došlo do proizvoljnog postupanja redovitih sudova.

33. Ustavni sud prvenstveno zapaža da o zastarjelosti potraživanja redoviti sudovi ne paze po službenoj dužnosti, ali kada je prigovor zastarjelosti istaknut tijekom postupka takav prigovor po svojoj prirodi predstavlja prigovor materijalnopravne prirode. Također, sudovi u parničnom postupku po službenoj dužnosti paze na pravilnu primjenu materijalnog prava. U tom kontekstu, Ustavni sud primjećuje da zastara određenog potraživanja počinje teći prvog dana nakon što je povjerenik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano, pri čemu nastupanjem zastare prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze. Prema tome, redoviti sudovi se jasno moraju odrediti na temelju kojih odredbi se računa zastarjelost, te u skladu s tim odredbama utvrditi dan kada počinje zastara i posljednji dan kada se zastara završava.

34. U konkretnom slučaju, apelanti su u odgovoru na apelaciju osporavajući utemeljenost tužbenog zahtjeva istaknuli prigovor zastarjelosti potraživanja pozivajući se na odredbe članka 372. ZOO-a jasno navodeći kada su izvršili posljednju uplatu rate kredita. Tužitelj tu činjenicu nije osporavao niti je provodio dokaze kojima bi dokazivao suprotno. U svezi sa tim prigovorom, Općinski sud je zaključio da je cijeli neisplaćeni dug dospio nakon proteka ugovorenog roka kredita, odnosno 1. ožujka 2007. godine, pa je primjenjujući odredbu članka 371. ZOO-a kojom je propisan opći zastarni rok od pet godina zaključio da podnošenjem tužbe 28. prosinca 2009. godine nije protekao rok zastare potraživanja. S druge strane, Kantonalni sud je polazeći od odredbe članka 6. ugovora naveo da iz te odredbe jasno proizlazi da se u konkretnom slučaju prigovor zastare trebao raspraviti prema odredbama članka 372. stavak 2. u svezi sa člankom 373. stavak 1. ZOO-a, a ne prema odredbama članka 371. ZOO-a, pa je imajući u vidu da je prvoapelantova uplata od 3. studenog 2004. godine prihvaćena kao zadnja uplata po kreditu, a da je tužba podnesena 28. prosinca 2009. godine, utvrdio da je utemeljen prigovor zastare potraživanja. Pored toga, Kantonalni sud je ukazao da je tužitelj da bi dokazao visinu nezastarjelih potraživanja bio dužan kao dokaz provesti financijsko vještačenje na okolnost utvrđenja zadnje uplate anuiteta kredita od apelanata pa nije dokazao visinu nezastarjelih. Međutim, iako se nije posebno bavio pitanjem zastarjelosti i utemeljenosti

tužbenog zahtjeva, Vrhovni sud je potvrđujući prvostupanjsku presudu prihvatio obrazloženje prvostupanjskog suda u tom pogledu.

35. Ustavni sud zapaža da iz odredbe članka 372. ZOO-a proizlazi da potraživanja anuiteta kojima se u jednakim unaprijed određenim povremenim iznosima otplaćuju glavnica i kamate zastarijevaju za tri godine od dospelosti svakog pojedinog davanja, a da u skladu sa člankom 373. stavak 1. ZOO-a samo pravo iz kojeg proistječu povremena potraživanja zastarijeva za pet godina, računajući od dospelosti najstarijeg neispunjenog potraživanja poslije kojeg dužnik nije vršio davanja. Člankom 371. ZOO-a propisan je opći rok zastarjelosti potraživanja, prema kojem potraživanja zastarijevaju za pet godina, ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarjelosti.

36. Također, kada je u pitanju zastarjelost potraživanja iz ugovora o kreditu, Ustavni sud podsjeća da je u Odluci broj AP 1037/16 od 20. travnja 2016. godine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj AP 1037/16 od 20. travnja 2016. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba) odbačena kao očito (*prima facie*) neutemeljena apelacija (korisnika kredita) protiv presude Vrhovnog suda u kojoj je navedeno da se, kada su u pitanju ugovori o kreditu, zastarijevanje potraživanja anuiteta računa prema odredbama članka 372. stavak 2. ZOO-a, a da samo pravo iz kojeg proistječu povremena potraživanja zastarijeva prema članku 373. stavak 1. ZOO-a. Također, Odlukom Ustavnog suda broj AP 597/17 od 15. lipnja 2017. godine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj AP 597/17 od 15. lipnja 2017. godine, točka 8., dostupna na www.ustavnisud.ba) odbačena je kao očito neutemeljena apelacija (davatelja kredita – banke) protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu kojom je utvrđeno da je prilikom odlučivanja o prigovoru zastare potraživanja prvostupanjski sud pogrešno primijenio odredbu članka 371. ZOO-a umjesto odredbe članka 372. stavak 2. ZOO-a jer banka nije jednostranom izjavom volje raskinula ugovor o kreditu, što je imala mogućnost, niti je ugovoreno da neplaćanjem dva anuiteta uzastopno dolazi do raskida ugovora da bi cijeli dug u tom trenutku dospio na naplatu. Naposlijetku, Ustavni sud zapaža i da iz sadržaja sažetka Odluke Vrhovnog suda broj Pž-173/00 od 4. kolovoza 2000. godine (Bilten Vrhovnog suda broj 2/00-36), na koju su se apelanti pozvali u apelaciji, proizlazi da se na zastarjelost anuiteta kojima se u jednakim unaprijed određenim povremenim iznosima otplaćuju glavnica i kamate primjenjuju odredbe članka 372. ZOO-a, a da se na zastaru samog prava primjenjuje odredba članka 373. ZOO-a.

37. Vraćajući se na konkretan predmet, Ustavni sud ponavlja da je Vrhovni sud potvrđujući prvostupanjsku presudu potvrdio i zaključak prvostupanjskog suda da se na zastarjelost potraživanja u konkretnom slučaju treba primijeniti opći zastarni rok iz odredbe članka 371. ZOO-a koji se računa od isteka ugovorenog roka kredita u skladu sa člankom 371. ZOO-a, s obzirom na to da je tada dospjelo na naplatu cjelokupno potraživanje. Međutim, iz činjeničnog stanja predmeta proizlazi da su anuiteti čija se isplata traži prema odredbi članka 6. ugovora dospijevali mjesečno, te da je u članku 11. ugovora bilo predviđeno da tužitelj ima pravo na raskid ugovora i naplatu cjelokupnog

duga sa pripadajućom kamatom i troškovima ako se korisnik kredita ne pridržava bilo koje odredbe ugovora, te da tužitelj može otkazati cijeli kredit i učiniti ga dospjelom ako visina dospjelog a nenaplaćenog dugovanja iznosi dvije mjesečne rate. Međutim, takve mogućnosti tužitelj očito nije koristio sve do 26. kolovoza 2009. godine kada je otkazao ugovor. Pored toga, polazeći od odredbe članka 360. ZOO-a, kojom je propisano da zastarjelošću prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze, Ustavni sud zapaža da je odluka o prigovoru zastarjelosti u konkretnom slučaju usko vezana za utemeljenost tužbenog zahtjeva apelanata. Stoga, u slučaju kada su apelanti u odgovoru na tužbu istaknuli prigovor zastarjelosti koji su jasno obrazložili pozivanjem na odredbu članka 372. ZOO-a, prema ocjeni Ustavnog suda, donošenje odluke o takvom prigovoru u konkretnom slučaju, s obzirom na način na koji je bila regulirana dospelost anuiteta u ugovoru, nije moglo ovisiti o primjeni odredaba procesnog prava kojima se propisuje izvođenje dokaza jer na primjenu materijalnog prava sudovi paze po službenoj dužnosti. Prema tome, kod činjenice da iz stanja u spisu, odnosno iz dokaza koje je izveo tužitelj proizlazi da su anuiteti čija se isplata traži prema odredbi članka 6. ugovora dospijevali mjesečno, da ugovor nije bio raskinut, a da je otkazan tek 26. kolovoza 2009. godine, Ustavni sud, imajući u vidu sadržaj odredaba čl. 372. i 373. ZOO-a, čija primjena proizlazi i iz stajališta sudske praskе, smatra da je Vrhovni sud, potvrđujući prvostupanjsku presudu kojom je utvrđeno da je u okolnostima konkretnog slučaja potraživanje dospjelo na naplatu istekom ugovorenog roka kredita od kojeg u skladu sa člankom 371. ZOO-a treba računati zastarjelost, proizvoljno primijenio materijalno pravo, na čiju pravilnu primjenu je bio dužan paziti po službenoj dužnosti u skladu sa člankom 241. ZPP.

38. U skladu s navedenim, Ustavni sud nalazi da je povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Zbog toga, Ustavni sud smatra da je potrebno ukinuti presudu Vrhovnog suda i predmet vratiti tom sudu na ponovno suđenje.

39. S obzirom na navedeni zaključak, Ustavni sud se neće upuštati u razmatranje ostalih navoda apelanata kojima su ukazivali na povredu prava na pravično suđenje.

Pravo na imovinu

40. Budući da je Ustavni sud u prethodnim točkama ove odluke već utvrdio da je osporenim presudom povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati navode apelanata o kršenju prava na imovinu iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Zabrana zloupotrebe prava

41. U odnosu na članak 17. Europske konvencije, Ustavni sud podsjeća da je člankom 17. Europske konvencije propisano: „Ništa u ovoj konvenciji ne može se tumačiti tako da

podrazumijeva pravo bilo koje države, skupine ili osoba da se upuste u bilo koju djelatnost ili izvrše neki čin usmjeren na poništavanje bilo kojeg od navedenih prava i sloboda, ili na njihovo ograničavanje u mjeri većoj od one koja je predviđena Konvencijom.“ Iz navedenog proizlazi da ova odredba Europske konvencije ne utemeljuje posebno individualno pravo, nego predviđa pravilo tumačenja čiji je cilj zaštita ideje, kao i cilja same Europske konvencije (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 62/01* od 5. travnja 2002. godine, stavak 14. i Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 90/06* od 6. srpnja 2007. godine, stavak 38., dostupne na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). Stoga, proizlazi da ti navodi apelanata ne mogu biti razmatrani u svezi s osporenom odlukom.

VIII. Zaključak

42. Ustavni sud zaključuje da je osporenom presudom povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada je unatoč činjenici da su anuiteti čija se isplata traži prema odredbama ugovora dospijevali mjesečno, a da ugovor nije bio raskinut, te da je otkazan tek 26. kolovoza 2009. godine, Vrhovni sud proizvoljno primijenio materijalno pravo potvrđujući prvostupanjsku presudu kojom je utvrđeno da je u okolnostima konkretnog slučaja potraživanje dospjelo na naplatu istekom ugovorenog roka kredita od kojeg u skladu sa člankom 371. ZOO-a treba računati zastarjelost.

43. Na temelju članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

44. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број АП 2100/17

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Трговинског, прометног и услужног друштва „Зовко ауто“ д.о.о. Жепче из Жепча, којег заступа Мирко Симић, адвокат из Брчког, поднесена против Пресуде Апелационог суда Брчко дистрикта Босне и Херцеговине број 96 0 У 093620 17 Уж од 20. марта 2017. године

Одлука од 24. априла 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број АП 2100/17, рјешавајући апелацију **Трговинског, прометног и услужног друштва „Зовко ауто“ д.о.о. Жепче**, на основу члана 18 став (3) тачка х), члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Ђеман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 24. априла 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација коју је поднијело Трговинско, прометно и услужно друштво „Зовко ауто“ д.о.о. Жепче против Пресуде Апелационог суда Брчко дистрикта Босне и Херцеговине број 96 0 У 093620 17 Уж од 20. марта 2017. године у односу на наводе о кршењу права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одбацује се као недопуштена апелација коју је поднијело Трговинско, прометно и услужно друштво „Зовко ауто“ д.о.о. Жепче против Пресуде Апелационог суда Брчко дистрикта Босне и Херцеговине број 96 0 У 093620 17 Уж од 20. марта 2017. године у односу на наводе о кршењу права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода због тога што је *ratione materiae* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Трговинско, прометно и услужно друштво „Зовко ауто“ д.о.о. Жепче (у даљњем тексту: апелант) из Жепча, којег заступа Мирко Симић, адвокат из Брчког, поднијело је 26. маја 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Апелационог суда Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелациони суд) број 96 0 У 093620 17 Уж од 20. марта 2017. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Апелационог суда, Основног суда Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Основни суд), Апелационе комисије Канцеларије градоначелника Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелациона комисија) и Пореске управе - Дирекције за финансије Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Пореска управа) затражено је 29. октобра 2018. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Апелациони суд, Основни суд, Апелациона комисија и Пореска управа су доставили одговоре на апелацију у периоду од 12. до 16. новембра 2018. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

Уводне напомене - поступак утврђивања пореске обавезе

5. Рјешењем Пореске управе - Финансијске инспекције (у даљњем тексту: Финансијска инспекција) број 02/2-456.1/2-2034-08/04 од 8. октобра 2004. године пореском дужнику „Пламену“ д.о.о. Брчко (у даљњем тексту: порески дужник) је наложено да, ради отклањања законских неправилности, изврши уплату јавних прихода, прецизније означених у изреци рјешења, у укупном износу од 50.429,57 КМ.

6. Рјешењем Финансијске инспекције број 02/2-456.1/3-2026-2034-08/05 од 28. марта 2005. године пореском дужнику је обустављена трансакција путем рачуна пословних банака, ближе назначених као у изреци рјешења. Истим рјешењем пореском дужнику је ограничено право располагања средствима која се налазе на наведеним рачунима пословних банака, као и право отварања нових рачуна а које радње се не односе на трансакције пореског дужника усмјерене на плаћање пореских обавеза на рачун Raiffeisen банке за непореске приходе и код УПИ банке, те су наведене банке дужне да безусловно изврше предметно рјешење. У образложењу рјешења је наведено да, пошто порески дужник у остављеном року није поступио по записницима Финансијске инспекције од 6. и 23. септембра 2004. године, донесено је Рјешење број 02/2-456.1/2-2034-08/04 од 8. октобра 2004. године које је, сагласно члану 250 став 2 тачка 3 Закона о управном поступку (у даљњем тексту: ЗУП), постало извршно даном достављања пореском дужнику 8. октобра 2004. године.

Поступак принудне наплате окончан оспореном одлуком

7. Пореска управа је, „рјешавајући по службеној дужности у предмету принудне наплате према [пореском дужнику]“, донијела Рјешење број 14.3-04. 3-17760/10 од 10. септембра 2015. године и утврдила да је апелант повезано лице са пореским дужником и да је, сходно томе, солидарно одговоран за пореске обавезе пореског дужника у укупном износу од 114.296,04 КМ (став 1). Ставом 2 изреке рјешења наложено је апеланту као солидарном дужнику да изврши уплату дужних обавеза пореског дужника у року од три дана према табели као у изреци рјешења, као и да ће се наплата дуга из цјелокупне имовине апеланта, као солидарно одговорног лица, извршити без даљњих обавјештења ако пореска обавеза не буде плаћена у роковима и на начин прописан Законом о Пореској управи Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Закон о Пореској управи).

8. У образложењу рјешења је наведено да је Пореска управа рјешењима о покретању поступка принудне наплате, ближе означеним бројевима као у образложењу рјешења, безуспјешно приступила наплати неизмирених пореских обавеза од пореског дужника насталих током обављања дјелатности, те да је током спровођења поступка принудне наплате утврдила да је порески дужник повезано лице са апелантом на начин да је оснивач и одговорно лице пореског дужника Ивица Зовко, који је уједно сопственик и оснивач апеланта као правног лица, на основу чега је поступила према члану 3 став 1 тачка 12) алинеја 2 Закона о Пореској управи у вези са чланом 45 став 5а) цитираног закона којим је прописано да је повезано лице лице које контролише пореског обвезника, или лице које је под заједничком контролом пореског обвезника, односно да повезано лице одговара за обавезе пореског обвезника. Увидом у изводе из судског регистра за пореског дужника и за апеланта, прецизираних бројева, утврђено је да је оснивач и одговорно лице поре-

ског дужника Ивица Зовко са 100% капитала, који је, такође, сопственик и оснивач апеланта са 100% удјелом. Сходно наведеном, Пореска управа је закључила да ће се поступак принудне наплате спровести како према главном дужнику ако се његова финансијска ситуација побољша, тако и према солидарно одговорном дужнику у роковима и на начин прописан Законом о Пореској управи.

9. Рјешењем Апелационе комисије број УП-ИИ-14-000076/15 од 16. октобра 2015. године одбијен је као неоснован апелантов приговор изјављен против Рјешења Пореске управе број 14.3-04.3-17760/10 од 10. септембра 2015. године.

10. Апелациона комисија је одбила као неоснован апелантов приговор да је пореска обавеза застарјела, наводећи да је одредбом члана 70 став 1 Закона о Пореској управи прописано да, „ако је пореска обавеза утврђена у року, таква обавеза може да се наплати уз примјењивање мјере принудне наплате или судским путем само ако су мјере принудне наплате или судски поступак почели у року од 5 година по доспијећу пореске обавезе“, а чланом 69 став 3 истог закона прописано је да „застаријевање се прекида сваком радњом коју предузме пореска управа ради утврђивања и наплате пореза“. Из списка предмета је видљиво да се ради о наплати пореских обавеза утврђених по рјешењу првостепеног органа од 8. октобра 2004. године, те да је првостепени орган донио рјешење о обустављању трансакција путем рачуна 28. марта 2005. године којим је, у складу са чланом 69 став 3 Закона о Пореској управи, застара прекинута. Наиме, чланом 47 став 7 Закона о Пореској управи прописано је да рјешење о обустављању трансакције путем рачуна пореског обвезника производи дејство од дана измирења обавеза, поништења утврђене пореске обавезе или укидања рјешења. У конкретном случају обавезе наведене у рјешењу о обустављању трансакција путем рачуна од 28. марта 2005. године нису измирене, нити су поништене утврђене пореске обавезе, нити је рјешење укинато, па самим тим ни застара није наступила. Осим наведеног, поступак који Пореска управа води по рјешењу од 10. септембра 2015. године покренут је рјешењем о покретању поступка принудне наплате од 15. децембра 2010. године на основу налога за плаћање од 5. октобра 2010. године, те је застара прекидана радњама Пореске управе која је предузимала низ радњи, те доносила више рјешења као мјера принудне наплате, што је видљиво из списка предмета. Имајући у виду при томе одредбу члана 69 став 3 Закона о Пореској управи којом је прописано да се застаријевање прекида сваком радњом коју предузме Пореска управа ради утврђивања и наплате пореза (без одређења према коме су те радње усмјерене, пореском обвезнику или солидарном дужнику) самим доношењем рјешења о обустављању трансакција са рачуна пореског обвезника прекинут је ток застаре како за пореског дужника као пореског обвезника, тако и за апеланта као повезано лице и солидарног дужника. Стога, Апелациона комисија сматра да су неосновани апелантови наводи из приговора застаре, у смислу одредбе чл. 69 и 70 Закона о Пореској управи, као и у смислу одредбе члана 371 ЗОО, јер се у поступку

утврђивања принудне наплате пореских обавеза не може примјењивати наведена одредба, којим је прописан десетогодишњи рок застаре, јер одредбе Закона о Пореској управи не прописују апсолутни рок застаре пореске обавезе од 10 година. Апелациона комисија, такође, сматра да су неосновани апелантови приговори да није саслушан и да није спроведен посебан испитни поступак у смислу наведених одредаба ЗУП-а због тога што се у поступку принудне наплате, као што је то у конкретном случају, не примјењују одредбе ЗУП-а с обзиром на то да је одредбом члана 44 став 1 Закона о Пореској управи прописано да се у поступку принудне наплате на питања која нису регулисана тим законом сходно примјењују одредбе Закона о извршном поступку Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЗИП).

11. Апелант је 25. новембра 2015. године поднио тужбу Основном суду против тужене Апелационе комисије ради поништења Рјешења број УП-ИИ-14-000076/15 од 16. октобра 2015. године.

12. Основни суд је Пресудом број 96 0 У 093620 15 У од 29. децембра 2016. године уважио апелантову тужбу и поништио Рјешење Апелационе комисије број УП-ИИ-14-000076715 од 16. октобра 2015. године и Рјешење Пореске управе број 14.3-04. 3-17760/10 од 10. септембра 2015. године тако што се предмет вратио првостепеном органу на поновни поступак, а тужена је обавезана да апеланту надокнади трошкове управног спора у износу од 400,00 КМ.

13. Основни суд сматра да управни органи нису правилно утврдили све чињенице и околности које су значајне за правилно рјешење ове управне ствари, те, стога, оцјењује да су основани апелантови наводи да приликом доношења побијаног рјешења није поступљено према правилима управног поступка и да наведени недостаци нису отклоњени ни у жалбеном поступку. Такође, наводи да је Апелациона комисија занемарила садржину одредбе члана 4 Закона о Пореској управи којом је прописано да се на питања која нису обухваћена овим законом сходно примјењују одредбе ЗУП-а, као и други одговарајући закон, тј. да је апеланту морала да буде пружена могућност да се изјасни о свим чињеницама и околностима које су важне за доношење рјешења. Имајући у виду наведено, Основни суд је закључио да је дошло до битне повреде одредаба Закона о управном поступку (у даљњем тексту: ЗУП), јер је апеланту ускраћено право да учествује у поступку, да се изјасни о свим чињеницама битним за доношење законите одлуке, јер му није дата могућност да учествује у поступку утврђивања повезаности са пореским дужником и његовом солидарном одговорности за пореске обавезе тог правног лица на који начин су, према оцјени тог суда, повријеђена начела управног поступка и одредба члана 127 ЗУП-а, јер није спроведен посебан испитни поступак на начин да се утврде чињенице и околности које су значајне за разрјешење предметне правне ствари. У вези с тим, тај суд је навео да је одредбом члана 44 став 1 Закона о Пореској управи прописано да се у поступку принудне наплате на питања која нису регулисана Законом

о Пореској управи сходно примјењују одредбе Закона о извршном поступку (у даљњем тексту: ЗИП). Стога, тај суд је примјеном одредаба члана 29 став 2 Закона о управним споровима (у даљњем тексту: ЗУС), члана 30 и члана 31 став 3 ЗУС-а одлучио као у изреци пресуде, а одлуку о трошковима поступка тај суд је донио на основу чл. 119 и 129 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП).

Оспорена пресуда

14. Апелациони суд је Пресудом број 96 0 У 093620 17 Уж од 20. марта 2017. године жалбу Апелационе комисије уважио и Пресуду Основног суда број 96 0 У 093620 15 У од 29. децембра 2016. године преиначио тако што је апелантову тужбу одбио.

15. Након што је извршио увид у спис предмета Апелациони суд је навео да Апелациона комисија у жалби основано наводи да се у поступку принудне наплате пореске обавезе сходно примјењују одредбе ЗИП-а. У вези с тим, указује да је Основни суд, позивајући се на одредбу члана 4 Закона о Пореској управи, утврдио да је прије доношења првостепеног управног акта апеланту морало да буде омогућено да учествује у поступку уз примјену основних начела ЗУП-а (нарочито начела саслушања странке). Међутим, Апелациони суд је у вези с тим указао да је одредбом члана 4 цитираног закона прописано да се на питања која нису обухваћена тим законом сходно примјењују одредбе ЗУП-а, као и других одговарајућих закона, а да је одредбом члана 44 став 1 наведеног закона прописано да се у поступку принудне наплате на питања која нису регулисана тим законом сходно примјењују одредбе ЗИП-а. У односу на наведене законске одредбе од којих једна прописује сходну примјену ЗУП-а, а друга примјену ЗИП-а, предност у примјени има одредба која прописује сходну примјену ЗИП-а као посебна одредба, јер се у конкретном случају ради о поступку принудне наплате пореске обавезе чија је последица првостепени управни акт којим се утврђује апелантова солидарна одговорност за пореске обавезе пореског дужника. Дакле, сматра да је одредба Закона о Пореској управи која прописује сходну примјену одредаба ЗУП-а одредба општег карактера и да се примјењује у поступку утврђивања пореске обавезе, када морају да се поштивају основна начела прописана ЗУП-ом и да се странци омогући да изнесе чињенице и доказе који су важни за доношење пореског рјешења којим јој се одређује да ли ће и који износ пореске обавезе платити. Међутим, поступак принудне наплате, који слиједи након поступка у којем је уз учествовање странке већ утврђена пореска обавеза и под условима да ту обавезу странка добровољно не измири, спроводи се сходном примјеном одредаба ЗИП-а на шта, према оцјени овог суда, Апелациона комисија основано указује. Такође, сматра да није правилан закључак првостепеног суда да је Апелациона комисија, одлучујући о жалби коју је апелант изјавио против првостепеног управног акта, повриједила одредбе члана 226 став 2 ЗУП-а, односно да није оцијенила све

наводе жалбе изјављене против првостепеног управног акта. Ово стога што из образложења коначног управног акта произилази супротно, тј. да је Апелациона комисија на правно ваљан начин оцијенила све наводе жалбе. Наиме, на жалбене наводе да апеланту није омогућено да изношењем чињеница и доказа учествује у поступку прије доношења првостепеног управног акта, према мишљењу тог суда, Апелациона комисија је правилно одговорила да се у поступку принудне наплате сходно примјењују одредбе ЗИП-а, а не ЗУП-а. Даље, Апелациони суд је утврдио да је наплата неизмирених пореских обавеза из средстава пореског дужника била безуспјешна, да је апелант повезано лице са пореским дужником и да је солидарно одговоран за његове пореске обавезе које је, сходно наведеном, дужан да плати. Такође, сматра да је Апелациона комисија правилно оцијенила апелантов жалбени навод којим оспорава да су он и порески обвезник повезана лица, јер је, према одредби члана 3 став 1 тачка 12 алинеја 2 Закона о Пореској управи, повезано лице и лице које је под заједничком контролом са пореским обвезником, при чему контрола значи својину (директно и индиректно). Стога, сагласно одредби члана 45 став 5а) Закона о Пореској управи, повезано лице (овдје апелант) одговара за обавезе пореског дужника. У погледу апелантовог навода да је наступила застарјелост пореске обавезе, Апелациони суд је закључио да је Апелациона комисија правилно поступила када је оцијенила неоснованим овај апелантов жалбени навод, да је за такву одлуку у образложењу коначног управног акта дала јасне, довољне и правно ваљане разлоге које прихвата и овај суд. Ово због тога што је застарјелост наплате утврђене пореске обавезе прописана одредбом члана 70 став 1 Закона о Пореској управи према којој пореска обавеза може да се наплати примјеном мјера принудне наплате, ако су те мјере почеле у року од пет година по доспијећу пореске обавезе. У вези с тим, тај суд је указао да је рјешење Пореске управе о накнадном утврђивању пореске обавезе донесено 8. октобра 2004. године, да је рјешење о обустављању трансакција путем рачуна донесено 28. марта 2005. године, што, према одредби члана 47 Закона о Пореској управи, представља једну од мјера принудне наплате, дакле, прије истека рока наступања застаре прописаног цитираним законом. Стога, пошто су Законом о Пореској управи прописани посебни рокови застарјелости утврђивања и наплате пореске обавезе, тај суд је закључио да у конкретном предмету не могу да се примјењују рокови застарјелости прописани ЗОО, како то апелант тврди. Слиједећи наведено, Апелациони суд је одлучио као у изреци пресуде.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

16. Апелант сматра да му је оспореним пресудама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска

конвенција), право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Сматра да се оспорена пресуда заснива на произвољној примјени материјалног права.

17. Апелант указује да је пореска обавеза пореског дужника утврђена 8. октобра 2004. године, те да је, према одредби чл. 69 и 70 Закона о Пореској управи, а у смислу одредбе члана 371 ЗОО, наступила застара, односно поступак принудне наплате је започео 2005. године, а рјешењем од 10. септембра 2015. године је утврђено да је апелант као солидарни дужник и повезано лице са пореским дужником одговоран за обавезе наведеног пореског дужника, дакле, протеком 10 година од утврђења пореске обавезе. Имајући у виду наведено, сматра да њеној даљњој наплати није могло да се приступи ни на један начин, јер пореска обавеза није апелантова, већ пореског дужника. У том смислу апелант је приоритетно указао да је у конкретном случају наступила апсолутна застарјелост наплате пореске обавезе у складу са одредбом члана 371 ЗОО, те да је, стога, у оспореној одлуци погрешно примијењено материјално право. У вези с тим, истиче да је Основни суд наведено јасно препознао позивајући се на одредбу члана 44 став 1 Закона о Пореској управи, а Апелациони суд је, у вези с тим, дао „несувисло“ образложење тврдећи да су апелант и порески дужник повезана лица, те да, стога, према одредби члана 70 став 1 Закона о Пореској управи, пореска обавеза може да се наплати примјеном мјере принудне наплате ако су те мјере почеле у року од пет година по доспијећу пореске обавезе имајући у виду да је рјешење од 8. октобра 2004. године почело да се извршава рјешењем о обустављању трансакција путем рачуна пореског дужника од 28. марта 2005. године, што сматра да није спорно. Међутим, сматра и да је тај суд у односу на њега занемарио одредбу члана 69 цитираног закона којом је прописано да потраживање, односно поступак принудне наплате мора да се оконча у року од 10 година од дана утврђивања пореске обавезе без обзира на то када и како је он покренут, без обзира на прекид застаре сваком радњом Пореске управе. У вези с тим, указује да је апсолутна застара у околностима конкретног случаја 10 година на шта упућује одредба члана 44 став 1 Закона о Пореској управи а у вези са одредбом члана 59 став 1 тачка 5 ЗИП-а, те члана 379 ЗОО. Таквим поступањем Апелационог суда апелант сматра да му је повријеђено право на дјелотворан правни лијек и имовину, тј. незаконитим поступањем државних органа, а што је као посљедицу имало негативну пресуду којом је потврђено становиште органа управе и, слиједећи то, знатно умањење имовине, имајући у виду да је апелант уплатио износ који му је одредио првостепени орган, тј. да би избјегао даље умањење имовине и имовинску штету због законске затезне камате која је код пореске обавезе енормно велика. Стога је очигледно да је оваквим поступањем апелантова имовина знатно смањена и да је прешла у имовину Дистрикта.

б) Одговори на апелацију

18. Апелациони суд је навео да је у оспореној одлуци дао јасно и аргументовано образложење на основу којих прописа је првостепени суд пресудом од 29. децембра 2016. године апелантову тужбу уважио, као и разлоге зашто је суд такву одлуку донио. Затим су у образложењу другостепене пресуде наведени жалбени разлози којима тужена одлуку првостепеног суда побија и наведени су јасни разлози због којих је другостепени суд установио да тужена жалбом основано указује да одлука првостепеног суда није правилна (страна 3 образложења од трећег става и страна 4 и 5 образложења). У вези с тим, сматра да су неосновани апелантови наводи да су му одлуком тог суда повријеђена права на која се позива у апелацији. Стога, сматра да апелацију треба одбити као неосновану.

19. Основни суд је навео да је у образложењу пресуде дао јасне разлоге због којих је апелантову тужбу уважио.

20. Апелациона комисија, такође, сматра да су апелантови наводи неосновани и указује да њеном одлуком нису повријеђена права на која се апелант позива у апелацији.

21. Пореска управа у одговору на апелацију истиче да апелантове наводе да је наступила застара према рјешењу од 8. октобра 2004. године, у смислу одредбе чл. 69 и 70 Закона о Пореској управи, сматра неоснованим. Застарјелост наплате утврђене пореске обавезе прописана је и одредбама члана 70 став 1 Закона о Пореској управи према којим пореска обавеза може да се наплати примјеном мјера принудне наплате ако су те мјере почеле у року од пет година по доспијећу пореске обавезе. Стога, сматра да из списка предмета јасно произилази да је рјешење Пореске управе о накнадном утврђивању пореске обавезе на промет нафте и нафтних деривата за пореског дужника донесено 8. октобра 2004. године, а да је рјешење о обустављању трансакција путем рачуна, што, према одредби члана 47 Закона о Пореској управи, представља једну од мјера принудне наплате, донесено 28. марта 2005. године, дакле, прије истека прописаног рока застаре. Према томе, апелантове наводе сматра неоснованим и предлаже да се апелација одбије.

V. Релевантни прописи

22. **Закон о Пореској управи Брчко дистрикта БиХ** („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ бр. 3/02, 42/04, 8/06, 3/07, 19/07, 2/08 и 6/13, одредбе закона које су биле на снази у вријеме доношења оспорених одлука) гласи:

Члан 1. став 2.

Уколико су одредбе овог закона којима се регулишу сарадња Управе с другим органима Дистрикта, права и обавезе Управе и пореских обвезника, идентифика-

ција и регистрација пореских обвезника, подношење пореских пријава и плаћања пореза, утврђивање пореске обавезе и наплата пореза, принудна наплата пореских обавеза, инспекцијски надзор, обрачун и наплата камата, одбици и поврат више плаћених пореза, рокови застаре за утврђене пореске обавезе, наплата и поврат пореза, жалбе на пореска рјешења, казне за прекршај, подзаконски акти, пореска мишљења и достављање писмена другачије уређена другим законима Дистрикта, тада се примјењују одредбе овог закон.

[...]

Члан 3. став 1. тачка 12) алинеја 2)

Поједини изрази употребљени у овом закону имају сљедећа значења:

[...]

12. Осим ако је другачије одређено пореским законом, „повезано лице“ је:

[...]

2) лице које контролише пореског обвезника, лице које контролише порески обвезник или лице које је под заједничком контролом са пореским обвезником (Контрола значи власништво (директно или путем једног или више правних лица од најмање 50% вриједности имовине или најмање 50% гласачких права правног лица. Приликом контроле, сматраће се да лица посједују све дионице које директно или индиректно посједују чланови његове породице).

Члан 44. став 1.

(1) У поступку принудне наплате на питања која нису регулисана овим законом, сходно се примјењују одредбе Закона о извршном поступку Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

[...].

Члан 45. став (5а)

(5а). Повезано лице сходно члану 3 ставу 1 тачки 15 овог закона одговара за обавезе пореског обвезника.

Обуставањање трансакција преко рачуна

Члан 47.

(1) Обуствањањем трансакција преко рачуна у банкама, Управа ограничава право пореског обвезника да располаже, средствима која се налазе или улазе на његов рачун, као и право да отвара нове рачуне.

[...]

(6) Рјешење о обустави трансакција банка је дужна безусловно извршити.

(7) Рјешење о обустави трансакција преко рачуна пореског обвезника производи дејство до дана измирења обавезе, поништења утврђене пореске обавезе или

укидања рјешења. Пореска управа обавјештава банку без одлагања о престанку дејства рјешења о обустави трансакција.

Рокови застаре

Члан 69.

(1) Утврђивање пореске обавезе се може извршити најкасније у року од 5 (пет) година након:

1. подношења пореске пријаве за одређени порез, или
2. истека рока у коме је порески обвезник био дужан поднети пријаву, уколико пријава није поднијета.

(2) У случајевима када од исхода судског поступка зависи разрез пореза, рок за разрез пореза из става 1 овог члана, не тече за вријеме трајања судског поступка.

(3) Застаријевање се прекида сваком радњом коју је предузме Пореска управа ради утврђивања и наплате пореза.

Наплата пореза

Члан 70. став 1.

(1) Ако је пореска обавеза утврђена у року, таква обавеза, може да се наплати уз примјењивање мјера принудне наплате или судским путем, само ако су мјере принудне наплате или судски поступак почели у року од 5 година по достијећу пореске обавезе.

[...].

23. Закон о извршном поступку Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 6/13) у релевантном дијелу гласу:

Члан 59. став 1. тачка 5.

Приговор против рјешења о извршењу може се поднијети из разлога који спречавају извршење, а нарочито:

[...]

5) *ако је протекао рок у којем се по закону може тражити извршење,*

[...]

VI. Допустивост

24. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд има и апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

25. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

а) У односу на наводе о повреди права на правично суђење

26. У испитивању допустивости дијела апелације који се односи на наводе о повреди права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд је пошао од одредаба члана 18 став (3) тачка х) Правила Уставног суда.

27. Члан 18 став (3) тачка х) Правила Уставног суда гласи:

Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

х) апелација је ratione materiae инкомпатибилна с Уставом;

28. У вези са апелантовим наводима о повреди права на правично суђење, Уставни суд подсјећа на то да, у складу са својим ранијим становиштима, као и устаљеном праксом бивше Европске комисије за људска права и Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), одређене новчане обавезе према држави спадају искључиво у област јавног права и стога не потпадају под појам „грађанска права и обавезе“ из члана 6 став 1 Европске конвенције (види, Уставни суд, Одлука број АП 382/04 од 23. марта 2005. године, Европска комисија за људска права, *X против Француске*, апелација број 9908/82 од 4. маја 1983. године, и Европски суд, *Schouten и Meldrum против Холандије*, пресуда од 9. децембра 1994. године, Серија А, број 304, те *Плазонић против Хрватске*, пресуда од 6. марта 2008. године, тач. 65 и 66). Уставни суд закључује да у такве обавезе несумњиво спадају и обавезе које произилазе из пореског и јавног законодавства, како је то релевантним законом предвиђено. Стога, у складу са изнесеним становиштима, поступак у којем је апелант обавезан да уплати додатни разрез ПДВ (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допустивости број АП 3247/09 од 23. новембра 2012. године, доступна на www.ustavnisud.ba) не потпада под оквир заштите права на правичан поступак, у смислу члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

29. Стога, слиједи да су апелантови наводи о повреди права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, *ratione materiae*, инкомпатибилни са Уставом Босне и Херцеговине.

б) У односу на наводе о повреди права на имовину

30. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Апелационог суда број 96 0 У 093620 17 Уж од 20. марта 2017. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 27. марта 2017. године, а апелација је поднесена 26. маја 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

31. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18. ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да апелација испуњава услове у погледу допуштениости.

VII. Меритум

32. Апелант сматра да му је оспореним пресудама Апелационог суда повријеђено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

33. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2. овог члана, а она обухватају:

к) Право на имовину.

34. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

35. Уставни суд подсјећа на то да се при разматрању тога да ли је повријеђено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију први корак састоји од разматрања да ли је апелант имао право које може да се тумачи у смислу значења појма „имовина“, који потпада под наведени члан Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције. У вези с тим, Уставни суд запажа да је одлукама које су донијели надлежни органи управе

у поступку принудне наплате пореза, а које је, у коначници, испитао и Апелациони суд у оспореној одлуци на начин да је уважио жалбу Апелационе комисије и преиначио пресуду Основног суда тако што је апелантову тужбу одбио, утврђена солидарна одговорност апеланта као повезаног лица за обавезе пореског дужника у укупном износу од 114.296,04 КМ, те да је наложено апеланту, као солидарном дужнику, да уплати наведени износ (који је, како то произилази из навода апелације, апелант и уплатио). Из наведеног произилази да се у конкретном случају ради о поступку у којем се одлучивало о апелантовој имовини, што потпада под обим члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

36. Затим, Уставни суд подсјећа на то да право на имовину садржи три различита правила. Прво правило, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине. Друго правило, у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у ставу 2 овог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Ова три правила нису различита у смислу да нису повезана: друго и треће правило се односе на поједине случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине и треба да буду тумачена у оквиру општег принципа израженог у првом правилу (види, Европски суд, *Sporrong u Lönnorth protiv Шведске*, пресуда од 23. септембра 1982. године, Серија А, број 52, став 61).

37. Уставни суд, даље, подсјећа на то да свако мијешање у право према другом или трећем правилу мора да буде предвиђено законом, мора да служи легитимном циљу, мора да успоставља правичну равнотежу између права носиоца права и јавног и општег интереса (принцип пропорционалности). Другим ријечима, да би мијешање било оправдано, није довољно да само буде наметнуто законском одредбом која испуњава услове владавине права и служи легитимном циљу у јавном интересу него мора, такође, да одржи разуман однос пропорционалности између употребе средстава и циља који жели да се оствари. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци права не смију да се подвргавају произвољном третману и од њих не смије да се тражи да носе превелик терет у остваривању легитимног циља (види, Европски суд, *Sunday Times*, пресуда од 26. априла 1979. године, Серија А, број 30, став 49, и *Malone*, пресуда од 2. августа 1984. године, Серија А, број 82, ст. 67 и 68).

38. Сходно наведеном, Уставни суд треба да одговори да ли је у околностима конкретног предмета дошло до мијешања у апелантову имовину, те, уколико јесте, у склопу којег од три правила из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију оно може да буде разматрано. У вези с тим, иако се апелант није конкретно позвао на неки од принципа садржаних у члану II/3к) Устава Босне и Херцеговине,

Уставни суд сматра да се у конкретном случају ради о мијешању у апелантово право на имовину које се састоји од лишавања његове имовине - новчаног износа који треба да плати и који је, како произилази из пореске обавезе пореског дужника, по основу принудне наплате (*mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 1847/11 од 17. јула 2014. године, доступна на www.ustavnisud.ba, тачка 28).

39. С обзиром на то Уставни суд, као сљедеће, мора да испита да ли је лишавање апеланта права на уживање имовине, на начин како је то резултирало оспореном одлуком, било оправдано. То може да буде, како је наведено, случај само ако је: (а) предвиђено законом, (б) у јавном интересу и (ц) у складу с принципом пропорционалности.

40. Доводећи наведена становишта у везу с чињеницама конкретног предмета, а одговарајући на питање да ли је у апелантовом случају мијешање било у складу са законом, Уставни суд првенствено констатује да је у апелантовом случају надлежни орган - Пореска управа донио рјешење којим је утврдио да је апелант повезано лице са пореским дужником, да је, сходно томе, солидарно одговоран за пореске обавезе пореског дужника у прецизираном износу, те да је наложио апеланту као солидарном дужнику да уплати дужне обавезе пореског дужника у року од три дана. У вези с тим, Уставни суд запажа да је рјешење Пореске управе донесено примјеном члана 3 став 1 тачка 12) алинеја 2) а у вези са чланом 45 став 5а) Закона о Пореској управи. У вези с тим, Уставни суд указује да је одредбом члана 3 став 1 тачка 12) алинеја 2) Закона о Пореској управи прописано да је повезано лице, између осталог, „лице које контролише пореског обвезника, [...] (контрола значи својину, директно или путем једног или више правних лица, од најмање 50% вриједности имовине или најмање 50% гласачких права правног лица [...])“. Даље је одредбом члана 45 став 5а) цитираног закона прописано: „Повезано лице сходно члану 3 став 1 тачка 12 овог закона одговара за обавезе пореског дужника.“ У вези с тим, Уставни суд првенствено запажа да је у току поступка утврђено да је оснивач и одговорно лице пореског дужника Ивица Зовко са 100% капитала, који је, такође, сопственик и оснивач апеланта са 100% удјелом. Осим тога, Уставни суд указује да из чињеница предмета као неспорно произилази да је пореском дужнику рјешењем Финансијске инспекције од 8. октобра 2004. године наложено да, ради отклањања законских неправилности, изврши уплату јавних прихода, а да је рјешењем истог органа од 28. марта 2005. године пореском дужнику, у смислу члана 47 Закона о Пореској управи, обустављена трансакција путем рачуна пословних банака. У том контексту у вези са апелантовим наводима о застари потраживања, Уставни суд указује да су рокови принудне наплате пореске обавезе експлицитно прописани Законом о Пореској управи, који је у члану 70 став 1 прописао: „Ако је пореска обавеза утврђена у року, таква обавеза може да се наплати уз примјењивање мјера принудне наплате или судским путем само ако су мјере принудне наплате или

судски поступак почели у року од пет година по доспијећу пореске обавезе.“ Из списка предмета произилази да је, дакле, као је то утврдио и Апелациони суд, Пореска управа предузела мјере принудне наплате пореза прије истека рока од пет година (рјешење којим је утврђена пореска обавеза донесено је 8. октобра 2004. године, а поступак принудне наплате започео је 28. марта 2005. године).

41. Осим наведеног, имајући у виду да су одредбама Закона о Пореској управи прописани посебни рокови застарјелости утврђивања и наплате пореске обавезе (чл. 69 и 70 Закона), односно којим одредбама није прописан апсолутни рок застаре пореске обавезе, то у конкретном случају нису могли да се примијене рокови застарјелости прописани ЗОО, како то апелант тврди у наводима апелације. Ово стога што је одредбом члана 2 став 1 Закона о Пореској управи прописано: „Уколико су одредбе овог закона којима се регулише [...] утврђивање пореске обавезе и наплата пореза, принудна наплата пореских обавеза, [...], рокови застаре за утврђене пореске обавезе, наплата и поврат пореза, [...], другачије уређена другим законима Дистрикта, тада се примјењују одредбе овог закона.“ При томе Уставни суд указује да одредбе ЗОО, на чијој примјени инсистира апелант, регулишу облигационе односе између физичких и правних лица а да апелант није у облигационом односу са Пореском управом, већ да се ради, како је већ речено у нацрту, о пореским обавезама према држави које спадају искључиво у област јавног права и које су регулисане посебним прописима. Из наведеног произилази да је правни основ за доношење оспорене одлуке прописан у релевантним одредбама Закона о Пореској управи које испуњавају услове у погледу доступности (објављене су у службеном гласнику, односно службеном листу који је јавно гласило) и да су цитиране одредбе наведеног закона довољно јасно формулисане у смислу да свако може да оцијени какве ће бити посљедице његовог понашања. Имајући у виду наведено, као и наводе апелације, Уставни суд закључује да је мијешање у апелантово право на имовину извршено у складу са законом.

42. Коначно, Уставни суд у овом дијелу апелационих навода сматра да је неопходно указати да је већ разматрао апелацију истог апеланта у готово идентичним чињеничним и правним околностима - у идентичном поступку исти органи управе и исти редовни судови су донијели оспорене одлуке које се тичу обавезе истог пореског дужника и апеланта као солидарног дужника у контексту истих апелационих навода, те да је Одлуком о допуствости број АП 2619/17 од 27. фебруара 2018. године апелацију одбацио као *prima facie* неосновану у контексту навода о повреди права на имовину, односно *ratione materiae* недопуштену у вези са наводима о кршењу права на правично суђење.

43. Одговарајући на питање да ли је лишавање апеланта његове имовине (обавезивањем да као повезано лице и солидарни дужник плати пореске обавезе које

није исплатио порески дужник) било у јавном интересу, Уставни суд сматра да се јавни интерес у конкретном случају огледа у томе да се Законом о Пореској управи уводи обавеза плаћања и регулише систем принудне наплате пореских обавеза, а порези су основни приходи сваке државе, те сматра да је правилно и законито плаћање пореза од изузетног значаја за економску политику државе и да се, стога, ради о легитимном циљу који је у јавном интересу (види, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Hentrich против Француске*, пресуда од 3. јула 1995. године, Серија А, број 296-А, став 39 и даље). У конкретном случају утврђено је да је апелант као повезано лице и тиме солидарни дужник обавезан да испуни пореске обавезе пореског дужника који у поступку принудне наплате своје пореске обавезе није испунио, у складу с релевантним одредбама Закона о Пореској управи. С обзиром на наведено, произилази да мијешање у апелантову имовину служи законитом циљу у јавном интересу.

44. Доводећи у везу претходна становишта с чињеницама конкретног предмета, Уставни суд сматра да у оспореној одлуци, која је у овом случају основ за мијешање у апелантову имовину, јавни интерес који се огледа у досљедном поштивању пореске дисциплине и процедура прописаних релевантним одредбама Закона о Пореској управи претеже над апелантовим интересом будући да апелант, због непоштивања прописаних пореских обавеза, не сноси посебан и претјеран терет обавезивањем да, као повезано лице, плати неспорно утврђену пореску обавезу пореског дужника.

45. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да оспореном пресудом Апелационог суда нису повријеђена апелантова права на имовину из члана П/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода.

Право на дјелотворан правни лијек

46. У вези са апелантовим наводима о кршењу права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, Уставни суд указује на то да ова одредба има супсидијарни карактер и да се примјењује само у вези са другим правом заштићеним Европском конвенцијом. Уставни суд указује да апелант није експлицитно навео у вези са којим правима сматра да постоји кршење права из члана 13 Европске конвенције. Међутим, из апелације може да се закључи да се наводи о кршењу овог права доводе у везу са правом на имовину. С обзиром на наведено околност да апелант није задовољан исходом предметног поступка не може да води закључку о непостојању или недјелотворности правних лијекова. Стога, Уставни суд закључује да су апелантови наводи о повреди права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције у вези са правом на имовину неосновани.

VIII. Закључак

47. Уставни суд закључује да нема кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када је Апелациони суд Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, на основу чињеница утврђених у спроведеном поступку пред надлежним управним органима, утврдио да је одлука којом је апелант обавезан на принудну наплату пореза донесена у складу са релевантним одредбама Закона о Пореској управи, да мијешање у апелантову имовину служи законитом циљу у јавном интересу, те да задовољава принцип пропорционалности будући да апелант не сноси посебан и претјеран терет.

48. Нема кршења права из члана 13 Европске конвенције у вези са правом на имовину када је апелант имао могућност да користи правне лијекове прописане законом, а чињеница да ти лијекови нису резултирали одлукама у апелантову корист не води сама по себи кршењу тог права.

49. На основу члана 18 став (3) тачка х) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

50. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 2177/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI**

Apelacija Javne ustanove predškolsva „Beli anđeo“ Brod, koju zastupa Marjana Papić, direktorica, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 84 0 V 019552 16 Rev od 2. marta 2017. godine

Odluka od 24. aprila 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u sastavu: predsjednik Zlatko M. Knežević, potpredsjednici Mato Tadić i Mirsad Ćeman i sudije Valerija Galić, Miodrag Simović i Seada Palavrić, na sjednici održanoj 24. aprila 2019. godine, u predmetu broj **AP 2177/17**, rješavajući apelaciju **Javne ustanove predškola „Beli anđeo“ Brod**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. stav (4) i člana 57. stav (2) tačka a) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija koju je podnijela Javna ustanova predškola „Beli anđeo“ Brod protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 84 0 V 019552 16 Rev od 2. marta 2017. godine zbog toga što je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

1. Javna ustanova predškola „Beli anđeo“ Brod (u daljnjem tekstu: apelantica), koju zastupa Marjana Papić, direktorica, podnijela je 1. juna 2017. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 84 0 V 019552 16 Rev od 2. marta 2017. godine. Apelantica je, također, podnijela zahtjev za donošenje privremene mjere. Apelantica je 20. aprila 2018. godine dopunila apelaciju tako što je dostavila određenu dokumentaciju.
2. Ustavni sud je Odlukom o privremenoj mjeri broj *AP 2177/17* od 14. juna 2017. godine odbio kao neosnovan apelanticin zahtjev za donošenje privremene mjere.
3. Rješenjem Osnovnog suda u Derventi (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 84 0 V 019552 14 V 3 od 19. juna 2015. godine odbijen je prijedlog predlagača Jasenka Rehića (u daljnjem tekstu: predlagač) protiv apelantice kao protivnika predlagača da se odredi prijenos stanarskog prava sa imena Nure Rehić, koja je umrla 15. oktobra 2002. godine u Živinicama, na ime predlagača, i to na stanu u Brodu, bliže opisanom u izreci tog

rješenja (u daljnjem tekstu: predmetni stan), a čiji je davalac na korištenje apelantica kao pravna sljednica dječijeg obdaništa „Sestre Majer“ u Bosanskom Brodu.

4. Iz obrazloženja rješenja Osnovnog suda proizlazi da je taj sud, između ostalog, utvrdio da je između Nure Rehić (majke predlagača) i SIZ-a stanovanja Bosanski Brod 4. maja 1979. godine zaključen ugovor o korištenju predmetnog stana, te da je predlagač od 20. juna 1988. godine imao prijavljeno prebivalište na adresi predmetnog stana i da je Nura Rehić, zajedno sa predlagačem, napustila taj stan zbog ratnih dešavanja u Bosni i Hercegovini od 1992. godine do 1995. godine. Dalje, iz obrazloženja proizlazi da je utvrdio da je Nura Rehić nakon toga, kao nositeljica stanarskog prava, 4. maja 1999. godine podnijela zahtjev za vraćanje predmetnog stana i da je u momentu podnošenja zahtjeva živjela kao raseljeno lice u Švedskoj, kao i da je umrla 15. oktobra 2002. godine. Zatim, konstatirano je da je rješenjem Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) od 10. oktobra 2003. godine njen zahtjev prvo odbijen nakon čega je povodom podnesene žalbe navedeno rješenje poništeno rješenjem od 4. novembra 2003. godine i da je utvrđeno da je Nura Rehić nositeljica stanarskog prava na predmetnom stanu i da joj se stan vraća u posjed. Također, proizlazi da je konstatirao da je Ministarstvo rješenjem od 19. decembra 2008. godine proglasilo ništavim rješenje od 4. novembra 2003. godine i da je odlučilo da se upravni postupak ponovi zbog toga što je rješenje od 10. oktobra 2003. godine doneseno nakon što je Nura Rehić umrla, a predlagač uveden u posjed predmetnog stana poslije njene smrti, bez prethodnog utvrđenja da li je bio član porodičnog domaćinstva ili opunomoćenik. Pored toga, konstatirao je da je organ uprave „zastao“ s postupkom dok se ne riješi ova vanparnična stvar, a da su se predlagač i njegov brat Mirza Rehić 8. marta 2004. godine sporazumjeli da se predlagač odredi za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu.

5. Osnovni sud je ukazao da u vezi sa pitanjem da li je predlagač sve do izbijanja ratnih sukoba na teritoriji BiH, odnosno sve do smrti Nure Rehić, bio član njenog porodičnog domaćinstva, iz materijalnog dokaza (izdate lične karte predlagaču) nije mogao utvrditi zajednicu života između njih u periodu prije i u vrijeme smrti Nure Rehić iako iz preciziranih materijalnih dokaza proizlazi da je predlagač imao evidentirano prebivalište na adresi predmetnog stana do 1991. godine. U vezi sa tim, istakao je da je poklonio vjeru iskazu svjedoka Naila Dabranina da je predlagač živio u zajedničkom domaćinstvu sa majkom, odnosno nosiocem stanarskog prava na predmetnom stanu do 1992. godine, odnosno do izbijanja ratnih sukoba. Međutim, ukazao je da iz preostalog dijela izjave tog svjedoka nije mogao izvesti pouzdan zaključak u kom periodu je predlagač živio u Slavanskom Brodu po izlasku iz Broda, te u kom periodu je boravio u Švedskoj, a u kom periodu je počeo da živi u Živinicama nakon povratka iz Švedske, budući da izjava tog svjedoka nije potkrijepljena materijalnim dokazima. Ovo posebno ako se, kako je naveo, ima u vidu da iz lične karte predlagača, koja važi za period od 6. marta 1995. godine do 6. marta 2000. godine, u kojoj je navedena adresa predmetnog stana, proizlazi zaključak

da predlagač „samim izdavanjem lične karte“ u vrijeme podnošenja zahtjeva Nure Rehić za povrat predmetnog stana nije bio sa njom u zajedničkom domaćinstvu.

6. Dakle, Osnovni sud je ocijenio da na osnovu provedenih dokaza nije došao do uvjerenja da je predlagač poslije 1992. godine imao pravnu poziciju člana porodičnog domaćinstva svoje majke, a koja bi, kako je naveo, eventualno predstavljala dio prava na korištenje stana poslije njene smrti. Međutim, Osnovni sud je istakao da se stanarsko pravo stječe samo u slučajevima i na način koji je predviđen zakonom, pa je s pozivom na odredbe čl. 60, 74. stav 1. i 77. stav 2. Zakona o privatizaciji državnih stanova - prečišćeni tekst („Službeni glasnik RS“ br. 72/07 i 59/08) odlučio kao u izreci rješenja.

7. Okružni sud u Doboju (u daljnjem tekstu: Okružni sud) je Rješenjem broj 84 0 V 019552 16 Gž 2 od 22. marta 2016. godine odbio žalbu predlagača i potvrdio prvostepeno rješenje, te odbio apelantčin zahtjev za naknadu troškova odgovora na žalbu. U obrazloženju je navedeno da predlagač izvedenim dokazima nije dokazao da je bio član zajedničkog domaćinstva svoje majke u vrijeme podnošenja zahtjeva za povrat stana i u vrijeme boravka njegove majke u Živinicama, a koja je umrla 15. oktobra 2002. godine u Živinicama. Konstatirao je da je prvostepeni sud na pravilno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio i važeće odredbe materijalnog prava, jer je u vrijeme smrti nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu bio na snazi Zakon o privatizaciji državnih stanova („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 11/00, 18/01, 35/01 i 47/02), a predlagač je podnio prijedlog 2. oktobra 2008. godine. Pri tome Okružni sud se pozvao na odredbe člana 69. stav 1. navedenog zakona.

8. Vrhovni sud je Rješenjem broj 84 0 V 019552 16 Rev od 2. marta 2017. godine usvojio reviziju predlagača i preinačio obje nižestepene odluke tako što je usvojio prijedlog predlagača.

9. U obrazloženju je navedeno da je drugostepena odluka donesena uz pogrešnu primjenu materijalnog prava. U vezi sa tim, Vrhovni sud je istakao da je, kada se ima u vidu postavljeni zahtjev, očigledno da se u ovoj pravnoj stvari ne traži utvrđenje da je predlagač stekao stanarsko pravo, već da su ispunjeni uvjeti iz člana 6. u vezi sa članom 21. Zakona o stambenim odnosima (u daljnjem tekstu: ZSO) da se na njega izvrši prijenos stanarskog prava poslije smrti nosioca tog prava, njegove majke. Dalje, Vrhovni sud je konstatirao da je stupanjem na snagu Zakona o privatizaciji državnih stanova („Službeni glasnik RS“ br. 11/00, 18/01, 35/01 i 47/02), shodno članu 69. tog zakona, isključena mogućnost stjecanja stanarskog prava na stanovima u državnom vlasništvu. Međutim, konstatirao je da je članom 71. istog zakona propisano da ZSO ostaje na snazi do isticanja rokova iz precizirane odredbe navedenog Zakona o privatizaciji državnih stanova s tim da se odredbe ZSO koje su u suprotnosti sa Zakonom o privatizaciji državnih stanova neće primjenjivati. Također, konstatirao je da je identičan tekst sadržan u odredbama Zakona o privatizaciji državnih stanova - prečišćeni tekst („Službeni glasnik RS“ br. 72/07,

59/08 i 71/10), odnosno člana 72. stav 1. i 75. važećeg Zakona o privatizaciji državnih stanova („Službeni glasnik RS“ br. 118/11, 67/13 i 60/15) pri čemu rok do kojeg ZSO ostaje na snazi ističe sa 3. junom 2018. godine. Vrhovni sud je, dalje, ukazao na sadržaj odredaba člana 6. stav 2, člana 21. st. 1. i 2. i člana 22. stav 1. ZSO, konstatirajući da te odredbe nisu u suprotnosti sa odredbama Zakona o privatizaciji državnih stanova.

10. U vezi sa tim, Vrhovni sud je ukazao da je nesporna činjenica da je predlagač bio član porodičnog domaćinstva Nure Rehić, zajedno sa bratom, te da su, zbog ratnih dešavanja, stan napustili 1992. godine. Pri tome je ocijenio da okolnost da je majka predlagača u vrijeme podnošenja zahtjeva kao izbjeglica živjela u Švedskoj, a predlagač u Živinicama, sama za sebe ne može biti osnov za zaključak da oni ne predstavljaju jedno domaćinstvo u smislu člana 6. ZSO, budući da je i nakon prestanka rata i neposredne ratne opasnosti, a znatno vrijeme i nakon toga, bilo upitno i otežano vraćanje izbjeglih i raseljenih lica i njihove imovine, pa time i životna egzistencija tih lica. Zbog toga je, prema ocjeni Vrhovnog suda, nerealno bilo pretpostavljati i očekivati da u tim okolnostima članovi prijeratnog domaćinstva budu sve vrijeme tokom rata i nakon njegovog okončanja zajedno u jednom mjestu stanovanja. Dalje, Vrhovni sud je ukazao i da je podnošenjem zahtjeva za povrat stana 4. maja 1999. godine majka predlagača iskazala namjeru da se ponovo vrati u svoj stan, i to zajedno sa svojim sinovima, jer je u zahtjevu, u dijelu naziva „broj članova domaćinstva koji se vraćaju u stan“, naveden broj „03“. Također, Vrhovni sud je naveo da na to da je zajednica domaćinstva predlagača i njegove majke postojala sve vrijeme, dakle i prije i nakon podnošenja zahtjeva za povrat stana, ukazuje činjenica da je majka predlagača umrla u Živinicama, gdje je predlagač živio. S obzirom na to Vrhovni sud je konstatirao da je pogrešan stav nižestepenih sudova da predlagač nema svojstvo člana porodičnog domaćinstva svoje majke, pa time i stav da nisu ostvareni uvjeti za prijenos stanarskog prava na predlagača kao novog nosioca. Pri tome Vrhovni sud je ukazao da za predlagača sporni stan predstavlja njegov dom na čiju zaštitu ima pravo prema članu 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), a saglasno Odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 8/99 od 11. maja 1999. godine. Imajući u vidu navedeno, Vrhovni sud je primjenom odredbe člana 250. stav 1. Zakona o parničnom postupku odlučio kao u izreci rješenja.

11. Apelantica smatra da joj je osporenom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Tvrdi da je do povrede navedenih prava došlo uslijed proizvoljnog utvrđivanja činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog i procesnog prava. U vezi sa tim, apelantica tvrdi da je Vrhovni sud u konkretnom slučaju pogrešno primijenio odredbe Zakona o privatizaciji državnih stanova i Zakona o stambenim odnosima. Naime, smatra da se nakon stupanja na snagu Zakona o privatizaciji državnih stanova nije moglo steći stanarsko pravo na predmetnom stanu. Dalje, apelantica smatra

da se u konkretnom slučaju odlučivalo o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti, već u nadležnosti upravnog organa, zbog čega je Vrhovni sud trebalo da ukine nižestepene odluke i da odbaci prijedlog predlagača. U vezi sa tim, apelantica, između ostalog, navodi da je u toku upravni postupak pod brojem 05-050-41-128/99. Apelantica tvrdi da je u tom postupku doneseno rješenje kojim je potvrđeno da je N.R. nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu i da je određeno da joj se stan vraća u posjed, ali da je to rješenje proglašeno ništavim rješenjem organa uprave od 19. decembra 2008. godine i određeno da se taj postupak ponovi. Pored toga, apelantica smatra da je Vrhovni sud, suprotno odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku, utvrdio da je predlagač član domaćinstva N.R. iako su nižestepeni sudovi utvrdili da nije.

12. Zakon o privatizaciji državnih stanova Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ br. 11/00, 18/01, 35/01, 47/02, 65/03, 3/04, 2/05, 67/05, 118/05, 70/06, 38/07 i 60/07). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst relevantnih odredaba Zakona o privatizaciji državnih stanova RS („Službeni glasnik RS“ br. 11/00, 18/01, 35/01 i 47/02), sačinjen u Ustavnom sudu, koji glasi:

Član 69. stav 1.

Stupanjem na snagu ovog zakona na stanovima u državnoj svojini na može se steći stanarsko pravo.

Član 71.

Zakon o stambenim odnosima ostaje na snazi do isticanja rokova iz člana 37. ovog zakona.

Odredbe Zakona o stambenim odnosima koje su u suprotnosti sa Zakonom o privatizaciji državnih stanova neće se primjenjivati.

(Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa na srpskom jeziku jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima.)

13. Zakon o stambenim odnosima („Službeni list SRBiH“ br. 14/84, 12/87 i 36/89 i „Službeni glasnik RS“ br. 19/93, 22/93 i 12/99). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst relevantnih odredaba navedenog zakona, koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 6

Korisnikom stana, u smislu ovog zakona, smatraju se: nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno s njim trajno žive i stanuju, kao i lica koja su prestala da budu članovi toga domaćinstva a ostali su u istom stanu.

Članovima porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, u smislu ovog zakona, smatraju se: [...]djeca ([...]), a koja zajedno s njima trajno žive i stanuju, [...].

Član 21

Korisnici stana (član 6. stav 1) koji stanuju zajedno sa nosiocem stanarskog prava imaju pravo da trajno i nesmetano koriste taj stan pod uslovima koji su propisani ovim zakonom.

Članovima porodičnog domaćinstva (član 6. stav 2) pripada pravo iz prethodnog stava i poslije smrti nosioca stanarskog prava, [...].

Član 22

Kad nosilac stanarskog prava umre ili iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, a članovi njegovog porodičnog domaćinstva nastave s korišćenjem stanarskog prava, ukoliko u stanu nije ostao bračni drug kao nosilac stanarskog prava, članovi porodičnog domaćinstva će sporazumno između sebe odrediti jedno lice za nosioca stanarskog prava i o tome obavijestiti davaoca stana na korišćenje.

[...]

14. **Zakon o parničnom postupku RS** („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08, 45/09, 49/09 i 61/13). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst relevantnih odredaba navedenog zakona, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

Član 250. stav 1.

(1) Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

(Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa na srpskom jeziku jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima.)

15. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

Član 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda glasi:

Ustavni sud će odbaciti apelaciju kao očigledno (prima facie) neosnovanu kada utvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da predočene činjenice ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje prava zaštićenih Ustavom i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je ispitivanje merituma apelacije nepotrebno.

16. S obzirom na to da je apelantica javna ustanova, Ustavni sud podsjeća da ona ne uživa zaštitu prava zagaraniranih odredbama Evropske konvencije i njenih protokola koji reguliraju odnos javne vlasti i pojedinaca i pružaju pojedincima zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu sa javnom vlašću. Međutim, Ustavni sud u svojoj praksi ukazao je da Evropska konvencija pruža minimum zaštite u pogledu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a da Ustav Bosne i Hercegovine daje širu zaštitu, pa je usvojio stav da, prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, svako ko je bio stranka u određenom postupku i ko ima presudu bilo kog suda za koju smatra da su mu njome povrijeđena prava može podnijeti apelaciju Ustavnom sudu. U skladu s tim, državni organi i javna vlast, kao učesnici sudskih postupaka, uživaju garancije prava na pravičan postupak i prava na imovinu iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 39/03 od 27. februara 2004. godine, objavljena na www.ustavnisud.ba).

17. U vezi sa apelacionim navodima, Ustavni sud, u fazi ispitivanja dopustivosti apelacije, mora utvrditi, između ostalog, da li su ispunjeni uvjeti za meritorno odlučivanje koji su nabrojani u članu 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, prema vlastitoj jurisprudenciji i praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), koju Ustavni sud slijedi prilikom ispitivanja povrede ustavnih prava (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 992/15 od 25. oktobra 2017. godine, tačka 35), apelant mora navesti povredu svojih prava koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine i te povrede moraju djelovati vjerovatno. Apelacija je očito neosnovana ukoliko joj manjkaju *prima facie* dokazi koji dovoljno jasno pokazuju da je navedena povreda ljudskih prava i sloboda moguća (vidi, Evropski sud, *Vanek protiv Slovačke*, presuda od 31. maja 2005. godine, aplikacija broj 53363/99, i Ustavni sud, Odluka broj AP 156/05 od 18. maja 2005. godine), te ako činjenice u odnosu na koje se podnosi apelacija očito ne predstavljaju kršenje prava koje apelant navodi, tj. ako apelant nema „opravdan zahtjev“ (vidi, Evropski sud, *Mezőtúr-Tiszazugi Vizgazdálkodási Társulat protiv Mađarske*, presuda od 26. jula 2005. godine, aplikacija broj 5503/02), kao i kad se utvrdi da apelant nije „žrtva“ kršenja prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

18. Ustavni sud ukazuje da se apelacioni navodi o povredi prava na koja se apelantica pozvala u predmetnoj apelaciji odnose isključivo na način na koji je u konkretnom slučaju utvrđeno činjenično stanje i primijenjeni pozitivnopravni propisi. U vezi sa tim, Ustavni sud ukazuje da, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituirá redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede

ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima, pa će u konkretnom slučaju Ustavni sud ispitati da li je postupak u cjelini bio pravičan u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, odnosno da li je prekršeno pravo na imovinu (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. maja 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 58/05).

19. U vezi sa apelacionim navodima, Ustavni sud ukazuje da je u konkretnom slučaju rješenjem Osnovnog suda, koje je potvrđeno rješenjem Okružnog suda, odbijen prijedlog predlagača da se on, nakon smrti Nure Rehić, odredi za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu čiji je davalac na korištenje apelantica. Osnovni i Okružni sud su svoje odlučnje utemeljili na odredbama Zakona o privatizaciji državnih stanova („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 11/00, 18/01, 35/01 i 47/02), odnosno na odredbama Zakona o privatizaciji državnih stanova - prečišćeni tekst („Službeni glasnik RS“ br. 72/07 i 59/08) prema kojim se na stanovima u državnom vlasništvu ne može steći stanarsko pravo. Pri tome su konstatirali i da predlagač nije dokazao da je poslije 1992. godine imao pravnu poziciju člana porodičnog domaćinstva svoje umrle majke, koja je bila nositeljica stanarskog prava na predmetnom stanu. Međutim, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, za razliku od nižestepenih sudova, ocijenio da je prijedlog osnovan primjenom odredaba člana 6. stav 2, člana 21. st. 1. i 2. i člana 22. stav 1. ZSO, koje nisu u suprotnosti sa odredbama Zakona o privatizaciji državnih stanova. Pri tome je konstatirao da iz činjeničnog stanja utvrđenog u postupku pred nižestepenim sudovima proizlazi da je predlagač sve vrijeme do smrti svoje majke imao pravnu poziciju člana njenog porodičnog domaćinstva. Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud u obrazloženju svoje odluke dao jasne, logične i argumentirane razloge kojima se rukovodio pri izvođenju takvog zaključka. Dovodeći u vezu sadržaj odredaba ZSO i zakonā o privatizaciji državnih stanova na koje se Vrhovni sud pozvao u obrazloženju osporene odluke sa razlozima datim u toj odluci, Ustavni sud, nasuprot apelanticinom mišljenju, ne nalazi proizvoljnost Vrhovnog suda u primjeni materijalnog prava.

20. Također, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud svoju odluku donio na osnovu ovlaštenja iz člana 250. stav 1. ZPP kojim je propisano: „Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.“ U takvim okolnostima se pokazuju neosnovanim apelanticini navodi koji se svode na tvrdnju da je Vrhovni sud utvrđivao činjenično stanje u konkretnom slučaju, budući da je evidentno da je Vrhovni sud, zapravo, zaključio da su nižestepeni sudovi u okolnostima konkretnog slučaja na utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenili materijalno pravo. U vezi sa apelanticinim navodima iz kojih proizlazi da je postupak po zahtjevu za povrat u posjed predmetnog stana u toku, te da, shodno tome, redovni sudovi nisu bili nadležni da u predmetnom postupku odlučuju o apelanticinom

prijedlogu, Ustavni sud zapaža da se donesenim odlukama u predmetnom postupku uopće nije odlučivalo o zahtjevu za povrat stana u posjed. Naime, Ustavni sud zapaža da je taj zahtjev predmet sasvim drugog - upravnog postupka koji je, kako i sama apelantica navodi, u toku. Okončanjem tog upravnog postupka će definitivno biti odlučeno da li predlagač ima pravo na povrat predmetnog stana u posjed ili ne. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra da su ovi apelanticini navodi neosnovani.

21. Uzimajući u obzir sve navedeno, Ustavni sud smatra da apelantica ne nudi bilo kakve relevantne argumente koji bi opravdali njenu tvrdnju da je na bilo koji način došlo do kršenja prava na pravično suđenje i imovinu osim što je nezadovoljna ishodom konkretnog postupka. Slijedeći to, imajući u vidu sve navedeno i stavove Evropskog i Ustavnog suda navedene u ovoj odluci, Ustavni sud smatra da u vezi sa apelanticinim navodima o kršenju navedenih ustavnih prava nema ništa što ukazuje da apelantica ima „opravdan zahtjev“ koji pokreće pitanja iz Ustava Bosne i Hercegovine koja bi trebalo meritorno ispitati. Zbog toga, Ustavni sud zaključuje da su navodi o kršenju prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine očigledno (*prima facie*) neosnovani.

22. Imajući u vidu odredbu člana 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda, prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je očigledno (*prima facie*) neosnovana, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

23. U skladu sa članom VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 975/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Seje Ramića iz Sarajeva, kojeg zastupa Selman Zijadić, advokat iz Sarajeva, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 019389 16 Kž 3 od 18. januara 2017. godine i Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 019389 16 Kps 4 od 2. juna 2016. godine

Odluka od 8. maja 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 975/17**, rješavajući apelaciju **Seje Ramića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine-prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 8. maja 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Seje Ramića podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 019389 16 Kž3 od 18. januara 2017. godine i Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 019389 16 Kps 4 od 2. juna 2016. godine.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Sejo Ramić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupa Selman Zijadić, advokat iz Sarajeva, podnio je 16. marta 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 09 0 K 019389 16 Kž 3 od 18. januara 2017. godine i Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 09 0 K 019389 16 Kps 4 od 2. juna 2016. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda i Kantonalnog tužiteljstva u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Tužiteljstvo) zatraženo je 8. januara 2019. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 9. januara 2019. godine, Kantonalni sud 15. januara 2019. godine, a Tužiteljstvo 14. januara 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

Uvodne napomene

5. Tužiteljstvo je 26. februara 2016. godine Kantonalnom sudu podnijelo optužnicu protiv više lica, između ostalih i apelanta, zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZFBiH) u vezi sa stavom 1. istog člana i krivičnog djela sklapanje štetnog ugovora iz člana 252. stav 2. u vezi sa stavom 1. istog člana KZFBiH, a sve u vezi sa čl. 31. i 54. istog zakona, s prijedlogom da sud na osnovu člana 17. stav 2. tač. a) i e) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, u odnosu na apelanta odredi privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

6. Povodom prijedloga za određivanje privremene mjere Kantonalni sud je 4. marta 2016. godine donio Rješenje broj 09 0 K 019389 16 Kps kojim je djelomično usvojen prijedlog Tužiteljstva, pa je u odnosu na apelanta određena privremena mjera osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i to zabrana otuđenja ili opterećenja nekretnina ili stvarnih prava upisanih na nekretninama, bliže označenima u tom rješenju, uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama. Istim rješenjem odbijen je prijedlog Tužiteljstva za određivanje privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u odnosu na nekretnine, njivu u Rakovici u apelantovom vlasništvu i stan u Sarajevu u vlasništvu apelantove supruge.

7. Rješenjem Vrhovnog suda broj 09 0 K 019389 16 Kž od 11. aprila 2016. godine apelantova žalba protiv prvostepenog rješenja je odbijena kao neutemeljena, dok je žalba Tužiteljstva usvojena, pa je rješenje Kantonalnog suda od 4. marta 2016. godine u odnosu na apelanta ukinuto i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

8. U ponovnom postupku Kantonalni sud je, postupajući po uputama Vrhovnog suda, donio Rješenje broj 09 0 K 019389 16 Kps 3 od 18. aprila 2016. godine kojim je, uvažavajući prijedlog Tužiteljstva u cijelosti, u odnosu na apelanta odredio privremenu mjeru osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i to zabrana otuđenja ili opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretninama, uključujući i njivu u Rakovici i stan u Sarajevu u vlasništvu apelantove supruge, bliže označeni u navedenom rješenju.

9. Vrhovni sud je Rješenjem broj 9 0 K 019389 16 Kž 2 od 18. maja 2016. godine djelomično usvojio apelantovu žalbu i ukinuo rješenje Kantonalnog suda od 18. aprila

2016. godine u odnosu na apelanta, pa je predmet vraćen Kantonalnom sudu na ponovno odlučivanje. Vrhovni sud je u obrazloženju rješenja, u odgovoru na apelantove žalbene navode da je imovinu za koju je predložena privremena mjera stekao prije vremena izvršenja krivičnog djela koje se navodi u optužnici, istakao da se u konkretnom slučaju radi o postupku oduzimanja imovinske koristi koji se provodi u skladu sa odredbama Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine. Prema odredbi člana 16. stav 1. tog zakona, za njegovu primjenu nije neophodno utvrđenje suda da je imovina koja je predmet tih mjera neposredno pribavljena krivičnim djelom, nego je potrebno da se radi o imovini iz koje se može osigurati potraživanje Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno da bez primjene privremene mjere osiguranja to potraživanje neće moći biti ostvareno, ili da će njegovo ostvarenje biti otežano ako ta privremena mjera ne bude izrečena. Također, Vrhovni sud je ukazao da je odredbom člana 17. stav 1. tog zakona propisano da je, radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi, potrebno da sud utvrdi postojanje sumnje da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist. Prema tome, pogrešan je stav iz žalbe prema kojemu je u ovom postupku potrebno utvrđivati da li se radi o zakonito stečenoj imovini ili ne, jer se to pitanje rješava odlukom o glavnoj stvari, tj. odlukom o eventualnoj krivici optuženog koja se donosi u odgovarajućoj fazi krivičnog postupka.

10. Dalje, Vrhovni sud je istakao da, iako apelant nije istakao prigovor o tome da osporeno prvostepeno rješenje ne sadrži razloge o tome na koji način se apelantova supruga smatra povezanim licem u vezi sa stanom u Sarajevu, čiji je ona vlasnik, te na koji je način sud utvrdio da su na nju prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, takav prigovor je istakao jedan od saoptuženih u ovom predmetu, pa je Vrhovni sud, u smislu člana 324. ZKPFBiH, postupio po službenoj dužnosti i prihvatio da se ti razlozi odnose i na apelanta, te je u tom dijelu ukinuo prvostepeno rješenje i vratio predmet na ponovni postupak sa nalogom da prvostepeni sud otkloni navedene nepravilnosti.

Rješenja osporena apelacijom

11. U ponovnom postupku Kantonalni sud je donio osporeno Rješenje broj 09 0 K 019389 16 Kps 4 od 2. juna 2016. godine kojim su određene privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i to zabrana otuđenja ili opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama i to u odnosu na apelanta, na njivi u Rakovici, te je naloženo Zemljišno-knjižnom uredu Općinskog suda u Sarajevu da izvrši upis privremene mjere u zemljišne knjige u odnosu na nekretnine koje su obuhvaćene zabranom i određeno da će te mjere ostati na snazi jednu godinu od dana donošenja navedenog rješenja, do naredne odluke suda. Istim rješenjem odbijen je prijedlog Tužiteljstva za određivanje privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom na stanu u Sarajevu, koji je vlasništvo apelantove supruge.

12. U obrazloženju rješenja Kantonalni sud je naveo da je protiv apelanta 9. marta 2016. godine potvrđena optužnica kojom su mu stavljena na teret krivična djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine, tako da se radi o krivičnom djelu na koje se, prema odredbi člana 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, mogu primijeniti odredbe tog zakona. Dalje, navedeno je da je sud utvrdio da osnovana sumnja da je apelant počinio krivična djela za koja se tereti, te da je tim krivičnim djelima pribavljena imovinska korist u smislu člana 17. stav 1. spomenutog zakona, proizlazi iz dokaza dostavljenih uz optužnicu. Naime, iz činjeničnog opisa krivičnih djela koja se apelantu stavljaju na teret proizlazi da se tereti da je (zajedno s drugim saoptuženim) protivpravnim radnjama opisanim u optužnici pričinio štetu za Federaciju Bosne i Hercegovine u iznosu od 4.529.785,34 KM, te da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist u navedenom iznosu. Postojanje osnovane sumnje da su optuženi počinili krivična djela koja im se stavljaju na teret posebno proizlazi iz nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke, izvještaja Ureda za reviziju institucija u Federaciji BiH, izjava svjedoka, ovlaštenih službenih lica FMUP-a koji su pod nadzorom tužitelja provodili radnje dokazivanja, svjedoka zaposlenih u JP ŽFBiH, koji imaju neposredna saznanja o okolnostima pod kojim su počinjena krivična djela, kao i drugih svjedoka, obimne finansijske dokumentacije i materijalnih dokaza pribavljenih od UniCredit Bank i drugih banaka, dokaza pribavljenih putem međunarodne pravne pomoći, od JP Željeznica FBiH, Agencije za javne nabavke BiH, Općinskog suda u Sarajevu i drugih institucija, te ostalih dokaza koji objektivno potvrđuju da su krivična djela počinjena.

13. Kantonalni sud je naveo da, kako se shodno članu 16. stav 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine u postupku osiguranja privremenom mjerom pretpostavlja postojanje opasnosti da potraživanja Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvareno, ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena, sud je u ponovnom postupku, uvažavajući prijedlog Tužiteljstva, odlučio kao u izreci i prije nego što je optuženima ili povezanim licima omogućeno da se izjasne o prijedlogu Tužiteljstva za određivanje mjera osiguranja zbog toga što postoji opasnost da bi se osiguranje privremenom mjerom moglo osujetiti.

14. Pored toga, shodno uputama iz rješenja Vrhovnog suda od 11. aprila 2016. godine, odnosno iz rješenja od 18. maja 2016. godine, Kantonalni sud je odredio privremene mjere osiguranja u odnosu na apelanta iako iz dokaza dostavljenih uz optužnicu ne proizlazi da su navedene nekretnine pribavljene krivičnim djelom. Istaknuto je da se u konkretnom slučaju radi o postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi koji se provodi u skladu sa odredbama Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine, te za njegovu primjenu nije neophodno utvrđenje suda da je imovina koja je predmet tih mjera pribavljena krivičnim djelom, nego je potrebno da se radi o imovini iz koje se može osigurati potraživanje Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, jer bez primjene privremene mjere osiguranja neće

moći biti ostvareno, ili da će njihovo ostvarenje biti otežano. Stoga je sud donio odluku o određivanju privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u odnosu na apelanta zabrane otuđenja i opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama na nekretninama čiji je on vlasnik, i to na njivi u Rakovici. Dakle, iako iz priloženih izvoda iz zemljišnih knjiga, te druge dokumentacije za nekretnine na kojima je predložena privremena mjera osiguranja proizlazi da je apelant navedenu imovinu stekao prije vremena počinjenja krivičnog djela za koje se tereti, s obzirom na smisao odredbe člana 16. stav 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine, navedeno nije od utjecaja na predmetno odlučivanje u konkretnoj krivičnoj situaciji. Kantonalni sud je istakao da se radi samo o procesnoj odluci, određivanju privremene mjere, pa zbog toga nije od značaja kada i na koji način je apelant stekao imovinu za koju su predložene privremene mjere osiguranja. S obzirom na navedeno, te osnovanu sumnju o visini pričinjene štete, odnosno pribavljene imovinske koristi krivičnim djelom, radi osiguranja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom, Kantonalni sud je iznio stav da je u navedenom dijelu utemeljen prijedlog Tužiteljstva za određivanje privremene mjere radi postizanja svrhe osiguranja.

15. Nasuprot tome, Kantonalni sud je odbio prijedlog Tužiteljstva za određivanje privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u odnosu na stan u Sarajevu, koji je vlasništvo apelantove supruge. Kantonalni sud je utvrdio da iz zk. izvoda za navedenu nekretninu proizlazi da je stečena na osnovu kupoprodajnog ugovora od 31. maja 2007. godine, odnosno prije vremena koje se navodi kao vrijeme izvršenja krivičnog djela, a Tužiteljstvo nije dokazalo da se apelantova supruga ima smatrati povezanim licem u smislu člana 4. stav 1. tačka d) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Navedeno zbog toga što iz prijedloga Tužiteljstva, te priloženih dokaza ne proizlazi da je apelantova supruga podstrekač ili pomagač u krivičnom djelu, apelantov pravni sljedbenik ili saučesnik u krivičnom djelu, odnosno da su na nju prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, te da to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri, pa se ne može smatrati povezanim licem, zbog čega je u tom dijelu prijedlog Tužiteljstva za određivanje privremene mjere osiguranja odbijen.

16. Osporenim Rješenjem Vrhovnog suda broj 09 K 019389 16 KŽ 3 od 18. januara 2017. godine žalbe Tužiteljstva i apelanta podnesene protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 019389 16 Kps 4 od 2. juna 2016. godine su odbijene kao neosnovane.

17. U obrazloženju rješenja Vrhovni sud je naveo da je protiv prvostepenog rješenja Tužiteljstvo podnijelo žalbu u dijelu u kome je u odnosu na nekretnine u vlasništvu apelantove supruge odbijen prijedlog za određivanje privremene mjere osiguranja. Apelant je žalbu podnio zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

18. U odgovoru na apelantove žalbene navode o određivanju privremene mjere osiguranja u vezi sa nekretninom - njivom u Rakovici, Vrhovni sud je istakao da iz rješenja prvostepenog suda od 18. aprila 2016. godine proizlazi da je sud u odnosu na tu nekretninu donio odluku potpuno identičnu odluci u Rješenju broj 09 0 K 019389 16 Kps 4 od 2. juna 2016. godine, koja je već bila predmet preispitivanja po apelantovoj žalbi, pa je u tom dijelu apelantova žalba bila odbijena kao neosnovana. S obzirom na to da se radi o identičnim činjenicama i okolnostima o kojima se Vrhovni sud već jednom izjasnio, apelantovu žalba je, s obzirom da se odnosi na dio rješenja koji je već postao pravosnažan, odbijena kao neosnovana.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

19. Apelant smatra da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) i člana 6. Evropske konvencije, kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

20. Apelant smatra da nije pravilan zaključak Vrhovnog suda da za određivanje mjere osiguranja nije neophodno da se utvrdi da je predmet osiguranja imovina pribavljena krivičnim djelom i da je dovoljno postojanje osnovane sumnje da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist. Apelant smatra da takvo tumačenje Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom predstavlja proizvoljno shvaćanje tog zakona. Ističe da je odredbom člana 16. stav 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom propisano da mjera osiguranja iz te zakonske odredbe zahtijeva postojanje opasnosti da se potraživanje Federacije BiH u pogledu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći ostvariti, ili će to ostvarenje biti otežano, ako privremena mjera ne bude određena. Smatra da tu zakonsku odredbu pravilnim tumačenjem treba shvatiti da opasnost koja se spominje u tom propisu treba da je konkretna, a ne apstraktna. To znači da treba da egzistiraju činjenice ili okolnosti da bi optuženi mogao spriječiti ili otežati ostvarenje potraživanja time što bi mogao otuđiti, umanjiti, opteretiti ili na neki drugi način njome raspolagati, odnosno da preduzima konkretne radnje kojima se dovodi u pitanje namirenje potraživanja na drugi način. S obzirom na to da tokom postupka ništa od navedenoga nije utvrđivano, apelant smatra da je došlo do povrede njegovog prava na pravično suđenje. Osim toga, naveo je da se određena mjera osiguranja odnosi na nekretninu koja ne može biti predmet osiguranja, jer je pribavljena pravnim poslom, budući da je nekretnina - njiva u Rakovici stečena na zakonit način, po pravilima Zakona o stvarnim pravima Federacije BiH, pa je određivanjem privremene mjere u odnosu na tu imovinu povrijeđeno njegovo pravo na imovinu.

b) Odgovor na apelaciju

21. Vrhovni sud je u odgovoru na apelaciju naveo da nisu utemeljeni navodi iz apelacije. Istaknuto je da je u odredbi člana 16. stav 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom izričito naznačeno da se u postupku osiguranja privremenom mjerom po predmetnom zakonu pretpostavlja postojanje opasnosti da potraživanje Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći ostvariti, ili da će to ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena. Iz ovako koncipirane zakonske odredbe jasno se vidi opredjeljenje zakonodavca da spornu opasnost pretpostavlja zbog čega organi koji određuju privremenu mjeru postojanje te opasnosti ne treba posebno da obrazlažu, a lica prema kojima je privremena mjera osiguranja određena navedenu pretpostavku mogu osporavati. Osim toga, Vrhovni sud smatra da nije prihvatljiv apelantov stav da se novčano potraživanje u korist Federacije Bosne i Hercegovine privremenom mjerom može osigurati samo na imovini koja je nezakonito stečena krivičnim djelom. Kada bi se takav apelantov stav prihvatio, mjere osiguranja se ne bi ni mogle donijeti, jer bi njegova primjena u praksi značila da se prije određivanja privremene mjere mora pravomoćnom sudskom odlukom utvrditi da je određeno krivično djelo počinjeno i da je tim djelom pribavljena precizno određena imovinska korist. Vrhovni sud smatra da nema nikakve smetnje da se imovinom osumnjičenog ili optuženog lica, bez obzira na to što se radi o imovini koja se ne može dovesti u vezu sa počinjenim krivičnim djelom, može osigurati imovinska korist za koju postoji sumnja da je pribavljena krivičnim djelom.

22. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud je istakao da je apelacija neutemeljena zbog toga što je rješenje kojim je određena privremena mjera procesna odluka kojom se osigurava mjera proširenog oduzimanja imovinske koristi stečene apelantovim kriminalnim aktivnostima. Ne radi se o osiguranju oduzimanja imovine neposredno stečene krivičnim djelom, nego o osiguranju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, a u konkretnom se radi o proširenom oduzimanju imovinske koristi koja se upravo osigurava predloženim mjerama osiguranja. Smisao odredaba Zakona je da se u ovoj fazi postupka, kada postoji sumnja da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist, osigura imovina kako ne bi bila predmet raspolaganja tokom vođenja postupka protiv apelanta i time osujećeno ih otežano oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Pri tome istaknuto je da postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nema karakter postupka odlučivanja o krivičnoj optužbi protiv optuženog u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, nego se optuženom samo privremeno zabranjuje raspolaganje i otuđenje imovine u njegovom vlasništvu i nije neophodna apsolutna dokazanost činjenica kada je u pitanju vrijednost navedenih nekretnina i pokretnih stvari na kojima su određene mjere zabrane. Dalje, navedeno je da se rješenje o privremenim mjerama osiguranja, shodno odredbi člana 16. stav 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, može donijeti i prije nego što je optuženom omogućeno da se izjasni o prijedlogu za određivanje mjere

osiguranja. Odredba člana 16. stav 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom propisuje da se u postupku osiguranja privremenom mjerom pretpostavlja postojanje opasnosti da potraživanja Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvareno, ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena. Dakle, ta opasnost se pretpostavlja i ne traži se utvrđivanje postojanja te opasnosti. Ali, to ne znači da optuženi nema pravo da osporava tu zakonsku pretpostavku, što apelant nije učinio u žalbenom postupku.

23. Tužiteljstvo je u odgovoru na apelaciju navelo da se u postupku osiguranja može privremeno oduzeti i zakonito stečena imovina, jer je privremene mjere osiguranja moguće odrediti na svim stvarima i pravima koja mogu biti predmet izvršenja a koje su u vlasništvu, posjedu ili pod kontrolom osumnjičenog i povezanog lica, nezavisno od načina na koji su i kada su te stvari i prava stečeni, a ne samo na onim stvarima, odnosno pravima koja predstavljaju imovinsku korist ostvarenu krivičnim djelom. Ovakav stav preuzet je i u Rješenju Vrhovnog suda Federacije BiH, koje se apelacijom pobija. Svrha mjera osiguranja je da se potraživanja Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom blagovremeno, efikasno i bez značajnog utjecaja na prava protivnika osiguranja osiguraju kako bi se, nakon pravosnažnog okončanja krivičnog postupka u kojem bi se donijela odluka o oduzimanju imovinske koristi, efikasno proveo izvršni postupak i vlasništvo na predmetnoj imovini prenijelo na Federaciju Bosne i Hercegovine. Istaknuto je da Tužiteljstvo u svom prijedlogu nije tražilo privremeno oduzimanje predmetnih nekretnina za šta je bilo ovlašteno u skladu sa odredbom člana 17. stav 2. tačka a) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, nego samo upis zabrane otuđenja ili opterećenja u zk. uredima, čime je vodilo računa o interesima trenutnih vlasnika i korisnika te imovine. Predložene mjere su procesnog karaktera, nužno su sredstvo u ovoj vrsti postupaka i bez njihovog određivanja se gubi smisao vođenja postupaka za krivična djela kojim je pribavljena imovinska korist, jer se mjerama osiguranja sprečava neispunjenje procesnih obaveza iz člana 11. stav 1. tačka c) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.

V. Relevantni propisi

24. **Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 71/14) u relevantnom dijelu glasi:

D. Osiguranje oduzimanja imovinske koristi

Član 16.

(1) U postupku osiguranja privremenom mjerom prema ovom zakonu pretpostavlja se postojanje opasnosti da potraživanja Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena, ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena.

(2) *Osiguranje iz stava 1. ovoga člana može se odrediti i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanoj osobi omogućeno da se očituje o prijedlogu tužitelja za određivanje mjera osiguranja.*

Član 17.

(1) *U cilju osiguranja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom, tužitelj može tokom ili nakon okončanja krivičnog postupka, ili kada nisu ispunjeni uvjeti za vođenje krivičnog postupka zbog okolnosti iz člana 5. stav 1. ovoga zakona, predložiti osiguranje bilo kojom privremenom mjerom kojom se najdjelotvornije može postići svrha osiguranja.*

(2) *Osiguranje imovinske koristi iz stava 1. ovoga člana može se odrediti:*

- a) *zabranom otuđenja i opterećenjem nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama, oduzimanjem nekretnine i njezinim povjeravanjem na čuvanje i upravljanje Agenciji,*
- b) *zabranom osumnjičenom, optuženom ili povezanoj osobi da otuđi, sakrije, optereti ili raspoláže pokretnom imovinom, oduzimanjem i povjeravanjem tih stvari na čuvanje Agenciji,*
- c) *oduzimanjem gotovog novca i vrijednosnih papira, te njihovom predajom Agenciji,*
- d) *zabranom dužniku osumnjičenog, optuženog ili povezane osobe da im dobrovoljno ispuni svoju obavezu, te zabranom osumnjičenom, optuženom ili povezanoj osobi da primi ispunjenje te obaveze, odnosno da raspoláže svojim potraživanjima,*
- e) *nalogom banci ili drugoj pravnoj osobi da osumnjičenom, optuženom ili povezanoj osobi uskrati da na osnovu njihovog naloga izvrši isplatu novčanih sredstava s njihova računa, u vrijednosti za koju je određena privremena mjera,*
- f) *zabranom otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela uz zabilježbu zabrane kod Registra vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine, Registru privrednih društava, zabranom korištenja ili raspolaganja pravima na osnovu takvih dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnih udjela, njihovim povjeravanjem na upravljanje Agenciji ili postavljanjem privremene uprave u društvu,*
- g) *zabranom dužniku osumnjičenog, optuženog ili povezane osobe da im preda stvari, prenese pravo, ili obavi drugu novčanu transakciju,*

(3) *O prijedlogu tužitelja za određivanje privremenih mjera iz stava 1. ovoga člana rješenjem odlučuje sud koji bi bio mjerodavan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist koja je predmet osiguranja. Ovo rješenje mora sadržati i tačno vrijeme na koje je privremena mjera određena, nakon čega sud ovisno o ishodu krivičnog postupka ili posebnog postupka za oduzimanje imovinske koristi donosi rješenje o produženju privremene mjere ili rješenje o ukidanju privremene mjere.*

(4) Rješenje kojim se određuju mjere osiguranja do podizanja optužnice donosi sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice do njezina potvrđivanja sudija za prethodno saslušanje, a nakon potvrđivanja optužnice, sudija pojedinac ili vijeće krivičnog odjeljenja suda u skladu sa ZKPFBiH, najkasnije u roku sedam radnih dana od dana podnošenja prijedloga tužitelja iz stava 1. ovoga člana.

(5) Ako se radi o prijedlogu za osiguranje oduzimanja imovinske koristi koji se podnosi u okviru posebnog postupka iz člana 5. ovoga zakona, o njemu odlučuje sud koji bi bio mjerodavan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist.

(6) Protiv rješenja iz stava 3. ovoga člana može se izjaviti žalba direktno višem sudu u roku tri dana od dana njegove dostave. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

(7) Izvršenje rješenja iz stava 3. ovoga člana provodi sud, Agencija ili drugo tijelo određeno Zakonom.

(8) Rješenje iz stava 3. ovoga člana dostavlja se sudu, Agenciji ili drugom tijelu mjerodavnom za njegovo izvršenje odmah, a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja.

(9) Postupak izvršenja rješenja iz stava 3. ovoga člana smatra se hitnim.

25. **Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17) u relevantnom dijelu koji se primjenjivao u relevantnom razdoblju (do izmjena iz 2017. godine) glasi:

XII - GLAVA DVANAESTA

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM I PRAVNE POSLJEDICE OSUDE

Član 114.

Osnov oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

(1) Niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.

(2) Korist iz stava 1. ovoga člana oduzet će se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo počinjeno, pod uvjetima propisanim ovim Zakonom.

Član 115.

Način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

(1) Počiniocu će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako oduzimanje nije moguće, počinilac će se obavezati na isplatu novčanog iznosa razmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi.

Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može se oduzeti osobi na koju je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, ako je ona znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

(2) Kada je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena s imovinom stečenom na zakoniti način, takva imovina može biti predmet oduzimanja ali u mjeri koja ne premašuje procijenjenu vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

(3) Prihod ili drugi plodovi imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ili imovine u koju je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom pretvorena ili imovine s kojom je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena, mogu biti predmet mjera navedenih u ovom članu na isti način i u istoj mjeri kao i imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

VI. Dopustivost

26. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

27. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

a) Dopustivost u odnosu na apelantove navode o povredi prava na pravično suđenje

28. Prilikom ispitivanja dopustivosti dijela apelacije koji se odnosi na apelantove navode o povredi prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije Ustavni sud je pošao od odredaba člana 18. stav (3) tačka h) Pravila Ustavnog suda.

29. Član 18. stav (3) tačka h) Pravila Ustavnog suda glasi:

Apelacija nije dopustiva ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

h) apelacija je ratione materiae inkompatibilna sa Ustavom;

30. U konkretnom slučaju Ustavni sud prvenstveno konstatira da su predmet osporavanja apelacijom rješenja Kantonalnog i Vrhovnog suda donesena u krivičnom postupku protiv apelanta, po prijedlogu Tužiteljstva za određivanje privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Nadalje, Ustavni sud zapaža da apelant smatra da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

31. U vezi s navedenim, Ustavni sud ukazuje na svoju praksu u kojoj je rješavao slična pitanja (vidi odluke br. *AP 20/12* i *AP 2753/13* od 30. septembra 2015. godine, dostupne na www.ustavnisuud.ba) u kojoj je zaključio, pozivajući se na praksu Evropskog suda, da je u odnosu na ovaj navod apelacija *ratione materiae* neosnovana. Naime, Ustavni sud je ukazao na praksu u Odluci o dopustivosti u predmetu *Dogmoch protiv Njemačke* (vidi Odluku Evropskog suda *Dogmoch protiv Njemačke*, predstavka broj 26315/03 od 18. septembra 2006. godine) u kojem je Evropski sud zaključio da je „naredba za pljenidbu bila privremena mjera koja je bila preduzeta u kontekstu krivične istrage i njezin primarni cilj je bio zaštita potraživanja u vezi s kojima su kasnije zahtjeve mogle podnijeti oštećene treće strane. Kada ne bi postojala takva potraživanja, naredba bi dalje mogla štiti kasniji postupak oduzimanja imovine. Međutim, oduzimanje imovine bi moralo biti potvrđeno u odvojenom postupku nakon presude o postojanju krivične odgovornosti“. Dakle, Evropski sud je u navedenoj odluci zaključio da ne postoje naznake da je naredba o pljenidbi imala bilo kakav utjecaj na krivični dosje podnosioca zahtjeva, da se osporavane odluke stoga ne mogu smatrati odlukama kojim se odlučuje o utvrđivanju krivične optužbe, te je zaključio da je predstavka *ratione materiae* inkompatibilna sa odredbama Evropske konvencije. Isti zaključak je donesen u kontekstu „građanskog prava“, jer se radi o privremenoj mjeri, dakle, kojom se samo privremeno odlučuje. Naime, iz osporenih rješenja nesporno proizlazi da je imovina koja je obuhvaćena osporenim rješenjima još uvijek vlasništvo apelanata, samo se apellantima zabranjuje da raspolažu njome, te će se konačna odluka o imovini donijeti eventualno nakon presude u krivičnom postupku protiv apelanata. Stoga, u smislu stava iz navedene odluke Evropskog suda, slijedi da zabrana otuđenja i raspolaganja i blokade imovine apelanata utvrđena osporenim rješenjima ima privremeni karakter (kako je i naznačeno u izreci rješenja) i njome se ni na koji način ne prejudicira bilo kakva konačna odluka koja će biti donesena tokom glavnog postupka. Ustavni sud, također, primjećuje da se na navedenu privremenu mjeru, a kako bi bila u opsegu člana 6. Evropske konvencije, odnosno dopustiva, ne mogu primijeniti standardi, odnosno pravila iz testa *Micallef* (vidi presudu Evropskog suda *Micallef protiv Malte*, aplikacija broj 17056/06) od kojih je prvo da „pravo o kojem je riječ i u glavnom postupku i u postupku određivanja sudske zabrane mora biti ‘građansko’ u autonomnom značenju tog pojma u smislu člana 6. Evropske konvencije“.

32. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da pitanje pravičnosti ovog postupka ne ulazi u domen člana 6. stav 1. Evropske konvencije, niti u domen člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, zbog čega je apelacija u odnosu na apellantove navode o kršenju ovog prava *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom.

b) Dopustivost u odnosu na apellantove navode o povredi prava na imovinu

33. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je rješenje Vrhovnog suda protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom,

osporeno rješenje apelant je primio 30. januara 2017. godine, a apelacija je podnesena 16. marta 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

34. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

35. Apelant osporava rješenja Kantonalnog suda i Vrhovnog suda, tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na imovinu

36. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog člana, stav 2. što uključuje:

k) Pravo na imovinu.

37. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u relevantnom dijelu glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine u skladu sa općim interesom, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

38. U vezi sa apelantovim navodima da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na imovinu, Ustavni sud, prije svega, podsjeća na to da član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju sadrži tri različita pravila. Prvo pravilo, koje se nalazi u prvoj rečenici prvog stava, opće je prirode i izražava načelo mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, određuje da se lišavanje imovine može dogoditi pod određenim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu 2. istog člana, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine u skladu s javnim interesom. Sva tri pravila su međusobno povezana i nisu u međusobnoj kontradikciji, a drugo i treće pravilo se odnose na određene slučajeve mijješanja države u pravo na mirno uživanje imovine (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Holy Monasteries protiv Grčke*, presuda od 9. decembra 1994. godine, Serija A, broj 301-A, stav 51).

39. Prilikom razmatranja da li je osporenim rješenjima povrijeđen član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju Ustavni sud prvenstveno mora odgovoriti na pitanje da li ta imovina predstavlja apelantovu imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud zapaža da iz zemljišnoknjižnih izvoda za nekretnine za koje je određena privremena mjera osiguranja proizlazi da je apelant njihov vlasnik ili suvlasnik, odnosno da se nesporno radi o njegovoj imovini, pa Ustavni sud smatra da je navedeni član primjenjiv u ovoj situaciji.

40. S obzirom na navedeno, Ustavni sud dalje treba utvrditi da li je došlo do miješanja u apelantovu imovinu, da li je to miješanje bilo u skladu sa zakonom i u javnom interesu i da li je to miješanje bilo proporcionalno legitimnom cilju, dakle, da li uspostavlja pravičnu ravnotežu između apelantovog prava i općeg interesa.

41. Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju došlo do miješanja u apelantovu imovinu s obzirom na to da je osporenim odlukama određena privremena mjera osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i to zabranom otuđenja ili opterećenja imovine. Potom, Ustavni sud zapaža da iz sadržaja osporenih rješenja kao nesporno proizlazi da ta imovina apelantu nije oduzeta, ali je određena privremena mjera zabrane otuđenja imovine. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra da osporene odluke, u svojoj suštini, potpadaju pod treće pravilo, odnosno da predstavljaju kontrolu nad upotrebom imovine u smislu drugog stava člana 1. Protokola broj 1, „koji daje pravo državi da usvoji one zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine u skladu sa općim interesima“ (*mutatis mutandis, Air Canada protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 5. maja 1995. godine, st. od 32. do 37, te *Arkuri i ostali protiv Italije*, odluka od 5. jula 2001. godine, predstavka broj 52024/99).

42. Odgovarajući na pitanje da li je miješanje u apelantovu imovinu bilo u skladu sa zakonom i u javnom interesu, Ustavni sud primjećuje da su u pogledu poštivanja uvjeta iz drugog stava člana 1. Protokola broj 1 osporena rješenja donesena u skladu s relevantnim odredbama KZ i Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Naime, Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud osporene odluke donio u skladu sa zakonskim ovlaštenjem koje proizlazi iz odredaba čl. 4, 16. i 17. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, kao i u skladu s odredbama čl. 144. i 115. KZ. Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud osporeno rješenje donio u skladu s relevantnim odredbama navedenih zakona tako što je određena privremena mjera osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kako je to eksplicitno navedeno, na način da je sud, osim utvrđivanja postojanja osnovane sumnje da je apelant počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret, utvrđivao i postojanje sumnje da li nekretnine za koje su predložene mjere zabrane predstavljaju povećanje imovine koja potječe od krivičnog djela, te je rukovođen vremenom stjecanja imovine i izvršenja krivičnog djela donio osporeno rješenje.

43. Odlučujući o žalbi, Vrhovni sud je naveo da apelant žalbom neosnovano ukazuje da se radi o zakonito stečenoj imovini. Polazeći od svrhe osiguranja privremenom mjerom – iz čl. 16. i 17. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine, Vrhovni sud je naveo da će pitanje da li se radi o zakonitoj imovini ili ne biti riješeno odlukom o glavnoj stvari, odnosno odlukom o eventualnoj apelantovoj krivici koja se donosi u odgovarajućoj fazi postupka, te da u ovoj fazi ne može ispitivati da li je imovina zakonito stečena, već je potrebno da se radi o imovini iz koje se može osigurati izvršenje mjera pozivajući se na odredbe čl. 16. i 17. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Dakle, Ustavni sud zaključuje da je miješanje u pravo na apelantovu imovinu bilo u skladu sa zakonom, te da je samim tim i u javnom interesu koji se nalazi u dosljednom poštivanju i primjeni važećih zakona.

44. Odgovarajući dalje na pitanje da li je to miješanje bilo proporcionalno legitimnom cilju, Ustavni sud smatra da su osporene odluke, koje su u konkretnom slučaju temelj miješanja u apelantovu imovinu, proporcionalne cilju, te da stoga na apelanta nije stavljen pretjeran teret, prvenstveno zbog toga što suštinski ne zadiru u samu imovinu (imovina nije oduzeta apelantu), ali je, kako proizlazi iz osporenih rješenja, bilo neophodno donijeti privremenu mjeru osiguranja, te privremeno zabraniti i onemogućiti apelanta da imovinu otuđi ili eventualno prenese na treća lica. U tom kontekstu, imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da se privremenom mjerom koja se odnosi isključivo na zabranu otuđenja ili opterećenja predmetne imovine na apelanta ne stavlja pretjerani pojedinačni teret u poređenju s javnim interesom koji se želi ostvariti (održavanje javnog reda i sprečavanje organiziranog kriminaliteta poštujući načelo da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela), čime je postignuta pravična ravnoteža između zahtjeva općeg interesa zajednice i zahtjeva za zaštitu osnovnih prava pojedinaca.

45. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da osporenim odlukama nije povrijeđeno apelantovo pravo iz člana II/3. k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

46. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju jer je miješanje u apelantovo pravo na imovinu određivanjem privremene mjere osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, i to zabrane otuđenja ili opterećenja nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama, bilo u skladu sa zakonom i u javnom interesu, pri čemu na apelanta nije stavljen pretjeran teret.

47. Na osnovu člana 18. stav (3) tačka h) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

48. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

49. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 898/19

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Beriza Kabilovića iz Tuzle, kojeg zastupa Bakir Hećimović, odvjetnik iz Tuzle, podnesena zbog toga što „nakon lišavanja slobode nije izveden pred sud“

Odluka od 11. lipnja 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 898/19**, rješavajući apelaciju **Beriza Kabilovića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 11. juna 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Beriza Kabilovića.

Utvrdjuje se povreda člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer apelant **Beriz Kabilović** nakon lišavanja slobode prema Rješenju Općinskog suda u Tuzli broj 32 0 K 348651 18 Kpp od 11. decembra 2018. godine, koje je doneseno u njegovoj odsutnosti, nije izveden pred sud sve do donošenja Rješenja Općinskog suda u Tuzli broj 32 0 K 348651 19 Kv3 od 20. marta 2019. godine o produženju pritvora.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i u „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Beriz Kabilović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Tuzle, kojeg zastupa Bakir Hećimović, advokat iz Tuzle, podnio je 26. februara 2019. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne

i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog toga što „nakon lišavanja slobode nije izveden pred sud“, slijedom čega je tražio od Ustavnog suda da „donese privremenu mjeru kojom će narediti puštanje apelanta na slobodu“.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, 8. marta 2019. godine zatraženo je od Općinskog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona (u daljnjem tekstu: Kantonalno tužilaštvo) da dostave odgovore na apelaciju.

3. Općinski sud i Kantonalno tužilaštvo su dostavili odgovore na apelaciju 14. i 16. marta 2019. godine.

4. Također, Ustavni sud je 29. maja 2019. godine telefonskim putem od ovlaštenog lica Općinskog suda pribavio informaciju o fazi u kojoj se nalazi predmetni postupak.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Rješenjem Općinskog suda po sudiji za prethodni postupak broj 32 0 K 348651 18 Kpp od 11. decembra 2018. godine apelantu, kao osumnjičenom, određen je pritvor u trajanju od jednog mjeseca, koji se ima računati od momenta lišavanja slobode, zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 2. u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine a zbog zakonskih osnova prema članu 146. stav 1. tač. a) i c) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: ZKPFBiH) u vezi sa članom 46. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama ZKPFBiH.

7. U obrazloženju rješenja Općinski sud je, između ostalog, naveo da su ispunjeni uvjeti za određivanje pritvora apelantu po osnovu člana 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH u vezi sa članom 46. st. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama ZKPFBiH i uvjeti za određivanje pritvora iz člana 146. stav 1. tačka a) ZKPFBiH, jer se apelant nakon izvršenja krivičnog djela krije i nedostupan je policijskim službenicima, a što proizlazi iz izvještaja Odjeljenja kriminalističke policije Tuzla od 11. decembra 2018. godine o čemu je kao prilog dostavljeno 16 službenih zabilješki koje su sačinjene na okolnost apelantovog pronalaska. Također je istaknuto da je MUPTK raspisao operativnu potragu za apelantom i da, pored preduzimanja niza policijskih radnji, apelant nije lišen slobode, te da je iz navedenog očigledno da se apelant krije od policijskih službenika.

8. Apelantov branilac je podnio žalbu protiv prvostepenog rješenja u kojoj je, između ostalog, naveo da se apelantu pritvor nije mogao odrediti zbog razloga propisanih članom 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH s obzirom na to da se on nalazi u bjekstvu i da ga u vrijeme

određivanja pritvora nije saslušao sudija na okolnosti zbog kojih je pritvor predložen, a u smislu člana 145. stav 2. navedenog zakona, slijedom čega mu je povrijeđeno pravo na odbranu, pa je predloženo da se prvostepeno rješenje u tom dijelu ukine.

9. Rješenjem Općinskog suda broj 32 0 K 348651 18 Kv od 14. decembra 2018. godine odbijena je, između ostalog, kao neosnovana žalba apelantovog branioca podnesena protiv prvostepenog rješenja od 11. decembra 2018. godine.

10. Iz činjenica predmeta (apelantovih navoda i odgovora Kantonalnog tužilaštva) proizlazi da je apelant lišen slobode 22. februara 2019. godine i da se od tog trenutaka nalazi u pritvoru.

11. Također, na osnovu informacije Općinskog suda, proizlazi da je u apelantovom slučaju formiran „K“ predmet, odnosno da je Kantonalno tužilaštvo podiglo optužnicu protiv apelanta od 15. marta 2019. godine (koja je potvrđena 18. marta 2019. godine) zbog predmetnog krivičnog djela, te da je u optužnici stavilo prijedlog da se apelantu produži pritvor. Rješenjem Općinskog suda broj 32 0 K 348651 19 Kv3 od 20. marta 2019. godine apelantu je produžen pritvor.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant navodi da mu je povrijeđeno pravo na slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 5. stav 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), jer mu nakon lišavanja slobode „nije bio predočen osnov sumnje, niti je izveden pred sud, niti mu je data mogućnost da se izjasni na prijedlog tužilaštva za određivanje mjere pritvora“. U vezi s tim je naveo da je rješenjem Općinskog suda od 11. decembra 2018. godine njemu kao osumnjičenom određen pritvor u trajanju od mjesec dana računajući od dana lišavanja slobode, da se 22. februara 2019. godine predao organima gonjenja i da se od tog trenutka nalazi u pritvoru. Dalje je ukazao da sud nije donio novo rješenje o pritvoru, niti održao ročište na insistiranje njegovog branioca, te da, stoga, ne postoji odluka koja bi se osporavala predmetnom apelacijom. Pri tome apelant ističe da su u konkretnom slučaju istekli svi rokovi za njegovo izvođenje pred sud. Stoga, apelant navodi da se on nalazi u nezakonitom pritvoru, bez zakonskog osnova i zakonite odluke, a da mu čak ni ranija odluka nije uručena. Zbog navedenog, apelant smatra da, osim donošenja privremene mjere puštanja na slobodu, ne postoji drugi način da se otkloni njegov nezakoniti boravak u pritvoru.

b) Odgovor na apelaciju

13. Općinski sud je, prije svega, naveo da su u „spornom“ rješenju od 14. decembra 2018. godine jasno i detaljno obrazloženi razlozi zbog čega krivično vijeće tog suda

smatra da je žalba apelantovog branioca neosnovana, odnosno zbog čega to vijeće smatra da je „pobijano“ rješenje sudije za prethodni postupak pravilno i obrazloženo u pogledu općih i posebnih razloga za određivanje pritvora. Dakle, prema ocjeni Općinskog suda, apelant nije ponudio razloge, niti argumente na osnovu kojih zasniva svoje tvrdnje da mu je uskraćeno „pravo na pravično suđenje“, pa je predloženo da se predmetna apelacija odbije kao neosnovana.

14. Kantonalno tužilaštvo je, prvenstveno, opisalo tok postupka do donošenja rješenja Općinskog suda od 14. decembra 2018. godine. Dalje je Kantonalno tužilaštvo istaklo da je 22. februara 2019. godine apelant u prisustvu svog branioca došao u prostorije Tužilaštva kod postupajućeg tužioca i da mu je tom prilikom taj tužilac saopćio koje mu se djelo stavlja na teret, a da je poslije toga istog dana u 15.30 sati Odjeljenje sudske policije sudova Tuzlanskog kantona apelanta lišilo slobode zbog toga što je Općinski sud, nakon određivanja pritvora apelantu (rješenjem od 11. decembra 2018. godine), donio naredbu o izdavanju potjernice za apelantom, pa je apelant sproveden kod sudije za prethodno saslušanje Općinskog suda radi smještaja u Pritvorsku jedinicu KPZ Tuzla. Nakon toga je Kantonalno tužilaštvo 5. marta 2019. godine ispitalo apelanta na okolnosti izvršenja krivičnog djela za koje se sumnjiči kojom prilikom je apelant koristio svoje zakonsko pravo i branio se šutnjom. Dakle, Kantonalno tužilaštvo je navelo da je apelantu 22. februara 2019. godine u vremenu od 15 do 15.30 sati postupajući tužilac saopćio krivično djelo za koje se sumnjiči i da je postupajući tužilac ispitao apelanta u svojstvu osumnjičenog 5. marta 2019. godine u toku trajanja pritvora koji mu je određen navedenim rješenjem sudije za prethodni postupak Općinskog suda. Zbog navedenog, Kantonalno tužilaštvo je istaklo da su apelantu u postupku određivanja pritvora u potpunosti ispoštovana prava propisana „međunarodnim konvencijama i domaćim zakonima“, slijedom čega je predloženo da se predmetna apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

15. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine FBiH“ br. 35/03, 37/03 - ispravke, 56/03 - ispravke, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14)

Za potrebe ove odluke se koristi neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu, koji u relevantnom dijelu glasi:

*Član 145. stav 2.
Opće odredbe*

(2) Pritvor određuje ili produžuje rješenjem sud na prijedlog tužitelja a nakon što sud prethodno sasluša osumnjičenog odnosno optuženog na okolnosti razloga zbog kojih se pritvor predlaže, osim u slučaju iz člana 146. stav (1) tačka a) ovog Zakona.

Član 146. stav 1. tač. a) i c)
Razlozi za pritvor

(1) Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo, pritvor joj se može odrediti:

- a) ako se krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva,*
- c) ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela može se izreći kazna zatvora najmanje od tri godine ili teža kazna,*

Član 149. stav 1.
Trajanje pritvora tokom istrage

(1) Prije donošenja rješenja o određivanju pritvora sudija za prethodni postupak će preispitati osnovanost zahtjeva za određivanje pritvora. Po rješenju sudije za prethodni postupak pritvor može trajati najduže mjesec dana od dana lišavanja slobode. Poslije tog roka osumnjičeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rješenja o produženju pritvora.

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

18. Također, Ustavni sud naglašava da, u skladu sa članom 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

19. Pri tome, za potrebe ocjene dopustivosti predmetne apelacije, Ustavni sud, također, ukazuje na stav Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) u vezi sa računanjem rokova za podnošenje aplikacije Evropskom sudu u predmetima koji se tiču lišavanja slobode da, kada aplikant nema na raspolaganju djelotvorno pravno sredstvo, vremenski rok (za podnošenje aplikacije) ističe šest mjeseci poslije datuma radnji ili mjera na koje se žali, ili poslije datuma saznanja o toj radnji ili njenom utjecaju na aplikanta (vidi, *Younger protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odluka)*, broj 57420/00,

ECHR 2003-I, i *Milošević protiv Srbije*, presuda od 28. aprila 2009. godine, broj aplikacije 31320/05, st. 40. i 41). Međutim, ako ta situacija traje, rok od šest mjeseci ističe po završetku situacije o kojoj je riječ (vidi, uz odgovarajuće izmjene, *Ječius protiv Litvanije*, broj 34578/97, stav 44, ECHR 2000-IX).

20. U svjetlu navedenih principa, a kako iz stanja spisa predmeta proizlazi da je apelant nesporno lišen slobode 22. februara 2019. godine, te da se, prema stanju spisa predmeta, još nalazi u pritvoru, Ustavni sud smatra da je apelantova situacija otpočela danom apelantovog hapšenja, tj. lišavanjem slobode i upućivanjem na izdržavanje pritvora (22. februara 2019. godine), i da još traje. Stoga, s obzirom na to da je apelacija u konkretnom slučaju podnesena 26. februara 2019. godine, Ustavni sud zaključuje da je ona podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

21. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

22. Ustavni sud zapaža da apelant smatra da mu je povrijeđeno pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. u vezi sa tačkom c) stava 1. navedenog člana Evropske konvencije, jer nije odmah izveden pred sud, ili „službeno lice određeno zakonom da vrši sudske funkcije“.

Pravo na ličnu slobodu i sigurnost

23. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost.

24. Član 5. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

[...]

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila krivično djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje krivičnog djela ili bjekstvo nakon počinjenja krivičnog djela;

3. *Svako ko je uhapšen ili pritvoren u skladu s odredbama iz stava 1. tačka c) ovog člana izvodi se bez odgađanja pred sudiju ili drugu službenu osobu ovlaštenu zakonom da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.*

25. Prije svega, Ustavni sud ukazuje da je apelant nakon navodnog počinjenja krivičnog djela koje mu se stavlja na teret (nasilničko ponašanje iz člana 362. KZFBiH) bio nedostupan organima gonjenja, tj. da se nalazio u bjekstvu sve do 22. februara 2019. godine, kada je dobrovoljno u prisustvu svog branioca pristupio u prostorije Kantonalnog tužilaštva, nakon čega je istog dana lišen slobode i sproveden kod sudije za prethodno saslušanje radi smještaja u pritvorsku jedinicu. Navedenu aktivnost Kantonalno tužilaštvo je preduzelo na osnovu rješenja Općinskog suda od 11. decembra 2018. godine (potvrđenog rješenjem istog suda od 14. decembra 2018. godine). Dalje, Ustavni sud ističe da iz stanja spisa predmeta proizlazi (odgovora Kantonalnog tužilaštva) da je apelantu tom prilikom (22. februara 2019. godine) nadležni kantonalni tužilac saopćio koje mu se djelo stavlja na teret. Nakon toga Kantonalno tužilaštvo je 5. marta 2019. godine ispitalo apelanta na okolnost izvršenja predmetnog krivičnog djela.

26. Dalje, Ustavni sud ističe da, iako apelant ukazuje na nezakonitost pritvora u konkretnom slučaju, on predmetnom apelacijom ne osporava rješenje Općinskog suda od 11. decembra 2018. godine (niti drugostepeno rješenje od 14. decembra 2018. godine) na osnovu kojeg je 22. februara 2019. godine (kada se predao) lišen slobode i upućen na izdržavanje određenog pritvora. Budući da Ustavni sud, u skladu sa članom 31. Pravila Ustavnog suda, u svakom predmetu odlučuje u okviru apelacionih navoda, Ustavni sud ukazuje da nije nadležan da ispita da li su redovni sudovi postupali proizvoljno kada su apelantu, dok se nalazio u bjekstvu, pritvor odredili ne samo zbog ispunjenosti uvjeta iz tačke a) stava 1. člana 146. ZKPFBiH (skrivanje i opasnost od bjekstva) već i zbog ispunjenosti uvjeta iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH (ponavljanje krivičnog djela). S obzirom na to da se apelant poziva na povredu člana 5. stav 3. Evropske konvencije, Ustavni sud se u pogledu primjenjivosti navedenog člana poziva na praksu Evropskog suda prema kojoj se član 5. stav 3. Evropske konvencije odnosi isključivo na kategoriju lica spomenutih u prvom stavu pod (c), tj. na one koji su u pritvoru (vidi presude *B. protiv Austrije* od 28. marta 1990. godine, Serija A-175, i *Quinn* od 22. marta 1995. godine, Serija A-311). Iz rješenja Općinskog suda (od 11. decembra 2018. godine) kojim je apelantu prvobitno određen pritvor proizlazi da je apelantu, u konačnici, određen pritvor zbog razloga predviđenih odredbama člana 146. stav 1. tač. a) i c) ZKPFBiH. Ustavni sud smatra da su razlozi za pritvor iz člana 146. ZKPFBiH sadržani u članu 5. stav 1. tačka c. Evropske konvencije, odnosno da je član 5. stav 3. Evropske konvencije primjenjiv u konkretnom slučaju (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2930/15 od 16. septembra 2015. godine, stav 59, dostupna na www.ustavnisud.ba).

27. Naime, u kontekstu činjenica konkretnog predmeta i navoda apelacije, prema ocjeni Ustavnog suda, u konkretnom slučaju od odlučujućeg značaja je utvrditi da li je apelant kao lice zakonito lišeno slobode (na osnovu rješenja Općinskog suda od 11. decembra 2018. godine), odnosno kao pojedinac osumnjičen da je počinio krivično djelo (nasilničko ponašanje), bio zaštićen određenom sudskom kontrolom u smislu garancija obuhvaćenih članom 5. stav 3. Evropske konvencije koja mora da ispuni zahtjev hitnosti i koja ne smije da zavisi od prethodne predstavke lica o kome je riječ (mora biti „automatska“), a pritvoreno lice mora biti lično izvedeno pred sudiju ili pred „sudiju ili [nekog] drugog službenika ovlaštenog po zakonu“ da odluči da li da naredi njegovo ili njeno puštanje na slobodu u toku suđenja (vidi, Evropski sud, *McKay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, broj aplikacije 543/03, st. 33, 34. i 35, ECHR 2006 -). Pri tome Ustavni sud podsjeća da čak i kada je redovni (domaći) sud prvobitno odredio pritvor, to ne isključuje naknadnu primjenu navedenog „zahtjeva hitnosti“ ako, između ostalog, takvo lice nije saslušano prilikom razmatranja njegovog pritvora (vidi, *Milošević protiv Srbije*, broj aplikacije 31320/05, presuda od 28. aprila 2009. godine, stav 52).

28. Vraćajući se na okolnosti konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da iz stanja spisa predmeta kao nesporno proizlazi da apelant, zbog toga što se nalazio u bjekstvu u vrijeme donošenja odluke kojom mu je određen pritvor (11. decembra 2018. godine), nije bio izveden pred sudiju za prethodni postupak, a niti u momentu lišavanja slobode (22. februara 2019. godine, kada se predao) i naknadno (5. marta 2019. godine, kada ga je saslušalo Tužilaštvo). Pri tome Ustavni sud ukazuje da, sve i da se, nasuprot apelantovim tvrdnjama, prihvati kao istinit navod Tužilaštva (iz odgovora na apelaciju) da apelant jeste nakon lišavanja slobode bio obaviješten o osnovama sumnje da je počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret, položaj tužioca ne zadovoljava kriterij naveden u členu 5. stav 3. Evropske konvencije, jer je tužilac, zato što obavlja i istražne i tužilačke funkcije, stranka u postupku i ne može se očekivati da lice koje je u toj ulozi može biti smatrano „licem koje je zakonom ovlašteno da vrši sudsku vlast“ u smislu ovog člana (vidi, Ustavni sud, Odluka o meritumu broj *AP 976/05* od 9. februara 2006. godine, stav 28, dostupna na www.ustavnisud.ba). Također, prema ocjeni Ustavnog suda, u konkretnom slučaju sudija za prethodno saslušanje ne uživa status lica koje vrši sudsku vlast, budući da iz stanja spisa proizlazi da je Tužilaštvo apelantovo sprovođenje navedenom sudiji izvršilo isključivo s ciljem apelantovog smještaja u pritvorsku jedinicu, a ne radi saslušanja okolnosti razloga na osnovu kojih se pritvor određuje.

29. Stoga, Ustavni sud, suprotno pravnom shvatanju Kantonalnog tužilaštva da su apelantu u konkretnom slučaju ispoštovana ljudska prava propisana međunarodnim konvencijama i domaćim zakonima, smatra da je u apelantovom slučaju došlo do povrede člana 5. stav 3. Evropske konvencije, jer on, nakon što je lišen slobode (22. februara 2019. godine) do donošenja Rješenja Općinskog suda broj 32 0 K 348651 19 Kv3 od 20. marta 2019. godine, nije izveden u konvencijskom smislu pred sud/sudiju, ili „službeno lice određeno zakonom da vrši sudske funkcije“, a koje je imalo obavezu da razmotri

određivanje apelantovog pritvora i neophodno ovlaštenje da naloži njegovo eventualno puštanje na slobodu.

30. Dakle, Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje apelantovog prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. Evropske konvencije u periodu od dana lišavanja slobode apelanta (22. februara 2019. godine) do dana donošenja rješenja Općinskog suda od 20. marta 2019. godine kojim mu se produžava pritvor. Konsekventno navedenom zaključku, Ustavni sud smatra da nije neophodno ispitati ostale navode apelacije.

31. S obzirom na činjenicu da je, nakon podnošenja apelacije a do donošenja ove odluke, donesena nova odluka kojom je odlučeno o apelantovom pritvoru (rješenje od 20. marta 2019. godine), a koju apelant nije osporio, Ustavni sud je ustanovio da je utvrđena povreda dovoljna satisfakcija.

VIII. Zaključak

32. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. Evropske konvencije kada apelant, kao lice lišeno slobode, nije izveden pred „sudiju“ radi saslušanja na okolnosti razloga na osnovu kojih se pritvor određuje.

33. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelantov zahtjev za donošenje privremene mjere.

35. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број АП 3401/17

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Исмара Штројса из Сарајева, којег заступа Удружење „Ваша права Босне и Херцеговине“ Сарајево, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације БиХ број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године, Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 П 160669 13 Гж 02 од 29. августа 2013. године и Пресуде Општинског суда у Сарајеву број 65 0 П 160669 10 П од 16. новембра 2012. године

Одлука од 11. јуна 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број АП 3401/17, рјешавајући апелацију **Исмара Штројса**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 74 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Теман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 11. јуна 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација Исмара Штројса.

Утврђује се повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода због дужине трајања поступка окончаног Пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године.

Налаже се Влади Федерације Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 74 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, апеланту Исмару Штројсу у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке исплати износ од 600,00 КМ на име накнаде нематеријалне штете због кршења права на доношење одлуке у разумном року, уз обавезу да након истека тог рока плати апеланту Исмару Штројсу законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком.

Налаже се Влади Федерације Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбија се као неоснована апелација Исмара Штројса поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године, Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 П 160669 13 Гж 2 од 29. августа 2013. године и Пресуде Општинског суда у Сарајеву број 65 0 П 160669 10 П од 16. новембра 2012. године у односу на остале аспекте члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, те члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију у вези с правом на образовање из члана II/3л) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 2 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и правом на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Исмар Штројс (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева, којег заступа Удружење „Ваша права Босне и Херцеговине“ Сарајево, поднио је 8. августа 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације БиХ (у даљњем тексту: Врховни суд) број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године, Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 65 0 П 160669 13 Гж 02 од 29. августа 2013. године и Пресуде Општинског суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Општински суд) број 65 0 П 160669 10 П од 16. новембра 2012. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда од Врховног суда, Кантоналног суда, Општинског суда, Кантона Сарајево – Министарства образовања и науке и Друге гимназије Сарајево (у даљњем тексту: првотужени и друготужена или тужени) затражено је 11. марта 2019. године да доставе одговор на апелацију.

3. Врховни суд, Кантонални суд, Општински суд и тужени су доставили одговоре на апелацију у периоду од 18. марта до 21. марта 2019. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

Ток поступка

5. Апелант, који је у вријеме подношења тужбе био малодобан, поднио је 15. септембра 2010. године тужбу Општинском суду против тужених „ради утврђења дискриминације и кршења права на једнако поступање у процесу образовања“. Истовремено је апелант Општинском суду поднио приједлог за одређивање мјере обезбјеђења тако што ће тај суд наложити туженим да апеланту омогуће наставак редовног школовања уписом и похађањем наставе у II 2 IBMYP разреду у року од осам дана од дана доношења тражене мјере обезбјеђења. Рјешењем Општинског суда број 65 0 П 160669 10 П од 30. новембра 2010. године Општински суд је одбио апелантов приједлог за одређивање мјере обезбјеђења, које је потврђено Рјешењем Кантоналног суда број 65 0 П 160669 11 Гж од 9. фебруара 2011. године.

6. Надаље, будући да Општински суд о апелантовој тужби није одлучио у законом прописаном року, Уставни суд је, одлучујући о апелацији тада малодобног апеланта, донио Одлуку о допустивости и меритуму број АП 1859/11 13. јуна 2012. године (доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) којом је дјелимично усвојио апелацију и утврдио повреду апелантовог права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода због недоношења одлуке у разумном року у предмету Општинског суда број 65 0 П 160669 10 П и наложио том суду да по хитном поступку оконча поступак у наведеном предмету, те да у року од три мјесеца обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења те одлуке. Истом одлуком је одбијена као неоснована апелација поднесена против рјешења Кантоналног суда и Општинског суда којим је одбијен апелантов приједлог за одређивање мјере обезбјеђења.

Оспорене пресуде

7. Пресудом Општинског суда број 65 0 П 160669 10 П од 16. новембра 2012. године одбијен је као неоснован апелантов тужбени захтјев којим је тражио да се утврди да су тужени дискриминисали апеланта „на начин да су повриједили његово право на једнако поступање у процесу образовања, пропуштајући да у наставно-образовном процесу предузму мјере које би омогућиле редовно школовање млдб. [апеланта] као лица с посебним потребама утврђене Законом“. Сљедствено томе, одбијен је и апелантов захтјев којим је тражио да се наложи туженим „да предузму неопходне и Законом предвиђене кораке и радње с циљем да се престане с даљњим кршењем права млдб. [апеланта] на једнако поступање у образовању,

те да му омогуће оцјењивање и упис у други разред започете школе, као и даљњи наставак редовног школовања сходно наставном програму прилагођеном његовим индивидуалним потребама за вријеме редовне наставе све док трају посебне образовне потребе млдб. [апеланта]“.

8. У образложењу пресуде је наведено да је апелант у тужби навео да је ученик првог разреда друготужене – IV Middle Years програма и да је лице са више дијагностификованих здравствених проблема што га, како наводи, сврстава у категорију лица с посебним потребама у образовном процесу, да су га тужени дискриминисали, те је поставио тужбени захтјев као у изреци пресуде. Надаље је Општински суд изложио садржај одговора на тужбу из којег произлази да су тужени у цијелости оспорили тужбени захтјев, те је навео доказе које је провео, ближе прецизиране у образложењу пресуде (страна 6), те њихов садржај презентовао у даљњем тексту образложења (стр. 6-14). У образложењу је надаље наведено да је тај суд одлуку донио на основу изведених доказа (увидом у апелантову медицинску документацију, копију ђачке књижице, допис првотуженог Министарства од 18. јуна 2010. године, исказе парничних странака и других свједока). Општински суд је у вези с тим првенствено указао да је чланом 2 став 1 Закона о забрани дискриминације одређено да ће се у смислу тог закона дискриминацијом сматрати свако различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности засновано на стварним или претпостављеним основима према било којем лицу или групи лица на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, полног изражавања или оријентације, као и свака друга околност која има сврху или посљедицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на равноправном основу права и слобода у свим областима јавног живота. Даље је тај суд указао да је чланом 3 став 1 цитираног закона прописно да је непосредна дискриминација свако различито поступање по основима одређеним чланом 2 овог закона, односно свако дјеловање или пропуштање дјеловања када су неко лице или група лица доведени у неповољнији положај за разлику од неког другог лица или групе лица у сличним ситуацијама. Из цитираних чланова Општински суд је утврдио да је дискриминација различито поступање које се огледа у искључивању, ограничавању или давању предности. Дакле, према апелантовом тужбеном захтјеву, дискриминација би се огледала у ограничавању права, односно апелантове тврдње да му није омогућено уживање права на исти начин и у истом обиму као и другим лицима или групама, односно лицима с посебним потребама у образовању. Општински суд је даље указао да Закон о средњем образовању Кантона Сарајево у члану 76 прописује да специјално васпитање и образовање значи васпитање и образовање за ученике који имају посебне васпитно-образовне потребе због физичког или психофизичког инвалидитета, да је образовање дјеце

и младих с посебним образовним потребама од приоритетног јавног интереса и саставни је дио јединственог образовног система. Дакле, основни циљ специјалног образовања је да се свим ученицима дају исте могућности учешћа и да уживају корист од образовања и учешћа у друштву на начин који се заснива на принципу најбољег интереса дјетета. Надаље, чланом 80 цитираног закона је одређено да се у средњу школу за ученике са специјалним потребама у образовању и у друге средње школе ученици могу уписати на основу свједочанства о завршеној специјалној и редовној основној школи, а на основу налаза и мишљења комисије за оцјењивање способности дјеце са сметњама у развоју и рјешења о категоризацији дјетета које доноси Кантонални центар за социјални рад.

9. Имајући у виду наведено, Општински суд је утврдио да се не може закључити да је апелант уписан у образовну установу – друготужену као ученик с посебним образовним потребама и јер апелантови родитељи током трајања поступка нису тврдили да су у току његовог школовања поставили захтјев да се апелант третира као ученик с посебним потребама, нити су у том правцу предузели одређене радње прописане наведеним законом. Осим тога, из исказа слушаних свједока и осталих изведених доказа, које је Општински суд прихватио као објективне, произлази да је апелант, док је похађао школу и уписао први разред, био потпуно способан као и сви други ученици из разреда. Истина је да је апелантова мајка навела да је на почетку школске године од школе усмено тражила да апелант због здравствених проблема не ради физичко васпитање. У вези с тим, тај суд сматра да само тај навод није довољан да се апелант сматра учеником с посебним потребама у образовању. Општински суд је даље навео да је из отпусног писма Клинике за абдоминалну хирургију од 1. априла 2010. године утврдио да је апелант у вријеме док је био одсутан из школе оперисао слијепо цријево, док остале испричнице за спорни период немају уписану дијагнозу, а такође ни свједоци, а ни апелантови родитељи нису навели од чега је апелант у спорном периоду још боловао. Тај суд је даље навео да није посебно цијенио медицинску документацију јер за то није имао стручно знање, а чињеница да је апелант био оправдано одсутан из школе међу парничним странкама није спорна. Из свега наведеног Општински суд је закључио да апелант није спадао у категорију ученика с посебним потребама у образовању, нити да су евентуално постојали услови да се према њему поступа као да је у тој категорији, из чега даље слиједи закључак да по том основу није могао бити дискриминисан. Тај суд је даље закључио да се према апеланту због оправданог одсуства није поступало другачије него према другим ученицима који би се нашли у истој ситуацији. У вези с тим је такође указао да према одредби члана 89 Закона о средњем образовању редован ученик који из оправданих разлога (болест у дужем периоду и у другим оправданим случајевима) није могао да редовно похађа наставу и да буде оцијењен из једног или више предмета полаже предметни или разредни испит. Ставом 2 тог члана даље је прописано да Наставничко вијеће средње школе може да упуту ученика на полагање разредног односно предметног

испита уколико ученик изостане више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда наставних часова предвиђених наставним планом и програмом, односно више од $\frac{1}{4}$ годишњег фонда наставних часова из одређених предмета. Ставом 3 истог члана је прописано да редован ученик из ст. 1 и 2 цитираног члана подноси молбу наставничком вијећу које у сваком конкретном случају цијени оправданост разлога непохађања наставе и доноси одлуку. Исто је одређено и чланом 73 Правила Друге гимназије, а такође и Водичем за ученике и родитеље ИВМУ програма. Дакле, према оцјени тог суда, у околностима конкретног случаја није спорно да је апелант изостао с наставе више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда наставних часова, те да би прешао у други разред требало је да полаже предметне испите из свих дванаест предмета, да је Наставничко вијеће у складу с цитираном одредбом Закона о средњем образовању могло донијети одлуку о полагању предметних испита, без обзира на чињеницу што апелант, а ни његови родитељи нису поднијели молбу за полагање испита јер би у супротном ученик остао неоцијењен, што би значило да се не може уписати у други разред. Према томе, по оцјени Општинског суда, намеће се закључак да се наставници према апеланту нису понашали дискриминаторски, него управо супротно томе јер су апеланта оцијенили чак у шест предмета иако таква ситуација због броја оправданих изостанака с наставе налаже полагање предметних испита. Наведено је да тај суд сматра да су наставници, доношењем одлуке о полагању само шест испита од укупно дванаест, радили у апелантову корист, односно исто је учињено за апелантову добробит, а никако на његову штету. Тај суд је такође закључио да се из изведених доказа није могло утврдити из којих разлога апелант није приступио полагању испита јер за период након завршетка школе за апеланта не постоји медицинска документација, јер апелант и његови родитељи нису ни покушавали да оправдају изостанак са заказаних испита, па је Наставничко вијеће апеланта само могло да упуту на понављање разреда. Имајући у виду наведено, Општински суд је закључио да апелант није био подвргнут различитом третману у аналогној ситуацији, због чега је одлучио као у изреци пресуде.

10. Пресудом Кантоналног суда број 65 0 П 160669 13 Гж 02 од 29. августа 2013. године апелантова жалба је дјелимично уважена и првостепена пресуда преиначена тако што је удовољено другом дијелу апелантовог тужбеног захтјева који гласи: „Налаже се туженим да предузму неопходне мјере и законом предвиђене кораке и радње с циљем да се апеланту омогући оцјењивање и упис у други разред започете школе, као и даљи наставак редовног школовања сходно наставном програму прилагођеном његовим индивидуалним потребама за вријеме редовне наставе све док трају апелантове посебне образовне потребе“, док је у преосталом дијелу апелантова жалба одбијена и првостепена пресуда потврђена. Истом пресудом жалба друготужене је одбијена и првостепена пресуда у дијелу који се односи на трошкове парничног поступка потврђена.

11. На основу доказа проведених у току поступка пред првостепеним судом, тај је навео да првостепени суд погрешно сматра да није имао довољно знања да цијени

апелантову медицинску документацију у спису, јер сматра да је исти у ситуацији када је апелант изостао с наставе у једној години више од $\frac{1}{4}$ наставног фонда часова, из разлога што му је у току школске године пукло слијепо кријево и што је имао тумор, а што се веома лако могло закључити из медицинске документације. Стога, Кантонални суд сматра да се, имајући у виду да је апелант у школској 2009/2010 години изостао с наставе више од $\frac{1}{4}$ фонда школских часова, може закључити да је у том периоду био ученик с посебним потребама из оправданих здравствених разлога. Према томе, Кантонални суд наводи да првостепени суд није требао да цијени медицинску документацију у смислу постављања дијагнозе, већ само да утврди да ли је апелантово одсуство с наставе било оправдано због здравствених проблема. Из наведеног разлога Кантонални суд је закључио да је апелант био оправдано одсутан с наставе $\frac{1}{4}$ од укупног наставног фонда у вријеме док је имао здравствене проблеме јер му је пукло слијепо кријево и јер је имао тумор на кичменом дијелу. Међутим, исто тако сматра да апелант није доказао да се друготужена према њему понашала дискриминаторски у смислу члана 123 став 1, а у вези са чланом 126 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП). Дакле, Кантонални суд сматра да је апелант био дужан да докаже да се друготужена у истој или сличној ситуацији понашала повољније за неког другог ученика него што се понашала према њему, због чега је утврдио да је првостепени суд правилно закључио да се друготужена није понашала дискриминаторски према апеланту.

12. Што се тиче другог дијела апелантовог тужбеног захтјева, Кантонални суд је навео да сматра да је апелантова жалба основана, па је првостепена пресуда преиначена на основу члана 229 став 4 ЗПП. У вези с тим, тај суд је указао да Конвенција о правима дјетета у члану 28 каже: „Државе [у овом случају првотужени као Кантон] признају сваком дјетету право на образовање“, те ће се у сврху остваривања тог права постепено и на основу једнаких могућности и за сву дјецу посебно: б) – потицати развој различитих облика средњошколског образовања, укључујући стручно образовање, учинити их доступним сваком дјетету, те предузети мјере као што су увођење бесплатног образовања, те обезбјеђење материјалне подршке. Кантонални суд је навео да је у складу с наведеном одредбом првотужени морао да предузме све мјере да омогући апеланту полагање свих преосталих испита како би он прешао у други разред средње школе. Кантонални суд је такође навео да је чланом 89 Закона о средњем образовању регулисано да редован ученик који из оправданих разлога (болест у дужем периоду) није могао да редовно похађа наставу и да буде оцијењен (из једног или више предмета) полаже предметни или разредни испит. У вези с тим је истакнуто да према наведеној законској одредби наставничко вијеће средње школе може упутити ученика да полаже разредни односно предметни испит (уколико је изостао више од $\frac{1}{4}$ наставних часова), а да је ученик дужан поднијети молбу наставничком вијећу које у сваком случају цијени оправданост похађања школе. Имајући у виду наведено, овај суд сматра да је апелант неспорно изостао с наставе више од $\frac{1}{4}$ од укупног фонда наставних

часова предвиђених наставним планом и програмом зато што је у том периоду био болестан. Дакле, из стања списка предмета произлази да је апелант положио шест испита из шест предмета и да му је остало још шест испита да би завршио први разред гимназије по посебном програму, те прешао у други разред гимназије. Кантонални суд сматра да је првостепени суд погрешно тумачио одредбу члана 89 Закона о средњем образовању из два разлога, и то јер се може прихватити да је апелантова мајка упутила усмени захтјев Наставничком вијећу да апелант накнадно полаже испите и да је Наставничко вијеће у том правцу морало донијети одлуку. Други разлог је да се морало прихватити да је апелант био оправдано одсутан више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда наставних предмета, због чега се може сматрати учеником с посебним потребама. Ово из разлога јер сматра да из медицинске документације јасно произлази да је апелант оправдано изостао с наставе јер је „сваком лаику познато да је пуцање слијепог цријева веома опасно по живот, а нарочито да је опасан тумор на кичменом стубу“. Из наведених разлога апелантова жалба је дјелимично усвојена и удовољено другом дијелу тужбеног захтјева тако да су тужени обавезани да омогуће апеланту оцјењивање испита из првог разреда и упис у други разред започете школе, омогуће му даљњи наставак редовног школовања сходно наставном програму прилагођеном његовим индивидуалним потребама за вријеме редовне наставе све док трају његове посебне образовне потребе. Стога је Кантонални суд, примјеном одредбе члана 229 став 1 тачка 4 ЗПП, одлучио као у изреци пресуде.

13. Пресудом Врховног суда број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године апелантова ревизија је одбијена, док је ревизија друготужене уважена и другостепена пресуда преиначена у досуђујућем дијелу и потврђена пресуда првостепеног суда. Истом пресудом је преиначена пресуда другостепеног суда у одлуци о трошковима поступка тако што је апелант обавезан да друготуженој накнади трошкове првостепеног поступка у износу од 2.246,00 КМ.

14. Врховни суд је у образложењу пресуде навео да су ревизију против другостепене пресуде изјавили апелант и друготужена. Наиме, апелант побија другостепену пресуду у дијелу у којем је одбијена жалба и потврђена пресуда првостепеног суда због повреде одредаба ЗПП, погрешне примјене материјалног права, док друготужена побија пресуду другостепеног суда у дијелу у којем је преиначена пресуда првостепеног суда и туженим наложена описана чинидба.

15. Врховни суд сматра да је апелантова ревизија неоснована у дијелу да је другостепени суд починио повреду одредаба парничног поступка из члана 209 ЗПП на начин да је погрешно прерасподијелио правила о терету доказивања, сматрајући да апелант није доказао да су га тужени дискриминисали, позивањем на одредбу члана 123 став 1, а у вези са чланом 126 ЗПП. У вези с тим, Врховни суд је указао да је тачно да је Законом о забрани дискриминације на другачији начин извршено

прераспоређивање терета доказивања тако да жртва евентуалне дискриминације није дужна да доказује дискриминацију са степеном сигурности, већ је довољно да учини вјероватним да је до дискриминације дошло. Дакле, ако се тај услов испуни, наводни дискриминатор је дужан да докаже да није прекршио принцип једнаког поступања или забране дискриминације у предмету расправе (члан 15 став 1 наведеног закона). Стога, Врховни суд сматра да није било основа за позивање на одредбу члана 123 став 1 и члана 126 ЗПП јер се у околностима конкретног случаја имао примијенити члан 15 став 1 Закона о забрани дискриминације. Међутим, и поред тога, то није имало утицаја на доношење законите и правилне пресуде јер су тужени са сигурношћу доказали да нису прекршили принцип једнаког поступања према апеланту с обзиром на то да се према њему нису понашали другачије него што су то чинили према другим ученицима истог статуса, а исто је утврђено исказом директорке друготужене. Дакле, Врховни суд сматра да када се правилно примијени одредба члана 15 став 1 Закона о забрани дискриминације онда се може закључити да није било дискриминације према апеланту и да је правилном примјеном материјалног права одбијен први дио апелантовог тужбеног захтјева. У образложењу је надаље наведено да Врховни суд сматра да је друготужена доказала да је доношењем одлуке Наставничког вијећа од 24. јуна 2010. године о полагању испита апеланта из шест предмета за које није имао оцјене учинила то у најбољој намјери да апелант не би морао аутоматски да понови први разред, и поред тога што није било захтјева родитеља (члан 89 Закона о средњем образовању). Ово из разлога јер би без доношења такве одлуке апелант морао да понови први разред, па би тек тада поступање друготужене било неједнако према апеланту у односу на ученике са здравственим проблемима којима су омогућили успјешно полагање испита и упис у други разред.

16. Врховни суд, такође, сматра да друготужена ревизијом основано указује да је другостепени суд погрешном примјеном материјалног права обавезао друготужену на чинидбу која је ближе описана у досуђујућем дијелу тужбеног захтјева. Врховни суд сматра да не стоји оцјена другостепеног суда да се може прихватити да је апелантова мајка упутила усмени захтјев Наставничком вијећу да апелант накнадно полаже испите и да је Наставничко вијеће морало донијети одлуку. Наведено из разлога јер је већ образложено да апелантова мајка такав захтјев није поднијела, и поред чега је друготужена донијела одлуку 24. јуна 2010. године којом се апелант упућује на полагање разредних испита, уз навођење појединачних испита и распореда полагања. Даље је навео да су апелантови родитељи наведену одлуку добили током јуна 2010. године, али да и поред тога апелант није приступио полагању ниједног испита, нити је благовремено оправдао немогућност приступања полагању испита. Исто тако наводи да није тражен ни накнадни рок за полагање испита, слиједом чега је друготужена донијела одлуку о томе да апелант мора да понови разред средње школе. Према томе, Врховни суд

сматра да је друготужена предузела све мјере у оквиру законских могућности да апелант буде оцијењен из предмета за које није оцијењен и да настави школовање у другом разреду. Међутим, до тога није дошло искључиво због пасивног понашања апеланта и његових родитеља, због чега се друготужена није могла обавезати на други дио постављеног тужбеног захтјева. Због свега наведеног, тај суд је одбио апелантову ревизију и потврдио другостепену пресуду у одбијајућем дијелу тужбеног захтјева сходно одредби члана 248 ЗПП, а ревизију друготужене је уважио и пресуду другостепеног суда преиначио у досуђујућем дијелу тужбеног захтјева и потврдио пресуду првостепеног суда сходно одредби члана 250 ЗПП. Одлуку о трошковима поступка тај суд је донио на основу одредбе члана 397 став 2 ЗПП.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

17. У апелацији се наводи да је оспореним одлукама повријеђено апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на образовање из члана II/3л) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију и право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Апелант сматра да му је оспореним пресудама повријеђено право на правично суђење због произвољне примјене материјалног и процесног права, право на образложену судску одлуку, као и да му је повријеђено право на суђење у разумном року. Апелант такође сматра да су судови вјероватност да је у околностима конкретног случаја дошло до дискриминације били дужни да цијене на бази свих доказа, као и да је терет доказивања био на њему супротно одредби члана 15 став 1 Закона о забрани дискриминације, односно да терет доказивања није био на страни која познаје праве разлоге за неједнак третман у односу на апеланта. Такође истиче да је неспорно да га је тужени различито третирао и да га је ставио у неповољнији положај у односу на друге ученике који су били у истој или сличној ситуацији јер судови нису предузели све радње како би му омогућили да накнадно полаже поједине предмете јер су судови били дужни да иду у корист жртве дискриминације, због чега сматра да су паушално поступили када су у околностима конкретног случаја примијенили одредбе Закона о забрани дискриминације и Закона о средњем образовању Кантона Сарајево. Стога апелант истиче да му је због повреде права на недискриминацију повријеђено и право на образовање. Даље наводи да му је повријеђено право на дјелотворан правни лијек „јер, како истиче, тражећи судску заштиту на недискриминацију у вези с правом на образовање и приступ образовању, коришћење редовних правних лијекова није дало никакве резултате“. Стога се, како наводи, оправдано поставља питање дјелотворности и сврхе судске заштите јер коришћење правних лијекова у његовом

случају није дало никакве резултате. Такође сматра да му је повријеђено право на суђење у разумном року јер је поступак пред судовима, како истиче, трајао неразумно дуго – седам година па се, како истиче, поставља питање дјелотворности судске заштите због чињенице да је у међувремену постао пунољетна особа.

б) Одговор на апелацију

18. У одговору на апелацију Врховни суд је навео да је пресуда тог суда донесена у складу са законом и Уставом ФБиХ, као и да није било повреда права на која апелант указује у апелацији.

19. У одговору на апелацију Кантонални суд наводи да оспореним одлукама нису прекршена права на која апелант указује, да су разлози наведени у апелацији неосновани, те предлаже да се апелација одбије као неоснована.

20. Општински суд је у одговору на апелацију навео да апелантове наводе сматра неоснованим. Даље је наведено да право на суђење у разумном року није повријеђено, да су оспорене одлуке законито донесене и предлаже да се апелација одбије као неоснована.

21. У одговору првотуженог је истакнуто да је апелант добио једнаку могућност учествовања у образовању без било какве дискриминације у односу на остале ученике школе јер му је омогућено полагање испита, као и осталим ученицима који су изостали с наставе више од оптималног времена (више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда часова), због чега су у појединим предметима остали неоцијењени. Стога предлаже да се апелација одбије као неоснована.

22. Друготужена, такође, истиче да нису основани апелантови наводи како му је радњама друготужене онемогућено школовање јер је болестан и да је по том основу није дискриминисан. Апелант редовном суду није пружио доказе који би потврдили основаност његовог здравственог стања у спорном периоду, разлоге због којих није желио да приступи полагању разредних испита, а посебно не доказе који би потврдили постојање опасности да ће његово школовање бити онемогућено.

V. Релевантни прописи

23. **Закон о забрани дискриминације** („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 59/09 и 66/16). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ који гласи:

*Члан 15. став 1.
(Терет доказивања)*

(1) Када лице или група лица у свим поступцима предвиђеним овим законом, на основу њима расположивих доказа, учине вјероватним да је дошло до дискри-

минације, терет доказивања да није дошло до дискриминације лежи на супротној страни.

24. Закон о средњем образовању Кантона Сарајево („Службене новине Кантона Сарајево“ бр. 10/04 и 34/07; за потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима) у релевантном дијелу гласи:

Члан 89.

Редован ученик/ученица који/која из оправданих разлога (болест у дужем периоду и у другим оправданим случајевима) није могао/могла редовно похађати наставу и бити оцијењен/оцијењена из једног или више предмета, полаже предметни или разредни испит.

Наставничко вијеће средње школе може упутити ученика/ученицу на разредни односно предметни испит уколико ученик/ученица изостане више од 1/4 укупног фонда наставних часова предвиђених наставним планом и програмом, односно више од 1/4 годишњег фонда наставних часова из одређеног предмета.

Редован ученик/ученица из став 1. и 2. овог члана подноси молбу наставничком вијећу, које у сваком конкретном случају цијени оправданост разлога непохађања наставе и доноси одлуку.

VI. Допустивост

25. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

26. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њом побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

27. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 9. јуна 2017. године, а апелација је поднесена 8. августа 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

28. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

29. Апелант сматра да му је оспореним одлукама прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на образовање из члана II/3л) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 2 уз Европску конвенцију и право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

Право на правично суђење

30. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

31. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

32. Апелант сматра да му је оспореним пресудама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције због произвољне примјене материјалног и процесног права, право на образложену судску одлуку у погледу пребацивања терета доказивања на апеланта, на који начин је поступљено супротно одредби члана 15 став 1 Закона о забрани од дискриминације и да му је повријеђено право на суђење у разумном року.

33. У вези с тим, Уставни суд, прије свега, указује на то да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није преиспитивање закључака редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права (види Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допуствости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, генерално, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног*

Краљевства, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

34. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примијенили позитивноправне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница тако и примјене релевантних позитивноправних прописа (види Уставни суд, Одлука број *АП 311/04* од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног, Уставни суд подсјећа и на то да је у више својих одлука истакао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити ка једном правичном поступку (види Уставни суд, Одлука број *АП 1293/05* од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље, и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Имајући у виду наведено, Уставни суд ће у конкретном случају, с обзиром на питања која апелант поставља, испитати да ли су оспорене одлуке засноване на произвољном поступању редовних судова.

35. У контексту наведеног, Уставни суд, прије свега, запажа да је првостепени суд, одлучујући о апелантовом тужбеном захтјеву ради утврђивања дискриминације и кршења права на једнако поступање у образовању, примјеном релевантних одредби Закона о забрани дискриминације и Закона о средњем образовању Кантона Сарајево, у цијелости одбио апелантов тужбени захтјев како у дијелу којим је тражио да се утврди да су га тужени дискриминисали на начин да су повриједили његово право на једнако поступање у процесу образовања, пропустивши да у наставно-образовном процесу предузму мјере које би омогућиле редовно школовање апеланта као лица с посебним потребама. Такође је одбијен апелантов захтјев да се наложи туженим да предузму неопходне и законом предвиђене кораке и радње с циљем да се престане с даљњим кршењем апелантових права на једнако поступање у образовању и да му се омогући оцјењивање и упис у други разред започете школе. Уставни суд запажа да је тај суд примјеном одредбе члана 89 Закона о средњем образовању Кантона Сарајево закључио да тужени према апеланту због оправданог одсуства нису поступали другачије него према другим ученицима који би се нашли у истој ситуацији, из чега сlijеди да је друготужена предузимала све радње у корист апеланта, а не на његову штету. Према томе, тај суд је закључио да се тужени према апеланту нису понашали дискриминаторски, већ управо супротно и да није био подвргнут различитом третману у аналогној ситуацији у односу на друге ученике.

36. Уставни суд, такође, запажа да је Кантонални суд, за разлику од првостепеног суда, апелантову тужбу дјелимично уважио и првостепену пресуду преиначио тако што је туженим наложио да предузму све законом прописане мјере и радње с циљем да му се омогући оцјењивање и упис у други разред започете школе, као и наставак школовања по наставном плану прилагођеном његовим индивидуалним потребама. Кантонални суд је у вези с овим дијелом тужбеног захтјева образложио да сматра да је првостепени суд погрешно тумачио одредбу члана 89 Закона о средњем образовању будући да се, према ставу тог суда, може прихватити да је апелантова мајка упутила усмени захтјев Наставничком вијећу да апелант накнадно полаже испите и да је Наставничко вијеће у том правцу морало донијети одлуку, као и из разлога што се морало прихватити да је апелант био оправдано одсутан више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда наставних предмета, због чега се може сматрати учеником с посебним потребама. Кантонални суд је у преосталом дијелу одбио апелантову жалбу и потврдио првостепену пресуду с образложењем да је првостепени суд правилно закључио да се друготужена према апеланту није понашала дискриминаторски будући да апелант то није доказао у смислу правила о терету доказивања из чл. 123 и 126 ЗПП.

37. Уставни суд надаље запажа да је у предметном поступку коначном одлуком – пресудом Врховног суда донесеном поводом изјављених ревизија тужених у цијелости одбијена апелантова ревизија, док је ревизија друготужене усвојена. Уставни суд запажа да је тај суд у својој одлуци детаљно размотрио апелантове наводе у вези с теретом доказивања које он понавља у апелацији. У вези с тим, Уставни суд запажа да је Врховни суд дао јасно и аргументовано образложење да је погрешан став другостепеног суда који је своју одлуку у дијелу који се тиче дискриминације засновао на одредбама ЗПП о терету доказивања у смислу да је апелант био обавезан да докаже дискриминацију. Наиме, експлицитно је указано да је другостепени суд у околностима конкретног случаја био дужан да примијени одредбу члана 15 став 1 Закона о забрани дискриминације којом је прописано да се у овој врсти поступака када лице или група лица, на основу њима расположивих доказа, учине вјероватним да је дошло до дискриминације, терет доказивања да није дошло до дискриминације лежи на супротној страни. Међутим, Уставни суд запажа да је Врховни суд указао да наведени пропуст другостепеног суда сам по себи не може водити закључку о основаности ревизије. Ово из разлога што су, како је образложио Врховни суд, тужени са сигурношћу доказали да нису прекршили принцип једнаког поступања према апеланту с обзиром на то да се према њему нису понашали другачије него што су то чинили према другим ученицима истог статуса. Уставни суд надаље запажа да је Врховни суд стога дао јасне и аргументоване разлоге да апелант ничим није доказао да су га тужени дискриминисали, а да су тужени доказали да нису прекршили принцип једнаког поступања према апеланту с обзиром на то да се према њему нису понашали другачије него што

су то чинили према другим ученицима истог статуса. Имајући у виду чињенична утврђења редовних судова на начин како су изнесена у поглављу под називом Чињенице и одредбе материјалног права – Закона о забрани дискриминације и Закона о средњем образовању на којим су оспорене одлуке засноване, Уставни суд у датом образложењу које се односи на овај дио тужбеног захтјева (утврђивање дискриминације) не налази било какве елементе произвољности. Ово тим прије што из чињеница предмета произлази неспорна чињеница да је апелант био оправдано одсутан са више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда наставних часова, те је, да би прешао у други разред требао да полаже предметне испите из шест предмета, а све сходно процедури која је прописана чланом 89 Закона о средњем образовању и која се примјењује на све ученике који су одсутни са више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда наставних часова.

38. У вези с тим, Уставни суд у околностима конкретног предмета сматра да је Врховни суд, цијенећи изведене доказе, те примјеном одредбе члана 89 Закона о средњем образовању Кантона Сарајево, дао јасно и разложно образложење да је друготужена предузела све законом дозвољене радње у намјери да апелант не би аутоматски морао да понови разред и да није било неједнаког поступања према апеланту у односу на друге ученике с истим или сличним здравственим проблемима, односно који су изостали са више од $\frac{1}{4}$ укупног фонда наставних часова, на који начин му је било омогућено успјешно полагање испита и наставак школовања. При томе, Уставни суд запажа да из образложења оспорених одлука произлази да је Наставничко вијеће друготужене заправо у околностима апелантовог случаја поступало *in favorem*, те на сваки начин покушавало да апеланту омогући упис у други разред доношењем одлуке (и без подношења захтјева у смислу члана 89 став 3 Закона о средњем образовању) којом се апелант упућује на полагање разредних испита, на које апелант није приступио, нити оправдао немогућност приступања полагању, нити тражио накнадни рок за полагање испита. Наведено, према оцјени Уставног суда, указује да је правилан став Врховног суда да је друготужена заправо предузела све мјере у оквиру законских могућности да апелант настави школовање у другом разреду.

39. Имајући у виду све напријед наведено, дакле образложења редовних судова и одредбе материјалног права на којим су засноване оспорене одлуке, Уставни суд у датим образложењима не налази никакву произвољност која би, у смислу напријед наведених ставова, могла да буде основ да Уставни суд својим тумачењем замијени дато тумачење редовних судова у оспореним одлукама.

40. Уставни суд закључује да је предметни поступак спроведен уз гаранције које пружа члан 6 став 1 Европске конвенције, те да сходно томе, оспореном одлуком није прекршено апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на суђење у разумном року

41. Апелант је у апелацији навео да му је у поступку пред редовним судовима прекршено право на правично суђење у разумном року из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

а) Релевантни принципи

42. Уставни суд, прије свега, истиче да се, према конзистентној пракси Европског суда и Уставног суда, разумност дужине трајања поступка мора оцијенити у свјетлу околности појединог предмета, водећи рачуна о критеријумима успостављеним судском праксом Европског суда, а нарочито о сложености предмета, понашању страна у поступку и надлежног суда или других јавних власти, те о значају који конкретна правна ствар има за апеланта (види Европски суд, *Микулић против Хрватске*, апликација број 53176/99 од 7. фебруара 2002. године, Извјештај број 2002-I, став 38).

43. Уставни суд, у вези с апелантовим наводима да је предметни поступак трајао седам година, подсећа да се апелант већ обраћао Уставном суду због повреде права на доношење одлуке у разумном року у предметном поступку Општинског суда, те да је у Одлуци Уставног суда о допустивости и меритуму број АП 1859/11 од 13. јуна 2012. године већ разматрао период од 15. септембра 2010. године до доношење одлуке у том предмету (дакле период од годину дана и девет мјесеци). Стога ће предмет овог поступка бити период од доношења наведене одлуке Уставног суда до доношења Пресуде Врховног суда број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године. Дакле, из наведеног произлази да је релевантан период који ће Уставни суд цијенити у околностима конкретног предмета трајао око четири године и 11 мјесеци.

44. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се, имајући у виду чињенична и правна питања која је требало размотрити, те обим доказног поступка, конкретан предмет не може сматрати нарочито сложеним. Уставни суд, такође, запажа да се у конкретном случају ради о предмету који је од великог значаја за апеланта с обзиром на то да се он односи на питање утврђивања да ли су тужени апеланта подвргнули дискриминацији и да ли је било кршења права на једнако поступање у образовању јер је коначном пресудом Врховног суда одбијен апелантов захтјев.

45. Даље, у вези с понашањем редовних судова, Уставни суд запажа да из достављене документације произлази да је у конкретном случају након одлуке Уставног суда првостепени суд донио пресуду у примјереном року (16. новембра 2012. године), затим да је другостепени суд о жалби апеланта и друготужене одлучио у релативно кратком року од девет мјесеци и 13 дана (29. августа 2013. године). Међутим, то се не може рећи за поступање Врховног суда који је донио ревизиону

одлуку након више од три године и осам и по мјесеци рачунајући од доношења другостепене пресуде (11. маја 2017. године), а да при томе у одговору на апелацију није понудио никакве разлоге који би могли да оправдају његову неактивност у тако дугом периоду. Из наведеног произлази да је дужини предметног поступка у највећој мјери допринио Врховни суд својим пасивним поступањем. У вези с апелантовим понашањем, Уставни суд запажа да из достављене документације не произлази да је апелант својим поступањем утицао на дужину трајања поступка. Имајући у виду наведено и узимајући у обзир све наведене факторе, Уставни суд констатује да дужина трајања конкретног поступка у периоду око шест година и девет мјесеци не задовољава захтјев „разумног рока“ из члана 6 став 1 Европске конвенције. Уставни суд сматра да се одговорност за то у највећој мјери може приписати Врховном суду пред којим се поступак најдуже водио и који је у дужем временском периоду био потпуно неактиван у конкретном предмету, у мањој мјери и првостепеном суду.

46. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да у конкретном случају постоји кршење апелантовог права на „суђење у разумном року“ као једном од елемената права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Питање накнаде нематеријалне штете

47. У смислу члана 74 Правила Уставног суда, Уставни суд може одредити накнаду нематеријалне штете. Међутим, Уставни суд подсјећа на то да, за разлику од поступка пред редовним судовима, накнаду нематеријалне штете одређује у посебним случајевима кршења загарантованих људских права и основних слобода.

48. Имајући у виду вриједност заштићеног права у поступку заштите од дискриминације, обавезу хитног поступања суда прописану чланом 12 став 2 Закона о забрани дискриминације и посебно значај судске одлуке за апеланта, Уставни суд сматра да у конкретном случају, с обзиром на одлуку у овом предмету и водећи се принципима правичности, као и околношћу да је предметни поступак окончан, апеланту треба на име накнаде нематеријалне штете исплатити износ од 600,00 КМ. Уставни суд је увјерен да ће оваква симболична накнада бити одговарајућа сатисфакција апеланту. Ову накнаду му је дужна платити Влада Федерације Босне и Херцеговине, с обзиром на сједиште Врховног суда који је у највећој мјери допринио да предметни поступак траје неразумно дуго. Влада Федерације Босне и Херцеговине је дужна исплатити ову накнаду у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке, уз обавезу да након истека овог рока плати апеланту законску затезну камату на евентуално неисплаћени износ или дио износа накнаде одређене овом одлуком. Ова одлука Уставног суда у дијелу који се односи на накнаду нематеријалне штете представља извршну исправу.

Недискриминација у вези с правом на образовање

49. Из навода из апелације произлази да апелант сматра да му је повријеђено право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на образовање из члана II/3л) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију (општа забрана дискриминације).

50. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

51. Члан 14 Европске конвенције гласи:

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

52. Члан II/3л) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

л) право на образовање;

53. Члан 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Никоме се не смије ускратити право на образовање. У вршењу свих својих функција које преузима у односу на образовање и наставу држава поштује право родитеља да обезбиједи образовање и наставу који су у складу с њиховим сопственим вјерским и филозофским увјерењима.

54. Уставни суд првенствено указује да према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, разлика у поступању биће дискриминациона ако за њу не постоји објективно и разумно оправдање, односно ако се њом не настоји постићи легитимни циљ или ако не постоји разуман однос пропорционалности између примијењене мјере и легитимног циља (види, нпр. Европски суд, *Burden против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. априла 2008. године, тачка 60).

55. Апелант дакле сматра да му је из разлога јер је био дискриминисан ускраћено право на образовање. У вези с тим, Уставни суд указује да право на образовање, утврђено у првој реченици члана 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, гарантује сваком под јурисдикцијом државе чланице „право на приступ образовним институцијама које у одређеном времену постоје“ с тим да овај приступ чини само дио права на образовање. Да би ово право „било ефективно“, даље је, *inter alia*, потребно да лице које се образује има могућност извући корист од добијеног образовања, што значи право да стекне, у складу с правилима која су на снази у свакој држави, у једном или другом облику, званично признање за образовање које је завршило (види Европски суд, *Белгијски лингвистички случај*, 23. јули 1968, пп. 30-32, ст. 3-5, серија А, број 6; *Kjeldsen, Busk Madsen и Pedersen против Данске*, 7. децембар 1976. године, став 52, серија А, број 23; и *Leyla Şahin против Турске* [GC], апликација број 44774/98, став 152, ECHR 2005-XI).

56. Међутим, упркос значају који има, право на образовање није апсолутно и може да буде предмет ограничења, што је дозвољено с обзиром на то да право приступа образовним институцијама „у самој својој суштини захтијева прописе које је установила држава“ (види наведени Белгијски лингвистички случај, п. 32 став 5; *Fayed против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. септембра 1994. године, серија А, број 294-Б, пп. 49-50, став 65). При томе, ограничења успостављена у домаћем законодавству не могу умањивати право на образовање у таквој мјери која би нарушила његову суштину и лишила га ефективности. Стога, Европски суд оцјењује да ли су установљена ограничења таква да су предвидива за оног кога се тичу и да ли теже остваривању легитимног циља. Даље, ограничења ће бити у складу са чланом 2 Протокола број 1 уколико постоји разуман однос пропорционалности између средстава која се користе и циља који се жели постићи. При томе, за разлику од чл. од 8 до 11 Европске конвенције, не постоји исцрпна листа „легитимних циљева“ (види Европски суд, *Leyla Şahin против Турске*, апликација број 44774/98, пресуда од 10. новембра 2005. године, став 154).

57. Доводећи наведене принципе у везу с околностима конкретног случаја, Уставни суд сматра да је оспореним одлукама дато јасно и аргументовано објашњење да је заправо апелант третиран исто као и остали ученици у истој ситуацији који нису због оправданог изостанка с наставе (више од 1/4 укупног фонда наставних часова) обавезни да полажу предметни или разредни испит. Из наведеног дакле произлази да друготужена није дискриминисала апеланта, па самим тим није било доведено у питање ни његово образовање. Ово из разлога што се подразумева да је апелант у датим околностима, у смислу напријед наведених ставова Европског суда, требао поступити по прописима „које је установила држава“ и у смислу члана 89 Закона о средњем образовању изаћи на испите из наведених предмета, што се појављује као предуслов уписа у наредни разред. Другачије тумачење, у смислу да апелант због своје болести уопште не треба да

полаже испите и да треба „аутоматски“ прећи – бити уписан у други разред је супротно смислу одредби наведеног закона и уједно би, кад би се тако тумачило и поступало, заправо доводило у питање дискриминацију осталих ученика који могу наредни разред да упишу само под условом да су завршили претходни разред, односно да су оцијењени из свих предмета. Сходно наведеном, Уставни суд сматра да апеланту није било ускраћено право приступа образовној институцији за коју се определијелио, као ни право да стекне образовање у складу с правилима која су на снази, те да у остваривању тог права није дискриминисан у смислу члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

58. Оцјењујући све наведено, Уставни суд закључује да су апелантови наводи о повреди права на образовање из члана 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију у вези са забраном дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, а тиме и права из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију неосновани.

Право на дјелотворан правни лијек

59. У вези с апелантовим наводима о кршењу права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, Уставни суд указује на то да ова одредба има супсидијарни карактер и да се примјењује само у вези с другим правом заштићеним Европском конвенцијом. Уставни суд указује да апелант није експлицитно навео у вези с којим правима сматра да постоји кршење права из члана 13 Европске конвенције. Међутим, из апелације се може закључити да се наводи о кршењу овог права доводе у везу с правом на правично суђење и правом на образовање. У вези с тим, Уставни суд даље запажа да су у предметном поступку редовни судови одлучивали о апелантовој тужби, да је релевантним одредбама ЗПП прописано да странке против првостепене пресуде могу да поднесу жалбу, које право је апелант користио будући да је био задовољан исходом првостепеног поступка, те што је изјавио ревизију против пресуде другостепеног суда. С обзиром на наведено, Уставни суд запажа да апелант није задовољан исходом предметног поступка, што не може водити закључку о непостојању или недјелотворности правних лијекова које је неспорно користио. Стога, Уставни суд закључује да су апелантови наводи о повреди права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење, а у вези с правом на образовање неосновани.

VIII. Закључак

60. Уставни суд закључује да постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у односу на право на доношење одлуке у разумном року у ситуацији када је предметни поступак окончан пресудом Врховног суда (након четири године и једанаест

мјесеци, рачунајући од претходне одлуке Уставног суда у којем је утврђена повреда апелантовог права, и то у поступку који је хитне природе, у којем се одлучује о личном статусу и који је од изузетне важности за апеланта).

61. Уставни суд закључује да нема повреде права на остале аспекте права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када су редовни судови, приликом одбијања апелантовог тужбеног захтјева ради утврђивања дискриминације и кршења права на једнако поступање у образовању, за своје одлуке дали јасна и аргументована образложења, уз позивање на релевантне одредбе материјалног права, а из којих не произлази произвољност на коју је апелант указао.

62. Уставни суд закључује да не постоји кршење забране дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на образовање из члана II/3л) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију када апеланту није било ускраћено право приступа образовној институцији за коју се определијелио будући да је апелант третиран исто као и остали ученици у истој ситуацији, те да апелант није поступио по прописима „које је установила држава“ и у смислу члана 89 Закона о средњем образовању изашао на испите из наведених предмета, што се појављује као предуслов уписа у наредни разред.

63. Нема кршења права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције у вези с правом на правично суђење када је апелант имао могућност коришћења законом прописаних правних лијекова, а чињеница да ти лијекови нису резултирали одлукама у апелантову корист не води сама по себи кршењу тог права.

64. На основу члана 59 ст. (1) (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

65. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 1057/19

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI
I MERITUMU**

Apelacija Branka Ćorde podnesena zbog nedjelotvornosti istrage u predmetu Okružnog javnog tužilaštva Banjaluka broj KTN 2694/04

Odluka od 25. juna 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 1057/19**, rješavajući apelaciju **Branka Ćorde**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) i člana 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 25. juna 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Branka Ćorde.

Utvrđuje se povreda prava na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u postupku koji je okončan naredbom Okružnog javnog tužilaštva u Banjaluci o obustavi istrage broj KTN 2694/04 od 6. marta 2019. godine.

Nalaže se Vladi Republike Srpske da, u skladu sa članom 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, apelantu Branku Ćordi u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke isplati iznos od 5.000,00 KM na ime naknade nematerijalne štete zbog kršenja prava iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda uz obavezu da, nakon isteka ovog roka, apelantu Branku Ćordi plati i zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos, ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom.

Nalaže se Vladi Republike Srpske da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Образлођење

I. Увод

1. Branko Ćorda (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banjaluke, čije je boravište u Vankuveru (Kanada), podnio je 2. marta 2019. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju zbog nedjelotvornosti istrage u predmetu Okružnog javnog tužilaštva Banjaluka (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) broj KTN 2694/04.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Tužilaštva je zatraženo 14. marta 2019. godine da dostavi odgovor na apelaciju, a 29. marta 2019. godine je zatražen na uvid cio spis broj KTN 2694/04.

3. Tužilaštvo je dostavilo odgovor na apelaciju 20. marta 2019. godine a kompletan spis broj KTN 2694/04 je dostavljen na uvid 4. aprila 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

5. Apelant je brat Neđe Ćorde, koji je ubijen noću 28/29. decembra 1993. godine u Banjaluci.

6. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske - Centar javne bezbjednosti Banjaluka (u daljnjem tekstu: CJB) je Osnovnom tužilaštvu u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovno tužilaštvo) podnijelo krivičnu prijavu protiv nepoznatog izvršioca krivičnog djela ubistvo broj KU-22/94 od 23. februara 1994. godine u kojoj je opisano djelo ubistva nepoznatog počinioca na štetu Neđe Ćorde, te ukazano da preduzetim mjerama i radnjama nije identifikovan počinitelj krivičnog djela. Osnovnom tužilaštvu je uz prijavu dostavljen zapisnik o uviđaju i službene zabilješke o obavljenim informativnim razgovorima sa Stojkom i Snježanom Ćorda (ocem i suprugom ubijenog).

7. Osnovno tužilaštvo je 6. aprila 1994. godine vratilo CJB pomenutu krivičnu prijavu sa zahtjevom broj KTH 89/94 da Sektor za suzbijanje kriminaliteta pri CJB i dalje radi na otkrivanju počinioca krivičnog djela. CJB je potvrdio prijem zahtjeva i 9. augusta 1994. godine obavijestio Osnovno tužilaštvo da je u toku rad na predmetu.

8. Osnovno tužilaštvo je spis koji mu je u međuvremenu vraćen na postupanje prosljedilo Tužilaštvu 26. maja 2000. godine s napomenom da iz krivične prijave broj KU 22/94 od 23. februara 1994. godine proizlazi da se ne radi o djelu iz nadležnosti Osnovnog tužilaštva.

9. Tužilaštvo je potvrdilo prijem spisa 12. juna 2000. godine. Zatim su požurnicom od 10. septembra 2001. godine od CJB zatraženi podaci o saslušanju osoba koje su imale bilo kakva saznanja o predmetnom događaju.
10. Dopisom od 19. oktobra 2001. godine CJB je obavijestio Tužilaštvo da su, pored oca i supruge ubijenog, obavljeni informativni razgovori sa još 12 lica o čemu su sačinjene službene zabilješke koje su kao prilog dostavljene Tužilaštvu. Službene zabilješke su, kako proizlazi, sačinjene u periodu januar - mart 1994, februar 1995, juli 1998. i februar 1999. godine.
11. CJB je dopisom od 13. septembra 2002. godine obavijestio Tužilaštvo da i dalje radi na rasvjetljavanju krivičnog djela i da će o rezultatu do kojeg dođe blagovremeno obavijestiti Tužilaštvo. Dopis istog sadržaja je uslijedio i u februaru 2003. godine, nakon prijema požurnice Tužilaštva da se nastavi rad na predmetu.
12. Naredbom od 2. novembra 2006. godine je određeno dovođenje svjedoka iz Kazneno- popravnog zavoda koji je saslušan u prostorijama Tužilaštva 6. novembra 2006. godine o čemu je sačinjen zapisnik.
13. U Tužilaštvu su 17. oktobra 2008. godine saslušani svjedoci Stojko Ćorda i Snježana Ćorda na okolnost saznanja o smrti sina, odnosno supruge, o čemu su sačinjeni zapisnici. Zatim je od CJB zatraženo 22. decembra 2008. godine da se ponovo pozovu i saslušaju svjedoci, ukupno njih šest, koji su već ranije bili saslušani na okolnosti koje su im poznate u vezi sa ubistvom Neđe Ćorde, te da se nakon saslušanja tih lica zapisnici dostave Tužilaštvu. Također je zatražen zapisnik o obdukciji leša koju je izvršio dr. Željko Karan.
14. CJB je, postupajući po zahtjevu Tužilaštva, 15. aprila 2009. godine dostavio traženu dokumentaciju - izjave svjedoka uzete na okolnosti iz zahtjeva i službenu zabilješku od 14. aprila 2009. godine sačinjenu povodom kontakta sa specijalistom, dr. Željkom Karanom.
15. Apelant je dopisom od 26. juna 2009. godine od glavnog tužioca Tužilaštva zahtijevao da se predmet riješi i da se otkrije počilnac krivičnog djela ubistva njegovog brata. Dopis istog sadržaja apelant je uputio predsjedniku Visokog sudskog i tužilačkog vijeća koji je dopis proslijedio predsjedniku Okružnog suda u Banjaluci a predsjednik dalje Tužilaštvu, ocjenjujući sadržaj pisma i nadležnost Tužilaštva u konkretnoj krivičnopravnoj stvari.
16. Tužilaštvo je 8. decembra 2009. godine od CJB zatražilo foto-dokumentaciju vezanu za uviđaj Kri 498/93 od 29. decembra 1993. godine i zapisnik o vanjskom pregledu leša.
17. CJB je 28. januara 2010. godine Tužilaštvu dostavilo traženu foto-dokumentaciju a u pogledu zapisnika o vanjskom pregledu leša je dostavljena službena zabilješka sači-

njena 21. decembra 2009. godine povodom informativnog razgovora sa dr. Željkom Karanom iz kog proizlazi da će traženi zapisnik o obdukciji dostaviti JU Zavod za sudsku medicinu po završetku novogodišnjih praznika.

18. Tužilaštvo je od JU Zavod za sudsku medicinu (dr. Željka Karana) 22. aprila 2010. godine zatražilo zapisnik o izvršenom vanjskom pregledu i obdukciji, jer iz zapisnika o uviđaju proizlazi da je dr. Željko Karan izlazio na lice mjesta. Dopis istog sadržaja je ponovljen i upućen JU Zavod za sudsku medicinu 27. juna 2012. godine.

19. Apelant je dopisom od 18. marta 2014. godine od MUP-a RS (načelnik Mladen Marić) zahtijevao pomoć u rasvjetljavanju ubistva njegovog brata. Apelant je dopise istog sadržaja uputio 4. augusta 2014. godine Vladi RS (ministru Radoslavu Jovičiću), Policiji MUP-a RS (direktoru Gojku Vasiću) i Tužilaštvu (glavnom tužiocu).

20. Tužilaštvo je donijelo naredbu o sprovođenju istrage broj KTN 2694/04 od 29. augusta 2014. godine protiv N.N. lica zbog osnova sumnje da je „...noću 28/29.12.1993. godine nepoznati izvršilac ili više njih u Banjaluci u Ulici rakovičkih rudara b.b. u namjeri da liši života oštećenog Ćorda Neđu ispalio jedan metak iz pištolja nepoznatog broja i kalibra oštećenom u potiljak, te je isti na licu mjesta od zadobijenih povreda preminuo, te je time učinjeno krivično djelo ubistvo iz člana 36. stav 1. Krivičnog zakona RS - posebni dio“. U obrazloženju ove naredbe je iznesena hronologija postupka, te je, s obzirom na sadržaj apelantovog podneska, istaknuta hitna potreba da se pribave i dostave podaci vezani za zapisnik o obdukciji i vanjskom pregledu leša koje je obavio dr. Željko Karan a prema zapisniku o uviđaju od 29. decembra 1993. godine, da se hitno pribave podaci o pronađenom zrnu ispaljenom iz oružja kojim je lišen života Neđo Ćorda, da se pribave podaci kome je zrno bilo dostavljeno i ko je bio nadležan u postupanju sa predmetnim dokazom, te podaci o tome gdje se ovaj dokaz nalazi. Također je navedeno da u predmetu još uvijek nije otkriven počinitelj krivičnog djela ubistvo, te da je stoga potrebno ponovo saslušati lica za koja ima indicija da su učinila ovo krivično djelo. U naredbi je na kraju konstatovano da relativna zastara u krivičnom predmetu nastupa 29. decembra 2018. godine.

21. Naredba o sprovođenju istrage je dostavljena isti dan CJB Banjaluka i JU Zavod za sudsku medicinu RS (n/r dr. Željka Karana).

22. CJB je, postupajući po aktu Tužilaštva, saslušao u svojstvu svjedoka lica predložena u naredbi, te je izvršeno i poligrafsko ispitivanje svjedoka uz napomenu da je 12. septembra 2014. godine JU Zavod za sudsku medicinu upućen zahtjev za dostavu zapisnika o izvršenoj obdukciji, koji nije dostavljen ni do 4. novembra 2014. godine, kada je predmet kompletiran i dostavljen Tužilaštvu na daljnje postupanje. Posebno je naglašeno da CJB nije u mogućnosti saznati gdje se nalazi zrno kojim je Neđo Ćorda lišen života.

23. Apelant je dopisima od 29. decembra 2014. godine upućenim Tužilaštvu, MUP-u i CJB zahtijevao obavještenje o tome gdje je deponovano zrno koje je prilikom obdukcije izvađeno iz glave njegovog brata, da li je dato na vještačenje i kakvi su nalazi vještačenja.

24. Tužilaštvo je, zatim, 9. februara 2015. godine CJB podnijelo zahtjev za preduzimanje daljnjih istražnih radnji u predmetu ubistva Neđe Ćorde.
25. CJB je dopisom od 3. augusta 2015. godine obavijestio apelanta o radnjama koje su do tada poduzete koje, kako je navedeno, nisu dovele do pomaka u istrazi zbog čega će rad na konkretnom rasvjetljavanju navedenog krivičnog djela biti nastavljen u narednom periodu u saradnji sa nadležnim tužiocem.
26. CJB je, postupajući po zahtjevu Tužilaštva za poduzimanje daljnjih istražnih radnji, saslušao svjedoke, i to: dr. Željka Karana, Ranka Đukarića i izvršio suočavanje Miodraga Malića i Snježane Ćorde, te je zapisnike o saslušanju navedenih svjedoka dostavio Tužilaštvu 3. aprila 2015. godine.
27. JU Zavod za sudsku medicinu (dr. Željko Karan) je 8. jula 2015. godine pismom obavijestila apelanta o određenim informacijama vezanim za ubistvo njegovog brata.
28. Apelant se dopisom od 1. augusta 2015. godine obratio MUP-u RS (ministru Draganu Lukaču) za pomoć u rasvjetljavanju ubistva njegovog brata.
29. Apelant je uputio Tužilaštvu dopis 21. decembra 2015. godine ukazujući na svoje sumnje u prikrivanju krivičnog djela, nakon čega je glavni tužilac Tužilaštva naredbom od 20. aprila 2016. godine predmetnim spisom zadužio drugu tužiteljicu, jer je prethodna raspoređena na druge poslove.
30. Po zaduženju predmeta postupajuća tužiteljica je 13. maja i 25. maja 2016. godine poduzela određene aktivnosti zahtijevajući od CJB informacije i podatke u smislu sravnjivanja do tada prikupljenih dokaza.
31. CJB je dopisom od 6. jula 2016. godine obavijestio postupajuću tužiteljicu Tužilaštva o poduzetim radnjama, te je u prilogu dostavljena kopija knjige uviđaja iz koje je vidljivo koji policijski službenici su vršili uviđaj povodom pronalaska tijela Neđe Ćorde, kopija potvrde o privremenom oduzimanju predmeta (pištolja) od Branislava Lužije pri čemu podaci o vlasništvu pištolja nisu dostupni, jer nikad nije registrovan, da uvidom u raspoložive evidencije iz spornog perioda nije bilo moguće utvrditi ko je od policijskih službenika prisustvovao obdukciji beživotnog tijela, te ko je preuzeo zrno izvađeno prilikom obdukcije leša Neđe Ćorde, niti da raspolažu podacima o daljem postupku s pištoljem oduzetim od Branislava Lužije.
32. Tužilaštvu je 7. oktobra 2016. godine, putem Ministarstva pravde RS, dostavljena apelantova predstavka (pritužba) iz Kabineta predsjednika Vlade RS u kojoj se žalio na rad Tužilaštva. Od Tužilaštva je stoga zatraženo da izvrši provjeru navoda iz predstavke i da o tome hitno obavijesti navedeno ministarstvo. Predstavka istog sadržaja je dostavljena i na adresu Republičkog javnog tužilaštva koje je, također, tim povodom od Tužilaštva zatražilo odgovor o preduzetim radnjama.

33. Tužilaštvo je 18. oktobra 2016. godine dostavilo Ministarstvu pravde odgovor na predstavku u kojoj je iznesena hronologija postupanja u konkretnom predmetu povodom istrage protiv nepoznatog počinioca.

34. Republičko javno tužilaštvo je, postupajući po podnesku upućenom putem elektronske pošte 7. novembra 2016. godine, od Tužilaštva zatražilo podatke povodom istražnog postupka protiv nepoznatog počinioca broj KTN 2694/04.

35. Tužilaštvo je, zatim, 29. novembra 2016. godine od JU Zavod za sudsku medicinu ponovno zatražilo zapisnik o izvršenoj obdukciji sa foto-dokumentacijom. Potom su 7. decembra 2016. godine pozvani svjedoci, ukupno njih pet, radi saslušanja na okolnosti krivičnog djela povodom kog se vodi istraga, a zapisnici o njihovom saslušanju sačinjeni su 28. decembra 2016. godine i 10. januara 2017. godine.

36. Tužilaštvo je dopisom od 6. marta 2017. godine kod JU Zavod za sudsku medicinu urgiralo da se dostavi zapisnik o uviđaju i zapisnik o izvršenoj obdukciji sa foto-dokumentacijom.

37. Dopis istog sadržaja uz naznaku hitnosti i ponovne urgencije upućen je JU Zavod za sudsku medicinu 29. maja 2018. godine.

38. Apelant je ponovo dopisom od 3. septembra 2018. godine urgirao na ubrzanju istrage i otkrivanju počinioca djela.

39. Tužilaštvo je, na osnovu člana 43. stav 2. tačka d) i člana 232. stav 1. tačka g) Zakona o krivičnom postupku RS (u daljnjem tekstu: ZKP), donijelo naredbu o obustavi istrage broj KTN 2694/04 od 6. marta 2019. godine kojom je obustavljena istraga povodom ubistva Neđe Ćorde protiv nepoznatog počinioca, jer je nastupila relativna zastarjelost krivičnog gonjenja. U obrazloženju je navedeno da je Tužilaštvo zaprimilo prijavu CJB broj KU 22/94 od 23. februara 1994. godine protiv nepoznatog počinioca zbog krivičnog djela ubistvo, da su tokom istrage preduzete brojne istražne radnje, saslušani mnogobrojni svjedoci i izvršena poligrafska ispitivanja, ali da je počinioc krivičnog djela ostao nepoznat. Zatim su navedene relevantne odredbe Krivičnog zakona Republike Srpske (u daljnjem tekstu: KZRS) koji je važio u vrijeme izvršenja djela (član 36) prema kojem je za krivično djelo ubistvo propisana kazna zatvora najmanje 10 godina ili smrtna kazna, dok je odredbom člana 95. stav 1. tačka 1. KZRS - Opšti dio propisano da se krivično gonjenje ne može poduzeti kad protekne 25 godina od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći smrtna kazna ili zatvor od 20 godina. Dalje je navedeno da je članom 4. KZRS - Opšti dio predviđeno da, ako je poslije izvršenja krivičnog djela izmijenjen zakon jednom ili više puta, primijenice se onaj zakon koji je najblaži za učinioca. U tom pravcu je konstatovano da se KZRS, počev od izvršenja krivičnog djela, više puta mijenjao i da je najblaži za učinioca upravo zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, a to je KZRS - Opšti dio s obzirom na to da predviđa najkraće rokove zastare. Imajući to u vidu i činjenicu da je predmetno krivično djelo učinjeno 28/29.

decembra 1993. godine, Tužilaštvo je utvrdilo da je u konkretnom slučaju nastupila relativna zastarjelost krivičnog gonjenja 30. decembra 2018. godine.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

40. Apelant je istakao da apelaciju podnosi zbog toga što ubistvo njegovog brata Neđe Ćorde nikad nije rasvijetljeno i nije pronađen počinitelj krivičnog djela ubistvo, jer CJB i Tužilaštvo nikada nisu proveli istragu na pravi način. Po apelantovom mišljenju, CJB i Tužilaštvo su niz godina skrivali ključne dokaze, odnosno nisu poduzeli nikakve mjere i radnje kako bi se počinitelj krivičnog djela ubistvo njegovog brata otkrio. U tom pravcu apelant je pojasnio da je njegov brat po povratku s borbene linije ubijen u blizini svoje kuće, da je potom izvršena obdukcija i pregled leša, da je tom prilikom iz tijela njegovog brata (glave) nesporno izvađeno zrno (metak) koji je pet godina nakon toga nestao pri čemu niko od odgovornih osoba i institucija, prije svega Tužilaštvo, ne zna gdje je navedeni dokaz deponovan i da li je ikad dat na vještačenje. Istakao je da je putem mnogobrojnih nadležnih institucija podnošenjem predstavljeni pokušao uticati da se predmet riješi i pronađe počinitelj djela, ali da u tome nije uspio ni po proteku 25 godina od počinjenja krivičnog djela. Ukazao je da je konkretni predmet, iako ih ima još, najstariji neriješeni predmet ubistva u Tužilaštvu i da, pored svih svojih urgencija, za 25 godina nije urađeno ništa kako bi se počinitelj krivičnog djela otkrio, već se, po njegovoj ocjeni, na predmetu radilo veoma površno kako bi se ispunio mjesečni ili godišnji plan. Pozivani su isti svjedoci i po nekoliko puta, vršena poligrafska ispitivanja, ali nikada Tužilaštvo nije dobilo podatak, niti je poduzelo radnje i mjere s ciljem pronalaska ključnog dokaza – metka izvađenog iz glave njegovog brata pri obdukciji, niti su ikada pribavljeni nalaz i mišljenje vještaka po završenoj obdukciji koji se najvjerojatnije nalazi u JU Zavod za sudsku medicinu. Smatra da je kompletna istraga bila neefikasna i da kao bliski srodnik brat ubijenog Neđe Ćorde trpi posljedice koje se ogledaju u duševnoj boli uzrokovanoj nemogućnošću da sazna istinu povodom ubistva svog brata, čime mu je, kako proizlazi iz apelacije, iako to nije eksplicitno navedeno, povrijeđeno pravo na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

b) Odgovor na apelaciju

41. Tužilaštvo je u odgovoru navelo da je Osnovno tužilaštvo zaprimilo krivičnu prijavu 1994. godine protiv nepoznatog počinioca radi krivičnog djela ubistvo oštećenog Neđe Ćorde, da su tokom istrage poduzimane brojne istražne radnje, saslušavani svjedoci, vršena poligrafska ispitivanja i druge radnje, ali da je počinitelj ostao nepoznat. Glavni tužilac je, kako je dalje navedeno, u nekoliko navrata primao na razgovor apelanta i upoznao ga s predmetom, te su prihvatani apelantovi prijedlozi u pogledu saslušanja

nekih osoba za koje je on iskazao indicije da su mogli biti osumnjičeni u izvršenju djela, ili su mogli o tome imati saznanja, ali da počinitelj nije otkriven. Tužilaštvo je, kako je dalje obrazloženo, 6. marta 2019. godine donijelo naredbu o obustavi istrage protiv nepoznatog počinioca, jer je nastupila relativna zastara krivičnog gonjenja.

V. Relevantni propisi

42. **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** („Službeni glasnik RS“ br. 53/12, 91/17 i 66/18)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu, koji u relevantnom dijelu glasi:

Prava i dužnosti tužioca

Član 43.

(2) *Tužilac ima pravo i dužnost da:*

[...]

d) izdaje pozive i naredbe i predlaže izdavanje poziva i naredbi u skladu sa ovim zakonom,

Obustava istrage

Član 232.

(1) *Tužilac će naredbom obustaviti istragu ukoliko se ustanovi da:*

[...]

g) je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarjelošću ili postoje druge smetnje koje isključuju krivično gonjenje.

VI. Dopustivost

43. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

44. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

45. Prema mišljenju Ustavnog suda, iz navoda apelacije proizlazi da apelant pokreće pitanje (ne)djelotvornosti istrage. Naime, navodi apelacije se svode na apelantovu tvrdnju da CJB i Tužilaštvo nisu proveli konkretnu istragu na pravi način i s ciljem da se otkrije

počinilac krivičnog djela ubistva njegovog brata, već da su, suprotno tome, površnim radom na predmetu doprinijeli da određeni ključni dokazi nestanu (metak izvađen pri obdukciji), odnosno da neke dokaze koji su dostupni nikad ne pribave, između ostalog zapisnik o vanjskom pregledu i obdukciji koji se nalazi u JU Zavod za sudsku medicinu.

46. Shodno navedenom, Ustavni sud konstatuje da apelant predmetnom apelacijom, zapravo, ne osporava meritornu odluku - presudu bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini, koja bi, u smislu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, mogla biti predmet osporavanja pred Ustavnim sudom, pa se postavlja pitanje dopustivosti predmetne apelacije.

47. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, u skladu sa članom 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

48. S obzirom na to Ustavni sud, slijedeći svoju dosadašnju praksu u predmetima koji su pokretali slična pitanja u kontekstu kršenja prava koja su zaštićena članom II/3.a) i b) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 2. i 3. Evropske konvencije, a u kontekstu člana 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, smatra da u konkretnom slučaju postoji njegova nadležnost (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3950/16 od 15. februara 2017. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba).

49. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uslove u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

50. Apelant ukazuje na povredu prava iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije zbog propusta CJB i Tužilaštva da provedu efikasnu i djelotvornu istragu povodom ubistva njegovog brata.

51. Član II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

a) Pravo na život.

52. Član 2. Evropske konvencije glasi:

Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. Niko neće namjerno biti lišen života, osim izvršenjem smrtne kazne po presudi suda kojom je proglašen krivim za krivično djelo za koje je ova kazna propisana zakonom.

53. Ustavni sud podsjeća na to da član 2. Evropske konvencije predstavlja jednu od osnovnih vrijednosti demokratskih društava. Prema ustaljenoj sudskoj praksi, „prva rečenica člana 2. stav 1. nalaže državi ne samo da ne uzrokuje smrt na namjeren ili nezakonit način nego i da poduzme mjere neophodne za zaštitu života osoba u okviru svoje jurisdikcije“ (vidi, Evropski sud za ljudska prava, u daljnjem tekstu: Evropski sud, *I.C.B. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 9. juna 1998. godine, stav 36). S ciljem djelotvornog osiguranja uživanja prava koje garantuju čl. 2-4. Evropske konvencije, sudska praksa Evropskog suda je usaglasila proceduralne zahtjeve, a najčešći je zahtjev za provođenje istrage kao dijela šire obaveze uspostavljanja djelotvornog sudskog sistema. Nametanje ovakve obaveze ima cilj da omogući gonjenje ili pokretanje sudskih postupaka koji su naloženi u slučaju kršenja Evropske konvencije. Međutim, to ne znači da ova obaveza važi samo za slučajeve kada se događaji mogu pripisati državnim vlastima već se ona primjenjuje i u slučajevima kada se smatra da povreda prava iz čl. 2. ili 3. Evropske konvencije potječe od pojedinca (vidi, Evropski sud, *M.C. protiv Bugarske*, presuda od 4. decembra 2003. godine, stav 151). Cilj ove istrage je osiguranje djelotvorne zaštite prema odredbama domaćeg zakona i „u onim slučajevima u kojima su upleteni državni organi, predviđanje njihove odgovornosti“ za činjenice koje su u njihovoj nadležnosti (vidi, Evropski sud, *Mastromatteo protiv Italije*, presuda od 24. oktobra 2002. godine, stav 89, i *Nachova i dr. protiv Bugarske*, presuda od 26. februara 2004. godine, stav 110).

54. Evropski sud je naglasio da član 2. Evropske konvencije postavlja zahtjev prema kojem su nadležna tijela u slučaju nasilne smrti dužna provesti službenu djelotvornu istragu čija forma i sadržaji zavise od okolnosti konkretnog slučaja. Prema stavu Evropskog suda, da bi se istraga mogla smatrati djelotvornom u smislu člana 2. Evropske konvencije, mora prvenstveno biti „odgovarajuća“, odnosno tokom istrage moraju biti utvrđene sve relevantne činjenice, te kada je to moguće, istraga mora dovesti do identifikacije počinitelja i njihovog kažnjavanja. Nadalje, nadležne vlasti moraju poduzeti sve razumne mjere putem kojih će pribaviti i osigurati dokaze u predmetnom slučaju. Zaključci istrage moraju biti utemeljeni na nezavisnoj, objektivnoj i temeljnoj analizi predmeta. Nadležna tijela koja provode istragu moraju biti nezavisna od ostalih osoba koje bi mogle, na bilo koji način, biti povezane sa predmetom, i to ne samo u hijerarhijskom nego i u praktičnom smislu. Istraga mora biti provedena ažurno i pravovremeno. Istraga mora biti dostupna porodici žrtve u onoj mjeri u kojoj je potrebno za zaštitu njihovih prava. Štaviše, u određenim okolnostima istraga mora biti podvrgnuta i „oku javnosti“. Stoga će Ustavni sud u okolnostima konkretnog predmeta, a polazeći od apelantovih navoda ispitati da li su zadovoljeni standardi iz istrage, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja.

55. U tom smislu Ustavni sud, prije svega, zapaža da apelant suštinski problematizuje neažurnost, neaktivnost i nesveobuhvatnost (površnost) Tužilaštva i CJB, ukazujući na veoma dug period provođenja radnji, često i njihovog ponavljanja (saslušanjem svjedoka) i zanemarivanjem neophodnih koje, u konačnici, ni protekom 25 godina nisu rezultirale

identifikacijom počinioca, već obustavom postupka, što je, po njegovom mišljenju, nedopustivo. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je apelantov brat ubijen 28/29. decembra 1993. godine, da je potom sačinjena krivična prijava protiv nepoznatog počinioca zbog krivičnog djela ubistvo 23. februara 1994. godine i dostavljena Osnovnom tužilaštvu, koje je nakon šest godina (u maju 2000. godine) krivičnu prijavu i dokumentaciju prosljedilo nadležnom tužilaštvu. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da period od 23 godine i nepuna tri mjeseca *ratione temporis* ulazi u nadležnost Ustavnog suda, računajući od 14. decembra 1995. godine, kao datuma kada je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu (*mutatis mutandis*, Evropski sud, *M. i drugi protiv Hrvatske*, presuda od 2. maja 2017. godine, stav 56). Od tog vremena, kao i prethodnu fazu, istragu pred Tužilaštvom su obilježili dugi periodi neaktivnosti, jer se tek od juna 2009. godine, zbog apelantovih urgencija i zahtjeva da dobije informacije o predmetu, eventualno i počiniocu, na konkretnom predmetu počelo nešto aktivnije raditi podnošenjem zahtjeva CJB za dostavu određenih podataka i dokaza, te sumiranjem prikupljenih dokaza. Međutim, kvalitet tih radnji je doveden u pitanje, jer, kako proizlazi iz dokumentacije dostavljene Ustavnom sudu, u periodu od pet godina su ponovo saslušavani već ranije saslušani svjedoci i izvršeno poligrafsko ispitivanje, a nije poduzeta niti jedna razumna mjera u pribavljanju zapisnika o vanjskom pregledu leša i obdukciji. Naime, zahtjev za dostavu pomenutog dokaza i periodično slanje požurnica i urgencija koje je, u konačnici, ostalo bez rezultata (jer JU Zavod za sudsku medicinu nikada nije odgovorila na zahtjev, niti je dostavila traženi zapisnik) ne može se u okolnostima konkretnog slučaja smatrati ni razumnom, ni djelotvornom mjerom. Isti odnos Tužilaštva, dakle izostanak ažurnosti, sveobuhvatnosti i djelotvornosti, može se uočiti i prilikom rasvjetljavanja okolnosti i razloga zbog kojih je ostalo nerazjašnjeno gdje i kod koga je deponovan jedan od ključnih dokaza koji je prilikom obdukcije nesporno pronađen a radi se o zrnu (metku) izvađenom iz glave ubijenog Nede Ćorde. Osim toga, kako proizlazi iz činjenica konkretnog predmeta, naredbu o provođenju istrage Tužilaštvo je sačinilo tek 29. augusta 2014. godine, dakle 21 godinu nakon počinjenog krivičnog djela, a aktivniji rad na predmetu je, uglavnom, iniciran apelantovim predstavkama mnogobrojnim institucijama koje su, imajući u vidu njihov sadržaj, zahtijevale od Tužilaštva informacije i obavještenja o poduzetim radnjama u otkrivanju počinioca krivičnog djela.

56. Sve navedeno vodi zaključku da Tužilaštvo nije postupalo u skladu s neophodnom marljivošću i sveobuhvatnošću kako zahtijevaju član II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i član 2. Evropske konvencije kada su u pitanju krivični predmeti. U tom smislu argumenti Tužilaštva da su u konkretnom predmetu tokom istrage poduzimane brojne istražne radnje, da su saslušani mnogobrojni svjedoci i da su vršena poligrafska ispitivanja, te da sve navedeno nije dovelo do rezultata u otkrivanju počinioca krivičnog djela ubistva ne mogu otkloniti zahtjev ažurnosti i ekspeditivnosti koja se u ovakvim predmetima zahtijeva i ne mogu biti opravdanje za 25-godišnje trajanje istrage koja, u konačnici, ne rezultira identifikacijom počinioca krivičnog djela. Ovo naročito imajući u vidu da je upravo zbog neadekvatnosti poduzetih radnji predmetna istraga obustavljena, jer je na-

stupila relativna zastarjelost krivičnog gonjenja. Stoga, Ustavni sud smatra da je u istraživanju i otkrivanju počinioca krivičnog djela ubistvo na štetu Neđe Ćorde (apelantovog brata) izostao blagovremen i adekvatan odgovor u skladu sa pozitivnom obavezom javne vlasti iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije.

57. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je prekršeno apelantovo pravo iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije.

Naknada nematerijalne štete

58. S obzirom na to da je utvrđena povreda prava na život, Ustavni sud, u smislu člana 74. Pravila Ustavnog suda, smatra da je u okolnostima konkretnog slučaja apelantu potrebno dodijeliti novčanu naknadu kao satisfakciju za nematerijalnu štetu koja mu je uzrokovana povredom navedenog prava budući da šteta koju je pretrpio apelant „ne može biti nadoknađena pukim utvrđivanjem povrede“ (*mutatis mutandis*, već citirana *M. i drugi protiv Hrvatske*, stav 100). S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća na sadržaj navedene odredbe Pravila prema kojoj Ustavni sud može odrediti naknadu za nematerijalnu štetu (stav 1) pri čemu se novčana naknada određuje na osnovu pravednosti, uzimajući u obzir standarde koji proizlaze iz prakse Ustavnog suda i Evropskog suda (*mutatis mutandis*, Evropski sud, *Jularić protiv Hrvatske* od 20. januara 2011. godine, tač. 49. do 51). Imajući u vidu konkretne okolnosti iz kojih proizlazi da javna vlast nije postupila u skladu sa zahtjevom ažurnosti i ekspeditivnosti, te neophodne marljivosti i sveobuhvatnosti u istraživanju i otkrivanju počinioca krivičnog djela ubistva na štetu Neđe Ćorde (apelantovog brata), Ustavni sud je odlučio da apelantu za utvrđenu povredu prava na život odredi naknadu u iznosu od 5.000,00 KM (*mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 547/15* od 7. septembra 2017. godine, tač. 68. i 69, dostupna na www.ustavnisud.ba).

59. Navedeni iznos apelantu je dužna isplatiti Vlada Republike Srpske u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke uz obavezu da, nakon isteka ovog roka, apelantu plati i zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos, ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom. Odluka Ustavnog suda u ovom dijelu predstavlja izvršnu ispravu.

60. S obzirom na navedeno Ustavni sud smatra da je prekršeno apelantovo pravo iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

61. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije zbog propusta javne vlasti da postupi u skladu sa zahtjevom ažurnosti i razumne ekspeditivnosti, te neophodne marljivosti i sveobuhvatnosti u provođenju istrage povodom ubistva apelantovog brata.

62. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) i člana 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

63. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 3877/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Maje Knežević i Smilje Knežević,
koje zastupa Dalibor Mrša, odvjetnik iz
Banje Luke, podnesena protiv Presude
Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71
0 P 141459 15 Rev od 30. svibnja 2017.
godine i Presude Okružnog suda u Banjoj
Luci broj 71 0 P 141459 14 Gž od 2. rujna
2015. godine

Odluka od 17. srpnja 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3877/17**, rješavajući apelaciju **Maje Knežević i Smilje Knežević**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. srpnja 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Maje Knežević i Smilje Knežević podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 141459 15 Rev od 30. svibnja 2017. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 P 141459 14 Gž od 2. rujna 2015. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Maja Knežević i Smilja Knežević (u daljnjem tekstu: prvoapelantica i drugoapelantica), obje iz Banje Luke, koje zastupa Dalibor Mrša, odvjetnik iz Banje Luke, podnijele su 14. rujna 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 141459 15 Rev od 30. svibnja 2017. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 71 0 P 141459 14 Gž od 2. rujna 2015. godine. Apelantice su

podnescima od 6. listopada 2017. godine, 29. siječnja, 22. ožujka i 25. srpnja 2018. godine, te 9. travnja 2019. godine dopunjavale apelaciju, odnosno obavještavale Ustavni sud o relevantnoj praksi sudova u Bosni i Hercegovini i regiji o istom pitanju koje postavljaju i u svojoj apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog, Okružnog i Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud), te od „Hypo Alpe Adria bank“ a.d. Banja Luka (sada „Addiko bank“ a.d. Banja Luka; u daljnjem tekstu: tužena) zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Sudovi i tužena su dostavili odgovore 4. i 10. lipnja 2019. godine.

4. Ustavni sud je dopisom od 31. svibnja 2019. godine zatražio da apelantice dostave dopunsku dokumentaciju. Apelantice su 5. lipnja 2019. godine postupile po traženju Ustavnog suda.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelantica i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Prvoapelantica kao korisnica kredita i drugoapelantica kao solidarna dužnica zaključile su 18. srpnja 2007. godine sa tuženom ugovor o namjenskom stambenom kreditu (u daljnjem tekstu: sporni ugovor) uz valutnu klauzulu u švicarskim francima (u daljnjem tekstu: CHF). Vrijednost kredita je iznosila 113.500,00 CHF, što je na dan odobrenja kredita, 11. rujna 2007. godine, po srednjem kursu Centralne banke iznosilo 135.547,83 KM. Spornim ugovorom je u članku 3. točka 4. ugovorena promjenljivost kamatne stope na način da se ona vezuje za Libor („fiksiran za 31. 12. za cijeli dvanaestmesečni period, zaokružen na sljedeću veću četvrtinu koja je u trenutku zaključenja spornog ugovora iznosila 6,75% godišnje“), što je promjenljivi dio kamatne stope, plus godišnju maržu od 4,25% kao fiksni dio kamatne stope. Prvoapelantica je ispunjavala svoju ugovornu obvezu i otplaćivala tuženoj mjesečne rate po srednjem kursu CHF preračunatom u KM na dan uplate kredita.

7. Apelantice su 18. travnja 2012. godine podnijele tužbu Osnovnom sudu protiv tužene radi „utvrđenja ništavosti spornog ugovora i sticanja bez osnova“. Naime, apelantice su u tužbi navele da se tužena nije pridržavala spornog ugovora tako što je kamatnu stopu mijenjala prema svojoj internoj odluci, a ne u skladu s izmjenom referentne kamatne stope, odnosno Libora, kako je bilo ugovoreno. Osim toga, apelantice su navele da tužena o takvoj promjeni kamatne stope nikada sa njima nije zaključila aneks ugovora, niti napravila novi otplatni plan, iako je ugovor strogo formalan pravni posao. Apelantice su tražile da sud proglasi ništavim odredbe članka 4. stavak 1. alineja 5. i st. 7., 8. i 9.,

kao i članka 12. spornog ugovora, da sud obveže tuženu da „omogući otplatu preostalog dijela kredita uz uslove i na način koji je definisan momentom zaključenja ugovora – konverzijom kredita u KM po istom kursu koji je primjenjivan pri isplati kredita, bez mogućnosti tužene da mijenja ugovorenu kamatnu stopu“, a prvoapelantica i da joj tužena isplati naknadu na ime stjecanja bez osnove, kako je to konačno precizirala.

8. Presudom Osnovnog suda broj 71 0 P 141459 12 P od 13. siječnja 2014. godine djelomično je usvojen tužbeni zahtjev pa je utvrđeno da su ništave odredbe članka 12. spornog ugovora, da se obvezuje tužena da omogući otplatu ostatka kredita kako je traženo i bez mogućnosti da tužena „proizvoljno i jednostrano mijenja ugovorenu kamatnu stopu“, te da plan otplate kredita uskladi s kamatnom stopom usklađenom s godišnjim Liborom. Također, slijedom toga, obvezana je tužena prvoapelantici isplatiti iznos od 5.309,57 KM na ime glavnog duga – razlike između prvoapelantičinih uplata i „anuiteta kredita neusklađenih s tržišnom vrijednošću Libora“, te iznos od 3.273,25 KM na ime obračunate i dospjele zatezne kamate za više obračunat i naplaćen kredit po osnovi neusklađene vrijednosti Libora, kako je precizno navedeno u stavku 1. izreke prvostupanjske presude. Također, tužena je obvezana prvoapelantici isplatiti i iznos od 15.029,40 KM na ime ukupno obračunatog i naplaćenog kredita po osnovi kursne razlike u razdoblju od 1. prosinca 2007. godine do 1. studenog 2013. godine i iznos od 6.292,37 kao iznos obračunate i dospjele zatezne kamate za više obračunat i naplaćen kredit po osnovi kursne razlike za isto razdoblje. Također, tužena je obvezana na ukupan iznos koji treba isplatiti prvoapelantici platiti zateznu kamatu, te apelanticama nadoknaditi troškove postupka, kako je to navedeno u izreci prvostupanjske presude. Preostali dio tužbenog zahtjeva apelantica je odbijen (utvrđenje ništavosti članka 4. stavak 1. alineja 5. i st. 7., 8. i 9. spornog ugovora).

9. U bitnom, prvostupanjski sud je utvrdio da su apelantice i tužena člankom 12. spornog ugovora ugovorile promjenljivost kamatne stope, i to tako da su apelantice svojim potpisom na ugovoru potvrdile da su suglasne i da prihvaćaju primjenu odluke o kamatnim stopama, kao i sve njezine kasnije izmjene „u skladu sa kretanjima i dinamikom promjene Libora na tržištu kapitala“, ali i sa „izmjenama i dopunama odluke o kamatnim stopama banke, a koje se smatraju sastavnim dijelom ugovora, bez posebnog zaključivanja aneksa ovog ugovora“. Također, sud je utvrdio da se u istom članku tužena „obavezala da će o visini kamatne stope i o promijenjenom iznosu rate izvijestiti [prvoapelanticu] pismenim putem, bez odgode, te da se kredit plaća u KM, uz valutnu klauzulu vezanu za CHF“, a da prvoapelantica kao korisnica kredita „potpisom ovog ugovora daje izričit pristanak na promjenu kamatne stope pod uslovima definisanim u članu 3. ovog ugovora“. S druge strane, prvostupanjski sud je utvrdio da je člankom 3. spornog ugovora, između ostalog, ugovoreno da kamatnu stopu čini redovna kamatna stopa na kredit u iznosu od 113.500 CHF, da se ugovara promjenljiva kamatna stopa vezana za godišnji Libor plus 4,25% kamatne marže godišnje, kako je to već navedeno u točki 4. odluke.

10. Prvostupanjski sud je dalje u obrazloženju detaljno interpretirao relevantne odredbe Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), i to odredbe čl. 10–18., 21, 99–101. i 142. i 143. ZOO-a. Naveo je da je točno da su apelantice odredbom članka 12. stavak 1. spornog ugovora prihvatile sve naknadne izmjene kamatne stope kako je u tom članku navedeno, ali i da su, prema odredbi stavka 5. istog članka, „potpisom predmetnog ugovora o kreditu dale izričiti pristanak na promjenu kamatne stope pod uslovima definisanim u članu 3. ovog ugovora.“ Nakon što je ukazao na odredbu članka 142. ZOO-a kojim se regulira primjena općih uvjeta koje odredi jedan ugovarač i koji „dopunjuju posebne uslove utvrđene među ugovaračima u istom ugovoru“, sud je naveo da je člankom 3. spornog ugovora „regulisan način obračuna redovne kamatne stope što isključuje primjenu odredbe člana 12. stav 1. istog ugovora jer su stranke ugovorile posebne uslove vezane za plasman ovih kreditnih sredstava“. Slijedom toga, kako je zaključio prvostupanjski sud, ne mogu se primjenjivati odluke tužene o promjeni kamatne stope ako su strane točno i detaljno ugovorile za ovaj konkretan slučaj način obračuna redovne promjenljive kamatne stope, ovisno o godišnjem Liboru, plus kamatna marža od 4,25%, „što predstavlja bitan element ugovora o kreditu.“ Sud je dalje naveo da kada se ima u vidu odredba stavka 5. članka 12. spornog ugovora, odnosno izričit pristanak apelantica na promjenu kamatne stope pod uvjetima definiranim u članku 3. tog ugovora, onda se mora zaključiti da su apelantice finansijskim vještačenjem dokazale „da je tužena zaračunavala [apelanticama] veću kamatu iznad prvobitno ugovorene redovne kamate“. Stoga, prema stajalištu prvostupanjskog suda, tužena nije postupila u skladu sa svojom ugovornom obavezom koja se odnosi „na obračun i naplatu anuiteta“.

11. Prvostupanjski sud je zaključio da je odredba članka 12. u svezi sa člankom 3. spornog ugovora pravno ništava zato što apelantice „u vrijeme zaključenja ugovora nisu imale saznanja o odlukama tužene o visini kamatne stope, niti je tužena kasnije u skladu sa promjenama ove sa [apelanticama] zaključivala posebne anekse ugovora [...] kod nesporne činjenice da je tužena predmetnim odlukama mijenjala visinu ugovorene kamatne stope na drugačiji način nego što je to bilo ugovoreno članom 3. predmetnog ugovora.“ Osim toga, sud je zaključio da je iz dokaza koji su provedeni u postupku evidentno da je ugovor sačinila i predložila tužena zato što je „sačinjen po njenom obrascu, sa njenim memorandumom“, da je tužena „regulisala sve bitne elemente ugovora koji se odnose na iznos kredita, namjenu, rok i način vraćanja itd., kao i da se pozvala na svoje odluke.“ Sud je također naveo da se odredba članka 12. spornog ugovora može smatrati nejasnom u smislu čl. 99–101. ZOO-a jer postoji kolizija sa člankom 3. istog ugovora, što dalje znači da svi bitni elementi ugovora nisu bili jasno i precizno određeni u vrijeme njegovog zaključenja. Stoga, kako je sud naveo, pravnu važnost ne mogu imati odredbe kojima se jedna od ugovornih strana obvezuje „da unaprijed, *a priori*, ‘bjanko’, prihvata sve kasnije izmjene i dopune ugovora, koje će ponuditi druga ugovorna strana.“ Budući da se radi o kamati kao bitnom elementu ugovora, promjenu bitnih elemenata ugovorne strane uvijek reguliraju aneksom ugovora, za šta je potrebna suglasna volja ugovornih strana. Kako je tužena jednostrano i samostalno mijenjala kamatnu stopu kao

bitan element ugovora, bez zaključivanja aneksa ugovora, sud je zaključio da je na taj način kršila temeljna načela obligacijskog prava.

12. Sud je također naveo da tužena nije pobijala da je mijenjala kamatnu stopu, i to tako što je mijenjala godišnju maržu koja, pored Libora, predstavlja drugi, fiksni element kamatne stope i koja je u vrijeme zaključenja spornog ugovora iznosila 4,25%. Osim toga, i vještak je utvrdio da tužena nije mijenjala kamatnu stopu u skladu s kretanjem Libora uvećanog za 4,25% kamatne marže, već je u cijelom utuženom razdoblju u kojem je Libor padao uvećavala Libor za kamatnu maržu koju je sama određivala. To znači, kako zaključuje sud, da je tužena jednostrano mijenjala fiksni dio kamatne stope, iako je članom 3. spornog ugovora kamatna marža ugovorena „kao stalna i nepromjenljiva kategorija“. Osim toga, vještačenjem je također utvrđeno da tužena nije utvrđivala promjenu kamatne stope sa danom promjene Libora, već sa zakašnjenjem od po nekoliko mjeseci.

13. Osim toga, prvostupanjski sud je naveo i da tužena nije mogla ugovorom propisati da se druga ugovorna strana odriče prava isticanja prigovora promijenjenih okolnosti tijekom trajanja spornog ugovora. Sud je naveo da je to suprotno odredbi članka 143. ZOO-a, kao i odredbama kojima se propisuju uvjeti, način i posljedice ponašanja ugovornih strana kada za vrijeme trajanja ugovora dođe do značajno promijenjenih okolnosti koje u tolikoj mjeri utječu na materijalne prilike ugovorne strane da ona ugovor ne bi ni zaključila da su takve okolnosti postojale u vrijeme zaključenja ugovora ili bi ga zaključila s bitno drugačijim sadržajem. Budući da je utvrdio ništavost odredbe članka 12. spornog ugovora, sud je naveo da slijedom toga apelantice stječu pravo da od tužene traže da im omogući otplatu preostalog dijela kredita na način „koji bi bio na snazi da tužena nije u ugovor unijela ovakvu odredbu“, te pravo da traže novčanu korist koju je tužena ostvarila primjenom te odredbe na temelju članka 210. ZOO-a. Stoga je obvezao tuženu da prvoapelantici vrati iznos od 5.309,57 KM koji je nepropisnim obračunom kamate neutemeljeno pribavila za sebe kao novčanu korist.

14. U odnosu na dio tužbenog zahtjeva koji se odnosi da traženje apelantica da sud obveže tuženu da im isplati određene novčane iznose koji su nastali na temelju kursnih razlika između kursa CHF preračunatog u KM na dan plasmana kredita i njegovog kursa na dan uplata pojedinačnih rata u utuženom razdoblju, sud je naveo da je prvo bilo potrebno riješiti pitanje je li prvoapelantica imala obvezu rate uplaćivati po kursu CHF preračunatom u KM koji je važio u vrijeme kada joj je tužena isplatila kredit ili po kursu važećem u vrijeme uplate pojedinačnih rata. U svezi s tim, sud je ponovno ukazao na odredbu članka 3. spornog ugovora kojim su stranke ugovorile ovakav način otplate kredita. Prvostupanjski sud se pozvao na odredbe članka 394. ZOO-a (načelo monetarnog nominalizma) i članka 395 (valuta obveze). Imajući to u vidu, prvostupanjski sud je zaključio da je tužena ugovaranjem u članku 3. spornog ugovora plaćanja rata kredita po srednjem kursu CHF preračunatom u KM na dan uplate svake pojedinačne rate prekršila navedene odredbe, odnosno da je prvoapelantica bila obvezna tuženoj otplaćivati rate

po srednjem kursu CHF preračunatom u KM na dan kada su joj sredstva stavljena na raspolaganje.

15. Sud je također naveo da tužena „kao finansijska organizacija ima pravnu mogućnost iz člana 1065. ZOO-a da od korisnika kredita, za novac koji im je stavila na raspolaganje naplati ugovorenu kamatu, a i zakonsku zateznu kamatu ukoliko ovaj bude kasnio sa otplatama“. Stoga je sud zaključio da je nezakonito pribavljanje novčane koristi i po drugoj osnovi, kursnoj razlici, kako je to tužena stavila u ugovor, zato što je na taj način tužena sebi pribavila dvostruku korist: po osnovi ugovorene promjenljive kamate i po osnovi kursnih razlika „koje su neminovno nastale usljed promjene tržišne vrijednosti strane valute u odnosu na domaću“ tijekom trajanja kreditne obveze. Kako je sud dalje naveo, ZOO ne pruža zaštitu takvom ponašanju „budući da je očigledno da se njime krše osnovni postulati ugovornih odnosa, a to su načelo ravnopravnosti strana, savjesnosti i poštenja i načelo jednakih davanja.“ Sud je vještačenjem utvrdio da su tijekom utuženog razdoblja nastale kursne razlike, odnosno da je vrijednost CHF rasla u odnosu na KM, te da je po toj osnovi prvoapelantica više uplatila 15.029,40 KM, na koji iznos ima i pravo na zateznu kamatu, za koju je vještak za utuženo razdoblje utvrdio da iznosi 6.297,37 KM.

16. Sud je konačno zaključio da se tužena „nije ponašala sa pažnjom dobrog stručnjaka, na šta je bila obavezna, budući da ona obavlja finansijsku djelatnost iz koje je zaključen predmetni ugovor, čime je tužena zloupotrijebila svoj monopolski položaj u odnosu na [apelantice] (nepravilnim obračunavanjem kamatne stope, te nepravilnim određivanjem da se iznos svake dospjele rate naplaćuje po srednjem kursu CHF preračunatog u KM na dan uplate rata, umjesto na dan plasmana kredita)“.

17. Ostali dio tužbenog zahtjeva koji se odnosio na zahtjev da se utvrde ništavim odredbe članka 4. stavak 1. alineja 5., te st. 7., 8. i 9. spornog ugovora sud je odbio zato što je utvrdio da je tužena imala zakonsko uporište da radi osiguranja svog potraživanja po spornom ugovoru ugovori zasnivanje hipoteke na nekretninama i dostavljanje mjenice, što je regulirano navedenim odredbama.

18. Okružni sud je pobijanom presudom broj 71 0 P 141459 14 Gž od 2. rujna 2015. godine djelomično uvažio žalbu tužene i preinačio prvostupanjsku presudu u dijelu u kojem je utvrđeno da je ništava odredba članka 12. spornog ugovora i tužena obvezana prvoapelantici omogućiti otplatu preostalog dijela kredita konverzijom u KM po istom kursu koji je primjenjivan pri isplati kredita, bez mogućnosti tužene da proizvoljno i jednostrano mijenja ugovorenu kamatnu stopu, te da joj isplati određene iznose na ime neutemeljeno stečene koristi s kamatama, kako je to precizno navedeno u izreci drugostupanjske odluke. U ostalom dijelu, koji se odnosio na usklađivanje plana otplate kredita s kamatnom stopom usklađenom s godišnjim Liborom i na isplatu razlike za više naplaćenu kamatu u utuženom razdoblju, žalba tužene je odbijena i prvostupanjska presuda potvrđena.

19. Okružni sud je, između ostalog, obrazložio da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo kada je utvrdio da je odredba članka 12. spornog ugovora ništava i kada je po toj osnovi obvezao tuženu na isplatu iznosa glavnog duga, obračunatih i dospjelih kamata i zatezne kamate na iznos glavnog duga, kako je to već navedeno. Okružni sud se također pozvao na odredbe čl. 10. i 11. ZOO-a pa je zaključio da je nesporno da su parnične stranke u konkretnom slučaju zaključile sporni ugovor „kojim su se saglasili o bitnim elementima“. Dalje, sud je naveo da je prvostupanjski sud pravilno zaključio da je sporni ugovor tipski ugovor i da ga je pripremila tužena. Međutim, Okružni sud je obrazložio da je prvostupanjski sud pogrešno zaključio da ta činjenica ukazuje na monopolistički položaj tužene i kršenje načela ravnopravnosti. U svezi s tim, Okružni sud je naveo da tipskim ugovorima „određeni privredni subjekti plasiraju robu na tržištu pod identičnim uslovima“, te da je „ustaljeno pravilo u tržišnoj privredi“ da takve ugovore sastavlja samo jedna strana. Dalje, Okružni sud je naveo da je, prema članku 72. stavak 1. ZOO-a, ugovor zaključen kada ga potpišu sve osobe koje se njime obvezuju, što „podrazumijeva da druga ugovorna strana, prije potpisivanja, u smislu ostvarivanja načela ravnopravnosti i autonomije volje, kao i ostalih načela obligacionog prava, mora biti upoznata sa odredbama i uslovima iz ugovora i mora saglasnošću volje pristati na ponuđene uslove.“ Također, Okružni sud je naveo da je „opštepoznato da su ugovori o kreditu uz valutnu klauzulu, gdje glavnica kredita zavisi od kursa neke strane valute (švicarski franak, euro i sl.) uobičajeni u pravnom prometu i da nije sporno da se ova klauzula često koristi, te da je kao takva razumljiva i prosječnom potrošaču.“ Okružni sud je zaključio da su apelantice i tužena zaključile ugovor slobodno izraženom voljom, sa dopuštenom osnovom i da suprotno nisu ni dokazivale, te da je po tom ugovoru prvoapelantica imala obvezu mjesečne rate izražene u CHF uplaćivati u KM prema srednjem kursu na dan uplate svake pojedinačne rate, kako je i ugovoreno.

20. Vrhovni sud je pobijanom presudom broj 71 0 P 141459 15 Rev od 30. svibnja 2017. godine odbio reviziju apelantica zato što je zaključio da je drugostupanjska odluka u pobijanom dijelu pravilna. Vrhovni sud je u obrazloženju naveo da su se stranke spornim ugovorom u čl. 2. i 3. suglasile o bitnim elementima ugovora. Sud je naglasio da apelantice nisu ni tražile da se utvrdi ništavost čl. 2. i 3. „koji sadrže valutnu klauzulu i promjenljivu kamatnu stopu“, te da zbog toga pravna valjanost članka 12. spornog ugovora ne predstavlja prethodno pitanje za odluku o njihovom zahtjevu da im tužena isplati novčane iznose koji su nastali po osnovi kursnih razlika. Naime, članak 12. spornog ugovora, kako je to naveo Vrhovni sud, ne definira bitne elemente ugovora, „već je klauzula kojom su stranke odredile način primjene članka 2. i 3. ugovora“. U odnosu na ugovorenu valutnu klauzulu, Vrhovni sud je istaknuo da je ona pravno dopušteno sredstvo ugovaranja koje „podrazumijeva mogućnost određenih odstupanja od kursa, odnosno vrijednosti valute obračuna u odnosu na kurs drugih valuta ili tržišnu cijenu predmeta namjenskog kredita. Zbog višegodišnjeg trajanja ugovora o kreditu ni banka, ni korisnik kredita nisu u prilici da u vrijeme zaključenja ugovora sagledaju buduća

tržišna kretanja kursa valute obračuna, pa podjednako snose posljedice aleatornosti takvog ugovora.“ Također, Vrhovni sud je naveo da apelantice nisu u postupku ni isticale da im odredbe ugovora nisu bile jasne, niti da ugovor nisu prihvatile slobodnom voljom. Osim toga, kako je dalje naveo Vrhovni sud, „sve i kada bi se prihvatilo da je u pogledu svoje pregovaračke pozicije i razine obaviještenosti korisnik kredita u slabijem položaju u odnosu na banku, [prvoapelantici] koja ne spori da je ugovor pročitala, a pri tome je diplomirani ekonomista, u vrijeme zaključenja ugovora bile su poznate pravne posljedice ugovaranja tzv. valutne klauzule u švajcarskim francima i ekonomske posljedice zaključenja ugovora (da će rata kredita zavisiti od kretanja ove valute).“

21. Vrhovni sud je također naveo da za rješenje konkretne pravne stvari nije bitan izvor sredstava iz kojih je plasiran kredit s valutnom klauzulom, te da su neutemeljeni revizijski prigovori da je tužena trebala dokazati je li se kreditno zadužila u stranoj valuti kod druge financijske organizacije i je li ta sredstva konvertirala radi davanja kredita, niti su apelantice predlagale izvođenje dokaza u tom pravcu. U odnosu na prigovor o tome da je zbog enormnog rasta CHF valutna klauzula dovela do narušavanja ekvivalentnosti davanja na štetu apelantica, Vrhovni sud se pozvao na načelo jednake vrijednosti prestacija iz članka 15. ZOO-a pa je naveo da se to načelo ne odnosi na sve ugovore, „već na dvostrano obavezne ugovore u kojima nije isključeno po prirodi ugovornih odnosa, ili po volji ugovornih strana“. Također je naveo da je odstupanje od načela ekvivalentnosti „dozvoljeno u onim dvostranim ugovorima kod kojih po prirodi ugovornog odnosa vrijednost prestacije jedne strane ne mora biti srazmjerna vrijednosti prestacije druge strane (npr. ugovori o osiguranju, ugovori na sreću – tzv. aleatorni ugovori), kao i onda kada slobodno izraženom voljom ugovornih strana bude prihvaćena niža vrijednost prestacije jedne strane (član 139. stav 5. ZOO).“ Vrhovni sud je dalje obrazložio da ZOO predviđa instrumente za uspostavu poremećene ugovorne ravnoteže, ovisno o tome je li do narušavanja načela ekvivalentnosti došlo u vrijeme zaključenja ugovora ili nakon toga. Tako se, kako je dalje obrazložio Vrhovni sud, narušavanje ekvivalentnosti u vrijeme zaključenja ugovora otklanja zahtjevom za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja iz članka 139. ZOO-a, odnosno zahtjevom za raskid ili izmjenu ugovora iz članka 133. stavak 4. ZOO-a ako su okolnosti koje otežavaju ispunjenje obveze jedne strane nastale nakon toga. Međutim, kako je zaključio Vrhovni sud, apelantice nisu postavile takve zahtjeve.

22. Vrhovni sud je obrazložio i da se sporni ugovor ne može smatrati zelenaškim ugovorom koji je zabranjen odredbom članka 141. ZOO-a zato što se iz provedenih dokaza nikako ne može izvući zaključak da je ugovor zaključen s namjerom tužene da iskoristi stanje nužde, nedovoljno iskustvo, lakomislenost ili ovisnost apelantica, niti da su one sporni ugovor zaključile nalazeći se u takvoj situaciji koja je, u biti, za njih predstavljala neku nužnost.

23. U odnosu na obračun kamata po spornom ugovoru, Vrhovni sud je u obrazloženju ponovio ono što su u odnosu na to pitanje utvrdili i prvostupanjski i drugostupanjski sud.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

24. Apelantice smatraju da im je pobijanim odlukama Vrhovnog i Okružnog suda prekršeno pravo na pravično saslušanje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo na nediskriminaciju iz članka 14. Europske konvencije. U svezi s tim, apelantice navode da su tužbeni zahtjev temeljile „pozivajući se ponajviše na odredbe Zakona o zaštiti potrošača BiH“, kao i na druge zakone (ZOO, Zakon o deviznom poslovanju RS, Zakon o bankama RS). Apelantice navode da su se naročito pozivale na odredbe čl. 3., 93. i 95. Zakona o zaštiti potrošača, koje su detaljno navele (stranica 4. apelacije), ali da „niti jedan sud na bilo kojoj instanci, posebno Okružni sud [...] i Vrhovni sud [...] nisu obratili pažnju, niti su razmotrili, pa čak ni spomenuli pravnu argumentaciju i kvalifikacije koje su apelantice isticale tokom cjelokupnog postupka, kao da Zakon o zaštiti potrošača BiH i drugi zakoni i propisi koji regulišu rad banaka nikako ne postoje, niti važe u pravnom sistemu BiH i RS.“

25. Također, apelantice navode da tužena nije niti u jednoj fazi postupka dokazala da se radi plasiranja spornog kredita zadužila na stranom ili domaćem tržištu novca u CHF, zbog čega bi morala vraćati iznos u toj valuti i „isplaćivati pasivne kamatne stope“. Navode i da ove njihove tvrdnje Vrhovni sud „kratko spominje i, bez bilo kakvog obrazloženja, odbija kao irelevantne [...] iako bi se moglo raditi o prividnom (simulovanom) pravnom poslu koji, prema članu 62. ZOORS nema učinka među ugovornim stranama.“ U odnosu na potrebu uzimanja u razmatranje odredaba Zakona o zaštiti potrošača, apelantice se pozivaju na mišljenje Europskog suda pravde u Luksemburgu (u daljnjem tekstu: ESP) i navode da je u sličnom predmetu taj sud utvrdio da su „prema Direktivi 93/13/EEZ [...] nepoštene odredbe u ugovorima sklopljenima između poslovnog subjekta (banaka) i potrošača sa valutnim klauzulama“. U svezi s tim, apelantice detaljno navode stajališta tog suda na str. 5–6. apelacije. Dalje, apelantice navode da proizvoljna primjena prava predstavlja kršenje članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te da je ignoriranje njihovih argumenata i primjene Zakona o zaštiti potrošača i drugih propisa dovelo do nejednakosti u postupanju i povrede zabrane diskriminacije iz članka 14. Europske konvencije.

26. Također, apelantice navode da su sudovi „ignorirali“ prvoapelantičinu izjavu da joj „nakon što uplati ratu kredita od mjesečne plate ostaje 25,00 KM za egzistenciju“, što, prema njihovom mišljenju, pokazuje da Vrhovni i Okružni sud „nisu adekvatno odgovorili na pitanje na koji je način u predmetnom ugovoru uspostavljena ravnoteža uzajamnih prava i obaveza“ ugovornih strana. Dalje, apelantice se pozivaju i na praksu Ustavnog suda u odnosu na to da svako miješanje u pravo na imovinu mora biti propisano zakonom, imati legitiman cilj i mora biti proporcionalno, odnosno mora se uspostaviti pravična ravnoteža između prava osobe na imovinu i javnog (općeg) interesa

uz obrazlaganje standarda i pozivanje na praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud). Apelantice smatraju da Vrhovni i Okružni sud nisu dali odgovor na pitanje „na koji način je u konkretnom slučaju ispoštovan princip jednake vrijednosti uzajamnih davanja, zatim načelo savjesnosti i poštenja i uopšte osnovna načela Zakona o obligacionim odnosima iz kojih je i proistekla valutna klauzula čiji je cilj da zaštiti povjerioca, ali ne i da uništi dužnika u ispunjenju njegove obaveze.“

27. Apelantice nisu posebno obrazlagale navodno kršenje prava na imovinu i na nediskriminaciju.

28. U dopunama apelacije apelantice su obavještavale Ustavni sud o praksi sudova u regiji (Srbija, Hrvatska, Slovenija), koja slijedi praksu ESP povodom istog pitanja koje se postavlja i u konkretnom slučaju. Apelantice predlažu da Ustavni sud utvrdi kršenje navedenih prava, ukine pobijane presude Vrhovnog i Okružnog suda i predmet „vrati Okružnom sudu na ponovno razmatranje ili da sam meritorno riješi ovu pravnu stvar tako što će potvrditi prvostepenu presudu i dosuditi apelanticama pravičnu naknadu zbog povrede prava na pristup sudu.“

b) Odgovor na apelaciju

29. U odgovorima na apelaciju Vrhovni i Okružni sud su naveli da u cijelosti ostaju pri stajalištima i zaključcima iznesenim u pobijanim presudama. Osnovni sud je naveo da smatra da se „navodima apelanta ne dovodi u pitanje zakonitost odluka drugostepenog i revizionog suda, pa samim tim, da nisu povređena prava“ na koja su se apelantice pozvale.

30. Tužena u svom odgovoru pobija apelacijske navode. Naročito ističe da su netočni apelacijski navodi da sudovi „nisu obratili pažnju niti su razmotrili pa čak ni spomenuli pravnu argumentaciju i kvalifikacije koje su apelantice isticale tokom postupka“. Naprotiv, tužena smatra da su sudovi jasno obrazložili svoje odluke i „pozvali se na odgovarajuće propise, a Vrhovni sud [RS] u svojoj je odluci [...] čak i naveo koje pravne mogućnosti su stajale [apelanticama] na raspolaganju“, ali da apelantice nisu koristile pravne instrumente koje propisuje ZOO za ovakve situacije. Tužena smatra i da se praksa međunarodnog suda ne može primijeniti na konkretnu situaciju „jer ne znamo šta je predmet spora u tim pravnim stvarima, a apelant se poziva samo na one stavove iz tih odluka koji mu navodno idu u korist.“

V. Relevantni propisi

31. U **Zakonu o obligacionim odnosima Republike Srpske** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“ br. 17/93 i 3/96; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima) relevantne odredbe glase:

Autonomija volje

Član 10.

Strane u obligacionim odnosima su slobodne, u granicama prinudnih propisa, javnog poretka i dobrih običaja, da svoje odnose urede po svojoj volji.

Ravnopravnost strana

Član 11.

Strane u obligacionom odnosu su ravnopravne.

Načelo savjesnosti i poštenja

Član 12.

U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa strane su dužne da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja.

Zabrana zloupotrebe prava

Član 13.

(1) Zabranjeno je vršenje prava iz obligacionih odnosa protivno cilju zbog koga je ono zakonom ustanovljeno ili priznato.

Zabrana stvaranja i iskorišćavanja monopolskog položaja

Član 14.

U zasnivanju obligacionih odnosa strane ne mogu ustanovljivati prava i obaveze kojima se za bilo koga stvara ili iskorišćava monopolski položaj na tržištu.

Načelo jednake vrijednosti davanja

Član 15.

(1) U zasnivanju dvostranih ugovora „strane“ polaze od načela jednake vrijednosti uzajamnih davanja.

(2) Zakonom se određuje u kojim slučajevima narušavanja toga načela povlači pravne posljedice.

Zabrana prouzrokovanja štete

Član 16.

Svako je dužan da se uzdrži od postupka kojim se može drugom prouzrokovati šteta.

Dužnosti ispunjenja obaveza

Član 17.

(1) *Strane u obligacionom odnosu dužne su da izvrše svoju obavezu i odgovorni su za njeno ispunjenje.*

(2) *Obaveza se može ugasiti samo saglasnošću volja učesnika u obligacionom odnosu ili na osnovu zakona.*

Ponašanje u izvršavanju obaveza i ostvarivanju prava

Član 18.

(1) *Učesnik u obligacionom odnosu dužan je da u izvršavanju svoje obaveze postupa sa pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva u odgovarajućoj vrsti obligacionih odnosa (pažnja dobrog privrednika, odnosno pažnja dobrog domaćina).*

(2) *Učesnik u obligacionom odnosu dužan je da u izvršavanju obaveze iz svoje profesionalne djelatnosti postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka).*

Sastavljanje isprave

Član 72.

(1) *Kad je za zaključenje ugovora potrebno sastaviti ispravu, ugovor je zaključen kad ispravu potpišu sva lica koja se njim obavezuju.*

(2) *Ugovarač koji ne zna pisati staviće na ispravu rukoznak ovjeren od dva svjedoka ili od suda, odnosno drugog organa. [...]*

Primjena odredbi i tumačenje spornih odredbi

Član 99.

(1) *Odredbe ugovora primjenjuju se onako kako glase.*

(2) *Pri tumačenju spornih odredbi ne treba se držati doslovnog značenja upotrijebljenih izraza, već treba istraživati zajedničku namjeru ugovarača i odredbu tako razumjeti kako to odgovara načelima obligacionog prava utvrđenim ovim zakonom.*

Nejasne odredbe u posebnim slučajevima

Član 100.

U slučaju kad je ugovor zaključen prema unaprijed odštampanom sadržaju, ili kad je ugovor bio na drugi način pripremljen i predložen od jedne ugovorne strane, nejasne odredbe tumačiće se u korist druge strane.

Dopunsko pravilo

Član 101.

Nejasne odredbe u ugovoru bez naknade treba tumačiti u smislu koji je manje težak za dužnika, a u teretnom ugovoru u smislu kojim se ostvaruje pravičan odnos uzajamnih davanja.

Obaveznost

Član 142.

(1) Opšti uslovi određeni od strane jednog ugovarača, bilo da su sadržani u formalnom formularnom ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva, dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovaračima u istom ugovoru, i po pravilu obavezuju kao i ove.

(2) Opšti uslovi ugovora moraju se objaviti na uobičajeni način.

(3) Opšti uslovi obavezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u času zaključenja ugovora.

(4) U slučaju neslaganja opštih uslova i posebnih pogodbi važe ove posljednje.

Ništavost nekih odredbi opštih uslova

Član 143.

(1) Ništave su odredbe opštih uslova koje su protivne samom cilju zaključenog ugovora ili dobrim poslovnim običajima, čak i ako su opšti uslovi koji ih sadrže odobreni od nadležnog organa.

(2) Sud može odbiti primjenu pojedinih odredbi opštih uslova koje lišavaju drugu stranu prava da stavi prigovore, ili onih na osnovu kojih ona gubi prava iz ugovora ili gubi rokove, ili koje su inače nepravične ili pretjerano stroge prema njoj.

Načelo monetarnog nominalizma

Član 394.

Kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi, izuzev kad zakon određuje što drugo.

Valuta obaveze

Član 395.

Ako novčana obaveza glasi na plaćanje u nekoj stranoj valuti ili zlatu, njeno ispunjenje se može zahtijevati u domaćem novcu prema kursu koji važi u trenutku ispunjenja obaveze.

Pojam

Član 1065.

Ugovorom o kreditu banka se obavezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obavezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobijeni iznos novca vrati u vrijeme i na način kako je utvrđeno ugovorom.

32. U **Zakonu o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini** („Službeni glasnik BiH“ br. 25/06 i 88/15) relevantne odredbe glase:

Članak 1.

(1) *Zakon o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini [...] uređuje odnose između potrošača, proizvođača i trgovaca na teritoriju Bosne i Hercegovine.*

(2) *Na odnose i slučajeve iz područja zaštite potrošača koji nisu propisani ovim Zakonom primjenjivat će se [...] odgovarajuće odredbe zakona kojima se uređuju obligacijski odnosi u Bosni i Hercegovini. U slučaju dvojbe ili sukoba odredaba, primjenjivat će se odredba koja potrošačima pruža veći stupanj zaštite.*

(3) *Potrošač je svaka fizička osoba koja kupuje, stječe ili rabi proizvode ili usluge za svoje osobne potrebe i za potrebe svoga kućanstva.*

(4) *Proizvođač je svaka fizička ili pravna osoba koja posluje u Bosni i Hercegovini, bez obzira na vrstu ili oblik vlasništva, javna ili privatna, koja u cijelosti ili djelomično proizvodi proizvod ili pruža uslugu.*

[...]

(10) *Usluga je svaka djelatnost čija je namjena da bude ponuđena potrošačima.*

Članak 2.

Potrošač se ne može odreći niti biti uskraćen za prava koja su mu dana ovim Zakonom.

Članak 3.

Temeljna potrošačka prava su:

[...]

d) *pravo na informiranost;*

[...]

g) *pravo na naknadu štete i kompenzaciju; [...]*

Članak 93.

(1) Ugovorne odredbe obvezuju potrošača samo ako je prije zaključenja ugovora bio upoznat sa njegovim sadržajem, odnosno ako su mu ugovorni uvjeti bili poznati u vrijeme zaključenja ugovora.

(2) Ugovorne odredbe trebaju biti razumljive i u svezi s drugim odredbama u istom ili u drugom ugovoru između istih strana, uzimajući u obzir prirodu proizvoda ili usluge i svih drugih sudionika u svezi sa zaključenjem ugovora.

(3) U slučaju dvojbe u svezi sa značenjem pojedinih odredaba u ugovoru, važit će značenje koje je povoljnije za potrošača.

(4) Smatra se da je potrošač bio upoznat s ugovornim odredbama ako ga je trgovac upozorio i ako su mu one bile dostupne.

Članak 94.

(1) Trgovac ne smije zahtijevati ugovorne odredbe koje su nepošteno ili koje bi prouzročile štetu potrošaču.

(2) Ugovorne odredbe iz stavka (1) ovoga članka su ništave.

Članak 95.

Ugovorne odredbe koje potrošač nije osobno ugovarao smatrat će se nepoštenima:

a) ako tvore znatnu nejednakost između prava i obveza ugovornih strana na štetu potrošača;

b) ako bi ispunjenje ugovornih obveza znatno odstupilo od opravdanog očekivanja potrošača;

c) ako su u suprotnosti s načelom poštenja, savjesti i dobrim poslovnim običajima.

Članak 96.

U općim uvjetima formularnih ugovora naročito nije pravovaljana odredba:

[...]

d) kojom ugovorna strana predviđa izmijenu ili odstupanje od obećane činidbe, uzimajući u obzir isključivo svoj interes; [...]

VI. Dopustivost

33. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

34. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija,

iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

35. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 71 0 P 141459 15 Rev od 30. svibnja 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijanu presudu apelantice su primile 23. kolovoza, a apelacija je podnesena 14. rujna 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

36. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

37. Apelantice smatraju da im je pobijanim odlukama Vrhovnog i Okružnog suda prekršeno pravo na pravično saslušanje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo na nediskriminaciju iz članka 14. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

38. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

39. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

40. Apelantice, između ostalog, smatraju da se u pobijanim odlukama Okružni i Vrhovni sud nisu nikako bavili njihovom argumentacijom koju su isticale tijekom cijelog postupka, a koja se ticala relevantnih odredaba Zakona o zaštiti potrošača u BiH, te da nisu jasno obrazložili zbog čega smatraju da je ugovaranjem valutne klauzule kao u spornom ugovoru postignuta ravnoteža uzajamnih davanja, naročito kada nakon isplate rate apelantici ne ostaje ni minimum sredstava za život.

41. U svezi s tim, Ustavni sud je, slijedeći praksu Europskog suda, u svojoj praksi dosljedno isticao da pravo na obrazloženu odluku predstavlja neodvojiv dio prava na pravično suđenje, te da članak 6. stavak 1. Europske konvencije obvezuje sudove da obrazlože svoje odluke zato što nedostatak dovoljnih i relevantnih razloga u sudskoj odluci može ukazivati, između ostalog, na arbitrarno sudsko odlučivanje. Međutim, to ne znači i obvezu sudova da detaljno odgovore na svaki argument koji stranke iznesu u postupku, odnosno u žalbama ili drugim odgovarajućim podnescima. Koliko će biti široka obveza suda da u obrazloženju odluke navede razloge kojima se vodio pri njezinom donošenju ovisi o okolnosti i prirodi svakog pojedinog slučaja (mjerilo dovoljnosti). S druge strane, razlozi navedeni u obrazloženju odluke u pravilu će se smatrati relevantnim ako jasno upućuju na to da sudovi nisu proveli procjenu na proizvoljan način, da nisu učinili neku drugu očitu pogrešku u prosuđivanju, pogrešno ocijenili postojanje nekog važnog čimbenika ili propustili razmotriti sve relevantne čimbenike, odnosno propustili uzeti u obzir sve činjenične i pravne elemente koji su objektivno relevantni za donošenje odluke, da nisu odbili provesti dokaze koji bi mogli dovesti do drugačije odluke itd. Dakle, razlozi navedeni u obrazloženju odluke moraju obuhvatiti sve važne aspekte konkretnog slučaja koji su mogli utjecati na konačnu odluku (mjerilo relevantnosti; vidi, između ostalih, Europski sud, *Ruiz Torija protiv Španjolske*, presuda od 9. prosinca 1994. godine, serija A, broj 303-A, točka 29., *Kuznetsov i dr. protiv Rusije*, presuda od 11. siječnja 2007. godine, aplikacija broj 184/02, točka 83. s daljnjim referencama, *Ajdarić protiv Hrvatske*, presuda od 13. prosinca 2011. godine, aplikacija broj 20883/09, točka 34. i Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 2478/06* od 17. rujna 2008. godine, stavak 22. s daljnjim referencama, objavljena na www.ustavisud.ba).

42. U svezi sa ovim navodima, Ustavni sud najprije ističe da je u Odluci broj *AP 5328/15* (odluka o dopustivosti i meritumu od 13. ožujka 2018. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 21/18, dostupna i na www.ustavisud.ba) razmatrao isto pitanje i odbio apelaciju. U toj odluci Ustavni sud je imao u vidu Direktivu Vijeća Europske zajednice broj 93/13 od 5. travnja 1993. godine („Službeni list EZ“ broj 95/29, u daljnjem tekstu: Direktiva), kao i odluke ESP u predmetima broj C-26/13 od 30. travnja 2014. godine i C-186/16 od 20. rujna 2017. godine. Ustavni sud je u toj odluci ukazao na to da je vladavina prava temeljno načelo na čijem ostvarenju rade svi nacionalni sudovi, pa tako i pravosuđe u BiH, te da iako Bosna i Hercegovina nije članica Europske unije i nema izravnu obvezu provoditi odluke ESP kao što to imaju države članice, ona može tumačiti domaće zakonodavstvo „u duhu pravnog koncepta kakav podržava Europska unija“ (*idem*, *AP 5328/15*, točka 35.). Dalje, Ustavni sud je ukazao da je ESP u navedenim presudama naglasio važnost informiranog i upućenog obavještanja potrošača prije sklapanja ugovora o ugovornim uvjetima i njihovim posljedicama zato što je takvo obavještanje od bitne važnosti za potrošača. Nakon što je detaljno razmotrio stajališta ESP u odlukama br. C-26/13 i C-186/16 (*idem*, točke 36–37.), Ustavni sud je zaključio da su sudovi dali dovoljne i relevantne razloge za svoje odlučnje. U svezi s tim je u obrazloženju ponovno naglasio da je temeljni zadatak

redovnih sudova, „kako sa aspekta primjene procesnog i materijalnog prava tako i sa aspekta zaključaka iz citiranog predmeta broj C-186/16 bio da provjeri da li je tužena kao davalac usluge apelantici kao primaocu usluge saopćila sve relevantne informacije u pogledu njenih finansijskih obaveza, i to u vrijeme zaključenja ugovora.“

43. Uzevši u obzir sve okolnosti tog predmeta, Ustavni sud je, između ostalog, istaknuo da „razlozi i zaključak redovnih sudova u vezi s postojanjem bitnih elemenata ugovora u vrijeme njegovog zaključenja koji su apelantici predočeni na jasan i razumljiv način, u pisanoj formi, predstavljaju osnovnu razliku u odnosu na predmet koji je razmatrao i analizirao ‘[ESP] u vezi sa sličnim okolnostima, te da su stavovi i zaključci redovnih sudova u pogledu postojanja bitnih elemenata ugovora, kao i određenosti (odredivosti) predmeta ugovora potpuno jasni i razumljivi’. Stoga, kako smatra Ustavni sud, nema proizvoljnosti u pogledu primjene materijalnog prava odbijanjem apelantice tužbenog zahtjeva kojim je, u suštini, zahtijevala izmjenu ugovornih odredaba, koje su u vrijeme zaključenja bile jasne i razumljive zbog toga što su se nakon zaključenja ugovora, odnosno u vrijeme njegovog izvršenja promijenile okolnosti zbog kojih apelantica smatra da je predmet izvršenja od početka bio nedopušten. Ovo tim prije što je apelantica, iako je navela da tužbu podnosi radi utvrđenja ništavosti, zapravo, tužbenim zahtjevom tražila da sud obaveže tuženu da izmijeni ugovor, što je u koliziji s obzirom na posljedice ništavosti na način kako su one regulirane odredbama ZOO-a (čl. 104. i 105)“. Stoga je Ustavni sud zaključio da „imajući u vidu navedeno, kao i to da se konkretni predmet u ključnim aspektima (jasnoće, razumljivosti, bitnih elemenata u vrijeme zaključenja spornog ugovora) u bitnome razlikuje od predmeta koji je razmatrao [ESP], te da su upravo u vezi s tim ključnim aspektima u obrazloženjima presuda navedeni jasni i argumentirani razlozi,“ nema kršenja prava na pravično suđenje (*idem*, točke 38–39.).

44. Ustavni sud u vrijeme donošenja navedene odluke nije razmatrao praksu sudova u regiji na koju se apelantice pozivaju u ovoj odluci. Budući da se ta praksa temelji na stavovima ESP koji su detaljno izneseni, Ustavni sud smatra da nema potrebe posebno ulaziti u to kako su sudovi u drugim državama u regiji primijenili stavove ESP u okolnostima slučajeva koje su oni razmatrali.

45. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da nema razloga donijeti drugačiju odluku u odnosu na isto pitanje koje apelantice postavljaju u ovoj apelaciji, u skoro istim okolnostima, pa se poziva na obrazloženje iz svoje ranije odluke. Osim toga, Ustavni sud ukazuje da su apelantice tužbom tražile utvrđenje ništavosti ugovornih odredbi o valutnoj klauzuli, a istodobno su tražile i izmjenu spornog ugovora. Pri tome, točno je da su se apelantice u tužbi i u postupku pozvale, između ostalog, i na odredbe Zakona o zaštiti potrošača. Međutim, taj zakon propisuje prava potrošača, ali ne predviđa instrumente zaštite, već se u odnosu na to moraju primijeniti odgovarajuće odredbe ZOO-a, na šta i sam Zakon o zaštiti potrošača ukazuje (članak 1. stavak 2.). Stoga, Ustavni sud ne može prihvatiti tvrdnje da Okružni i Vrhovni sud u pobijanim odlukama nisu dali relevantna obrazloženja koja se tiču zaštite apelantica u spornom ugovornom odnosu, iako se sudovi nisu ekspli-

citno pozvali na Zakon o zaštiti potrošača i neke druge zakone koje su navele u tužbi jer su suštinska pitanja razmotrena primjenom odgovarajućih odredaba ZOO-a o zaštiti ugovornih strana. Tako je sud njihov tužbeni zahtjev kojim su tražile utvrđivanje ništavosti pojedinih odredaba razmotrio prema ZOO-u koji propisuje razloge i posljedice ništavosti. U svezi s tim, sudovi su, između ostalog, istaknuli da apelantice niti u tužbi niti u postupku nisu tvrdile da im odredbe spornog ugovora nisu bile jasne ili da prvoapelantičina izjava za zaključenje spornog ugovora nije bila dana slobodno i ozbiljno, te da na te okolnosti nisu ni predlagale izvođenje dokaza. Osim toga, nema ništa što bi ukazalo na to da apelantica ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli nisu bile jasne u vrijeme zaključenja ugovora, niti su apelantice tijekom postupka u tužbi, pa niti u apelaciji to tvrdile. O tom pitanju i Okružni i Vrhovni sud su dali relevantna i dovoljna obrazloženja koja se ne mogu smatrati proizvoljnim ni u procesnom ni u materijalnom smislu (vidi točke 20–22. ove odluke).

46. Dalje, i Okružni i Vrhovni sud su, postupajući u okvirima konačno postavljenog tužbenog zahtjeva (da se utvrdi djelomična ništavost spornog ugovora – st. 2., 3. i 4. članka 12. i izmjenu ugovora u dijelu valutne klauzule i ugovorene kamatne stope), detaljno razmotrili relevantne odredbe ZOO-a u okolnostima konkretnog slučaja. Vrhovni sud je ukazao da su se apelantice pozvale na narušavanje ekvivalentnosti davanja na njihovu štetu zbog enormnog rasta CHF. Međutim, Vrhovni sud je istaknuo da je načelo ekonomske ravnoteže zaštićeno u obligacijskom pravu različitim pravnim sredstvima, odnosno da postoje različiti instrumenti za otklanjanje poremećene ravnoteže uzajamnih davanja do koje dođe u vrijeme ili tijekom trajanja ugovora, ali je obrazložio da apelantice nisu koristile te instrumente, odnosno da nisu postavile ni zahtjev za poništenje ugovora zbog prekomjernog oštećenja, ni zahtjev za raskid ili izmjenu ugovora (vidi točku 21. ove odluke). Osim toga, Vrhovni sud je čak ispitao i mogućnost da apelantice zbog nerazmjere činidbi traže izmjenu zelenaškog ugovora, ali je zaključio da se iz izvedenih dokaza ne može zaključiti da bi se moglo raditi o takvom ugovoru (vidi točku 22. ove odluke). Ustavni sud smatra da je ovakvo obrazloženje detaljno, jasno i utemeljeno na relevantnim propisima, te da je, kao i u predmetu *AP 5328/15*, zahtjev za izmjenu ugovora u koliziji sa zahtjevom za djelomično utvrđenje ništavosti ugovornih odredaba o valutnoj klauzuli s obzirom na posljedice ništavosti. Također, na drugačije odlučjenje ne mogu utjecati ni navodi apelantica o tome da sudovi nisu ispitali je li se tužena kreditno zadužila u stranoj valuti kod druge finansijske organizacije i je li ta sredstva konvertirala radi davanja kredita budući da Ustavni sud smatra da to ni na koji način nije relevantno u konkretnom slučaju, niti presude ESP na koje su se apelantice pozvale ukazuju na potrebu da se dokazuje iz kojeg izvora sredstava je plasiran kredit koji im je odobren.

47. S obzirom na sve navedeno, Ustavni sud smatra da su Vrhovni i Okružni sud u pobijanim odlukama dali dovoljne i jasne razloge za svoja utvrđenja i zaključke, te da takva obrazloženja zadovoljavaju i mjerilo dovoljnosti i mjerilo relevantnosti (vidi točku 40. ove odluke). Stoga, Ustavni sud smatra da nema kršenja prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ostala prava

48. U odnosu na pravo na imovinu i na nediskriminaciju, apelantice nisu iznijele posebne navode. Ustavni sud opaža da su apelantice navode koje su iznijele u odnosu na kršenje prava na pravično suđenje kvalificirale istodobno i kao kršenje prava na imovinu, a Ustavni sud je već zaključio da su ti navodi neutemeljeni. Osim toga, apelantice navode o diskriminaciji nisu učinile vjerojatnim jer niti su navele osnovu po kojoj su navodno diskriminirane i pravo u odnosu na koje smatraju da postoji diskriminacija, niti su navele usporednu skupinu, a ni radnje kojima bi bile diskriminirane u odnosu na tu usporednu skupinu po nekoj zabranjenoj osnovi. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da su i navodi o kršenju prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i članka 14. Europske konvencije neutemeljeni.

VIII. Zaključak

49. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije u situaciji kada su sudovi dali dovoljne, jasne i relevantne razloge o svojim zaključcima da u konkretnom slučaju nije dokazano da odredbe o valutnoj klauzuli u spornom ugovoru, u vrijeme njegovog zaključenja, apelanticama nisu bile dovoljno jasne i razumljive ili da ugovor nisu zaključile svojom slobodnom voljom, te da bi stoga sporni ugovor o kreditu u CHF bio ništav. Osim toga, apelantice nisu tužbenim zahtjevom tražile primjenu drugih instrumenata zaštite u slučaju narušene ravnoteže uzajamnih davanja ugovornih strana koje predviđa ZOO, o čemu su sudovi, također, dali jasna i detaljna obrazloženja.

50. Ustavni sud smatra da su neutemeljeni i navodi o kršenju prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i članka 14. Europske konvencije budući da su apelantice navode o kršenju prava na imovinu utemeljile na istim navodima kao i u odnosu na pravo na pravično suđenje, za koje je Ustavni sud utvrdio da su neutemeljeni, dok u odnosu na diskriminaciju nisu iznijele ništa što bi diskriminaciju učinilo vjerojatnom.

51. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

52. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број АП 1614/17

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација НМЕZAD-ТМТ д.о.о. Љубљана, Република Словенија, којег заступају Недим Адемовић, адвокат из Сарајева, и Цирил Рибичич, редовни професор уставног права и бивши судија Уставног суда Словеније, поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 Ип 311464 16 Пж 2 од 8. фебруара 2017. године и Рјешења Општинског суда у Сарајеву број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 7. марта 2016. године

Одлука од 17. јула 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број АП 1614/17, рјешавајући апелацију НМЕZAD-ТМТ д.о.о. Љубљана, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Теман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 17. јула 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација НМЕZAD-ТМТ д.о.о. Љубљана.

Утврђује се повреда права из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 Ип 311464 16 Пж 2 од 8. фебруара 2017. године.

Предмет се враћа Кантоналном суду у Сарајеву, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду у Сарајеву да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и у „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. НМЕZAD-ТМТ д.о.о. Љубљана, Република Словенија (у даљњем тексту: апелант), којег заступају Недим Адемовић, адвокат из Сарајева, и Цирил Рибичич, редовни професор уставног права и бивши судија Уставног суда Словеније, поднио је 25. априла 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 Ип 311464 16 Пж 2 од 8. фебруара 2017. године (у даљњем тексту: Кантонални суд) и Рјешења Општинског суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Општински суд) број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 7. марта 2016. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Општинског и Кантоналног суда, те од Федерације Босне и Херцеговине, коју заступа Федерално правобранилаштво Сарајево (у даљњем тексту: извршеник), затражено је 22. октобра 2018. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Општински суд је доставио одговор на апелацију 16. јануара 2019. године, Кантонални суд 28. јануара 2019. године, а извршеник 22. и 25. јануара 2019. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

5. Рјешењем о извршењу Општинског суда број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 28. јануара 2013. године дозвољено је извршење на апелантов приједлог, на основу правоснажне и извршне Пресуде Општинског суда у Зеници број 43 0 Пс 024523 11 Пс 2 од 28. јуна 2012. године и правоснажног рјешења о исправци (назива тужиоца) од 2. августа 2012. године којим је утврђено апелантово потраживање и обавеза извршеника на исплату дуга у износу од 932.444,50 КМ са законском затезном каматом од 8. септембра 1998. године до исплате и накнаде трошкова поступка у износу од 26.345,67 КМ. Трошкови извршења су одређени у износу од 2.000 КМ. Извршно рјешење о извршењу достављено је UniCredit Bank д.д. Мостар ради спровођења извршења на новчаним средствима на трансакцијском рачуну извршеника.

6. Рјешењем Општинског суда број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 28. новембра 2013. године дјелимично је обустављено извршење и Рјешење о извршењу број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 28. јануара 2013. године је стављено ван снаге у дијелу који се

односи на плаћени износ новчаног потраживања од 28.345,66 КМ и 932.444,50 КМ. У преосталом дијелу рјешење о извршењу је остало на снази. У образложењу рјешења Општински суд је навео да из стања списка произилази да је, након доношења рјешења о извршењу и његовог достављања банци на реализацију, успиједила исплата новчаног потраживања према рјешењу о извршењу у износу од 26.345,67 КМ на име трошкова извршног поступка и исплата износа од 932.444,50 КМ.

7. Рјешењем Општинског суда број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 21. октобра 2015. године, на апелантов приједлог, обустављено је извршење Рјешења о извршењу Општинског суда број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 28. јануара 2013. године на новчаним средствима на трансакцијским рачунима извршеника код банке.

8. Апелант је приједлозима за извршење од 21. децембра 2014. године и 21. априла 2015. године захтијевао извршење правоснажне пресуде на новом предмету, у смислу члана 8 Закона о извршном поступку (у даљњем тексту: ЗИП). Предложио је да суд донесе рјешење о извршењу којим би се на основу правоснажне и извршне Пресуде Општинског суда у Зеници број 43 0 Пс 024523 11 Пс 2 од 28. јуна 2012. године против извршеника ради наплате апелантовог новчаног потраживања у износу од 932.444,50 КМ са преосталом законском затезном каматом у износу од 926.824,29 КМ, доспјелом закључно са 20. априлом 2015. године, а од 8. септембра 1998. године, што укупно износи 1.859.268,79, те трошкова извршног поступка одредило извршење запљеном, процјеном и продајом дионица извршеника, вриједносних папира емитента ВН Telecoma д.д. Сарајево. У прилогу приједлога апелант је доставио налаз вјештака финансијске струке од 20. априла 2015. године на основу ког је извршен обрачун преосталог износа дуга са обрачуном камата за исплату.

9. Рјешењем Општинског суда број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 7. марта 2016. године одбачен је приједлог апеланта као тражиоца извршења за промјену предмета и средства извршења.

10. У образложењу рјешења је наведено да је суд закључком од 25. децембра 2015. године позвао апеланта да у року од осам дана уреди приједлог за извршење на новом предмету извршења (поднесак од 15. децембра 2015. године) на начин да сам тражилац извршења (апелант) не врши обрачун потраживања и камата по извршној исправи, те је упозорен да ће, у противном, суд одбити приједлог за промјену предмета и средства извршења. С обзиром на то да се апелант поднеском од 14. јануара 2016. године поново изјаснио о износу и обрачуну дуга и камата према достављеном обрачуну судског вјештака којег је апелант сам ангажовао, Општински суд је закључио да апелант није доставио уређене приједлоге за извршење по закључку суда. Општински суд се позвао на одредбу члана 39 став 2 ЗИП-а којом је прописано да, уколико је рјешењем о извршењу одређена обавеза и наплате камата, обрачун камата о трошку тражиоца извршења обавља извршни

суд, осим када се наплата врши на новчаним средствима на рачуну код банке у ком случају обрачун камата врши банка на терет извршеника, закључивши да из ове законске одредбе јасно произилази да тражилац извршења нема овлашћења да сам врши обрачун камате који ће извршити банка, односно извршни суд.

11. Рјешењем Кантоналног суда број 65 0 Ип 311464 16 Пж 2 од 8. фебруара 2017. године одбијена је апелантова жалба изјављена против Рјешења Општинског суда број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 7. марта 2016. године.

12. Кантонални суд је оцијенио да је Општински суд правилно утврдио да апелант није доставио уређене приједлоге за извршење, што му је било наложено закључком суда, већ да се поднеском од 14. јануара 2016. године поново изјаснио о износу и обрачуну дуга и камата према достављеном обрачуну судског вјештака, ког је сам тражилац извршења ангажовао, те стога правилно одбацио апелантов приједлог за промјену предмета и средства извршења. Кантонални суд је, такође, указао на одредбу члана 39 ЗИП-а и истакао да достављањем уређеног приједлога за извршење, супротно цитираној законској одредби, апелант као тражилац извршења мијења извршну исправу у погледу обавеза које су садржане у извршној исправи, тако што излази из оквира извршне исправе у погледу обрачуна законских затезних камата на главни дуг у износу од 932.444,50 КМ, који је исплаћен 29. маја 2013. године. Рјешење о извршењу мора да буде истовјетно са дужниковом обавезом садржаном у извршној исправи, па тражилац извршења, без обзира на диспозитивни карактер његових радњи, не може да предузима неке радње (да самоиницијативно врши обрачун камата) којима се утиче на садржину извршне исправе, јер суд у извршном поступку поступа у складу са начелом формалног легалитета, односно спроводи извршење у складу са извршном исправом онако како она гласи.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

13. Апелант сматра да му је оспореним одлукама којим је одбачен његов приједлог као тражиоца извршења за промјену предмета и средства извршења повријеђено право на правично суђење из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на имовину из члана П/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Указује да су судови на арбитраран начин тумачили закон, те на ускраћивање ефективне судске заштите, повреду апелантовог права на имовину, што је, у коначници, довело до немогућности апеланта да намири потраживање које му је досуђено правоснажном пресудом. Према апелантовом мишљењу, арбитрарност се не огледа само у чињеници да је извршни суд донио незаконите одлуке већ и у свјесним

опструкцијама које је чинио извршеник с циљем да осујети апеланта да наплати своје правоснажно потраживање.

14. У вези са повредом права на правично суђење, наводи да је на основу правоснажне и извршне пресуде покренуо извршни поступак 11. децембра 2012. године, те да је потраживање дјелимично извршено 29. маја 2013. године у износу од 932.444,50 КМ, а 26. јула 2013. године извршеник је уплатио износ од 28.345,67 КМ на име трошкова поступка. С обзиром на то да, како апелант наводи, главни дуг и дио камата нису плаћени, а изгледа за даље наплате са рачуна извршеника није било, апелант је промијенио предмет извршења, те у прецизираном приједлогу од 16. априла 2015. године тражио да се извршење спроведе на новом средству извршења, тачније запленом, процјеном и продајом дионица као вриједносних папира у којима тужени има учешће у својини ВН Telecoma д.д. Апелант, даље, наводи да у тренутку измјене предмета извршења важећи ЗИП није забрањивао овакав предмет извршења, али колико је нелегитимно поступање јавне власти у конкретном случају показује и чињеница да је извршеник, по хитној процедури, извршио измјене и допуне ЗИП-а, уведећи норму о експлицитној забрани извршења на имовини јавних предузећа, што је била посљедица преговора између апеланта и представника извршеника о могућности рјешења овог спора и сазнања да апелант, у случају да се спор не ријеша другачије, жели да наплати пленидбом и продајом дионица ВН Telecoma д.д. Сарајево, због чега је поступак и покренут.

15. Апелант, даље, наводи да је налог суда да уреди приједлог на начин да означи неизмирени износ новчаног потраживања, и то на име законских затезних камата на плаћени износ главног дуга од 932.444,50 КМ од дана пресуђења, 8. септембра 1998. године па до дана исплате главног дуга, 29. маја 2013. године, без обрачуна камата од тражиоца извршења, био не само нелогичан већ и незаконит. Сматра да је налог супротан члану 313 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО) и да је његов циљ био да натјера апеланта да индиректно призна да је главни дуг плаћен. Нелогичност навода, према апелантовом мишљењу, огледа се у томе што је суд тражио од апеланта да достави износ новчаног потраживања на име законских затезних камата на плаћени износ главног дуга, а у посљедњем ставу је тражио да не доставља обрачун камата. Апелант сматра да је овим захтјевом суд тражио било какав разлог да одбаци приједлог за извршење на дионицама ВН Telecoma д.д. како не би доносио одлуку о томе, јер је притисак извршеника био страховит. Апелант наводи да је у свом допису суду указао на незаконитост и поново доставио тачан износ дуга који се морао платити апеланту, те да је, како би помогао суду, доставио обрачун камата од судског вјештака из којег се јасно види како је дошао до траженог износа с тим да је такав апелантов захтјев суд могао да прихвати или да не прихвати, а не да стави на терет апеланту то што је доставио обрачун камата. Апелант је, даље, указао на одредбу члана 313 ЗОО, те закључио да из наведене законске одредбе јасно произилази на који начин се

тумачи уплата дијела дуга. Наиме, након доспјелости главног дуга теку камате, тако да је уплаћени износ извршеника од 932.444,50 КМ, а касније од 28.345,67 КМ одбијен од трошкова поступка, а које су у тренутку уплате наведених износа, по одбитку трошкова поступка, веће од саме главнице, тако да главница није ни дирнута уплаћеним новцем, што извршеник није хтио да призна. Сходно наведеном, апелант сматра да су судови арбитражно примијенили одредбу члана 313 ЗОО како би спријечили апеланта да се у цијелости наплати од извршеника. Коначно, апелант указује да је чланом 3 Закона о измјенама и допунама ЗИП-а, које су ступиле на снагу 16. јуна 2016. године, којим је ЗИП допуњен на начин да је додан члан 187а. којим је прописано да не може да се одреди извршење на дионици, осталим регистрованим вриједносним папирима, оснивачком или другом улогу у правном лицу који су у својини Федерације Босне и Херцеговине (извршеника), те закључује да извршеник покушава све да осујети извршни поступак, прво покушавајући да докаже да се ради о случају „ратне штете“, затим, негирајући члан 313 ЗОО да би на крају извршеник предузео законодавне мјере с циљем осујећивања наплате и инструментализације судова који су својим арбитражним поднесцима онемогућили приступ суду. Стога, апелант сматра да су му судови онемогућили приступ судском извршном поступку, што је повреда права на приступ суду у смислу члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

16. У односу на право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, апелант сматра да, с обзиром на наведено мијешање у право на имовину у предметном случају, не може да издржи тест законитости. Имајући у виду наведено, апелант је предложио да Уставни суд усвоји апелацију, те утврди повреду наведених права.

б) Одговор на апелацију

17. Општински и Кантонални суд су се у одговору на апелацију позвали на образложења својих одлука, те закључили да је апелација неоснована.

18. Извршеник је у одговору на апелацију истакао да је апелација неоснована, те указао да се у конкретном случају ради о посебном режиму измирења, будући да се односи на ратна потраживања која су, у складу са чланом 6 Закона о утврђивању потраживања насталих за вријеме ратног стања и непосредне ратне опасности, проглашена јавним дугом ФБиХ и на њих се не обрачунавају камате од дана настанка до дана реализације.

V. Релевантни прописи

19. **Закон о извршном поступку** („Службене новине ФБиХ“ бр. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09, 35/12 и 46/16) у релевантном дијелу гласи:

Члан 36.

Приједлог за извршење

(1) Приједлог за извршење мора садржавати захтјев за извршење у којем ће бити назначен извршни или вјеродостојни документ на основу којег се тражи извршење, тражилац извршења и извршеник, потраживање чије се остварење тражи, средство којим извршење треба провести, предмет извршења ако је познат, као и друге податке који су потребни за провођење извршења.

Члан 39. ст. 1. и 2.

Рјешење о извршењу

(1) У рјешењу о извршењу морају бити назначени извршни, односно вјеродостојни документ на основу којег се извршење одређује, тражилац извршења и извршеник, потраживање које се остварује, средство и предмет извршења, те други подаци потребни за провођење извршења.

(2) Уколико је рјешењем о извршењу одређена обавеза и наплата камата, обрачун камате о трошку тражиоца извршења обавиће извршни суд осим кад се наплата врши на средствима на рачунима банака. У овом другом случају обрачун камате извршиће банка на терет извршеника.

Члан 64.

Довршење извршења

Поступак извршења сматра се завршеним правоснажношћу одлуке о одбацивању или одбијању извршног приједлога, провођењем извршне радње којом се извршење довршава или обуставом извршења.

20. **Закон о парничном поступку** („Службене новине ФБиХ“ бр. 53/03, 73/05, 19/06, 98/15) у релевантном дијелу гласи:

Члан 336. ст. 1. и 3.

(1) Ако је поднесак неразумљив или не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити, суд ће подносиоцу вратити поднесак ради исправке или допуне, уз наводе шта треба исправити или допунити и одредиће рок за исправку или допуну поднеска, који не може бити дужи од осам дана.

(3) Сматраће се да је поднесак повучен ако не буде враћен суду у одређеном року, а ако буде враћен без исправке односно допуне, одбациће се.

21. **Закон о облигационим односима** („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, те „Службени лист РБиХ“ бр. 2/92, 13/93 и 13/94 и „Службене новине ФБиХ“ број 29/03) који у релевантном дијелу гласи:

Урачунавање камата и трошкова

Члан 313.

Ако дужник поред главнице дугује и камате и трошкове, урачунавање се врши тако што се прво отплаћују трошкови, затим камате и најзад главница.

VI. Допустивост

22. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

23. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

24. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 Ип 311464 16 Пж 2 од 8. фебруара 2017. године против којег нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 6. марта 2017. године, а апелација је поднесена 25. априла 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

25. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

26. Из навода апелације произилази да апелант сматра да му је оспореним одлукама којим је одбачен његов приједлог као тражиоца извршења за промјену предмета и средства извршења повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

27. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

28. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. [...]

29. Према устаљеној пракси Уставног суда, извршење одлуке коју донесе било који суд мора да буде посматрано као интегрални дио суђења у смислу члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције (види одлуке Уставног суда, Одлука број АП 288/03 од 17. децембра 2004. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 8/05, Одлука број АП 464/04 од 17. фебруара 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 40/05). У конкретном случају се ради о праву које је утврђено у парничном поступку чије је извршење апелант затражио у извршном поступку, па апелант ужива све гаранције права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

30. Из навода апелације произилази да апелант повреду права на правично суђење суштински образлаже произвољном примјеном одредаба ЗИП-а, конкретно члана 39 наведеног закона, у поступку извршења правоснажне судске пресуде. У вези с тим, апелант истиче да су редовни судови у околностима конкретног случаја, у извршном поступку, произвољно протумачили релевантне одредбе о обрачуна камата у извршном поступку, занемаривши члан 313 ЗОО, те да су одбацили апелантов приједлог за промјену предмета и средства извршења.

31. Имајући у виду апелационе наводе о кршењу права на правично суђење који се односе на произвољну примјену права, Уставни суд подсјећа да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, уопштено, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види, Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан

правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона. Имајући у виду наведено, Уставни суд ће у конкретном случају, с обзиром на питања која се постављају, испитати да ли су оспорене одлуке засноване на произвољној примјени права.

32. Уставни суд прије анализе образложења одлука оспорених у овој апелацији напомиње да је циљ извршног поступка хитно и ефикасно принудно намирење потраживања тражиоца извршења и да је, стога, постојање извршне исправе нужна претпоставка за одређивање извршења у поступку у којем се поступа према јасно утврђеним начелима, међу којима су, између осталих, најважнији: начело диспозиције, начело формалног легалитета и начело заштите интереса странака у поступку (тражиоца извршења и извршеника). С тог аспекта Уставни суд подсјећа да начело формалног легалитета заузима средишње мјесто и подразумијева немогућност да се у извршном поступку извршна исправа донесена у парничном или неком другом поступку преиспитује, мијења или прилагођава.

33. Враћајући се на предметни извршни поступак, Уставни суд запажа да је у предметном извршном поступку рјешењем о извршењу од 28. јануара 2013. године дозвољено извршење на апелантов приједлог, на основу правоснажне и извршне пресуде Општинског суда у Зеници од 28. јуна 2012. године којом је утврђено апелантово потраживање и обавеза извршеника на исплату дуга у износу од 932.444,50 КМ са законском затезном каматом од 8. септембра 1998. године до исплате и накнаде трошкова поступка у износу од 26.345,67 КМ. Након доношења рјешења о извршењу уследило је дјелимично испуњење предметног новчаног потраживања апеланту од извршеника исплатом износа од 932.444,50 КМ и трошкова парничног поступка у износу од 26.345,67 КМ (апелантов поднесак од 19. јула 2013. године).

34. Даље, Уставни суд запажа да је апелант повукао приједлог за извршење на новчаним средствима на банковним рачунима извршеника и захтијевао извршење правоснажне пресуде на новом предмету, у смислу члана 8 ЗИП-а, запљеном, процјеном и продајом дионица извршеника, вриједносних папира емитента ВН Телесота д.д. Сарајево, ради наплате неизмиреног износа новчаног потраживања у износу од 932.444,50 КМ са преосталом законском затезном каматом у износу од 926.824,29 КМ од 8. септембра 1998. године, закључно са 20. априлом 2015. године, што укупно износи 1.859.268,79 КМ.

35. Уставни суд примјећује да су Општински и Кантонални суд одбацили апелантов приједлог за промјену предмета и средства извршења, закључивши да апелант није доставио уређен приједлог за извршење по закључку суда позивајући се на одредбу члана 39 став 2 ЗИП-а којом је прописано да, „уколико је рјешењем о извршењу одређена обавеза и наплате камата, обрачун камата о трошку тражиоца извршења обавља извршни суд (...)“, закључивши да из ове законске одредбе

јасно произилази да тражилац извршења нема овлашћења да сам врши обрачун камате, те да достављањем уређеног приједлога за извршење, супротно цитираној законској одредби, апелант мијења извршну исправу у погледу обавеза које су садржане у извршној исправи, тако што излази из оквира извршне исправе у погледу обрачуна законских затезних камата на главни дуг у износу од 932.444,50 КМ, који је исплаћен 29. маја 2013. године. Кантонални суд је посебно указао да рјешење о извршењу мора да буде истовјетно са дужниковом обавезом садржаном у извршној исправи, па тражилац извршења (апелант), без обзира на диспозитивни карактер његових радњи, не може да предузима неке радње (да самоиницијативно врши обрачун камата) којима се утиче на садржину извршне исправе, јер суд у извршном поступку поступа у складу са начелом формалног легалитета, односно спроводи извршење у складу са извршном исправом онако како она гласи.

36. У вези с тим, Уставни суд сматра да се у околностима конкретног случаја као суштинско питање да ли апелантово навођење тачног износа који потражује на име законске затезне камате која му је извршном пресудом досуђена „од 8. септембра 1998. године до исплате“ представља разлог због чега је његов приједлог требало одбацити као неуредан, те да ли су судови приликом доношења оспорених одлука (рјешења) поступили у смислу свих релевантних одредаба ЗИП-а и ЗПП који се супсидијарно примјењује. У том контексту Уставни суд поново подсјећа на основна начела извршног поступка, и то начело диспозиције, начело формалног легалитета и начело заштите интереса странака у извршном поступку (апеланта као тражиоца извршења и извршеника), те, с тим у вези, подсјећа да је циљ извршног поступка хитно и ефикасно намирење потраживања тражиоца извршења (апеланта) уз постојање нужне претпоставке за покретање поступка извршења, дакле, извршне исправе која у околностима конкретног случаја није била доведена у питање. Ако се то има у виду, као и да у битном аспект начело формалног легалитета подразумијева немогућност да се у извршном поступку извршна исправа (донесена у парничном или неком другом поступку) преиспитује, мијења или прилагођава у суштинском смислу, остаје отворено питање да ли апелантов обрачун камата, односно навођење износа на име законских затезних камата које су му досуђене извршном исправом може да представља разлог који би апсолутно спријечило извршење правоснажне и извршне пресуде. Ово питање, свакако, треба сагледати кроз садржину и циљ осталих начела извршног поступка, прије свега начела диспозиције и начела заштите интереса странака у поступку, у конкретној ситуацији апелантовог интереса као тражиоца извршења. У том контексту Уставни суд подсјећа да релевантна одредба члана 36 ЗИП-а прописује основне елементе које мора да има приједлог за извршење, између осталог извршни наслов, ознаке страна у поступку, предмет и средство извршења, али и друге податке који су потребни за спровођење извршења.

37. У том смислу, имајући у виду релевантне одредбе ЗИП-а и ЗПП, као и начела извршног поступка, Уставни суд сматра да суштинско питање које се тиче обрачуна

камата од апеланта у околностима конкретног случаја није сагледано у свјетлу свих релевантних принципа извршног поступка о којима је раније било ријечи, нити начела хитности и дјелотворности, те свих одредаба првенствено ЗИП-а, а и релевантних одредаба ЗПП. Наиме, Општински и Кантонални суд су одбацили апелантов приједлог за промјену средства извршења оцијенивши да апелант није доставио уређен приједлог, дакле, није испунио формалне услове за даљње поступање о меритуму његовог захтјева за промјену средства извршења, јер се апелант поново изјаснио о износу и обрачуна дуга и камата према достављеном обрачуна судског вјештака, којег је апелант сам ангажовао, иако му је указано да сам тражилац извршења (апелант) не врши обрачун потраживања и камата по извршној исправи, те да је био упозорен да ће, у противном, суд одбити приједлог за промјену предмета и средства извршења.

38. Имајући у виду садржину и смисао основних начела извршног поступка, одредаба ЗИП-а и одредаба ЗПП који се у извршном поступку супсидијарно примјењују, па стога и одредбе чл. 36 и 39 ЗИП-а, члана 336 ЗПП, Уставни суд сматра да су арбитрарно становиште и образложење Кантоналног и Општинског суда из којих произилази да апелантов обрачун дуга и камата које су му досуђене према извршној исправи, према достављеном обрачуна судског вјештака, којег је апелант сам ангажовао, чини његов приједлог неуредним у смислу члана 336 ЗПП. Наиме, из одредбе члана 36 став 1 ЗИП-а произилази да су битни елементи приједлога за извршење: извршни или вјеродостојни докуменат на основу којег се тражи извршење, тражилац извршења и извршеник, потраживање чије се остварење тражи, средство којим извршење треба спровести, предмет извршења ако је познат, као и други подаци који су потребни за спровођење извршења. Даље, одредбом члана 39 став 2 ЗИП-а је прописано да, „уколико је рјешењем о извршењу одређена обавеза и наплата камата, обрачун камате о трошку тражиоца извршења обавиће извршни суд (...)“, а одредбом члана 336 ЗПП да ће суд, „уколико је поднесак неразумљив или не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити, подносиоцу вратити поднесак ради исправке или допуне (...)“. Имајући у виду да је апелантов приједлог садржавао све елементе који су прописани чланом 36 ЗИП-а, чињеница да је апелант у свом приједлогу навео и износ који потражује на име камата које су му досуђене извршним насловом, уз обрачун камата који је сачинио судски вјештак, не чини апелантов приједлог таквим да суд није могао по њему поступати. Управо у поступку одлучивања о апелантовом приједлогу за промјену средства извршења, како је то и сам апелант указао, суд би примјеном одредбе члана 39 ЗИП-а, свакако, сам обрачунао камате независно од апелантовог обрачуна, уколико би рјешењем о извршењу била одређена обавеза и наплате камата.

39. Стога, Уставни суд сматра да дата образложења зашто у предметном извршном поступку окончаном оспореним рјешењима нису испуњени услови за рјешавање

конкретне правне ствари не задовољавају захтјев права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и да је на тај начин апеланту ускраћен приступ суду, јер му је онемогућено да се о његовом приједлогу у извршном поступку мериторно одлучи. На основу изложеног, Уставни суд сматра да су апелантови наводи о кршењу права на приступ суду из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције неосновани.

40. Коначно, Уставни суд истиче да се неће упуштати у остале апелантове наводе који се односе на примјену члана 313 ЗОО, члана 187а. ЗИП-а и члана 6 Закона о утврђивању потраживања насталих за вријеме ратног стања и непосредне ратне опасности што је проглашено јавним дугом ФБиХ. Ово због тога што је оспореним рјешењима одбачен апелантов приједлог за промјену средства извршења, јер апелант није доставио уређене приједлоге за извршење, што му је било наложено закључком суда, па се Општински и Кантонални суд нису ни бавили наведеним прописима приликом доношења оспорених одлука.

Право на имовину

41. Имајући у виду утврђење у вези са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да нема потребе испитивати да ли је у овом предмету дошло и до повреде права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

42. Уставни суд закључује да постоји повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1. Европске конвенције када су судови у оспореним одлукама свој правни закључак о немогућности извршења (постојању разлога који спречавају извршење) засновали на произвољној примјени релевантних одредаба ЗИП-а и ЗПП, занемарујући контекст и циљ начела извршног поступка.

43. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

44. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 4106/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija „Barpeh“ d.o.o. Čitluk,
kojeg zastupa Anela Musa, advo-
kat iz Mostara, podnesena protiv
Presude Vrhovnog suda Federacije
Bosne i Hercegovine broj 58 0 Ps
101765 14 Rev od 22. juna 2017.
godine

Odluka od 17. jula 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 4106/17**, rješavajući apelaciju „**Barpeha**“ d.o.o. **Čitluk**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. jula 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija „Barpeha“ d.o.o. Čitluk podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 58 0 Ps 101765 14 Rev od 22. juna 2017. godine.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. „Barpeh“ d.o.o. Čitluk (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Anela Musa, advokat iz Mostara, podnio je 30. septembra 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 58 0 Ps 101765 14 Rev od 22. juna 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. st. (2) i (3) Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Općinskog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i tužioca „Izvozne kreditne agencije BiH“ d.o.o. Sarajevo (u daljnjem tekstu: tužilac) zatraženo je 13. maja 2019. godine da u roku od 15 dana od prijema dopisa dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Općinski sud i tužena su odgovor na apelaciju dostavili u periodu od 14. do 27. maja 2019. godine, dok Kantonalni sud u ostavljenom roku nije dostavio odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sažeti na sljedeći način.

5. Presudom Općinskog suda broj 58 0 Ps 101765 11 Ps od 12. aprila 2013. godine apelant je obavezan da tužiocu na ime duga isplati iznos od 1.805.695,64 KM sa zakonskom zateznom kamatom i da mu nadoknadi troškove postupka.

6. Općinski sud je u obrazloženju presude iscrpno pobrojao svjedoke koje je saslušao, naveo okolnosti na koje su svjedočili te materijalne dokaze koje je proveo na glavnoj raspravi. Naime, Općinski sud je naveo da iz provedenih dokaza nesporno proizlazi da su parnične stranke bile u poslovnom odnosu na osnovu ugovora o faktoringu od 3. marta 2009. godine (tužilac je faktor, a apelant klijent) i tri aneksa (od 4. januara 2010. godine, 5. januara i 3. marta 2011. godine). Tim ugovorom, aneksima i priložima uz njih regulirani su međusobni odnosi tužioca kao kreditora i apelanta kao pravnog lica koje se bavi izvozom robe i proizvoda iz svog proizvodnog asortimana. Predmet ugovora je kreditiranje apelanta od strane tužioca uz prethodno uspostavljeno osiguranje ustupanjem apelantovih potraživanja prema njegovim kupcima. Ugovor ima karakter kreditnog posla, ugovora o namjenski odobrenom kreditu i finansijskoj podršci izvozniku uz ugovoreno odgođeno plaćanje u visini od 80% iznosa faktura ispostavljenih od strane tuženog prema ino-kupcima. Apelant se obavezao tužiocu prijaviti i notificirati svoja potraživanja od ino-kupaca, sve kao sredstva osiguranja i realizacije ugovora o faktoringu, odnosno kao sredstvo osiguranja naplate odobrenih i plasiranih avansa od strane tužioca u apelantovu korist. Osim toga, ugovorne strane su ugovorile i utvrdile plaćanje kamata na odobreni kredit (član 6), administrativnih troškova (član 7), plaćanje troškova nastalih radi naplate dospjelih neotplaćenih potraživanja (član 8), plaćanje poreza, uplate kredita na račun izvoznika (član 4), zatim povrat kredita i drugih iznosa kao apelantove obaveze (član 5), dužnost davanja informacija izvoznika o kupcu i obavještanja o kupčevoj docnji davoću kredita, tj. tužiocu (član 10). Zatim, ugovoreno je i da je tužilac ovlašten da naplati svoja potraživanja na način da apelantov kupac po asigniranom računu mora izvršiti pla-

ćanje računa u korist i na račun tužioca (član 13). Općinski sud je dalje naveo da prema nalazu i mišljenju vještaka finansijske struke i njegovom iskazu na glavnoj raspravi proizlazi da je apelant putem notifikacija asignirao 52 računa čija je vrijednost 2.049.042,00 KM, a tužilac je prema asignirana 52 računa apelantu odobrio avans shodno ugovoru u visini od 80% vrijednosti notificiranih potraživanja, što ukupno iznosi 1.639.231,00 KM, što ujedno predstavlja i visinu glavnice duga. Vještak je također konstatirao da apelantovi kupci nakon uplate utvrđenog duga, ni do trenutka sačinjavanja nalaza vještaka, nisu uplatili niti jedan iznos prema asigniranim računima. Nadalje, vještak je konstatirao da je apelant prema ugovoru bio dužan obavještavati tužioca o eventualnim problemima u naplati asigniranih računa, što je apelant prvi put učinio dopisom prema tužiocu od 4. augusta 2011. godine kojim ga obavještava da su potraživanja koja nisu dospjela do 30. juna 2011. godine služila za pokriće gubitaka u Hrvatskoj i Srbiji. Također, iz nalaza vještaka proizlazi da neplaćena potraživanja nisu plaćena ni direktno u apelantovu korist, pa se da zaključiti da su avansirane uplate tužioca prema apelantu očigledno služile za pokrivanje njegovih gubitaka iz poslovnog odnosa izvoza robe njegovim „sestrinskim preduzećima“ u Hrvatskoj i Srbiji, što potvrđuje dopis tuženog upućen tužiocu od 4. augusta 2011. godine. Također, iz nalaza vještaka proizlazi da je tužilac shodno ugovoru o faktoringu i ugovoru o kreditu apelantu obračunavao redovnu kamatu, zateznu kamatu i administrativne troškove, što ukupno iznosi 166.464,64 KM.

7. U vezi s apelantovim prigovorima kojima je osporavao nalaz vještaka finansijske struke, Općinski sud je naveo da su ti navodi neosnovani i paušalni zato što je vještak u svom nalazu decidirano naveo na osnovu čega je sačinio nalaz, a to je na osnovu dokumentacije spisa i na osnovu dokumentacije koju je dostavio tužilac. Apelant je imao mogućnosti da na pripremnom ročištu predloži eventualno rasvjetljavanje svih sumnjivih i nejasnih okolnosti u vezi s predmetnim potraživanjem, što nije učinio, iz čega proizlazi da je vještak u cijelosti zadovoljio zadatak iz rješenja o određivanju vještačenja. Nadalje, Općinski sud je naveo da je nalaz vještaka dat u skladu s pravilima struke kojim je vještak u cijelosti objektivizirao sporno potraživanje prema ugovoru o faktoringu kako u pogledu izračuna visine potraživanja osnovom glavnice duga, redovnih i zateznih kamata, te obračunatih administrativnih troškova prema ugovoru o faktoringu, i kao takvom sud mu je u cijelosti poklonio vjeru. Također, iz provedenih materijalnih dokaza koje je predložio apelant iz bilansa stanja na dan 31. decembar 2010. godine za društva Barpeh d.o.o. Zagreb i Barpeh d.o.o. Beograd može se zaključiti da su ta preduzeća poslovala s gubicima, što potvrđuje tužiočevu tvrdnju da na njegov račun nisu uplaćena nostrificirana potraživanja koja su mu prenesena od apelanta.

8. Prema tome, imajući u vidu da je tužilac u cijelosti poštovao svoje ugovorne obaveze, a apelant u cijelosti prekršio svoje ugovorne obaveze, tužioca nije obavještavao o problemima u naplati asigniranih i avansiranih računa, već je odobrena mu sredstva iskoristio za pokriće gubitaka svojih kupaca „sestrinskih preduzeća“ u Zagrebu i Beogradu, što je u cijelosti potvrdio i priznao tužiocu svojim dopisom, a suprotno nije ni dokazao,

Općinski sud je naveo da je u skladu sa članom 1065. u vezi sa članom 1020. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) odlučio kao u izreci odluke.

9. Presudom Kantonalnog suda broj 58 0 Ps 101765 11 13 Pž od 27. marta 2014. godine uvažena je apelantova žalba i prvostepena presuda preinačena tako da je tužilac odbijen s tužbenim zahtjevom, te je obavezan da plati troškove postupka.

10. Kantonalni sud je u obrazloženju prvenstveno naveo da su osnovani apelantovi navodi da je prvostepeni sud prekoračio tužbeni zahtjev jer je apelanta obavezao i na plaćanje zakonskih zatezних kamata od kojih je tužilac odustao na glavnoj raspravi 18. marta 2013. godine.

11. Dalje, Kantonalni sud je u pogledu osnovanosti tužbenog zahtjeva naveo da ugovorne strane sporni ugovor različito tumače u pogledu nastalih obaveza, zbog čega taj ugovor treba tumačiti u smislu člana 100. ZOO kojim je propisano da kada je ugovor zaključen prema unaprijed odštampanom sadržaju ili kada je ugovor bio na drugi način pripremljen od jedne ugovorne strane, nejasne odredbe tumačit će se u korist druge strane. Prema tome, imajući u vidu da je ugovor sačinjen od tužioca, treba ga tumačiti u apelantovu korist. U vezi s tim, drugostepeni sud je istakao da je faktoring sporazum između tužioca i kojim tužilac kupuje potraživanja, što podrazumijeva odgovornost za finansijsku sposobnost kupca, pa ako je kupac finansijski nesposoban da plati svoj dug izvozniku faktor-tužilac snosi odgovornost za plaćanje. U vezi s tim, Kantonalni sud je zaključio da su obaveze trebali platiti krajnji kupci, a ne apelant, posebno jer odredbe o apelantovoj obavezi da plati dug onako kako to traži tužilac ne postoje u samom ugovoru. U konkretnom slučaju postoji odredba o raskidu (član 25) zbog neizvršenja obaveza od strane jedne ugovorne strane, ali u konkretnom slučaju tužilac nije tražio raskid ugovora, niti štetu po tom osnovu. Iz navoda tužbe jasno se vidi da tužilac traži dug na ime neizmirenih obaveza po plasiranim avansima, obračunatu kamatu i administrativne troškove. Također, u Aneksu I postoje odredbe o zalogu kojim je ugovoreno da je izvoznik saglasan da se u korist tužioca uspostavi zaloga na imovini izvoznika, ali tužilac nije tražio ništa ni po tom osnovu.

12. Kantonalni sud je također naveo da tužilac nije dokazao ni visinu duga. Naime, Kantonalni sud je naveo da su tačni navodi žalbe da je na glavnoj raspravi od 18. marta 2013. godine vještak izjavio da nije računao kamatu prema odredbama ugovora jer mu to nije bio ni zadatak niti obim vještačenja, već ju je uzeo kao izračunatu s dokumenata koji postoje u spisu, a to je dokument tužioca – obračun kamata i administrativnih troškova na dan 16. novembar 2011. godine. Međutim, svrha vještačenja nije bila da vještak prepisuje obračun jer je to i sud mogao uraditi, već je svrha da upravo utvrdi visinu duga koja bi se sastojala od glavnog potraživanja i obračunatih kamata. Vještak to nije utvrdio, tužilac to nije dokazao, a prvostepeni sud je pogrešno primijenio pravilo o teretu dokazivanja kada je udovoljio ovom dijelu tužbenog zahtjeva. U tom pogledu, žalilac

pravilno citira odredbe iz člana 6. ugovora o faktoringu, te priloge pod 1 i 2 istog, iz kojih je evidentno da se radi o različito definiranim osnovima obračuna kamatne stope, odnosno da je tužilac bio dužan u određenom vremenskom periodu kamatu obračunavati prema stopi LIBOR-a obračunatoj na bazi 60 dana, a ne prema stopi EURIBOR-a kako je to očito radio tužilac. Da tužilac nije dokazao osnovanost tužbenog zahtjeva u odnosu na kamate, te da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe člana 123. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) koje se odnose na pravilo o teretu dokazivanja, prema mišljenju žalbenog suda, potvrđuje i Presuda Vrhovnog suda broj 58 0 P 00673 10 Rev od 11. novembra 2011. godine u kojoj je Vrhovni sud zauzeo stav o teretu dokazivanja. Dakle, što se tiče kamata tužilac nije dokazao njihovu visinu, a objašnjenje koje je dao u odgovoru na žalbu da ima pravo da kamate mijenja shodno ugovoru nije tačno jer ih ipak ne može mijenjati samovoljno i bez datog objašnjenja. Stoga je Kantonalni sud utvrdio da tužilac nije dokazao ni osnov ni visinu duga, te da je prvostepeni sud pogrešnom primjenom materijalnog prava i pogrešnom primjenom pravila o teretu dokazivanja neosnovano udovoljio njegovom tužbenom zahtjevu.

13. Presudom Vrhovnog suda broj 58 0 Ps 101765 14 Rev od 22. juna 2017. godine tužiočeva revizija je djelimično usvojena i obje nižestepene presude preinačene tako što je apelant obavezan na ime duga isplatiti tužiocu iznos od 1.805.695,64 KM i nadoknaditi mu troškove parničnog postupka. U preostalom dijelu, tužiočeva revizija je odbijena u odnosu na zahtjev za zakonsku zateznu kamatu i troškove postupka preko dosuđenog iznosa i potvrđena je prvostepena presuda, te je odbijen i apelantov zahtjev za naknadu troškova odgovora na reviziju.

14. Vrhovni sud je naveo da je osnovan revizioni prigovor tužioca da nije bilo mjesta primjeni pravnog stava Vrhovnog suda o teretu dokazivanja iz Presude broj 58 0 P 006731 10 Rev od 1. novembra 2011. godine jer se u tom predmetu radi o drugačijoj procesnoj situaciji, gdje dokaz finansijskog vještačenja nije ni proveden, a prezentirani izvod o stanju duga nije sadržavao plan otplate kredita niti podatke o izvršenim uplatama. U predmetnoj parnici dokaz finansijskim vještačenjem je izveden osnovom knjigovodstvenih kartica tužioca i finansijske dokumentacije priložene u spise predmeta. Apelant se toj dokumentaciji nije protivio, a ta dokumentacija sadrži relevantne podatke prema ugovoru (pojedinačne fakture, datume avansa, datume dospijeca i druge ispisane podatke), a apelant nije ni tvrdio da su odredbe ugovora o kamati nezakonite. Stoga je prvostepeni sud pravilno zaključio da je tužilac na osnovu provedenog vještačenja dokazao visinu duga, o čemu je prvostepeni sud u obrazloženju dao potpune i pravilne razloge.

15. Dalje, Vrhovni sud je naveo da se ugovorom o faktoringu jedna strana (klijent) obavezuje na drugu ugovornu stranu (faktora) prenijeti jedan dio ili sva svoja potraživanja (dospjela i/ili nedospjela) koja on ima trećim licima, a ova druga strana (faktor) obavezuje se da ta potraživanja uz proviziju i naknadu troškova naplati. Faktoring kao model finansiranja obuhvaća sljedeće funkcije: finansiranje, upravljanje potraživanjima,

dok funkciju osiguranje naplate obuhvaća samo kod faktoringa bez regresa (pravi faktoring). Faktoring s pravom regresa (nepravi faktoring) podrazumijeva pravo faktora da u slučaju nemogućnosti naplate potraživanja od dužnika, naplatu potraživanja izvrši od klijenta po isteku roka dospelosti plaćanja fakture, pod uvjetima definiranim ugovorom o faktoringu. U vezi s tim, Vrhovni sud je istakao da tužilac osnovano osporava pravni stav drugostepenog suda kada je pogrešno primijenio materijalno pravo iz člana 100. ZOO u vezi sa članom 5. ugovora, kojim je jasno i nedvosmisleno ugovorena apelantova obaveza da vrati predmetna potraživanja tužiocu (struktura obaveza iz čl. 6, 7, 8. i 9. ugovora), pa je neprihvatljiv zaključak da odredbe o apelantovoj obavezi da plati dug ne postoje u samom ugovoru. Ovo naročito jer je članom 5. ugovora pod naslovom „povrat kredita i drugih iznosa“ propisano: „Izvoznik je obavezan IGA-i [tužiocu] izvršiti povrat ukupnog iznosa kredita s pripadajućim kamatama plativim u skladu s paragrafom 6. ovog ugovora, administrativne troškove u skladu s paragrafom 8. ovog ugovora i pristojbe u skladu s paragrafom 9. ovog ugovora u roku od sedam dana od dana pismenog zahtjeva za plaćanje upućenog od strane IGA-e.“ U vezi s tim, Vrhovni sud je istakao da se tužba ima smatrati pismenim pozivom da apelant izvrši povrat kredita i drugih iznosa što je predmet tužbenog zahtjeva, pa kako apelant svoju ugovorenu obavezu nije izvršio do zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom to je prvostepeni sud pravno osnovano usvojio tužbeni zahtjev. Opće pravilo o ispunjenju obaveze iz člana 262. stav 1. ZOO propisuje da je povjerilac u obaveznom odnosu ovlašten da od dužnika zahtijeva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno i u svemu kako ona glasi. Predmet tumačenja ovog ugovora su izjave volje ugovornih strana, a ne pravne posljedice koje su ugovorne strane htjele proizvesti (član 99. ZOO). Koje su pravne posljedice učesnici htjeli proizvesti može biti predmet dokazivanja, ali ne i predmet tumačenja. Tuženi ugovor o faktoringu i njegove anekse i priloge, kao provedeni dokaz nije osporio, niti je u odnosu na konkretnu odredbu tražio tumačenje volje ugovornih strana, a ni poništavanje. Kada je u ugovoru o faktoringu jasno i nedvosmisleno izražena volja ugovornih strana, u tom slučaju nema potrebe za tumačenjem ugovora, već se ugovorne odredbe tumače onako kako one glase. S obzirom na navedeno, Vrhovni sud je naveo da je drugostepeni sud proizvoljno odnosno nepravilno primijenio odredbu člana 100. ZOO s obzirom na to da nije ni naveo koja je to konkretna odredba nejasna ili nejasna u dijelu nejasno ugovorenih obaveza. Kod utvrđenih činjenica da naplata potraživanja od krajnjih kupaca nije ostvarena po isteku roka dospelosti plaćanja faktura, pod uvjetima definiranim ugovorom, a apelant je obavijestio tužioca o nemogućnosti naplate svojim dopisom od 4. augusta 2011. godine navodima da su ta potraživanja „služila za pokriće gubitaka u Hrvatskoj i Srbiji“ to je pravilan stav prvostepenog suda o primjeni odredbe člana 5. ugovora kojom se tuženi obavezao tužiocu vratiti sredstva data po avansu (kredit) i druge isplate, na pismeni poziv tužioca u roku od sedam dana od pismenog zahtjeva. S obzirom na navedeno, valjalo je tužiočevu reviziju djelimično usvojiti i odlučiti kao u izreci presude.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelant smatra mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

17. U vezi s navedenim, apelant tvrdi da je osporena odluka u koliziji s odredbama važećih propisa, dokazima i navodima iz spisa, te predstavlja osnov povrede njegovog prava. U tom smislu, apelant tvrdi da je tužilac svoje potraživanje bio dužan ostvariti prvenstveno od krajnjih kupaca, što nije učinio, već je pokrenuo parnični postupak direktno protiv apelanta, čime je postupio protivno odredbama zaključenih ugovora i pripadajućih aneksa, te nije poštovao svoju ugovornu obavezu da apelantu dostavlja obračun tražbine, naročito kamata kako je bilo ugovoreno. Na taj način je i apelantu pričinio štetu jer da je preduzeo radnje u svrhu naplate potraživanja od krajnjih kupaca dio tih neplaćenih sredstava, odnosno 20% od tog iznosa bi bio vraćen apelantu. Apelant dalje tvrdi da je neprihvatljiv stav Vrhovnog suda po pitanju tereta dokazivanja i neprimjene stava tog suda iz Odluke broj 58 0 P 006731 10 Rev od 1. novembra 2011. godine jer stvara pravnu nesigurnost i diskriminira stranke u postupku, te ne odgovara stanju spisa. Apelant, također, tvrdi da je tokom postupka osporavao osnov i visinu tužbenog zahtjeva, osporavajući provedeno finansijsko vještačenje sa decidirano navedenim razlozima osporavanja s obzirom na to da vještak nije utvrdio strukturu i visinu tražbine i jer je podatke prepisao od tužioca, a ne obračune sačinio kao ovlašteni sudski vještak. U vezi s tim, apelant tvrdi da izvodi i pregledi stanja duga koje je sačinio tužilac ne predstavljaju javnu ispravu, u tom slučaju sud takav obračun nije mogao prihvatiti kao valjan i na njemu zasnivati osporenu odluku. Osim navedenog, apelant smatra da je Vrhovni sud proizvoljno odbio njegov zahtjev za naknadu troškova odgovora na reviziju s obzirom na to da je revizija samo djelimično usvojena, kao i da su troškovi postupka previsoko određeni jer u spisu nema dokaza da je tužiočev punomoćnik u sistemu PDV-a.

b) Odgovori na apelaciju

18. Vrhovni sud je naveo da ostaje pri razlozima datim u obrazloženju i suprotno apelantovim navodima smatra da pri donošenju odluke nisu uskraćena prava na koja se pozvao u apelaciji, niti je primjena prava bila proizvoljna.

19. Općinski sud je naveo da je apelant tokom postupka imao sva procesna prava koja mu jamči ZPP, te da je taj sud u svojoj odluci dao stav o primjeni materijalnog prava, te da su više instance u okviru svojih nadležnosti dale pravorijek i razloge u obrazloženju

odluka na koje upućuje. Imajući u vidu navedeno, Općinski sud je istakao da je apelacija neosnovana i predložio da se kao takva i odbije.

20. Tužilac je naveo da su redovni sudovi ispravno cijenili dokaze i primijenili materijalno pravo, te da su pravilno utvrdili da je tužiočeva imovina ugrožena činjenicom da apelant nije želio izmiriti dug i jer je dugovana potraživanja prema tužiocu usmjeravao, kao nesavjesna ugovorna strana, na pokrivanje gubitaka u poslovanju svojih preduzeća u Srbiji i Hrvatskoj. Imajući u vidu navedeno, tužilac je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

21. **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15).

U konkretnom slučaju primjenjuje se **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05 i 19/06) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 7. stav (1)

(1) Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 123.

(1) Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

(2) Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

22. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list RBiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03 i 42/11). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Primena odredaba i tumačenje spornih odredaba

Član 99.

(1) Odredbe ugovora primenjuju se onako kako glase.

(2) Pri tumačenju spornih odredbi ne treba se držati doslovnog značenja upotrijebljenih izraza, već treba istraživati zajedničku nameru ugovarača i odredbu tako razumeti kako to odgovara načelima obligacionog prava utvrđenim ovim zakonom.

*Nejasne odredbe u posebnim slučajevima**Član 100.*

U slučaju kad je ugovor zaključen prema unapred odštampanom sadržaju, ili kad je ugovor bio na drugi način pripremljen i predložen od jedne ugovorne strane, nejasne odredbe tumačiće se u korist druge strane.

*Dopunsko pravilo**Član 101.*

Nejasne odredbe u ugovoru bez naknade treba tumačiti u smislu koji je manje težak za dužnika, a u teretnom ugovoru u smislu kojim se ostvaruje pravičan odnos uzajamnih davanja.

*Ispunjenje obaveze i posledice neispunjenja**Član 262. stav (1)*

(1) Poverilac u obaveznom odnosu je ovlašćen da od dužnika zahteva ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savesno u svemu kako ona glasi.

Član 1020

Upućivanjem (asignacijom) jedno lice, uputilac (asignant) ovlašćuje drugo lice, upućenika (asignat) da za njegov račun izvrši nešto određenom trećem licu, primaocu uputa (asignatar), a ovog ovlašćuje da to izvršenje primi u svoje ime.

Član 1065

Ugovorom o kreditu banka se obavezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obavezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobijeni iznos novca vrati u vrijeme i na način kako je utvrđeno ugovorom.

23. Zakon o faktoringu Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 14/16) u relevantnom dijelu glasi:

*Član 2.**(Pojmovi)*

U smislu odredbi ovog zakona pojedini pojmovi imaju sljedeća značenja:

(1) Faktoring je pravni posao kupoprodaje postojeće nedospjele ili buduće kratkoročne novčane tražbine nastale iz osnova ugovora o prodaji robe ili pružanja usluga u zemlji i inozemstvu, koja se prenosi na faktora ugovorom i koji preuzima tražbinu od prodavca da je naplati u svoje ime i za svoj račun.

Član 8.

(Faktoring s pravom regresa i faktoring bez prava regresa)

(1) Faktoring sa pravom regresa podrazumijeva pravo faktora da u slučaju nemogućnosti naplate tražbine od kupca zahtijeva, na dan dospelosti tražbine, namirenje od prodavca tražbine i na taj način se obešteti za plaćeni avans, kamatu na avans, kao i naknadu faktoru.

(2) Kada faktor nije izvršio naplatu tražbine od kupca u roku dospijea, tada je on dužan u roku osam dana od dana dospelosti tražbine obavijestiti prodavca tražbine da naplata tražbine nije izvršena u roku dospijea.

(3) Prodavac tražbine dužan je u roku pet dana od prijema obavještenja o neizvršenju plaćanja od kupca izvršiti povrat sredstava faktoru iz stava (1) ovog člana.

(4) Faktoring bez prava regresa podrazumijeva da faktor preuzima na sebe rizik naplate tražbine te u slučaju nemogućnosti naplate tražbine od kupca, naplatu tražbine ne može izvršiti od prodavca tražbine. Rizik naplate tražbine obuhvata rizik nesposobnosti plaćanja od kupca.

(5) U slučaju kada se ne može sa sigurnošću utvrditi je li ugovoren faktoring sa regresom ili faktoring bez regresa, smatrat će se da je ugovoren faktoring sa regresom.

VI. Dopustivost

24. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

26. U konkretnom slučaju apelant osporava Presudu Vrhovnog suda broj 58 0 Ps 101765 14 Rev od 22. juna 2017. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova. Imajući u vidu da je osporena presuda Vrhovnog suda dostavljena apelantovom punomoćniku 3. augusta 2017. godine, a da je apelacija podnesena 30. septembra 2017. godine, proizlazi da je apelacija podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neosnovana.

27. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

28. Apelant smatra da mu je osporenim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

29. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

30. Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

31. Ustavni sud podsjeća da se, prema ustaljenoj praksi Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjuje na postupke čiji je ishod odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obaveza. Pored toga, uvjet za primjenjivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije je da u konkretnom postupku postoji spor oko utvrđivanja građanskih prava i obaveza. U konkretnom slučaju, predmetni parnični postupak se vodio radi isplate potraživanja, dakle predmet je građanskopravne prirode, te stoga proizlazi da je član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv na konkretan slučaj. Prema tome, Ustavni sud će ispitati da li je postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije.

32. Apelantovi navodi o kršenju prava na pravično suđenje se, u suštini, zasnivaju na tvrdnjama da je Vrhovni sud preinačavajući nižestepene odluke donio odluku koja je u koliziji s odredbama važećih propisa, dokazima i navodima iz spisa, te predstavlja osnov povrede njegovih prava na koja se pozvao u apelaciji.

33. U tom pogledu, Ustavni sud prvenstveno ukazuje da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak

redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je ispitati da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminaciona. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima.

34. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda, kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i na to da je u više svojih odluka istakao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelant problematizira, ispitati da li je tokom parničnog postupka došlo do proizvoljnog postupanja redovnih sudova.

35. Dovodeći navedene stavove u vezu s činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud preinačavajući nižestepene odluke dovoljno jasno i argumentirano obrazložio osporenu presudu, dajući za svoje stavove jasna obrazloženja koja se ni u jednom segmentu ne čine proizvoljnim. Naime, u pogledu apelantovih tvrdnji kojima osporava osnovanost tužiočevog tužbenog zahtjeva, Vrhovni sud je jasno naveo osnovne karakteristike i vrste ugovora o faktoringu koji u tom trenutku nije bio propisan u zakonskim odredbama, te je polazeći od člana 5. ugovora, kojim je propisano da će apelant izvršiti povrat ukupnog iznosa kredita s pripadajućim kamatama, zaključio da je tužilac imao pravo da od apelanta zahtijeva povrat iznosa kredita s obzirom na to da mu apelantovi kupci nisu isplatili iznose koji su navedeni u fakturama. U vezi s tim, Ustavni sud naročito zapaža da apelant u prilog svojim tvrdnjama da je tužilac trebao prema njegovim kupcima preduzimati pravne radnje s ciljem naplate potraživanja, u apelaciji ne ukazuje ni na jednu odredbu ugovora ili aneksa iz kojih bi proizlazila navedena obaveza tužioca, odnosno činjenica da se u konkretnom slučaju radilo o faktoringu bez regresa. Dalje, razmatrajući apelantove navode kojima osporava zaključke vještaka ekonomske struke na kojima je Vrhovni sud zasnivao svoju odluku, Ustavni sud zapaža da iz obrazloženja Vrhovnog suda, koji je prihvatio zaključke Općinskog suda, proizlazi da je odluka o visini potraživanja donesena na osnovu pravila o teretu dokazivanja, te da je apelant, koga je tokom postupka zastupao punomoćnik, imao mogućnost osporavanja tog nalaza, o čemu su se redovni sudovi jasno izjasnili. Pored toga, Ustavni sud podsje-

ća da zadatak Ustavnog suda nije da preispituje zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja, te u okolnostima konkretnog predmeta, iz načina na koji je interpretiran sadržaj nalaza i mišljenja vještaka, nema ništa što ukazuje da je na osnovu tog nalaza i mišljenja proizvoljno utvrđeno činjenično stanje u konkretnom slučaju kako u pogledu visine osnovnog duga tako i kamata. Naposljetku, na proizvoljnost u postupanju redovnih sudova ne ukazuju ni apelantove tvrdnje da je sud proizvoljno postupio kada je odbio njegov zahtjev za naknadu troškova odgovora na reviziju budući da je Vrhovni sud zaključio da ta radnja nije bila potrebna za vođenje parnice u smislu člana 397. stav 1. ZPP, a ne da je taj zahtjev odbijen zbog toga što je revizija tuženog samo djelimično usvojena. Također, u vezi s apelantovim navodima da su troškovi parničnog postupka pogrešno određeni jer u spisu predmeta ne postoji dokaz da je apelantov punomoćnik PDV obveznik, Ustavni sud zapaža da su te tvrdnje paušalne s obzirom na to da apelant u prilogu apelacije nije dostavio bilo kakve dokaze kojima bi doveo u pitanje zaključak Vrhovnog suda o visini troškova postupka. Prema tome, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne mogu prihvatiti apelantovi navodi o proizvoljnosti u primjeni prava i utvrđivanju činjenica, posebno zato što apelant, osim ponavljanja svojih navoda koje je isticao tokom postupka pred redovnim sudovima, a koje je Vrhovni sud imao u vidu donoseći osporenu odluku i dajući razloge zašto su neosnovani, nije ponudio bilo kakvu drugu argumentaciju, zbog čega su neosnovani apelantovi navodi o povredi prava na pravično suđenje.

36. Dalje, u kontekstu apelantovih prigovora kojima ukazuje na Presudu Vrhovnog suda 58 0 P 006731 10 Rev od 1. novembra 2011. godine i navodi da je stav Vrhovnog suda o teretu dokazivanja neprihvatljiv jer stvara pravnu nesigurnost i diskriminira stranke u postupku, Ustavni sud prvenstveno zapaža da apelant u prilogu uz apelaciju nije dostavio navedenu presudu. Pored toga, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud razmotrio apelantove navode kojima je ukazivao na navedenu odluku, te da je dao razloge zbog kojih se stavovi iz te odluke ne mogu primijeniti u konkretnom slučaju. Uostalom, Ustavni sud podsjeća da samo postojanje protivrječnih sudskih odluka u okviru istog suda (u konkretnom slučaju Vrhovnog suda) u pogledu istog činjeničnog i pravnog pitanja ne dovodi nužno do povrede načela pravne sigurnosti kao neodvojivog elementa prava na pravično suđenje ukoliko takvim postojanjem nisu stvorene duboke i dugoročne razlike u praksi jednog suda (kontinuirana nesigurnost – vidi Odluku o dopustivosti broj AP 1745/14 od 7. marta 2017. godine), za što apelant u konkretnom slučaju nije predložio dokaze. Zbog toga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nema ništa što ukazuje da bi se stavovi i zaključci Vrhovnog suda iz te odluke mogli primijeniti u apelantovom slučaju, pa su i ti navodi neosnovani.

37. Stoga, Ustavni sud zaključuje da osporenim odlukama nije prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

38. Razmatrajući apelantove navode da mu je osporenom odlukom prekršeno i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud zapaža da apelant kršenje ovog prava, u suštini, vezuje za pogrešnu primjenu materijalnog i procesnog prava, a ti navodi su već razmotreni prilikom razmatranja navoda o povredi prava na pravično suđenje. S obzirom na navedeno, kao i na elaboraciju iz prethodnih tačaka u kojima nije utvrđeno kršenje prava na pravično suđenje, Ustavni sud smatra da su i navodi o kršenju prava na imovinu neosnovani.

VIII. Zaključak

39. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je Vrhovni sud prilikom preinačavanja nižestepenih odluka dao jasne razloge na osnovu kojih je usvojio tužiočev tužbeni zahtjev za isplatu potraživanja na osnovu ugovora o faktoringu, a odbio kao neosnovane apelantove prigovore kojima je osporavao osnovanost i visinu tužbenog zahtjeva.

40. Ustavni sud, također, zaključuje da nema kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada se navodi o kršenju tog prava zasnivaju na istim tvrdnjama koje je apelant istakao u vezi s pravom na pravično suđenje, a Ustavni sud je zaključio da nema povrede njegovog prava u tom pogledu.

41. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 3358/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija E. B., kojeg zastupa Amir Mešić, odvjetnik iz Tuzle, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj 32 0 P 212903 15 GŽ od 7. srpnja 2017. godine

Odluka od 10. rujna 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3358/17**, rješavajući apelaciju **E. B.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 10. rujna 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija E. B.

Utvrđuje se povreda prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj 32 0 P 212903 15 Gž od 7. srpnja 2017. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Tuzli koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Tuzli da, u skladu sa člankom 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Apelant E. B. (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Amir Mešić, odvjetnik iz Tuzle, podnio je 4. kolovoza 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 32 0 P 212903 15 GŽ od 7. srpnja 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda i punomoćnika tuženih Borislava Kolanovića, Ljiljane Đojić i Daria Kolanovića (svi u daljnjem tekstu: tuženi ili tuženi roditelji i tuženi Dario) zatraženo je 13. ožujka 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Kantonalni sud i punomoćnik tuženih su odgovor na apelaciju dostavili 22., odnosno 26. ožujka 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacijskih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Uvodne napomene

5. Općinski sud u Tuzli (u daljnjem tekstu: Općinski sud), postupajući po prijedlogu Kantonalnog tužiteljstva TK u kaznenom predmetu prema tada mlđb. tuženom Dariu, zbog kaznenog djela sudjelovanja u tuči iz članka 174. stavak (1) Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZFBiH), za izricanje odgojne mjere pojačanog nadzora roditelja, donio je Rješenje broj 32 0 Km 019748 10 Km od 25. travnja 2011. godine kojim je tuženom Dariu izrečena predložena odgojna mjera. Istim rješenjem u dispozitivu apelant je kao oštećeni u tom predmetu imovinskopravnim zahtjevom upućen na parnicu, te je odlučeno i o troškovima kaznenog postupka.

6. Iz obrazloženja rješenja proizlazi da je na temelju provedenih dokaza Općinski sud utvrdio da je tuženi Dario 25. prosinca 2009. godine oko 05.00 sati u Tuzli, u ul. Husinskih rudara b. b., svjestan da u tuči može drugom biti nanesena teška tjelesna povreda, a na koju posljedicu je pristao, sudjelovao u tuči zajedno sa još pet osoba, te je tom prilikom apelant zadobio tešku tjelesnu povredu, tako da su se u radnjama tuženog Daria stekla sva obilježja kaznenog djela sudjelovanja u tuči iz članka 174. stavak (1) KZFBiH. Do takvog uvjerenja Općinski sud je došao na temelju provedenih dokaza, i to iskaza saslušanih svjedoka, ali i materijalnih dokaza u spis.

Parnični postupak

7. Apelant je 4. srpnja 2011. godine pokrenuo parnični postupak protiv tuženih radi isplate različitih vidova nematerijalne štete.

8. Presudom Općinskog suda broj 32 0 P 212903 14 P od 28. siječnja 2015. godine obvezani su tuženi da apelantu na ime nematerijalne štete solidarno isplate iznos od 9.470,00 KM (po osnovi pretrpljenog straha, pretrpljenih fizičkih i duševnih bolova), sve sa zakonskom zateznom kamatom počevši od 4. srpnja 2011. godine i troškovima parničnog postupka. Zahtjev za naknadu troškova postupka preko dosuđenog iznosa je odbijen.

9. Na temelju provedenih dokaza koje je Općinski sud taksativno pobrojao na stranici 2. obrazloženja, te njihovom ocjenom, u smislu članka 8. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP), Općinski sud je utvrdio da su tuženi odgovorni za nastalu štetu obvezavši ih da štetu solidarno naknade primjenom čl. 160., 165. i 206. stavak (4) Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO).

10. Takvo stajalište Općinski sud je utemeljio na provedenim dokazima, i to rješenju iz točke 5. ove odluke, službenoj zabilješci MUP-a Tuzlanskog kantona od 26. prosinca 2009. godine iz koje su proizašli detalji o spornom slučaju, uključujući i sva imena osoba koje su sudjelovale u spornom događaju. Potom se Općinski sud osvrnuo na činjenicu da je tuženi Dario sada punoljetan i na prigovor tuženih o nedostatku pasivne legitimacije tuženih roditelja, ali je prigovor ocijenjen kao neutemeljen jer se odgovornost roditelja za malodobno dijete prosuđuje prema vremenu nastanka štetnog događaja, pa činjenica da je kasnije nastupila punoljetnost djeteta ne oslobađa roditelje njihove odgovornosti. U svezi s tim, Općinski sud se pozvao na odredbu članka 165. stavak (4) ZOO-a prema kojoj roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje njihovo dijete koje je navršilo sedam godina ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice. Dakle, kako je naglasio Općinski sud, odgovornost roditelja se pretpostavlja, a oni se mogu osloboditi odgovornosti samo ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice, za što tijekom postupka nisu pruženi dokazi, a iz raspoloživih dokumenata upravo proizlazi da su u konkretnom slučaju propustili dužni nadzor nad tada malodobnim djetetom (vrijeme počinjenja kaznenog djela, mjesto izvršenja kaznenog djela i sl.).

11. U svezi sa odgovornošću tuženog Daria, Općinski sud je naveo da je tijekom postupka utvrđeno da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela imao nepunih 17 godina i da shodno članku 160. stavak (3) ZOO-a za nastalu štetu odgovara prema općim pravilima o odgovornosti za štetu. Na temelju priloženih dokumenata Općinski sud je utvrdio da je do apelantovog povređivanja došlo uslijed međusobne tuče više osoba (koje su imenovane u obrazloženju) cijeneći pri tome da je sam tuženi Dario to potvrdio u sačinjenom zapisniku. Shodno tome, Općinski sud je na temelju svih provedenih dokaza utvrdio da je tuženi Dario sudjelovao u tuči u kojoj je došlo do povređivanja apelanta i kojem je u kaznenom postupku izrečena odgojna mjera zbog kaznenog djela sudjelovanja u tuči.

12. Općinski sud je istaknuo da na drugačiju ocjenu suda nisu mogli utjecati navodi punomoćnika tuženih da se tuženi Dario u kaznenom postupku branio sam budući da parnični sud ne može ispitivati zakonitost odluka donesenih u kaznenom postupku, a osim toga, ti navodi su u suprotnosti sa izvedenim dokazima, odnosno sadržajem rješenja kaznenog suda u kojem je naveden branitelj tuženog Daria.

13. Potom je Općinski sud naveo da sudjelovanje u tuči ima sadržajno obilježje jedinstva u protupravnoj radnji svih utvrđenih sudionika i stoga za štetu odgovaraju svi, i to solidarno. Zatim je Općinski sud naveo da je tuženi Dario bio ovlašten u ovom postupku pružiti dokaz kako bi se utvrdilo tko je od sudionika u tuči i u kojoj mjeri svojim djelovanjem uzrokovao nastalu posljedicu, ali tuženi Dario tijekom postupka nije dokazao tko je od osoba koje su sudjelovale u tuči nanio tjelesnu povredu apelantu, niti se to može utvrditi iz zapisnika o ispitivanju osumnjičenih za koje je utvrđeno da su sudjelovali u tuči, te stoga, prema ocjeni Općinskog suda, postoji solidarna odgovornost svih sudionika u tuči za nastalu štetu.

14. Na okolnosti visine štete tijekom postupka vještak medicinske struke je proveo vještačenje iz kojeg je proizašlo da je tužitelj u spornom događaju zadobio tešku tjelesnu povredu, a takav nalaz je sud prihvatio kao objektivan i točan, o čemu se Općinski sud detaljno izjasnio, pa je sud na temelju nalaza i mišljenja vještaka, ali i drugih materijalnih dokaza, te uzevši u obzir i sudsku praksu, dosudio nematerijalnu štetu kao u izreci presude (detaljnije o tome na str. 4. i 5. obrazloženja).

15. Odlučujući o žalbi tuženih, Kantonalni sud je Presudom broj 32 0 P 212903 15 Gž od 7. srpnja 2017. godine uvažio žalbu i prvostupanjsku presudu preinačio tako što je apelantov tužbeni zahtjev u cijelosti odbio, uz istodobno obvezivanje apelanta na naknadu troškova postupka (sve preciznije navedeno u izreci presude). Nakon što je ispitao pobijanu presudu u svjetlu žalbenih prigovora, Kantonalni sud je zaključio da se žalbom pravilno ukazuje da je pobijana presuda rezultat pogrešne primjene materijalnog prava.

16. Obrazlažući takav stav, Kantonalni sud je naveo da nije sporno da je rješenjem iz točke 5. ove odluke tuženom Dariu izrečena odgojna mjera pojačanog nadzora roditelja i da iz obrazloženja rješenja proizlazi da je tuženi Dario sudjelovao u tuči zajedno sa ostalim imenovanim osobama i da je u tuči apelant zadobio tešku tjelesnu povredu i da su se u radnjama tuženog Daria stekla sva obilježja kaznenog djela sudjelovanja u tuči iz članka 174. stavak (1) KZFBiH. Međutim, kako je Kantonalni sud naveo, rješenjem kojim je tuženom Dariu izrečena odgojna mjera nije utvrđena kaznena odgovornost tuženog Daria (u dispozitivu tog rješenja nije opisano kazneno djelo malodobnika, niti je određena njegova pravna kvalifikacija), već je samo u obrazloženju opisana radnja koju je tuženi Dario izvršio – sudjelovanje u tuči iz članka 174. stavak (1) KZFBiH, pa stoga parnični sud odlučujući o apelantovom imovinskopravnom zahtjevu nije vezan za odluku kaznenog suda jer kazneni sud nije ni raspravljao pitanje kaznene odgovornosti tuženog Daria.

17. U takvim okolnostima na apelantu je bio teret dokazivanja uzročno-posljedične veze između radnje tuženog Daria (sudjelovanja u tuči) i nastanka predmetne štete, a što apelant tijekom postupka nije dokazao. Navedeno tim prije što iz zapisnika s ročišta kaznenog suda niti jedan od ispitanih svjedoka nije potvrdio da je tuženi Dario udario apelanta, a to ni sam apelant nije potvrdio. Shodno svemu navedenom, Kantonalni sud je zaključio da apelant, u smislu članka 154. stavak (1), članka 158. i članka 160. stavak (3) ZOO-a, nije dokazao da mu je tuženi Dario, iako mu je za sudjelovanje u tuči izrečena odgojna mjera pojačanog nadzora roditelja, nanio tjelesnu povredu, odnosno počinio potraživanu štetu, a slijedom toga nije dokazao ni odgovornost tuženih roditelja, u smislu članka 165. ZOO-a. Zbog navedenih razloga Kantonalni sud je uvažio žalbu, te je preocjenom dokaza – isprava odlučio kao u izreci presude primjenom odredaba članka 229. točke 2. i 4. ZPP.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

18. Apelant smatra da je pobijanom presudom Kantonalnog suda povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na slobodu i sigurnost iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. Europske konvencije. U svezi s kršenjem ovih prava, apelant se poziva na odredbe članka 12. ZPP kojima je propisano da je sud u parničnom postupku vezan za presudu kaznenog suda o kaznenopravnoj odgovornosti, a iz rješenja Općinskog suda proizlazi da je tuženom Dariu izrečena odgojna mjera pojačanog nadzora roditelja, a u tom postupku su se utvrdile sve relevantne okolnosti spornog događaja, ispitanii svjedoci i tuženi Dario koji je u svom iskazu naveo da se kaje zbog izvršenja kaznenog djela koje mu je stavljeno na teret, te da su se u radnjama tuženog stekla sva obilježja kaznenog djela sudjelovanja u tuči iz članka 174. stavak (1) KZFBiH.

19. U takvim okolnostima apelant smatra proizvoljnim obrazloženja Kantonalnog suda da je teret dokazivanja uzročno-posljedične veze između radnji tuženog Daria i nastanka štete bio na apelantu jer je apelant to u postupku dokazao, a što jasno proizlazi iz rješenja Općinskog suda i drugih dokaza koji su provedeni i u parničnom, ali i u kaznenom postupku. Apelant tvrdi da Kantonalni sud ne može mijenjati činjenično stanje, niti zanemariti odluku koja je donesena u kaznenom postupku jer je za nju vezan institutom prethodnog pitanja. U ovom postupku se mogao utvrđivati eventualni apelantov doprinos nastanku štete, kojeg svakako nema jer svi dokazi upućuju da apelant svojim radnjama nije doprinio nastanku štete. Apelant ukazuje da je Kantonalni sud teret dokazivanja prebacio na njega, pri čemu je zanemario da ono što se tvrdi suprotno mora biti i dokazano, što je prvostupanjski sud pravilno obrazložio, a to je da tu činjenicu, osim pobijanja utemeljenosti tužbe, tuženi nisu dokazali. Zakonitost odluke u kaznenom postupku se ne

može preispitivati u parničnom postupku, te apelant smatra da je ovakvim postupanjem Kantonalnog suda apelantu onemogućeno pravično suđenje. Apelant je predložio da Ustavni sud analizom priloženih dokumenata koji su dostavljeni uz apelaciju utvrdi je li Kantonalni sud poštovao zakonska načela određena KZFBiH, ZPP i ZOO za ovaj vid štete. Predložio je i da se utvrdi kršenje njegovih prava, te pobijana presuda ukine ili da se pobijana presuda preinači i ostavi na snazi prvostupajnska presuda.

b) Odgovor na apelaciju

20. Kantonalni sud je u odgovoru na apelaciju naveo da su apelacijski prigovori neutemeljeni i da taj sud u svemu ostaje pri razlozima danim u pobijanoj presudi.

21. Punomoćnik tuženih je, između ostalog, istaknuo da je pobijana presuda Kantonalnog suda pravilna i zakonita predloživši da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

22. **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine FBiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15). U konkretnom slučaju primjenjuje se Zakon o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05 i 19/06) koji je važio u vrijeme donošenja pobijanih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Članak 7.

(1) *Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.*

(2) *Sud je ovlašten ustanoviti i činjenice koje stranke nisu iznijele, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (članak 3. stavak 2.).*

Članak 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na temelju slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i pozorno ocijeniti svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno.

Članak 12. st. (1) i (3)

(1) *Kad odluka suda ovisi o rješavanju nekog prethodnog pitanja koje se odnosi na to da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugo nadležno tijelo (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drukčije određeno.*

(3) *U parničnom postupku sud je glede postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti učinitelja vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom se optuženik oglašava krivim.*

VI - DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

1. Opće odredbe

Članak 123.

(1) Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima temelji svoj zahtjev.

(2) Sud će slobodnom ocjenom dokaza ustanoviti činjenice na temelju kojih će donijeti odluku.

Članak 229. stavak (1) točke 2) i 4)

Drugostupanjski će sud, u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave, presudom preinačiti prvostupanjsku presudu, ako ustanovi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

2) ako je u sjednici vijeća drukčijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred prvostupanjskim sudom ustanovio drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostupanjskoj presudi;

4) ako smatra da je činjenično stanje u prvostupanjskoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo;

23. **Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine FBiH“ br. 36/03, 37/03 – ispravak, 21/04 – ispravak, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17). U konkretnom slučaju primjenjuje se Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ br. 36/03, 37/03 – ispravak, 21/04 – ispravak, 69/04 i 18/05) koji je važio u vrijeme počinjenja kaznenog djela, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Članak 174.

Sudjelovanje u tuči

Tko sudjeluje u tuči u kojoj je netko usmrćen ili je drugom nanesena teška tjelesna ozljeda, za samo sudjelovanje u tuči,

kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

24. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list RBiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03 i 42/11). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Osnovi odgovornosti

Član 154. stav (1)

(1) Ko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice.

Postojanje krivice

Član 158.

Krivica postoji kada je štetnik prouzrokovao štetu namerno ili nepažnjom.

Odgovornost maloletnika

Član 160. stav (3)

(3) Maloletnik sa navršениh četrnaest godina odgovara prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu.

Član 165. stav (4)

(4) Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje drugom njihovo maloletno dete koje je navršilo sedam godina, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice.

Solidarna odgovornost

Član 206. st. (1) i (4)

(1) Za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno, svi učesnici odgovaraju solidarno.

(4) Kad je nesumnjivo da je štetu prouzrokovalo neko od dva ili više određenih lica koja su na neki način međusobno povezana, a ne može se utvrditi koje je od njih štetu prouzrokovalo, ta lica odgovaraju solidarno.

VI. Dopustivost

25. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

27. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 32 0 P 212903 15 Gž od 7. srpnja 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijanu presudu apelant je primio 19. srpnja 2017. godine, a apelacija je podnesena 4. kolovoza 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

28. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

29. Apelant pobija presudu Kantonalnog suda tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

30. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

31. Članak 6. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

32. U konkretnom slučaju postupak koji je apelant vodio pred redovnim sudovima odnosio se na naknadu štete. Prema praksi Ustavnog suda: „Pravo na naknadu štete u traženom iznosu predstavlja pravo privatnog karaktera i, kao takvo, građansko pravo na koje se primjenjuju standardi pravičnog suđenja“ (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 428/04 od 23. ožujka 2005. godine, stavak 22., objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 32/05).

33. Potom, Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije preispitivanje zaključaka redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

34. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise kada je očito da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda, kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 311/04 od 22. travnja 2005. godine, stavak 26.). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očita proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 1293/05 od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Europski sud, *Anđelković protiv Srbije*, presuda od 9. travnja 2013. godine, točka 24.). Shodno navedenom, Ustavni sud će ispitati je li činjenično stanje pogrešno utvrđeno, odnosno je li prilikom odlučivanja došlo do proizvoljne primjene materijalnog i procesnog prava.

35. Ustavni sud zapaža da se sporno pitanje odnosi na pitanje odgovornosti tuženih za nastalu štetu koju apelant potražuje po osnovi rješenja nadležnog kaznenog suda kojim je tuženom Dariu izrečena odgojna mjera pojačanog nadzora roditelja. Ustavni sud, također, zapaža da je kazneni sud u obrazloženju rješenja utvrdio relevantne okolnosti konkretnog slučaja uključujući činjenicu da je tuženi Dario sudjelovao u tuči i da su se u njegovim radnjama stekla sva obilježja bića kaznenog djela sudjelovanja u tuči iz članka 174. stavak (1) KZFBiH (vidi točke 5. i 6. ove odluke).

36. Ustavni sud zapaža da redovni sudovi povodom pitanja odgovornosti tuženih nisu imali identično stajalište tako da je prvostupanjski sud u cijelosti usvojio tužbeni zahtjev primjenom čl. 160., 165. i 206. stavak 4. ZOO-a (vidi točke od 8. do 14. ove odluke).

37. S druge strane, Kantonalni sud je primjenom članka 229. stavak (1) točke 2) i 4) ZPP uvažio žalbu tuženih, te prvostupanjsku presudu preinačio na način da je tužbeni zahtjev u cijelosti odbio primjenom pravila o teretu dokazivanja. Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud preocjenom dokaza utvrdio da apelant ponuđenim dokumentima nije dokazao uzročno-posljedičnu vezu između radnji tuženog Daria (sudjelovanje u tuči, odnosno nanošenja povreda apelantu) i nastanka predmetne štete. Kantonalni sud je svoje stajalište utemeljio na obrazloženju da parnični sud nije vezan za odluku kaznenog suda, u smislu članka 12. stavak (3) ZPP, kojom je tuženom Dariu izrečena odgojna mjera jer kazneni sud nije raspravljao pitanje kaznene odgovornosti tuženog Daria. U takvoj situaciji je, prema ocjeni Kantonalnog suda, teret dokazivanja da je tuženi Dario sudjelovao u tuči, odnosno da je tuženi Dario apelantu nanio povredu bio na apelantu. Shodno tome, Kantonalni sud je zaključio da apelant, u smislu članka 154. stavak 1., članka 158. i članka 160. stavak 3. ZOO-a, nije dokazao da mu je tuženi Dario počinio potraživanu štetu (vidi točke 15-17. ove odluke).

38. Apelant pobija presudu Kantonalnog suda tvrdeći da je sud proizvoljno teret dokazivanja prebacio na njega u situaciji kada je dokazao da je tuženi Dario sudjelovao u tuči jer je rješenje kaznenog suda zapravo trebalo promatrati u svjetlu članka 12. stavak

(1) ZPP kao prethodno pitanje. Apelant tvrdi da je dokazao i osnovu i visinu potraživane štete jer tuženi ničim nisu potkrijepili paušalne tvrdnje da je tužbeni zahtjev neutemeljen.

39. Cijeneći opravdanost iznesenih prigovora, Ustavni sud, prije svega, zapaža da je tuženom Dariu rješenjem kaznenog suda izrečena odgojna mjera pojačanog nadzora roditelja zbog kaznenog djela sudjelovanja u tuči iz članka 174. stavak (1) KZFBiH. Ustavni sud iz obrazloženja rješenja koje je apelant dostavio na uvid i koji je tijekom postupka pred redovnim sudovima dostavljen kao dokaz zapaža da je kazneni sud utvrdio relevantne okolnosti spornog događaja, uključujući i činjenicu da je tuženi Dario sudjelovao o tuči u kojoj je apelant zadobio tešku tjelesnu povredu zbog čega je tuženom Dariu izrečena odgojna mjera pojačanog nadzora roditelja (vidi točku 6. ove odluke). Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud naveo da odlukom kaznenog suda nije utvrđivana kaznena odgovornost tuženog Daria i da stoga sud, u smislu članka 12. stavak (3) ZPP, nije vezan takvom odlukom. Ustavni sud podsjeća da članak 12. stavak (3) ZPP propisuje da je parnični sud u pogledu postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom se optuženi proglašava krivim.

40. Imajući u vidu dano obrazloženje Kantonalnog suda (da odlukom kaznenog suda nije utvrđivana kaznena odgovornost tuženog Daria) i da zbog toga taj sud nije vezan za takvu odluku, Ustavnom sudu se takvo obrazloženje, koje u potpunosti isključuje odluku kaznenog suda kao dokaz u parnici, čini proizvoljnim. Ustavni sud smatra da okolnost da se rješenjem kaznenog suda nije utvrđivala kaznena odgovornost tuženog Daria, *per se*, nije mogla isključiti rješenje kaznenog suda kao validnog dokaza u ovom parničnom postupku. Činjenica kaznene odgovornosti se nije mogla utvrđivati po sili zakona jer je tuženi Dario bio malodoban u vrijeme izvršenja predmetnog kaznenog djela. Na način kako to smatra Kantonalni sud, malodobnici za koje se rješenjem utvrdi da su sudjelovali u tuči bili bi privilegirani u postupcima radi naknade štete jer za njih ne bi važila odluka kaznenog suda. Takvo stajalište Ustavni sud ne može podržati. Prema mišljenju Ustavnog suda, ne postoji niti jedan razlog da se činjenica koju je utvrdio kazneni sud, da je tuženi Dario sudjelovao u tuči, ne uzme u obzir kao dokaz u postupku radi naknade štete samo zbog toga što je tuženi Dario u vrijeme izvršenja bio malodoban, te u odnosu na njega iz zakonom propisanih razloga nije bilo moguće utvrditi postojanje kaznene odgovornosti. Prema ocjeni Ustavnog suda, Kantonalni sud je na ovaj način iskazao pretjerani formalizam u primjeni članka 12. stavak (3) ZPP, stavljajući na apelanta nepotreban teret da dokazuje činjenicu da je tuženi Dario sudjelovao u tuči, a koja proizlazi iz rješenja kaznenog suda (vidi točku 6. ove odluke). Ustavni sud smatra da iz citirane odredbe *explicite* ne proizlazi da se odluka kaznenog suda neće koristiti kao dokaz u parnici u slučaju da odlukom kaznenog suda nije utvrđivana nečija kaznena odgovornost.

41. Prema ocjeni Ustavnog suda, okolnosti konkretnog slučaja su također nalagale da Kantonalni sud uzme u obzir specifičnost kaznenog djela koje se ostvarilo u radnjama tuženog Daria (sudjelovanje u tuči), pod kojim se podrazumijeva svaka aktivna djelatnost više osoba, bila fizička ili psihička, kojom se doprinosi da netko bude tjelesno povrijeđen

ili lišen života. Teška tjelesna povreda i smrt neke osobe predstavlja objektivni uvjet inkriminacije, što znači da izvršitelj kaznenog djela sudjelovanja u tuči kao delikta ugrožavanja odgovara samo za sudjelovanje u tuči. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da je prvostupanjski sud prilikom odlučivanja uzeo u obzir prirodu kaznenog djela sudjelovanja u tuči navodeći u tom pravcu da to kazneno djelo ima obilježje jedinstva u protupravnoj radnji svih sudionika u tuči, iz čega slijedi da za štetu (nanošenje teške tjelesne povrede apelantu), u situaciji kada tuženi Dario tijekom postupka nije pružio dokaze iz kojih bi se moglo utvrditi tko je od sudionika tuče apelantu nanio štetu, odgovaraju solidarno svi sudionici u tuči. Ustavni sud dano obrazloženje prvostupanjskog suda ne smatra proizvoljnim. Shodno tome, Ustavni sud smatra da se građanska odgovornost u konkretnom slučaju, s obzirom na specifičnost kaznenog djela sudjelovanja u tuči i relevantne okolnosti konkretnog slučaja, trebala sagledati primjenom članka 206. stavak (4) ZOO-a (vidi relevantne propise) koja govori o solidarnoj odgovornosti za štetu, kako je to učinio prvostupanjski sud.

42. Imajući u vidu sve relevantne okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud smatra da se može zaključiti da su apelantovi prigovori opravdani i da je pobijanom presudom Kantonalnog suda prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

43. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je pobijanom presudom Kantonalnog suda prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na slobodu i sigurnost

44. U svezi sa apelantovim pozivanjem na kršenja prava na slobodu i sigurnost iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da se pobijanom presudom ne pokreće pitanje kršenje navedenog prava.

VIII. Zaključak

45. Ustavni sud zaključuje da je presudom Kantonalnog suda došlo do kršenja prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada je Kantonalni sud, uzevši u obzir da rješenjem kaznenog suda nije utvrđivana kaznena odgovornost tuženog Daria i da shodno tome parnični sud nije vezan za takvu odluku, u smislu članka 12. stavak (3) ZPP, teret dokazivanja činjenice da je tuženi Dario sudjelovao u tuči prebacio na apelanta zahtijevajući od apelanta da dokazuje tu činjenicu, iako ona proizlazi iz rješenja kaznenog suda koje je Kantonalni sud potpuno isključio kao dokaz u parnici čime je iskazao pretjerani formalizam u primjeni članka 12. stavak (3) ZPP i u situaciji kada Kantonalni sud prilikom odlučivanja nije uzeo u obzir specifičnosti kaznenog djela sudjelovanja u tuči koje su nalagale da se

u relevantnim okolnostima tužbeni zahtjev za naknadu štete sagleda u svjetlu članka 206. stavak (4) ZOO-a.

46. Na temelju članka 59. st. (1) i (2) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

47. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број АП 3516/17

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Д.С.Б. из Бијељине, коју заступа Весна Стевановић, адвокат из Бијељине, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 83 0 П 015917 16 Рев од 16. маја 2017. године, Пресуде Окружног суда у Бијељини број 83 0 П 015917 15 Гж од 11. јануара 2016. године и Пресуде Основног суда у Зворнику број 83 0 П 015917 12 П од 17. јула 2015. године

Одлука од 10. септембра 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 3516/17**, рјешавајући апелацију **Д.С.Б.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Теман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симоновић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 10. септембра 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација **Д.С.Б.** поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број **83 0 П 015917 16 Рев** од 16. маја 2017. године, Пресуде Окружног суда у Бијељини број **83 0 П 015917 15 Гж** од 11. јануара 2016. године и Пресуде Основног суда у Зворнику број **83 0 П 015917 12 П** од 17. јула 2015. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. **Д.С.Б.** (у даљњем тексту: апеланткиња) из Бијељине, коју заступа Весна Стевановић, адвокат из Бијељине, поднијела је 15. августа 2017. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број **83 0 П 015917 16 Рев** од 16. маја 2017. године, Пресуде Окружног суда у Бијељини (у

даљњем тексту: Окружни суд) број 83 0 П 015917 15 Гж од 11. јануара 2016. године и Пресуде Основног суда у Зворнику (у даљњем тексту: Основни суд) број 83 0 П 015917 12 П од 17. јула 2015. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је, одлучујући о апеланткињином захтјеву за доношење привремене мјере, донио одлуку којом је захтјев одбио (види, Уставни суд, Одлука о привременој мјери број *АП 3516/17* од 7. септембра 2017. године, доступна на веб-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Окружног суда, Основног суда и пуномоћника тужитељки Видосаве и Јелке Благојевић (у даљњем тексту: тужитељке) затражено је 18. марта 2019. године да доставе одговоре на апелацију.

4. Врховни суд, Окружни суд, Основни суд и пуномоћник тужитељки су доставили одговоре на апелацију у периоду од 21. марта до 8. априла 2019. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелационих навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

Уводне напомене

6. Правоснажном Пресудом Основног суда у Бијељини од 29. јуна 2012. године апеланткињин бивши супруг Р.Б. (у даљњем тексту: апеланткињин бивши супруг) је обавезан да тужитељкама исплати износ од 85.000,00 КМ на име купопродајне цијене по основу продаје непокретности према купопродајном уговору из 1998. године.

7. Тужитељке су покренуле извршни поступак против апеланткињиног бившег супруга ради принудног намирења дуга, али безуспјешно, будући да апеланткињин бивши супруг није посједовао имовину уписану на своје име у јавним евиденцијама.

Оспорене пресуде

8. Тужитељке су након тога, 20. августа 2012. године, тужбом покренуле предметни парнични поступак код Основног суда у Бијељини против апеланткиње ради побијања дужникових правних радњи, тражећи да се утврди да је нотарски обрађен уговор о подјели заједничке брачне имовине од 6. јула 2011. године (у даљњем тексту: спорни уговор) којим је апеланткињин бивши супруг, без накнаде, апеланткињи уступио своје непокретности, без учинка у односу на тужитељке за

испуњење њиховог потраживања према апеланткињином бившем супругу, што је апеланткиња дужна да трпи и допусти да тужитељке своје потраживање намире продајом непокретности које су обухваћене спорним уговором.

9. Одлучујући о тужбеном захтјеву, Основни суд је Пресудом број 83 0 П 015917 12 П од 17. јула 2015. године утврдио да спорни уговор у дијелу којим су се бивши супружници сагласили да заједнички стечена имовина у браку припадне апеланткињи нема правно дејство према тужитељкама до висине њиховог потраживања према апеланткињином бившем супругу у износу од 90.775,00 КМ са законском затезном каматом на износ од 85.000,00 КМ, те је апеланткиња обавезана да трпи и допусти да тужитељке своје потраживање намире продајом те имовине и на накнаду трошкова поступка, док је вишак тужбеног захтјева тужитељки одбијен (све прецизније наведено у изреци пресуде).

10. Спорно питање које се током поступка поставило јесте да ли имовина која је обухваћена спорним уговором представља брачну имовину, па је то питање Основни суд, сходно одредби члана 12 став (1) Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП), сам ријешио као претходно питање.

11. Оцјењујући све спроведене доказе (који су таксативно побројани на стр. 2. и 3. образложења пресуде), у смислу члана 8 ЗПП, Основни суд је утврдио да имовина која је обухваћена спорним уговором представља заједничку имовину апеланткиње и њеног бившег супруга која је стечена у брачној заједници, сходно члану 270 став 2 Породичног закона (брак је трајао од 22. јула 1995. године до 31. марта 2011. године, када је правоснажно разведен), а о чему се суд исцрпно изјаснио на стр. од 4 до 11 образложења пресуде. Потом се Основни суд позвао на одредбе члана 280 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), те члана 281 став (3) и члана 283 став (2) ЗОО, које је цитирао и које је имао у виду приликом одлучења.

12. Основни суд је појаснио да је апеланткињин бивши супруг правоснажно обавезан на исплату износа од 85.000,00 КМ заједно са каматама и трошковима поступка. Сходно томе, Основни суд је навео да обавеза апеланткињиног бившег супруга није настала правоснажношћу Пресуде број 80 0 П 003896 08 П, која је у дијелу главног дуга и трошкова поступка постала правоснажна 16. новембра 2012. године, већ су њен настанак и доспијеће били услови за усвајање тужбеног захтјева тужилаца у том поступку с обзиром на то да је апеланткињин бивши супруг у том поступку оспоравао своју обавезу, јер је обавеза поврата датог заснована на одредби члана 104 ЗОО, тако да пресуда има само деклараторни карактер и тужитељкама даје право да принудним путем намире потраживање које дужник неће добровољно да испуни. Будући да су другостепеном пресудом на износ главног дуга законске затезне камате досуђене од дана подношења тужбе

(17. јануар 2008. године), то је, према оцјени Основног суда, датум од када може да се оцијени рок доспијећа обавезе, па пошто је тужба у предметном поступку поднесена 20. августа 2012. године, потраживање тужилаца је, према схватању Основног суда, доспјело прије предметног побијања дужникове правне радње.

13. Основни суд је на основу спроведених доказа, такође, утврдио да апеланткињин бивши супруг у вријеме подношења предметне тужбе није посједовао непокретности из којих би могло да се намири доспјело потраживање тужитељки (о чему се Основни суд детаљније изјаснио на страни 12. образложења).

14. Пошто је Основни суд утврдио да за побијање дужникових правних радњи повјериоцу није потребна извршна исправа којом би доказао постојање свог потраживања према дужнику, те пошто је суд утврдио да су за обавезе према тужитељкама, као повјериоцима, по основу ништавог уговора одговорни и апеланткиња и њен бивши супруг, у смислу члана 278 Породичног закона, то за намирење тужилаца из њихове заједничке имовине није неопходно и утврђивање њихових сувласничких дијелова за које, према члану 272 наведеног закона, постоји законска претпоставка да су једнаки, па је, сходно свему наведеном, одлучено као у изреци пресуде.

15. Пресудом Окружног суда број 83 0 П 015917 15 Гж од 11. јануара 2016. године дјелимично је усвојена апеланткињина жалба и првостепена пресуда преиначена на начин да је утврђено да уговор нема правно дејство према тужитељкама у висини од $\frac{1}{2}$ на предметној имовини и да је апеланткиња дужна да трпи да тужитељке са потраживањем могу да се намире продајом $\frac{1}{2}$ те имовине, док је у осталом дијелу жалба одбијена и првостепена пресуда потврђена (све прецизније наведено у изреци пресуде).

16. Окружни суд је, испитујући оспорену пресуду, између осталог, прихватио да одлука о тужбеном захтјеву тужилаца зависи од утврђења статуса предметне имовине и статуса дужника на имовини која је обухваћена уговором, појаснивши да је првостепени суд могао сам да расправи то питање будући да о том питању претходно није донесена судска одлука. Међутим, Окружни суд је, за разлику од првостепеног суда, оцијенио да апеланткиња не може да буде одговорна за дугове свог бившег супруга, јер то излази из оквира утврђења чињеница подобних за примјену релевантних одредаба ЗОО. Тако је Окружни суд на правилном утврђењу првостепеног суда да имовина из спорног уговора има статус заједничке брачне имовине, коју су апеланткиња и њен бивши супруг стекли у браку радом, пазећи по службеној дужности на примјену одредбе члана 272 став 1 Породичног закона (која прописује да свакоме од брачних супружника припада по $\frac{1}{2}$ заједничке имовине), примјеном члана 270 став 5 Породичног закона дјелимично преиначио првостепену пресуду и одлучио као у изреци пресуде, односно да тужитељке своје потраживање могу да намире продајом само $\frac{1}{2}$ имовине из спорног уговора.

17. Врховни суд је, одлучујући о апеланткињиној ревизији, донио Пресуду број 83 0 П 015917 16 Рев од 16. маја 2017. године којом је ревизију одбио и оспорену пресуду потврдио, док је апеланткињину ревизију поднесену против рјешења Окружног суда, које је донесено истог дана и под истим пословним бројем као оспорена пресуда, Врховни суд одбацио као недозвољену (рјешење се односи на мјеру обезбјеђења која је одређена рјешењем којим је забрањено отуђење и располагање са дијелом $\frac{1}{2}$ имовине из спорног уговора).

18. Врховни суд је у исцрпном образложењу, између осталог, навео да је апеланткињин бивши супруг инсолвентан дужник од кога тужитељке не могу да се наплате, па предметном тужбом траже да се наплате из вриједности које више не припадају дужниковој имовини, већ имовини трећих лица, дужникових правних сљедника на тим вриједностима, па управо због тог разлога тужитељке и траже да се утврди да су без правног дејства правне радње које је предузео дужник (апеланткињин бивши супруг) које се тичу његове имовине. Према оцјени Врховног суда, пошто је спорно располагање имовином учињено спорним уговором, такво имовинско право располагања мора да се сагледа у свјетлу релевантних одредаба Породичног закона, да би се утврдило да ли је свој сувласнички дио у заједничкој имовини дужник пренио на апеланткињу како би осујетио намирење тужилаца. У том правцу Врховни суд је појаснио да уговор о диоби заједничке имовине, у смислу члана 272 став 2 Породичног закона, нема као посљедицу измјену законског имовинског режима, већ има дејство само на имовини коју су супружници стекли од закључења брака до закључења тог уговора, при чему супружници нису обавезни да у споразуму о диоби одреде величину удјела у заједничкој имовини, сходно члану 272 став 1 Породичног закона, тако да једном супружнику може да припадне већи дио заједничке имовине или сва заједничка имовина.

19. Врховни суд је, даље, истакао да се у конкретном случају ради о уговору о диоби заједничке имовине без обзира на то што су уговорне стране у спорном уговору навеле да је имовина која је обухваћена тим уговором која је стечена у браку, заправо, имовина која је стечена из апеланткињиних средстава, јер је режим заједничке имовине одређен императивним прописима, па странке не могу да га мијењају уговором о диоби. Према томе, како је истакао Врховни суд, апеланткињин бивши супруг спорним уговором није могао да се одрекне стицања заједничке имовине, већ се спорним уговором одрекао само свог дијела заједничке имовине у апеланткињину корист, а пошто тај дио није одређен, примјењује се законска претпоставка из члана 272 став 1 Породичног закона да се ради о $\frac{1}{2}$ дијела. Будући да апеланткињин бивши супруг нема посебну имовину из које би тужитељке могле да се наплате, а за свој дуг одговора својом заједничком имовином коју је уступио апеланткињи, и то до $\frac{1}{2}$ дијела непокретности, према оцјени Врховног суда, ваљало је удовољити захтјеву тужитељки да је спорни уговор без дејства до $\frac{1}{2}$ дијела имовине, те апеланткињи наложити да трпи и дозволи намирење потраживања продајом тог дијела имовине.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

20. Апеланткиња сматра да је оспореним одлукама повријеђено њено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, право на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, као и право на слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције. У исцрпној апелацији са приложеним бројним документима, између осталог, хронолошки описује ток предметног и других поступака који су му претходили. Указује, такође, на процесне пропусте Основног суда, односно кршење члана 81 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП), јер тај суд на припремном рочишту није децидирано одлучио о чему ће расправљати на главној расправи, односно није одлучио да ће се о апеланткињиној имовни расправљати као о претходном питању, па је на тај начин повријеђено расправно начело. Даље, тврди да је оспореним одлукама повријеђено и апеланткињино право на правну сигурност, јер током поступка није знала да ће се о њеној имовини расправљати као о заједничкој имовини према Породичном закону, па је све наведено довело до кршења одредаба чл. 4, 5 и 7 ЗПП. У том правцу сугерише да су редовни судови у конкретном случају имали двије могућности да о апеланткињиној имовини расправе, и то да то питање расправе као претходно питање, али према правилима парничног поступка, или да прекину предметни поступак и апеланткињу упуте на парнични поступак како би се о том питању расправило. Оваквим поступањем редовни судови су починили повреду материјалног права које је прописано одредбама члана 209 став 2 тачка 11, те члана 227 став 1 тачка 2 ЗПП, па је, сходно томе, Врховни суд био дужан да укине нижестепене пресуде. Апеланткиња, даље, критикује став редовних судова да се у конкретном случају ради о заједничкој имовини, јер је у спорном уговору јасно наведено да су се уговорачи споразумјели да је имовина из спорног уговора купљена током брака, али од средстава која нису стицана током брака, него из апеланткињиних посебних средстава и да као таква представља искључиво апеланткињину имовину. У том правцу апеланткиња наглашава да је имовину која је обухваћена спорним уговором стекла од новчаних средстава које је добила од оца. Даље, апеланткиња детаљно указује на дијелове пресуда за које сматра да су контрадикторни, износећи своје виђење цијелог случаја, указујући како и на који начин су судови требали одлучити, при чему цитира дијелове из одлука са којима се не слаже у контексту примјене материјалног права, и то ЗОО. Посебно указује да су је током поступка вријеђале тужитељке, али да је суд није заштитио. Затим, исцрпно приговора да у конкретном случају нису биле испуњене претпоставке за вођење предметне парнице, јер је тужба у вријеме

подношења била преурађена, да потраживање још увијек није било доспјело, нити извршно, да је апеланткињин бивши супруг солвентан тако да су тужитељке могле да се наплате из друге имовине.

б) Одговор на апелацију

21. Врховни суд, Окружни суд и Основни суд су све изнесене приговоре оцијенили неоснованим указујући да су ти судови испитали приговоре које апеланткиња понавља у апелацији, предложивши да се апелација одбије као неоснована.

22. Тужитељке су све приговоре оцијениле неоснованим предложивши да се апелација одбије као неоснована. Одговор је поткријепљен документима из којих произилази да је апеланткиња покренула поступак за рушење непокретности која је предмет извршног поступка.

V. Релевантни прописи

23. **Закон о облигационим односима** („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник РС“ бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст, сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

ПОБИЈАЊЕ ДУЖНИКОВИХ ПРАВНИХ РАДЊИ

Опште правило

Члан 280.

(1) Сваки повјерилац чије је потраживање доспјело за исплату, и без обзира кад је настало, може побијати правну радњу свог дужника која је предузета на штету повјерилаца.

(2) Сматра се да је правна радња предузета на штету повјерилаца ако услјед њеног извршења дужник нема довољно средстава за испуњење повјериоачевог потраживања.

Услови побијања

Члан 281.

(1) Теретно располагање може се побијати ако је у вријеме располагања дужник знао или могао знати да предузетим располагањем наноси штету својим повјериоцима и ако је трећем лицу са којим је или у чију је корист правна радња предузета то било познато или могло бити познато.

(2) Ако је треће лице дужников супруг, или сродник по крви у првој линији, или у побочној линији до четвртог степена, или по тазбини до истог степена,

претпоставља се да му је било познато да дужник предузетим располагањем наноси штету повјериоцима.

(3) Код бесплатних располагања и са њима изједначених правних радњи сматра се да је дужник знао да предузетим располагањем наноси штету повјериоцима, и за побијање тих радњи не захтијева се да је трећем лицу то било познато или могло бити познато.

(4) Одррицањем од наслеђства сматра се бесплатним располагањем.

Рок за подизање тужбе

Члан 285.

(1) Тужба за побијање може се поднијети у року од једне године за располагање из члана 281. став (1) а за остале случајеве у року од три године.

(2) Рок из претходног става рачуна се од дана када је предузета правна радња која се побија, односно од дана када је требало предузети пропуштање радње.

24. **Породични закон** („Службени гласник РС“ бр. 54/02, 41/08 и 63/14) у релевантном дијелу гласи:

Члан 270. ст. (5) и (6)

(5) Имовина коју су брачни супружници стекли радом током брачне заједнице, као и приходи из те имовине, чине заједничку имовину.

(6) Поклони трећих лица учињени током брачне заједнице (у новицу, стварима, пружању помоћи радом и сл.), улазе у заједничку брачну имовину, без обзира који их је брачни друг примио, уколико друкчије не произлази из намјене поклона, или се из околности у моменту давања поклона може закључити да је поклонодавац желио учинити поклон само једном од брачних супружника.

2. Диоба заједничке имовине брачних супружника

Члан 272.

(1) Свакоме од брачних супружника припада по једна половина заједничке имовине.

(2) Брачни супружници могу заједничку имовину споразумно подијелити тако да одреде дијелове у читавој имовини или једном дијелу имовине или на појединој ствари, као и да сваком брачном супружнику припадну поједине ствари или права из те имовине, или да један брачни супружник исплати другом новчану вриједност његовог дијела.

25. **Закон о парничном поступку** („Службени гласник РС“ бр. 58/03,85/03, 74/05, 63/07, 49/09 и 61/13) у релевантном дијелу гласи:

Члан 4.

Суд одлучује о тужбеном захтјеву, по правилу, на основу усменог, непосредног и јавног расправљања.

Члан 5.

Свака странка има право да се изјасни о приједлозима и захтјевима противне странке. Само кад је то овим законом одређено, суд је овлашћен да одлучи о захтјеву о коме противној странци није била пружена могућност да се изјасни.

Члан 7. став 1.

Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтјеве и да изводе доказе којима се утврђују те чињенице.

Члан 12. став (1)

(1) Кад одлука суда зависи о рјешавању неког претходног питања које се односи на то да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донио одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање) суд може сам ријешити то питање, ако посебним прописима није другачије одређено.

Члан 81.

Суд ће према резултатима расправљања на припремном рочишту одлучити о чему ће се расправљати и који докази ће се извести на главној расправи.

Приједлоге које не сматра битним за доношење одлуке суд ће одбити и у рјешењу назначити разлог одбијања.

Против рјешења из става 2. овог члана није дозвољена посебна жалба.

Суд није у даљем току парнице везан за своја ранија рјешења из овог члана.

VI. Допустивост

26. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

27. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку којег је користио.

28. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 83 0 П 015917 16 Рев од 16. маја 2017. године против које нема других

дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апеланткињин пуномоћник је примио 29. јуна 2017. године, а апелација је поднесена 15. августа 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

29. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштениости.

VII. Меритум

30. Апеланткиња побија пресуду Врховног суда тврдећи да су том пресудом повријеђена њена права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције и члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције.

Право на правично суђење

31. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

32. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

33. У конкретном случају тужитељке су покренуле предметни парнични поступак ради побијања дужникових правних радњи, у смислу ЗОО, дакле, радило се о грађанскоправном односу, те, стога, мора да се испита да ли је поступак пред редовним судовима био правичан онако како захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције.

34. У вези са апеланткињиним приговором којим указује на кршење расправног начела, јер је првостепени суд током поступка разматрао питање да ли предмет спорног уговора представља брачну имовину апеланткиње и њеног бившег супруга као претходно питање, у смислу члана 12 став 1 ЗПП, а да на припремном рочишту

о томе првостепени суд није децидирано одлучио, Уставни суд у околностима конкретног случаја не може да изведе закључак да је овај приговор оправдан. Наиме, Уставни суд запажа да је апеланткиња имала могућност да предлаже доказе и да су сви докази које је предложила спроведени током предметног поступка (докази које је апеланткиња предложила су таксативно побројани на страни три образложења оспорене првостепене пресуде), при чему апеланткиња и не тврди супротно, нити прецизира на који начин је била спријечена да износи чињенице и доказе којима се те чињенице и тврдње утврђују (да се не ради о брачној имовини), којима би оповргнула супротне тврдње и доказе тужитељки, што би евентуално покренуло питање кршења расправног начела. Уставни суд подсјећа да, у складу са начелом процесне економије, суд који води поступак у току кога се појавило неко претходно питање (као у конкретном случају) може сам да ријешити то питање, у смислу члана 12 став (1) ЗПП, а у околностима конкретног случаја Уставни суд у поступању Основног суда који се користио својим овлашћењем које му пружа наведена одредба ЗПП не уочава ништа што би оправдало изнесени приговор, нити може да се извуче закључак да је наведена околност довела до кршења расправног начела, нити било шта што указује на повреду парничног поступка на шта апеланткиња неосновано указује.

35. Уставни суд, сходно осталим приговорима којима апеланткиња указује на погрешно утврђено чињенично стање и произвољну примјену права, подсјећа да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, уопштено, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види, Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

36. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примјенили позитивноправне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница, тако и примјене релевантних позитивноправних прописа (види, Уставни суд, Одлука број АП 311/04 од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног Уставни суд подсјећа и да је у више својих одлука указао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може да води правичном поступку (види,

Уставни суд, Одлука број АП 1293/05 од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље, и, *mutatis mutandis*, Европски суд, Анђелковић против Србије, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Сходно наведеном, Уставни суд ће испитати да ли је чињенично стање погрешно утврђено, односно да ли је приликом одлучења дошло до произвољне примјене материјалног и процесног права.

37. У вези са осталим изнесеним приговорима којима апеланткиња исказује незадовољство оспореним одлукама, Уставни суд запажа да је Основни суд на основу великог броја спроведених доказа, те њиховом оцјеном, у смислу члана 8 ЗПП, утврдио релевантне околности конкретног случаја закључивши да су испуњени општи и посебни услови за побијање дужникових правних радњи (спорни уговор), у смислу члана 281 ЗОО, јер је током поступка, као претходно питање, утврђено да предмет спорног уговора представља брачну имовину, у смислу члана 270 став (5) Породичног закона, и да је спорни уговор без дејства у висини од $\frac{1}{2}$ дијела имовине (дио који се односи на имовину апеланткињиног бившег супруга, како је то утврдио Окружни суд преиначавајући првостепену пресуду). Уставни суд запажа да је такав став Окружног суда у цијелости потврдио Врховни суд, који је додатно образложио правну природу спорног уговора у свјетлу Породичног закона, прихватајући став нижестепених судова да апеланткињин супруг не посједује другу имовину подобну за намирење предметног потраживања, при чему се тај суд додатно осврнуо и на приговор у вези са испуњеношћу услова за подизање предметне тужбе (види тач. 19 и 20 ове одлуке).

38. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да су редовни судови у образложењима оспорених одлука, супротно апеланткињиним наводима, детаљно испитали све апеланткињине наводе које она понавља у апелацији и дали разлоге зашто ти наводи не могу да доведу до другачијег рјешења конкретне правне ствари, односно дали јасна и прецизна образложења да су у конкретном случају остварене материјалноправне претпоставке из члана 281 ЗОО. Уставни суд сматра да оспорене одлуке у погледу образложења задовољавају стандард образложене одлуке у смислу права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције, будући да су редовни судови у образложењима својих одлука дали јасна и аргументована образложења утемељена на релевантним одредбама Породичног закона и ЗОО, закључивши да је основан тужбени захтјев тужитељки. С обзиром на то, Уставни суд у датим околностима конкретног случаја није могао да закључи да је постојала било каква произвољност редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног и процесног права приликом доношења оспорених одлука, а која би, у смислу наведених ставова Европског и Уставног суда, могла да буду основ да Уставни суд својим тумачењем замијени тумачење редовних судова.

39. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да у конкретном случају нема кршења права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали приговори

40. Апеланткиња сматра да јој је оспореним одлукама повријеђено и право на приватни и породични живот, дом и преписку из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У вези с тим, Уставни суд запажа да се ови наводи вежу за произвољну примјену права и погрешно утврђено чињенично стање, а да су ти наводи већ размотрени у оквиру навода о повреди права на правично суђење у претходним тачкама ове одлуке. С обзиром на то, Уставни суд сматра да су апеланткињини наводи о кршењу права на дом и имовину, такође, неосновани.

41. У вези са апеланткињиним позивањем на повреду права на слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције, Уставни суд сматра да се оспореним одлукама не покреће питање кршења наведеног права.

VIII. Закључак

42. Уставни суд закључује да нема повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције будући да у предметном поступку окончаном оспореном пресудом Врховног суда није прекршено апеланткињино расправно начело, нити је дошло до повреде парничног поступка у ситуацији када је Основни суд, користећи се својим дискреционим правом у смислу члана 12 став 1 ЗПП, расправио питање брачне имовине као претходно питање, а апеланткињи је било омогућено да износи чињенице и доказе у прилог својим тврдњама, при чему су редовни судови на основу великог броја спроведених доказа расвијетлили релевантне околности случаја утврђујући да су се стекле материјалноправне претпоставке за побијање дужникове радње, у смислу члана 281 ЗОО, за шта су дали довољно јасна образложења која се не доимају произвољним испитавши све апеланткињине релевантне приговоре које у апелацији понавља.

43. Такође, Уставни суд сматра да нема кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и права на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције када се наводи о кршењу наведених права темеље на произвољној примјени материјалног и процесног права и погрешно утврђеном чињеничном стању, а Уставни суд је утврдио да није било произвољности у том погледу.

44. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

45. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 5095/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Milorada Đukića iz Banje Luke, kojeg zastupa Sonja Dujaković, advokat iz Banje Luke, podnesena protiv Rješenja Višeg privrednog suda u Banjoj Luci broj 57 0 Ps 121405 17 Pž od 27. septembra 2017. godine

Odluka od 15. oktobra 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 5095/17**, rješavajući apelaciju **Milorada Đukića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 15. oktobra 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Milorada Đukića podnesena protiv Rješenja Višeg privrednog suda u Banjoj Luci broj 57 0 Ps 121405 17 Pž od 27. septembra 2017. godine.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Milorad Đukić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke, kojeg zastupa Sonja Dujaković, advokat iz Banje Luke, podnio je 4. decembra 2018. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Rješenja Višeg privrednog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Viši privredni sud) broj 57 0 Ps 121405 17 Pž od 27. septembra 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Višeg privrednog suda i „Iskon inžinjerin“ d.o.o. Bijeljina (u daljnjem tekstu: tuženi) zatraženo je 12. juna 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Viši privredni sud je odgovor dostavio 18. juna 2019. godine, a tuženi 1. jula 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelant je podnio tužbu Okružnom privrednom sudu u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni privredni sud) protiv tuženog radi isplate duga i zatražio je donošenje sudske mjere osiguranja. Predmet spora u ovom parničnom postupku je apelantov zahtjev kojim traži da se tuženi obaveže da mu plati troškove zastupanja.

6. Odlučujući o prijedlogu za određivanje sudske mjere osiguranja, Okružni privredni sud je donio Rješenje broj 57 0 Ps 121405 17 Ps od 7. juna 2017. godine i određena je sudska mjera osiguranja kojom je zabranjeno „NLB Razvojnoj banci“ a.d. Banja Luka (u daljem tekstu: banka) da tuženom izvrši plaćanje po rješenju Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 071 0 06 000828 od 21. augusta 2006. godine u iznosu od 100.000,00 KM, te je zabranjeno tuženom kao tražiocu izvršenja u tom predmetu da naplati i raspolaze s dijelom potraživanja od banke u iznosu od 100.000,00 KM. Istim rješenjem je određeno da se banka može osloboditi zabrane isplate ukoliko navedeni iznos položi na račun tog suda, te je odlučeno da ova mjera ostaje na snazi do okončanja sudskog postupka u ovom predmetu.

7. U obrazloženju rješenja Okružni privredni sud je naveo da je apelant kao advokat zastupao tuženog i „ŽGP“ AD Doboju u predmetima koji su vođeni kod Osnovnog suda pod brojem Ps-1749/01 i u izvršnom postupku pod brojem 71 0 Ip 213418 15 Ip. Tužbenim zahtjevom apelant je tražio da se tuženi obaveže da mu na ime troškova za preduzete pravne radnje i naknade štete zbog jednostranog raskida ugovora o zastupanju od 27. aprila 2002. godine isplati iznos od 100.000,00 KM. Okružni privredni sud je dalje naveo da je, odlučujući o prijedlogu za određivanje sudske mjere osiguranja, utvrdio da su pravomoćnom presudom Osnovnog suda od 12. decembra 2003. godine Republika Srpska i banka obavezane da tuženom solidarno isplate iznos od 805.189,35 KM sa zakonskim zateznim kamatama, uz naknadu troškova postupka.

8. Okružni privredni sud je također naveo da je iz finansijskog izvještaja tuženog prvostepeni sud utvrdio da tuženi ne obavlja registriranu djelatnost da posjeduje nekretnine, postrojenja, opremu u vrijednosti koja nije dovoljna da se namire potraživanja tužioca. Pored toga, Okružni privredni sud je utvrdio da je apelant dokazao vjerovatnost svog potraživanja na osnovu računa o troškovima zastupanja, te cijeneći da je apelant kao predlagач platio jamstvo u iznosu od 5.000,00 KM, Okružni privredni sud je zaključio da je prijedlog osnovan shodno odredbama člana 269. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP).

9. Viši privredni sud je, odlučujući o žalbi tuženog, donio Rješenje broj 57 0 Ps 121405 17 Pž od 27. septembra 2017. godine kojim je žalba tuženog usvojena i rješenje Okruž-

nog suda od 7. juna 2017. godine preinačeno tako što je odbijen apelantov prijedlog za određivanje sudske mjere osiguranja (sve preciznije navedeno u izreci presude).

10. Ispitujući pobijano rješenje u granicama žalbenih razloga, te po službenoj dužnosti u skladu s odredbom člana 221. ZPP, Viši privredni sud je utvrdio da je žalba tuženog osnovana. Naime, Viši privredni sud se pozvao na odredbe člana 269. ZPP koji propisuje uvjete za određivanje mjere osiguranja, i to da je „predlagač (apelant) učinio vjerovatnim postojanje potraživanja i prava i ako postoji opasnost da bi bez takve mjere bilo spriječeno ili znatno otežano ostvarivanje potraživanja“. U vezi s tim, Viši privredni sud je ukazao da određivanje jamstva i uplata jamstva ne predstavljaju uvjet za određivanje sudske mjere osiguranja, koji bi morao biti ispunjen s naprijed navedenim kumulativnim uvjetima. Dakle, prema mišljenju Višeg privrednog suda, postojanje potraživanja koje se osigurava mjerom osiguranja kao materijalno-pravnog ovlaštenja mora biti učinjeno vjerovatnim, zbog čega tužba ili prijedlog moraju biti uredni i sadržavati sve ono što je zakonom predviđeno. Cijeneći navedeni uvjet, Viši privredni sud je prvenstveno utvrdio da je tužba u okviru koje je postavljen zahtjev za određivanje sudske mjere sudu podnesena 3. januara 2017. godine i tužbom se traži isplata iznosa od 100.000,00 KM kao naknada štete zbog jednostranog raskida ugovora o zastupanju. U vezi s tim, Viši privredni sud je ukazao da je „prvostepeni sud, odlučujući o uvjetu, vjerovatnosti postojanja potraživanja, naveo da je uvidom u račune koje je sačinio tužilac od 13. marta 2017. godine, uz troškovnik od 28. septembra 2015. godine, apelant dokazao vjerovatnost svog potraživanja. Međutim, Viši privredni sud je ukazao da iz utvrđenog činjeničnog stanja proizlazi da je račun sačinjen dva mjeseca nakon pokretanja sudskog postupka, pa je, prema mišljenju tog suda, neprihvatljivo utvrđenje prvostepenog suda da je na osnovu računa koji je sačinjen nakon pokretanja sudskog postupka „ukazano na vjerovatnost potraživanja“. Prema mišljenju Višeg privrednog suda, račun je jednostrani akt njegovog izdavaoca, te da bi se utvrdilo da je osnovano potraživanje iz računa „onaj koji je račun sačinio dužan je da dokaže u kakvom se materijalnom pravnom odnosu nalazio sa suprotnom stranom, koja su prava i obaveze, da li je on te svoje obaveze izvršio i u kom obimu, pa slijedom toga da li je bio ovlašten da sačini račun, kao i da zahtijeva njegovo plaćanje“.

11. Prema mišljenju Višeg privrednog suda, nesporno je da su se stranke nalazile u materijalno-pravnom odnosu po osnovu ugovora o zastupanju iz 2002. godine, ali tužilac nije dokazao niti jednu činjenicu u postupku za određivanje sudske mjere osiguranja iz koje bi proizlazila vjerovatnost njegovog potraživanja i naknadu štete zbog raskida ugovora, posebno kod činjenice da je tuženom isplaćen cjelokupan iznos iz pravomoćne presude, u kom postupku ga je zastupao tužilac po ugovoru o zastupanju iz 2002. godine.

12. Također, prema mišljenju ovog suda, nije dokazan ni drugi uvjet – opasnost da će potraživanje biti spriječeno ili otežano. U vezi s tim, Okružni privredni sud je obrazložio da opasnost da će tuženi znatno otežati naplatu potraživanja (subjektivna opasnost) time

što će svoju imovinu odnosno sredstva otuđiti, prikriti ili na drugi način njom raspolagati mora biti posljedica ponašanja tuženog. Ta opasnost se cijeni s obzirom na ponašanje tuženog prema individualnoj radnji koja se javlja kao sadržina materijalno-pravnog ovlaštenja, dakle, radnji koja je neposredno usmjerena prema određenom objektu ili imovini koja bi trebala poslužiti za namirenje potraživanja.

13. U vezi s tim, Viši privredni sud je ukazao da iz ovog drugog uvjeta koji propisuje odredba člana 269. ZPP jasno slijedi da se opasnost procjenjuje prema ponašanju samog tuženog prema imovini koja bi mogla poslužiti za namirenje potraživanja. Prema mišljenju Višeg privrednog suda, ovaj uvjet nije ispunjen zato što se u postupku prinudnog izvršenja ne radi o subjektivnom odnosu tuženog kao dužnika prema predmetu koji bi trebao poslužiti za namirenje, već se radi o postupanju suda radi prinudne naplate potraživanja na osnovu pravomoćne presude.

14. Viši privredni sud je dalje istakao da u ovom parničnom postupku sudskom mjerom osiguranja, apelant želi da ograniči i obustavi postupak izvršenja na određenoj sumi novca. Međutim, Viši privredni sud je zaključio da ovakvu sudsku mjeru osiguranja, kojom bi se onemogućio postupak izvršenja, zakon ne poznaje, već Zakon o izvršnom postupku poznaje samo tužbu trećeg lica čiji je prigovor u izvršnom postupku odbijen.

15. U konkretnom slučaju, apelant kao predlagač osiguranja nema svojstvo trećeg lica, niti je kao takvo upućeno na parnicu, pa slijedom toga, prema mišljenju Višeg privrednog suda, ovakav zahtjev za određivanje sudske mjere osiguranja nema osnov u zakonu. U vezi s tim, Viši privredni sud je ukazao da se iz godišnjeg finansijskog izvještaja koji je sačinio sam tuženi može utvrditi da tuženi posjeduje i pokretnu i nepokretnu imovinu, te utvrđenje prvostepenog suda da ta imovina nije dovoljna da pokrije potraživanje tužioca, prema ocjeni ovog suda, nema uporište u provedenim dokazima. Viši privredni sud smatra da je na tužiocu bila obaveza da dokaže izvodima iz zemljišnih knjiga i izvodima sa računa tuženog da li posjeduje imovinu ili ne. S obzirom na to da apelant nije dokazao niti vjerovatnost potraživanja, niti da tuženi preduzima radnje radi sprečavanja namirenja njegovog potraživanja, dokazi o imovnom stanju tuženog nisu relevantni za odluku o sudskoj mjeri osiguranja. Imajući u vidu navedeno, Viši privredni sud je naveo da je prvostepeni sud imao pogrešan pristup razrješenju pitanja osnovanosti zahtjeva za određivanje sudske mjere osiguranja, što je za posljedicu imalo i pogrešno utvrđenje činjeničnog stanja, kao i pogrešnu primjenu procesnog zakona koji uređuje pitanje određivanja sudske mjere osiguranja, a na šta se osnovano ukazuje žalbom tuženog.

16. Imajući u vidu sve navedeno, Viši privredni sud je zaključio da je žalba tuženog osnovana, te je prvostepeno rješenje preinačio i prijedlog za određivanje sudske mjere osiguranja odbio primjenom odredbe člana 235. stav 1. tačka 3. ZPP.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. Apelant smatra da mu je osporenim presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Kršenje navedenih prava vidi u proizvoljnoj primjeni procesnog prava. Apelant navodi da je Viši privredni sud izveo pogrešan zaključak da u konkretnom slučaju nisu ispunjeni uvjeti za donošenje predložene mjere osiguranja. Navodi da je samim prijedlogom i izvedenim dokazima u toku postupka dokazao postojanje njegovog potraživanja prema tuženom jer je nesporno podnio tužbu protiv tuženog kojom je tražio isplatu duga na ime troškova zastupanja. U vezi s tim navodi da je kao advokat zastupao tuženog u predmetima koji su vođeni u Osnovnom sudu. Ugovarači su ugovorom o zastupanju, koji je zaključen između parničnih stranaka, također ugovorili i posljedice za slučaj jednostranog raskida ugovora u kojem je, između ostalog, propisano da „ukoliko advokat jednostrano raskine ugovor, gubi pravo na sve troškove zastupanja i ugovorenu nagradu“. Nakon raskida ugovora od strane tuženog, apelant je izvršio obračun troškova zastupanja koji mu do tada nisu bili plaćeni. Apelant, dalje, navodi da tuženi slabo posluje i da nema nikakvih sredstava na svom računu, kao ni nekretnina iz kojeg bi se mogla naplatiti potraživanja.

b) Odgovor na apelaciju

18. Viši privredni sud je apelantove prigovore ocijenio neosnovanim navodeći da su u osporenoj odluci data jasna i argumentirana obrazloženja, te da ostaje pri navodima koji su dati u obrazloženju i u odgovoru na apelaciju. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

19. Tuženi je u odgovoru na apelaciju istakao da u predmetnom postupku nije došlo do kršenja apelantovih ustavnih prava na koja se pozvao u apelaciji budući da, prema mišljenju tuženog, „nije uopće ni ponudio relevantne argumente koji bi mogli opravdati njegove tvrdnje da je na bilo koji način došlo do povrede ustavnih prava na koja se apelant pozvao u apelaciji“. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

20. U **Zakonu o parničnom postupku Republike Srpske** („Službeni glasnik RS“ br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13) relevantne odredbe glase:

Član 7.

Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da izvode dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud će razmotriti i utvrditi samo činjenice koje su stranke iznijele i odrediti izvođenje samo onih dokaza koje su stranke predložile, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno.

Član 123.

- 1) Svaka stranka dužna je da dokaže činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.*
- 2) Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.*

Član 235.

Rješavajući o žalbi drugostepeni sud može:

- 3) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti, te prema potrebi predmet vratiti na ponovni postupak.*

Član 269.

(1) Mjera osiguranja može se odrediti:

- 1) ako predlagač osiguranja učini vjerovatnim postojanje potraživanja ili prava, i*
- 2) ako postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja, posebno time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti, opteretiti ili na drugi način njom raspolagati odnosno promijeniti postojeće stanje stvari ili na neki drugi način štetno uticati na prava predlagača osiguranja.*

[...].

VI. Dopustivost

21. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Višeg privrednog suda broj 57 0 Ps 121405 17 Pž od 27. septembra 2017. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje

apelant je primio 10. oktobra 2017. godine, a apelacija je podnesena 4. decembra 2018. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant pobija navedeno rješenje, tvrdeći da su tim rješenjem prekršena njegova prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

26. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

27. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

28. U konkretnom slučaju radi se o predmetu građanskopravne prirode, pa stoga apelant u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

29. Apelant smatra da mu je pravo na pravično suđenje prekršeno zbog proizvoljne primjene procesnog prava. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminaciona. Dakle, u okviru apelacione

nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima.

30. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivnopravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje, i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Anđelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelant postavlja, ispitati da li je osporena odluka zasnovana na proizvoljnoj primjeni procesnog prava.

31. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je odredbama člana 269. stav 1 ZPP, preciziranim u prethodnim tačkama ove odluke, propisano da će sud odrediti mjeru osiguranja ako postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja – tuženi mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje potraživanja, posebno time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti, opteretiti ili na drugi način sa njom raspolagati. Naime, kako je to Viši privredni sud detaljno obrazložio, apelant je u konkretnom slučaju bio dužan dokazati da kod tuženog postoji namjera da će spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje njegovog potraživanja. Budući da iz činjenica predmeta proizlazi da takva namjera tuženog u odnosu na apelantovo potraživanje nije utvrđena na osnovu dokaza provedenih od strane apelanta, niti da tuženi na svojoj imovini preduzima radnje kojima bi apelantovo potraživanje otežao ili onemogućio, Ustavni sud smatra da nema ništa što bi ukazivalo na proizvoljnost u odlučanju Višeg privrednog suda kojim je preinačeno prvostepeno rješenje na način da je odbijen apelantov prijedlog za određivanje tražene mjere osiguranja. Ustavni sud smatra da je obrazloženje Višeg privrednog suda jasno i argumentirano, te u skladu sa standardima prava na pravično suđenje. Stoga, a budući da apelant svojim apelacionim navodima nije doveo u pitanje obrazloženje i zaključak Višeg privrednog suda, Ustavni sud smatra da su apelantovi navodi neosnovani.

32. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije bilo kršenja apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

33. Apelant smatra da mu je prekršeno i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U vezi s tim, Ustavni

sud ukazuje da se apelantovi navodi o kršenju ovog prava zasnivaju na istim tvrdnjama koje je naveo u vezi s pravom na pravično suđenje, dakle navodima o proizvoljnoj primjeni procesnog prava. Navode o kršenju tog prava Ustavni sud je već analizirao u prethodnim tačkama ove odluke i zaključio je da su neosnovani. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da su i apelantovi navodi o kršenju prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju neosnovani.

VIII. Zaključak

34. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada nema ništa što bi ukazivalo da je Viši privredni sud proizvoljno primijenio procesno pravo kada je preinačio prvostepeno rješenje i odbio apelantov zahtjev za donošenje mjere osiguranja u situaciji kada apelant nije dokazao postojanje da kod tuženog postoji namjera da će spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje potraživanja shodno odredbama člana 269. ZPP.

35. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja ni prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju jer apelant kršenje ovog prava vezuje za proizvoljnu primjenu procesnog prava, a Ustavni sud je već zaključio da nije bilo proizvoljnosti u tom pogledu.

36. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број АП 2189/18

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација „Sberbank BH“ д.д. Сарајево, апелант којег заступа Драгана Илић, адвокат из Бијељине, поднесена против Пресуде Окружног суда у Добоју број 86 0 П 038912 18 Гж од 30. јануара 2018. године и Пресуде Основног суда у Модричи број 86 0 П 038912 15 П од 9. новембра 2017. године

Одлука од 15. октобра 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП 2189/18**, рјешавајући апелацију „**Sberbank ВН**“ д.д. **Сарајево**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине - пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Ћеман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној **15. октобра 2019. године** донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација „Sberbank ВН“ д.д. Сарајево поднесена против Пресуде Окружног суда у Добоју број 86 0 П 038912 18 Гж од 30. јануара 2018. године и Пресуде Основног суда у Модричи број 86 0 П 038912 15 П од 9. новембра 2017. године.

Образложење

I. Увод

1. „Sberbank ВН“ д.д. Сарајево (у даљњем тексту: апелант), којег заступа Драгана Илић, адвокат из Бијељине, поднио је 12. априла 2018. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Добоју (у даљњем тексту: Окружни суд) број 86 0 П 038912 18 Гж од 30. јануара 2018. године и Пресуде Основног суда у Модричи (у даљњем тексту: Основни суд) број 86 0 П 038912 15 П од 9. новембра 2017. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Основног суда и З.Ј. (у даљњем тексту: тужитељка) затражено је 30. јула 2019. и 9. августа 2019. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Окружни суд и Основни суд су доставили одговоре на апелацију 19. августа 2019. и 13. августа 2019. године. Тужитељка није доставила одговор на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу се сумирати на сљедећи начин:

5. Пресудом Основног суда број 86 0 П 038912 15 П од 9. новембра 2017. године утврђено је да су тужитељка и М. Ј. (у даљем тексту: првотужени) током трајања брачне заједнице стекли некретнине поближе описане у изреци пресуде и да је тужитељка својим радом у стицању предметних некретнина допринијела са $\frac{1}{2}$, што је првотужени дужан признати и трпјети да се тужитељка у земљишним књигама и катастарском оперативном упису као њихов сувласник и супосједник са $\frac{1}{2}$ дијела. Затим је одређено да није допуштено извршење на предметним некретнинама вођено на основу дозволе за извршење бр. 86 0 И 019477 11 И и 086 0 И 02366512 по приједлогу Нове банке а.д. Бања Лука (у даљем тексту: друготужена) и апеланта као тражилаца извршења против првотуженог као извршеника, укинута су рјешења о извршењу Основног суда од 23. јуна 2011. и 16. јануара 2015. године која се односе на спровођење извршења на сувласништву тужитељке са дијелом $\frac{1}{2}$ на некретнинама које су предмет извршног поступка и наложена обустава извршног поступка, те је обавезан првотужени на накнаду $\frac{1}{2}$ трошкова парничног поступка и друготужена и трећетужени да тужитељки солидарно надокнаде $\frac{1}{2}$ трошкова парничног поступка.

6. У образложењу оспорене одлуке Основни суд је навео да је на основу изведених доказа утврђено да су тужитељка и првотужени у браку од 7. октобра 1984. године, те да су на предметним некретнинама, које су првотуженом 7. априла 1986. године даровали његов отац и бака и на којима је он уписан као искључиви власник, саградили стамбени објект у коме живе са својом дјецом. Надаље је навео да је апелант, на основу уговора о јемству, покренуо против првотуженог извршни поступак продајом предметних непокретности, који је спојен са извршним поступком друготужене. Основни суд је затим утврдио да је против рјешења о извршењу тужитељка, као треће лице, изјавила приговор, те је упућена да покрене предметни парнични поступак ради проглашења извршења недопуштеним у погледу извршења на непокретностима трећег лица.

7. С обзиром на то да је првотужени признао тужбени захтјев, као и да се, сходно одредбама члана 270 став 6 Породичног закона, учињени поклон сматра заједничком брачном имовином, јер другачије не произилази из даровног уговора, Основни суд је закључио да је тужбени захтјев у том дијелу основан. Надаље, Основни суд је указао да је Породичним законом прописано да својим удјелом у заједничкој имовини један брачни супружник не може самостално располагати,

нити га оптеретити правним послом међу живима (члан 271 став 2), да за обавезе које је један брачни супружник преузео ради подмирења текућих потреба брачне, односно породичне заједнице, као и за обавезе за које по закону одговарају заједнички оба брачна супружника одговарају брачни супружници солидарно како заједничком, тако и својом посебном имовином (члан 279), те да брачни супружници заједно посједују, управљају и користе заједничку имовину (члан 281 став 1). Такође је указао да је одредбом члана 72 став 2 Закона о извршном поступку (у даљњем тексту: ЗИП) прописано да забиљежбом извршења тражилац извршења стиче право да своје потраживање намири из непокретности, а лице које након уписане забиљежбе извршења стекне одређена права над том непокретношћу дужно је трпјети првенствено остварење права на намирење тражиоца извршења стеченог том забиљежбом. С тим у вези, Основни суд је истакао да је тужитељка у конкретном случају на предметним некретностима стекла одређена права 7. априла 1986. године, када су оне даровним уговором дароване за вријеме трајања брачне заједнице са првотуженим, односно прије уписа забиљежбе извршења. С обзиром на то да се тужитељка не појављује као извршеник у извршном поступку по приједлогу друготужене и апеланта, нити је у току поступка доказано да је тужитељка солидарно одговорна за обавезе свог супруга из тих извршних поступака, Основни суд је извео закључак да је извршење на предметним некретностима, у дијелу који се односи на тужитељкин сувласнички дио, недопуштено. При томе је указао да је Породичним законом прописано да заједничком имовином брачни супружници располажу споразумно (члан 273 став 2) и да својим удјелом у заједничкој имовини један брачни супружник не може самостално располагати, нити га оптеретити правним послом међу живима (члан 271 ст. 1 и 2). Основни суд је истакао да у току поступка није доказано да је тужитељка била упозната са обавезама које је првотужени преузео и да је она поступала савјесно, те да је искључиво од њене воље и зависило утврђивање њених права на предметним некретностима. Такође је нагласио да су у конкретном случају и друготужена и апелант поступали савјесно с обзиром на то да је у земљишним књигама као власник предметних некретности био уписан првотужени. У вези са наведеним, Основни суд је закључио да начело да нико на другога не може пренијети више права него што га сам има, у конкретном случају, има предност над начелом повјерења у земљишне књиге. При томе је нагласио да уговорни однос настао између банака и првотуженог као жиранта постоји искључиво између тих лица с обзиром на то да је утврђено да у конкретном случају није тражена сагласност или учешће тужитељке, па првотужени одговара самостално за обавезе преузете према банкама, без обзира на намјену кредита.

8. Пресудом Окружног суда број 86 0 П 038912 18 Гж од 30. јануара 2018. године одбијене су као неосноване апелантова и жалба друготужене и потврђена је првостепена пресуда.

9. У образложењу оспорене одлуке Окружни суд је навео да су неосновани жалбени наводи да предметне некретнине представљају искључиву имовину првотуженог, узимајући у обзир да је утврђено да су предметне некретнине поклоњене првотуженом за вријеме трајања брачне заједнице, а из поклона не произилази да је учињен само првотуженом, као и да је првотужени у цијелости признао тужбени захтјев, па предметне некретнине, сходно одредби члана 270 став 6 Породичног закона, представљају заједничку имовину брачних супружника. Надаље, Окружни суд је указао да је Породичним законом прописано да имовина коју су брачни супружници стекли радом током брачне заједнице, као и приходи из те имовине чине заједничку имовину (члан 270 став 5), да сваком од брачних супружника припада по једна половина заједничке имовине (члан 272 став 1). Такође је указао да суд одређује величину удјела брачног супружника према његовом доприносу у стицању заједничке имовине, при чему води рачуна не само о личном дохотку и заради сваког брачног супружника већ и о помоћи једног брачног супружника другоме, о раду и домаћинству и породици, о бризи око васпитања и подизања дјеце, као и о сваком другом виду рада и сарадње у управљању, одржавању и повећању заједничке имовине (члан 273 став 2). С тим у вези је истакао да је првостепени суд правилно утврдио тужитељкин допринос у стицању заједничке имовине, јер је она водила бригу о домаћинству и васпитању и подизању дјеце, те је 1990. године радила у Њемачкој и од те зараде платила изградњу оградe на предметној некретнини.

10. Окружни суд је надаље навео да апелант оспорава првостепену одлуку и у дијелу да извршење на тужитељкиним некретнинама није допуштено, јер тужитељка није доказала да није знала за обавезе које је њен супруг преузео као јемац, као и да је суд у конкретном случају дао предност начелу да нико на другог не може пренијети више права него што сам има, које назива општим начелом, над начелом повјерења у земљишне књиге, иако је апелант поступао савјесно. Окружни суд је указао да је Породичним законом прописано да својим удјелом у заједничкој имовини један брачни супружник не може самостално располагати, нити га оптеретити правним пословима међу живима (члан 271 став 2), те да за обавезе које је један брачни супружник преузео ради подмирења текућих потреба брачне, односно породичне заједнице, као и за обавезе за које по закону одговарају оба брачна супружника одговарају брачни супружници солидарно како заједничком, тако и својом посебном имовином (члан 279). С тим у вези је истакао да обавеза коју је првотужени преузео не спада у домен текућих потреба брачне, односно породичне заједнице, те закључио да је то уговорни однос настао искључиво између банака као повјерилаца и корисника кредита, односно првотуженог као јемца, за који правни посао није потребна нити је тражена сагласност тужитељке као брачног друга. Слједом наведеног, Окружни суд је закључио да је правилан закључак првостепеног суда да првотужени за преузете обавезе у својству јемца одговара самостално, односно својом посебном имовином. У коначници Окружни

суд је истакао да је првостепени суд извео правилан закључак да је тужитељка стекла право на предметним некретнинама у моменту кад су оне поклоњене њој и првотуженом, а не у моменту уписа у земљишне књиге.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант сматра да му је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција) и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апелант наводи да је у предметном поступку произвољно вршена оцјена доказа и произвољно примјењено материјално право, износи детаљну анализу чињеничних утврђења и правног резонувања првостепеног суда, те констатује да је у конкретном случају спорно питање односа између начела повјерења у земљишне књиге и заједничке својине брачних другова. Апелант наводи да су редовни судови у потпуности занемарили одредбе Закона о стварним правима (у даљем тексту: ЗСП) којима је регулисано стицање права од савјесног трећег лица и наводи садржај одредбе чл. 43, 47, 55 и 56 ЗСП, те да је одредбом члана 271 став 6 Породичног закона прописано да се на заједничку имовину примјењују одредбе стварног и облигационог права. Надаље, наводи да суд погрешно примјењује начело да нико на другога не може пренијети више права него га сам има, јер се у конкретном случају није радило о преносу права, већ о јемству које није везано за конкретни дио имовине. Затим, наводи да се и у случају примјене тог начела, оно мора оцијенити у складу са начелом савјесности и поштења, позивајући се на Одлуку Уставног суда број АП 666/14, а што редовни судови нису учинили. Апелант наводи да су судови утврдили и апелантову и тужитељкину савјесност и дали предност претпоставци заједничке својине над уписаним апелантовим правом, што је у супротности са нормама ЗСП које нису ни поменуте у образложењу оспорених пресуда, а нужне су приликом утврђивања савјесности странака у поступку, те да су на тај начин судови пропустили примијенити релевантни материјалноправни пропис. Такође, наводи да је погрешан став судова да је апелант био дужан да докаже тужитељкину несавјесност с обзиром на то да је она, као тужилац у предметном поступку, била дужна доказати апелантову несавјесност. Апелант наводи да су судови при оцјени савјесности странака у поступку поступали произвољно и да су занемарили чињеницу да тужитељка скоро 30 година није захтијевала упис заједничке својине на предметним некретнинама, на који начин је допринијела правној несигурности и насталој ситуацији. Такође, наводи да судови тврдњу о тужитељкиној савјесности заснивају на исказу првотуженог, чијем исказу није могла бити поклоњена вјера, јер нема супротстављеног интереса између њега и тужитељке, те да сама чињеница

да је тужитељка ванкњижни власник предметних некретнина указује на њену несавјесност. У коначници апелант сматра да су наведени ставови потврђени и Одлуком Уставног суда број АП 2492/15.

б) Одговор на апелацију

12. У одговору на апелацију Окружни суд је навео да су апелантови наводи неосновани и да у поступку пред тим судом није повријеђено апелантово право на правично суђење и право на имовину, те предложио да се апелација одбије као неоснована.

13. У одговору на апелацију Основни суд је навео да је апелација неоснована и да у првостепеном поступку није повријеђено апелантово право на правично суђење, нити право на имовину.

V. Релевантни прописи

14. **Породични закон Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 54/02, 41/08 и 63/14) у релевантном дијелу гласи:

Члан 270.

[...]

(5) *Имовина коју су брачни супружници стекли радом током брачне заједнице, као и приходи из те имовине, чине заједничку имовину.*

(6) *Поклони трећих лица учињени током брачне заједнице (у новицу, стварима, пружању помоћи радом и сл.), улазе у заједничку брачну имовину, без обзира који их је брачни друг примио, уколико друкчије не произлази из намјене поклона, или се из околности у моменту давања поклона може закључити да је поклонодавац желио учинити поклон само једном од брачних супружника.*

[...]

Члан 271.

(1) *Заједничком имовином брачни супружници располажу споразумно.*

(2) *Својим удјелом у заједничкој имовини један брачни супружник не може самостално располагати нити га оптеретити правним послом међу живима.*

[...]

(6) *На заједничку имовину примјењују се одредбе стварног и облигационог права, ако овим законом није другачије уређено.*

Члан 279.

За обавезе које је један брачни супружник преузео ради подмирења текућих потреба брачне, односно породичне заједнице, као и за обавезе за које по закону

одговарају заједнички оба брачна супружника, одговарају брачни супружници солидарно како заједничком тако и својом посебном имовином.

Члан 281.

(1) Брачни супружници заједно посједују, управљају и користе заједничку имовину.

(2) Брачни супружници се могу споразумјети да се једном од њих повјери управљање и коришћење или само управљање заједничком имовином или њеним дијелом.

(3) Сваки брачни супружник може одустати од споразума о повјеравању управљања и коришћења заједничком имовином.

15. Закон о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/08, 3/09 - исправка, 58/09, 95/11, 60/15 и 18/16-ОУС) у релевантном дијелу гласи:

Неодређеност удјела у својини

Члан 43.

(1) Заједничка својина је својина два или више лица (заједничари) на истој ствари чији удјели нису одређени, али су одредиви.

(2) Кад је ствар у заједничкој својини, нема утицаја чињеница да је у земљишним књигама или у другим јавним регистрима та ствар уписана као својина само неког од заједничара, осим према трећим лицима чије се повјерење у промету штити.

[...]

Заштита повјерења у земљишне књиге

Члан 55.

(1) Сматра се да земљишна књига истинито и потпуно одражава чињенично и правно стање непокретности, па ко је у доброј вјери поступао с повјерењем у земљишне књиге, не знајући да оно што је у њих уписано није потпуно или да је различито од ванкњижног стања, ужива у погледу тог стицања заштиту према одредбама овог закона.

(2) Стицалац је био у доброј вјери ако у тренутку закључења правног посла и у тренутку кад је захтијевао упис, није знао нити је с обзиром на околности имао довољно разлога да сумња у то да ствар припада отуђиоцу.

(3) Недостатак добре вјере не може се пребацити никоме из разлога што није истраживао ванкњижно стање.

16. Закон о земљишним књигама („Службени гласник Републике Српске“ бр. 74/02, 67/03, 46/04, 109/05, 119/08, 60/11 - ЗО и 6/12 - ЗО) у релевантном дијелу гласи:

Члан 8.
Обавеза уписа

Упис права на некретнинама као и упис свих промјена које се тичу података у земљишној књизи је обавезан.

Члан 9.
Јавно повјерење

1. Уписано право у земљишној књизи сматра се тачним. Сматра се да бри-
сано право из земљишне књиге не постоји.

2. За трећа лица, која у доброј вјери у постојање неке некретнине или права на некој некретнини, путем правног посла стекну такво једно право, садржај земљишне књиге се сматра тачним, уколико исправност земљишне књиге није оспорена путем уписа приговора или уколико је трећем лицу позната нетачност земљишне књиге или због грубе непажње није позната.

3. Ако је носилац права уписаног у земљишне књиге ограничен у праву распо-
лагања у корист неког лица, тада ограничење дјелује према трећем лицу само онда када је то ограничење уписано у земљишну књигу или познато трећем лицу.

4. За савјесност трећег лица код стицања права на непокретнини мјеродавно је вријеме подношења захтјева за упис.

VI. Допустивост

17. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

18. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може разматрати апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и *ако се поднесе* у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку којег је користио.

19. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 86 0 П 038912 18 Гж од 30. јануара 2018. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 20. фебруара 2018. године, а апелација је поднесена 12. априла 2018. године, односно у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Пра-
вила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда, јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

20. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

21. Апелант сматра да му је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

22. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

23. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1) Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. [...]

24. Уставни суд, прије свега, указује да се предметни поступак односи на утврђивање права сувласништва и недопуштености извршења и обустављање извршног поступка, дакле, на предмет грађанскоправне природе, па су, стога, члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције примјењиви на тај поступак.

25. Апелант сматра да су редовни судови при доношењу оспорених пресуда произвољно оцијенили доказе, те у вези с тим произвољно утврдили чињенично стање и примијенили материјално право. У вези с тим, Уставни суд указује на то да, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допуствости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, уопштено, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види, Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена

или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

26. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови примијенили позитивноправне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда како у поступку утврђивања чињеница, оцјене доказа, тако и примјене релевантних позитивноправних прописа (види, Уставни суд, Одлука број *АП 311/04* од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног Уставни суд подсјећа и на то да је у више својих одлука истакао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити правичном поступку (види, Уставни суд, Одлука број *АП 1293/05* од 12. септембра 2006. године, тачка 25 и даље, и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Имајући у виду наведено, Уставни суд ће у конкретном случају, с обзиром на питања која се постављају, испитати да ли су оспорене одлуке засноване на произвољно утврђеном чињеничном стању и примјени материјалног права.

27. Уставни суд запажа да из чињеничног супстрата предметног поступка прои-зилази да је првотужени преузео обавезу јемства за кредит пласиран од апеланта, те да је апелант, као и друготужена, против њега покренуо извршни поступак ради наплате потраживања из вриједности непокретности коју је првотужени путем поклона стекао за вријеме трајања брачне заједнице са тужитељком и на којој је уписан као искључиви власник у земљишним књигама. Слиједом наведеног, Уставни суд указује да је у конкретном парничном поступку спорно правно питање да ли законска претпоставка заједничког власништва брачних партнера, *in concreto* на некретнини која је стечена за вријеме трајања брачне заједнице, има јачу правну снагу од начела повјерења у истинитост садржаја података из земљишних књига.

28. С тим у вези, Уставни суд подсјећа на ставове из своје праксе у сличним пред-метима у којима је разматрано питање примјене начела повјерења у јавне књиге у контексту брачне течевине. Тако је Уставни суд у предмету број *АП 666/14* (види Одлуку о допустивости и меритуму број *АП 666/14* од 15. фебруара 2017. године са осталим указаним референцама из праксе Уставног суда, доступну на www.ustavnisud.ba) заузео, *inter alia*, став „да се утврђивање савјесности у правном промету не може ограничити само на друготуженог (да ли је поступао с повјерењем у земљишне књиге) већ и на апеланткињу која није искористила могућност исправке уписа у земљишним књигама, а која јој је дата одредбом члана 252 став (3) ОЗ, те да је апеланткиња имала могућност да заштити своје право (заједничког) власништва на предметној некретнини, јер је искључиво од њене иницијативе зависило хоће ли предузети одговарајуће правне радње. Међутим, апеланткиња није предузела ниједну правну радњу, већ је тужбу за утврђивање ништавости уговора о хипотеци

(који су првотужени и друготужени закључили 23. јула 2007. године) поднијела тек 13. јуна 2009. године, а њен супруг, првотужени, у том парничном поступку признао је тужбени захтјев“ (став 55). У наведеном предмету Уставни суд је, такође, заузео став да ће се „у сваком појединачном случају, узимајући у обзир нарочите околности сваког конкретног случаја, ваљаност правног посла морати процјењивати зависно од понашања, савјесности и добре вјере свих учесника одређеног правног посла, укључујући и брачног друга који (евентуално) није био учесник тог односа“ (став 57). Слиједећи цитирану праксу, Уставни суд у предмету број АП 2492/15 није установио да је произвољно образложење редовног суда „да је тужена банка поступала савјесно поуздајући се у тачност уписа у јавним евиденцијама (члан 9 Закона о земљишним књигама), те да у таквим околностима тужена банка није имала обавезу, супротно тврдњама првотуженог у одговору на апелацију, да спроводи даљња истраживања у вези са статусом заложених некретнина, при чему апеланткиња током поступка није доказала да је туженој банци у релевантном периоду била позната чињеница да су заложене некретнине брачна имовина апеланткиње и првотуженог. Уставни суд, такође, запажа да су редовни судови приликом одлучења имали у виду да апеланткиња понуђеним доказима није успјела увјерити судове да није знала за спорно располагање, при чему су редовни судови у том правцу детаљно образложили које су околности узели у обзир приликом одлучења“ (види Одлуку о допустивости и меритуму број АП 2492/15 од 25. октобра 2017. године, доступну на www.ustavnisud.ba).

29. Надаље, у предмету број АП 179/17 Уставни суд је заузео став „да у предметном поступку, сагледаном у цјелини, није арбитарно, у смислу права на правично суђење, примијењено материјално право када су редовни судови одбили њен тужбени захтјев у ситуацији у којој је у корист друготужене (чија савјесност током поступка није доведена у питање), примјеном начела повјерења у јавне књиге и на основу правно ваљаног споразума о заснивању заложног права, укњижено заложно право на спорној некретнини у земљишним књигама“. Затим, у предмету број АП 2342/17 Уставни суд није нашао произвољност у поступању редовног суда када „у предметном поступку није доведена у питање савјесност друготуженог, који је поступао у складу са начелом повјерења у јавне књиге и на основу правно ваљаног уговора о заснивању хипотеке извршио упис заложног права на предметној некретнини у земљишним књигама. При томе Уставни суд запажа да су редовни судови испитали и апеланткињину савјесност како у контексту радњи које је могла предузети ради заштите своје имовине (истакли су да је уговор о заснивању хипотеке закључен 2007. године, док је апеланткиња тужбе ради заштите свог права сувласништва на предметној некретнини поднијела 2011, односно 2012. године, те да је изјавила да прије тога није размишљала да се упише као сувласник на предметној некретнини), тако и у контексту њеног односа са првотуженим (судови су истакли да је апеланткиња, с обзиром на то да је утврђено да је била

узната са чињеницом да је првотужени раније залагао предметну некретнину, те да је била узната са одлукама које се доносе у интересу њихове породице, нарочито имајући у виду да је првотужени власник привредног друштва по закљученим уговорима, дала прећутну сагласност за закључење спорног правног посла) (види Одлуку о допуствости и меритуму број *АП 2342/17* од 11. јуна 2019. године, доступна на www.ustavnisud.ba).

30. Доводећи у везу наведене принципе из праксе Уставног суда и Европског суда са околностима конкретног случаја, Уставни суд, насупрот апелантовим тврдњама, сматра да редовни судови при доношењу оспорених одлука нису произвољно примијенили материјално право. Уставни суд запажа да су редовни судови у образложењу оспорених одлука дали јасне и прецизне разлоге због којих сматрају да је тужитељкин тужбени захтјев основан, које се не показује као произвољно. Наиме, редовни судови су нагласили чињеницу да је тужитељка у моменту кад су предметне некретнине покљоњене њој и првотуженом, *ex lege* стекла право на њима као заједничком брачном имовином. Такође, редовни судови су истакли да је тужитељка у конкретном случају поступала савјесно, односно да није доказано да је била узната са обавезом јемства које је првотужени преузео. При томе су нагласили и чињеницу да обавеза коју је првотужени преузео (јемство за новчана средства која је апелант пласирао трећем лицу) не спада у домен текућих потреба брачне, односно породичне заједнице, у смислу одредбе члана 279 Породичног закона, те да, сходно томе, представља искључиву обавезу првотуженог за коју одговара својом посебном имовином.

31. Уставни суд указује да се у предметима из праксе цитиране у тач. 28 и 29 ове одлуке, на коју се *inter alia* апелант позива, радило о парничним поступцима у којима се утврђивала ништавост уговора којим је брачни супружник, који је уписан као искључиви власник, залагао некретнине које представљају брачну течевину. Дакле, у цитираним поступцима радило се о закључивању правног посла између банке и једног од брачних супружника на основу којег је банка стицала заложно право да се намири из вриједности некретнине и које је било уписано у земљишним књигама. Такође, у цитираним предметима банке су пласирале кредитна средства привредним друштвима која су представљала породичне фирме, те су редовни судови оцијенили да су новчана средства из тих кредита коришћена за потребе породичне заједнице. Слиједом наведеног, редовни судови су изводили закључак да је други брачни супружник (који није уписан као сувласник заложене некретнине) био упознат са тим правним послом, односно да је био несавјестан.

32. Враћајући се на предметни поступак, Уставни суд запажа да, за разлику од цитиране праксе, првотужени није располагао предметном некретнином, односно на њој није конституисао заложно право у апелантову корист, већ је преузео обавезу јемства, која представља личну обавезу за коју одговара својом имовином. Такође,

у конкретном случају апелант није закључио са првотуженим правни посао који се тиче предметне некретнине, односно ради обезбјеђења потраживања из кредита који је апелант пласирао његовом кориснику првотужени није јемчио предметном некретнином. Дакле, апелант у конкретном случају на предметној некретнини није стекао било какво право, односно у моменту закључења уговора о јемству није поступао у увјерењу да ће, у случају да корисник кредита не измири своју обавезу, своје потраживање моћи наплатити из вриједности предметне некретнине. Уставни суд, надаље, запажа да новчана средства из кредита за који је првотужени био јемац нису пласирана првотуженом, нити као у цитираној пракси породичној фирми, па као таква не спадају у домен текућих потреба брачне, односно породичне заједнице. Сублимирајући наведено, произилази да је у конкретном случају првотужени према апеланту преузео обавезу јемства свом својом имовином, па се закључак редовних судова да апелант нема право да се намири из дијела предметне некретнине који представља тужитељкино власништво, а на којој апелант није имао заложно право, не показује као произвољно.

33. На основу изложеног, Уставни суд сматра да оспореним одлукама није прекршено апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи

34. Апелант сматра да му је оспореним одлукама повријеђено и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд запажа да се апелантови наводи о кршењу наведеног права темеље на истим тврдњама које је истакао у вези с правом на правично суђење, што је Уставни суд већ образложио у претходним тачкама ове одлуке, када их је оцијенио неоснованим. С обзиром на то, Уставни суд сматра да су апелантови наводи о кршењу права на имовину, такође, неосновани.

VIII. Закључак

35. Уставни суд закључује да нема повреде апелантовог права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, односно да редовни судови нису произвољно примијенили материјално право у ситуацији када су закључили да апелант, који је са првотуженим закључио уговор о јемству, нема право да се намири из дијела предметне некретнине на којој је тужитељка *ex lege* стекла право заједничког власништва, а на којој апелант није имао заложно право.

36. Уставни суд, такође, закључује да нема повреде апелантовог права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију с обзиром на то да се наводи о кршењу тога права заснивају на истим

тврдњама које је апелант истакао у вези с правом на правично суђење, а Уставни суд је закључио да није било произвољности у том погледу.

37. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

38. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 4631/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Marije Mostić i drugih protiv
Rješenja Vrhovnog suda Federacije
BiH broj 43 0 P 098085 17 Rev od
31. kolovoza 2017. godine i presude
Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0
098085 16 GŽ od 17. studenog 2016.
godine

Odluka od 30. listopada 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 4631/17**, rješavajući apelaciju **Marije Mostić i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 30. listopada 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Marije Mostić, Sabine Ribić, Idriza Hrnjića, Nermin Pivić i Fahrudina Ajanovića podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 098085 16 GŽ od 17. studenog 2016. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Marija Mostić, Sabina Ribić, Idriz Hrnjić, Nermina Pivić i Fahrudin Ajanović (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Zenice, koje zastupa Nermina Pivić, odvjetnica iz Zenice, podnijeli su 8. studenog 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine i presude Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, 29. kolovoza 2019. godine je od Kantonalnog i Općinskog suda, a 9. rujna 2019. godine od HETA d.o.o. Sarajevo (u daljnjem tekstu: tužitelj) zatraženo da dostave odgovore na apelaciju. Kantonalni sud je odgovor dostavio 5. rujna, Općinski sud 4. rujna, a tužitelj 26. rujna 2019. godine.

3. Ustavni sud je Odlukom o dopustivosti broj *AP 34/17* od 10. svibnja 2017. godine odbacio kao preuranjenu, između ostalih, i apelaciju apelanata koju su 3. veljače 2017. godine podnijeli protiv drugostupanjske presude i koja je bila zavedena pod brojem *AP 456/17* jer je postupak u povodu revizije pred Vrhovnim sudom Federacije BiH bio u tijeku.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacijskih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Tužitelj je pravni sljednik Hypo Alpe Adria Leasinga. Tužbom koju je podnio protiv NBI Ćurić d.o.o. Žepče (u daljnjem tekstu: prvotuženi) i apelanata tražio je da sud utvrdi da je nezakonito priznanje izlučnog prava apellantima na nekretninama/etažnim dijelovima nekretnine – zgrade, detaljno navedenim i označenim u dispozitivu prvostupanjske presude, u stečajnom postupku otvorenom protiv prvotuženog, te da se naloži stečajnom upravitelju da ispravi pregled izlučnih prijava potraživanja i sporne nekretnine unese u imovinu prvotuženog kao stečajnog dužnika.

6. Općinski sud je Presudom broj 43 0 P 098085 13 P od 7. srpnja 2016. godine u cijelosti usvojio tužbeni zahtjev. U obrazloženju svoje odluke, Općinski sud je, između ostalog, naveo da je iz provedenih dokaza utvrdio da je na cijeloj nekretnini i na etažnim jedinicama – poslovnim prostorima (u daljnjem tekstu: sporne nekretnine) kao vlasnik upisan prvotuženi, te da je u razdoblju od 27. listopada 2006. do 22. lipnja 2009. godine na cijeloj nekretnini, a zatim i na etažnim dijelovima – poslovnim prostorima upisano založno pravo u korist pravnog prednika tužitelja uz zabranu raspolaganja tim nekretninama bez suglasnosti založnog vjerovnika, odnosno tužitelja „do konačnog izvršenja ugovora o zajmu“. Dalje je utvrđeno da su apelanti s prvotuženim zaključivali ugovore i predugovore o kupnji spornih nekretnina. Ti ugovori su notarski obrađeni, osim u slučaju apellantica Sabine Ribić i Nermine Pivić koje su zaključile predugovore koji nisu bili notarski obrađeni.

7. Sud je dalje utvrdio da su apelanti, nakon što je nad prvotuženim otvoren stečajni postupak 7. lipnja 2013. godine, podnijeli zahtjev stečajnom upravitelju da im prizna izlučno pravo na spornim nekretninama. Stečajni upravitelj je 16. rujna 2013. godine napravio pregled izlučnih prijava potraživanja po članku 37. Zakona o stečajnom postupku i apellantima priznao izlučno pravo na spornim nekretninama. Sud je također naveo da

je utvrdio da su apelanti ušli u posjed spornih nekretnina, da su „neki zaključili s trećim osobama ugovore o zakupu navedenih poslovnih prostora, da su prije toga izvršili određene radove na adaptaciji poslovnih prostora [...] da su dobili potrebne suglasnosti i zaključili potrebne ugovore“, odnosno da su se „ponašali kao vlasnici“ spornih nekretnina, kao i da su isplatili kupoprodajnu cijenu. Općinski sud je naveo da je sporno pitanje koje je trebalo riješiti u ovom postupku bilo jesu li sporne nekretnine vlasništvo prvotuzenog i pripada li apelantima izlučno pravo na tim nekretninama koje im je priznato u stečajnom postupku.

8. U analizi ovog pitanja, Općinski sud se pozvao na relevantne odredbe Zakona o zemljišnim knjigama i Zakona o vlasničko-pravnim odnosima prema kojima vlasništvo i druga prava na nekretninama nastaju na temelju pravnog posla, i to momentom upisa u zemljišnu knjigu. Međutim, u konkretnom slučaju, kako je sud utvrdio, u momentu otvaranja stečajnog postupka, kao i u vrijeme donošenja prvostupanjske odluke, kao vlasnik spornih nekretnina bio je upisan prvotuzeni. Općinski sud je dalje naveo da činjenica da su apelanti s prvotuzenim zaključili ugovore o kupoprodaji spornih nekretnina „ne utječe na pravo vlasništva prvotuzenog“ budući da je ugovor o kupoprodaji „samo osnova za stjecanje prava vlasništva“, kojem mora slijediti upis u zemljišne knjige. Općinski sud je također utvrdio da ne može prihvatiti navode apelanata o tome da nisu znali za postojanje zabrane raspolaganja koja je uz založno pravo upisana u zemljišnim knjigama u korist tužitelja ili da su za to saznali tek kod notara. Ovo najprije zato što je člankom 2. Zakona o zemljišnim knjigama propisano pravo svake osobe da izvrši uvid u zemljišne knjige i da utvrdi sve činjenice od značaja za pravni promet nekretnine, uključujući i eventualna ograničenja. Osim toga, sud je utvrdio da je notar, prilikom zaključenja svakog od notarski obrađenih ugovora, upozorio stranke da je za zaključenje ugovora neophodna suglasnost tužitelja kao založnog vjerovnika, ali da „stranke inzistiraju na notarskoj obradi s obzirom na to da ugovor zaključuju sa raskidnim uvjetom u slučaju da ne dobiju suglasnost založnog vjerovnika“.

9. Sud je naveo da je nesporno utvrdio da je pravni prednik tužitelja, i prije zaključenja ugovora o kupoprodaji spornih nekretnina koje su apelanti zaključili s prvotuzenim, imao upisano založno pravo na cijeloj nekretnini, te da je na temelju pravnog posla stekao pravo zalogu 2006. godine, sve u skladu s odredbama čl. 68. i 69. tada važećeg Zakona o vlasničko-pravnim odnosima. Na temelju toga, sud je zaključio da je tužitelj „pravo zalogu, odnosno pravo da zahtijeva namirenje potraživanja u vrijednosti te nekretnine“ stekao prije vjerovnika koji na toj nekretnini nemaju hipoteku ili su je stekli nakon tužitelja koji to pravo ima od 2006. godine. Na temelju toga tužitelj je, danom otvaranja stečajnog postupka nad imovinom prvotuzenog, stekao svojstvo razlučnog vjerovnika, odnosno stekao je „ovlaštenje na odvojeno namirenje iz predmeta razlučnog prava za glavno potraživanje, kamate i troškove jer je danom otvaranja stečajnog postupka tužitelj postao razlučni vjerovnik iz članka 38. stavak 2. točka 1. Zakona o stečajnom postupku“. Stoga je, kako je sud zaključio, stečajni upravitelj, priznavanjem

izlučnog prava vjerovnicima, osporio tužitelju razlučno pravo „da kao razlučni vjerovnik s upisanim pravom zaloga“ ostvari svoje pravo na namirenje svojih potraživanja „iz predmeta razlučnog prava, uključujući i pravo na odvojeno namirenje“. U svezi s tim, Općinski sud je dalje naveo da odluka stečajnog upravitelja o priznanju apelantima izlučnog prava znači „neuvrštavanje određene imovine u stečajnu masu i priznanje prava vlasništva nad tom imovinom izlučnom vjerovniku, a što za izravnu posljedicu ima nemogućnost namirenja iz takve stvari svim vjerovnicima stečajne mase, uključujući i razlučne vjerovnike [...] koji imaju pravo na odvojeno namirenje“.

10. Kantonalni sud je Presudom broj 43 0 P 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine odbio žalbu apelanata i potvrdio prvostupanjsku presudu. Prihvaćajući u cijelosti činjenično stanje kako je utvrđeno i pravna stajališta prvostupanjskog suda, Kantonalni sud je, između ostalog, istaknuo da su uvjeti za priznavanje izlučnog prava da je stvar čije se izlučenje traži individualno određena, da je u posjedu stečajnog dužnika bez pravne osnove i da onaj koji traži izlučenje može dokazati svoje stvarno pravo nad tom stvari po pravilima Zakona o vlasničko-pravnim odnosima. Samo u situaciji kada ništa od navedenog nije sporno, stečajni upravitelj može, na temelju Zakona o stečajnom postupku, izvansudski priznati pravo na izlučenje stvari i izdvojiti je iz stečajne mase. U tom slučaju do izdvajanja dolazi „pukom predajom stvari bez bilo kakve daljnje intervencije stečajnog suda, odnosno stečajnog upravitelja glede tog izlučnog prava“. Drugi način ostvarivanja izlučnog prava je, kako je Kantonalni sud dalje naveo, izlučna tužba do koje dolazi kada izlučni vjerovnik ne može, na bazi isprava, dokazati svoje stvarno pravo po Zakonu o vlasničko-pravnim odnosima, niti može izdejsstvovati uknjižbu na temelju tih isprava, pa je potrebno vođenje parničnog postupka kako bi se ta prava izdejsstvovala pravomoćnom sudskom odlukom.

11. U konkretnom slučaju, Kantonalni sud je ukazao da su apelantice Sabina Ribić i Nermina Pivić imale zaključene predugovore o kupoprodaji spornih nekretnina koji nisu bili notarski obrađeni. U svezi s tim, Kantonalni sud se pozvao na odredbu članka 45. Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) kojom je propisano da je predugovor takav ugovor kojim se preuzima obveza kasnije zaključiti drugi, glavni ugovor. Sud je dalje istaknuo da je člankom 67. stavak 1. ZOO propisano da zaključenje ugovora ne podliježe nikakvoj formi, osim ako zakonom nije drugačije propisano. U konkretnom slučaju radilo se o kupoprodaji nekretnina, za što ZOO propisuje obveznu pismenu formu (članak 455. ZOO), koja je konstitutivan, bitan element ugovora. Sud je također naveo da su se, nakon stupanja na snagu Zakona o notarima i izbora notara, stekli uvjeti za notarsku obradu isprava. Stoga je, kako je zaključio sud, za sve isprave koje podliježu notarskoj obradi nakon 4. svibnja 2007. godine kada su notari izabrani bila obvezna takva obrada da bi te isprave proizvele pravno dejstvo. Imajući to u vidu, Kantonalni sud je zaključio da apelantice Sabina Ribić i Nermina Pivić „nemaju, niti su u vrijeme priznanja izlučnog prava imale ugovore zaključene u zakonom propisanoj formi“. Stoga je Kantonalni sud zaključio da je prvostupanjski sud pravilno „utvrdio nevažnost pred-

metnih naprijed navedenih predugovora jer nikad se nije pristupilo zaključenju glavnog ugovora“, a ove apelantice kao izlučni vjerovnici nisu imale valjanu osnovu za uknjižbu spornih nekretnina. Osim toga, ove nekretnine su već u vrijeme zaključenja predugovora i ugovora bile opterećene založnim pravom u korist tužitelja, pa su stoga apelanti morali biti upućeni na parnicu budući da nisu bile ispunjene pretpostavke za priznanje izlučnog prava kako je to učinio stečajni upravitelj.

12. Kantonalni sud je dalje istaknuo da je založno pravo ograničeno stvarno pravo na stvari ili pravu koje ovlašćuje založnog vjerovnika, čija je tražbina osigurana tim pravom, da se po dospijeću tražbine, ako ne bude namiren, namiri iz vrijednosti zaloga. Založni vjerovnik, također, ima pravo da od svake treće osobe zahtijeva da trpi namirenje iz vrijednosti zaloga (pravo sljedovanja) ako nešto drugo nije zakonom određeno, kako to propisuje članak 68. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima. Osim toga, odredbom članka 56. Zakona o stečajnom postupku je propisano da stečajni vjerovnici mogu svoja potraživanja prema stečajnom dužniku ostvarivati samo u stečajnom postupku. Imajući u vidu navedeno, Kantonalni sud je naveo da je u postupku dokazano da je na dan kada je stečajni upravitelj priznao apelantima izlučno pravo prvotuženi bio upisan kao vlasnik i posjednik spornih nekretnina, a da je u zemljišnim knjigama bila upisana zabrana raspolaganja tim nekretninama bez suglasnosti tužitelja do konačnog izvršenja ugovora o zajmu. Upravo zbog te zabrane, apelanti koji su imali notarski obrađene ugovore bili su odbijeni sa zahtjevima za uknjižbu, a oni koji nisu imali takve ugovore nisu ni podnosili zahtjev. U takvoj situaciji, kada je tužitelj stečajni vjerovnik koji ima potraživanje prema prvotuženom kao stečajnom dužniku i „kada je stvarnom pravu na koje se apelanti pozivaju suprotstavljeno založno pravo“ tužitelja koje je stekao prije zaključenja kupoprodajnih ugovora između prvotuženog i apelanata, stečajni upravitelj nije mogao apelantima priznati izlučno pravo u skladu s relevantnim zakonima koji su već ranije navedeni. Kantonalni sud je stoga zaključio da je prvostupanjski sud pravilno postupio kada je u cijelosti usvojio tužbeni zahtjev, pa je žalbu apelanata odbio i potvrdio prvostupanjsku presudu.

13. Rješenjem Vrhovnog suda broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine revizija apelanata je odbačena kao nedopuštena zbog toga što vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi propisani novčani cenzus te što odlučivanje o njoj ne bi bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima (članak 237. st. 2. i 3. ZPP).

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelanti smatraju da im je osporenom presudom prekršeno pravo na pravično suđenje, pravo na imovinu i pravo na dom iz članka II/3.(e), (f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6. i 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku

konvenciju, te pravo na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije i pravo na nediskriminaciju iz članka 14. Europske konvencije.

15. U obrazloženju ovih navoda, apelanti su detaljno iznijeli činjenice konkretnog predmeta, pa su naveli da je drugostupanjski sud odbio sve žalbene navode, ali da nije sve obrazložio. U svezi s tim, apelanti ističu da su u žalbi naveli da je prvostupanjski sud naložio izvršenje neke činidbe, ali da nije odredio rok u kojem je potrebno tu činidbu izvršiti, a drugostupanjski sud je zaključio da takav propust prvostupanjskog suda nije bio od utjecaja na zakonitost i pravilnost presude. Apelanti opširno izlažu zbog čega ovo predstavlja kršenje prava na pravično suđenje, te ističu da će zbog toga biti dovedeni „u nepovoljniji položaj u izvršnom postupku“, te da će imati veće troškove, što sudovi nisu uzeli u obzir, te smatraju da im se na taj način krši pravo na imovinu. Kako navode apelanti, „država u ovakvim slučajevima, dopuštajući sudijama da krše zakonske propise i opravdavajući to kršenje, gubi svoj državni integritet i dovodi do velike pravne nesigurnosti i diskriminacije“.

16. Apelanti dalje ističu da „nije potrebno ponavljati“ žalbene navode, pa naglašavaju da su prava na koja su se pozvali prekršena zbog pogrešne primjene materijalnog prava, odnosno propisa na koje su ukazali u žalbi. Također navode da su već održane tri prodaje nekretnina prvotuzenog, uključujući i sporne nekretnine, „čime su izloženi gubitku prava na imovinu“. Apelanti, također, ističu da je Europski sud pravde donio odluku u odnosu na ugovore zaključene u CHF valuti u kojoj se „valutna klauzula proglašava nepoštenom i ništavom“, ali ne obrazlažu zašto je to od značaja u konkretnom slučaju. Dalje se pozivaju na ustavne odredbe o ljudskim pravima i obvezu izravne primjene Europske konvencije. Apelanti navode da je „država omogućila da privredna organizacija koja nema ovlasti da daje kredite, iste dodijeli pojedincima, bez obezbjeđivanja tih kredita, podstičući pojedince da kupuju te poslovne prostore, pri tome ističući da ostvarivanje njihovih prava imovine neće biti ničim ograničeno, pa ni založnim pravom, da bi poslije, od istih pojedinaca tražila da se od njihove imovine koju su stekli na zakonit način naplate krediti dati drugom licu zbog postojanja založnog prava“.

17. Apelanti dalje obrazlažu da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud), „dom“ u smislu članka 8. Europske konvencije predstavljaju i poslovne prostorije, te da je „[n]ezakonitim djelovanjem pravnih lica u okviru države BiH omogućeno tim licima da steknu veću imovinsku korist, a da građane države dovedu u nepovoljan položaj, pa čak i u situaciji kada je država tim licima zabranila da obavljaju određenu djelatnost“. U svezi s tim navode da je predniku tužitelja Agencija za bankarstvo FBiH „oduzela dozvolu za obavljanje lizing poslova“. Navode i da su za poslovne prostore isplatili kupoprodajne cijene, što također predstavlja njihovu imovinu. Stoga smatraju da imaju ekonomski interes, što također prema praksi Europskog suda ulazi pod pojam „imovina“. Dalje ističu da su dokazali da su isplatili kupoprodajnu cijenu, ušli u posjed, dobili elektroenergetsku suglasnost, te da im je stoga „priznato pravo vlasništva od strane ovlaštenog lica za zastupanje i predstavljanje“ prvotuzenog, koji je

„samo formalno upisan kao vlasnik“ spornih nekretnina. Zato smatraju da su dokazali da imaju pravo vlasništva, a ne da imaju „legitimno očekivanje“ da im se to pravo prizna.

b) Odgovor na apelaciju

18. Kantonalni i Općinski sud su naveli da su apelacijski navodi neutemeljeni, ističući samo da su u osporenim odlukama svi propisi pravilno primijenjeni. Tužitelj je u odgovoru također osporio navode iz apelacije, uz detaljno obrazlaganje stajališta sudova, a naročito je istaknuo da su svi apelanti u vrijeme zaključenja ugovora o kupoprodaji spornih nekretnina bili nesavjesni jer su znali da je u to vrijeme već postojala hipoteka u korist tužitelja i, što smatra još važnijim, zabrana raspolaganja nekretninom u cijelosti, pa i spornim nekretninama u njezinom sastavu, što je sve upisano u zemljišnim knjigama.

V. Relevantni propisi

19. U **Zakonu o stečajnom postupku FBiH** („Službene novine FBiH“ br. 29/03, 32/04, 42/06 i 52/18) relevantne odredbe glase:

Članak 37.

Izlučivanje i naknada za izlučna prava

(1) *Osoba koja ima pravo na izdvajanje stvari koja ne pripada stečajnom dužniku (izlučni vjerovnik) nije stečajni vjerovnik. Njegovo pravo na izlučenje tog predmeta regulira se posebnim zakonom.*

(2) *Pravo na izlučivanje ne može se ostvariti u prethodnom postupku. Nakon otvaranja stečajnog postupka pravo na izlučenje može se ostvariti najranije nakon izvještajnog ročišta. [...]*

Članak 38.

Razlučni vjerovnici

(1) *Vjerovnici koji imaju razlučno pravo na nekom predmetu stečajne mase ovlašteni su na odvojeno namirenje iz predmeta razlučnog prava za glavnu tražbinu, kamate i troškove, sukladno odredbama čl. od 102. do 107. ovoga zakona.*

(2) *Razlučni vjerovnici su:*

1) *hipotekarni vjerovnici i vjerovnici zemljišnog duga,*

[...]

a. *Opće dještvo otvaranja stečajnog postupka*

Članak 51.

Prijelazak prava upravljanja i raspolaganja

Otvaranjem stečajnog postupka prava stečajnog dužnika da upravlja i raspolaže imovinom koja pripada stečajnoj masi, kao i prava tijela, prokurista, zastupnika i punomoćnika stečajnog dužnika, prijelaze na stečajnog upravitelja.

Članak 95.
Pregled imovine

(1) U roku koji ne može biti dulji od 45 dana od dana imenovanja, stečajni upravitelj je dužan napraviti uređen pregled u kojemu se nabrajaju i međusobno uređuju predmeti koji čine stečajnu masu i obveze stečajnog dužnika sa stanjem na dan otvaranja stečajnog postupka. Pregled imovine mora sadržavati procjenu s kojim dijelom stečajne mase se može računati u stečajnom postupku za namirenje vjerovnika stečajnog dužnika.

[...]

Članak 96.
Stavljanje popisa i pregleda na uvid

Popis predmeta stečajne mase i popis vjerovnika, kao i pregled imovine, stečajni upravitelj je dužan izložiti u službenim prostorijama suda najkasnije osam dana prije izvještajnog ročišta.

20. U **Zakonu o vlasničko-pravnim odnosima** („Službene novine FBiH“ br. 6/98 i 29/03, koji se primjenjivao u konkretnom slučaju, a prestao je važiti stupanjem na snagu Zakona o stvarnim pravima iz 2013. godine) relevantne odredbe glase:

9. Stjecanje prava vlasništva pravnim poslom

Članak 38.

Pravo vlasništva na nekretnine, na temelju pravnog posla stječe se upisom u javne knjige o nekretninama, ako je nositelj savjestan. Savjesnost stjecatelja se pretpostavlja.

[...]

2. Pravo zaloga na nekretnini (hipoteka)

Članak 68.

Radi osiguranja određenog potraživanja, nekretnina može biti opterećena pravom zaloga u korist povjeritelja (hipoteka) koji je ovlašten da, na način određen zakonom, zahtjeva namirenje svog potraživanja iz vrijednosti te nekretnine prije povjeritelja koji na njoj nemaju hipoteku, kao i prije povjeritelja koji su hipoteku na njoj stekli poslije njega, bez obzira na promjenu vlasnika opterećene nekretnine.

[...]

Hipoteka se odnosi na cijelu nekretninu, na njene plodove dok su neodvojeni, kao i na druge njene sastavne dijelove i pripatke, uključujući i poboljšanje njenog stanja nastalo nakon zasnivanja hipoteke.

[...]

Založena nekretnina u cjelini osigurava potraživanje povjeritelja do potpunog namirenja tog potraživanja, bez obzira na kasniju podjelu nekretnine (nedjeljivost hipoteke).

Članak 69.

Hipoteka nastaje na temelju pravnog posla, sudske odluke i zakona.

Na temelju pravnog posla ili sudske odluke, hipoteka se stječe upisom u javnu knjigu ili na drugi način određen zakonom.

Na temelju zakona hipoteka se stječe kada se ispune uvjeti određeni zakonom.

21. **Zakon o obligacionim odnosima FBiH** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list RBiH“ br. 2/92, 13/93, 13/94 i „Službene novine FBiH“ br. 29/03 i 42/11). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima koji u relevantnom dijelu glasi:

Predugovor

Član 45.

(1) Predugovor je takav ugovor kojim se preuzima obaveza da se docnije zaključi drugi, glavni ugovor.

(2) Propisi o formi glavnog ugovora važe i za predugovor, ako je propisana forma uslov punovažnosti ugovora.

[...]

Neformalnost ugovora

Član 67.

(1) Zaključenje ugovora ne podleže nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno.

[...]

Forma prodaje nepokretnosti

Član 455.

Ugovor o prodaji nepokretnih stvari koje društvena pravna lica stavljaju u pravni promet u okviru svog redovnog poslovanja mora biti zaključen u pismenoj formi.

22. U **Zakonu o zemljišnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine FBiH“ br. 58/02, 19/03 i 54/04) relevantne odredbe glase:

Članak 2.

Određivanje pojmova

(1) Zemljišna knjiga, u smislu ovoga zakona, je javna knjiga i javni registar stvarnih prava na nekretninama i drugih prava, koja su zakonom predviđena za upis, kao i ostalih zakonom predviđenih činjenica od značaja za pravni promet.

[...]

*Članak 5.
Konstitutivno djeljstvo*

(1) Vlasništvo i druga prava na nekretninama nastaju tek sa upisom u zemljišnu knjigu uključujući i ona koja su predviđena u članku 87. ovoga Zakona.

[...]

*Članak 9.
Javno povjerenje*

(1) Upisano pravo u zemljišnoj knjizi smatra se točnim. Smatra se da brisano pravo iz zemljišne knjige ne postoji.

(2) Za treće osobe, koje u dobroj vjeri u postojanje neke nekretnine ili prava na nekoj nekretnini, putem pravnog posla steknu takvo jedno pravo, sadržaj zemljišne knjige se smatra točnim, ukoliko ispravnost zemljišne knjige nije osporena putem upisa prigovora ili ukoliko je trećoj osobi poznata netočnost zemljišne knjige ili zbog grube nepažnje nije poznata.

(3) Ako je nositelj prava upisanog u zemljišne knjige ograničen u pravu raspolaganja u korist neke osobe, tada ograničenje djeluje prema trećoj osobi samo onda kada je to ograničenje upisano u zemljišnu knjigu ili poznato trećoj osobi.

(4) Za savjesnost treće osobe kod stjecanja prava na nekretnini mjerodavno je vrijeme podnošenja zahtjeva za upis.

VI. Dopustivost

23. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

24. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

25. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova iz članka 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na posljednji pravni lijek koji je učinkovit i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek bez obzira na to da li se radi o redovnom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje pristojbi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana

propisan člankom 16. stavak (1) Pravila Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj *U 15/01* od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

26. Ustavni sud je Odlukom o dopustivosti broj *AP 34/17* od 10. svibnja 2017. godine odbacio kao preuranjenu, između ostalih, i apelaciju apelanata koju su 3. veljače 2017. godine podnijeli protiv drugostupanjske presude i koja je bila zavedena pod brojem *AP 456/17* jer je postupak u povodu revizije pred Vrhovnim sudom bio u tijeku. S obzirom na to da je Rješenjem Vrhovnog suda broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine revizija apelanata odbačena kao nedopuštena zbog formalnih razloga, konačnu odluku u ovom predmetu predstavlja Presuda Kantonalnog suda broj 43 0 P 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine, protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. U skladu sa svojom praksom, Ustavni sud u ovakvim slučajevima kao relevantan datum podnošenja apelacije uzima datum podnošenja apelacije koja je odbačena kao preuranjena. S obzirom na to da je osporenu Presudu Kantonalnog suda broj 43 0 P 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine punomoćnik apelanata primio 8. prosinca 2016. godine, a apelacija broj *AP 456/17*, kojom su apelanti osporili tu presudu, podnesena je 3. veljače 2017. godine, proizlazi da je apelacija podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer nije očigledno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

VII. Meritum

27. Apelanti smatraju da im je osporenim presudom prekršeno pravo na pravično suđenje, pravo na imovinu, pravo na dom i pravo na učinkovit pravni lijek iz čl. II/3. (e), (f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6., 8. i 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te zabrana diskriminaciju iz članka 14. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

28. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

29. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

30. Apelanti navode da se Kantonalni sud u osporenoj odluci nije bavio njihovim žalbenim navodima o tome da prvostupanjski sud nije u svojoj presudi, uz činidbu koju je naložio, odredio i paricioni rok. U svezi s tim, Ustavni sud je, slijedeći praksu Europskog suda za ljudska prava, u svojoj praksi dosljedno isticao da pravo na obrazloženu odluku predstavlja neodvojiv dio prava na pravično suđenje, te da članak 6. stavak 1. Europske konvencije obvezuje sudove obrazložiti svoje odluke zato što nedostatak dovoljnih i relevantnih razloga u sudskoj odluci može ukazivati, između ostalog, na arbitrarno sudsko odlučivanje. Međutim, to ne znači i obvezu sudova da detaljno odgovore na svaki argument koji stranke iznesu u postupku, odnosno u žalbama ili drugim odgovarajućim podnescima. Koliko će biti široka obveza suda da u obrazloženju odluke navede razloge kojima se vodio pri njezinom donošenju ovisi o okolnostima i naravi svakog pojedinog slučaja (mjerilo dovoljnosti). S druge strane, razlozi navedeni u obrazloženju odluke u pravilu će se smatrati relevantnim ako jasno upućuju na to da sudovi nisu proveli procjenu na proizvoljan način, da nisu učinili neku drugu očiglednu pogrešku u prosuđivanju, pogrešno ocijenili postojanje nekog važnog čimbenika ili propustili razmotriti sve relevantne čimbenike, odnosno propustili uzeti u obzir sve činjenične i pravne elemente koji su objektivno relevantni za donošenje odluke, da nisu odbili provesti dokaze koji bi mogli dovesti do drugačije odluke, itd. Dakle, razlozi navedeni u obrazloženju odluke moraju obuhvatiti sve važne aspekte konkretnog slučaja koji su mogli utjecati na konačnu odluku (mjerilo relevantnosti) (vidi, između ostalih, Europski sud, *Ruiz Torija protiv Španjolske*, presuda od 9. prosinca 1994. godine, serija A, broj 303-A, točka 29., *Kuznetsov i dr. protiv Rusije*, presuda od 11. siječnja 2007. godine, aplikacija broj 184/02, točka 83. s daljnjim referencama, *Ajdarić protiv Hrvatske*, presuda od 13. prosinca 2011. godine, aplikacija broj 20883/09, točka 34. i Ustavni sud, npr. Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 2478/06* od 17. rujna 2008. godine, stavak 22. s daljnjim referencama, objavljena na www.ustavnisud.ba).

31. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da Kantonalni sud jeste odgovorio na navedeno pitanje (vidi stranu 3. drugostupanjske presude), ukazavši da to doista jeste propust prvostupanjskog suda, ali da to nije relevantno za suštinsko rješenje pitanja o kojem se u konkretnom slučaju raspravljalo, a to je jesu li sporne nekretnine vlasništvo prvotuzenog i pripada li apelantima izlučno pravo na tim nekretninama kako im je to priznao stečajni upravitelj. U svezi s tim, Ustavni sud također naglašava da apelanti ovakvim navodima ne mogu pokrenuti pitanje prava na pravično suđenje, odnosno njegov sastavni dio – pravo na obrazloženu odluku. Naime, Ustavni sud zapaža da, osim što je dovoljno odgovorio na pitanje koje su apelanti postavili i koje *per se* ne može voditi zaključku o nepravilnosti postupka, Kantonalni sud je, kao i Općinski, vrlo detaljno obrazložio svoja stajališta i zaključke u odnosu na suštinsko pitanje, pa se ne može zaključiti da je takvo obrazloženje suprotno standardima koji su prethodno navedeni.

32. Ostali navodi o kršenju prava na pravično suđenje se temelje na tvrdnjama apelanata o tome da sudovi nisu pravilno utvrdili činjenično stanje i da nisu pravilno primijenili

materijalno pravo. U svezi s tim, Ustavni sud konzistentno ukazuje da prema praksi Europskog i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije preispitivati zaključke redovnih sudova glede činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadaća redovnih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati je li eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava. Međutim, u konkretnom slučaju, osim navoda koji je već ispitan, apelanti nisu iznijeli bilo što iz čega bi se moglo zaključiti da su im bila uskraćena procesna prava garantirana člankom 6. stavak 1. Europske konvencije, pa proizlazi da su u biti samo nezadovoljni rezultatom konkretnog postupka. U takvoj situaciji, Ustavni sud smatra da su navodi apelanata o kršenju prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije neutemeljeni.

Pravo na imovinu

33. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

[...]

(k) *Pravo na imovinu.*

34. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine sukladno općem interesu, ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

35. U konkretnom parničnom postupku okončanom osporenim presudom radi se o sporu koji se tiče prava apelanata da u stečajnom postupku postave zahtjev za izlučenje vlastite imovine iz stečajne mase. U odgovoru na pitanje radi li se u konkretnom slučaju o „imovini“ apelanata koju štiti članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud ukazuje na konzistentnu vlastitu i praksu Europskog suda prema kojoj „imovina“ u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju može biti ili „postojeća imovina“ ili „dobra“, uključujući i potraživanja u odnosu na koja osoba ima bar „legitimno očekivanje“ da će ih realizirati (vidi Europski sud, *Jantner protiv*

Slovačke, presuda od 4. ožujka 2003. godine, aplikacija broj 39050/97, točka 27.). Ustavni sud, također, podsjeća da pravo na imovinu iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju ne garantira pravo na stjecanje imovine (vidi Europski sud, *Van der Musselle protiv Belgije*, presuda od 23. studenog 1983. godine, serija A, broj 70, stavak 48.), niti se može tumačiti kao ograničenje državi da zakonima uredi pitanje uvjeta pod kojima određene osobe mogu ostvarivati određena imovinska prava.

36. U konkretnom slučaju, Ustavni sud ukazuje da su pozitivnim propisima regulirani uvjeti pod kojima se u stečajnom postupku može ostvariti izlučno pravo, te uvjeti za stjecanje prava vlasništva na nekretninama po osnovi kupoprodajnog ugovora ili drugih pravnih poslova. Ovo znači da su apelanti imali „ostvariv zahtjev“ za traženje da im se prizna izlučno pravo, ali da su morali dokazati da su ispunjeni propisani uvjeti, odnosno da su vlasnici imovine čije su izlučenje tražili. Dakle, konkretni parnični postupak se nije ticao postojeće imovine apelanata, već su se oni samo pojavili kao podnositelji zahtjeva u odnosu na tu imovinu (vidi Europski sud, *Peter Gratzinger i Eva Gratzingerova protiv Češke Republike*, odluka o dopustivosti od 10. srpnja 2002. godine, aplikacija broj 39794/98, točka 69. i, *mutatis mutandis*, Odluka Ustavnog suda broj AP 2349/06 od 27. veljače 2008. godine). Imajući u vidu ovaj zaključak, Ustavni sud mora odgovoriti na pitanje jesu li apelanti imali bar „legitimno očekivanje“ da će njihov ostvariv zahtjev za izlučenje imovine u stečajnom postupku biti riješen u njihovu korist.

37. U konkretnom slučaju Ustavni sud ukazuje da su sudovi utvrdili da je vlasnik imovine čije su izlučenje apelanti tražili prvotuženi, a ne apelanti. Naime, kako su sudovi obrazložili, dvije apelantice nisu imale notarski obrađene ugovore kako to zakon zahtijeva, već su imale predugovore na temelju kojih nisu mogle ishoditi uknjiženje zato što predugovor po zakonu nije osnova za uknjižbu prava vlasništva. Ustavni sud smatra da je to dovoljno za zaključak da apelantice Sabina Ribić i Nermina Pivić nisu mogle imati ni legitimno očekivanje da će na temelju predugovora moći ostvariti pravo na izlučenje imovine u stečajnom postupku. U odnosu na ostale apelante koji su imali notarski obrađene ugovore, Ustavni sud zapaža da su sudovi utvrdili da je notar, prilikom sačinjavanja tih ugovora, upozorio stranke da je za zaključenje ugovora neophodna suglasnost tužitelja kao založnog vjerovnika, ali da „stranke inzistiraju na notarskoj obradi s obzirom na to da ugovor zaključuju sa raskidnim uvjetom u slučaju da ne dobiju suglasnost založnog vjerovnika“. Osim toga, kod činjenice da su sudovi na temelju provedenih dokaza utvrdili da je tužitelj pravo zaloga i raspolaganja nekretninom zasnovaio i upisao u zemljišne knjige prije nego što su apelanti zaključili kupoprodajne ugovore, te da su zemljišne knjige javne knjige kojima svatko zainteresiran ima pravo pristupa radi provjere podataka o nekretninama, ne mogu se prihvatiti navodi apelanata da nisu znali za ova ograničenja zbog kojih nisu mogli steći pravo vlasništva na spornim nekretninama. Iz ovoga slijedi da apelanti nisu mogli dokazati da ispunjavaju zakonom propisane uvjete za ostvarivanje izlučnog prava u stečajnom postupku, koje pripada vlasniku stvari koja se nalazi u stečajnoj masi. Stoga, Ustavni sud smatra da nitko od apelanata nije mogao

imati legitimno očekivanje da će prema pravilima Zakona o stečajnom postupku i Zakona o vlasničko-pravnim odnosima moći ostvariti izlučno pravo budući da nisu mogli dokazati da su vlasnici imovine čije su izlučenje tražili, o čemu su sudovi dali jasna i detaljna obrazloženja.

38. Ustavni sud, također, zapaža da su sudovi utvrdili da su apelanti isplatili kupoprodajnu cijenu za sporne nekretnine, dobili elektroenergetske suglasnosti, ušli u posjed i sl. Međutim, potraživanje onoga što su isplatili prvotuzenom po kupoprodajnim ugovorima i predugovorima nije predmet konkretnog postupka i to potraživanje apelanti mogu ostvarivati protiv prvotuzenog prijavom svojih potraživanja u stečajnu masu, ali ne kao izlučni vjerovnici. Stoga, ovi navodi nisu relevantni u konkretnom slučaju u kojem su apelanti morali dokazati da su vlasnici spornih nekretnina da bi na njima ostvarili izlučno pravo.

39. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da osporenom presudom Kantonalnog suda, kojom je potvrđena prvostupanjska presuda, nije prekršeno pravo apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju zato što apelanti nisu mogli imati ni „legitimno očekivanje“ da će ostvariti izlučno pravo u odnosu na sporne nekretnine jer za to očigledno nisu bili ispunjeni uvjeti propisani Zakonom o stečaju i Zakonom o vlasničko-pravnim odnosima, odnosno nisu mogli dokazati da su vlasnici spornih nekretnina kojima bi pripadalo izlučno pravo.

Ostali navodi

40. Ostali navodi se tiču navodnog kršenja prava na dom i učinkovit pravni lijek te na zabranu diskriminacije u svezi s pravom na pravično suđenje i imovinu. Međutim, ove navode apelanti su utemeljili na istim navodima koje su iznijeli i u odnosu na kršenje prava na pravično suđenje i imovinu, koje je Ustavni sud već razmotrio. Stoga, budući da nema ništa što bi ukazivalo da apelanti imaju opravdane navode o kršenju prava na dom, niti da postoji vjerovatnoća da su apelanti diskriminirani ili da nisu imali pristup propisanim pravnim lijekovima, čiju efikasnost ni na koji način nisu doveli u pitanje, Ustavni sud smatra da su neutemeljeni i navodi o kršenju prava iz čl. 8., 13. i 14. Evropske konvencije, odnosno članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine u svezi s pravom na pravično suđenje i imovinu.

VIII. Zaključak

41. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Evropske konvencije kada su sudovi dali dovoljna i relevantna obrazloženja o tome da apellantima ne pripada izlučno pravo u stečajnom postupku budući da nisu mogli dokazati da su vlasnici imovine čije su izlučenje tražili.

42. Ustavni sud zaključuje da nema ni kršenja prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju zato što apelanti nemaju „imovinu“ u smislu ovog članka budući da nisu mogli imati ni „legitimno očekivanje“ da će ostvariti izlučno pravo u odnosu na sporne nekretnine jer za to očigledno nisu bili ispunjeni uvjeti propisani Zakonom o stečaju i Zakonom o vlasničko-pravnim odnosima, odnosno nisu mogli dokazati da su vlasnici spornih nekretnina kojima bi pripadalo izlučno pravo u stečajnom postupku.

43. Ustavni sud zaključuje da su neutemeljeni i navodi o kršenju prava na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, te čl. 13. i 14. Europske konvencije u svezi s pravom na pravično suđenje i imovinu zato što su ti navodi isključivo utemeljeni na istim tvrdnjama na kojima su apelanti utemeljili i navode o kršenju prava na pravično suđenje i imovinu, za koje je Ustavni sud utvrdio da su neutemeljeni.

44. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 5187/17

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Dragana Vukojevića iz Sarajeva, kojeg zastupa Nikica Gržić, advokat iz Sarajeva, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. septembra 2017. godine

Odluka od 30. oktobra 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 5187/17**, rješavajući apelaciju **Dragana Vukojevića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. stav (3) tačka h), člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine-prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 30. oktobra 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Dragana Vukojevića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. septembra 2017. godine u odnosu na navode o kršenju prava iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odbacuje se apelacija Dragana Vukojevića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. septembra 2017. godine u odnosu na navode o kršenju prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i u „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Dragan Vukojević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupa Nikica Gržić, advokat iz Sarajeva, podnio je 12. decembra 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. septembra 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Federalnog ministarstva finansija (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) i Federalne porezne uprave - Kantonalni ured Sarajevo (u daljnjem tekstu: Porezna uprava) zatraženo je 17. maja 2019. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Ministarstvo su dostavili odgovore na apelaciju u periodu od 23. maja do 6. juna 2019. godine, a Porezna uprava nije dostavila odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

Uvodne napomene

5. Rješenjem Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 65 0 St 138824 11 St od 7. jula 2011. godine zaključen je stečajni postupak, otvoren preciziranog datuma, na imovini stečajnog dužnika „Bosnia Wood“ d.o.o. Sarajevo (u daljnjem tekstu: predmetno preduzeće) i određeno da se po pravomoćnosti tog rješenja ono ima dostaviti Odjeljenju za registar tog suda kojem je naloženo da izvrši brisanje stečajnog dužnika iz sudskog registra upisanog pod preciziranim brojem.

6. Nakon toga Porezna uprava - Odsjek za inspeksijski nadzor je donijela Rješenje o dodatno utvrđenim poreznim obavezama broj 13-9-02-15-2-79-1/11 od 23. septembra 2011. godine kojim su utvrđene porezne obaveze predmetnog preduzeća po zapisniku broj 13-9-02-15-2-79-1/11 od 24. marta 2011. godine (koje se odnose na porezne obaveze za kontrolirani period od 1. januara 2006. godine do 31. decembra 2009. godine, i to: doprinose za PIO, zdravstvo i osiguranje od nezaposlenosti, poseban porez za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća, kao i opću vodnu naknadu i porez na plaću, sve zajedno sa kamatama, a kako je detaljno precizirano u tabeli u izreci rješenja) u ukupnom iznosu

od 314.845,05 KM. Iz navedenog rješenja proizlazi da je apelant u vrijeme sačinjavanja zapisnika bio direktor predmetnog preduzeća.

7. Porezna uprava - Porezna ispostava Ilidža je, zatim, donijela nalog broj 13-9/5 15/3-5996 1/11 od 24. novembra 2011. godine kojim je naloženo apelantu, kao vlasniku i odgovornom licu u predmetnom preduzeću, da izvrši uplatu poreznih obaveza i obračunatih kamata u ukupnom iznosu od 317.271,02 KM, i to u roku od 10 dana od dana prijema tog naloga. U obrazloženju naloga je ukazano da je na osnovu službene evidencije na 24. novembar 2011. godine utvrđeno da preduzeće kao porezni obveznik nije izvršilo uplatu dužnih poreznih obaveza po osnovu uplata javnih prihoda za period i u iznosima naznačenim kao u dispozitivu naloga. Dalje, ukazano je da je na osnovu čl. 29. i 30. Zakona o Poreznoj upravi FBiH („Službene novine FBiH“ br. 33/02, 28/04, 57/09 i 40/10, u daljnjem tekstu: Zakon o Poreznoj upravi), a u vezi sa neplaćenim poreznim obavezama predmetnog preduzeća, izdat nalog za plaćanje neizmirenih obaveza apelantu kao vlasniku i odgovornom licu u predmetnom preduzeću koji mijenja nalog za plaćanje, precizirani broj, od 22. novembra 2011. godine. Također, u obrazloženju naloga je navedeno da je pravni osnov izdavanja tog naloga Rješenje o dodatno utvrđenim poreznim obavezama broj 13-9-02-15-2-79-1/11 (od 23. septembra 2011. godine), prijedlog za izvršenje tog rješenja od 1. novembra 2011. godine i službena zabilješka inspektorata od 27. oktobra 2011. godine sa priložima.

8. Iz dokumentacije u spisu predmeta (koju je dostavio apelant) proizlazi da je apelant 12. decembra 2011. godine dostavio Poreznoj upravi - Poreznoj ispostavi Ilidža obavještenje u vezi sa nalogom broj 13-9/5 15/3-5996 1/11 od 24. novembra 2011. godine u kojem je, između ostalog, naveo da je taj nalog zaprimio 5. decembra 2011. godine. Također, naveo je da je zaprimio Rješenje Porezne uprave - Odsjek za inspeksijski nadzor broj 13-9-02-15-2-79-1/11 od 23. septembra 2011. godine, naslovljeno na predmetno preduzeće, ali da nije podnio žalbu protiv tog rješenja, jer predmetno preduzeće nije postojalo u vrijeme donošenja tog rješenja s obzirom na to da je stečajni postupak zaključen i ono već izbrisano iz sudskog registra.

Postupak u kojem je donesena osporena odluka

9. Nakon toga Rješenjem Porezne uprave broj 13-9-01-15-5-308/2012 AK/MŽ od 6. marta 2012. godine pokrenut je postupak prinudne naplate protiv apelanta kao vlasnika i odgovornog lica u predmetnom preduzeću koji nije u roku naznačenom u nalogu broj 13-9/5-15-3-5996-1/11 od 24. novembra 2011. godine izmirio porezne obaveze, kamate i troškove prinudne naplate (kako je to detaljno precizirano u tabeli u izreci rješenja), sve u ukupnom iznosu od 325.069,84 KM. Dalje, predmetnim rješenjem određeno je da je rok plaćanja dospjelog duga osam dana od dana prijema tog rješenja, te da će, ako porezna obaveza ne bude plaćena u tom roku, naplata iz cjelokupne imovine poreznog obveznika početi bez drugih obavijesti Porezne uprave u postupku prinudne naplate u skladu sa Poglavljem XI Zakona o Poreznoj upravi FBiH, a iznos porezne obaveze

postat će predmet zakonske hipoteke u korist Porezne uprave na svu imovinu i imovinska prava poreznog obveznika, osim imovine koja je zakonom izuzeta. Također, predmetnim rješenjem je određeno da žalba ne odgađa izvršenje tog rješenja.

10. U obrazloženju rješenja je navedeno da je na osnovu uvida u službenu dokumentaciju tog organa utvrđeno da je apelant kao porezni obveznik, vlasnik i odgovorno lice u preduzeću primio nalog za plaćanje broj 13-9/5 15/3-5996 1/11 od 24. novembra 2011. godine u skladu sa članom 3. tačka 12. Zakona o Poreznoj upravi, kojim je Porezna uprava, shodno članu 42. Zakona o Poreznoj upravi, naložila da se dužne porezne obaveze treba da plate u roku od 10 dana od dana dostavljanja navedenog naloga. Konstatirajući da po prijemu navedenog naloga dug nije u cijelosti plaćen u roku određenom u nalogu, Porezna uprava je donijela predmetno rješenje u smislu člana 43. stav 3. Zakona o Poreznoj upravi i člana 17. Pravilnika o procedurama prinudne naplate poreznih obaveza (u daljnjem tekstu: Pravilnik). Također, ukazala je da je odredbom člana 46. stav 1. Zakona o Poreznoj upravi propisano da je rješenje o pokretanju postupka prinudne naplate pravni osnov za izvršenje prinudne naplate.

11. Apelant je podnio žalbu protiv rješenja Porezne uprave, koja je odbijena kao neosnovana Rješenjem Ministarstva broj 03-15-501/12 Š.M. od 16. aprila 2013. godine.

12. U obrazloženju rješenja je konstatirano da je prvostepeni organ postupio u skladu sa odredbama čl. 42. stav 3, 43. st. 2. i 3. i člana 46. stav 1. Zakona o Poreznoj upravi kada je donio osporeno rješenje kojim je apelantu kao odgovornom licu u predmetnom preduzeću odredio prinudnu naplatu poreznih obaveza u ukupnom iznosu kao u izreci prvostepenog rješenja. U vezi sa tim, ukazano je da je uvidom u službenu dokumentaciju i evidencije prvostepenog organa utvrđeno da je porezni obveznik - apelant primio nalog za plaćanje od 24. novembra 2011. godine, kao i rješenje o pokretanju postupka prinudne naplate kojim je, radi naplate dospjelih poreznih obaveza utvrđenih pravosnažnim rješenjem od 23. septembra 2011. godine, naloženo, shodno članu 42. istog Zakona o Poreznoj upravi, da dužne porezne obaveze treba da se plate u roku od 10 dana od dana dostavljanja navedenog naloga. Imajući u vidu navedeno, ocijenjeno je da su neosnovani apelantovi prigovori istaknuti u pravcu nepravilnog dostavljanja pismena. Konstatirajući da apelant nije izmirio dug u roku navedenom u nalogu, te da nije kontaktirao sa uredom shodno članu 42. stav 3. istog Zakona o Poreznoj upravi i dao puno objašnjenje sa dokazom o izvršenoj uplati ili pogrešnom obračunu porezne obaveze, Ministarstvo je ocijenilo da je prvostepeni organ na potpuno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio navedene odredbe materijalnog prava. Također, ukazalo je da je apelant u momentu utvrđivanja predmetnih obaveza bio vlasnik i odgovorno lice u preduzeću, te da je, shodno čl. 29. i 30. Zakona o Poreznoj upravi, i solidarno odgovoran za obaveze preduzeća, zbog čega je i osporavanje postupka prinudne naplate neosnovano.

13. Apelant je podnio tužbu protiv rješenja Ministarstva, koju je Kantonalni sud odbio Presudom broj 09 0 U 018013 13 U od 9. januara 2017. godine.

14. Kantonalni sud u obrazloženju presude je zaključio da je osporeno rješenje pravilno i zakonito. U vezi sa tim, konstatirao je da je prvostepeno rješenje doneseno na osnovu naloga za plaćanje koji je uručen poreznom obvezniku 5. decembra 2011. godine, te da je prvostepeni organ ispravno postupio kada je pokrenuo postupak prinudne naplate. Dalje, ukazao je da su članom 47. Zakona o Poreznoj upravi propisani razlozi zbog kojih može biti osporavan postupak prinudne naplate, a da razlozi koje je iznio apelant ne spadaju u te razloge. Zatim, ukazao je da je pri nespornoj činjenici da je apelant bio vlasnik i odgovorno lice u predmetnom preduzeću, te da je zaprimio nalog za plaćanje poreznih obaveza apelant bio dužan izvršiti uplatu navedenih poreza u roku od 10 dana, koja nije nikada izvršena. Konstatirao je da, shodno članu 29. Zakona o Poreznoj upravi, proizlazi solidarna odgovornost fizičkog lica i pravnog lica ako je to fizičko lice direktor pravnog lica i ako je ovlašteno da raspolaže sredstvima pravnog lica, te je istakao da je u ovom slučaju Porezna uprava mogla da bira na koji način će izvršiti naplatu dužnih poreznih obaveza od bilo kojeg solidarnog dužnika - poreznog obveznika, a da je u konkretnom slučaju ispostavila nalog fizičkom licu kao odgovornom licu. Shodno tome, Kantonalni sud je zaključio da su neosnovani navodi tužbe da je Porezna uprava bila dužna da se prvo prijavi u stečajni postupak kao stečajni povjerilac i da izvrši namirenje poreznih obaveza iz stečajne mase. Kantonalni sud je ukazao da je ocijenio navode tužbe da je rješenje o dodatno utvrđenim poreznim obavezama doneseno 23. septembra 2011. godine, dakle, nakon okončanja stečajnog postupka na predmetnom preduzeću. Međutim, zaključio je da taj navod nema utjecaja u konkretnom slučaju, jer su porezne obaveze utvrđene u inspekcijском nadzoru 24. marta 2011. godine. Također, Kantonalni sud je ukazao na to da je ocijenio navode tužbe da je Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud FBiH) 9. marta 2011. godine donio presudu kojom je utvrdio da član 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi („Službene novine FBiH“ broj 40/10) nije u saglasnosti sa Ustavom FBiH. Međutim, zaključio je da ti navodi nisu od utjecaja na drugačije rješenje konkretne upravne stvari zbog toga što iz navedene presude Ustavnog suda FBiH, koja je objavljena u „Službenim novinama FBiH“ broj 29/11 od 25. maja 2011. godine, proizlazi da se navedeni zakon može primjenjivati do usaglašavanja tih zakona sa Ustavom FBiH, a najkasnije do isteka roka od šest mjeseci od dana objavljivanja presude u „Službenim novinama FBiH“. Konstatirajući da se navedena odredba mogla primjenjivati do 25. novembra 2011. godine, a da je nalog za plaćanje poreznih obaveza urađen 24. novembra 2011. godine, Kantonalni sud je ocijenio da je organ uprave mogao primijeniti tu odredbu.

15. Apelant je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje presude Kantonalnog suda, koji je odbijen Presudom Vrhovnog suda broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. septembra 2017. godine.

16. Vrhovni sud je u obrazloženju presude ocijenio da je apelant u zahtjevu za vanredno preispitivanje neosnovano insistirao na primjeni odredbe člana 56. Zakona o stečaju. U vezi sa tim, istakao je da je u konkretnom slučaju rješenje o utvrđenim dodatnim pre-

znim obavezama doneseno 23. septembra 2011. godine, dakle, nakon zaključenja stečajnog postupka, zbog čega nije postojala mogućnost da se prijavi ovo potraživanje u toku stečajnog postupka. Također, ukazao je da iz stanja upravnog spisa proizlazi da je apelant to rješenje uredno primio i da ga nije osporavao žalbom, što je i sam učinio nespornim u podnesku datiranom sa 12. decembrom 2011. godine. Shodno tome, Vrhovni sud je ocijenio da su neosnovani i navodi da je to rješenje nepravosnažno i neizvršno. Dalje, Vrhovni sud je ukazao da iz stanja upravnog spisa proizlazi da je apelant primio nalog za plaćanje, kao i rješenje o dodatno utvrđenim poreznim obavezama. Shodno tome, zaključio je da je u zahtjevu neosnovano istaknuto da su ispunjeni uvjeti za osporavanje postupka prinudne naplate u smislu odredbe člana 47. stav 1. tačka 2. i stav 3. Zakona o Poreznoj upravi s obzirom na to da porezni organ nije obavijestio poreznog obveznika na propisan način, odnosno da mu nalog nije uredno uručen. Naime, Vrhovni sud je istakao da je odredbom člana 3. tačka 12. Zakona o Poreznoj upravi propisano da je dokument uručen fizičkom licu ako je dokument uručen tom fizičkom licu ili njegovom zakonskom zastupniku, predstavniku ili opunomoćeniku, ili ako je dokument poslan preporučenom poštom na posljednju poznatu adresu ili mjesto stanovanja tog fizičkog lica. Vrhovni sud je istakao da je u konkretnom slučaju apelant kao fizičko lice nesporno primio nalog, te da je po njegovom prijemu dostavio obavijest Poreznoj upravi. Međutim, konstatirajući da tom obavijesti nije, u smislu odredbe člana 42. stav 3. navedenog Zakona o Poreznoj upravi, osporena tačnost porezne obaveze, niti dostavljen dokaz o izvršenoj uplati ili pogrešnom obračunu porezne obaveze, Vrhovni sud je zaključio da je prvostepenim rješenjem pravilno pokrenut postupak prinudne naplate. Ukazano je da prvostepeno rješenje, koje je doneseno s obzirom na to da je nakon apelantovog kontaktiranja i obavještavanja poreznog ureda i razmatranja informacije ocijenjeno da porezni obveznik nije u pravu i da nisu ispunjeni uvjeti za otklanjanje porezne obaveze, u smislu odredbe člana 46. stav 1. Zakona o Poreznoj upravi, predstavlja pravnu osnovu za izvršenje prinudne naplate. Također, konstatirajući da je to rješenje u smislu odredbe člana 46. stav 2. navedenog zakona dostavljeno poreznom obvezniku u skladu sa članom 3. tačka 12. istog zakona, Vrhovni sud je zaključio da je neosnovano i osporavanje postupka prinudne naplate pozivanjem na član 46. Zakona o Poreznoj upravi. Vrhovni sud je zaključio da je u konkretnom slučaju pravilno primijenjena i odredba člana 29. stav 1. alineja 1, te odredba stava 2. istog člana Zakona o Poreznoj upravi. Također, ukazao je da se, radi odgovora na sve navode zahtjeva za vanredno preispitivanje, ne može zanemariti ni da je rješenje o utvrđenju poreznih obaveza deklarativnog karaktera, a ne konstitutivnog, pa je njime samo utvrđeno postojanje konkretno u novcu izražene porezne obaveze, koju je preduzeće (i s njim solidarno odgovorno fizičko lice - direktor) *ex lege* bilo dužno samo blagovremeno obračunati i uplatiti.

17. Pored toga, Vrhovni sud je obrazložio da su neosnovani navodi zahtjeva u pogledu pozivanja na Presudu Ustavnog suda Federacije BiH broj U 14/10 od 9. marta 2011. godine. Naime, Vrhovni sud je ukazao da je stavom 2. ove presude utvrđeno da član 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi Federacije („Službene

novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 40/10) nije u saglasnosti sa Ustavom FBiH, a navedenim članom u članu 29. Zakona o Poreznoj upravi („Službene novine Federacije FBiH“ br. 33/02, 28/04 i 57/09) u stavu 1. u alineji 1. kojim je propisana odgovornost fizičkog lica za porez, kaznu ili kamatu koju pravno lice ne obustavi pravilno ili ne naplati, odnosno na izvrši uplatu na odgovarajući račun ako je to fizičko lice direktor pravnog lica ili organizacije, poslije riječi „direktor“ dodate su riječi „ili osnivač“. Ukazano je da je Ustavni sud FBiH u spomenutoj presudi utvrdio da je odredba člana 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi, kojom je uspostavljena odgovornost osnivača, oprečna odredbama Zakona o privrednim društvima, odnosno da je njome proširena odgovornost osnivača - fizičkih lica, te da se njome povređuje pravo fizičkih lica na imovinu, to je utvrđeno da navedena odredba nije u saglasnosti sa Ustavom FBiH. Vrhovni sud je ukazao da je posljedica donošenja te presude to da je članom 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi Federacije („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 27/12) u članu 29. u stavu 1. alineja 1. izvršeno brisanje riječi „ili osnivač“, a što znači da je ostala odgovornost fizičkog lica za porez, kaznu ili kamatu koju pravno lice ne obustavi pravilno ili ne naplati, odnosno ne izvrši uplatu na odgovarajući račun ako je to fizičko lice direktor pravnog lica ili organizacije, kako je to bilo i propisano u izvornom tekstu Zakona. Shodno tome, Vrhovni sud je zaključio da su neosnovani navodi zahtjeva da u konkretnom slučaju nisu mogle biti primijenjene odredbe čl. 29. i 30. Zakona o Poreznoj upravi.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

18. Apelant smatra da mu je osporenom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U vezi sa tim, u suštini apelant smatra da je osporena odluka rezultat pogrešne primjene materijalnog prava. Tvrdi da je nalog za plaćanje od 24. novembra 2011. godine donesen na osnovu neustavnih odredaba Zakona o Poreznoj upravi s obzirom na to da je presudom Ustavnog suda FBiH od 9. marta 2011. godine, odnosno prije donošenja naloga za plaćanje, utvrđeno da član 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi nije u saglasnosti sa Ustavom FBiH. Tvrdi da je rješenje o dodatno utvrđenim poreznim obavezama od 23. septembra 2011. godine nepravomoćno i neizvršivo, jer se odnosilo na preduzeće koje u vrijeme donošenja tog rješenja nije postojalo. Dalje, smatra da je Porezna uprava kao stečajni povjerilac, shodno odredbama člana 56. Zakona o stečajnom postupku koji je, prema apelantovom mišljenju, *lex specialis* u postupku utvrđivanja dodatnih poreznih obaveza, svoja potraživanja prema predmetnom preduzeću mogla ostvariti samo prijavom potraživanja u stečajnom postupku, a što nije učinila. Smatra da je zaključenjem stečajnog postupka na predmet-

nom preduzeću prestala apelantova odgovornost kao osnivača i odgovornog lica u tom preduzeću. Shodno tome, smatra da su u osporenom prvostepenom rješenju pogrešno primijenjene odredbe člana 42. stav 3, člana 43. stav 2. i člana 46. Zakona o Poreznoj upravi, jer predmetno preduzeće kao porezni obveznik nije primilo nalog za plaćanje s obzirom na to da u vrijeme donošenja tog rješenja nije ni postojalo. Apelant tvrdi da nije bio ovlašten da kontaktira sa Poreznom upravom u smislu člana 42. stav 3. Zakona o Poreznoj upravi, a da je postupak prisilne naplate neosnovan u smislu odredaba člana 47. stav 1. tačka 2. i stav 3. Zakona o Poreznoj upravi, kao i da uručenje naloga za plaćanje dodatno utvrđenih poreznih obaveza nije zakonito s obzirom na to da porezni organ nije obavijestio poreznog obveznika na propisan način, jer je porezni obveznik bio izbrisan iz registra, a apelant je izgubio status osnivača i odgovornog lica. Shodno tome, smatra da je arbitraran zaključak Vrhovnog suda da mu je nalog uredno uručen preporučenom pošiljkom na posljednju poznatu adresu. Apelant tvrdi da je, sve i da je obavezan platiti poreznu obavezu, odgovoran samo do visine osnivačkog uloga u skladu sa odredbama Zakona o privrednim društvima, jer je osnivač društva sa ograničenom odgovornošću.

b) Odgovori na apelaciju

19. Vrhovni sud ukazuje da apelant u apelaciji ponavlja navode koje je već iznio u postupku pred tim sudom a koji su bili predmet razmatranja prilikom donošenja osporene presude. Shodno tome, predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana, smatrajući da osporenim presudom nisu povrijeđena apelantova prava na čiju povredu ukazuje u apelaciji, a o čemu tvrdi da je dao razloge u obrazloženju osporene odluke.

20. Kantonalni sud, također, smatra da presudom tog suda nisu povrijeđena apelantova prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije na čiju povredu apelant ukazuje u apelaciji.

21. Ministarstvo ponavlja sadržaj obrazloženja drugostepenog rješenja, te ukazuje da je i u upravnom sporu detaljno obrazložen pravni stav redovnog suda o konkretnom pitanju sa pozivom na konkretne propise koji reguliraju predmetnu oblast. Smatra da su osporena odluka i ostale odluke donesene u predmetnom postupku zasnovane na pravilno i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju i pravilnoj primjeni materijalnog prava, te predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

22. **Zakon o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine Federacije BiH“ br. 33/02, 28/04, 57/09, 40/10, 29/11 - OUS, 27/12, 7/13, 71/14 i 91/15)

Za potrebe ove odluke, prije svega, koristi se neslužbeni prečišćeni tekst odredaba člana 29. Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 33/02, 28/04 i 57/09) koje glase:

Član 29.

Fizičko lice je odgovorno za porez, kaznu ili kamatu koju pravno lice ili druga organizacija ne obustavi pravilno ili ne naplati odnosno ne izvrši uplatu na odgovarajući račun:

- *ako je to fizičko lice direktor pravnog lica ili organizacije ili*
- *ako je to fizičko lice ovlašteno da raspolaže sredstvima ili odobrava trošenje sredstava pravnog lica ili organizacije.*

Porezna obaveza pravnog lica ili organizacije za koju su fizičko lice ili fizička lica odgovorna u skladu sa ovim članom bit će solidarna odgovornost pravnog lica ili organizacije i fizičkog lica ili fizičkih lica dok se porezna obaveza ne naplati u punom iznosu od bilo kojeg solidarno odgovornog lica. Porez, kazna i kamata ni pod kojim uvjetima ne mogu biti naplaćeni dva ili više puta.

23. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj 40/10) u relevantnom dijelu glasi:

Član 16.

U članu 29. u stavu 1. u alineji 1., iza riječi „direktor“ dodaju se riječi: „ili osnivač“.

24. Zakon o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 33/02, 28/04, 57/09 i 40/10)

Za potrebe ove odluke koristi se i neslužbeni prečišćeni tekst relevantnih odredaba važećih u konkretnom slučaju u vrijeme donošenja osporenih odluka, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 3.

Pojmovi u upotrebi u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

[...]

(12) *uručenje dokumenta*

dokument je uručen:

- *pravnom licu ili organizaciji ako je dokument uručen rukovodiocu (ili licu ovlaštenom za prijem pošte) pravnog lica ili organizacije ili ako je dokument poslan preporučenom poštom na posljednju poznatu adresu pravnog lica ili organizacije;*

- *fizičkom licu ako je dokument uručen tom fizičkom licu ili njegovom zakonskom zastupniku, predstavniku ili punomoćniku, ili ako je dokument poslan preporučenom poštom na posljednju poznatu adresu ili mjesto stanovanja tog fizičkog lica.*

[...]

Član 29.

Fizičko lice je odgovorno za porez, kaznu ili kamatu koju pravno lice ili druga organizacija ne obustavi pravilno ili ne naplati odnosno ne izvrši uplatu na odgovarajući račun:

- *ako je to fizičko lice direktor ili osnivač pravnog lica ili organizacije ili*
- *ako je to fizičko lice ovlašteno da raspoláže sredstvima ili odobrava trošenje sredstava pravnog lica ili organizacije.*

Porezna obaveza pravnog lica ili organizacije za koju su fizičko lice ili fizička lica odgovorna u skladu sa ovim članom bit će solidarna odgovornost pravnog lica ili organizacije i fizičkog lica ili fizičkih lica dok se porezna obaveza ne naplati u punom iznosu od bilo kojeg solidarno odgovornog lica. Porez, kazna i kamata ni pod kojim uvjetima ne mogu biti naplaćeni dva ili više puta.

Član 30.

Fizičko lice iz člana 29. ovog zakona je također odgovorno za druge poreze pravnog lica ili organizacije:

- *ako je to fizičko lice primilo nalog za plaćanje kojim se dokumentuje činjenica da pravno lice ili organizacija nije izvršilo uplatu porezne obaveze i*
- *ako je to fizičko lice nakon toga odobrilo trošenje sredstava ili usmjerilo sredstva u neke druge svrhe, a ne u svrhe izmirivanja porezne obaveze.*

Porezna obaveza fizičkog lica, prema ovom stavu, neće prelaziti iznos sredstava koje je, nakon prijema naloga, to fizičko lice potrošilo u druge svrhe, a ne u svrhe izmirivanja porezne obaveze.

Stav 2. člana 29. ovog zakona primjenjuje se i na ovaj član.

Član 42.

Poreznu obavezu iz naloga za plaćanje treba platiti u roku od deset (10) dana nakon dana uručenja naloga, izuzev u slučajevima iz stava 2. ovog člana.

Ako rukovodilac nadležnog poreznog ureda ocijeni da postoji opasnost od neplaćanja porezne obaveze, onda je porezni obveznik dužan platiti poreznu obavezu prije isteka roka od deset (10) dana na način koji utvrdi rukovodilac nadležnog poreznog ureda.

Ako porezni obveznik smatra da porezna obaveza navedena u nalogu za plaćanje nije tačna, porezni obveznik ili njegov zastupnik će odmah kontaktirati porezni ured koji je izdao nalog i dati puno objašnjenje sa dokazom o izvršenoj uplati ili pogrešnom obračunu porezne obaveze. Ovakve informacije će nadležni porezni ured razmatrati i ako se utvrdi da je porezni obveznik u pravu, porezna obaveza se otklanja. Ako se utvrdi da informacije koje je dostavio porezni obveznik ne mijenjaju iznos porezne obaveze iz naloga za plaćanje, tada porezna obaveza mora biti plaćena u iznosu i roku navedenom u nalogu.

Član 43.

Postupci prinudne naplate se definiraju kao mjere koje se poduzimaju da bi se osiguralo izmirenje porezne obaveze. Procedure i uvjeti za njihovu primjenu propisat će se podzakonskim aktima.

Postupci prinudne naplate se mogu primjenjivati samo za onu poreznu obavezu za koju je uručen nalog za plaćanje od Porezne uprave u skladu sa članom 41. ovog zakona, a ta porezna obaveza nije izmirena na vrijeme. Ovo pravilo se ne primjenjuje za postupak prinudne naplate koji je opisan u članu 50. ovog zakona.

Nakon što poreznom obvezniku bude uručen nalog za plaćanje u skladu sa članom 3. stav 1. tačka (12) Zakona i ako porezna obaveza ostane neplaćena, rukovodilac nadležnog poreznog ureda donosi rješenje o pokretanju postupka prinudne naplate, a to rješenje dostavlja se poreznom obvezniku prije poduzimanja konkretnih mjera prinudne naplate.

[...]

Član 45.

Pokretanje postupka prinudne naplate povlači za sobom sljedeće posljedice:

- 5% od ukupne porezne obaveze kao trošak prinudne naplate, ali ne manje od 100,00 KM;
- kamata se obračunava prema članu 68. ovog zakona;
- naplata iz cjelokupne imovine poreznog obveznika može početi bez drugih obavijesti ako porezna obaveza nije plaćena u roku i na način predviđen ovim zakonom.

Član 46.

Rješenje o pokretanju postupka prinudne naplate predstavljat će pravnu osnovu za izvršenje prinudne naplate.

Rješenje o pokretanju postupka prinudne naplate bit će dostavljeno poreznom obvezniku, u skladu sa članom 3. tačka (12) Zakona.

[...]

Član 47.

Postupak prinudne naplate može biti osporavan iz sljedećih razloga:

- period u kojem je porezna obaveza naplativa je istekao;
- porezna obaveza je poništena, izbrisana ili se o njoj nije obavijestilo na propisani način;
- porezna obaveza je plaćena u cijelosti;
- dozvola za odgođeno plaćanje ili plaćanje u ratama data je u redovnom periodu.

Postoje:

- 1) greške u činjenicama podnesenim poreznom obvezniku koje ometaju njegovu identifikaciju porezne obaveze;
- 2) ne postoji obračun ili postoje greške u obračunu kamate na zakašnjelo plaćanje, ili
- 3) ne postoji naznaka da je redovni rok završen.

U slučaju da rješenje o pokretanju postupka prinudne naplate nije uručeno poreznom obvezniku u skladu sa članom 3. tačka (12) Zakona, postupak prinudne naplate se prekida. Time se ne sprečava Porezna uprava da kasnije ponovo pokrene postupak prinudne naplate kako bi naplatila porezne obaveze.

25. **Presuda Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine** broj U 14/10 od 9. marta 2011. godine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 29/11 od 25. maja 2011. godine) u relevantnom dijelu glasi:

[...]

2. Utvrđuje se da član 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 40/10) nije u saglasnosti sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine.

Saglasno članu IV.C.12.b) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine daje se kao prijelazno rješenje mogućnost Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja ove presude u „Službenim novinama Federacije BiH“ usaglasi zakone iz tač. 1. i 2. izreke ove presude sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, do kada se ovi zakoni mogu primjenjivati.

26. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Poreznoj upravi Federacije BiH** („Službene novine Federacije BiH“ broj 27/12 od 28. marta 2012. godine), donesen nakon donošenja Presude Ustavnog suda FBiH broj U 14/10 od 9. marta 2011. godine, u relevantnom dijelu glasi:

Član 6.

U članu 29. u stavu 1. u alineji 1. riječi: „ili osnivač“ se brišu.

Član 7.

U članu 43. u stavu 2. druga rečenica koja glasi:

„Ovo pravilo se ne primjenjuje za postupak prinudne naplate koji je opisan u članu 50. ovog zakona“ se briše.

27. **Zakon o stečajnom postupku** („Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03, 32/04, 42/06 i 52/18)

U konkretnom slučaju primjenjuje se Zakon o stečajnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03, 32/04 i 42/06) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 56.

Potraživanja stečajnih povjerilaca

Stečajni povjerioci mogu svoja potraživanja prema stečajnom dužniku ostvarivati samo u stečajnom postupku.

VI. Dopustivost

28. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

U odnosu na navode o povredi prava na pravično suđenje

29. Prilikom ispitivanja dopustivosti dijela apelacije koji se odnosi na navode o povredi prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije Ustavni sud je pošao od odredaba člana 18. stav (3) tačka h) Pravila Ustavnog suda.

Član 18. stav (3) tačka h) Pravila Ustavnog suda glasi:

Apelacija nije dopustiva ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

h) apelacija je ratione materiae inkompatibilna s Ustavom; [...]

30. U vezi sa apelantovim navodima o povredi prava na pravično suđenje, Ustavni sud, prije svega, ukazuje da apelant osporava odluku redovnog suda kojom je potvrđena odluka organa uprave kojom je protiv apelanta pokrenut postupak prinudne naplate poreznih obaveza utvrđenih Rješenjem Porezne uprave - Odsjek za inspekcijski nadzor broj 13-9-02-15-2-79-1/11 od 23. septembra 2011. godine i nalogom Porezne uprave - Porezne ispostave Ilidža broj 13-9/5 15/3-5996 1/11 od 24. novembra 2011. godine. Dakle, apelant osporava odluke donesene u postupku prinudnog izvršenja navedenog rješenja i naloga, pa će Ustavni sud u kontekstu osporene odluke prvo odgovoriti na pitanje da li predmetni postupak pokreće pitanje apelantovih građanskih prava i obaveza u smislu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. U vezi sa tim, Ustavni sud podsjeća na to da, u skladu sa svojim ranijim stavovima, kao i ustaljenom praksom bivše Evropske komisije za ljudska prava i Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), određene novčane obaveze prema državi spadaju isključivo u oblast javnog prava i stoga ne potpadaju pod pojam „građanska prava i obaveze“ iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 382/04 od 23. marta 2005. godine, Evropska komisija za ljudska prava, *X protiv*

Francuske, apelacija broj 9908/82 od 4. maja 1983. godine, i Evropski sud, *Schouten i Meldrum protiv Holandije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, Serija A, broj 304, te *Plazonić protiv Hrvatske*, presuda od 6. marta 2008. godine, tač. 65. i 66). Ustavni sud zaključuje da u takve obaveze nesumnjivo spadaju i obaveze koje proizlaze iz poreznog i javnog zakonodavstva, kako je to relevantnim zakonom predviđeno. Stoga, Ustavni sud, u skladu sa iznesenim stavovima, smatra da postupak prinudne naplate poreznih obaveza od apelanta (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj AP 2100/17 od 24. aprila 2019. godine, tačka 28, i Odluka broj AP 143/06 od 5. aprila 2007. godine, tačka 7, dostupne na Internet-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba) ne potpada pod okvir zaštite prava na pravičan postupak u smislu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

31. Stoga, slijedi da su apelantovi navodi o povredi prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije *ratione materiae* inkompatibilni sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

U odnosu na navode o povredi prava na imovinu

32. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

33. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. septembra 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 17. oktobra 2017. godine a apelacija je podnesena 12. decembra 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

34. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

35. Apelant smatra da mu je osporenim odlukom Vrhovnog suda povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) Pravo na imovinu.

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulirala korištenje imovine u skladu s općim interesom ili da bi osigurala plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

36. Ustavni sud podsjeća na to da se pri razmatranju toga da li je povrijeđeno pravo na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju prvi korak sastoji od razmatranja da li je apelant imao pravo koje se može tumačiti u smislu značenja pojma „imovina“, koji potpada pod član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. S tim u vezi, Ustavni sud napominje da je osporenom odlukom Kantonalnog suda, kao konačnom odlukom u konkretnom slučaju, zapravo, potvrđeno prvostepeno Rješenje Porezne uprave broj 13-9-01-15-5-308/2012 AK/MŽ od 6. marta 2012. godine o pokretanju postupka prinudne naplate protiv apelanta (kao odgovornog lica u predmetnom preduzeću) iz njegove cjelokupne imovine izuzev one koja je izuzeta zakonom a radi izmirenja neuplaćenih poreznih obaveza predmetnog preduzeća. Iz navedenog proizlazi da se u konkretnom slučaju radi o postupku u kojem se odlučivalo o apelantovoj imovini, što potpada pod opseg člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

37. Zatim, Ustavni sud podsjeća na to da pravo na imovinu sadrži tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava načelo mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu 2. ovog člana, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Ova tri pravila nisu različita u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo odnose se na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i treba da budu tumačena u okviru općeg načela izraženog u prvom pravilu (vidi, Evropski sud, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske*, presuda od 23. septembra 1982. godine, Serija A, broj 52, stav 61).

38. Ustavni sud podsjeća na to da svako miješanje u pravo prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju, mora uspostavljati

pravičnu ravnotežu između prava nosioca prava i javnog i općeg interesa (načelo proporcionalnosti). Drugim riječima, da bi miješanje bilo opravdano, nije dovoljno da samo bude nametnuto zakonskom odredbom koja ispunjava uvjete vladavine prava i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego mora, također, održati razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nosioci prava se ne smiju podvrgavati proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose prevelik teret u ostvarivanju legitimnog cilja (vidi, Evropski sud, *Sunday Times*, presuda od 26. aprila 1979. godine, Serija A, broj 30, stav 49, i *Malone*, presuda od 2. augusta 1984. godine, Serija A, broj 82, st. 67. i 68).

39. Shodno navedenom, Ustavni sud treba odgovoriti na to da li je u okolnostima konkretnog predmeta došlo do miješanja u apelantovu imovinu, te ukoliko jeste, u sklopu kojeg od tri pravila iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju može biti razmatrano. S tim u vezi, iako se apelant nije konkretno pozvao na neko od načela sadržanih u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radi o miješanju u apelantovo pravo na imovinu, koje se, kako to proizlazi iz prvostepenog rješenja, koje je potvrđeno rješenjem drugostepenog organa i osporenim presudom Kantonalnog suda, sastoji u lišavanju njegove imovine, odnosno novčanog iznosa koji treba da plati na ime neizmirenih poreznih obaveza preduzeća i kamata na te obaveze.

40. S obzirom na to, Ustavni sud, kao sljedeće, mora ispitati da li je miješanje u apelantovo pravo na uživanje imovine, na način kako je to rezultiralo osporenim odlukama, bilo opravdano. To može biti slučaj samo ako je (a) predviđeno zakonom, (b) u javnom interesu i (c) u skladu s načelom proporcionalnosti.

41. U odgovoru na pitanje da li je miješanje bilo u skladu sa zakonom Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporene odluke Vrhovnog suda, kao konačne odluke u konkretnom predmetu, proizlazi da je postupak prinudne naplate neplaćenih poreznih obaveza predmetnog preduzeća od apelanta zasnovan, prije svega, na odredbama člana 29. stav 1. alineja 1. i stav 2. tada važećeg Zakona o Poreznoj upravi („Službene novine Federacije BiH“ br. 33/02, 28/04, 57/09 i 40/10). Ustavni sud podsjeća da je odredbom stava 1. alineja 1. navedenog člana propisano: „Fizičko lice je odgovorno za porez, kaznu ili kamatu koju pravno lice ili druga organizacija ne obustavi pravilno ili ne naplati, odnosno ne izvrši uplatu na odgovarajući račun: ako je to fizičko lice direktor [...] pravnog lica ili organizacije [...]“. Također, Ustavni sud podsjeća da je odredbom stava 2. istog člana propisano: „Porezna obaveza pravnog lica ili organizacije za koju su fizičko lice ili fizička lica odgovorna u skladu sa ovim članom bit će solidarna odgovornost pravnog lica ili organizacije i fizičkog lica ili fizičkih lica dok se porezna obaveza ne naplati u punom iznosu od bilo kojeg solidarno odgovornog lica. Porez, kazna i kamata ni pod kojim uvjetima ne mogu biti naplaćeni dva ili više puta.“ Također,

Ustavni sud ukazuje da iz obrazloženja osporene odluke proizlazi bitna činjenica u konkretnom slučaju da je postupak prinudne naplate pokrenut prema apelantu kao odgovornom licu u predmetnom preduzeću - direktoru, a ne kao osnivaču navedenog preduzeća, kako to apelant pogrešno smatra.

42. U vezi sa apelantovim navodima, koje u suštini ponavlja i u apelaciji, a koji se svode na tvrdnje da je član 29. navedenog Zakona o Poreznoj upravi proglašen neustavnim Presudom Ustavnog suda FBiH broj U 14/10 od 9. marta 2011. godine, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud razmotrio te navode i da je dao jasne i argumentirane razloge zašto ne mogu dovesti do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari. Imajući u vidu navedeno, sadržaj osporene presude, citiranih zakonskih odredaba i Presude Ustavnog suda FBiH broj U 14/10 od 9. marta 2011. godine, kao i činjenicu da je u konkretnom slučaju nesporno da predmetno preduzeće nije izvršilo uplatu dužnih poreznih obaveza, Ustavni sud zapaža da apelantova solidarna odgovornost za neplaćene porezne obaveze preduzeća kao direktora tog preduzeća ima osnov u odredbi člana 29. Zakona o Poreznoj upravi kako u tekstu te odredbe prije donošenja navedene presude Ustavnog suda FBiH, tako i nakon njenog donošenja, a koji je naknadno i usaglašen sa odlukom Ustavnog suda FBiH. Shodno tome, Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost u primjeni navedene zakonske odredbe u konkretnom slučaju. Također, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud u osporenoj odluci razmotrio i ostale apelantove navode, koje apelant, zapravo, ponavlja u apelaciji, te da je dao jasno, logično i argumentirano obrazloženje za svoj zaključak da ti navodi ne mogu dovesti do drugačije odluke u konkretnoj pravnoj stvari u kojem Ustavni sud ne nalazi elemente proizvoljnosti u primjeni relevantnih zakona u konkretnom slučaju.

43. Iz navedenog proizlazi da je pravni osnov za donošenje osporene odluke propisan u relevantnim odredbama Zakona o Poreznoj upravi a koji ispunjava uvjete u pogledu dostupnosti (objavljen je u službenom glasniku koji je javno glasilo) i jasnoće (s obzirom na to da su citirane odredbe Zakona o Poreznoj upravi dovoljno jasno formulisane u smislu da svako može ocijeniti kakve će biti posljedice njegovog ponašanja). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je miješanje u apelantovo pravo na imovinu izvršeno u skladu sa zakonom.

44. Odgovarajući na pitanje da li je miješanje u apelantovu imovinu u konkretnom slučaju (pokretanjem postupka prinudne naplate neplaćenih poreznih obaveza predmetnog preduzeća od apelanta) bilo u javnom interesu, Ustavni sud smatra da se javni interes u konkretnom slučaju ogleda u tome da se Zakonom o Poreznoj upravi uvodi obaveza plaćanja i regulira sistem prinudne naplate poreznih obaveza a porezi su osnovni prihodi svake države, te smatra da je pravilno i zakonito plaćanje poreza od izuzetnog značaja za ekonomsku politiku države i da se, stoga, radi o legitimnom cilju koji je u javnom interesu (vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Hentrich protiv Francuske*, presuda od 3. jula 1995. godine, Serija A, broj 296-A, stav 39. i dalje). S obzirom na navedeno, proizlazi da miješanje u apelantovu imovinu služi zakonitom cilju u javnom interesu.

45. Dovodeći u vezu prethodne stavove s činjenicama konkretnog predmeta, te imajući u vidu navedeni stav Evropskog suda i Ustavnog suda, odnosno činjenicu da izbor metoda pomoću kojih se kontroliraju zakonitost i pravilnost uplate poreza spada u tzv. polje slobodne procjene svake države i da pri tome u poreznoj oblasti država uživa vrlo veliku diskreciju, Ustavni sud smatra da osporenim odlukama, koje su u ovom slučaju osnov miješanja u apelantovu imovinu, javni interes koji se ogleda u dosljednom poštivanju porezne discipline i procedura propisanih relevantnim odredbama Zakona o Poreznoj upravi preteže nad apelantovim interesom da ne plati porezne obaveze, jer je upravo apelant propustio da izjavi žalbu protiv rješenja koje predstavlja osnov za prinudnu naplatu u konkretnom slučaju iako mu je to rješenje lično uručeno, kako to proizlazi iz samih apelantovih navoda i dostavljene dokumentacije.

46. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije povrijeđeno apelantovo pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, odnosno zaključuje da su ovi apelantovi navodi neosnovani.

VIII. Zaključak

47. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada je osporenim odlukama kojima je pokrenut postupak prinudne naplate neplaćenih poreznih obaveza predmetnog preduzeća iz imovine apelanta kao direktora tog preduzeća, u smislu relevantnih odredaba Zakona o Poreznoj upravi, miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo zakonito i zadovoljava princip proporcionalnosti miješanja, odnosno uspostavlja balans između apelantovog i javnog interesa, tj. legitimnog cilja pravilnog funkcioniranja sistema naplate poreza, jer izbor metoda pomoću kojih se kontroliraju zakonitost i pravilnost uplate poreza spada u tzv. polje slobodne procjene svake države, a apelant je propustio da podnese žalbu protiv rješenja koje je predstavljalo osnov za pokretanje predmetnog postupka prinudne naplate.

48. Na osnovu člana 18. stav (3) tačka h) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

49. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број АП 5580/17

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Николе Костелца и других,
које заступа Јасмина Бабић, адвокат из
Бање Луке, поднесена против Пресуде
Врховног суда Републике Српске број
71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла
2017. године

Одлука од 13. новембра 2019. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број АП 5580/17, рјешавајући апелацију **Николе Костелца и др.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 ст. (1) и (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Златко М. Кнежевић, председник

Мато Тадић, потпредседник

Мирсад Теман, потпредседник

Валерија Галић, судија

Миодраг Симовић, судија

Сеада Палаврић, судија

на сједници одржаној 13. новембра 2019. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Николе Костелца, Адриана Костелца и Дубравке Митрић Костелац.**

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла 2017. године и Пресуда Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 050224 12 Гж 2 од 7. фебруара 2013. године.

Оставља се на снази Пресуда Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 050224 12 П 2 од 13. јануара 2012. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Никола Костелац, Адриан Костелац и Дубравка Митрић Костелац (у даљњем тексту: апеланти) из Бање Луке, које заступа Јасмина Бабић, адвокат из Бање Луке, поднијели су 27. децембра 2017. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла 2017. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд), Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) и Града Бања Лука (у даљњем тексту: тужени) затражено је 21. маја 2019. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Окружни суд је доставио одговор 29. маја 2019. године. Врховни суд, Основни суд и тужени су доставили одговоре 30. маја 2019. године.

4. Уставни суд је донио Одлуку број *АП 1164/14* од 6. децембра 2016. године (доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) којом је усвојио апелацију апеланата, укинуо Пресуду Врховног суда број 71 0 П 050224 13 Рев од 31. јануара 2014. године и предмет вратио том суду на поновни поступак. У поновљеном поступку Врховни суд је донио Пресуду број 71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла 2017. године која је оспорена конкретном апелацијом.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Супруг апеланткиње Дубравке Митрић Костелац и отац апеланата Николе Костелца и Адриана Костелца (у даљњем тексту: правни предник апеланата) покренуо је 21. јуна 2005. године пред Основним судом парнични поступак против туженог ради утврђења да је на основу закљученог уговора о коришћењу стана до 3. маја 2005. године био носилац станарског права на четверособном национализованом стану површине 105 м² у Бањој Луци, те је тражио да се тужени обавезе да му додијели исти такав стан у истој стамбеној зони и да с њим закључи уговор о закупу стана који му је додијелен.

7. Основни суд је Пресудом број 71 0 П 050224 12 П 2 од 13. јануара 2012. године усвојио тужбени захтјев правног предника апеланата и обавезао туженог

да му додијели четверособан стан у приземљу, површине 105 м², у првој стамбеној зони Града Бања Лука, и да с њим у року од 30 дана од дана правоснажности пресуде закључи уговор о закупу стана који му је додијељен ради његовог откупа (став 1). Пресудом је одређено да се тужени може ослободити обавезе додјеле четверособног стана површине 105 м² у првој стамбеној зони ако правном преднику апеланата исплати тржишну вриједност тражене структуре стана са свим дажбинама у износу од 200.000,00 КМ, у року од 30 дана након истека обавезе из првог става изреке пресуде.

8. У образложењу пресуде је наведено да је правни предник апеланата тужбу засновао на тврдњи да је био носилац станарског права на четверособном стану у приватној својини, површине 105 м², у Бањој Луци, у улици Васе Пелагића број 33, приземље (у даљњем тексту: предметни стан), на основу уговора о коришћењу стана од 27. јуна 1980. године који је закључио са СИЗ-ом становања. Даље је у тужби навео да је у ратним околностима остао без посједа на предметном стану и да је на основу рјешења Министарства за избјеглице и расељена лица враћен у посјед тог стана у августу 2002. године. Потом су власници предметног стана у судском поступку настојали да преузму посјед на стану, али је њихова тужба 20. јануара 2004. године одбачена због недостатка правног интереса. Осим тога, у образложењу је наведено да се правни предник апеланата 1. јула 2004. године обраћао туженом да му допусти откуп предметног стана или додијели други одговарајући стан ради откупа, те да је тужени поводом тог захтјева обавијестио правног предника апеланата да ће у оквиру својих могућности поступити према одредбама члана 53 ст. 1 и 2 Закона о приватизацији државних станова (у даљњем тексту: Закон).

9. Након анализе и оцјене свих изведених доказа, Основни суд је оцијенио да је тужбени захтјев правног предника апеланата основан јер је међу странкама неспорно утврђено да је правни предник апеланата носилац станарског права на предметном стану, да се у том статусу, сходно одредби члана 53 Закона, обраћао надлежној служби туженог 1. јула 2004. године да му се додијели предметни или други одговарајући стан на ужој локацији на којој се налази зграда у којој је и предметни стан ради откупа. Осим тога, неспорно је утврђено да постоји правни интерес правног предника апеланата за додјелу другог одговарајућег стана ради откупа јер су на предметном стану у земљишним књигама као сувласници са по 1/3 уписани Светислав, Ђорђе и Бранка Стричевић. Основни суд је затим навео садржај одредбе члана 53 став 1 Закона у којој је прописано да „ако на стану у приватној својини постоји станарско право, стан се враћа у посјед власнику у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона“. У ставу 2 исте одредбе је наведено да су град, односно општина дужни да носиоцу станарског права из става 1 овог члана омогуће откуп другог одговарајућег стана, али не већег од оног који је користио, под истим условима које је имао као носилац станарског права,

а власник има право да му град, односно општина, умјесто враћања у посјед стана исплати накнаду штете у висини његове тржишне вриједности. Имајући у виду да се одредбама Закона с измјенама којима је рок од пет година продужен на осам година почео примјењивати 28. јула 2001. године, да је наведени прописани рок за враћање у посјед предметног стана власнику истекао 28. јула 2009. године, те чињеницу да је главна расправа закључена по истеку наведеног рока (13. јануара 2012. године), Основни суд је закључио да је протекао рок у оквиру којег је тужени био дужан да врати предметни стан власнику и правном преднику апеланата омогући откуп другог одговарајућег стана у складу с одредбом члана 55 Закона, те да су, стога, неосновани наводи туженог према којима је тужба преурањена. У вези с тим, Основни суд је имао у виду чињеницу да тужени своју законску обавезу из одредбе члана 53 ст. 1 и 2 Закона није извршио и да је у питању законски рок који је императивне природе, те који је у вријеме доношења пресуде већ био истекао. Стога је Основни суд закључио да је тужбени захтјев правног предника апеланата основан.

10. Окружни суд је Пресудом број 71 0 П 050224 12 Гж 2 од 7. фебруара 2013. године, која је потврђена пресудом Врховног суда, жалбу туженог уважио и пресуду Основног суда преиначио тако што је тужбени захтјев правног предника апеланата у цјелини одбијен. Окружни суд је навео да из стања парнице и навода жалбе неспорно произлази да у вријеме ступања на снагу Закона 28. јула 2001. године предметни стан није био у државној, већ у приватној својини, као и да је правни предник апеланата прије ступања на снагу наведеног закона на том стану стекао станарско право. Такође је неспорна чињеница да је правни предник апеланата био у посједу предметног стана. Окружни суд је затим у потпуности навео садржај одредбе члана 55 Закона (прије измјена Закона то је био члан 53), истичући да је смисао наведене одредбе да носилац станарског права може да користи стан као закупца све док му се не обезбиједи откуп другог одговарајућег стана, што је обавеза туженог. Из наведене релевантне одредбе произлази, како је даље образложио Окружни суд, обавеза туженог да такав стан врати власнику, а за власника је установљено да има факултативно потраживање – враћање стана или исплату тржишне противвриједности (члан 55 став 3 Закона и члан 411 ЗОО-а). У вези с избором власника стана као повјериоца, установљено је и право носиоца станарског права на обезбјеђење другог стана ради откупа или право на откуп стана на којем је стекао станарско право уколико се власник определио на исплату вриједности стана. Даље је у образложењу пресуде Окружног суда наведено да станарско право као право на трајно и несметано коришћење стана истовремено представља и једно од основних власничкоправних овлашћења, те основно овлашћење закупца стана. Управо то овлашћење омогућило је правном преднику апеланата, како је даље наведено, као носиоцу станарског права с положајем закупца, који је то постао *ex lege*, да се успјешно супротстави сваком трећем лицу, па и власнику стана који му то право оспорава, све док му тужени не

обезбиједи други стан или му не омогући откуп стана на којем је стекао станарско право. Предмет спора у конкретној парници је, како је образложио Окружни суд, захтјев за чињење који у конкретном случају није могућ, допуштен и одређен (одредив) јер, да би одговорио својој обавези, тужени мора тачно да зна шта треба да чини. Осим тога, истакнута је и *facultas alternativa* из одредбе члана 178 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП) која не представља тужбени захтјев, већ грађанскоправну понуду туженом коју он може добровољно да изврши и тако се ослободи обавезе из тужбеног захтјева. У вези с тим, Окружни суд је образложио да је предмет потраживања одређен ако је унапријед утврђено шта тужени (дужник) треба тачно да чини да би одговорио својој обавези, а одредив ако извршна исправа (пресуда) садржи елемент путем којег може да се утврди шта тужени треба да чини (члан 50 став 1 ЗОО-а). Будући да је правни предник апеланата конкретним тужбеним захтјевом затражио да се туженом наложи да му додијели четверособан стан површине 105 м² у приземљу у првој стамбеној зони Бање Луке и будући да у захтјеву није означена ближа локација стана (улица и број), нити други елементи према којима би било могуће идентификовати стан, такав захтјев је неодређен и неприкладан за извршење, па усвајање таквог захтјева представља, према ставу Окружног суда, повреду одредаба парничног поступка из члана 209 у вези са чл. 53 и 176 ЗПП, због чега је првостепена пресуда преиначена и тужбени захтјев одбијен.

11. Врховни суд је Пресудом број 71 0 П 050224 13 Рев од 31. јануара 2014. године одбио ревизију правног предника апеланата изјављену против другостепене пресуде. У образложењу пресуде Врховни суд је поновио предмет спора, и то захтјев правног предника апеланата да му тужени омогући откуп другог одговарајућег стана под истим условима које је имао као носилац станарског права на стану у приватној својини. Врховни суд је оцијенио да предметни тужбени захтјев не садржи потребне елементе прописане одредбом члана 53 став 2 тачка 2 ЗПП, нити друге елементе према којима би било могуће идентификовати стан, што тужбени захтјев чини неодређеним и неприкладним за извршење, па је његовим усвајањем, како је закључио Окружни суд, почињена повреда одредаба парничног поступка из члана 209 у вези са чл. 53 и 176 ЗПП. Врховни суд је, одлучујући у границама разлога ревизије и по службеној дужности, истакао да је одлука Окружног суда правилна јер је у конкретном случају предмет потраживања чињење (додјела стана) и оно је по својој природи облигационоправног карактера, а то даље значи да предмет мора да буде могућ, допуштен и одређен, односно одредив (члан 46 став 2 ЗОО-а). Насупрот ревизионим наводима апеланата, према мишљењу Врховног суда, исправан је закључак другостепеног суда да у конкретној правној ствари тужбени захтјев не садржи све потребне елементе из члана 53 став 2 тачка 2 ЗПП јер је неодређен и неприкладан за извршење и да је првостепени суд његовим усвајањем починио битну повреду одредаба парничног поступка.

12. Уставни суд је донио Одлуку број *АП 1164/14* од 6. децембра 2016. године (доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavisud.ba) којом је усвојио апелацију апеланата, укинуо Пресуду Врховног суда број 71 0 П 050224 13 Рев од 31. јануара 2014. године и предмет вратио том суду на поновни поступак јер је утврђено да су Врховни суд и прије њега Окружни суд у Пресуди број 7 10 050224 12 Гж 2 од 7. фебруара 2013. године одбијање тужбеног захтјева апеланата засновали искључиво на одредбама члана 46 став 2 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), сматрајући да предмет тужбеног захтјева није могућ, допуштен и одређен (одредив) с аспекта начина на који је определијен, док тужбени захтјев нису цијенили и с аспекта Закона о приватизацији државних станова (у даљњем тексту: Закон), нарочито одредбе члана 53 тог закона. У наведеној одлуци Уставни суд је истакао: „Уставни суд сматра да Врховни и Окружни суд, за разлику од Основног суда, нису дали разлоге за закључак да је тужбени захтјев правног предника апеланата неоснован с аспекта релевантних одредаба ЗПДС јер их у конкретној ситуацији уопште нису оцијенили, већ су став о неоснованости тужбеног захтјева засновали искључиво на одредби члана 46 став 2 ЗОО-а, сматрајући да предмет тужбеног захтјева није могућ, допуштен и одређен (одредив) с аспекта начина на који је определијен. Насупрот таквом мишљењу, Уставни суд сматра да у оспореним одлукама управо недостаје образложење због чега је конкретан тужбени захтјев оцијењен само с аспекта одредаба ЗОО-а, а не и с аспекта ЗПДС на којем је тужба заснована, нарочито одредбе члана 53 овог закона, који се у околностима конкретног случаја, иако је у међувремену донесен нови закон који регулише исту материју, примјењивао како у вријеме подношења тужбе тако и у вријеме окончања поступка, имајући при томе у виду правни интерес апеланата (њиховог правног предника) и потребе да се иде даље од оног што се види само извана и језика који се користи уз фокус на реалност ситуације (види, *mutatis mutandis*, већ цитирана одлука *Van Droogenbroeck против Белгије*, 24. јуни 1982, тачка 38, серија А, број 50, и *Roche против Уједињеног Краљевства*, тачка 121).“ (тачка 34 Одлуке).

13. У поновљеном поступку Врховни суд је донио Пресуду број 71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла 2017. године која је оспорена конкретном апелацијом. Наведеном пресудом ревизија је одбијена као неоснована. У образложењу пресуде је поновљено утврђено чињенично стање и правни став нижестепених судова, као и релевантни дио Одлуке Уставног суда број *АП 1164/14*, те истакнуто да, према оцјени тог суда, одредбу члана 53 став 2 Закона на којој је заснован предметни тужбени захтјев није могуће посматрати изолирано од става 1 исте одредбе. Како је образложио тај суд, апелантово право да му град, односно општина омогући као носиоцу станарског права откуп другог одговарајућег стана је везано за предају у посјед истог тог стана власнику. У конкретном случају, како је образложено, власнику предметни стан није предат у посјед, већ је апелант и даље његов посједник, а сагласно цитираним законским одредбама носилац станарског права

може да користи такав стан као закупац све док му се не обезбиједи откуп другог одговарајућег стана, што је обавеза туженог. Поред тога, Врховни суд је навео да и даље сматра да предметни тужбени захтјев не садржи потребне елементе прописане одредбом члана 53 став 2 тачка 2 у вези са чланом 456а. ЗПП. Наведено је да се захтјевом да се апеланту додијели четверособан стан површне 105 м² у првој стамбеној зони Бање Луке без означавања ближе локације стана (улица и број) и других елемената по којима би било могуће идентификовати стан, према мишљењу тог суда, захтјев чини неодређеним и неподобним за извршење па је његовим усвајањем, како је образложено, првостепени суд починио повреду одредаба парничног поступка из члана 209 у вези са чл. 53 и 176 ЗПП, а што исправно констатује другостепени суд у оспореној пресуди. Врховни суд је навео и да чињеница да апеланту припада право да захтијева да му град, односно општина омогући као носиоцу станарског права откуп другог одговарајућег стана у смислу одредбе члана 53 став 2 Закона ни на који начин, према образложењу тог суда, не ставља ван снаге одредбу члана 53 став 2 ЗПП, односно постојање одређеног захтјева у погледу главне ствари. Стога, према мишљењу Врховног суда, право садржано у одредби члана 53 став 2 Закона, да би уживало правну заштиту у парничном поступку, мора да буде конкретизовано на начин прописан одредбом члана 53 став 2 тачка 2 ЗПП, што у конкретном случају није учињено. Имајући у виду наведено, Врховни суд је донио пресуду као у диспозитиву.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апеланти сматрају да им је оспореном пресудом прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право из члана 14 Европске конвенције. Кршење наведених права апеланти виде у произвољној примјени материјалног и процесног права и погрешно утврђеном чињеничном стању. Наводе хронологију поступака везаних за предметни стан, те истичу да њихов предник, након што је због ратних дешавања напустио стан, приликом чега је с лицем поименично наведеним у пресуди закључио уговор о закупу предметног стана, и након што му је одлуком CRPC-а стан враћен у посјед, није могао и фактички ући у посјед стана јер је наведено лице промијенило браву на стану и није допустило да уђе у стан. Апеланти истичу да је неспорно да је њихов предник, а након његове смрти и они као чланови породичног домаћинства, имао станарско право и да је тужени обавезан да им обезбиједи замјенски стан ако предметни стан буде враћен власнику, а што се до сада није десило јер је захтјев власника за поврат предметног стана одбачен као преурађен уз образложење да није протекао

рок предвиђен измјенама Закона за поврат у својину таквих станова. Наводе да је Врховни суд опет поступио супротно Одлуци Уставног суда број АП 1164/14 јер поновно тражи од апеланата да прецизирају који стан желе да им се додијели, иако је логично да то није могуће јер апеланти не знају о којем би се стану радило, а ни спорним одредбама Закона није прописана обавеза прецизирања таквог стана. Сматрају да су редовни судови, уколико и није био прецизиран стан чију су додјелу тражили, морали да поступе по Закону и додијеле апелантима новчану накнаду за предметни стан. Због наведеног сматрају и да су дискриминисани у односу на друга лица и да не могу да заштите своја права.

б) Одговор на апелацију

15. Врховни суд је навео да није било кршења права апеланата на која се позивају и да је тај суд дао јасно и аргументовано образложење за своју одлуку која је у складу са Уставом и Европском конвенцијом.

16. Окружни суд је навео да у цијелости остаје при образложењу датом у својој одлуци, а које је потврђено и пресудом Врховног суда, због чега апелацију треба одбити као неосновану.

17. Основни суд је навео да је апелација неоснована с обзиром на то да је тај суд усвојио тужбени захтјев апеланата који је одбијен пресудом Окружног суда у жалбеном поступку (преиначењем пресуде Основног суда).

18. Тужени је навео да из чињеница предмета произлази да апеланти нису поступили по налогу редовних судова, односно нису прецизирали тужбени захтјев у смислу да поближе означе стан који траже да им се додијели, због чега сматра да је апелација неоснована.

V. Релевантни прописи

19. У **Закону о приватизацији државних станова** („Службени гласник РС“ број 11/00) релевантне одредбе гласе:

Члан 7.

Спорове настале у примени овог закона решава суд, осим ако овим законом није другачије одређено.

Поступак у споровима из става 1. овог члана је хитан, а суд је овлашћен да доноси привремене мере у складу са законом који регулише извршни поступак.

Члан 37.

[...]

Лице које ступањем на снагу овог закона није стекло услове за откуп стана, наставља да користи стан на основу закупа.

Члан 53.

Ако на стану у приватној својини постоји станарско право, стан се враћа у посед власнику у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона.

Носиоцу станарског права из става 1. овог члана град, односно општина, дужни су у року из става 1. овог члана омогућити откуп другог одговарајућег стана, али не већег од стана који је користио, под истим условима које је имао као носилац станарског права на стану.

Власник има право да му град, односно општина, уместо враћања у посед стана, исплати накнаду у висини његове тржишне вредности.

У случају из става 3. овог члана, носилац станарског права стиче право на откуп стана под условима одређеним овим законом.

Уколико власник намерава да прода стан, дужан га је претходно понудити носиоцу станарског права (право прече куповине).

За време трајања рока из става 1. овог члана успоставља се закупни однос под условима из овог закона.

20. У Закону о приватизацији државних станова („Службени гласник РС“ број 118/11) релевантне одредбе гласе:

Члан 38.

Уколико се уговор о откупу стана не закључи до 30. јуна 2015. године или у року од годину дана, рачунајући од дана окончања спора из члана 9. став 2. овог закона, зависно од тога који је датум каснији, правно лице из члана 13. став 1. овог закона (у даљем тексту: закуподавац) и носилац станарског права (у даљем тексту: купац) дужни су да у наредних 60 дана закључе уговор о закупу стана на неодређено вријеме, у складу са одредбама овог закона.

Члан 55.

(1) Ако на стану у приватној својини постоји станарско право, стан се враћа у посјед власнику до истека рока из члана 38. овог закона.

(2) Носиоцу станарског права из става 1. овог члана град, односно општина, дужни су у року из става 1. овог члана омогућити откуп другог одговарајућег стана, али не већег од стана који је користио, под истим условима које је имао као носилац станарског права на стану.

(3) Власник има право да му град, односно општина, уместо враћања у посјед стана, исплати накнаду у висини његове тржишне вриједности.

(4) У случају из става 3. овог члана, носилац станарског права стиче право на откуп стана под условима одређеним овим законом.

(5) Уколико власник намјерава да прода стан, дужан га је претходно понудити носиоцу станарског права (право прече куповине).

(6) За вријеме трајања рока из става 1. овог члана успоставља се закупни однос под условима из овог закона.

Члан 60.

Поступак покренут код суда, односно органа управе до дана ступања на снагу овог закона, по коме није донесена правоснажна одлука, окончаће се по одредбама закона који је био на снази у вријеме покретања поступка.

21. У **Закону о измјенама и допунама Закона о приватизацији државних станова** („Службени гласник РС“ број 60/15) релевантне одредбе гласе:

Члан 6.

У члану 38. ријечи: „30. јуна 2015. године“ замјењују се ријечима: „30. јуна 2018. године“.

22. У **Закону о облигационим односима** („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник РС“ бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04) релевантне одредбе гласе:

Какав мора бити предмет обавезе

Члан 46.

(1) Уговорна обавеза може се састојати у давању, чињењу, нечињењу или трпљењу.

(2) Она мора бити могућа, допуштена и одређена, односно одредива.

Члан 50.

(1) Предмет обавезе је одредив ако уговор садржи податке помоћу којих се може одредити или су стране оставиле трећем лицу да га одреди.

(2) Ако то треће лице неће или не може да одреди предмет обавезе, уговор је ништав.

VI. Допустивост

23. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

24. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и

ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

25. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла 2017. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апеланти су примили 7. новембра 2017. године, а апелација је поднесена 27. децембра 2017. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 18 став (1) Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 18 ст. (3) и (4) Правила Уставног суда јер не постоји неки формални разлог због којег апелација није допуштена, нити је очигледно (*prima facie*) неоснована.

26. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштениости.

VII. Меритум

27. Апеланти оспоравају наведену пресуду тврдећи да су том пресудом прекршена њихова права из члана III/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 и члана 14 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

28. Члан III/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

29. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. (...)

30. Уставни суд, прије свега, примјењује да се ради о поступку у којем је рјешавано питање права лица са статусом носиоца станарског права на стану у приватној својини, из чега произлази да се ради о предмету грађанскоправне природе. У складу с наведеним, члан III/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције су примјењиви.

31. Апеланти сматрају да им је право на правично суђење прекршено због произвољне примјене права. Уставни суд указује на то да, према пракси Европског

суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) и Уставног суда, задатак ових судова није преиспитивање закључака редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене права (види Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, генерално, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона.

32. Уставни суд ће се, дакле, изузетно упустити у испитивање начина на који су надлежни судови утврђивали чињенице и на тако утврђене чињенице примјенили позитивноправне прописе када је очигледно да је у одређеном поступку дошло до произвољног поступања редовног суда, како у поступку утврђивања чињеница тако и примјене релевантних позитивноправних прописа (види Уставни суд, Одлука број *АП 311/04* од 22. априла 2005. године, став 26). У контексту наведеног, Уставни суд подсјећа и да је у више својих одлука указао да очигледна произвољност у примјени релевантних прописа никада не може водити ка правичном поступку (види Уставни суд, Одлука број *АП 1293/05* од 12. септембра 2006. године, тачка 25. и даље и, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Анђелковић против Србије*, пресуда од 9. априла 2013. године, тачка 24). Сходно наведеном, Уставни суд ће испитати да ли је чињенично стање погрешно утврђено, односно да ли је приликом одлучивања дошло до произвољне примјене права.

33. У конкретном случају Уставни суд ће прво размотрити пресуду Врховног суда оспорену конкретном апелацијом у односу на Одлуку Уставног суда број *АП 1164/14*. Наиме, Уставни суд указује да из оспорене пресуде Врховног суда произлази да је тај суд осим паушалног довођења у везу одредби ЗОО-а и ЗПП с релевантним одредбама Закона (види тачку 13 ове одлуке) поновио исти став као у пресуди коју је Уставни суд укинуо Одлуком број *АП 1164/14*. Наиме, Врховни суд је поново истакао да су апеланти били дужни да прецизирају стан чију додјелу траже и да је због тога што то нису учинили, без обзира на релевантне одредбе члана 53 Закона (који прописује обавезу јавне власти да носиоцу станарског права на стану у приватној својини у законом прописаном року омогући откуп другог одговарајућег стана, али не већег од стана који је користио, под истим условима које је имао као носилац станарског права на стану, а да се стан враћа у посјед власнику у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона или му се може исплатити новчана накнада у висини вриједности стана), њихова тужба неоснована. Поступајући на такав начин, дакле чисто формалистички, а не водећи рачуна о налогу Уставног суда, као ни о суштини одредбе члана 53 Закона,

Врховни суд није имао у виду права апеланата која проистичу из станарског права на предметном стану и да је у ситуацији каква је конкретна једино средство које су апеланти, односно њихов предник имали на располагању за заштиту својих права била тужба редовном суду.

34. У вези с тим, Уставни суд запажа и да је Врховни суд у оспореној пресуди истакао да власнику предметни стан није предат у посјед, већ је апелант и даље његов посједник, а сагласно цитираним законским одредбама носилац станарског права може да користи такав стан као закупац све док му се не обезбиједи откуп другог одговарајућег стана, што је обавеза туженог. Међутим, Уставни суд истиче да је из напријед цитираних релевантних одредби Закона и чињеница предмета јасно да је Законом установљен рок за поступање јавне власти у рјешавању питања која се постављају у вези са становима на којима постоји станарско право, а који су у приватној својини. У вези с тим, Уставни суд истиче да такво образложење Врховног суда у потпуности игнорише законом успостављени рок и пролонгира га, несумњиво, на неодређено вријеме амнестирајући на тај начин непоступање јавне власти према законским одредбама, а при том пребацујући терет на апеланте у виду обавезе да прецизирају стан који траже, а што није предвиђено наведеним одредбама Закона. Уставни суд указује да је након протеча рока установљеног Законом (а након што органи јавне власти нису предузели никакве кораке у рјешавању питања права предника апеланата/апеланата која проистичу из станарског права на предметном стану) предник апеланата поднио тужбу Основном суду против туженог. У току предметног поступка Основни суд је у Пресуди број 71 0 П 050224 12 П 2 од 13. јуна 2012. године, на основу чињеница утврђених у поступку, извео закључак да је јавна власт пропустила да у законом остављеном року ријеши питање права апеланата, односно њиховог предника у вези с предметним станом која проистичу из њиховог станарског права на том стану, те је Основни суд тужбени захтјев и усвојио на начин прецизиран у претходним тачкама ове одлуке. Уставни суд истиче и да је образложење наведене пресуде Основног суда, за разлику од образложења пресуда Окружног и Врховног суда, аргументовано и јасно и да је из њега видљив процес провођења доказа и на тим доказима утврђених чињеница које су доведене у контекст с релевантним законским одредбама, те да тиме наведено образложење задовољава стандарде права на правично суђење.

35. Због свега наведеног, Уставни суд сматра да је потребно укинути оспорену пресуду Врховног суда број 71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла 2017. године (самим тиме и Пресуду Окружног суда број 71 0 П 050224 12 Гж 2 од 7. фебруара 2013. године против које је наведеном пресудом Врховног суда ревизија апеланата одбијена) и оставити на снази Пресуду Основног суда број 71 0 П 050224 12 П 2 од 13. јануара 2012. године. При томе Уставни суд наглашава да се оваквом одлуком Уставног суда не дира у права власника предметног стана која проистичу из Закона.

36. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је у конкретном случају прекршено право апеланата на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи

37. Апеланти сматрају да им је оспореном пресудом прекршено и право на имовину из члана II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право из члана 14 Европске конвенције. Како апеланти кршење наведених права везују за тврдње о кршењу права на правично суђење, а Уставни суд је утврдио да је право на правично суђење апеланата прекршено, Уставни суд сматра да у оваквој ситуацији нема потребе посебно разматрати питање кршења права на имовину и права из члана 14 Европске конвенције.

VIII. Закључак

38. Постоји кршење права на правично суђење из члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у ситуацији када је јавна власт пропустила да у законом остављеном року ријеши питање права апеланата, односно њиховог предника у вези с предметним станом која проистичу из њиховог станарског права на том стану, а заштиту својих права апеланти нису остварили ни на основу коначне одлуке редовног суда због арбитрарности у одлучивању.

39. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 ст. (1) и (5) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

40. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj AP 324/18

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Malike Nore Flici-Jurić iz Sarajeva, koju zastupa Udruga „Vaša prava Bosne i Hercegovine“, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 U 021969 14 U od 21. studenog 2017. godine, Rješenja Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice Kantona Sarajevo broj 13-03-35-1444/14 od 31. srpnja 2014. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo Općine Novi Grad Sarajevo broj 07-35-3968/AZ od 6. lipnja 2014. godine

Odluka od 27. studenog 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 324/18**, rješavajući apelaciju **Malike Nore Flici-Jurić**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b), članka 59. st. (1), (2) i (3) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 27. studenog 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija Malike Nore Flici-Jurić.

Utvrdjuje se da je prekršena zabrana diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Sarajevu koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa člankom 72. stavak (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odbija se kao neutemeljena apelacija Malike Nore Flici-Jurić u odnosu na pravo na donošenje odluke u razumnom roku kao element

prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u postupku okončanom Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 U 021969 14 U od 21. studenog 2017. godine.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Malika Nora Flici-Jurić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Sarajeva, koju zastupa Udruga „Vaša prava Bosne i Hercegovine“, podnijela je 18. siječnja 2018. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 09 0 U 021969 14 U od 21. studenog 2017. godine, Rješenja Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) broj 13-03-35-1444/14 od 31. srpnja 2014. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo Općine Novi Grad Sarajevo (u daljnjem tekstu: Služba) broj 07-35-3968/AZ od 6. lipnja 2014. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Ministarstva i Službe zatraženo je 20. rujna 2019. godine da dostave odgovore na apelaciju.
3. Kantonalni sud, Ministarstvo i Služba su dostavili odgovore na apelaciju u razdoblju od 4. do 7. listopada 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
5. Rješenjem Službe broj 07-35-3968/AZ od 6. lipnja 2014. godine odbijen je kao neutemeljen apelantičin zahtjev za ostvarivanje prava na naknadu umjesto plaće ženi – majci u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta.
6. U obrazloženju rješenja je utvrđeno da je apelantica podnijela predmetni zahtjev 20. svibnja 2014. godine, da je 5. svibnja 2014. godine rodila dijete, te da se nalazila u

radnom odnosu u Francuskoj osnovnoj školi CIFS Sarajevo (u daljnjem tekstu: Francuska škola) od 11. ožujka 2013. godine do 30. kolovoza 2014. godine i da je državljanka Republike Francuske (u daljnjem tekstu: Francuska). U svezi s tim, Služba je zaključila da je apelantičin zahtjev neutemeljen u skladu s odredbom članka 5a. Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Zakon o socijalnoj zaštiti) jer je apelantica državljanka Francuske.

7. Apelantica je podnijela žalbu protiv rješenja Službe, koju je Ministarstvo odbilo kao neutemeljenu Rješenjem broj 13-03-35-1444/14 od 31. srpnja 2014. godine.

8. U obrazloženju tog rješenja je konstatirano da je prvostupanjsko rješenje pravilno i zakonito i da su za to rješenje dani pravilni razlozi koje je prihvatio i taj organ.

9. Apelantica je podnijela tužbu protiv rješenja Ministarstva, koju je Kantonalni sud odbio Presudom broj 09 0 U 021969 14 U od 21. studenog 2017. godine.

10. U obrazloženju presude Kantonalni sud je, imajući u vidu odredbu članka 5a. Zakona o socijalnoj zaštiti i nespornu činjenicu da apelantica nije državljanka Bosne i Hercegovine, što je, prema mišljenju tog suda, uvjet za ostvarivanje predmetnog prava, zaključio da su upravni organi u konkretnom slučaju na potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili apelantičin zahtjev kao neutemeljen. Pri tome, Kantonalni sud je ocijenio da je prigovor tužbe da je navedena zakonska odredba neustavna i diskriminirajuća bez utjecaja na drugačije rješavanje ove upravne stvari jer se, kako je obrazložio, radi o normi koja je imperativnog karaktera, a čiju ustavnost ne ispituje taj sud, nego Ustavni sud u postupku za ocjenu ustavnosti navedene zakonske odredbe.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelantica tvrdi da joj je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljenih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na privatni i obiteljski život, dom i prepisku iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, nediskriminacija iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije i opća zabrana diskriminacije iz članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju.

12. U svezi s navodima o povredi prava na pravično suđenje, apelantica tvrdi da obrazloženje pobijanih odluka ne zadovoljava standarde članka 6. Europske konvencije. Naime, apelantica tvrdi da se Kantonalni sud u obrazloženju pobijane presude nije osvrnuo na navode tužbe u svezi s pitanjem diskriminacije uz, kako tvrdi, površno i nejasno obrazloženje da jedino Ustavni sud ima ovlast ispitivati ustavnost normi imperativnog

karaktera, i to u postupku ocjene ustavnosti. Apelantica ističe da ovakvo obrazloženje ukazuje na očito nepoznavanje Ustava Bosne i Hercegovine prema kojem je moguće da redovni sud izravno primijeni bilo koju od odredbi Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije. Dalje, apelantica smatra da je pobijanim odlukama pravo na pravično suđenje u konkretnom slučaju povrijeđeno i u segmentu primjene materijalnog prava jer je, kako tvrdi, Kantonalni sud, osim odredaba iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije, mogao primijeniti odredbe članka 2. st. 1. i 2. i članka 24. stavak 1. Zakona o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine. Također, apelantica smatra da joj je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku kao segment prava na pravično suđenje. U svezi s tim, ukazuje da je od dana podnošenja zahtjeva pa do donošenja pobijane presude Kantonalnog suda proteklo više od tri godine, što, prema njezinom mišljenju, nije opravdan rok u konkretnom slučaju. Naime, apelantica smatra da se u konkretnom slučaju nije radilo o kompleksnom predmetu, a da se s druge strane radilo o predmetu čije bi rješavanje po svojoj prirodi trebalo biti hitno.

13. U svezi s navodima o povredi prava iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije i iz članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju, apelantica tvrdi da je diskriminirana u odnosu na druge porodilje u svezi s ostvarivanjem jednog od prava iz socijalne zaštite, i to samo zbog toga što nije državljanica BiH. Prema njezinom mišljenju, za navedeno nema razumnog i objektivnog opravdanja i proporcionalnosti takve mjere u konkretnom slučaju. Apelantica ističe da prilikom donošenja pobijanih odluka nije bilo uzeto u obzir da ona ima reguliran boravak u BiH po osnovi braka s državljaninom BiH, da je njezino malodobno dijete državljanin BiH i da je, kako navodi, u svemu izjednačena s državljanima BiH u pogledu ispunjavanja obveza prema državi BiH. Naime, apelantica navodi da redovno uplaćuje doprinose za MIO i zdravstveno osiguranje i doprinose za slučaj neuposlenosti, pod istim uvjetima kao i državljani BiH. Apelantica ukazuje da je zabrana diskriminacije utvrđena Ustavom Bosne i Hercegovine, Europskom konvencijom, Zakonom o zabrani diskriminacije, odredbama članka 11. stavak 2. točka b) Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena. Zatim ukazuje da je odredbom članka 10. stavak 2. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim, i kulturnim pravima propisano „da se mora“ pružiti posebna zaštita majkama i da im se treba omogućiti pravo na razumno vrijeme prije i poslije rođenja djece, a da uposlene majke trebaju uživati za vrijeme ovog razdoblja plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja. Također, ukazuje na sadržaj odredbi članka 27. Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji. Apelantica se u svezi s navedenim posebno poziva na praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) u predmetu *Dhabi protiv Italije*.

14. U svezi s navodima o povredi prava iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, ukazuje da joj je pobijanim odlukama primjenom diskriminirajućeg propisa onemogućeno ostvarivanje prava na naknadu u konkretnom slučaju i ponovno ukazuje na praksu Europskog suda u predmetu *Dhabi protiv Italije*.

b) Odgovori na apelaciju

15. Kantonalni sud navodi da u cijelosti ostaje pri pobijanoj presudi kojom, prema mišljenju tog suda, nije došlo do povrede čl. 6. i 8, a u svezi sa člankom 14. Europske konvencije, kao ni do povrede odredaba Zakona o zabrani diskriminacije. Smatra da je apelacija neutemeljena i predlaže da se odbije.

16. Ministarstvo smatra da apelantica u konkretnoj upravnoj stvari nije diskriminirana u kontekstu primjene pravnih akata koji uređuju konkretno pravno pitanje. Naime, ukazuje na članak 5. stavak 1. točku e) Zakona o zabrani diskriminacije, te da se u svezi s tim Skupština Kantona Sarajevo kao zakonodavac odredbom članka 5.a (sada članak 6.) Zakona o socijalnoj zaštiti opredijelila propisati da prava po tom zakonu ne mogu ostvariti osobe koje nisu državljani BiH, što je u skladu s odredbom članka 5. stavak 1. točka e) Zakona o zabrani diskriminacije. Također, Ministarstvo ukazuje da Parlament Federacije BiH u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom nije naveo pravo stranih državljana na novčanu naknadu za vrijeme trudnoće i porođaja žene – majke koja je u radnom odnosu.

17. Služba je navela da je državljanstvo BiH, uz prebivalište od godinu dana u Kantonu Sarajevo, prvi i temeljni uvjet za ostvarivanje svih prava propisanih Zakonom o socijalnoj zaštiti. Služba smatra da je u postupku rješavanja apelantičinog zahtjeva postupila u skladu s pravilima postupka i u skladu s važećim materijalnim propisima, te da se u konkretnom slučaju ne radi o diskriminaciji. Pored toga, u odnosu na zakonske odredbe koje su važile u vrijeme rješavanja apelantičinog zahtjeva, Služba ukazuje da je došlo do izmjene tih odredbi u pogledu ostvarivanja predmetnog prava stranih državljanke koje su u radnom odnosu, i to Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 28/18).

V. Relevantni propisi

18. **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom** („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 16/02, 8/03, 2/06, 21/06, 17/10, 26/12, 15/13, 18/14 i 25/14). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst navedenog zakona sačinjen u Ustavnom sudu BiH koji je objavljen na bosanskom jeziku i koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 5a.

Prava po Kantonalnom zakonu ne mogu ostvariti osobe koje nisu državljani Bosne i Hercegovine.

19. **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom** („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 38/14 – prečišćeni tekst, 38/16 i 44/17). Za

potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst navedenog zakona sačinjen u Ustavnom sudu BiH koji je objavljen na bosanskom jeziku i koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 6.

Prava po ovom zakonu ne mogu ostvariti osobe koje nisu državljani Bosne i Hercegovine.

- 2. Naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta*

Član 148.

Izuzetno od člana 7. ovog zakona pravo na naknadu umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta (u daljem tekstu: naknada plaće ženi-majci) mogu ostvariti osobe koje imaju boravište u Kantonu Sarajevo i utvrđen status raseljene osobe.

Član 149.

Naknada plaće ženi-majci koja najmanje 12 mjeseci prije odlaska na porodijsko odsustvo ima zaključen ugovor o radu ili rješenje o zasnivanju radnog odnosa i prijavu na obavezno osiguranje po osnovu radnog odnosa, utvrđuje se u iznosu 60% prosječne plaće, s tim da taj iznos ne može biti manji od najniže plaće u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Naknada plaće ženi-majci koja manje od 12 mjeseci prije odlaska na porodijsko odsustvo ima zaključen ugovor o radu ili rješenje o zasnivanju radnog odnosa i prijavu na obavezno osiguranje po osnovu radnog odnosa, utvrđuje se u iznosu 30% prosječne plaće.

20. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 28/18) u relevantnom dijelu glasi:

Član 2.

U članu 6. iza riječi: „Hercegovine“ dodaje se interpunkcijski znak: „zarez“ i riječi: „,ukoliko ovim zakonom nije drugačije propisano“.

Član 19.

U članu 148. iza stava 1. dodaje se novi stav 2. koji glasi:

„Izuzetno od člana 6. ovog zakona, pravo na naknadu umjesto plaće ženi - majci mogu ostvariti strane državljanke kojima je aktom nadležnog organa odobren stalni boravak u Bosni i Hercegovini, koje ispunjavaju uvjete u pogledu prebivališta u Kantonu Sarajevo i uvjete propisane članom 149. ovog zakona.“

21. **Zakon o zabrani diskriminacije** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 59/09 i 66/16). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH koji glasi:

*Članak 2.
(Diskriminacija)*

(1) Diskriminacijom, u smislu ovoga Zakona, smatrat će se svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojoj osobi ili skupini osoba i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovi njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditet, dob, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim područjima života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sva javna tijela te na sve fizičke ili pravne osobe i u javnom i u privatnom sektoru, u svim područjima, kakve su naročito: zaposlenje, članstvo u profesionalnim udrugama, obrazovanje, obuka, stanovanje, zdravstvo, socijalna skrb, dobra i usluge namijenjene javnosti i javnim mjestima, obavljanje gospodarskih aktivnosti i javne usluge.

*Članak 5.
(Iznimke od načela jednakog postupanja)*

Zakonske mjere i radnje neće se smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su utemeljene na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Sljedeće mjere neće se smatrati diskriminacijskim kada se njima ostvaruje legitiman cilj i ako postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati i kada:

[...]

e) su utemeljene na državljanstvu na način predviđen zakonom;

[...]

*Članak 24.
(Usuglašavanje ostalih propisa s ovim Zakonom)*

(1) U slučaju postojanja nesuglasnosti drugih zakona s ovim Zakonom, u postupcima po ovome Zakonu primjenjivat će se ovaj Zakon.

(2) Svi zakoni i opći propisi bit će usuglašeni s odredbama ovoga Zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

VI. Dopustivost

22. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

23. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

24. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 09 0 U 021969 14 U od 21. studenog 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijanu presudu apelantica je primila 23. studenog 2017. godine, a apelacija je podnesena 18. siječnja 2018. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

25. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

26. Apelantica smatra da su pobijanim odlukama povrijeđena njezina prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije, uključujući i pravo na donošenje odluke u razumnom roku, te prava iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, kao i članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članak 14. Europske konvencije, te članak 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju.

27. Ustavni sud zapaža da apelantica naročito ukazuje na povredu nediskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u konkretnom slučaju, ali da nije eksplicitno navela u svezi s kojim pravima smatra da postoji kršenje tog prava. Međutim, imajući u vidu navode apelacije, Ustavni sud smatra da apelantica navode o kršenju tog prava dovodi u svezu s pravom na obiteljski život iz članka II/3. (f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije. Pri tome, Ustavni sud podsjeća da apelantica, državljanka Francuske, u tom kontekstu pobija odluke redovnog suda i organa uprave, a kojim je odbijen njezin zahtjev za isplatu naknade plaće za vrijeme dok odsustvuje s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta, uz obrazloženje da je pozitivnim propisima (koji su važili u vrijeme donošenja pobijanih odluka) propisano da osobe koje nisu državljani BiH ne mogu ostvariti to pravo. U svezi s tim,

Ustavni sud ukazuje na praksu Europskog suda prema kojoj roditeljsko odsustvo, roditeljske naknade i obiteljski dodatak potpadaju pod opseg članka 8. Europske konvencije u kontekstu prava na obiteljski život, te da je u takvim predmetima članak 14. Europske konvencije u svezi sa člankom 8. Europske konvencije primjenjiv (vidi, između ostalih, Europski sud, *Petrović protiv Austrije*, aplikacija br. 156/1996/775/976, presuda od 27. ožujka 1998. godine, točka 29; *Weller protiv Mađarske*, aplikacija br. 4439/05, presuda od 30. lipnja 2009. godine, točka 29; *Konstantin Markin protiv Rusije*, aplikacija br. 30078/06, presuda od 22. ožujka 2012. godine, točka 130; *Dhabi protiv Italije*, aplikacija br. 17120/09, presuda od 8. srpnja 2014. godine, točka 41.). Dovodeći u vezu navedeno sa činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da je apelantičin zahtjev za isplatu naknade plaće za vrijeme dok odsustvuje s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta pobijanim odlukama odbijen isključivo zbog toga što, prema tada važećim propisima, apelantica kao osoba koja nije državljanin BiH nije mogla ostvariti to pravo. Ovo svakako predstavlja različit tretman koji Ustavni sud treba ispitati, zbog čega je članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članak 14. Europske konvencije u svezi sa člankom II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 8. Europske konvencije primjenjiv u konkretnom slučaju. Shodno navedenom, Ustavni sud će prvo ispitati apelacijske navode u svjetlu članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

Nediskriminacija u svezi s pravom na obiteljski život

28. Članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status.

29. Članak 14. Europske konvencije glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

30. Članak II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

f) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje.

31. Članak 8. Europske konvencije glasi:

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti se ne smiju miješati u ostvarivanje ovog prava osim ako to nije sukladno zakonu i neophodno u demokratskom društvu u interesima nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti ili gospodarske dobrobiti zemlje, radi sprječavanja nereda ili kriminala, radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

32. Prema praksi Europskog i Ustavnog suda, razlika u postupanju bit će diskriminacijska ako za nju ne postoji objektivno i razumno opravdanje, odnosno ako se njome ne nastoji postići legitimni cilj ili ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između primijenjene mjere i legitimnog cilja (vidi, npr. Europski sud, *Burden protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 29. travnja 2008. godine, točka 60.). Osim toga, diskriminacija može postojati i u situacijama u kojima ona nastaje kao posljedica istog postupanja prema osobama koje su u različitim situacijama, odnosno „kada država bez objektivnog i opravdanog razloga ne osigura drugačije postupanje prema osobama čije se situacije bitno razlikuju“ (vidi Europski sud, *Thlimmenos protiv Grčke*, presuda od 6. travnja 2000. godine). Također, Ustavni sud podsjeća da je zabrana diskriminacije kvalitativna, a ne apsolutna i da države u tom smislu mogu imati značajno polje slobodne procjene. Hoće li to polje slobodne procjene biti široko ili usko ovisi o: a) prirodi predmetnog prava (šire je npr. kada su u pitanju socijalna i ekonomska prava, npr. vidi Europski sud, *Stec protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 12. travnja 2006. godine, a vrlo usko kada su u pitanju temeljna prava); b) stupnju miješanja (uskraćuje li se određenom mjerom djelomično ili potpuno neko pravo, vidi Europski sud, *Aziz protiv Kipra*, presuda od 22. travnja 2004. godine); i c) javnom interesu (npr. snažan interes javnosti u borbi protiv različitog postupanja prema osobama koje se nalaze u specifičnom statusu kao što je porodijsko odsustvo zahtijeva veći stupanj opravdanja za različit tretman po toj osnovi).

33. S druge strane, Ustavni sud podsjeća da bi, prema praksi Europskog suda, trebalo navesti vrlo krupne razloge prije nego što bi se moglo smatrati da je različito postupanje utemeljeno isključivo na temelju državljanstva spojivo s Europskom konvencijom (vidi Europski sud, *Gaygusuz protiv Austrije*, presuda od 16. rujna 1996. godine, točka 42.; *Koua Poirrez protiv Francuske*, aplikacija br. 40892/98, presuda od 30. prosinca 2003. godine, točka 46.; *Andrejeva protiv Latvije*, aplikacija br. 55707/00, presuda od 18. veljače 2009. godine i *Ponomaryovi protiv Bugarske*, aplikacija broj 5335/05, presuda od 28. studenog 2009. godine). Također, Ustavni sud ukazuje da porodijsko odsustvo nije samo pitanje socijalne politike, nego i ljudskih prava i njihove zaštite (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 12/09* od 28. svibnja 2010. godine, točka 28., dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). Dalje, Ustavni sud, *mutatis mutandis*, ukazuje na praksu Europskog suda u predmetima koji su se odnosili na davanje socijalne pomoći obiteljima koje nisu državljani (*Niedzwiecki protiv Njemačke*, aplikacija

br. 58453/00, presuda od 15. veljače 2006. godine; *Okpisz protiv Njemačke*, aplikacija broj 59140/00, presuda od 15. veljače 2006. godine; *Weller protiv Mađarske*, *op. cit.*; *Fawsie protiv Grčke*, aplikacija broj 40080/07, presuda od 28. listopada 2010. godine i *Saidoun protiv Grčke*, aplikacija broj 40083/07, presuda od 28. listopada 2010. godine), kada je Europski sud utvrdio kršenje članka 14. Europske konvencije u svezi sa člankom 8. Europske konvencije na temelju toga što vlasti nisu pružile razumno opravdanje za praksu isključivanja onih koji nisu državljani i koji su zakonito nastanjeni u dotičnim zemljama iz prava na određena davanja isključivo na temelju njihovog državljanstva.

34. U svezi s tim, Ustavni sud, *mutatis mutandis*, ukazuje i na praksu Europskog suda u predmetu *Dhabi protiv Italije* (*op. cit.* točka 27. ove odluke), na koju se pozvala i apelantica u konkretnom slučaju, a u kojem je Europski sud također utvrdio kršenje članka 14. Europske konvencije u svezi sa člankom 8. Europske konvencije. U navedenom predmetu podnositelj aplikacije je u relevantnom razdoblju bio državljanin Tunisa, koji je u Italiju ušao na temelju zakonite boravišne i radne dozvole, te je bio uposlen u preciziranoj kompaniji i osiguran kod Nacionalnog instituta za socijalno osiguranje (u daljnjem tekstu: NISO), a njegovu obitelj činili su njegova supruga i njihovo četvero malodobne djece. U postupku pred nadležnim organima Italije odbijen je njegov zahtjev za isplatu obiteljskog dodatka predviđenog „člankom 65. Zakona br. 448 iz 1998.“, prema čijim uvjetima je NISO predmetni dodatak isplaćivao obiteljima koje čine talijanski državljani koji žive u Italiji s najmanje troje malodobne djece, čiji je godišnji prihod bio ispod preciziranog iznosa. U navedenom predmetu, Europski sud je zaključio da je nesumnjivo da je aplikant imao različit tretman u odnosu na radnike koji su bili državljani Europske unije i koji su, kao i on, imali velike obitelji, te da je odbijanje njegovog zahtjeva bilo utemeljeno isključivo na aplikantovom državljanstvu, koji, u to vrijeme, nije bio državljanin države članice Europske unije. Europski sud je i u navedenoj odluci zaključio da bi trebalo navesti vrlo krupne razloge prije nego što bi taj sud mogao smatrati da je različito postupanje, koje je utemeljeno isključivo na državljanstvu, spojivo s Europskom konvencijom, te da u tim okolnostima i bez obzira na veliku slobodu odlučivanja koju državna tijela imaju u oblasti socijalne zaštite argumenti koje je predočila vlada nisu dovoljni da zadovolje taj sud da je u tom predmetu postojao razuman odnos proporcionalnosti koji bi pobijano razlikovanje učinilo spojivim sa zahtjevima članka 14. Europske konvencije.

35. Dovodeći u svezu navedenu praksu sa činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud, prije svega, podsjeća da je pobijanim odlukama odbijen apelantičin zahtjev za isplatu naknade plaće za vrijeme dok odsustvuje s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta, isključivo zbog toga što prema odredbi članka 5.a) tada važećeg Zakona o socijalnoj zaštiti to pravo nisu mogle ostvariti osobe koje nisu državljani BiH (apelantica je državljanka Francuske). Pri tome, Ustavni sud zapaža da organi uprave i redovni sudovi ni u postupku u kojem su donesene pobijane odluke, niti u odgovoru na apelaciju, izuzev pozivanja na propise važeće u vrijeme donošenja pobijanih odluka, nisu dali nikakve druge razloge i argumente za različito postupanje prema apelantici u odnosu na državljanke

BiH u kontekstu prava na naknadu plaće za vrijeme dok odsustvuje s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta, a u smislu proporcionalnosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati. Ustavni sud u kontekstu toga zapaža da organi uprave i redovni sud u pobijanim odlukama nisu obrazložili zašto apelantičini navodi da redovno uplaćuje doprinose za MIO, zdravstveno osiguranje i osiguranje za slučaj neuposlenosti pod istim uvjetima kao i državljani BiH i da je njezino dijete državljanin BiH ne mogu dovesti do drugačije odluke u konkretnoj pravnoj stvari. Također, Ustavni sud zapaža da ni u odgovorima na apelaciju nisu dali odgovor na slične navode koje apelantica ponavlja u apelaciji. Dakle, iz navedenog nesumnjivo proizlazi da je jedini razlog zbog kojeg je apelantičin zahtjev odbijen pobijanim odlukama zakonska odredba, važeća u vrijeme donošenja pobijanih odluka, prema kojoj apelantica isključivo zbog svog državljanstva nema to pravo. U svezi s tim, Ustavni sud ponavlja da bez obzira na veliku slobodu odlučivanja u oblasti socijalne zaštite, različito postupanje državnih organa u ovakvim predmetima, koje je utemeljeno isključivo na državljanstvu, prema naprijed citiranoj praksi Europskog suda mora biti utemeljeno na krupnim razlozima. Ovo pogotovo jer porodijsko odsustvo nije samo pitanje socijalne politike, nego pitanje ljudskih prava i njihove zaštite, i to ljudskih prava osjetljive kategorije stanovništva – porodilja. Međutim, Ustavni sud smatra da su takvi razlozi potpuno izostali u konkretnoj situaciji. U prilog tome govori i činjenica da je navedeno pitanje kao sporno prepoznao i zakonodavac, te da je nakon donošenja spornih odluka, odnosno 2018. godine, donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 28/18) kojim je izmijenjen članak 6. Zakona o socijalnoj zaštiti (raniji članak 5.a) i dodan novi stavak 2. u članku 148. istog zakona, na koji način je omogućeno da pravo na naknadu umjesto plaće ženi – majci, pod određenim uvjetima, mogu ostvariti i strane državljanke. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju (odbijen apelantičin zahtjev isključivo zbog njezinog državljanstva) ni organi uprave, a ni redovni sud nisu ponudili razloge i argumente u prilog tome da je u apelantičinom predmetu postojao razuman odnos proporcionalnosti koji bi pobijano razlikovanje (po osnovi državljanstva) učinilo spojivim sa zahtjevima članka 14. Europske konvencije, niti tako nešto proizlazi iz činjenica konkretnog predmeta.

36. Shodno tome, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju prekršena nediskriminacija iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

37. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

38. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom.

39. Ustavni sud zapaža da se u konkretnom slučaju radi o upravnom postupku i postupku upravnog spora povodom ostvarivanja prava na novčanu naknadu koje je građansko-pravne prirode, te apelantica u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu AP 3299/14 od 7. ožujka 2017. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

U odnosu na suđenje u razumnom roku

40. Ustavni sud, prije svega, ističe da se, prema konzistentnoj praksi Europskog suda i Ustavnog suda, razumnost duljine trajanja postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti pojedinog predmeta, vodeći računa o kriterijima uspostavljenim sudskom praksom Europskog suda, a naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi Europski sud, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. veljače 2002. godine, Izvješće broj 2002-I, stavak 38.).

41. U odnosu na apelacijske navode o kršenju prava na donošenje odluke „u razumnom roku“, Ustavni sud zapaža da je predmetni postupak pokrenut 20. svibnja 2014. godine, a da je okončan donošenjem presude Kantonalnog suda od 21. studenog 2017. godine. Dakle, predmetni postupak je trajao tri i pol godine. Dalje, Ustavni sud zapaža da je predmet od velikog značaja za apelanticu, te s obzirom na činjenice koje je trebalo utvrditi i pravna pitanja koja je trebalo razmotriti u konkretnom slučaju ne radi se o složenom postupku, a apelantica svojim ponašanjem nije doprinijela duljini trajanja postupka. U pogledu ponašanja organa uprave i Kantonalnog suda, Ustavni sud zapaža da su organi uprave u kratkim rokovima (u slučaju prvostupanjskog organa uprave u roku kraćem od mjesec dana, a u slučaju drugostupanjskog organa uprave u roku kraćem od dva mjeseca) donijeli odluke u konkretnom predmetu, ali da je Kantonalnom sudu trebalo nešto dulje (više od tri godine) da donese odluku u tom predmetu. Međutim, imajući u vidu sve navedene čimbenike, kao i činjenicu da cijeni duljinu postupka u cjelini, te uzimajući u obzir okolnost da je apelantica ipak došla do konačne odluke u konkretnom predmetu prije podnošenja apelacije, Ustavni sud smatra da u tim okolnostima predmetni postupak ipak nije prešao granice „razumnog roka“ u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije i da je duljina postupka razmjerna okolnostima konkretnog slučaja.

42. Zbog svega navedenog, Ustavni sud smatra da su navodi apelacije o kršenju prava na pravično suđenje u kontekstu prava na suđenje u razumnom roku iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije neutemeljeni.

U odnosu na ostale aspekte prava na pravično suđenje i u odnosu na članak 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju

43. S obzirom na zaključak o povredi nediskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nema potrebe posebno razmatrati i apelantičine navode o povredi prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije u odnosu na ostale aspekte tog prava, kao i navode o povredi članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju – opća zabrana diskriminacije.

VIII. Zaključak

44. Ustavni sud zaključuje da u postupku povodom apelantičinog zahtjeva za isplatu naknade plaće za vrijeme dok odsustvuje s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta organi uprave i redovni sud nisu ponudili razloge i argumente u prilog tome da je u apelantičinom predmetu postojao razuman odnos proporcionalnosti koji bi pobijano razlikovanje (isključivo po osnovi državljanstva) učinilo spojivim sa zahtjevima članka 14. Europske konvencije, niti tako nešto proizlazi iz činjenica konkretnog predmeta, čime je prekršena nediskriminacija iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

45. S druge strane, Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na suđenje u razumnom roku kao element prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije u situaciji kada je ukupna duljina predmetnog postupka od tri i pol godine na tri instance razmjerna okolnostima konkretnog slučaja.

46. Na temelju članka 59. st. (1), (2) i (3) i članka 62. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

47. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 362/18

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Uprave za indirektno oporezivanje BiH, koju zastupa Pravobranilaštvo BiH, podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. S1 3 P 022575 17 Rev od 7. decembra 2017. godine i S1 3 P 022575 17 Gž od 10. marta 2017. godine

Odluka od 27. novembra 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 362/18**, rješavajući apelaciju **Uprave za indirektno oporezivanje BiH**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 27. novembra 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Uprave za indirektno oporezivanje BiH podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. S1 3 P 022575 17 Rev od 7. decembra 2017. godine i S1 3 P 022575 17 Gž od 10. marta 2017. godine.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Uprava za indirektno oporezivanje BiH (u daljnjem tekstu: apelantica), koju zastupa Pravobranilaštvo BiH, podnijela je 19. januara 2018. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud BiH) br. S1 3 P 022575 17 Rev od 7. decembra 2017. godine i S1 3 P 022575 17 Gž od 10. marta 2017. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Suda BiH i tužioca (SCOUT d.o.o. Zagreb, Republika Hrvatska) zatraženo je 26. augusta 2019. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Sud BiH je odgovor dostavio 30. augusta 2019. godine, a tužilac 9. septembra 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Prvostepenom presudom Suda BiH broj S1 3 P 022575 16 P od 29. decembra 2016. godine odbijen je tužiočev tužbeni zahtjev da mu apelantica na ime neplaćenih zakonskih zateznih kamata isplati iznos od 64.224,94 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana podnošenja tužbe pa do isplate, kao i da mu isplati troškove parničnog postupka. Tužilac je obavezan da apelantici nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.490,00 KM. U obrazloženju je, između ostalog, navedeno da je u postupku utvrđeno da je apelantica izvršila kontrolu zakonitosti i pravilnosti obračuna i uplate indirektnih poreza kod poreznog obveznika-tužioca za period od 1. aprila 2010. do 31. decembra 2011. godine, prilikom čega je tužiocu utvrđen razrez indirektnih poreza u iznosu od 76.362,00 KM. Na osnovu toga je tužiocu izdat i prekršajni nalog, te rješenje Osnovnog suda u Banjoj Luci, precizirano u presudi, o naplati navedenog iznosa. Protiv navedenog rješenja tužilac je podnio žalbu koja je odbijena rješenjem od 19. aprila 2012. godine (broj preciziran u presudi), protiv kojeg je tužilac podnio žalbu apelantičnom drugostepenom organu, koja je odbijena kao neosnovana rješenjem od 5. decembra 2012. godine. Nakon toga tužilac je navedenu obavezu – uplatu u iznosu od 76.362,00 KM izvršio 15. marta 2012. godine. Naknadno je utvrđeno da nije isplaćeno cjelokupno dugovanje, zbog čega je apelantica 26. marta 2012. godine donijela nalog za prinudnu naplatu na iznos od 17.915,62 KM, te je apelantica 10. aprila 2013. godine naplatila dug u cijelosti.

6. Protiv konačnog rješenja apelantice o razrezu poreza tužilac je pokrenuo upravni spor pred Sudom BiH. Prvostepenom presudom broj S1 3 U 012453 13 U od 21. maja 2014. godine navedena tužba je odbijena, nakon čega je tužilac protiv te odluke Suda BiH podnio zahtjev za preispitivanje sudske odluke koji je uvažen Presudom Suda BiH – Apelacioni odjel upravnog vijeća broj S1 3 U 012453 13 Uvp od 4. novembra 2014. godine, pa je preinačena prvostepena presuda, poništena apelantičina rješenja i predmet vraćen na ponovni postupak. Postupajući po uputama iz presude, apelantica u ponovnom postupku nije utvrdila postojanje tužiočeve porezne obaveze. Nakon toga tužilac je, pozivajući se na navedenu presudu Suda BiH, podnio zahtjev za postupanje po presudi, tj.

tražio je povrat iznosa poreza koji je ranije uplatio apelantici po osnovu rješenja koja su poništena. U proceduri povrata traženog iznosa apelantica je utvrdila da tužilac na dan 2. septembar 2015. godine ima dug u iznosu od 42.019,10 KM prema apelantici, zbog čega je apelantica donijela nalog o prebijanju navedenog potraživanja s naprijed navedenim apelanticinim potraživanjem, te je iznos od 57.509,52 KM (razlika koja je preostala nakon prebijanja) vratila na tužiočev račun.

7. U svojoj presudi, prvostepeni sud je, prije svega, istakao da su neosnovani prigovori preuranjenosti i nenadležnosti Suda BiH jer je odredbom člana 1. stav 2. Zakona o parničnom postupku pred Sudom BiH (u daljnjem tekstu: ZPP) propisana stvarna nadležnost Suda BiH za, između ostalog, rješavanje imovinskih sporova proisteklih iz štete koja je nastala pri vršenju poslova organa uprave Bosne i Hercegovine, drugih institucija Bosne i Hercegovine i službenih lica tih organa i institucija, kao i nadležnost u drugim imovinskim sporovima, kad je nadležnost suda utvrđena zakonima Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom. Prema obrazloženju prvostepenog suda, tužiočev zahtjev je po svojoj prirodi zahtjev za naknadu štete koja je, prema tužiočevim navodima, nastala time što su upravni organi, kao organi apelantice, izvršili razrez indirektnih poreza tužiocu u iznosu od 99.528,62 KM, a u ponovnom postupku je apelantica utvrdila da tužilac nije u obavezi da ih plati, slijedom čega je apelantica i izvršila povrat uplaćenih sredstava tužiocu. Iz navedenog, kako je obrazloženo, proizlazi da je Sud BiH nadležan za odlučivanje u ovoj pravnoj stvari u skladu s pravilima parničnog postupka s obzirom na to da se radi o imovinsko-pravnom zahtjevu koji se odnosi na isplatu zakonskih zateznih kamata.

8. Prvostepeni sud je dalje obrazložio da je, odlučujući o tužbenom zahtjevu, zaključio da je on neosnovan. U vezi s tim je obrazloženo da je odredbom člana 14. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja propisano da nakon poravnania drugih obaveza obveznika indirektnih poreza, apelantica vrši povrat svakog iznosa u skladu s odredbama propisanim zakonom za svaki indirektni porez, u roku utvrđenom zakonom za svaki indirektni porez. Ako propisima o indirektnim porezima nije utvrđen rok, povrat se vrši u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva ili saznanja apelantice da je potrebno izvršiti povrat, a ako se ne izvrši povrat u propisanom roku, obavezna je apelantica po službenoj dužnosti platiti zakonsku kamatu prema članu 10. naprijed navedenog zakona. Dalje je navedeno da je u smislu odredbi člana 14. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja, taj sud utvrdio da je apelantica izvršila povrat sredstava tužiocu u zakonom propisanom roku, tj. u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva tužioca za povrat sredstava, pa je taj sud odbio tužiočev tužbeni zahtjev kao neosnovan.

9. Protiv navedene presude tužilac je podnio žalbu žalbenom vijeću Suda BiH koje je Presudom broj S1 3 P 022575 17 Gž od 10. marta 2017. godine (protiv koje je revizija odbijena Presudom broj S1 3 P 022575 17 Rev od 7. decembra 2017. godine) žalbu

uvažio, preinačio prvostepenu presudu tako što je apelantica obavezana isplatiti tužiocu na ime neplaćenih zakonskih zateznih kamata iznos od 61.173,77 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 26. jula 2016. godine kao dana podnošenja tužbe pa do isplate, uz obavezu naknade troškova parničnog postupka preciziranih u presudi, dok je preostali dio tužbenog zahtjeva za isplatu zakonskih zateznih kamata preko dosuđenog iznosa (do iznosa od 64.224,94 KM) odbijen kao neosnovan.

10. U obrazloženjima je navedeno da je prvostepeni sud pravilno riješio pitanje prigorora nadležnosti u konkretnom slučaju i shodno tome se ispravno pozvao na odredbe člana 1. ZPP. Obrazloženo je i da je u konkretnom slučaju ispravno primijenjena odredba člana 16. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja kojom je propisan povrat zateznih kamata i troškova garancija u slučajevima poništenog iznosa duga. U smislu ove odredbe, kako je obrazloženo, kada su iznosi plaćeni ili garancije podnesene da bi se spriječilo izvršenje rješenja, apelantica će izvršiti povrat plaćenog iznosa ili troškova garancije ako su rješenje ili iznos duga poništeni rješenjem apelantice ili rješenjem nadležnog suda. Povrat se vrši s obračunatom zateznom kamatom od dana kada je iznos ili trošak garancije plaćen, te kako je u konkretnom slučaju Sud BiH poništio apelanticina rješenja na osnovu kojih je prinudno naplaćena tužiočeva nepostojeća porezna obaveza vezana za PDV, tj. nezakonito mu je izrečena novčana prekršajna kazna, to se imaju vratiti i zatezne kamate. U vezi s tim je navedeno da apelantica neosnovano ukazuje na primjenu odredbi člana 14. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja jer, kako je obrazloženo, jezičkim tumačenjem te odredbe proizlazi da se ovom normom propisuju povrati koji proizlaze iz svakog indirektnog poreza, a to znači da u slučaju prekomjerne uplate po osnovu indirektnih poreza, apelantica vrši povrat. Dakle, riječ je o situaciji u kojoj je bez sudskog postupka utvrđeno (po službenoj dužnosti ili po zahtjevu obveznika) da je obveznik uplatio veći iznos od obaveznog, pa mu apelantica vraća iznos. Kako obveznik, u pravilu, u vrijeme plaćanja iznosa nije ni bio svjestan prekomjerne uplate, to je ovom odredbom propisano da se u načelu povrat vrši u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva ili saznanja apelantice da je potrebno izvršiti povrat, a zatezna kamata teče od dana isteka roka za povrat do dana izdavanja naloga za povrat.

11. Navedeno je da takvim tumačenjem Sud BiH zaključuje da je odredbom člana 14. normirano obavezujuće ponašanje jer iz člana 16. proizlazi da je *ratio* date odredbe povrat plaćenih iznosa duga, koji su plaćeni kako bi se spriječilo izvršenje rješenja, a koje je poništeno apelanticinim rješenjem ili rješenjem nadležnog suda. Kako je u konkretnoj pravnoj situaciji tužilac platio iznos od 99.528,62 KM na osnovu apelanticininih rješenja, a koja su presudom Suda BiH poništena, a naknadno je i novom apelanticinom odlukom ustanovljena neosnovanost tih rješenja, to je nesporno da je odredba člana 16. navedenog zakona primjenjiva na činjenični opis ovog predmeta, pa tužiocu pripada pravo i na povrat zakonske zatezne kamate. Imajući u vidu navedeno, Sud BiH je donio presude kao u dispozitivima.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelantica smatra da su joj osporenim odlukama prekršeni pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Kršenje navedenih prava apelantica vidi u proizvoljnoj primjeni materijalnog i procesnog prava. Navodi da su sudovi izveli pogrešan zaključak o nadležnosti Parničnog odjeljenja Suda BiH u konkretnoj stvari s obzirom na to da je nesporno da se radi o upravnom sporu. Također navodi da je trebalo primijeniti odredbe člana 14. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja, a ne člana 16. tog zakona, te da je nesporno da je tužiocu dosuđen povrat kamata koje mu ne pripadaju s obzirom na to da tim spornim članom povrat kamate nije ni predviđen, te da se u konkretnom slučaju ne radi o zahtjevu za povrat u smislu naknade štete kako su to pogrešno zaključili redovni sudovi.

b) Odgovor na apelaciju

13. Sud BiH je naveo da nije bilo kršenja prava na koja se apelantica poziva, te da su osporene presude donesene u skladu sa zakonom, Ustavom BiH i međunarodnim aktima.

14. Tužilac je naveo da su osporene odluke donesene u skladu sa zakonima, o čemu su redovni sudovi dali detaljna i jasna obrazloženja.

V. Relevantni propisi

15. U **Zakonu o parničnom postupku pred Sudom BiH** („Službeni glasnik BiH“ br. 36/04, 84/07, 58/13 i 94/16) relevantne odredbe glase:

Član 1.

(1) Ovim zakonom određuju se pravila postupka pred Sudom Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud) u rješavanju imovinskih sporova (parnični postupak) između države Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: države) i entiteta, između države i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Distrikt), između entiteta, između entiteta i Distrikta i između institucija Bosne i Hercegovine koje vrše javna ovlaštenja.

(2) Odredbe ovog zakona primjenjivat će se i u imovinskim sporovima, proisteklim iz štete koja je nastala pri vršenju poslova organa uprave Bosne i Hercegovine, drugih institucija Bosne i Hercegovine i službenih lica tih organa i institucija.

(3) Odredbe ovog zakona primjenjivat će se i u drugim imovinskim sporovima, kad je nadležnost Suda utvrđena zakonima Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom.

16. U **Zakonu o postupku indirektnog oporezivanja** („Službeni glasnik BiH“ br. 89/05 i 100/13) relevantne odredbe glase:

Član 14.

(Povrati koji proizilaze iz svakog indirektnog poreza)

(1) Nakon poravnanja drugih obaveza obveznika indirektnih poreza, UIO vrši povrat svakog iznosa u skladu s odredbama propisanim zakonom za svaki indirektni porez.

(2) Povrat se vrši u roku utvrđenom zakonom za svaki indirektni porez. Ako propisima o indirektnim porezima nije utvrđen rok, povrati se vrše u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva ili saznanja UIO da je potrebno izvršiti povrat.

(3) Kada UIO ne izvrši povrat u datom roku, obavezan je po službenoj dužnosti platiti zateznu kamatu prema članu 10. ovog zakona.

(4) Zatezna kamata teče od dana isteka roka za povrat do dana izdavanja naloga za povrat.

Član 16.

(Povrat zatezne kamate i troškova garancija u slučajevima poništenog iznosa duga)

(1) Kada su iznosi plaćeni ili garancije podnesene da bi se spriječilo izvršenje rješenja, UIO će izvršiti povrat plaćenog iznosa ili troškova garancije ako su rješenje ili iznos duga poništeni rješenjem UIO ili od nadležnog suda. Povrat se vrši s obračunatom zateznom kamatom od dana kada je iznos ili trošak garancije plaćen.

(2) Troškovi garancije i njihovo plaćanje dokumentiraju se dokazima koje izdaje davalac garancije. UIO će prihvatiti traženi iznos ako ga smatra razumnim u poređenju s uobičajenim tržišnim cijenama koje se traže za ovakve garancije.

(3) Odredbe iz ovog člana ne primjenjuju se na druge slučajeve garancija koje su podnesene za osiguranje obaveza po osnovu indirektnih poreza ili iznosa duga.

Član 41.

(Prebijanje)

(1) Iznosi dugovanja po osnovu indirektnih poreza mogu se potpuno ili djelimično ugasiti prebijanjem preko potraživanja koje je UIO priznao u korist istog odgovornog lica.

(2) Prebijanje se može odobriti po službenoj dužnosti kada su potraživanja UIO i potraživanja obveznika prispjela za naplatu ili po zahtjevu stranke.

VI. Dopustivost

17. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

19. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Suda BiH broj S1 3 P 022575 17 Rev od 7. decembra 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 12. decembra 2017. godine, a apelacija je podnesena 19. januara 2018. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

20. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

21. Apelantica pobija navedene presude, tvrdeći da su tim presudama prekršena njena prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

22. U vezi s apelanticinim pozivanjem na prava iz Evropske konvencije, a imajući u vidu da je apelantica nosilac javne vlasti, Ustavni sud podsjeća da državni organi i javna vlast ne uživaju zaštitu prava zagarantiranih odredbama Evropske konvencije i njenih protokola koji reguliraju odnos javne vlasti i pojedinaca i pružaju pojedincima zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu s javnom vlašću. Međutim, Ustavni sud je u svojoj praksi ukazao da Evropska konvencija pruža minimum zaštite u pogledu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a Ustav Bosne i Hercegovine daje širu zaštitu, pa je usvojio stav da, prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, svako ko je bio stranka u određenom postupku i ko ima presudu bilo kog suda za koju smatra da su mu njom prekršena prava, može podnijeti apelaciju Ustavnom sudu. U skladu s tim, državni organi i javna vlast, kao učesnici sudskih postupaka, uživaju garancije prava na pravičan postupak i prava na imovinu iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 39/03 od 27. februara 2004. godine, objavljena na www.ustavnisud.ba).

Pravo na pravično suđenje

23. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

24. Ustavni sud, prije svega, primjećuje da se radi o postupku u kojem su rješavana pitanja nadležnosti Suda BiH u konkretnom predmetu i tužiočevog prava na povrat zakonske zatezne kamate na vraćeni iznos uplaćen po osnovu poništenih rješenja o razrezu indirektnog poreza, dakle, da se radi o predmetu građanskopravne prirode. U skladu s navedenim, član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine je primjenjiv.

25. Apelantica smatra da mu je pravo na pravično suđenje prekršeno zbog proizvoljne primjene materijalnog i procesnog prava. Ustavni sud ukazuje na to da prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije preispitivanje zaključaka redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituiru redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminaciona.

26. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Shodno navedenom, Ustavni sud će ispitati da li je činjenično stanje pogrešno utvrđeno, odnosno da li je prilikom odlučivanja došlo do proizvoljne primjene materijalnog i procesnog prava.

27. Na osnovu činjenica konkretnog predmeta koje proizlaze iz dokumenata predočenih Ustavnom sudu i iz apelacionih navoda, Ustavni sud primjećuje da je Sud BiH u

obrazloženju osporenih odluka dao logične, jasne i precizne razloge za svoje odluke. Ustavni sud, prije svega, zapaža da, suprotno apelanticinim navodima, nadležnost Parničnog odjela Suda BiH proizlazi iz odredbi člana 1. ZPP, kako su to i obrazložili redovni sudovi, s obzirom na to da se u konkretnom slučaju radi o zahtjevu za povrat zakonskih zatezних kamata proisteklih iz štete koja je tužiocu nastala pri vršenju poslova organa uprave BiH – apelantice čija su rješenja o razrezu poreza poništena i utvrđeno da tužilac nije imao obavezu da izvrši uplatu spornog iznosa po osnovu indirektnog poreza. Osim toga, Ustavni sud ukazuje da su redovni sudovi donijeli osporene presude pozivajući se na odredbe člana 16. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja. Ustavni sud zapaža da je pri tome izvršena analiza sadržaja odredbi člana 14. istog zakona (za koji je apelantica smatrala da se ima primijeniti na konkretan slučaj) i da su, dovodeći navedene odredbe u vezu s primijenjenom odredbom člana 16. istog zakona i činjenicama konkretnog predmeta, redovni sudovi zaključili da član 14. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja nije primjenjiv. Zaključili su da se u konkretnom slučaju radi o povratu uplaćenog iznosa indirektnog poreza jer su u sudskom postupku, a zatim i u ponovnom postupku pred apelanticinim organima, poništena ranije donesena rješenja o razrezu tog poreza tužiocu. Ustavni sud ukazuje i da je, suprotno apelanticinim navodima, iz odredbi člana 16. Zakona o postupku indirektnog oporezivanja vidljivo da je jasno propisano da se u slučaju povrata uplaćenog indirektnog poreza, ako su rješenje o razrezu tog poreza ili iznos duga poništeni rješenjem apelantice ili nadležnog suda, povrat vrši s obračunatom zateznom kamatom od dana kada je iznos poreza plaćen. U vezi s tim, Ustavni sud smatra da su obrazloženja redovnih sudova u skladu sa standardima prava na pravično suđenje, a apelantici navodi neosnovani.

28. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da nije bilo kršenja apelanticinog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Ostali navodi

29. Apelantica smatra da joj je osporenim odlukama prekršeno i pravo na imovinu. Apelantica tvrdnje o kršenju navedenog prava vezuje za navode o kršenju prava na pravično suđenje. Kako je Ustavni sud utvrdio da nije bilo kršenja prava na pravično suđenje, to Ustavni sud smatra da nije bilo kršenja ni apelanticinog prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

30. Nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine kada nema ništa što bi ukazivalo da su redovni sudovi proizvoljno primijenili procesno i materijalno pravo kada su usvojili tužiočev tužbeni zahtjev i obavezali apelanticu da mu izvrši povrat zakonskih zatezних kamata na iznos uplaćenog indirektnog poreza nakon što su rješenja o njegovom razrezu poništena i tužiocu izvršen povrat uplaćenog iznosa na ime tog poreza, a što je u skladu s odredbama člana 16. Zakona o postupku

indirektnog oporezivanja, te kada je nadležnost Suda BiH u konkretnom slučaju predviđena članom 1. ZPP.

31. Nema kršenja ni apelanticeinog prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine kada apelantica navode o kršenju tog prava vezuje za kršenje prava na pravično suđenje za koje je Ustavni sud utvrdio da nije prekršeno.

32. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

33. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 1/18

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija S.Š. iz Banja Luke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banja Luci broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banja Luci broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. oktobra 2017. godine

Odluka od 17. decembra 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 1/18**, rješavajući apelaciju **S. Š.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1), (2) i (3) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. decembra 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelimično se usvaja apelacija S. Š.

Utvrđuje se povreda člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Banjoj Luci koji je dužan da u odnosu na primjenu Krivičnog zakonika i izrečenu kaznu donese novu odluku u skladu sa članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 7. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjoj Luci da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbija se kao neosnovana apelacija S. Š. podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 K 162498 17

K 2 od 3. oktobra 2017. godine u odnosu na član II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, član 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. Š. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke podnio je 29. decembra 2017. godine (primljena u Ustavni sud 3. januara 2018. godine) apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. oktobra 2017. godine. Apelant je predložio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi obustavio svaku daljnju radnju u pogledu upućivanja na izdržavanje kazne zatvora po osporenim presudama do donošenja konačne odluke Ustavnog suda o podnesenoj apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Odlukom broj *AP 1/18* Ustavni sud je odbio apelantov zahtjev za donošenje privremene mjere (vidi Ustavni sud, Odluka o privremenoj mjeri broj *AP 1/18* od 17. januara 2018. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

3. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog javnog tužilaštva Banja Luka (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo) zatraženo je 23. oktobra 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

4. Učesnici u postupku su odgovore na apelaciju dostavili u periodu od 6. do 26. novembra 2019. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. oktobra 2017. godine apelant je proglašen krivim da je u vrijeme, mjestu i na način, pobliže opisan u izreci presude, počinio u stjecaju dva krivična djela zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom iz člana 179. Krivičnog zakonika Republike Srpske (u daljnjem tekstu: KZ), pa mu je, na osnovu istog zakonskog propisa i člana 56. stav 2. tačka 3. KZ-a, za krivično djelo iz člana 179. KZ-a počinjeno na štetu maloljetne B. K. utvrđena kazna zatvora u trajanju od četiri mjeseca i za isto krivično djelo počinjeno na štetu maloljetne S. M. kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca. Apelant je primjenom odredbi čl. 46. i 56. stav 2. tačka 3. KZ-a za izvršenje navedenog krivičnog djela osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. U preostalom dijelu apelant je oslobođen optužbe uslijed odustanka Tužilaštva u odnosu na J. K. i Lj. R.

7. U obrazloženju presude je prvenstveno navedeno da je Tužilaštvo optužnicom od 29. novembra 2012. godine optužilo apelanta zbog tri krivična djela „zadovoljenja spolnih strasti pred drugima iz člana 197. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZRS [...]“, te da je u toku postupka Tužilaštvo izmijenilo „činjenični i pravni opis optužnice tako da ona glasi kao u izreci ove presude“. Nadalje je navedeno da je Osnovni sud, postupajući po optužnici Tužilaštva od 29. novembra 2012. godine, donio presudu 8. decembra 2014. godine, koja je ukinuta rješenjem Okružnog suda, te je u ponovnom postupku, uz saglasnost stranaka, na pretresu, sa kojeg je bila isključena javnost, proveden dokazni postupak, između ostalog, saslušanjem velikog broja svjedoka i uvidom u pismenu dokumentaciju u spisu. Sadržaj iskaza saslušanih svjedoka naveden je na str. od 5. do 18, među kojima je i apelantov iskaz dat u svojstvu svjedoka. Zatim je navedena nesporna činjenica da je apelant u inkriminiranom periodu bio zaposlen u školi na radnom mjestu profesora, da je u školskoj 2011/2012. godini predavao predmet razredu koji su pohađale oštećene B. K. i S. M. Kao sporno se postavilo pitanje da li je apelant na javnom mjestu počinio radnje opisane u optužnici na štetu B. K. i S. M., te je u tom pravcu Osnovni sud imao u vidu iskaze saslušanih svjedoka koji su bili saglasni u ocjeni da je apelantovo ponašanje bilo neprihvatljivo i neprikladno. U vezi s tim, Osnovni sud je cijenio činjenicu da su učenici apelantovo neprikladno i nedozvoljeno ponašanje prijavili rukovodstvu škole za događaje koji su se kontinuirano dešavali 2011. godine u periodu septembar–novembar, tražeći apelantovu suspenziju. Također je imao u vidu iskaze svjedoka, zaposlenika škole (razrednog starješine, direktora, psihologa, sekretara), na osnovu kojih je utvrđeno da je neosnovana teza apelantove odbrane koja polazi od toga da je na oštećene B. K. i S. M. utjecaj izvršilo bivše i sadašnje rukovodstvo škole s ciljem da diskreditiraju apelanta koji je, kako smatra, ukazivao na kriminal u školi i koji se zbog toga trebao eliminirati iz postojeće radne sredine. Također su na spornu okolnost koja se tiče izjave koju su potpisali učenici zbog neprimjerenog i nedozvoljenog apelantovog ponašanja saslušani svjedoci koji su saglasno potvrdili da su izjavu potpisali dobrovoljno i bez prisile, te su paušalnim ocijenjene tvrdnje apelantove odbrane da je prijava protiv apelanta podnesena pod pritiskom rukovodstva škole.

8. Osnovni sud je, kako je dalje obrazloženo, cijeneći sve dokaze pojedinačno i u međusobnoj vezi, na nesumnjiv način utvrdio da je apelant u stjecađu počinio dva krivična djela zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom iz člana 179. KZ-a, pa ga je i proglasio krivim za predmetna krivična djela, te mu izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci. Pri tome je apelant, kako je dalje obrazloženo, postupao s direktnim umišljajem jer je bio svjestan uzrasta oštećenih (maloljetna lica) i ponavljanjem svojih neprimjerenih radnji pokazao jasnu namjeru da hoće izvršenje djela za koje je u konačnici osuđen.

9. Okružni sud je Presudom broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine odbio kao neosnovane žalbe apelantovih branilaca i potvrdio presudu Osnovnog suda. Žalbama je ukazano, kako je navedeno u obrazloženju, na bitne povrede odredbi krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, povrede krivičnog zakona i odluku o krivičnoj sankciji i troškovima postupka. Povodom žalbi je održana sjednica vijeća, nakon čega je prvostepena presuda ispitana u dijelu u kojem se pobija žalbama i po službenoj dužnosti.

10. Okružni sud je ocijenio da su prigovori u pogledu bitne povrede postupka neosnovani jer je prvostepeni sud, prije svega, imao u vidu uputu iz ranijeg rješenja Okružnog suda kojim je prethodna prvostepena presuda ukinuta, čime je u ponovnom postupku otklonio bitne povrede Zakona o krivičnom postupku RS (u daljnjem tekstu: ZKP) na koje mu je rješenjem ukazano. Na taj način je prvostepeni sud izreku presude učinio razumljivom, a otklonjene su povrede postupka koje su učinjene ranije, saslušani su svjedoci na čijem saslušanju je insistirala odbrana prilikom donošenja presude prvostepenog suda, koja je ukinuta rješenjem Okružnog suda. Na taj način je, kako je obrazloženo, otklonjena povreda odredbi člana 311. stav 1. tačka g) ZKPRS, pa su bez osnova tvrdnje žalbi apelantovih branilaca da je i u ponovljenom postupku počinjena ista povreda ZKPRS. Okružni sud je ocijenio neosnovanim prigovor u pogledu nerazumljivosti izreke presude zbog nedostatka dana i školskog časa na kojem je apelant preduzeo radnje za koje je proglašen krivim, navođenjem u izreci presude da je djelo u odnosu na oštećenu B. K. izvršeno u oktobru 2011. godine, a u odnosu na oštećenu S. M. u novembru 2011. godine. U tom pravcu je navedeno da je vrijeme izvršenja jedno od bitnih obilježja krivičnog djela i ključni element svake optužnice, a time i izreke presude, te da stoga navođenje preciznijeg vremena i mjesta izvršenja krivičnog djela i svih drugih obilježja nije neophodno. Izreka prvostepene presude, kako je obrazloženo, ne sadrži tačan dan i školski čas na kojem se inkriminirani događaj desio, ali u odnosu na obje oštećene sadrži podatke da je u odnosu na maloljetnu B. K. djelo izvršeno u oktobru 2011. godine, a u odnosu na maloljetnu S. M. u novembru 2011. godine, zbog čega je i ovaj prigovor ocijenjen kao neosnovan.

11. Okružni sud je podsjetio da se u obrazloženju obje žalbe apelantove odbrane iznosi teza o „montiranom“ postupku protiv apelanta zato što je kao dugogodišnji radnik u

školi prednjačio u ukazivanju na nezakonitosti koje su se dešavale u toj školi. Suprotno takvoj tezi, Okružni sud je podsjetio da je prvostepeni sud proveo sve dokaze koje su predložile stranke, uključujući i dokaze koje su predložili apelantovi branioci, koji su po metodologiji koja propisuje izradu presude, prije svega, ocijenjeni pojedinačno, a zatim dovedeni u međusobnu vezu upravo na način kako je propisano odredbom člana 295. stav 2. ZKP-a, i na tom osnovu izvedeni zaključci o dokazanosti činjeničnih navoda iz optužnice i radnji izvršenja koje su apelantu stavljene na teret. U tom kontekstu Okružni sud je ukazao na relevantne dijelove prvostepene presude u kojima je naveden sadržaj iskaza oštećenih maloljetnih svjedokinja koji su analizirani od strane prvostepenog suda i dovedeni u međusobnu vezu s iskazima ostalih saslušanih svjedoka, te u konačnici prihvaćeni jer u potpunosti opisuju radnje koje je apelant preduzeo u oktobru i novembru 2011. godine. Osim toga, u prvostepenoj presudi je jasno obrazloženo zbog čega su prihvaćeni iskazi maloljetnih svjedokinja, te zbog čega prigovori apelantove odbrane o „montiranju postupka“ nisu mogli biti prihvaćeni. Imajući u vidu da je činjenično stanje potpuno i pravilno utvrđeno to je, prema ocjeni Okružnog suda, pravilno primijenjen KZ kada su apelantove radnje, bliže opisane u izreci osuđujućeg dijela presude, pravno ocijenjene kao dva krivična djela iz člana 179. KZ-a na štetu maloljetne B. K. i maloljetne S. M. Također su, prema mišljenju Okružnog suda, pravilno ocijenjene okolnosti pod kojima je apelant počinio krivično djelo zbog kojeg mu je, kako je zaključeno, pravilno izrečena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci kojom će se u cijelosti ostvariti ciljevi kako specijalne tako i generalne prevencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant smatra da mu je osporenim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), pravo na kažnjavanje samo na osnovu zakona iz člana 7. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

13. Obrazlažući povrede navedenih prava apelant je ukazao na procesne nedostatke, pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalnog prava. U tom pravcu, apelant je uglavnom ponovio navode istaknute u žalbi protiv prvostepene presude, te ukazao na sadržaj optužnice i izreku presude, napominjući da u optužnici, a samim tim i u izreci presude, nedostaje ključni element koji se tiče tačnog vremena (datuma i školskog časa) izvršenja inkriminiranih radnji koje su mu stavljene na teret i za koje je u konačnici osuđen. Osim toga, smatra da je prvostepeni sud arbitrarno ocijenio izvedene dokaze, prije svega iskaze maloljetnih oštećenih B. K. i S. M., te je u tom pravcu ukazao na vlastitu analizu njihovih iskaza smatrajući da su kontradiktorni,

pa da stoga nisu mogli biti prihvaćeni kao osnov za osuđujuću presudu. Nadalje, apelant smatra da je u konkretnom slučaju povrijeđeno načelo presumpcije nevinosti i *in dubio pro reo* jer su dokazi cijenjeni na njegovu štetu. U pogledu prava na imovinu, apelant je ukazao da je zbog pokretanja krivičnog postupka kod poslodavca prvo suspendiran, a po donošenju osuđujuće presude raskinut mu je radni odnos, zbog čega smatra da je nezakonito uskraćen za plaću, zdravstveno i penzijsko osiguranje.

14. Zabranu retroaktivne primjene zakona apelant obrazlaže okolnošću da je suđenje u konkretnom predmetu započelo 2012. godine potvrđivanjem optužnice (29. novembra 2012. godine) po KZ-u koji je bio na snazi. Navedeni zakon je prestao važiti donošenjem Krivičnog zakonika iz 2017. godine koji je primijenjen u konkretnom slučaju, a koji je, kako je dalje obrazloženo, ukinuo mogućnost zamjene kazne zatvora novčanom kaznom. Stoga, apelant smatra da je KZ primijenjen na njegovu štetu, odnosno da je primijenjen stroži umjesto blaži zakon.

b) Odgovor na apelaciju

15. Okružni sud je istakao da se navodi apelacije svode na apelantovo vlastito viđenje konkretne pravne stvari koje nema uporište u osporenoj presudi. Apelant, prema mišljenju Okružnog suda, iznosi neosnovane tvrdnje da je zbog ukazivanja na nepravilnosti u radu škole u kojoj je bio zaposlen stekao neprijatelje i da je zbog toga protiv njega vođen krivični postupak. U pogledu osporene presude, Okružni sud smatra da je ona pravilna i na zakonu zasnovana i da u krivičnom postupku, kao i konačnom osporenom presudom, nisu povrijeđena apelantova prava na koja je apelacijom ukazao.

16. Osnovni sud smatra da je apelacija neosnovana jer su u postupku koji se protiv apelanta vodio primijenjeni važeći propisi. Smatra da u tom postupku nisu povrijeđena apelantova prava koja je u apelaciji istakao, te da je pravilnost prvostepene presude potvrdio Okružni sud.

17. Tužilaštvo smatra da je apelacija neosnovana jer je u postupku koji se protiv apelanta vodio potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje i odlučne činjenice koje u konkretnom slučaju nisu bile u sumnji, pa je stoga i materijalno pravo pravilno primijenjeno. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

18. **Krivični zakon Republike Srpske** („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima). Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji u relevantnom dijelu glasi:

Vremensko važenje krivičnog zakona

Član 4.

(1) Na učinioca krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

(2) Ako je poslije izvršenja krivičnog djela izmijenjen zakon, jednom ili više puta, primijenice se zakon koji je najblaži za učinioca.

Izricanje kazne zatvora

Član 33.

(1) Kazna zatvora se izriče na pune godine i mjesece, a do šest mjeseci na pune dane.

(2) Izrečena kazna zatvora koja ne prelazi šest mjeseci, može se na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom, shodno odredbi člana 36. st. 2. i 3. ovog zakona.

Zamjena novčane kazne

Član 36.

[...]

(2) Ako osuđeni ne plati novčanu kaznu u roku koji je utvrđen presudom, sud će bez odlaganja donijeti odluku da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora.

(3) Novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora tako što će se za svaki započeti dnevni iznos novčane kazne, odnosno ako je novčana kazna bila izrečena u određenom iznosu, za svakih započelih 100 KM novčane kazne odrediti jedan dan zatvora, ali zatvor u tom slučaju ne može biti duži od dvije godine.

(4) Ako osuđeni isplati samo dio novčane kazne, ostatak će se srazmjerno pretvoriti u zatvor, a ako osuđeni isplati ostatak novčane kazne - izvršenje zatvora će se obustaviti.

[...]

Zadovoljenje polnih strasti pred drugim

Član 197.

(1) Ko pred drugim na javnom mjestu vrši polne radnje,

kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(2) Ko pred djetetom ili maloljetnim licem vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe polne strasti, ili ko navede dijete da pred njim ili drugim licem vrši takve radnje,

kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

19. **Krivični zakonik Republike Srpske** („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 64/17 i 104/18 – odluka US) u relevantnom dijelu glasi:

Sticaj krivičnih djela

Član 56.

[...]

(2) *Jedinstvenu kaznu sud će izreći po sljedećim pravilima:*

[...]

(3) *ako je za krivična djela u sticaju utvrdio kazne zatvora, jedinstvena kazna mora biti veća od svake pojedinačno utvrđene kazne, ali ne smije dostići zbir utvrđenih kazni, niti preći dvadeset godina zatvora,*

[...]

Zadovoljenje polnih strasti pred djetetom

Član 179.

Ko pred djetetom vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe polne strasti, ili ko navede dijete da pred njim ili pred drugim licem vrši takve radnje, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Član 415.

Stupanjem na snagu ovog zakonika prestaje da važi Krivični zakon Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13).

Član 416.

Ovaj zakonik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

20. **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 53/12, 91/17 i 66/18).

U konkretnom slučaju primjenjuje se Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 53/12) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Dokazi na kojima se zasniva presuda

Član 295. stav 2.

(2) *Sud je dužan da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana.*

Odbijanje žalbe

Član 327.

Drugostepeni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kada utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija žalbom.

VI. Dopustivost

21. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. oktobra 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantov branilac je primio 3. novembra 2017. godine, a apelacija je podnesena 29. decembra 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant smatra da je osporenim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

26. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

27. Član 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom.

2. Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica u skladu sa zakonom.

[...]

28. Ustavni sud ukazuje da se konkretni postupak odnosi na utvrđivanje osnovanosti krivične optužbe protiv apelanta te, stoga, apelant u predmetnom postupku uživa garancije prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

29. Imajući u vidu apelacione navode, Ustavni sud zapaža da apelant, prije svega, osporava dokaze koji su provedeni u toku postupka, naročito iskaze maloljetnih svjedokinja i ostalih saslušanih svjedoka, način na koji ih je sud prihvatio i ocijenio, te zaključke koje je u vezi s tim izveo i shodno tome utvrdio činjenično stanje, zbog čega su, kako tvrdi, povrijeđena načela presumpcije nevinosti i *in dubio pro reo*.

30. U vezi s tim, Ustavni sud najprije podsjeća da je van njegove nadležnosti procjenjivanje kvaliteta zaključaka redovnih sudova u pogledu ocjene dokaza ukoliko se ova ocjena ne čini očigledno proizvoljnom. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu. Ustavni sud se neće miješati u situaciju kada redovni sudovi povjeruju dokazima jedne strane u postupku na osnovu slobodne sudijske ocjene. To je isključivo uloga redovnih sudova, čak i kada su izjave svjedoka na javnoj raspravi i pod zakletvom suprotne jedna drugoj (vidi Evropski sud za ljudska prava, u daljnjem tekstu: Evropski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. marta 1996. godine, objavljena u Izvještajima broj 1996-II, stav 78).

31. Ustavni sud podsjeća i da je u svojoj praksi usvojio stav da „slobodna ocjena svakog dokaza pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima čini neodvojiv element prava na pravično suđenje“ u Bosni i Hercegovini. Međutim, Ustavni sud je također naveo i da ova slobodna ocjena dokaza zahtijeva obrazloženje kako svakog dokaza pojedinačno tako i svih dokaza zajedno, te dovođenje svih provedenih dokaza u uzajamnu logičnu vezu (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 661/04* od 22. aprila 2005. godine, tačka 35, dostupna na www.ustavnisud.ba). Dakle, načelo slobodne ocjene dokaza ne predstavlja apsolutnu slobodu ocjene dokaza, već je ona ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva. Zbog toga je Ustavni sud zaključio da je obaveza redovnog suda da se u obrazloženju presude „opiše proces pojedinačne ocjene dokaza, dovođenja svakog ocijenjenog dokaza u vezu s drugim dokazima i izvođenja zaključka o dokazanosti određene činjenice“ kako bi se zadovoljili

standardi prava na pravično suđenje, a najprije prava na obrazloženu odluku kao jednog elementa prava na pravično suđenje (vidi AP 661/04, *op. cit.*, tačka 30).

32. Apelant smatra da je presuda zasnovana na iskazima svjedokinja – maloljetnih oštećenih, koji su kontradiktorni i koji stoga nisu mogli biti podoban osnov za osuđujuću presudu, te na iskazima ostalih svjedoka koji su cijenjeni pogrešno jer su dovedeni u vezu s prethodnim kontradiktornim iskazima maloljetnih oštećenih. U vezi s ovim dijelom apelacionih navoda, Ustavni sud, prije svega, zapaža da je u postupku saslušan veliki broj svjedoka optužbe i odbrane (više od 20 svjedoka), pročitani veći broj izjava svjedoka koje su uzete na zapisnik pred CJB Banja Luka, te su na prijedlog apelantove odbrane saslušani svjedoci na čijem je saslušanju odbrana insistirala (zbog čega je prethodna prvostepena presuda bila ukinuta rješenjem Okružnog suda) i koje je Osnovni sud u ponovnom postupku imao u vidu jer su se odnosili na pravo na odbranu i fer suđenje. Osim toga, Ustavni sud uočava da su u obrazloženju osporene prvostepene presude, koju je potvrdio Okružni sud, detaljno interpretirani iskazi svih saslušanih svjedoka, između ostalih i iskazi maloljetnih oštećenih i apelantov iskaz, te je nakon pojedinačne analize i ocjene svih izvedenih dokaza, te njihovog dovođenja u međusobnu vezu, izveden zaključak u pogledu apelantove krivičnopravne odgovornosti. Osnovni sud je u tom pravcu naveo jasne razloge koji se tiču podudarnosti iskaza svjedoka u pogledu odlučnih činjenica koje se odnose na bitne elemente bića krivičnog djela za koje je apelant osuđen. Ustavni sud, osim toga, zapaža da je vijeće Okružnog suda u okviru žalbenih navoda kojim je ukazano na bitne povrede postupka ispitalo prigovor identiteta optužnice i izreke presude, te u tom smislu zaključilo da je prigovor neosnovan jer je u izreci jasno navedeno u kom periodu su se desile inkriminirane radnje, pa nedostatak u pogledu nenavođenja tačnog datuma i školskog časa izreku presude ne čini nerazumljivom, niti protivrječnom razlozima presude. Slijedom navedenog, suprotno apelantovim tvrdnjama, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije izostala brižljiva i savjesna ocjena svih izvedenih dokaza na osnovu kojih su utvrđene odlučne činjenice u pogledu apelantove krivičnopravne odgovornosti.

33. U pogledu apelantovog prigovora da mu je zbog načina ocjene dokaza povrijeđeno pravo iz člana 6. stav 2. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da je drugostepeno vijeće vrlo pažljivo i detaljno ispitalo sve žalbene razloge kako u okviru primjene procesnog tako i materijalnog zakona, te zaključilo da je apelantova krivičnopravna odgovornost uslijedila kao rezultat utvrđenog činjeničnog stanja do kojeg je prvostepeni sud došao nakon savjesne i brižljive ocjene svih dokaza izvedenih u postupku. Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nisu dovedena u pitanje načela zagwarantirana članom 6. stav 2. Evropske konvencije budući da je jedna od neposrednih posljedica pretpostavke nevinosti zakonska odredba prema kojoj se sumnja u pogledu postojanja činjenica relevantnih za slučaj ili sumnja u odnosu na primjenu neke odredbe krivičnog zakona tumači u korist okrivljenog i njegovih prava. Riječ je, dakle, o načelu *in dubio pro reo*. Shodno ovom načelu, sud će donijeti oslobađajuću presudu ne samo kada je

dokazana nevinost optuženog već i onda kada nije dokazana krivica optuženog. Međutim, u konkretnom slučaju redovni sudovi su, kako je navedeno, sve izvedene dokaze ocijenili pojedinačno i u međusobnoj vezi, te na osnovu brižljive i savjesne ocjene tih dokaza izveli zaključak da je apelant počinio predmetno krivično djelo u stjecađu, ne ostavljajući bilo kakve sumnje u tom pogledu, tako da nema mjesta apelantovim tvrdnjama o kršenju načela *in dubio pro reo*, pa Ustavni sud smatra neosnovanim navode o povredi iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 2. Evropske konvencije.

34. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je izostala brižljiva i savjesna ocjena dokaza na osnovu kojih su utvrđene odlučne činjenice, te stoga zaključuje da su apelantove tvrdnje o povredi prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije neosnovane.

Pravo na imovinu

35. U pogledu navoda apelacije kojima je ukazano na pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud zapaža da je apelant ovo pravo doveo u vezu s pravima koja je ostvarivao kao zaposlenik kod poslodavca (pravom na plaću, zdravstveno i penzijsko osiguranje). Međutim, predmet ocjene i odlučivanja konkretnog krivičnog postupka koji se vodio protiv apelanta i rezultirao osuđujućom presudom bila je osnovanost krivične optužbe protiv njega, a ne apelantova imovinska prava, koja je, kako tvrdi, ostvarivao kod poslodavca. Imajući to u vidu, Ustavni sud smatra da su ovi apelacioni navodi neosnovani.

Kažnjavanje samo na osnovu zakona

36. Apelant u ovom dijelu apelacionih navoda ukazuje da je osporenom presudom povrijeđeno njegovo pravo iz člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. Evropske konvencije jer je u ranijem KZ-u, koji je važio u vrijeme potvrđivanja optužnice 2012. godine i izvršenja djela, bilo moguće da se izrečena kazna zatvora do šest mjeseci zamijeni novčanom kaznom.

37. Član II/2. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

38. Član 7. Evropske konvencije glasi:

1. Niko se ne smije smatrati krivim za krivično djelo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vrijeme kada je počinjeno, nije predstavljalo krivično djelo po unutrašnjem

ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne smije se izreći stroža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno.

[...]

39. U suštini, apelantovi navodi u ovom dijelu se svode na tvrdnju da je trebalo primijeniti KZRS koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja djela jer je za njega povoljniji i blaži s obzirom na mogućnost da se kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci zamijeni novčanom kaznom, što prema Krivičnom zakoniku iz 2017. godine, koji je primijenjen u konkretnom slučaju, nije moguće.

40. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je Evropski sud u predmetu *Scoppola protiv Italije* (vidi Evropski sud, *Scoppola protiv Italije* broj 10249/03 od 17. septembra 2009. godine) zauzeo stav da je neophodno napustiti praksu koju je ustanovila Komisija u predmetu *X protiv Njemačke* i utvrdio da član 7. stav 1. Evropske konvencije ne garantira samo načelo zabrane retroaktivne primjene strožeg krivičnog zakona, već također, implicitno, garantira načelo retroaktivne primjene blažeg krivičnog zakona. To načelo je sadržano u pravilu da kada postoji razlika između krivičnog zakona koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i krivičnih zakona koji su doneseni i stupili na snagu nakon toga, a prije donošenja pravomoćne presude, sudovi moraju primijeniti zakon čije su odredbe najpovoljnije za optuženog.

41. Ustavni sud također podsjeća da je pitanje primjene blažeg zakona, u kontekstu odluke Evropskog suda u predmetu *Abduladhima Maktoufa i Gorana Damjanovića* (vidi Evropski sud, *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacije br. 2312/08 i 34179/08, presuda od 18. jula 2013. godine), razmatrao u čitavom nizu svojih odluka koje je donio nakon navedene odluke Evropskog suda (vidi, npr. odluke o dopustivosti i meritumu br. *AP 325/08* od 27. septembra 2013. godine, tač. 35–45. i *AP 556/12* od 4. jula 2014. godine, tač. 44–50, dostupne na www.ustavisud.ba).

42. Rukovodeći se načelom ustanovljenim u brojnim odlukama Evropskog suda i Ustavnog suda prema kojem nije zadatak razmotriti *in abstracto* da li je retroaktivna primjena Krivičnog zakonika sama po sebi inkompatibilna sa članom 7. Evropske konvencije, Ustavni sud nalazi da odgovor na ovo pitanje zavisi od okolnosti svakog pojedinačnog predmeta. Te okolnosti, između ostalog, zavise od visine izrečene i zapriječene kazne, odnosno zavise od raspona propisanih kazni prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela i zakonu na osnovu kojeg je izrečena kazna (u konkretnom slučaju KZ ili Krivični zakonik).

43. Imajući u vidu konkretne okolnosti, Ustavni sud konstatira da je krivično djelo zadovoljenja spolnih strasti pred drugim/djetetom bilo definirano u oba krivična zakona, ranijim koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela u odredbi člana 197. stav 2. KZ-a i kasnijim (stupio na snagu 2017. godine) u odredbi člana 197. Krivičnog zako-

nika. Pored toga, članom 4. Krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela propisano je stavom (1) da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, te stavom (2) ako je poslije izvršenja krivičnog djela, a prije donošenja pravomoćne presude, jednom ili više puta izmijenjen zakon, primijenit će se zakon koji je najblaži za učinioca. Suštinski, a i doslovno, iste odredbe sadržane su u članu 9. Krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme presuđenja i koji su redovni sudovi primijenili. Ustavni sud stoga podsjeća da je čak i domaćim krivičnim zakonodavstvom propisana obaveza redovnih sudova da na učinioca krivičnog djela primijene zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, a kasnije usvojeni zakon može biti primijenjen samo ukoliko redovni sudovi procijene da je on najblaži za učinioca.

44. Dalje, u svrhu ispitivanja navoda o povredi člana 7. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da je nesporno da je predmetno krivično djelo u smislu prve rečenice člana 7. stav 1. Evropske konvencije „predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja“. Međutim, razlika između jedne i druge zakonske odredbe tiče se propisane sankcije, pa se u okolnostima konkretnog slučaja postavlja pitanje eventualnog kršenja te odredbe (člana 7. stav 1. Evropske konvencije – druga rečenica) u dijelu u kojem je propisano: „Isto tako, ne smije se izreći stroža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno.“ U odgovoru na to pitanje Ustavni sud prvenstveno zapaža da je odredbom ranije važećeg KZ-a za navedeno krivično djelo (koje je tada bilo pozicionirano u odredbi člana 197. stav 2. KZ-a kojim je regulirano krivično djelo zadovoljenja spolnih strasti pred drugim) bila propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, dok je odredbom važećeg KZ-a za navedeno krivično djelo (koje je propisano u odredbi člana 179. KZ-a kao samostalno krivično djelo zadovoljenja spolnih strasti pred djetetom) propisana kazna zatvora do tri godine, dakle ne postoji mogućnost izricanja novčane kazne kao prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Osim toga, KZ koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela je osuđenom licu u smislu člana 33. stav 2. pružao mogućnost da zahtijeva da kazna zatvora do šest mjeseci bude zamijenjena novčanom kaznom. Krivični zakonik koji je primijenjen u konkretnom slučaju ovu mogućnost ne propisuje. U vezi s tim, Ustavni sud nalazi da je u okolnostima konkretnog slučaja, imajući u vidu visinu izrečene kazne zatvora apelantu, od posebnog značaja bilo ustanoviti koji je zakon „blaži“ za apelanta, dakle onaj koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja djela i podizanja optužnice prema kojem je postojala mogućnost da se apelant kazni „novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine“ ili onaj koji je bio na snazi u vrijeme izricanja presude prema kojem se za predmetno krivično djelo on može kazniti „kaznom zatvora do tri godine“. Međutim, Ustavni sud u osporenim presudama nije pronašao odgovor na ovo suštinsko pitanje iako je općepoznata činjenica da je tokom trajanja postupka koji se vodio protiv apelanta (od 2012. do 2017. godine) prestao važiti KZ prema kojem je postupak započeo, pa je stoga trebalo ispitati koji je od ta dva zakona „blaži“. Štaviše, primijenjen je Krivični zakon koji je stupio na snagu nakon počinjenja

krivičnog djela, a ne Krivični zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, što bi mogao biti slučaj samo u situaciji da su redovni sudovi serioznom analizom došli do zaključka da je primijenjeni zakon najblaži za učinioca. Međutim, čini se da se redovni sudovi uopće nisu bavili ovim pitanjem iako su ih na to obavezivale i odredbe člana 9. Krivičnog zakona koji je primijenjen i odredbe člana 4. Krivičnog zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, već su naprosto primijenili zakon koji je bio na snazi u vrijeme presuđenja. U protivnom, ovakav postupak redovnih sudova bi trebao značiti da je primijenjeni zakon najblaži za učinioca, što bi dopustilo odstupanje od obaveze primjene zakona koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela, ali Ustavni sud ne nalazi argumentaciju redovnih sudova u osporenim presudama iz koje bi proisteklo da su redovni sudovi došli do zaključka da je primijenjeni zakon najblaži za učinioca, tj. apelanta, pa da su zbog toga odstupili od osnovnog pravila primjene Krivičnog zakona.

45. Pri tome, Ustavni sud podsjeća da nije u njegovoj nadležnosti da se bavi pitanjem kakvu bi sankciju izrekao redovni sud da je odlučivao po KZ-u koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i prema čijim odredbama je započeo postupak protiv apelanta (optužnica potvrđena 29. novembra 2012. godine). Ono što je, prema mišljenju Ustavnog suda, ključno u konkretnom predmetu jeste okolnost što je ranije važeći KZ apelantu propisivao mogućnost da za predmetno krivično djelo bude izrečena novčana kazna ili kazna zatvora, te što je raniji zakon također davao mogućnost da se izrečena kazna, koja ne prelazi šest mjeseci, zamijeni novčanom kaznom i da je apelant, prema odredbama člana 33. ranije važećeg KZ-a, ispunjavao zakonom propisane uvjete za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. U vrijeme kada je predmetno krivično djelo počinjeno pa sve do stupanja na snagu Krivičnog zakonika apelant je, kao i svako drugo lice koje je osuđeno na kaznu zatvora do šest mjeseci, mogao tražiti zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom. Iz navedenog proizlazi da je član 33. stav 2. ranije važećeg KZ-a, za razliku od Krivičnog zakonika koji je primijenjen u konkretnom slučaju, pored mogućnosti da se za djelo koje je apelantu stavljeno na teret pored alternativne mogućnosti izricanja novčane kazne ili kazne zatvora, propisivao i poseban institut zamjene kazne zatvora novčanom kaznom.

46. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je primjenom odredbi Krivičnog zakonika povrijeđeno apelantovo pravo iz člana 7. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

47. Ustavni sud zaključuje da je prekršeno apelantovo ustavno pravo iz člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. stav 1. Evropske konvencije jer je u konkretnom slučaju primjena Krivičnog zakonika bila na apelantovu štetu u pogledu izricanja sankcije s obzirom na to da je ranije važeći KZ propisivao mogućnost da za predmetno krivično djelo bude izrečena novčana kazna ili kazna zatvora, te što je sadržavao odredbe prema

kojim se pravomoćno izrečena kazna zatvora u trajanju do šest mjeseci može zamijeniti novčanom kaznom.

48. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 2. Evropske konvencije kada u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je izostala brižljiva i savjesna ocjena dokaza na osnovu kojih su utvrđene odlučne činjenice u pogledu apelantove krivičnopravne odgovornosti.

49. Ustavni sud zaključuje da nema povrede člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada je u krivičnom postupku, koji je rezultirao osuđujućom presudom, predmet odlučivanja bila osnovanost krivične optužbe, a ne apelantova imovinska prava.

50. Na osnovu člana 59. st. (1), (2) i (3) i člana 62. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

51. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 66/18

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Muhameda Gavrankapetanovića
i Selima Somuna podnesena protiv Presude
Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24.
oktobra 2017. godine

Odluka od 17. decembra 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 66/18**, rješavajući apelaciju **Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna**, na osnovu člana VI/3.b Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. decembra 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Muhamed Gavrankapetanović i Selim Somun (u daljnjem tekstu: apelanti) podnijeli su 30. decembra 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine. Apelacija je registrirana u upisniku za 2018. godinu.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Goraždu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Općinskog suda u Goraždu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i tužene Bazne hemije d.d. Vitkovići – Goražde (u daljnjem tekstu: tužena) zatraženo je 29. jula 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su odgovor na apelaciju dostavili u periodu od 2. do 21. augusta 2019. godine. Tužena u ostavljenom roku nije dostavila odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacionih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelanti i ostali tužioci (zajedno u daljnjem tekstu: tužioci) u svojstvu malih dioničara tužene su 24. oktobra 2012. godine podnijeli tužbu protiv tužene radi utvrđivanja ništavosti odluka tužene, isplate i dr.

6. Prvostepeni sud je, odlučujući o konačno opredijeljenom tužbenom zahtjevu, donio Presudu broj 45 0 P 024461 11 P od 14. decembra 2015. godine kojom je u tački I izreke utvrđena ništavost odluka Skupštine tužene (dvije odluke tužene koje su precizirane u izreci presude), dok je tačkom II izreke odbijen zahtjev kojim je traženo utvrđivanje ništavosti preciziranih odluka tužene koje su donesene na istoj „V“ skupštini tužene. Tačkom III izreke presude odbijen je tužbeni zahtjev kojim su tužioci tražili isplatu preciziranih iznosa na ime kumulativne štete na imovini dioničara uz obavezivanje tužilaca na naknadu troškova postupka. Istom presudom, i to tač. od IV do VI odbačena je tužba tužilaca u dijelu kojim su tražili utvrđenje da je tužena propustila zakonsku obavezu za pokretanje postupka prestanka rada i likvidacije društva (tačka IV), utvrđenje prava tužiocima na prestanak rada društva ili likvidaciju (tačka V izreke) i utvrđivanje ništavosti kupoprodajnih ugovora preciziranih u izreci presude (tačka VI izreke) (sve preciznije navedeno u tač. od I do VI izreke prvostepene presude).

7. Apelanti u navodima tužbe, između ostalog, ističu da su zajedno s ostalim tužiocima dioničari tužene, i to apelant Gavrankapetanović s udjelom od 0,6217% i apelant Somun s udjelom od 8,5619%, te da je tužena, odnosno njen menadžment, nakon privatizacije do dana podnošenja tužbe radila suprotno zakonskoj regulativi i dobrim poslovnim običajima i na taj način oštetila društvo i dioničare za milionske iznose. U navodima tužbe je još navedeno da se tužena nije pridržavala zakona prilikom sazivanja „V“ skupštine dioničara koja je održana 22. septembra 2012. godine, tako da su sve odluke koje su donesene na toj skupštini nezakonite u smislu člana 257. Zakona o privrednim društvima.

8. Na osnovu velikog broja provedenih dokaza, koji su taksativno pobrojani na str. od 5. do 8. obrazloženja presude, te njihovom ocjenom, u smislu člana 8. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) Općinski sud je odlučio kao u izreci presude.
9. Nakon detaljnog ispitivanja odluka tužene, u svjetlu zakonskog okvira, Općinski sud je utvrdio da su odluke precizirane u tački I izreke donesene suprotno relevantnim odredbama Zakona o privrednim društvima (o čemu se prvostepeni sud iscrpno izjasnio na str. od 8. do 14. obrazloženja presude).
10. U vezi s odlučanjem kojim je odbijen zahtjev za utvrđivanje ništavosti ostalih odluka tužene koje su taksativno pobrojane u izreci presude, a koje su također donesene na „V“ skupštini tužene, Općinski sud je naveo da je razlog za takvo odlučenje zasnovao na odredbi člana 258. Zakona o privrednim društvima, shodno kojoj postupak za pobijanje i poništenje odluka skupštine kod suda može pokrenuti dioničar koji je prisustvovao skupštini i čiji je prigovor na odluku unesen u zapisnik. Budući da tužioci, koji su učestvovali u radu „V“ skupštine tužene, shodno provedenim dokazima nisu stavili prigovor na sporne odluke čija se ništavost tražila, koji bi bio unesen u zapisnik, Općinski sud je zaključio da ne postoji osnov na strani tužilaca za pobijanje spornih odluka (tačka II izreke presude).
11. U vezi s konačno opredijeljenim tužbenim zahtjevom tužilaca kojim potražuju štetu koju su prema navodima tužbe pretrpjeli u ukupnom iznosu od gotovo četiri miliona KM, Općinski sud ga je ocijenio neosnovanim (o čemu se prvostepeni sud detaljno izjasnio na str. od 15. do 21. obrazloženja). Općinski sud je u odnosu na taj dio tužbenog zahtjeva (tačka III izreke presude) prvo pojasnio da potraživana šteta predstavlja razliku između obračunate vrijednosti dionica tužilaca na dan zaključenja ugovora o osnivanju dioničkog društva (28. mart 2003. godine) kada je nominalna vrijednost dionica iznosila 100,00 KM i obračunate vrijednosti dionica na dan vještačenja (30. juni 2014. godine) kada je vrijednost dionice shodno nalazu vještaka iznosila 4,0983 KM. Na osnovu provedenih dokaza, uključujući i nalaz i mišljenje vještaka, Općinski sud je utvrdio da tužena od perioda registracije u obliku dioničarskog društva nije vršila poslovne aktivnosti iz registrirane djelatnosti. Prema ocjeni Općinskog suda, na osnovu predloženih i provedenih dokaza nije na nesporan način utvrđena vrijednost dionica na dan procjene štete, na kojoj činjenici tužioci zasnivaju tužbeni zahtjev, kao ni svojstvo dioničara. Navedeno stoga, kako je naveo Općinski sud, što dionice predstavljaju vrijednosne papire, a njihov imalac to svojstvo dokazuje izvodom sa liste dioničara, pa imajući u vidu odredbu člana 127. stav 2. Zakona o privrednim društvima, te činjenicu da sudu nisu predloženi dokazi iz Registra vrijednosnih papira na okolnost vrijednosti dionica na dan procjene štete, a da iz nalaza vještaka proizlazi da je obračun izvršen na osnovu podataka iz bilansa stanja tužene, taj sud nije mogao prihvatiti kao utvrđenu i tačnu činjenicu o vrijednosti dionica od 4,098 KM, koji iznos je upotrijebljen u obračunu štete.

12. Općinski sud ocjenom provedenih dokaza nije mogao prihvatiti kao dokazanu činjenicu visine štete, a na osnovu obračuna razlike između vrijednosti dionica tužilaca na dan 28. mart 2003. godine i na dan 30. juni 2014. godine. Prvostepeni sud se osvrnuo na prigovore tužilaca da su štetu pretrpjeli nezakonitim radom tužene, što je dovelo do prodaje imovine tužene, koja je svojom vrijednošću činila osnovni kapital društva koji je bio predmet privatizacije u postupku javnog upisa dionica u kojem su tužioci učestvovali i stekli svojstvo dioničara 28. marta 2003. godine, a prvostepeni sud se u vezi s tim prigovorom pozvao na odredbu člana 5. Zakona o privrednim društvima. Općinski sud je naglasio da tužioci navedeni iznos ne potražuju na osnovu poslovnog odnosa sa statusom dužnika na strani tužene, čime bi postojala obaveza tužene na isplatu na osnovu člana 262. ZOO, a u vezi sa članom 5. Zakona o privrednim društvima. Kako je naglasio Općinski sud, tužioci navedeni iznos potražuju na osnovu smanjenja kapitala društva, smanjivanjem nominalne vrijednosti dionica, pri čemu se sud pozvao na odredbe čl. od 170. do 185. Zakona o privrednim društvima kojima su regulirani postupak i metode smanjivanja osnovnog kapitala dioničkog društva, a navedene odredbe ne predviđaju nikakvu obavezu društva u tom slučaju. Općinski sud je prilikom odlučjenja imao u vidu i odredbe čl. od 178. do 184. Zakona o privrednim društvima koje propisuju obaveze društva u slučaju smanjivanja kapitala metodom povlačenja dionica, što u konkretnom predmetu nije slučaj. Shodno svemu navedenom, Općinski sud je zaključio da tužioci u toku postupka nisu dokazali visinu štete, niti odgovornost tužene za štetu koju potražuju, pa je sud taj dio tužbenog zahtjeva (tačka III izreke) odbio primjenom pravila o teretu dokazivanja iz člana 126. ZPP, a u vezi sa čl. 7. i 123. ZPP.

13. U vezi s odbacivanjem tužbe (tač. IV, V i VI) Općinski sud se detaljno izjasnio na str. od 21. do 24. obrazloženja presude. U vezi sa zahtjevom kojim su tužioci tražili „utvrđenje da je tužena propustila zakonsku obavezu za pokretanje postupka prestanka rada i likvidacije društva koji su se bili stekli po osnovu Zakona o privrednim društvima, čime je u periodu poslije stjecanja uvjeta za pokretanje postupka prestrukturiranja, stečaja ili likvidacije društva do 30. juna 2014. godine prouzrokovana šteta društvu od cca 43 miliona KM, a za šest dioničara pričinjena je šteta od preko tri i po miliona KM“ (tačka IV izreke presude)“, Općinski sud je naveo da je taj zahtjev doveden u vezu s činjenicom nastanka štete. Prema ocjeni Općinskog suda, navedeno utvrđenje se odnosi na utvrđivanje činjenica koje su među parničnim strankama u postupku nesporne, uključujući i donošenje tih odluka. Shodno tome, kako je naveo Općinski sud, kako je nesporna činjenica nedonošenja tih odluka od strane tužene stavljena u vezu sa štetom, bez obaveze na njenu naknadu na način utvrđivanja postojanja ili nepostojanja pravnog odnosa, što je uvjet za isticanje tužbenog zahtjeva s takvim sadržajem, taj sud nije našao pravni interes za vođenje parnice s tako postavljenim tužbenim zahtjevom, što je bio razlog da se tužba u tom dijelu odbaci primjenom člana 55. ZPP. Na takav stav, prema ocjeni Općinskog suda, nije mogla utjecati ni odluka iz stava III izreke presude zbog razloga koji su navedeni prilikom odbijanja tog dijela tužbenog zahtjeva primjenom pravila o teretu dokazivanja.

14. U vezi s dijelom tužbenog zahtjeva (tačka V izreke presude) kojim su tužioci tražili: „Utvrdjuje se pravo tužiocima na prestanak rada društva ili likvidaciju i da utvrdi da su se bili stekli uvjeti za donošenje odluke suda za prestanak društva po datumima...“ iz relevantnih odredbi Zakona o privrednim društvima, Općinski sud je naveo da tužioci postavljenim zahtjevom traže da sud utvrdi činjenicu postojanja uvjeta za donošenje odluka o prestanku društva shodno preciziranim datumima. Prema ocjeni Općinskog suda, tužioci kao dioničari tužene imaju pravni interes shodno članu 72. Zakona o privrednim društvima pokrenuti sudski postupak shodno odredbama člana 299. tog zakona za donošenje odluke o prestanku društva, a takva odluka za posljedicu ima pokretanje postupka likvidacije društva. U postavljenom tužbenom zahtjevu tužioci traže utvrđivanje postojanja uvjeta za likvidaciju, što, prema ocjeni Općinskog suda, tužbeni zahtjev čini dijelom utvrđujuće tužbe, za što nisu ispunjeni uvjeti iz člana 55. ZPP, pa je i taj dio tužbe odbačen zbog nepostojanja pravnog interesa za vođenje parnice po ovako postavljenom tužbenom zahtjevu.

15. U odnosu na dio tužbe (tačka VI izreke presude) kojom su tužioci tražili utvrđivanje ništavosti u presudi preciziranih kupoprodajnih ugovora, Općinski sud je pojasnio da se postavljenim zahtjevom traži utvrđivanje ništavosti ugovora koje je tužena zaključila s trećim licima, a tužbom u tom dijelu nisu obuhvaćena ta treća lica. Općinski sud je u vezi s tim dalje pojasnio da je taj sud od tužilaca zatražio da tužbu u tom dijelu urede tako da u tom dijelu obuhvate sva treća lica koja su bila u ugovornom odnosu s tuženom, što tužioci nisu učinili, pa je tužba u tom dijelu odbačena kao neuredna shodno odredbama člana 336. u vezi sa čl. 334. i 362. ZPP.

16. Odlučujući o žalbama apelanata i ostalih tužilaca, Kantonalni sud je Presudom broj 45 0 P 024461 16 Gž 5 od 24. marta 2016. godine žalbe odbio kao neosnovane. Kantonalni sud je na str. od 3. do 5. iscrpno iznio prigovore tužilaca koje je razmotrio, nakon čega je zaključio da su prigovori neosnovani (o čemu se drugostepeni sud detaljno izjasnio na str. od 6. do 10. obrazloženja presude). U vezi s prigovorom da je prvostepeni sud, proizvoljno primjenjujući procesno pravo, odbio podnesak kojim su tužioci u smislu člana 56. ZPP preinačili tužbu, čime im je onemogućeno pravo na raspravljanje pred sudom o ključnom zahtjevu koji se tiče prestanka rada tužene, Kantonalni sud je naveo da je prigovor neosnovan. Kantonalni sud je u vezi s tim, između ostalog, naveo da postavljeni zahtjev iz tužbe i zahtjev iz preinačene tužbe jesu različiti zahtjevi (u tužbi je traženo donošenje odluke o prestanku rada tužene, a u preinačenoj tužbi donošenje presude da tužena prestaje s radom, da se odredi likvidacioni upravnik koji će provesti postupak likvidacije). Prema ocjeni Kantonalnog suda, preinačenim tužbenim zahtjevom traži se i pokretanje likvidacionog postupka, koji se u smislu člana 300. Zakona o likvidaciji pokreće nakon prestanka društva na osnovu odluke skupštine dioničkog društva, komisije ili suda (član 297. tač. 1. i 3. Zakona o privrednim društvima), kada u smislu istog člana 300. stav 2. likvidacionog upravnika imenuje sud u slučaju pokretanja postupka shodno članu 297. tačka 3. Zakona o privrednim društvima (odlukom komisije

ili suda). Shodno tome, Kantonalni sud je, imajući u vidu odredbu člana 55. ZPP, zaključio da se zahtjevi koji nisu povezani istim činjeničnim osnovom mogu kumulativno istaknuti u jednoj tužbi samo ako je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva. Budući da se drugi zahtjev iz preinačene tužbe provodi u vanparničnom, a ne u parničnom postupku, prema ocjeni Kantonalnog suda, prvostepeni sud je pravilno utvrdio da se takav zahtjev ne može isticati u podnesenoj tužbi.

17. U vezi s ostalim prigovorima, Kantonalni sud je, između ostalog, naveo da tužioci neosnovano ističu razloge u vezi s propustima sazivanja Skupštine tužene koja je, prema njihovim tvrdnjama, sazvana suprotno odredbama člana 242. Zakona o privrednim društvima jer je, i prema ocjeni Kantonalnog suda, Skupština tužene sazvana i prema sadržaju obavještenja koje je sadržavalo sve obavezne elemente, pa iz tog razloga nema osnova za ništavost odluka tužene. Kantonalni sud je prihvatio tvrdnje tužilaca da su zajedno s Nadzornim odborom tužene tražili dopunu dnevnog reda, ali i pored toga, prema ocjeni tog suda, prvostepeni sud je pravilno utvrdio da i pored propusta prilikom objavljivanja dopune dnevnog reda nije ispoštovana zakonska odredba u vezi s postupkom za pobijanje i poništavanje odluke Skupštine jer su tužioci propustili izjaviti protivljenje odlukama na zapisnik, čime su izgubili pravo na pobijanje odluka u sudskom postupku.

18. Odlučujući o reviziji apelanata i ostalih tužilaca, Vrhovni sud je donio Presudu broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine kojom je revizija odbijena. Vrhovni sud je naveo da se blagovremeno izjavljenom revizijom apelanata i ostalih tužilaca (strana 3. obrazloženja presude) pobija drugostepena presuda u odnosu na odbijajući dio zbog povreda odredbi parničnog postupka iz člana 209. ZPP i zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Ispitujući osporenu presudu saglasno odredbama člana 241. ZPP, prema kojima se, saglasno odredbi člana 106. stav (2) Zakona o izmjenama i dopunama ZPP, ima provesti postupak u konkretnom slučaju, Vrhovni sud je utvrdio da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, a ni razlozi na koje sud pazi po službenoj dužnosti. Naime, Vrhovni sud je detaljno po tač. od a) do p) prezentirao činjenične navode tužilaca na kojima zasnivaju osnovanost tužbe (str. od 4. do 6. obrazloženja presude), te se osvrnuo na prigovore u odnosu na odbijajući dio tužbenog zahtjeva (str. od 6. do 21. obrazloženja presude). U vezi s prigovorom tužilaca u odnosu na tačku II izreke presude, Vrhovni sud je, prihvaćajući u svemu stav nižestepenih sudova, između ostalog, naglasio da, imajući u vidu odredbe člana 258. stav 1. tačka 2. Zakona o privrednim društvima, pravo na pobijanje i poništenje odluka skupštine na osnovu povrede člana 242. istog zakona ima dioničar koji zbog sazivanja skupštine protivno odredbama člana 242. Zakona nije prisustvovao skupštini. Kako je tokom postupka utvrđeno da su tužioci bili zastupljeni u radu „V“ skupštine tužene to se na njih, prema ocjeni Vrhovnog suda, nisu mogle primijeniti odredbe člana 257, a u vezi sa članom 258. stav 1. tačka 2. Zakona o privrednim društvima.

19. Vrhovni sud je odbijajući dio zahtjeva koji se odnosio na naknadu štete (tačka III izreke) detaljno ispitaio na str. od 7. do 14. obrazloženja presude, te se u svemu složio

s iznesenim stavovima nižestepenih sudova, dok je neosnovanost prigovora vezanih za ostale zahtjeve tužilaca revizioni sud obrazložio na str. od 14. do 21. obrazloženja, izražavajući stav o slaganju sa stavovima nižestepenih sudova.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

20. Apelanti tvrde da je osporenom presudom Vrhovnog suda povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropski sud), pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na imovinu. U iscrpnim navodima apelacije apelanti, između ostalog, kršenje pobrojanih prava vide u pogrešnoj ocjeni činjeničnog stanja, koja je bila proizvoljna i neistinita, i u pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Ukazuju i na kršenje prava na pristup sudu koje uočavaju u činjenici da su poslali posebnu žalbu i reviziju, ali da nisu dobili posebnu presudu, niti odgovore na njihove prigovore, već veoma paušalne i proizvoljne ocjene bez ikakvog utemeljenja u materijalnom pravu. U vezi s odbijanjem zahtjeva iz tačke II prvostepene presude apelanti smatraju da je sud po službenoj dužnosti bio u obavezi da kao prethodno pitanje razmotri da li je Skupština tužene zakazana zakonito u smislu člana 257. Zakona o privrednim društvima, a onda da odlučuje o ostalom (ništavosti odluka sa V skupštine), te u tom pravcu ukazuju da je primjena člana 258. Zakona o privrednim društvima bila proizvoljna i diskriminirajuća za tužioce. Zatim, u vezi s odlučanjem koje se odnosi na naknadu štete (tačka III izreke), apelanti ukazuju da su obrazloženja sudova krajnje arbitrarna, bez ikakvog oslonca u materijalnom pravu. Pri tome, apelanti ukazuju da se redovni sudovi nisu bavili njihovim prigovorima, posebno Vrhovni sud koji je samo prepričao prvostepenu presudu, pri čemu apelanti ukazuju da se revizioni sud pozvao na odredbu člana 106. stav 2. ZPP, što apelantima uopće nije jasno zbog čega jer se ona ne može dovesti u vezu s konkretnim slučajem, što je samo unijelo dodatne nejasnoće. Apelanti smatraju da je materijalno pravo koje je primijenjeno neadekvatno i proizvoljno jer se odredbe Zakona o privrednim društvima i ZOO, koje su redovni sudovi imali u vidu, ne mogu dovesti u kontekst tužbenog zahtjeva apelanata. Apelanti se pozivaju na odredbe čl. 154. i 155. ZOO koje su primjenjive u konkretnom slučaju, tvrdeći da su ponuđenim dokumentima dokazali da je tužena odgovorna za štetu, a visinu štete je utvrdio kompetentni vještak. Prema navodima apelanata, odbacivanje tužbi (tač. IV i V izreke) proizvoljno je jer su apelanti imali pravni interes da podnesu tužbu na način kako su to učinili i da su u tom pravcu redovni sudovi proizvoljno primijenili odredbe člana 55. ZPP. Apelanti posebno ukazuju da je prvostepeni sud, odnosno sutkinja Baltić proizvoljno i bez ikakvog osnova odbila preinačenje tužbe od 15. maja 2013. godine, što je bio razlog da zbog sumnji u pristrasnost sutkinje zatraže njeno izuzeće (zahtjev za

izuzeće sutkinje Baltić je odbijen). U tom pravcu još navode da je njihov zahtjev kojim su tražili prestanak rada tužene potpuno ignoriran, a što je zapravo i bio ključni razlog za pokretanje postupka.

b) Odgovor na apelaciju

21. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud su u odgovoru na apelaciju naveli da u svemu ostaju pri razlozima datim u obrazloženjima osporenih presuda, uz prijedlog da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

22. **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15).

U konkretnom slučaju primjenjuje se Zakon o parničnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 53/03, 73/05, 19/06) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

3. Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Član 55.

(1) U jednoj tužbi tužilac može istaknuti više zahtjeva protiv istog tuženog kad su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom.

(2) Ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom, oni se mogu istaknuti u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

(3) Ako sud, u slučaju iz stava 2. ovog člana, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupaka.

(4) Tužilac može u jednoj tužbi istaknuti dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i tražiti da sud usvoji slijedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije osnovan.

(5) Zahtjevi se mogu, prema stavu 4. ovog člana, istaknuti u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinaka tužbe

Član 56.

(1) Preinaka tužbe jeste promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

(2) *Tužba nije preinačena ako je tužilac promijenio pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.*

23. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ broj 98/15) u relevantnom dijelu glasi:

Član 106. stav (2)

(2) *Postupci u predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovog zakona bude donesena prvostepena odluka suda provest će se prema ranije važećim odredbama ovog zakona.*

24. Zakon o privrednim društvima („Službene novine Federacije BiH“ br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 – ispravka, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – ispravka, 7/09 – ispravka, 63/10 i 75/13).

U konkretnom slučaju primjenjuje Zakon o privrednim društvima („Službene novine Federacije BiH“ br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 – ispravka, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08 – ispravka, 7/09 – ispravka i 63/10) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka. Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst, sačinjen u Ustavnom sudu BiH, a koji u relevantnom dijelu glasi:

2. Pravna sposobnost i odgovornost za obaveze

Član 5.

Svojstvo pravnog lica Društvo stiče danom upisa u registar društava.

Društvo odgovara za svoje obaveze cjelokupnom svojom imovinom.

Prije upisa u registar društava niko ne može nastupati u ime društva.

Lice koje postupi suprotno odredbi stava 3. ovog člana odgovara za stvorene obaveze cjelokupnom svojom imovinom, a kada tako nastupa više lica za obaveze odgovaraju neograničeno solidarno.

5. Poslovne knjige i finansijski izvještaji

Član 44.

Društvo je dužno voditi poslovne knjige i sačinjavati finansijske izvještaje u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Član 71.

Društvo prestaje u slučaju:

- 1) isteka perioda za koji je osnovano;*
- 2) spajanja, pripajanja i podjele;*

- 3) *okončanjem stečajnog postupka ili odbijanjem zahtjeva za otvaranje stečajnog postupka uslijed nedostatka imovine;*
- 4) *prestankom na osnovu odluke suda;*
- 5) *odlukom skupštine društva.*

Član 72.

Društvo može prestati odlukom suda donesenom na osnovu zahtjeva nadležnih organa ili lica koje dokaže pravni interes, kada:

- 1) *najviši organ utvrđen osnivačkim aktom ili statutom ne sastaje se i ne vrši svoja ovlaštenja ili nije vršen izbor organa čiji prethodni mandat je istekao, duže od dvije godine;*
- 2) *duže od dvije godine Društvo ne ostvaruje prihode;*
- 3) *je društvu oduzeto odobrenje za obavljanje djelatnosti;*
- 4) *više ne postoje zakonom utvrđeni uslovi za dalje postojanje društva u obliku u kojem je upisano u registar društava.*

Prije donošenja odluke o prestanku društva, sud može odrediti rok za otklanjanje uzroka zbog kojih je donošenje odluke predloženo.

3. *Smanjenje osnovnog kapitala*

Član 169.

Smanjenje osnovnog kapitala vrši se na osnovu odluke skupštine donesene dvotrećinskom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa.

Odluka o smanjenju osnovnog kapitala donosi se odvojenim glasanjem za svaku klasu dionica i objavljuje se najmanje u jednom domaćem dnevnom listu, dva puta u roku od 30 dana od dana donošenja.

Osnovni kapital se ne može smanjiti ispod iznosa utvrđenog u članu 127. stav 1. ovog zakona.

Smanjenje osnovnog kapitala ne smije uticati na izvršavanje obaveza prema povjericima dioničkog društva.

Član 170.

Odluka iz člana 169. ovog zakona obavezno sadrži:

- 1) *iznos i razlog smanjenja osnovnog kapitala;*
- 2) *način smanjenja osnovnog kapitala; i*
- 3) *način povlačenja dionica, cijenu povučene dionice ili način njenog određivanja.*

Smanjivanje osnovnog kapitala povlačenjem dionica može se vršiti samo ako je mogućnost povlačenja predviđena statutom dioničkog društva ili odlukom o emisiji dionica.

Povlačenje dionica vrši se kupovinom na berzi i drugim uređenim javnim tržištima ili ponudom dioničarima, u skladu sa statutom i odlukom skupštine o smanjenju osnovnog kapitala.

1.1. Sazivanje skupštine

Član 242.

Obavještenje o dnevnom redu, mjestu, datumu i vremenu održavanja skupštine, te načinu davanja punomoći i načinu glasanja na skupštini mora biti objavljeno najmanje u jednom dnevnom listu koji se izdaje u Federaciji, najkasnije 20 dana prije datuma određenog za zasjedanje skupštine.

Ako je održavanje skupštine zakazano van mjesta sjedišta dioničkog društva, obavještenje iz stava 1. ovog člana mora biti u istom roku upućeno svakom dioničaru preporučanim pismom, telefaksom ili elektronskom poštom, na adresu iz liste dioničara iz člana 241. stav 3. ovog zakona.

Osim objavljivanja i dostavljanja obavještenja u skladu sa odredbama st. 1. i 2. ovog člana, otvoreno dioničko društvo dužno je osigurati i dodatno objavljivanje, u slučajevima, pod uslovima i na način utvrđenim propisima Komisije.

Član 247.

Dioničar ima pravo, od dana objavljivanja obavještenja o sazivanju skupštine, u prostorijama dioničkog društva izvršiti uvid u listu dioničara, finansijski izvještaj, sa izvještajima revizora, nadzornog odbora i odbora za reviziju i uvid u sve druge isprave koje se odnose na prijedlog odluka uvrštenih u dnevni red skupštine.

Član 248.

Skupština odlučuje dvotrećinskom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa o pitanjima za koja je pojedinim odredbama ovog zakona izričito tako propisano, uključujući odvojeno glasanje po klasama dionica, a natpolovičnom većinom zastupljenih dionica s pravom glasa, zajedničkim glasanjem svih klasa dionica, odlučuje o svim ostalim pitanjima iz svoje nadležnosti, osim izbora članova nadzornog odbora i odbora za reviziju koji se vrši u skladu sa odredbama člana 262. ovog zakona.

U društvima sa učešćem državnog kapitala većim od 50% i koja se nalaze u postupku privatizacije, aktom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine može biti utvrđeno da skupština društva o svim ili o pojedinim pitanjima iz svoje nadležnosti odlučuje većinom glasova većom od dvotrećinske i natpolovične većine iz stava 1. ovog člana.

Skupština je dužna najkasnije šest mjeseci od završetka poslovne godine odlučiti o godišnjem izvještaju društva, koji uključuje finansijski izvještaj i izvještaje revizora, nadzornog odbora i odbora za reviziju, te o rasporedu dobiti ili načinu pokrića gubitka za tu poslovnu godinu.

Član 257.

Odluka skupštine dioničkog društva ništavna je ako:

- 1) skupština nije sazvana na način utvrđen članom 242. ovog zakona;*
- 2) nije unesena u zapisnik;*
- 3) je ništavnost utvrđena odlukom suda.*

Član 258.

Postupak za pobijanje i poništenje odluke skupštine, kod suda kod kojeg je dioničko društvo upisano u registar društava može pokrenuti:

- 1) dioničar zastupljen na skupštini, čiji je prigovor na odluku unesen u zapisnik;*
- 2) dioničar koji nije prisustvovao skupštini zbog sazivanja skupštine protivno odredbama člana 242. ovog zakona;*
- 3) dioničar čiji prijedlog ili prigovor nije pravilno unesen u zapisnik;*
- 4) nadzorni odbor i uprava i svaki član nadzornog odbora i uprave, ukoliko bi izvršenjem odluke počinio privredni prijestup ili krivično djelo ili dioničkom društvu nanio štetu.*

Postupak iz stava 1. ovog člana može se pokrenuti u roku od 60 dana od dana održavanja skupštine.

U postupku iz stava 1. ovog člana, dioničko društvo zastupa direktor ili drugi član uprave, po ovlaštenju direktora.

Ako je tužitelj član uprave, dioničko društvo zastupa lice imenovano od nadzornog odbora, a kada su tužitelji nadzorni odbor i uprava ili njihovi članovi, zastupnika dioničkog društva postavlja sud, ako ga nije imenovala skupština.

3. Prestanak dioničkog društva

Član 297.

Dioničko društvo prestaje, u skladu sa zakonom i statutom:

- 1) odlukom skupštine;*
- 2) spajanjem, pripajanjem i podjelom;*
- 3) odlukom suda; i*
- 4) stečajem.*

4. Likvidacija

Član 300.

Ako dioničko društvo prestane na osnovu odredaba člana 297. tač. 1. i 3. ovog zakona pokreće se postupak likvidacije.

U slučaju iz člana 297. tačka 1. ovog zakona likvidaciju dioničkog društva vrši uprava, a u slučaju iz člana 297. tačka 3. sud imenuje likvidatora.

VI. Dopustivost

25. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njom pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

27. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. oktobra 2017. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelanti su primili 7. novembra 2017. godine, a apelacija je podnesena 30. decembra 2017. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.

28. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

29. Apelanti pobijaju presudu Vrhovnog suda tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njihova prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

30. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

31. Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom.

32. U konkretnom slučaju postupak koji su apelanti vodili pred redovnim sudovima odnosio se i na naknadu štete. Prema praksi Ustavnog suda: „Pravo na naknadu štete u traženom iznosu predstavlja pravo privatnog karaktera i, kao takvo, građansko pravo na koje se primjenjuju standardi pravičnog suđenja“ (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 428/04 od 23. marta 2005. godine, stav 22, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 32/05).

33. Ustavni sud zapaža da apelanti iznose brojne prigovore tvrdeći da u predmetnom postupku nisu imali fer i pravično suđenje jer im je suštinski bio onemogućen pristup sudu zato što su redovni sudovi potpuno „ignorirali“ njihov zahtjev kojim su tražili prestanak rada tužene.

34. U vezi s prigovorom kojim apelanti ukazuju na kršenje prava na pristup sudu zbog odbacivanja pojedinih tužbenih zahtjeva Ustavni sud, imajući u vidu obrazloženja redovnih sudova, ne može izvesti zaključak da je izneseni prigovor opravdan. Ustavni sud zapaža da su tužioci tužbom istakli veći broj zahtjeva (tač. od I do VI izreke presude) kojim su se redovni sudovi posebno i detaljno bavili. Ustavni sud zapaža da je prvostepeni sud (vidi tač. 14. i 15. ove odluke), odlučujući o zahtjevima koji su obuhvaćeni tač. IV i V izreke prvostepene presude, citirao postavljene zahtjeve, analizirao njihov sadržaj utvrdivši da zahtjevi, kako su postavljeni, ne ispunjavaju uvjete iz člana 55. ZPP, što je bio razlog da se zahtjevi odbace. Ustavni sud zapaža da je ovaj prigovor ispitao Kantonalni sud koji je u svemu podržao stav prvostepenog suda koji je dodatno pojasnio uvjete za isticanje više tužbenih zahtjeva (vidi tačku 16. ove odluke), koji u okolnostima konkretnog slučaja nisu bili ispunjeni. Stoga, imajući u vidu da su redovni sudovi dali razloge za odbacivanje pojedinih tužbenih zahtjeva i da su razloge zasnovali na odredbama materijalnog i procesnog prava, čija primjena i tumačenje korespondira s obrazloženjima redovnih sudova, Ustavni sud u takvim okolnostima prigovor o kršenju prava na pristup sudu ne može prihvatiti opravdanim.

35. U vezi s ostalim prigovorima koji se tiču pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i proizvoljne primjene prava, Ustavni sud ukazuje na to da prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije preispitivanje zaključaka redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituirá redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud,

Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminaciona.

36. Ustavni sud će se, dakle, izuzetno upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise kada je očigledno da je u određenom postupku došlo do proizvoljnog postupanja redovnog suda kako u postupku utvrđivanja činjenica tako i primjene relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. aprila 2005. godine, stav 26). U kontekstu navedenog, Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje i, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Andelković protiv Srbije*, presuda od 9. aprila 2013. godine, tačka 24). Shodno navedenom, Ustavni sud će ispitati da li je činjenično stanje pogrešno utvrđeno, odnosno da li je prilikom odlučjenja došlo do proizvoljne primjene prava.

37. Ustavni sud, također, podsjeća na to da je van njegove nadležnosti da procjenjuje kvalitet zaključaka sudova u pogledu procjene dokaza ukoliko se ova procjena ne čini očigledno proizvoljnom. Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati ni u to kojim dokazima strana u postupku redovni sudovi poklanjaju povjerenje na osnovu slobodne sudijske procjene (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 612/04* od 30. novembra 2004. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 19/05, Evropski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. marta 1996. godine, objavljena u Izvještajima broj 1996-II, stav 78).

38. U odnosu na ostale brojne prigovore kojima apelanti ukazuju na nezakonitost presuda redovnih sudova, Ustavni sud iz obrazloženja presuda ne uočava ništa što bi opravdalo brojne prigovore apelanata. Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u svjetlu relevantnih odredbi Zakona o privrednim društvima ispitali odluke čiju su ništavost tužiocu tražili (tačka II izreke presude), utvrđujući da je tužena „V“ skupštinu sazvala u skladu sa članom 242. Zakona o privrednim društvima, iz kojeg razloga nije bilo moguće utvrditi ništavost svih donesenih odluka (osim dvije odluke za koje je sud utvrdio da su ništave), te da se za ništavost ostalih odluka koje su donesene na istoj skupštini tužene nisu stekli procesno-pravni uvjeti za isticanje ništavosti odluka tužene shodno članu 258. Zakona o privrednim društvima (vidi tač. 10, 17. i 18. ove odluke). Ustavni sud, također, zapaža da je prvostepeni sud detaljno ispitao i zahtjev apelanata kojim su tražili naknadu štete (tačka III izreke presude) utvrđujući nakon iscrpne analize da apelanti taj dio tužbenog zahtjeva nisu dokazali (vidi tač. 11. i 12. ove odluke), pri čemu je prvostepeni sud naveo

i razloge za odbacivanje tužbe vezano za tačku VI izreke presude (vidi tačku 15. ove odluke). Ustavni sud zapaža da je prvostepeni sud proveo veliki broj dokaza, cijeneći ih u smislu člana 8. ZPP, utvrđujući činjenično stanje na koje je primijenio materijalno pravo, za što je dao obrazloženje za koje se ne može reći da je nespojivo sa zahtjevima člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Ustavni sud isto tako zapaža da su identični prigovori bili predmet razmatranja od strane redovnih sudova, koje su, suprotno tvrdnjama apelanata, ispitali Kantonalni sud i Vrhovni sud. Ustavni sud iz datih obrazloženja ne može izvući zaključak da su apelacioni prigovori u vezi s utvrđenim činjeničnim stanjem i proizvoljnom primjenom prava opravdani. Iz osporenih presuda se ne može izvući ni zaključak da su apellantima u predmetnom postupku bila uskraćena procesna prava da u postupku učestvuju ravnopravno sa suprotnom stranom. Konačno, Ustavni sud naglašava da nezadovoljstvo osporenim odlukama *per se* ne pokreće pitanje kršenja prava na pravično suđenje, a u okolnostima konkretnog slučaja se čini da su brojni apelacioni prigovori upravo motivirani nezadovoljstvom ishodom predmetnog postupka.

39. Ustavni sud, stoga, imajući u vidu obrazloženja osporenih odluka iz kojih ne uočava proizvoljnost u segmentima na koje su apelanti neosnovano ukazali, zaključuje da osporenom presudom Vrhovnog suda nije prekršeno pravo apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

40. Kako se navodi o kršenju prava na imovinu odnose na pogrešnu primjenu procesnog i materijalnog prava, te pogrešno utvrđeno činjenično stanje, a o tome je Ustavni sud raspravljao u prethodnim tačkama ove odluke u okviru prigovora u vezi s navodnim kršenjem prava na pravično suđenje, Ustavni sud, shodno zaključku da nije bilo kršenja prava na pravično suđenje, iz istog razloga smatra da nema ni kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Zabrana diskriminacije

41. Apelanti navode da im je povrijeđeno i pravo na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu. S obzirom na to da apelanti, osim paušalnog navoda o povredi ovog prava, nisu ponudili bilo kakve argumente i razloge koji bi ukazivali na vjerovatnoću da su diskriminirani, Ustavni sud smatra i navode o povredi prava na zabranu diskriminacije iz člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i pravom na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju neosnovanim.

VIII. Zaključak

42. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada iz obrazloženja osporenih presuda ne proizlazi ništa što bi opravdalo brojne prigovore apelanata, koje ponavljaju u apelaciji, a koji su bili predmet ocjene od strane redovnih sudova, koji su sve prigovore ocijenili neosnovanim, uz obrazloženja koja se ne čine proizvoljnim u segmentima na koje su apelanti ukazali, uključujući i segment navodnog kršenja prava na pristup sudu zbog odbacivanja pojedinih tužbenih zahtjeva.

43. Nije povrijeđeno ni pravo apelanata na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje i imovinu jer apelanti nisu ponudili bilo kakve argumente i razloge koji bi ukazivali na vjerovatnoću da su diskriminirani.

44. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Predmet broj AP 3796/18

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacije Krstine Mijatović iz Banjaluke, koju zastupa Dalibor Pejaković, odvjetnik iz Banjaluke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine

Odluka od 17. prosinca 2019. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3796/18**, rješavajući apelaciju **Krstine Mijatović**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, dopredsjednik

Mirsad Ćeman, dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. prosinca 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Krstine Mijatović podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Krstina Mijatović (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Banjaluke, koju zastupa Dalibor Pejaković, odvjetnik iz Banjaluke, podnijela je 11. srpnja 2018. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda i R. Č. (u daljnjem tekstu: tužitelj) zatraženo je 20. studenog 2019. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Okružni sud i tužitelj su odgovore na apelaciju dostavili 27. studenog i 3. prosinca 2019. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Presudom Osnovnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 71 0 P 197966 17 P2 od 27. prosinca 2017. godine odbijen je kao neutemeljen tužbeni zahtjev kojim je tužitelj tražio da se utvrdi da nasljedna izjava A. M. dana 13. rujna 2011. godine pred Osnovnim sudom u predmetu br. 71 0 O 119075 11 O, kojom je svoj zakonski nasljedni dio od ¼ ustupio apelantici (majci), nema pravno djelovanje prema njemu u dijelu koji je potreban za ispunjenje njegovog potraživanja prema A. M. u iznosu od 7.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 1. siječnja 2012. godine, te da je apelantica dužna dopustiti namirenje spomenutog potraživanja prodajom 1/8 stana u Banjaluci površine 31 m² pobliže opisanog u izreci presude.

6. U obrazloženju presude Osnovni sud je naveo da je iz provedenih dokaza utvrđeno da su tužitelj i A. M. 27. travnja 2011. godine zaključili sudsko poravnanje kojim se A. M. obvezao tužitelju na ime naknade materijalne i nematerijalne štete isplatiti iznos od 7.000,00 KM do 1. siječnja 2012. godine, s tim da, ukoliko do navedenog datuma ne isplati navedeni iznos, na taj iznos se ima obračunati zakonska zatezna kamata počevši od tog dana. Osnovni sud je nadalje utvrdio da A. M. nije ispunio navedenu obvezu, da je tužitelj protiv njega podnosio prijedlog za izvršenje prodajom pokretnih stvari, ali da u tom postupku nije uspio namiriti svoje potraživanje. Zatim je navedeno da je pred Osnovnim sudom vođen ostavinski postupak iza B. M., oca A. M. i apelantičinog muža, u kojem postupku su kao nasljednici proglašeni apelantica i troje djece, te da je A. M., kao i ostala ostaviteljeva djeca, dao nasljednu izjavu kojom svoj zakonski nasljedni dio na predmetnom stanu ustupa apelantici. Osnovni sud je na temelju nalaza i mišljenja vještaka građevinsko-arhitektonske struke utvrdio da vrijednost predmetnog stana iznosi 45.617,00 KM. Nadalje je ukazao da je odredbom članka 25. Zakona o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: ZN) propisana mogućnost povećanja nasljednog dijela supružnika, i to na način da kada je supružnik koji nema nužna sredstva za život pozvan na nasljeđe s nasljednicima prvog ili drugog nasljednog reda sud može na zahtjev supružnika odlučiti da supružnik naslijedi i jedan dio onog dijela zaostavštine koji bi prema zakonu trebali naslijediti ostali nasljednici, a može odlučiti i da supružnik naslijedi cijelu zaostavštinu ako je ona tako male vrijednosti da bi njezinom podjelom supružnik zapao u oskudicu. Osnovni sud je naveo da tužitelj ima dospjelo potraživanje za isplatu, da dužnik A. M. nema dovoljno sredstava za ispunjenje tog potraživanja, da postoji dužnikova pravna radnja poduzeta na štetu povjeritelja, te da pobijanje omogućuje povjeriteljevo djelomično namirenje. Međutim, istaknuo je da je imovina koja je u ostavinskom postupku prešla u

apelantično vlasništvo tako male vrijednosti da bi njezinom podjelom apelantica zapala u oskudicu i na taj način bi bilo povrijeđeno njezino pravo na dom. Pri tome je istaknuo da, pored činjenice da ustupanje u ostavinskom postupku nasljednog dijela apelantici od A. M. predstavlja pravnu radnju poduzetu na štetu tužitelja, sve i da A. M. nije ustupio svoj nasljedni dio apelantici, ona je tijekom ostavinskog postupka utemeljeno mogla potraživati povećanje svog nasljednog dijela, u smislu odredaba članka 25. ZN, s obzirom na to da se radi ne samo o imovini male vrijednosti nego i o pravu na dom.

7. Presudom Okružnog suda broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine uvažena je tužiteljeva žalba i preinačena prvostupanjska presuda tako što je usvojen tužbeni zahtjev i utvrđeno je da nasljedna izjava A. M. dana 13. rujna 2011. godine pred Osnovnim sudom u predmetu br. 71 0 O 119075 11 O, kojom je svoj zakonski nasljedni dio od $\frac{1}{4}$ ustupio apelantici (majci), nema pravno djelovanje prema tužitelju u dijelu koji je potreban za ispunjenje njegovog potraživanja prema A. M. u iznosu od 7.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 1. siječnja 2012. godine, te da je apelantica dužna dopustiti namirenje spomenutog potraživanja prodajom $\frac{1}{8}$ stana u Banjaluci površine 31 m² poblize opisanog u izreci presude, te je apelantica obvezana tužitelju nadoknaditi troškove parničnog postupka.

8. U obrazloženju pobijane odluke Okružni sud je naveo da je prvostupanjski sud pravilnom ocjenom izvedenih dokaza potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje koje je relevantno za presuđenje u predmetnoj pravnoj stvari, ali je pogrešnom primjenom odredbe članka 25. ZN zaključio da tužbeni zahtjev nije utemeljen. Istaknuo je da se u konkretnom slučaju radi o institutu pobijanja dužnikovih pravnih radnji, koji je reguliran odredbom članka 280. stavak 1. Zakona o obligacijskim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), kojom su propisane opće pretpostavke za pobijanja, i odredbama članka 281. ZOO-a kojima su propisane posebne pretpostavke za primjenu navedenog pravnog instituta. Okružni sud je ukazao da je odredbama članka 281. stavak 1. ZOO-a propisano da se teretno raspolaganje može pobijati ako su u vrijeme raspolaganja dužnik i treća osoba s kojom je ili u čiju je korist ta pravna radnja poduzeta znali ili mogli znati da se poduzetim raspolaganjem nanosi šteta dužnikovim povjeriteljima. U svezi s tim je istaknuo da je tužitelj izvedenim dokazima dokazao da su ispunjene zakonske pretpostavke za pobijanje pravnih radnji njegovog dužnika A. M., što je utvrdio i prvostupanjski sud, jer tužitelj ima dospjelo potraživanje za isplatu, dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje potraživanja, postoji dužnikova pravna radnja poduzeta na štetu povjeritelja, a pobijanje omogućuje povjeriteljevo makar djelomično namirenje. Pri tome je istaknuo da u konkretnom slučaju nije bilo mjesta primjeni odredbe članka 25. ZN, te da se prvostupanjski sud bavio prigovorima koje je apelantica mogla isticati u ostavinskom postupku, iako to nije učinila. Slijedom navedenog, Okružni sud je izveo zaključak da je tužbeni zahtjev utemeljen, te je primjenom odredbe članka 229. stavak 1. točka 4. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) preinačio prvostupanjsku presudu i u cijelosti usvojio tužbeni zahtjev.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelantica smatra da joj je pobijanom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije. Apelantica navodi da su se svi nasljednici, a ne samo A. M., odrekli nasljednog dijela u njezinu korist jer bi naslijedili po 1/8 predmetnog stana, a taj dio, s obzirom na površinu i vrijednost predmetnog stana, ne bi imao nikakvu vrijednost. Nadalje navodi da tužiteljevo potraživanje nije osuđeno radnjama A. M., već tužitelj nije htio preuzeti pokretne stvari A. M. i obračunati ih u ukupan dug, iako njihova prodaja u izvršnom postupku nije uspjela. Također navodi da tužitelj ne bi mogao provesti izvršenje na 1/8 dijela stana od 30 m² jer apelantica nikada ne bi dala suglasnost za prodaju predmetnog stana kao cjeline, u smislu odredbe članka 69. Zakona o izvršnom postupku, pa stoga tužitelj „ne bi dobio ništa“ poništenjem nasljedne izjave A. M. U konačnici navodi da se u konkretnom slučaju ne radi o radnji poduzetoj na štetu povjeritelja jer je apelantica, sve i da nije bilo sporne nasljedne izjave, imala pravo tražiti da imovina pređe u njezino vlasništvo.

b) Odgovor na apelaciju

10. Okružni sud je naveo da je u obrazloženju pobijane odluke dao razloge za zaključak da je tužitelj dokazao da prema dužniku ima dospjelo i izvršno potraživanje, da je naplata potraživanja onemogućena davanjem sporne nasljedničke izjave, koja, u biti, predstavlja ugovor o poklonu, te da je u takvoj situaciji na apelantici bio teret dokaza da dužnik osim suvlasničkog dijela na predmetnoj nekretnini posjeduje i drugu imovinu iz koje bi se mogla izvršiti naplata potraživanja. U konačnici je naveo da su apelacijski navodi neutemeljeni i predložio da Ustavni sud odbije apelaciju kao neutemeljenu.

11. Tužitelj je naveo da je apelantica bila dužna podnijeti reviziju Vrhovnom sudu, da propuštanjem da podnese reviziju nije iscrpila sve pravne lijekove koji su mogući prema zakonu, te je predložio da Ustavni sud apelaciju odbaci kao nedopuštenu. Naveo je da u suprotnom smatra da je apelacija neutemeljena i predložio je da je Ustavni sud odbije.

V. Relevantni propisi

12. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i „Službeni glasnik RS“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04). Za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

*Opšte pravilo**Član 280.*

(1) *Svaki poverilac čije je potraživanje dospelo za isplatu, i bez obzira kad je nastalo, može pobijati pravnu radnju svog dužnika koja je preduzeta na štetu poverilaca.*

(2) *Smatra se da je pravna radnja preduzeta na štetu poverilaca ako usled njenog izvršenja dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje poveriočevog potraživanja.*

(3) *Pod pravnom radnjom podrazumeva se i propuštanje zbog koga je dužnik izgubio kakvo materijalno pravo ili kojim je za njega nastala kakva materijalna obaveza.*

*Uslovi pobijanja**Član 281.*

(1) *Teretno raspolaganje može se pobijati ako je u vreme raspolaganja dužnik znao ili mogao znati da preduzetim raspolaganjem nanosi štetu svojim poveriocima i ako je trećem licu sa kojim je ili u čiju je korist pravna radnja preduzeta to bilo poznato ili moglo biti poznato.*

(2) *Ako je treće lice dužnikov suprug, ili srodnik po krvi u pravoj liniji, ili u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, ili po tazbini do istog stepena, pretpostavlja se da mu je bilo poznato da dužnik preduzetim raspolaganjem nanosi štetu poveriocima.*

(3) *Kod besplatnih raspolaganja i sa njima izjednačenih pravnih radnji smatra se da je dužnik znao da preduzetim raspolaganjem nanosi štetu poveriocima, i za pobijanje tih radnji ne zahteva se da je trećem licu to bilo poznato ili moglo biti poznato.*

(4) *Odricanje od nasleđstva smatra se besplatnim raspolaganjem.*

13. Zakon o nasljeđivanju („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 1/09, 55/09 – ispravak, 91/16 i 82/19). U konkretnom slučaju primjenjuje se Zakon o nasljeđivanju („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 1/09 i 55/09 – ispravka) koji je važio u vrijeme donošenja pobijanih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

*Članak 25.**Povećanje nasljednog dijela supružnika*

(1) *Kad je supružnik koji nema nužnih sredstava za život pozvan na nasljeđe sa nasljednicima prvog ili drugog nasljednog reda sud može na zahtjev supružnika odlučiti da supružnik naslijedi i jedan dio onog dijela zaostavštine koji bi po zakonu trebalo naslijediti ostali nasljednici, a može odlučiti i da supružnik naslijedi cijelu zaostavštinu, ako je ona tako male vrijednosti da bi njezinom podjelom, supružnik zapao u oskudicu.*

(2) *U slučaju iz stavka 1. ovoga članka sud će uzeti u obzir sve okolnosti, a naročito imovinske prigode i sposobnosti, za privrjeđivanje supružnika, trajanje bračne*

zajednice, imovinske prigode ostalih nasljednika i njihovu sposobnost za privrjeđivanje i vrijednost zaostavštine.

VI. Dopustivost

14. U skladu sa člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. U skladu sa člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i *ako je podnesena* u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

16. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. S obzirom na to da je pobijana odluka donesena 12. lipnja 2018. godine, a predmetna apelacija je podnesena 11. srpnja 2018. godine, proizlazi da je apelacija podnesena pravovremeno, odnosno u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 18. stavak (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očito (*prima facie*) neutemeljena.

17. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

18. Apelantica smatra da joj je pobijanom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i pravo na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

19. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

k) Pravo na imovinu.

20. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

21. Prilikom razmatranja je li došlo do povrede članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud, prije svega, mora utvrditi ima li apelantica „imovinu“ u smislu članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

22. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, prema konzistentnoj praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, „imovina“, u smislu članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, može biti ili „postojeća imovina“ ili „dobra“, uključujući i potraživanja u odnosu na koja osoba ima bar „legitimno očekivanje“ da će ih realizirati (vidi Europski sud, *Jantner protiv Slovačke*, predstavka broj 39050/97, presuda od 4. ožujka 2003. godine, stavak 27., i Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2349/06 od 27. veljače 2008. godine, stavak 44., dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). Pri tome, Ustavni sud ukazuje da „legitimno očekivanje“ mora biti mnogo konkretnije od same nade, ma koliko ona bila razumna, i mora se temeljiti na zakonskoj odredbi ili pravnom aktu kao što je sudska odluka (vidi Europski sud, *Kopecký protiv Slovačke*, predstavka broj 44912/98, presuda od 28. rujna 2004. godine, st. 48–49., i Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj AP 2361/06 od 10. siječnja 2008. godine, stavak 10., dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

23. Ustavni sud zapaža da se predmetni parnični postupak u kojem su donesene pobijane odluke vodio radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji, *in concreto* pobijanja nasljedničke izjave na temelju koje je apelantica stekla vlasništvo i na spornom dijelu predmetnog stana. S obzirom na to da je apelantica isključivi vlasnik predmetnog stana, on nesporno predstavlja njezinu imovinu koja potpada pod opseg zaštite članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

24. Sljedeće pitanje na koje Ustavni sud treba odgovoriti jeste je li miješanje u apelantičino pravo na imovinu bilo u skladu sa zakonom. U svezi s tim, Ustavni sud zapaža da je Okružni sud zaključio da su ispunjeni uvjeti za primjenu pravnog instituta pobijanja dužnikovih radnji propisani odredbom članka 281. ZOO-a. Naime, iz obrazloženja presuda redovnih sudova proizlazi da tužitelj ima dospjelo potraživanje za isplatu, dužnik nema dovoljno sredstava za ispunjenje potraživanja, postoji dužnikova pravna radnja

poduzeta na štetu povjeritelja, te da pobijanje omogućuje djelomično namirenje povjeriteljevog potraživanja. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je „miješanje“ u apelantičino pravo na imovinu izvršeno u skladu s odredbama ZOO-a. S obzirom na to da navedene zakonske odredbe, koje su jasne i nedvosmislene, objavljene u službenom glasilu i dostupne, nesporno ispunjavaju standarde „zakonitosti“ u smislu Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da je miješanje u apelantičino pravo na imovinu bilo zakonito.

25. Također, Ustavni sud ukazuje da dosljedna primjena relevantnih zakonskih odredaba nesumnjivo predstavlja legitiman cilj od javnog ili općeg interesa, te da u konkretnom slučaju nije narušeno ni načelo proporcionalnosti između legitimnog cilja kojem se teži i apelantičinog prava. Naime, Ustavni sud smatra da provedbom zakona, u smislu da povjeritelj čije je potraživanje dospjelo ima pravo pobijati pravnu radnju dužnika poduzetu na njegovu štetu, u dijelu koji je potreban za namirenje njegovog potraživanja, na apelanticu nije stavljen pretjeran teret radi ostvarivanja zakonitog cilja, te da je, stoga, u konkretnom slučaju uspostavljena pravična ravnoteža između zaštite apelantičinog prava na imovinu i općeg interesa.

26. Slijedom navedenog, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede apelantičinog prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na dom

27. Članak II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

3. Popis prava

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

[...]

f) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje.

28. Članak 8. Europske konvencije glasi:

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti se ne smiju miješati u ostvarivanje ovog prava osim ako to nije sukladno zakonu i neophodno u demokratskom društvu u interesima nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti ili gospodarske dobrobiti zemlje, radi sprječavanja nereda ili kriminala, radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

29. Ustavni sud naglašava da je temeljna svrha članka 8. Europske konvencije zaštita pojedinaca od arbitrarnih miješanja vlasti u njihova prava garantirana člankom 8. Europ-

ske konvencije (vidi Europski sud, *Kroon protiv Nizozemske*, presuda od 27. listopada 1994. godine, serija A, broj 297-C, stavak 31.). Članak 8. Europske konvencije štiti pravo pojedinca na poštovanje njegovog doma i predviđa da se javna vlast neće miješati u vršenje ovog prava, osim u slučajevima iz stavka 2. tog članka.

30. Pri određivanju radi li se u konkretnom slučaju o povredi članka 8. Europske konvencije prvenstveno se mora utvrditi predstavlja li sporni stan apelantičin „dom“ u smislu značenja stavka 1. članka 8. Europske konvencije i je li u konkretnom slučaju došlo do „miješanja“ javnih vlasti u poštovanje apelantičinog „doma“. Drugo, da bi „miješanje“ bilo opravdano, mora biti „u skladu sa zakonom“. Ovaj uvjet zakonitosti se, u skladu sa značenjem termina Europske konvencije, sastoji iz više elemenata: (a) miješanje mora biti utemeljeno na domaćem ili međunarodnom zakonu; (b) zakon o kojem je riječ mora biti primjereno dostupan tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koje se mogu primijeniti na dani predmet i (c) zakon mora biti formuliran s odgovarajućom točnošću i jasnoćom da bi se pojedincu dopustilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (vidi Europski sud, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. travnja 1979. godine, serija A, broj 30, stavak 49.).

31. U slučaju da se ispostavi da je to „miješanje“ u skladu sa zakonom i tada može predstavljati povredu članka 8. Europske konvencije ako se smatra da ono nije „neophodno“ da bi se postigao jedan od zakonitih ciljeva iz stavka 2. članka 8. Europske konvencije. Neophodno u ovom kontekstu znači da „miješanje“ odgovara „pritisicima društvenih potreba“ i da postoji razumna relacija proporcionalnosti između miješanja i zakonitog cilja kojem se teži (vidi Europski sud, *Niemietz protiv Njemačke*, presuda od 16. prosinca 1992. godine, serija A, broj 251).

32. Ustavni sud zapaža da iz dostavljene dokumentacije proizlazi da je apelantica živjela i do momenta podnošenja apelacije još uvijek živi u predmetnom stanu, pa on nesporno predstavlja njezin „dom“ u smislu članka 8. Europske konvencije.

33. Ustavni sud treba nadalje ispitati je li u konkretnom slučaju došlo do miješanja u apelantičino pravo na dom. U svezi s tim, Ustavni sud primjećuje da pobijanom odlukom, odnosno utvrđivanjem da sporna nasljedna izjava nema pravno djelovanje prema tužitelju u dijelu koji je potreban za ispunjenje njegovog potraživanja i obvezivanjem apelantice da dopusti namirenje tog potraživanja prodajom 1/8 predmetnog stana nije došlo do oduzimanja, niti ograničavanja apelantičinog prava na dom. Naime, apelantica kao suvlasnik spornog stana i dalje uživa sva prava koja iz tog statusa proizlaze, odnosno može slobodno koristiti stan i njime raspolagati, proporcionalno svom suvlasničkom dijelu, i nakon eventualne prodaje 1/8 predmetnog stana. Stoga, donošenjem pobijane odluke nije došlo do miješanja u apelantičino pravo na dom.

34. Slijedom navedenog, Ustavni sud zaključuje da u predmetnom postupku nije došlo do povrede apelantičinog prava na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

Ostali navodi

35. Apelantica smatra da joj je pobijanom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Ustavni sud zapaža da se apelantičini navodi o kršenju navedenih prava temelje na istim tvrdnjama koje je istaknula u svezi s pravom na imovinu, što je Ustavni sud već obrazložio u prethodnim točkama ove odluke kada ih je ocijenio neutemeljenim. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da su apelantičini navodi o kršenju prava na pravično suđenje, također, neutemeljeni.

VIII. Zaključak

36. Ustavni sud zaključuje da pobijanom odlukom nije povrijeđeno apelantičino pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju s obzirom na to da je do miješanja u njezino pravo na imovinu došlo u skladu sa zakonom i radi postizanja legitimnog cilja u javnom interesu, pri čemu je održana „pravična ravnoteža“ između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva da se zaštiti pravo pojedinca.

37. Ustavni sud, također, zaključuje da u predmetnom postupku nije povrijeđeno apelantičino pravo na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije u situaciji kada pobijanom odlukom nije došlo do oduzimanja, niti ograničavanja tog apelantičinog prava.

38. U konačnici, Ustavni sud zaključuje da pobijanom odlukom nije povrijeđeno apelantičino pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije s obzirom na to da je navode o povredi tog prava utemeljila na istim tvrdnjama o povredi prava na imovinu, a Ustavni sud je zaključio da su oni neutemeljeni.

39. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

РЕГИСТРИ ОДЛУКА

REGISTRI ODLUKA

Регистар одлука по надлежности

1. Члан VI(3а) Устава Босне и Херцеговине

1.1. Предмет број У 24/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 31. јануара 2019. године

Захтјев 27 посланика Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине за оцјену уставности Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине

страница 17

1.2. Предмет број У 21/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 31. јануара 2019. године

Захтјев Младена Босића, предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине у вријеме подношења захтјева за оцјену уставности одредби чл. 48 и 48а Закона о измјенама и допунама Закона о пољопривредним задругама

страница 39

1.3. Предмет број У 2/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 28. марта 2019. године

Захтјев девет делегата Вијећа народа Републике Српске за оцјену уставности члана 2 став 1 Закона о Дану Републике Српске

страница 59

1.4. Предмет број У 16/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 28. марта 2019. године

Захтјев Дванаест заступника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности члана 395 став 1 Закона о парничном поступку Републике Српске у дијелу који се односи на Правобранилаштво

страница 87

1.5. Предмет број У 3/19

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ од 28. марта 2019. године

Захтјев Борјане Кришто, предсједавајуће Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку provedбе посредних избора за тијела власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине

страница 119

1.6. Предмет број У 5/19

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 4. октобра 2019. године

Захтјев Петнаест чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности одредбе члана 9 став 7 Закона о превозу у друмском саобраћају

страница 135

1.7. Предмет број У 7/19

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 4. октобра 2019. године

Захтјев клуба делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске за оцјену уставности члана 11 став (2) Устава Републике Српске

страница 145

2. Члан VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине

2.1. Предмет број У 1/19

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ од 28. марта 2019. године

Захтјеви Суда Босне и Херцеговине (суткиња Суда Босне и Херцеговине Јадранка Брењо) за оцјену компатибилности Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку provedбе посредних избора за тијела власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине које је донијела Централна изборна комисија БиХ 18. децембра 2018. године

страна 159

2.2. Предмет број У 6/19

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 4. октобра 2019. године

Захтјев Кантоналног суда у Сарајеву (суткиња Силвана Брковић-Мујагић) за оцјену компатибилности члана 2 ст. 2) и 3) и члана 4 Закона о висини стопе затезне камате на неизмирена дуговања са чланом II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине

страна 169

3. Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине

3.1. Предмет број АП 2916/16

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 31. јануара 2019. године

Апелација Љиљане Зимоњић из Београда, Република Србија, коју заступа Никица Гржић, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 65 0 П 46060 15 Рев 2 од 19. априла 2016. године

страна 191

3.2. Предмет број АП 1285/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 13. фебруара 2019. године

Апелација Општине Ливно, коју заступа Општинско јавно правобранилаштво, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 У 013004 14 Увп 2 од 15. децембра 2016. године

страна 209

3.3. Предмет број АП 5509/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 27. фебруара 2018. године

Апелација Алена Кукића, којег заступају Драган Ступар и Александар Чорни из Заједничке адвокатске канцеларије из Бање Луке, поднесена против Рјешења Основног суда у Бањој Луци број 71 0 К 292290 18 Кв од 25. септембра 2018. године

страна 223

3.4. Предмет број АП 1516/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 10. априла 2019. године

Апелација Митра Гргура из Автовца – Гацко поднесена против Рјешења Окружног суда у Источном Сарајеву број 14 0 П 003186 16 Гж од 7. фебруара 2017. године и Рјешења Основног суда у Фочи број 94 0 П 018685 13 П од 7. септембра 2016. године

страна 243

3.5. Предмет број АП 452/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 10. априла 2019. године

Апелација Ј. Г., М. Г. и И. Г. из Посушја, које заступа Јерко Гавран, адвокат из Посушја, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 58 0 П 059157 14 Рев од 14. октобра 2016. године

страница 253

3.6. Предмет број АП 2100/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 24. априла 2019. године

Апелација Трговинског, прометног и услужног друштва „Зовко ауто“ д.о.о. Жепче из Жепча, којег заступа Мирко Симић, адвокат из Брчког, поднесено против Пресуде Апелационог суда Брчко дистрикта Босне и Херцеговине број 96 0 У 093620 17 Уж од 20. марта 2017. године

страница 271

3.7. Предмет број АП 2177/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ од 24. априла 2019. године

Апелација Јавне установе предшколства „Бели анђео“ Брод, коју заступа Марјана Папић, директорица, поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 84 0 В 019552 16 Рев од 2. марта 2017. године

страница 291

3.8. Предмет број АП 975/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 8. маја 2019. године

Апелација Сеје Рамића из Сарајева, којег заступа Селман Зијадић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 К 019389 16 Кж 3 од 18. јануара 2017. године и Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 К 019389 16 Кпс 4 од 2. јуна 2016. године

страница 303

3.9. Предмет број АП 898/19

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 11. јуна 2019. године

Апелација Бериза Кабиловића из Тузле, којег заступа Бакир Хећимовић, адвокат из Тузле, поднесена због тога што „након лишавања слободе није изведен пред суд“

страница 321

3.10. Предмет број АП 3401/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 11. јуна 2019. године

Апелација Исмара Штројса из Сарајева, којег заступа Удружење „Ваша права Босне и Херцеговине“ Сарајево, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације БиХ број 65 0 П 160669 14 Рев од 11. маја 2017. године, Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 П 160669 13 Гж 02 од 29. августа 2013. године и Пресуде Општинског суда у Сарајеву број 65 0 П 160669 10 П од 16. новембра 2012. године

страница 333

3.11. Предмет број АП 1057/19

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 25. јуна 2019. године

Апелација Бранка Ђорде поднесена због недјелотворности истраге у предмету Окружног јавног тужилаштва Бањалука број КТН 2694/04

страница 357

3.12. Предмет број АП 3877/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 17. јула 2019. године

Апелација Маје Кнежевић и Смиље Кнежевић, које заступа Далибор Мрша, адвокат из Бање Луке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 141459 15 Рев од 30. маја 2017. године и Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 141459 14 Гж од 2. септембра 2015. године

страна 373

3.13. Предмет број АП 1614/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 17. јула 2019. године

Апелација НМЕZAD-ТМТ д.о.о. Љубљана, Република Словенија, којег заступају Недим Адемовић, адвокат из Сарајева, и Цирил Рибичич, редовни професор уставног права и бивши судија Уставног суда Словеније, поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Сарајеву број 65 0 Ип 311464 16 Пж 2 од 8. фебруара 2017. године и Рјешења Општинског суда у Сарајеву број 65 0 Ип 311464 12 Ип од 7. марта 2016. године

страна 395

3.14. Предмет број АП 4106/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 17. јула 2019. године

Апелација „Барпех“ д.о.о. Читлук, којег заступа Анела Муса, адвокат из Мостара, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 58 0 Пс 101765 14 Рев од 22. јуна 2017. године

страна 411

3.15. Предмет број АП 3358/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 10. септембра 2019. године

Апелација Е. Б., којег заступа Амир Мешић, адвокат из Тузле, поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број 32 0 П 212903 15 Гж од 7. јула 2017. године

страна 427

3.16. Предмет број АП 3516/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 10. септембра 2019. године

Апелација Д.С.Б. из Бијељине, коју заступа Весна Стевановић, адвокат из Бијељине, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 83 0 П 015917 16 Рев од 16. маја 2017. године, Пресуде Окружног суда у Бијељини број 83 0 П 015917 15 Гж од 11. јануара 2016. године и Пресуде Основног суда у Зворнику број 83 0 П 015917 12 П од 17. јула 2015. године

страна 443

3.17. Предмет број АП 5095/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. октобра 2019. године

Апелација Милорада Ђукића из Бање Луке, којег заступа Соња Дујаковић, адвокат из Бање Луке, поднесена против Рјешења Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 121405 17 Пж од 27. септембра 2017. године

страна 459

3.18. Предмет број АП 2189/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. октобра 2019. године

Апелација „Sberbank ВН“ д.д. Сарајево, којег заступа Драгана Илић, адвокат из Бијељине, поднесена против Пресуде Окружног суда у Добоју број 86 0 П 038912 18 Гж од 30. јануара 2018. године и Пресуде Основног суда у Модричи број 86 0 П 038912 15 П од 9. новембра 2017. године

страна 471

3.19. Предмет број АП 4631/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 30. октобра 2019. године

Апелација Марије Мостић и других против Рјешења Врховног суда Федерације БиХ број 43 0 П 098085 17 Рев од 31. августа 2017. године и пресуде Кантоналног суда у Зеници број 43 0 098085 16 Гж од 17. новембра 2016. године.

страна 487

3.20. Предмет број АП 5187/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 30. октобра 2019. године

Апелација Драгана Вукојевића из Сарајева, којег заступа Никица Гржић, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 У 018013 17 Увп од 28. септембра 2017. године

страна 505

3.21. Предмет број АП 5580/17

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 13. новембра 2019. године

Апелација Николе Костелца и других, које заступа Јасмина Бабић, адвокат из Бање Луке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 050224 17 Рев 2 од 6. априла 2017. године

страна 525

3.22. Предмет број АП 324/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 27. новембра 2019. године

Апелација Малике Норе Флици-Јурић из Сарајева, коју заступа Удружење „Ваша права Босне и Херцеговине“, поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 021969 14 У од 21. новембра 2017. године, Рјешења Министарства за рад, социјалну политику, расељене особе и избјеглице Кантона Сарајево број 13-03-35-1444/14 од 31. јула 2014. године и Рјешења Службе за борачка питања, рад, социјална питања и здравство Општине Нови Град Сарајево број 07-35-3968/А3 од 6. јуна 2014. године

страна 541

3.23. Предмет број АП 362/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 27. новембра 2019. године

Апелација Управе за индиректно опорезивање БиХ, коју заступа Правобранилаштво БиХ, поднесена против пресуда Суда Босне и Херцеговине бр. С1 3 П 022575 17 Рев од 7. децембра 2017. године и С1 3 П 022575 17 Гж од 10. марта 2017. године

страна 557

3.24. Предмет број АП 1/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 17. децембра 2019. године

Апелација С. Ш. из Бања Луке, поднесена против Пресуде Окружног суда у Бања Луци број 71 0 К 162498 17 Кж 2 од 26. октобра 2017. године и Пресуде Основног суда у Бања Луци број 71 0 К 162498 17 К 2 од 3. октобра 2017. године

страна 569

3.25. Предмет број АП 66/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 17. децембра 2019. године

Апелација Мухамеда Гавранкапетановића и Селима Сомуна поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 45 0 П 024461 16 Рев 3 од 24. октобра 2017. године

страна 587

3.26. Предмет број АП 3796/18

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 17. децембра 2019. године

Апелације Крстине Мијатовић из Бањалуке, коју заступа Далибор Пејаковић, адвокат из Бањалуке, поднесена против Пресуде Окружног суда у Бањалуци број 71 0 П 197966 18 Гж 2 од 12. јуна 2018. године

страна 607

Registar odluka po kriterijima dopustivosti

1. Član 18. stav 3. tačka h) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

APELACIJA JE *ratione materiae* INKOMPATIBILNA SA USTAVOM

1.1. Predmet broj AP 2100/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 24. aprila 2019. godine

Apelacija Trgovinskog, prometnog i uslužnog društva „Zovko auto“ d.o.o. Žepče iz Žepča, kojeg zastupa Mirko Simić, advokat iz Brčkog, podneseno protiv Presude Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 U 093620 17 UŽ od 20. marta 2017. godine

strana 271

1.2. Predmet broj AP 5187/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. oktobra 2019. godine

Apelacija Dragana Vukojevića iz Sarajeva, kojeg zastupa Nikica Gržić, advokat iz Sarajeva, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. septembra 2017. godine

strana 505

2. Član 19. tačka a) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

USTAVNI SUD NIJE NADLEŽAN ZA ODLUČIVANJE

2.1. Predmet broj U 24/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 31. januara 2019. godine

Zahtjev 27 poslanika Predstavničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku sprovođenja posrednih izbora za organe vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine

strana 17

2.2. Predmet broj U 3/19

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od 28. marta 2019. godine

Zahtjev Borjane Krišto, predsjedavajuće Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine

strana 119

2.3. Predmet broj U 1/19

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od 28. marta 2019. godine

Zahtjevi Suda Bosne i Hercegovine (sutkinja Suda Bosne i Hercegovine Jadranka Brenjo) za ocjenu kompatibilnosti Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine koje je donijela Centralna izborna komisija BiH 18. decembra 2018. godine

strana 159

3. Član 18. stav 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

APELACIJA OČIGLEDNO (*prima facie*) NEOSNOVANA

3.1. Predmet broj AP 2177/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI od 24. aprila 2019. godine

Apelacija Javne ustanove predškولstva „Beli anđeo“ Brod, koju zastupa Marjana Papić, direktorica, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 84 0 V 019552 16 Rev od 2. marta 2017. godine

strana 291

Registar odluka po katalogu prava

1. Članak II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine

članak 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
PRAVO NA ŽIVOT

1.1. Predmet broj AP 1057/19

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 25. lipnja 2019. godine

Apelacija Branka Čorde podnesena zbog nedjelotvornosti istrage u predmetu Okružnog javnog tužilaštva Banjaluka broj KTN 2694/04

strana 357

2. Članak II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine

članak 5. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

2.1. Predmet broj AP 5509/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 27. veljače 2018. godine

Apelacija Alena Kukića, kojeg zastupaju Dragan Stupar i Aleksandar Čorni iz Zajedničkog odvjetničkog ureda iz Banje Luke, podnesena protiv Rješenja Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 K 292290 18 Kv od 25. rujna 2018. godine

strana 223

2.2. Predmet broj AP 898/19

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 11. lipnja 2019. godine

Apelacija Beriza Kabilovića iz Tuzle, kojeg zastupa Bakir Hećimović, odvjetnik iz Tuzle, podnesena zbog toga što „nakon lišavanja slobode nije izveden pred sud“

strana 321

3. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine

članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

3.1. Predmet broj U 16/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 28. ožujka 2019. godine

Zahtjev Dvanaest zastupnika Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti članka 395. stavak 1. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na Pravobraniteljstvo

strana 87

3.2. Predmet broj AP 1285/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. veljače 2019. godine

Apelacija Općine Livno, koju zastupa Općinsko javno pravobranilaštvo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine

strana 209

3.3. Predmet broj AP 1516/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 10. travnja 2019. godine

Apelacija Mitra Grgura iz Avtovca – Gacko podnesena protiv Rješenja Okružnog suda

u Istočnom Sarajevu broj 14 0 P 003186 16 Gž od 7. veljače 2017. godine i Rješenja Osnovnog suda u Foči broj 94 0 P 018685 13 P od 7. rujna 2016. godine

strana 243

3.4. Predmet broj AP 452/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 10. travnja 2019. godine

Apelacija J. G., M. G. i I. G. iz Posušja, koje zastupa Jerko Gavran, odvjetnik iz Posušja, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 58 0 P 059157 14 Rev od 14. listopada 2016. godine

strana 253

3.5. Predmet broj AP 2177/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 24. travnja 2019. godine

Apelacija Javne ustanove predškola „Beli anđeo“ Brod, koju zastupa Marjana Papić, direktorica, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 84 0 V 019552 16 Rev od 2. ožujka 2017. godine

strana 291

3.6. Predmet broj AP 3401/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 11. lipnja 2019. godine

Apelacija Ismara Štrojsa iz Sarajeva, kojeg zastupa Udruženje „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ Sarajevo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 65 0 P 160669 14 Rev od 11. svibnja 2017. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 13 Gž 02 od 29. kolovoza 2013. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 10 P od 16. studenog 2012. godine

strana 333

3.7. Predmet broj AP 3877/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. srpnja 2019. godine

Apelacija Maje Knežević i Smilje Knežević, koje zastupa Dalibor Mrša, odvjetnik iz Banje Luke, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 141459 15 Rev od 30. svibnja 2017. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 P 141459 14 Gž od 2. rujna 2015. godine

strana 373

3.8. Predmet broj AP 1614/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. srpnja 2019. godine

Apelacija HMEZAD-TMT d.o.o. Ljubljana, Republika Slovenija, kojeg zastupaju Nedim Ademović, odvjetnik iz Sarajeva, i Ciril Ribičič, redoviti profesor ustavnog prava i bivši sudac Ustavnog suda Slovenije, podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 Ip 311464 16 Pž 2 od 8. veljače 2017. godine i Rješenja Opštinskog suda u Sarajevu broj 65 0 Ip 311464 12 Ip od 7. ožujka 2016. godine

strana 395

3.9. Predmet broj AP 3358/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 10. rujna 2019. godine

Apelacija E. B., kojeg zastupa Amir Mešić, odvjetnik iz Tuzle, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj 32 0 P 212903 15 Gž od 7. srpnja 2017. godine

strana 427

3.10. Predmet broj AP 3516/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 10. rujna 2019. godine

Apelacija D.S.B. iz Bijeljine, koju zastupa Vesna Stevanović, odvjetnik iz Bijeljine, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 83 0 P 015917 16 Rev od

16. svibnja 2017. godine, Presude Okružnog suda u Bijeljini broj 83 0 P 015917 15 Gž od 11. siječnja 2016. godine i Presude Osnovnog suda u Zvorniku broj 83 0 P 015917 12 P od 17. srpnja 2015. godine

strana 443

3.11. Predmet broj AP 5095/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. listopada 2019. godine

Apelacija Milorada Đukića iz Banje Luke, kojeg zastupa Sonja Dujaković, odvjetnik iz Banje Luke, podnesena protiv Rješenja Višeg privrednog suda u Banjoj Luci broj 57 0 P 121405 17 Pž od 27. rujna 2017. godine

strana 459

3.12. Predmet broj AP 2189/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. listopada 2019. godine

Apelacija "Sberbank BH" d.d. Sarajevo, kojeg zastupa Dragana Ilić, odvjetnik iz Bijeljine, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Doboju broj 86 0 P 038912 18 Gž od 30. siječnja 2018. godine i Presude Osnovnog suda u Modriči broj 86 0 P 038912 15 P od 9. studenog 2017. godine

strana 471

3.13. Predmet broj AP 4631/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. listopada 2019. godine

Apelacija Marije Mostić i drugih protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine i presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine.

strana 487

3.14. Predmet broj AP 5580/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. studenog 2019. godine

Apelacija Nikole Kostelca i drugih, koje zastupa Jasmina Babić, odvjetnik iz Banje Luke, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 050224 17 Rev 2 od 6. travnja 2017. godine

strana 525

3.15. Predmet broj AP 324/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 27. studenog 2019. godine

Apelacija Malike Nore Flici-Jurić iz Sarajeva, koju zastupa Udruga „Vaša prava Bosne i Hercegovine“, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 U 021969 14 U od 21. studenog 2017. godine, Rješenja Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice Kantona Sarajevo broj 13-03-35-1444/14 od 31. srpnja 2014. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo Općine Novi Grad Sarajevo broj 07-35-3968/AZ od 6. lipnja 2014. godine

strana 541

3.16. Predmet broj AP 362/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 27. studenog 2019. godine

Apelacija Uprave za neizravno oporezivanje BiH, koju zastupa Pravobraniteljstvo BiH, podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. S1 3 P 022575 17 Rev od 7. prosinca 2017. godine i S1 3 P 022575 17 Gž od 10. ožujka 2017. godine

strana 557

3.17. Predmet broj AP 1/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacija S.Š. iz Banja Luke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banja Luci broj

71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. listopada 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banja Luci broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. listopada 2017. godine

strana 569

3.18. Predmet broj AP 66/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacija Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. listopada 2017. godine

strana 587

3.19. Predmet broj AP 3796/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacije Krstine Mijatović iz Banjaluke, koju zastupa Dalibor Pejaković, odvjetnik iz Banjaluke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine

strana 607

4. Članak II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine

članak 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

4.1. Predmet broj AP 3516/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 10. rujna 2019. godine

Apelacija D.S.B. iz Bijeljine, koju zastupa Vesna Stevanović, odvjetnik iz Bijeljine, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 83 0 P 015917 16 Rev od 16. svibnja 2017. godine, Presude Okružnog suda u Bijeljini broj 83 0 P 015917 15 Gž od 11. siječnja 2016. godine i Presude Osnovnog suda u Zvorniku broj 83 0 P 015917 12 P od 17. srpnja 2015. godine

strana 443

4.2. Predmet broj AP 4631/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. listopada 2019. godine

Apelacija Marije Mostić i drugih protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine i presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine.

strana 487

4.3. Predmet broj AP 3796/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacije Krstine Mijatović iz Banjaluke, koju zastupa Dalibor Pejaković, odvjetnik iz Banjaluke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine

strana 607

5. Članak II/3.(h) Ustava Bosne i Hercegovine

članak 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
SLOBODA IZRAŽAVANJA

5.1. Predmet broj AP 4106/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. srpnja 2019. godine

Apelacija „Barpeh“ d.o.o. Čitluk, kojeg zastupa Anela Musa, odvjetnica iz Mostara,

podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 58 0 Ps 101765 14 Rev od 22. lipnja 2017. godine

strana 411

6. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine

članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

PRAVO NA IMOVINU

6.1. Predmet broj U 21/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 31. siječnja 2019. godine

Zahtjev Mladena Bosića, predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja zahtjeva za ocjenu ustavnosti odredbi čl. 48. i 48a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama

strana 39

6.2. Predmet broj U 16/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 28. ožujka 2019. godine

Zahtjev Dvanaest zastupnika Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti članka 395. stavak 1. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na Pravobraniteljstvo

strana 87

6.3. Predmet broj U 6/19

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 4. listopada 2019. godine

Zahtjev Kantonalnog suda u Sarajevu (sutkinja Silvana Brković-Mujagić) za ocjenu kompatibilnosti članka 2. st. (2) i (3) i članka 4. Zakona o visini stope zatezne kamate na neizmirena dugovanja sa člankom II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine

strana 169

6.4. Predmet broj AP 2916/16

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 31. siječnja 2019. godine

Apelacija Ljiljana Zimonjić iz Beograda, Republika Srbija, koju zastupa Nikica Gržić, odvjetnik iz Sarajeva, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 65 0 P 46060 15 Rev 2 od 19. travnja 2016. godine

strana 191

6.5. Predmet broj AP 1285/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. veljače 2019. godine

Apelacija Općine Livno, koju zastupa Općinsko javno pravobranilaštvo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine

strana 209

6.6. Predmet broj AP 1516/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 10. travnja 2019. godine

Apelacija Mitra Grgura iz Avtovca – Gacko podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 14 0 P 003186 16 Gž od 7. veljače 2017. godine i Rješenja Osnovnog suda u Foči broj 94 0 P 018685 13 P od 7. rujna 2016. godine

strana 243

6.7. Predmet broj AP 2100/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 24. travnja 2019. godine*

Apelacija Trgovinskog, prometnog i uslužnog društva „Zovko auto“ d.o.o. Žepče iz Žepča, kojeg zastupa Mirko Simić, odvjetnik iz Brčkog, podnesena protiv Presude Apelacijskog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 U 093620 17 Už od 20. ožujka 2017. godine

strana 271

6.8. Predmet broj AP 2177/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 24. travnja 2019. godine*

Apelacija Javne ustanove predškola „Beli anđeo“ Brod, koju zastupa Marjana Papić, direktorica, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj 84 0 V 019552 16 Rev od 2. ožujka 2017. godine

strana 291

6.9. Predmet broj AP 975/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 8. svibnja 2019. godine*

Apelacija Seje Ramića iz Sarajeva, kojeg zastupa Selman Zijadić, odvjetnik iz Sarajeva, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 019389 16 Kž 3 od 18. siječnja 2017. godine i Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 019389 16 Kps 4 od 2. lipnja 2016. godine

strana 303

6.10. Predmet broj AP 3877/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 17. srpnja 2019. godine*

Apelacija Maje Knežević i Smilje Knežević, koje zastupa Dalibor Mrša, odvjetnik iz Banje Luke, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 P 141459 15 Rev od 30. svibnja 2017. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj 71 0 P 141459 14 Gž od 2. rujna 2015. godine

strana 373

6.11. Predmet broj AP 3516/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 10. rujna 2019. godine*

Apelacija D.S.B. iz Bijeljine, koju zastupa Vesna Stevanović, odvjetnica iz Bijeljine, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 83 0 P 015917 16 Rev od 16. svibnja 2017. godine, Presude Okružnog suda u Bijeljini broj 83 0 P 015917 15 Gž od 11. siječnja 2016. godine i Presude Osnovnog suda u Zvorniku broj 83 0 P 015917 12 P od 17. srpnja 2015. godine

strana 443

6.12. Predmet broj AP 5095/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 15. listopada 2019. godine*

Apelacija Milorada Đukića iz Banje Luke, kojeg zastupa Sonja Dujaković, odvjetnica iz Banje Luke, podnesena protiv Rješenja Višeg privrednog suda u Banjoj Luci broj 57 0 Ps 121405 17 Pž od 27. rujna 2017. godine

strana 459

6.13. Predmet broj AP 2189/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 15. listopada 2019. godine*

Apelacija “Sberbank BH” d.d. Sarajevo, kojeg zastupa Dragana Ilić, odvjetnica iz Bijeljine, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Doboju broj 86 0 P 038912 18 Gž od 30. siječnja 2018. godine i Presude Osnovnog suda u Modriči broj 86 0 P 038912 15 P od 9. studenog 2017. godine

strana 471

6.14. Predmet broj AP 4631/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. listopada 2019. godine

Apelacija Marije Mostić i drugih protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine i presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine.

strana 487

6.15. Predmet broj AP 5187/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. listopada 2019. godine

Apelacija Dragana Vukojevića iz Sarajeva, kojeg zastupa Nikica Gržić, odvjetnik iz Sarajeva, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 U 018013 17 Uvp od 28. rujna 2017. godine

strana 505

6.16. Predmet broj AP 362/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 27. studenog 2019. godine

Apelacija Uprave za neizravno oporezivanje BiH, koju zastupa Pravobraniteljstvo BiH, podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. S1 3 P 022575 17 Rev od 7. prosinca 2017. godine i S1 3 P 022575 17 Gž od 10. ožujka 2017. godine

strana 557

6.17. Predmet broj AP 1/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacija S.Š. iz Banja Luke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banja Luci broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. listopada 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banja Luci broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. listopada 2017. godine

strana 569

6.18. Predmet broj AP 66/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacija Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. listopada 2017. godine

strana 587

6.19. Predmet broj AP 3796/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacije Krstine Mijatović iz Banjaluke, koju zastupa Dalibor Pejaković, odvjetnik iz Banjaluke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 197966 18 Gž 2 od 12. lipnja 2018. godine

strana 607

7. Članak II/3.(I) Ustava Bosne i Hercegovine

članak 2. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

PRAVO NA OBRAZOVANJE

7.1. Predmet broj AP 3401/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 11. lipnja 2019. godine

Apelacija Ismara Štrojsa iz Sarajeva, kojeg zastupa Udruženje „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ Sarajevo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 65 0 P 160669 14 Rev od 11. svibnja 2017. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu

broj 65 0 P 160669 13 Gž 02 od 29. kolovoza 2013. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 10 P od 16. studenog 2012. godine

strana 333

8. Članak II/4 Ustava Bosne i Hercegovine

članak 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

ZABRANA DISKRIMINACIJE

8.1. Predmet broj AP 3401/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 11. lipnja 2019. godine

Apelacija Ismara Štrojsa iz Sarajeva, kojeg zastupa Udruženje „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ Sarajevo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 65 0 P 160669 14 Rev od 11. svibnja 2017. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 13 Gž 02 od 29. kolovoza 2013. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 10 P od 16. studenog 2012. godine

strana 333

8.2. Predmet broj AP 4631/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. listopada 2019. godine

Apelacija Marije Mostić i drugih protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine i presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine.

strana 487

8.3. Predmet broj AP 324/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 27. studenog 2019. godine

Apelacija Malike Nore Flici-Jurić iz Sarajeva, koju zastupa Udruga „Vaša prava Bosne i Hercegovine“, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 U 021969 14 U od 21. studenog 2017. godine, Rješenja Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice Kantona Sarajevo broj 13-03-35-1444/14 od 31. srpnja 2014. godine i Rješenja Službe za boračka pitanja, rad, socijalna pitanja i zdravstvo Općine Novi Grad Sarajevo broj 07-35-3968/AZ od 6. lipnja 2014. godine

strana 541

8.4. Predmet broj AP 66/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacija Muhameda Gavrankapetanovića i Selima Somuna podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 45 0 P 024461 16 Rev 3 od 24. listopada 2017. godine

strana 587

9. Članak 7. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

KAZNJAVANJE SAMO NA TEMELJU ZAKONA

9.1. Predmet broj AP 1/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 17. prosinca 2019. godine

Apelacija S.Š. iz Banja Luke, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banja Luci broj 71 0 K 162498 17 Kž 2 od 26. listopada 2017. godine i Presude Osnovnog suda u Banja Luci broj 71 0 K 162498 17 K 2 od 3. listopada 2017. godine

strana 569

10. Članak 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda PRAVO NA UČINKOVIT PRAVNI LIJEK

10.1. Predmet broj AP 2100/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 24. travnja 2019. godine

Apelacija Trgovinskog, prometnog i uslužnog društva „Zovko auto“ d.o.o. Žepče iz Žepča, kojeg zastupa Mirko Simić, odvjetnik iz Brčkog, podnesena protiv Presude Apelacijskog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 0 U 093620 17 Už od 20. ožujka 2017. godine

strana 271

10.2. Predmet broj AP 3401/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 11. lipnja 2019. godine

Apelacija Ismara Štrojsa iz Sarajeva, kojeg zastupa Udruženje „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ Sarajevo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 65 0 P 160669 14 Rev od 11. svibnja 2017. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 13 Gž 02 od 29. kolovoza 2013. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 10 P od 16. studenog 2012. godine

strana 333

10.3. Predmet broj AP 4631/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. listopada 2019. godine

Apelacija Marije Mostić i drugih protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije BiH broj 43 0 P 098085 17 Rev od 31. kolovoza 2017. godine i presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 098085 16 Gž od 17. studenog 2016. godine.

strana 487

11. Članak 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda OPĆA ZABRANA DISKRIMINACIJE

11.1. Predmet broj U 2/18

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 28. ožujka 2019. godine

Zahtjev devet delegata Vijeća naroda Republike Srpske za ocjenu ustavnosti članka 2. stavak 1. Zakona o Danu Republike Srpske

strana 59

11.2. Predmet broj AP 3401/17

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 11. lipnja 2019. godine

Apelacija Ismara Štrojsa iz Sarajeva, kojeg zastupa Udruženje „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ Sarajevo, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 65 0 P 160669 14 Rev od 11. svibnja 2017. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 13 Gž 02 od 29. kolovoza 2013. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 160669 10 P od 16. studenog 2012. godine

strana 333

12. Članak 1. Protokola broj 13 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
UKIDANJE SMRTNE KAZNE

12.1. Predmet broj U 7/19

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 4. listopada 2019. godine*

Zahtjev kluba delegata bošnjačkog naroda u Vijeću naroda Republike Srpske za ocjenu ustavnosti članka 11. stavak (2) Ustava Republike Srpske

strana 145

**АЗБУЧНИ ИНДЕКС КЉУЧНИХ
ПОЈМОВА**

**АБЕЦЕДНИ ИНДЕКС КЉУЧНИХ
РОЈМОВА**

Б	И
Брачна стечевина	Избори
АП 3516/17 443	У 3/19 119
АП 2189/18 471	Изборни закон
В	У 3/19 119
Ванпарнични поступак	Извршни поступак
АП 2177/17 291	АП 1614/17 395
Г	АП 2189/18 471
Грађански поступак	Имовина
АП 1516/17 243	АП 975/17 303
АП 452/17 253	АП 4631/17 487
АП 3401/17 333	АП 1/18 569
АП 3877/17 373	Имунитет
АП 4106/17 411	АП 1516/17 243
АП 3358/17 427	<i>In dubio pro reo</i>
АП 3516/17 443	АП 1/18 569
АП 5095/17 459	Исплата дуга
АП 2189/18 471	АП 452/17 253
АП 4631/17 487	АП 4106/17 411
АП 5580/17 525	АП 5095/17 459
АП 362/18 557	АП 362/18 557
АП 3796/18 607	Истрага
Д	АП 1057/19 357
Дионичар	Ј
АП 66/18 587	Јавни интерес
Дискриминација	АП 2916/16 191
У 2/18 59	АП 2100/17 271
АП 3401/17 333	АП 975/17 303
АП 324/18 541	Једнакост странака у поступку
Дјелотворан правни лијек	АП 1285/17 209
АП 2100/17 271	К
АП 3401/17 333	Кажњавање само на основу закона
Држављанство	АП 1/18 569
АП 324/18 541	Камата
Државна својина	У 6/19 169
У 21/18 39	АП 1614/17 395
З	АП 362/18 557
Застаријевање	Квалитет закона
АП 452/17 253	У 16/18 87
АП 2100/17 271	Кредит
	АП 3877/17 373

Кривични поступак

АП 5509/18	223
АП 975/17	303
АП 898/19	321
АП 1057/19	357
АП 1/18	569

Л

Легитиман циљ

АП 5187/17	505
------------------	-----

Легитимно очекивање

АП 4631/17	487
------------------	-----

Лишавање имовине

У 6/19	169
--------------	-----

Лишавање слободe

АП 898/19	321
-----------------	-----

М

Мијешање у имовину

АП 2916/16	191
АП 975/17	303
АП 5187/17	505
АП 3796/18	607

Мијешање у право на дом

АП 3796/18	607
------------------	-----

Мјера обезбјеђења

АП 975/17	303
АП 5095/17	459

Н

Накнада

АП 324/18	541
-----------------	-----

Накнада штете

АП 1516/17	243
АП 3358/17	427
АП 66/18	587

Нематеријална штета

АП 3358/17	427
------------------	-----

Ништавост

АП 66/18	587
----------------	-----

О

Облигационоправни однос

АП 3877/17	373
------------------	-----

Образложена пресуда

АП 3877/17	373
АП 3516/17	443
АП 4631/17	487

Одузимање имовине

АП 975/17	303
-----------------	-----

Основана сумња

АП 5509/18	223
------------------	-----

П

Пасивна легитимација

АП 3358/17	427
------------------	-----

Позитивна обавеза државе

АП 1057/19	357
------------------	-----

Порез

АП 2100/17	271
АП 5187/17	505

Право на образовање

АП 3401/17	333
------------------	-----

Право на правну сигурност

АП 2916/16	191
------------------	-----

Право на приватни и породични живот

АП 324/18	541
-----------------	-----

Претпоставка невиности

АП 1/18	569
---------------	-----

Примјена права и утврђивање чињеница (произвољност)

АП 1285/17	209
АП 1516/17	243
АП 452/17	253
АП 2177/17	291
АП 3401/17	333
АП 1614/17	395
АП 4106/17	411
АП 3358/17	427
АП 3516/17	443
АП 5095/17	459
АП 2189/18	471
АП 5580/17	525
АП 362/18	557
АП 66/18	587

Приступ суду		Станови ЈНА	
У 16/18	87	АП 2916/16	191
АП 1516/17	243	Стецај	
АП 1614/17	395	АП 4631/17	487
АП 66/18	587	Судија или други службеник који обавља судску власт у контексту члана 5 Европске конвенције	
Притвор		АП 898/19	321
АП 5509/18	223	Сусвојина	
Прописано законом		АП 2189/18	471
АП 2916/16	191		
АП 2100/17	271	Т	
АП 975/17	303	Трошкови поступка	
Пропорционалност		У 16/18	87
АП 2916/16	191		
АП 2100/17	271	У	
АП 5187/17	505	Управни поступак	
АП 3796/18	607	АП 1285/17	209
		АП 5187/17	505
Р		АП 324/18	541
Разуман рок		Управни спор	
АП 3401/17	333	АП 2100/17	271
АП 324/18	541		
		Х	
С		Хитно привођење надлежној судској власти	
Својинскоправни односи		АП 898/19	321
АП 4631/17	487		
Смртна казна		Ч	
У 7/19	145	Члан породичног домаћинства	
Станарско право		АП 2177/17	291
АП 2177/17	291		
АП 5580/17	525		

B	
Bračna stečevina	
AP 3516/17	443
AP 2189/18	471

D	
Dioničar	
AP 66/18	587
Diskriminacija	
U 2/18	59
AP 3401/17	333
AP 324/18	541
Djelotvoran pravni lijek	
AP 2100/17	271
AP 3401/17	333
Državljanstvo	
AP 324/18	541
Državno vlasništvo	
U 21/18	39

Č	
Član porodičnog domaćinstva	
AP 2177/17	291

G	
Gradanski postupak	
AP 1516/17	243
AP 452/17	253
AP 3401/17	333
AP 3877/17	373
AP 4106/17	411
AP 3358/17	427
AP 3516/17	443
AP 5095/17	459
AP 2189/18	471
AP 4631/17	487
AP 5580/17	525
AP 362/18	557
AP 3796/18	607

H	
Hitno privođenje nadležnoj sudskoj vlasti	
AP 898/19	321

I	
Imovina	
AP 975/17	303
AP 4631/17	487
AP 1/18	569
Imunitet	
AP 1516/17	243
<i>In dubio pro reo</i>	
AP 1/18	569
Isplata duga	
AP 452/17	253
AP 4106/17	411
AP 5095/17	459
AP 362/18	557
Istraga	
AP 1057/19	357
Izbori	
U 3/19	119
Izborni zakon	
U 3/19	119
Izvršni postupak	
AP 1614/17	395
AP 2189/18	471

J	
Javni interes	
U 3/19	119
AP 2100/17	271
AP 975/17	303
Jednakost stranaka u postupku	
AP 1285/17	209

K	
Kamata	
U 6/19	169
AP 1614/17	395
AP 362/18	557
Kažnjavanje samo na osnovu zakona	
AP 1/18	569
Kredit	
AP 3877/17	373
Krivični postupak	
AP 5509/18	223

AP 975/17	303
AP 898/19	321
AP 1057/19	357
AP 1/18	569

Kvalitet zakona

U 16/18	87
---------------	----

L

Legitiman cilj

AP 5187/17	505
------------------	-----

Legitimno očekivanje

AP 4631/17	487
------------------	-----

Lišavanje imovine

U 6/19	169
--------------	-----

Lišavanje slobode

AP 898/19	321
-----------------	-----

M

Miješanje u imovinu

AP 2916/16	191
AP 975/17	303
AP 5187/17	505
AP 3796/18	607

Miješanje u pravo na dom

AP 3796/18	607
------------------	-----

Mjera osiguranja

AP 975/17	303
AP 5095/17	459

N

Naknada

AP 324/18	541
-----------------	-----

Naknada štete

AP 1516/17	243
AP 3358/17	427
AP 66/18	587

Nematerijalna šteta

AP 3358/17	427
------------------	-----

Ništavost

AP 66/18	587
----------------	-----

O

Obligacionopravni odnos

AP 3877/17	373
------------------	-----

Obrazložena presuda

AP 3877/17	373
AP 3516/17	443
AP 4631/17	487

Oduzimanje imovine

AP 975/17	303
-----------------	-----

Osnovana sumnja

AP 5509/18	223
------------------	-----

P

Pasivna legitimacija

AP 3358/17	427
------------------	-----

Porez

AP 2100/17	271
AP 5187/17	505

Pozitivna obaveza države

AP 1057/19	357
------------------	-----

Pravo na obrazovanje

AP 3401/17	333
------------------	-----

Pravo na pravnu sigurnost

AP 2916/16	191
------------------	-----

Pravo na privatni i porodični život

AP 324/18	541
-----------------	-----

Pretpostavka nevinosti

AP 1/18	569
---------------	-----

Primjena prava i utvrđivanje činjenica (proizvoljnost)

AP 1285/17	209
AP 1516/17	243
AP 452/17	253
AP 2177/17	291
AP 3401/17	333
AP 1614/17	395
AP 4106/17	411
AP 3358/17	427
AP 3516/17	443
AP 5095/17	459
AP 2189/18	471
AP 5580/17	525
AP 362/18	557
AP 66/18	587

Pristup sudu

U 16/18	87
AP 1516/17	243

AP 1614/17	395
AP 66/18	587
Pritvor	
AP 5509/18	223
Propisano zakonom	
AP 2916/16	191
AP 2100/17	271
AP 975/17	303
Proporcionalnost	
AP 2916/16	191
AP 2100/17	271
AP 5187/17	505
AP 3796/18	607
R	
Razuman rok	
AP 3401/17	333
AP 324/18	541
S	
Smrtna kazna	
U 7/19	145
Stanarsko pravo	
AP 2177/17	291
AP 5580/17	525
Stanovi JNA	
AP 2916/16	191
Stečaj	
AP 4631/17	487

Sudija ili drugi službenik koji obavlja sudsku vlast u kontekstu člana 5. Evropske konvencije	
AP 898/19	321
Suvlasništvo	
AP 2189/18	471
T	
Troškovi postupka	
U 16/18	87
U	
Upravni postupak	
AP 1285/17	209
AP 5187/17	505
AP 324/18	541
Upravni spor	
AP 2100/17	271
V	
Vanparnični postupak	
AP 2177/17	291
Vlasničkopravni odnosi	
AP 4631/17	487
Z	
Zastara	
AP 452/17	253
AP 2100/17	271

B**Bračna stečevina**

AP 3516/17	443
AP 2189/18	471

D**Dioničar**

AP 66/18	587
----------------	-----

Diskriminacija

U 2/18	59
AP 3401/17	333
AP 324/18	541

Državljanstvo

AP 324/18	541
-----------------	-----

Državno vlasništvo

U 21/18	39
---------------	----

Č**Član obiteljskog kućanstva**

AP 2177/17	291
------------------	-----

G**Građanski postupak**

AP 1516/17	243
AP 452/17	253
AP 3401/17	333
AP 3877/17	373
AP 4106/17	411
AP 3358/17	427
AP 3516/17	443
AP 5095/17	459
AP 2189/18	471
AP 4631/17	487
AP 5580/17	525
AP 362/18	557
AP 3796/18	607

I**Imovina**

AP 975/17	303
AP 4631/17	487
AP 1/18	569

Imunitet

AP 1516/17	243
------------------	-----

In dubio pro reo

AP 1/18	569
---------------	-----

Isplata duga

AP 452/17	253
AP 4106/17	411
AP 5095/17	459
AP 362/18	557

Istraga

AP 1057/19	357
------------------	-----

Izbori

U 3/19	119
--------------	-----

Izborni zakon

U 3/19	119
--------------	-----

Izvanparnični postupak

AP 2177/17	291
------------------	-----

Izvršni postupak

AP 1614/17	395
AP 2189/18	471

J**Javni interes**

U 3/19	119
AP 2100/17	271
AP 975/17	303

Jednakost stranaka u postupku

AP 1285/17	209
------------------	-----

K**Kamata**

U 6/19	169
AP 1614/17	395
AP 362/18	557

Kazneni postupak

AP 5509/18	223
AP 975/17	303
AP 898/19	321
AP 1057/19	357
AP 1/18	569

Kažnjavanje samo na temelju zakona

AP 1/18	569
---------------	-----

Kredit

AP 3877/17	373
------------------	-----

Kvaliteta zakona		Oduzimanje imovine	
U 16/18	87	AP 975/17	303
L		P	
Legitiman cilj		Pasivna legitimacija	
AP 5187/17	505	AP 3358/17	427
Legitimno očekivanje		Porez	
AP 4631/17	487	AP 2100/17	271
Lišavanje imovine		AP 5187/17	505
U 6/19	169	Pozitivna obveza države	
Lišavanje slobode		AP 1057/19	357
AP 898/19	321	Pravo na obrazovanje	
M		AP 3401/17	333
Miješanje u imovinu		Pravo na pravnu sigurnost	
AP 2916/16	191	AP 2916/16	191
AP 975/17	303	Pravo na privatni i obiteljski život	
AP 5187/17	505	AP 324/18	541
AP 3796/18	607	Pretpostavka nevinosti	
Miješanje u pravo na dom		AP 1/18	569
AP 3796/18	607	Primjena prava i utvrđivanje činjenica (proizvoljnost)	
Mjera osiguranja		AP 1285/17	209
AP 975/17	303	AP 1516/17	243
AP 5095/17	459	AP 452/17	253
N		AP 2177/17	291
Naknada		AP 3401/17	333
AP 324/18	541	AP 1614/17	395
Naknada štete		AP 4106/17	411
AP 1516/17	243	AP 3358/17	427
AP 3358/17	427	AP 3516/17	443
AP 66/18	587	AP 5095/17	459
Nematerijalna šteta		AP 2189/18	471
AP 3358/17	427	AP 5580/17	525
Ništavost		AP 362/18	557
AP 66/18	587	AP 66/18	587
O		Pristup sudu	
Obligacijskopравни odnos		U 16/18	87
AP 3877/17	373	AP 1516/17	243
Obrazložena presuda		AP 1614/17	395
AP 3877/17	373	AP 66/18	587
AP 3516/17	443	Pritvor	
AP 4631/17	487	AP 5509/18	223
		Propisano zakonom	
		AP 2916/16	191

AP 2100/17	271
AP 975/17	303

Proporcionalnost

AP 2916/16	191
AP 2100/17	271
AP 5187/17	505
AP 3796/18	607

R

Razuman rok

AP 3401/17	333
AP 324/18	541

S

Smrtna kazna

U 7/19	145
--------------	-----

Stanarsko pravo

AP 2177/17	291
AP 5580/17	525

Stanovi JNA

AP 2916/16	191
------------------	-----

Stečaj

AP 4631/17	487
------------------	-----

Sudac ili drugi službenik koji obnaša sudsku vlast u kontekstu članka 5.

Europske konvencije

AP 898/19	321
-----------------	-----

Suvlasništvo

AP 2189/18	471
------------------	-----

T

Troškovi postupka

U 16/18	87
---------------	----

U

Učinkovit pravni lijek

AP 2100/17	271
AP 3401/17	333

Upravni postupak

AP 1285/17	209
AP 5187/17	505
AP 324/18	541

Upravni spor

AP 2100/17	271
------------------	-----

Utemeljena sumnja

AP 5509/18	223
------------------	-----

V

Vlasničkopravni odnosi

AP 4631/17	487
------------------	-----

Z

Zastara

AP 452/17	253
AP 2100/17	271

Ž

Žurno privođenje nadležnoj sudskoj vlasti

AP 898/19	321
-----------------	-----

